

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 2 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7568 32e ANNEE խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3379

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿ

•

Բնութեան զարթօնքին կը զուգադիպի «Աշխատանքի Տօն»ը, արդէն պաշտօնապէս հանգիստի օր ճանչցուած քաղաքակիրթ աշխարհի բոլոր պետութեանց կողմէ :

Ընկերվարութեան յաղթանակներէն մէկն է այս տօնը : Եւ սակայն ընկերվարութեան հակառակորդներն ալ կը տօնեն զայն այսօր :

Ֆաշական Իտալիան եւ Նացի Գերմանիան անգամ «Մայիս Մէկ»ը խրացուցած էին եւ ամէն տարի զանգուածային մեծ ցոյցերով կ'օգտագործէին զայն՝ ի նպաստ իրենց վարչաձեւին ու վարդապետութեան :

Ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ ազատութիւն կ'ենթադրէ : Անկաշկանդ ազատութիւն՝ մամուլի ու հաւաքոյթի : Ազատութիւն՝ մտքի ու խղճի : Ազատութիւն՝ քուէարկելու, երթեւեկի, առանց սահմանափակումներու :

Սակայն քսաներորդ դարուն տակաւին երկիրներ կան, ուր այս տարրական ազատութիւնները չեն յարգուիր, ուր բանուորական կարգերը ի պատուի են առաւել քան երբեք, ուր աշխատաւորները կը շահագործուին անխղճօրէն :

Եւ այս բոլորը կը կատարուին՝ յանուն ընկերվարութեան, «սոցիալիզմ կառուցելու» նշանաբանով :

Ու այդ երկիրներուն մէջ է մանաւանդ, որ այսօր, «Մայիս Մէկ»ի առթիւ, դարձեալ շնդալից թափօրներով եւ ուռուցիկ ճառերով պիտի պանծացուի ընկերվարութիւնը :

Ի՞նչ հեգնութիւն :

1789ի Ֆրանսական մեծ յեղափոխութենէն ի վեր շատ բան փոխուած էր աշխարհի մէջ : Քաղքենի դասակարգը, որ տապալած էր ազնուապետութեան եւ կղերականներու բռնակալական վարչաձեւը, իր կարգին սկսած էր շահագործել բանուոր – աշխատաւորներու (պրոլետարներու) դասակարգը, որ նոր կազմուած էր, իբրեւ հետեւանք ճարտարարուեստի զարգացման, ԺԹ. դարու ընթացքին :

Ընկերվարութեան տեսաբանները՝ Կարլ Մարքս եւ Ֆրիտրիխ Էնգէլս վերջնական ձեւ մը տուած էին նոր վարդապետութեան, 1848ին հրատարակուած «Մանիֆեստ»ով, որ իբրեւ Հաւատամք ի զօրու է մինչեւ այսօր :

Ամերիկայի մէջ է, որ առաջին անգամ ընկերվարական աշխատաւորները «Մայիս Մէկ»ը դարձուցին «Աշխատանքի Տօն» :

Եւրոպայի ընկերվարականները հետեւեցան անոնց օրինակին : Ամէն տարի, գործաւորները կը դադրեցնէին աշխատանքը Մայիսի առաջին օրը, հրապարակային հաւաքոյթներ կը կազմակերպէին, ձեւակերպելու համար իրենց պահանջները :

Այդ օրերէն ի վեր շատ նուաճումներ կատարած է ընկերվարութիւնը աշխարհի ամէն կողմը : Մեծ առաւելութիւններ ձեռք բերած են «պրոլետար»ները :

Շնորհիւ ժողովրդավար խորհրդարաններու քուէարկած ընկերային օէնքներուն, աշխատաւորներն ու իրենց ընտանիքները այլեւս չեն շահագործուիր առաջուան պէս :

Քսան տարի առաջ, Ֆրանսայի անդրանիկ ընկերվարական կառավարութիւնը հիմնովին յեղաշրջեց այս երկրին ընկերային կարգուսարքը :

Աշխատաւոր դասակարգը երախտագիտութեամբ կը յիշէ ձեռք բերուած նուաճումները, որոնք հետզհետէ աւելի լայնծաւալ պիտի ստանան, մանաւանդ այս օրերուն, երբ իշխանութեան ղեկը կը գտնուի ձեռքը ընկերվարական կուսակցութեան, որ նորանոր ծրագիրներ կը մշակէ :

«Մայիս Մէկ»ը խորհրդանշանն է ընկերվարութեան յաղթանակին, մարդկութեան զարթօնքին : ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Շաբաթ գիշեր, Արրասի մէջ, Պ. Կի Մոլէ խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, առաւելաբար ընդգծելով Ֆրանսայի տնտեսական ու ընկերային դժուարութիւնները, եւ մատնանշելով ձեռք առնուելիք դրական միջոցները :

Ալժերիոյ համար ձեռք առնուած միջոցները, ըսաւ վարչապետը, իրենց անմիջական ազդեցութիւնը գործեցին աշխատանքի ընդհանուր կացութեան վրայ, որոշ դասերու զօրակոչը, ինչպէս նաեւ ալժերիացի բանուորներու մեկնումը պատճառ եղան աշխատող ձեռքերու նուազման — մանաւանդ հանքերու եւ շինութեան մէջ :

Կառավարութիւնը կը պատրաստէ որոշ ծրագիր մը՝ ապագայ դժուարութիւններու առաջքն առնելու համար : Հետեւաբար, կը քաջալերէ օտար աշխատաւորներու օգտագործումը : Ամէն միջոց ձեռքառնուած է սակայն, որ զօրակոչի ենթարկուած Ֆրանսացիները, իրենց վերադարձին, վերագտնեն իրենց ձգած գործերը :

Անցնելով ուրիշ հրատապ հարցի մը, վարչապետը կրկնեց, որ կառավարութիւնը ամէն կերպ պիտի արգիլէ ապրանքներու գիներուն յաւելումը :

Բայց նոր պահանջներ կան, որոնք նոր ծախսերու կը կարօտին, ինչպէս օրինակ ծերերու թոշակներուն յաւելումը : Այս նոր գումարները պիտի ճարուին կառավարական պիւտճէէն : Արդարեւ, Պ. Կի Մոլէ կը նախատեսէ 150 միլիառի խնայողութիւն մը՝ 1956ի համար նախատեսուած պիւտճէին վրայէն :

Ընդգծելէ յետոյ շինութեան, երկրագործութեան, եւ տեղական դրամագլուխներու շահագործման լաւ հիմերու վրայ կազմակերպելուն անհրաժեշտութիւնը, վարչապետը եզրակացուց ․

Քանի մը տարիէն, Ֆրանսան պիտի դառնայ երիտասարդներու երկիր մը : Վճռած ենք աւելի՛ եւս շատցնել տարէ տարի ի վեր մղուած ճիգերը, որպէսզի Ֆրանսան պահէ իրեն արժանի եղող դիրքը :

•

ԶՕՐԱՎԱՐ ՖՐԱՆՔՕՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի օր կատարած յայտարարութեան մը մէջ, զօր. Ֆրանքօ, ծանրանալով Հիւս. Ափրիկէի կացութեան վրայ, ըսաւ թէ համայնավար վտանգը կը շարունակէ կախուած մնալ Արեւմտեան աշխարհին վրայ : Սպանիոյ խաղալիք դերը, այդ վտանգին դէմ պաշտպանուելու համար, առաջնակարգ է. «Ահա թէ ինչու, շարունակեց զօրավարը, պէտք է անկեղծ կերպով օգնենք հիւս. Ափրիկէի ժողովուրդներուն, որպէսզի խաղաղութեան մէջ ձեռք ձգեն իրենց անկախութիւնը» :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի արտաքին գործոց նախարար Մահմուտ Ֆաուզիի հետ :

Լաւատեղեակ շրջանակները կը կարծեն որ եգիպտական կառավարութիւնը սկզբունքային համաձայնութեան մը եկած է իսրայէլեւարաբական սահմանագլուխին վրայ կռիւներուն վերջ տալու համար :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Թէլ Ավիվ պիտի մեկնի, Իսրայէլի վարիչներուն հետ ալ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար :

× 250.000 պաղեստինցի արաբ գաղթականներ որոշած են Յունիս ամսուն մէջ «խաղաղ յարձակում» մը գործել Իսրայէլի վրայ : Այս գաղթականները Կազայի շրջանին մէջ կ'ապրին տարիներէ ի վեր՝ ծայրայեղ թշուառութեան մը մէջ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անտիյիի եւ Մոնմօրանսիի Հանգստեան տուներուն մէջ.— Ապրիլ 28ին, Շաբաթ օրը Կաթողիկոսը այցելեց նախ Անտիյիի եւ յետոյ Մոնմօրանսիի հանգստեան տուները : Հայրապետը իր օրհնութիւնները տուաւ պատսպարեալներուն եւ կէս ժամ մնալով հոն, առաջնորդուեցաւ Մոնմօրանսիի հանգստեան տունը, իր հետեւորդներով : Շէնքին զանազան կողմերը պտըտելէ վերջ, այցելեց պատսպարեալներուն, որոնք ճաշի վրայ էին : Կաթողիկոսը հայրենիքէն լուրեր տուաւ, հետաքրքրուեցաւ ամէնուն վիճակով, հարցումներ տուաւ եւ լսեց անոնց գոհունակութեան զգացումները : Օրհնեց բոլորը եւ հաճոյքով դիտեց տիրող ընդհանուր կարգուսարքը :

Աղքատախնամի վարչութեան կողմէն տրուած ճաշի ընթացքին, Պ. Վահէ Ֆըրէնկեան իր ողջոյնի խօսքն ուղղեց Հայրապետին : Երէկ, ըսաւ, Դպրոցասէրի յարկին տակ մեր ապագայ սերունդին հետ էինք, իսկ այսօր մեր տարեցներու հանգստեան տանը մէջ կը գտնուինք : Ձեր Վեհափառութեան ներկայութիւնը ոգեւորութեան ու քաջալերութեան գեղեցիկ առիթ մըն է բոլորիս համար : Խօսք առաւ նաեւ Պ. Ս. Քարեան :

Աղքատախնամ Ընկերութեան Վարչութեան կողմէ Պ. Մկրտիչ Գազանճեան հետեւեալ կերպով արտայայտուեցաւ.—

« Օգտուելով այս բարեպատեհ առիթէն, իբրեւ գերագոյն հոգեւոր պետը հայ ժողովուրդին, հօր եւ որդիի համարատուի ոգիով, պիտի փորձեմ հակիրճ տեղեկատուութիւն մը ընել, ներկայացնելով Աղքատախնամի անցեալ եւ մանաւանդ վերջին սա քանի մը տարիներու ընթացքին ունեցած գործունէութիւնը :

Փարիզի Հայ Աղքատախնամը գաղութիս ամէնէն հին կազմակերպութիւնն է, որ իր գոյութիւնը կը պահէ 60 տարիէ ի վեր : Մինչեւ «Հանգստեան Տուն»երու բացուիլը, Աղքատախնամի դերը սահմանափակուած էր չքաւորներու օգնութեան հասնելու գործին մէջ : Անոր աշխատանքի դաշտը մեծցաւ, երբ գաղութիս մէջ հայկական ծերանոց մը բանալու հարցը սուր պողականութիւն կը դառնար : Մեր ծերունիները կը պատսպարուէին ֆրանսական հաստատութիւններու մէջ, բայց անոնց կը պակսէր հայկական մթնոլորտը :

1947ին, առաջին անգամ ըլլալով, Փարիզի վեց կազմակերպութիւններու (Կամաւորներու Միութիւն, Կարմիր Խաչ, Կապոյտ Խաչ, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւն, Կովկասահայ Տիկ. Միութիւն եւ Ռուսահայ Տիկ. Միութիւն) եւ Նանսէնեան Օֆիսի վարիչներուն միջեւ տեղի ունեցած խորհրդակցութիւններէն վերջ առաջին ծերանոցը բանալու պարտականութիւնը կը յանձնուէր Աղքատախնամին : Շնորհիւ Նանսէնեան Օֆիսին պարբերաբար տրամադրած երկուքուկէս եւ փարիզահայութեան կողմէ տրուած 5–6 միլիոն ֆրանքին, մեր առաջին « Հանգստեան Տունը» կը բացուէր Անտիյիի մէջ : 1951 Նոյեմբերին ընդունուած պայմանադրութեամբ մը երկրորդ ծերանոցի մը հոգն ալ կը յանձնուէր դարձեալ Աղքատախնամին, հարիւր ծերեր պատսպարելու առաջադրութեամբ :

Այս նոր ձեռնարկը իրականացնելու համար, Միջազգային Օֆիսը (Ի. Ր. Օ) 67 միլիոն ֆրանք տրամադրեց : Մեր երկու հաստատութիւնները պետական քննիչներուն ջերմ գնահատութեան արժանացած են, իբրեւ տիպար հաստատութիւններ, օժտուած ըլլալով արդիական, առողջապահական բոլոր պայմաններով : Մատակարարման գործին համար ամէն մէկ պատսպարեալի համար օրական 722 ֆրանք հաշուելով, ֆրանսական կառավարութիւնը տարեկան 30 միլիոն ֆրանք կը յատկացնէ : Այս առթիւ մեր անհուն երախտագիտութիւնը կը յայտնենք ասպետական Ֆրանսայի ազնիւ ու բարեսէր ժողովուրդին : Դժբախտաբար 150.000նոց մեր գաղութին համար երկու «Հանգստեան Տուն»երը անբաւական կուգան :

Վեհափառ Տէր, Ձեր աւելի քան երկու ամսուան ընթացքին զանազան երկիրներու հայութեան տուած այցելութիւններով, հաստատեցիք թէ հայ ժողովուրդը նոյնն է ուր որ ալ գտնուի : Անոր անընկճելի կամքը, ապրելու կենսունակութիւնը, միշտ յաղթած է բոլոր դժուարութիւններուն » :

Կաթողիկոսը իմաստալից այս ճառին պատասխանեց հետեւեալ կերպով.— Ինչ որ Աղքատախնամ ընկերութիւնը կ'ընէ, քրիստոնէական ոգիին կը համապատասխանէ : Մեր Ներսէս Մեծ Հայրապետը առաջինն է եղած, որ մեր պատմութեան վաղեմի դարերուն մէջ հիմը դրած է նման հաստատութիւններու, ծերանոցներու, հիւանդանոցներու եւայլն : Իմ այցելութիւններուս ընթացքին եւ ստացած տեղեկութիւններուս հիման վրայ Փարիզի մէջ 80ի մօտ զանազան կազմակերպութիւններ ունիք : Միակ թելադրանքս է որ բոլոր այդ Միութիւնները համախմբուին Հայ Եկեղեցիին շուրջ, աւելի դրական գործ տեսնելու եւ զիրար չխաչաձեւելու համար :

Կաթողիկոսը իր հիացումը յայտնեց կատարուած աշխատանքներուն համար :

Տեղի ունեցաւ նաեւ գեղարուեստական բաժին մը : Երգեց Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան եւ արտասանեց Պ. Ա. Գմբէթեան :

Ժամը 16ին Կաթողիկոսը մեկնեցաւ :

Թէյասեղանի ընթացքին խօսք առին Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Ս. Վ. Ագըլեան եւ Տիկին Էլէն Բիւզանդ :

Հանգստեան Տան պատսպարեալները անմոռանալի օր մը անցուցին Ապրիլ 28ին : ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Պ. ՏԸԼԸՍԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

★

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Մայիս մէկին կը հասնի Փարիզ, մասնակցելու համար Հիւսիսային Ատլանտեան Ուխտին ժողովներուն :

Ասկէ զատ, կը կարծուի նաեւ որ Պ. Տըլըս երկու կարեւոր առաջարկներ եւս ընէ. 1) ՕԹԱՆը վերածել քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային զօրաւոր կազմակերպութեան մը — դուրս հանելով զայն իր հիմնական զուտ զինուորական սահմաններէն :

2) Միջին Արեւելեան խնդիրներուն համար կազմակերպել Երեքներու ժողով մը՝ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու միջեւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇՆՈՐՀՔ ԵՊԻՍԿ. ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՀՐԱԻԻՐՈՒԱԾ

•

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Էջմիածին հրաւիրած է Քալիֆորնիոյ առաջնորդ Շնորհք եպիսկոպոսը իբրեւ դպրեվանքի տեսուչ : Ապրիլ 7ի, իր նիստին մէջ անդրադառնալով այս հրաւէրին Քալիֆորնիոյ թեմական ժողովը որոշած է խնդրել Հայրապետէն որ թոյլ տայ եպիսկոպոսին տարի մըն ալ մնալ Քալիֆորնիա :

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Ֆրանսա կը հասնի այս շաբթուան վերջը : Իսկ Յունիս ամսուն պիտի այցելէ Մոսկուա :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ աշխատանքի տօնին առթիւ, Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ :

ՀՈՒՆՁՔԸ

●

Խօսեցանք անկէ առաջ, մեր գրական պարբերաթերթերուն մասին, յիշելով անոնց բերած նպաստը՝ մեր գրականու - թեան զարգացման :

Սակայն, մեր գրականութիւնը միայն թերթերու կամ պարբերականներու մէջ չէ որ կը զարգանայ : Գիրքը լայն բաժին մը ունի այդ զարգացման մէջ :

Ունինք գիրքեր, որոնք մեր գրականու- թեան մնայուն արժէքները կը կազմեն եւ հայ Միտքը կ'ամփոփեն՝ իր լաւագոյն ծորումներուն եւ արտայայտութիւննե - րուն մէջ:

Թիւով քիչ են արժէքաւոր գործերը , ո- րոնցմէ մէկ քանին ուշադրութեան արժա- նացան, վերջին քանի մը ամիսներուն :

Ամէնէն առաջ, գնահատուեցաւ Արամ Հայկազի նոր գործը, « Ցեղին Ձայնը » (Բ. հատոր), աւելի քան երեք հարիւր էջ եւ բաղկացած երկու մասերէ: Առաջին մասին մէջ ներկայացուած է հեղինակին ապրած կեանքը՝ տարագրութեան օրե - րուն, Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ, իր պատանութեան տարիքին: Իսկ Բ. մասին մէջ, տրուած են Ամերիկայի իր կեանքէն դրուագներ, ամերիկացի դէմքեր, դրա - ցիներ ու ծանօթներ ,յատկանշական դէպ- քերով հետաքրքրական դարձած :

Գիրքը կը բացուի իր գաւառէն չքեղ դէմքի մը պատկերացումով, մարդու մը՝ որ իր բիրտ ու կոպիտ գիծերուն տակ սիրտ մը կը կրէ, եւ իր աշաւոր ու անձ- նասէր խառնուածքին մէջ՝ ազգային բարձր հոգի մը :

Արամ Հայկազի այս գործը կարելի է ըսել՝ բացառիկ նշանակութիւն մը ունի, որովհետեւ նորութիւն մը կը բերէ ան , պանքի մը գեղարուեստական պատկերա- ցումն մէջ :

Ցուցեր են ձր կը պատմուին անոր մէջ, առանց սակայն այդ անունով ծանօթ բազ- մահազար էջերը յիշեցնելու: Ապրուած կեանքի մը, խորապէս զգացուած տառա- պանքի մը գեղարուեստական պատկերա - ցումն են այդ էջերը :

Արամ Հայկազի նիւթը տարագրութիւ - նըն է, սակայն տարագրութեան նկարա - գրութիւնը չէ որ կուտայ ան, այլ իր ապ- րումները՝ այդ արիւնաներկ ժամանակին մէջ :

Իբրեւ մանուկը ժողովուրդի մը, ապ - րած է ան իր մատաղ տարիքին ու հոգիին մէջ՝ նոյն այդ ժողովուրդին բովանդակ ողբերգութիւնը, զոր կը փորձէ խտացնել քանի մը դրուագներու մէջ, որոնք իրենք իրենց մէջ ողբերգութիւններ են արդէն: Մանուկներ՝ ամբողջութեան պատկերով: Հինգ պատկերներ գծած է ան, որոնք դը- ժոխային ժամանակաշրջան մը կը ներկա- յացնեն, որուն մէջ տառապողը ինքն է, հեղինակը, սակայն իրեն հետ կ'ընդգծանք իր ժողովուրդի ներկայութիւնը, անոր վիշտն ու տառապանքը :

Մեր ազգային եղերերգութիւնը շատե - րուն կողմէ ներկայացուած է բազմազան մանրամասնութիւններով, նոյն իսկ շատ աւելի արիւնով ու վիշտերով, շատ աւելի լայն պատկերացումով Թուրք բարբարո - սութեան. սակայն Արամ Հայկազի գոր - ծին մէջ, ան ներկայացուած է աւելի հա- ւատարմօրէն , որովհետեւ միայն բիրտ իրականութիւնը չէ որ պատմուած է , այլ պատմուած է արուեստով, խառ - թեամբ, սրտով ու մտքով ժողովուրդի մը ապրած կեանքը, անոր հոգեկան ճմլում - ներուն հետ :

Շատեր իրենց գլխուն եկածը պատմած են, լացով ու արցունքով. ուրիշներ գրա- կանութիւն ըրած են, երեւակայու - թեամբ, եւ ուրիշներ քալած են միայն ա- րիւնին մէջէն: Արամ Հայկազ քալած է կեանքին մէջէն, տալով ողբերգութեան հետ գաւեշտն ալ, ատելութեան հետ սէ - րը ,լացին հետ ծիծաղը, Թուրքն ու Քիւր- տը, աղջիկն ու տղան, մարդերն ու բնու- թիւնը, եւ կենդանիները, ձին ու եզը մա- նաւանդ, որոնք դադրած են անասուններ ըլլալէ, դառնալու համար աքսորեալ գիւ- ղացիին նման աքսորական, սիրոյ ու կա- րօտի, խանդավառութեան եւ յուսալքու - մի արտայայտութիւն. արտերէն ու աչ - խատանքէն բռնօրէն դուրս նետուած , լռօրէն տառապող արարածներ :

Իր գործին Բ. մասին մէջ , գրողը կը ներկայացնէ իր «դրացիները», Ամե - րիկացիներ կամ օտարներ, անոնց դէմ - քերուն, բարքերուն, սէրերուն ու վիշ - տերուն հետ: Հոս ալ ներկայ է գեղար - ուեստագէտը, որ կեանքը կուտայ, եր - բեմն արտմութեամբ, երբեմն զուարթու- թեամբ, սրամտութեամբ, ինչ որ հաճելի կը դարձնէ իր էջերը:

Այս գիրքը նուաճում մըն է մեր ժամա- նակակից գրականութեան մէջ :

●

Արժէքաւոր ուրիշ գիրք մըն է Համաս - տեղի հատորը, «Քաջն Նազար եւ 13 պատմուածքներ». գործ մը՝ որ մասնա - ւոր նշանակութիւն մը ունի Համաստեղի գրականութեան մէջ:

Հոն տրուած է նախ Աղա Նազարը, եր- գիծական գիծերով. ցնորքներով լեց - ուած, միամիտ այլ բախտաւոր աստղի տակ ծնող մարդու մը հոգեբանութիւնը :

Տրուած են դէմքեր , հայ ու օտար , որոնք հետաքրքրական են միշտ, յուզիչ յաճախ՝ իրենց ապրած կեանքերով, ի - րենց ներքին աշխարհով եւ իրենց վիշ - տովն ու երազներով:

Հայ տիպարները՝ իրենց հայրենի երկ- րէն դուրս նետուած համեստ գիւղացի - ներ են, ինչպէս սքանչելի «Երանոս Աղ- բարը». եւ մարդիկ՝ որոնք օտար հողի վրայ կը շնչեն, սակայն կ'ապրին իրենց հայրենիքին մէջ, կը տառապին «երկրի» կարօտով, յաճախ օտար հողն իսկ շփո - թելով հայրենի հողերուն հետ, պատ - րանքներու անձնատուր: («Հայաստանի Լեռներու Սրնգահարը»):

Կան օտարներ ալ, որոնք թէեւ ազգա - յին շրջանակէն դուրս են, սակայն իբրեւ մարդ կը հետաքրքրեն մեզ, իրենց ճա - կատագրով, զուրգուրանքով, իրենց միամիտ ու բարի խառնուածքով («Լու - քաս Աղբարը եւ Աղաւնին»), կամ իրենց չահամոլութեամբ (Հրեայ Բարեկամս») , կամ իրենց հոգեբանութեամբ, («Սքի - փին»), «Անսովոր Կինը» եւն. :

Համաստեղ, գերազանցօրէն գիւղի գը- րագէտ, քաղաք իջած է եւ աշխատած է տալ քաղաքին կեանքը: Տուած է պատ - կերներ ամերիկեան կեանքէն, ինչպէս « Սպասումը», «Փոքրիկ աղջկան մը յու- շերէն», եւայլն, որոնք յուզիչ ու իրա - կան դրուագներ կը ներկայացնեն, վկա - յելով թէ ընդունակ է ան տալու գիւղէն դուրսի կեանքն ալ, մարդերն ալ, մնալով հանդերձ առաւելապէս գիւղին գերազանց նկարիչը :

Իր արուեստը պարզ է, ընտանի եւ ժո - ղովրդական, հայեցի, խօսքով, մտած - ման եղանակով թէ պատկերներով :

Ինչպէս Արամ Հայկազը, Համաստեղն ալ չունի ոճի խաղեր ու թռիչքներ, ոչ ալ արուեստի յաւակնոտ ոստումներ: Երկու- քըն ալ իրենց գականութիւնը կուտան հայ գրականութեան յատուկ ու հարա - զատ եղանակներով: Հետեւաբար, սիրելի Հայուն համար :

Համաստեղի նոր գործը, տպաւորիչ « Սպիտակ Ձիաւոր»էն ետք, սրտապնդիչ է եւ նոր երաշխիք մը՝ թէ կը պահէ ան իր ստեղծագործական թափը :

Ժամանակակից հայ գրականութիւնը կրնանք հարուստ նկատել այս երկու- գուտ գրական գործերով :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ
ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

●

Յարգելի հանդիսականներ, թէեւ վերին աստիճան յոգնած եւ ուժասպառ, սիրտ չունեցայ խուսափելու՝ այսօր նորէն ներ- կայութեամբս եւ սրտակցութեան խօսքե- րովս մասնակցելէ ձեր սուգին: Կը ներ- կայանամ ձեր մէջ՝ ոչ այնքան իբրեւ պաշտօնական անձնաւորութիւն, որքան իբրեւ մի անհատ այն միլիոնաւոր Ֆրան- սացիներէն, որոնք դիւանագիտական յարմարումները կամ քաղաքագիտական շահախնդրութիւնը չգիտնալով, կամ աւե- լի անգիտանալով՝ կը ջանան իրենց կեան- քը վարել եւ դէպքերը դատել իրենց գա- ղափարներուն , համոզումներուն, իրենց ստացած բարոյական սկզբունքներուն հա- մեմատ: Այս հանգամանքով է, եւ իբրեւ ո՛չ թէ ընտրուած, ա՛յլ բնական ներկա - յացուցիչ Ֆրանսական համայնքին, որ ձեզի կ'ըսեմ թէ ամէնքս ալ գիտակցաբար կամ անգիտակ՝ սգակից ենք ձեզի հետ :

Ձեր Մեծ Եղեռնը պատահեցաւ այն օրե- րուն՝ երբ Ֆրանսացիներն ալ իրենց արիւ- նը կը թափէին աւելի օրինաւոր, բայց եւ այնպէս տաժանելի պատերազմի մը ըն - թացքին: Իմացողները վրդովուեցան, գայթակղեցան, — ապա կարծես համա - կերպելով մարդկային դաղանութեան գո - յութեան, ինչպէս բնութեան՝ ահռելի բայց անդարմանելի կանոնի մը, հետզհե- տէ մոռցան: Սակայն փորձեցէք անտեղ - եակներու պատմել, կամ մոռացողներուն վերյիշեցնել այս բարբարոսութիւնները : Կը տեսնէք որ նախ հազիւ կը հաւատան թէ այդպիսի դէպքեր կրնան պատահած ըլլալ, յետոյ քար կը կտրին: Վերջապէս իրենց աչքերուն մէջ կը տեսնէք ըմբոս - տութիւնը, ատելութիւնը այդպիսի գա - զանութեան դէմ :

Իրաւցնէ, ի՞նչպէս Ֆրանսացի ժողո - վուրդը պիտի կարենար անհաղորդ մնալ ձեր կսկիծին ու ձեր սուգին, ինքը որ կը քարոզէ ազատութիւն եւ եղբայրութիւն , այն ժողովուրդը որ կը պաշտէ պաշտպա- նողական դիւցազնութիւնը, ու միշտ եր- կիւղածութեամբ կ'արտասանէր Հիւկոյի այն համբաւաւոր ոտանաւորը:

«Անոնք որ բարեպաշտօրէն մեռած են հայրենիքին համար,

Իրաւունք կ'ունենան որ իրենց շիրիմ - ներուն վրայ ժողովուրդը գայ աղօթէ » :

Եւ որ Փեկիի հետ հիմա կը բացականչէ, «Երանի՛ անոնց որ մեռած են արդար դա- տի մը համար»:

Արդեօք այս տողերը, որ մեր հերոսնե- րուն համար յօրինուեցան, չե՞ն յարմա - րիր ձե՛ր զոհերուն: Այո՛, Ֆրանսացիները ազգի ու ցեղի խտրութիւն չեն դներ, երբ մարդիկ կը մեռնին նոյն գաղափարին հա- մար: Խմբովին, ազգովին պիտի գային ձեզի հետ յարգելու Հայ նահատակները , եթէ ամէնքն ալ տեղեակ ըլլային այս տօ- նին գոյութեան եւ նշանակութեան :

Այս վերջերս կարդացի Նալեան վերա- պայծառին յիշատակները Մերձ. Արեւել- քի քաղաքական , կրօնական դէպքերուն մասին (1914–1928): Այս հոյակապ գոր - ծը, Ֆրանսերէն լեզուով գրուած, ուսանի Եւրոպացիներուն ընթեռնլի, եկեղեցական հեղինակաւոր անձնաւորութենէ մը յօրին- ուած, մեզի կ'աւանդէ դժոխային դէպքե- րը, վաւերականութեան կատարեալ ն - րաշխաւորութեամբ:

Երանի՛ թէ շատեր կարդային զայն :

Այնտեղ պարզուած սարսափելի տեսա - րանը ի յայտ կը բերէ հայկական կրկնա- կի գաղափարասիրութիւնը, թէ կրօնքին թէ հայրենիքին վերաբերմամբ :

Եւ մենք ալ մեր կարգին այդ դիւցազ . նական նահատակներուն յիշատակին՝ կ'ը- սենք .

« Երանի՛ անոնց որ մեռած են արդար դատի մը համար, երանի՛ եւ յարգանք ա- նոնց որ զոհուեցան, որպէս զի յաւերժա- բար ապրին հայութիւնն ու Հայաստանը:

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

●

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՎԵՆԵՏԻԿ, (Յառաջ) .— Կիրակի, Ապ - րիլ 22ին, յետ միջօրէին տեղի ունեցաւ Ապրիլեան զոհերու սգահանդէսը՝ արժա- նաւոր ձեւով, վարժարանին չքեղ դահլի- ճին մէջ: Ներկայ էին Վենետիկի հայ գա- ղութը եւ քանի մը արտասահմանեան ազ- գայիններ :

Հանդէսը բացաւ վարժարանին տեսու - չը՝ Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան, որ նախ հրա- ւիրեց հանդիսականներն ու աշակերտու - թիւնը յոտնկայս մէկ վայրկեան լռու - թեամբ յարգել միլիոն մը նահատակներու յիշատակը եւ ապա իր բացման խօսքով բացատրեց օրուան տօնին մեծ նշանակու- թիւնը, թէ ինչպէս նահատակներու արիւ- նի յիշատակն յաւերժացնելով՝ ոչ միայն երախտագիտութեան սրբազան պարտք մը հատուցած կ'ըլլանք մեր տարաբախտ հայրերուն , մայրերուն ու հարազատնե - րուն, այլ եւ նոր կորով ու ներշնչում ծը- ծած անոնցմէ՝ որ իրենց արիւնի կտակով պատգամած են հաւատարիմ մնալ մինչեւ վերջ մեր հաւատքին, մեր հայրենիքին, մեր ցեղային անկապտելի ժառանգու - թեանց եւ փառքերուն :

Ապա լսեցինք խոր յուզումով Շոփէնի մահերգը, զոր նուագեցին Յակոբ Ճելալ- եան՝ դաշնակով, Վարդան Վարդանեան՝ ջութակով եւ Օր. Միլտոնեան՝ թաւջու - թակով :

Վարժարանի աշակերտներէն Արա Տիլ- սիզեան արտասանեց Վիկտորիա Ազնաւու- րի « Հայկ. Զաւէն »ը մեծ ոգեւորու - թեամբ, եւ Երուանդ Խաչատուրեան՝ Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ»ը զգած- ուած ու կորովի շեշտով: Աշակերտներու խմբերգը երգեց Կոմիտասի «Կոյր կը - ռունկները» եռաձայն :

Օրուան պաշտօնական բանախօսն էր Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան որ շուրջ կէս ժամ տեւողութեամբ իր գեղեցիկ ճառով վերլուծեց մեր ահաւոր աղէտին պատմու- թիւնը՝ զատապարտելով անողորմ ջար - դարարներուն հետ նաեւ եւրոպական այն պետութիւնները, որ ուղղակի կամ ա- նուղղակի թելադրեցին ու ծրագրեցին անլուր կոտորածը :

Պետրոս Քիւչիւկեան կարդաց արձակ տողեր՝ վեր հանելով մեր նահատակնե - րուն զոհաբերութիւնը ջարդարարներու դժոխային հակապատկերին քով, եզրա - կացնելով թէ նոր սերունդը չի մոռնար այդքան չարիք, եւ թէ ուժգնօրէն փարած է հայ ազգի վերածնութեան ու անխախտ հաւատքով անոր պիտի նուիրուի :

Յակոբ Ճելալեան կարդաց զգայուն բա- նաստեղծական տողեր՝ օրուան յիշատակ- ուած զոհերուն ի յարգանս: Յետոյ նը - ւագուեցաւ սրբազան երաժշտութեան կը- տոր մը՝ որ անոյշ մելամաղձութեամբ համակեց ունկնդիրներուն հոգին:

Հանդէսն աւարտած էր իր տխուր եւ սրբազան տպաւորութեան մէջ: Տեսուչ հայրը անգամ մըն ալ բեմ ելած շնորհա- կալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն եւ յետոյ աշակերտութեան եւ ուսանողնե- րուն որ ձեռք ձեռքի եւ սիրտ սրտի կազ- մակերպած էին այս գրական - երաժշտա- կան նուիրական հանդէսը ի յիշատակ մեր անմահներուն, որոնց անթառամ յիշա - տակին եւ անշիրիմ գերեզմաններուն կը նուիրենք մեր սիրոյ ծաղիկներու փունջը եւ մեր ուխտին եւ լաւագոյն զգացումնե - րուն խունկը :

ԴԷՏ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ) .— Ահա քանի տա - րիներէ ի վեր Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը յատուկ պատ - ուախնդրութեամբ մը կը նախաձեռնէ Մեծ Եղեռնի զոհերու սգատօնին կազմակեր - պումը:

Այս տարի եւս հրաւիրած էր բոլոր միութիւններն ու կազմակերպութիւնները միաձայնութեամբ ոգեկոչելու նահատակներու յիշատակը: Պատիւ մեր գաղութին որ նը- ման պարագաներու ճղճիմ հաշիւներով չի նսեմանար ու ի յայտ կը բերէ իր ազգա - յին գիտակցութիւնը ու միասնականու - թեան ոգին : Կիրակի (22 Ապրիլ) կէսօրէ ետք Հ. Յ. Դ. Տան սրահը լեցուն էր ծայրէ ծայր, հակառակ մաղուող վհատե- ցուցիչ անձրեւին : Ուրախալի պարագայ մը աչքի կը զարնէր: Առիկա Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն եւ երիտասարդ - ներու ներկայութիւնն էր: Երանի թէ շա- րունակուէին անոնց այս հետաքրքրու - թիւնն ու եռանդը :

Սգատօնին կը մասնակցէին Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, Կրօնական Ընկերակցութիւնը, Հայ Աւետարանական եկեղեցին, Տարօն Տուրուբերանի, Վաս - պուրականի եւ Խարբերդի Հայրենակցա - կանները, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսում - նասիրացը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆ. Կ. Խաչը , իր դպրոցին հոգաբարձութիւնը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն :

Առաւօտուն հոգեհանգստեան պատա - րագ մատուցուած էր նահատակներու յի- շատակին :

Տօնակատարութեան բացումը կատար - ուեցաւ դպրոցին երկսեռ աշակերտներուն «Ազատութեան սիրոյն համար» երկձայն խմբերգով, որ երգուեցաւ խորհրդաւոր ու ներդաշնակ կերպով: Յայտագիրը պատրաստուած էր դպրոցին աշակերտու- թեան մասնակցութեամբ : Անշուշտ այդ աշխատանքը կը պարտինք ուսուցչուհի Տիկին Ա. Միլտոնեանի յոժար ջանքե - րուն :

Օրուան նախագահ Պ. Հայկ Ղուկասեան իր բացման խօսքով մատնանշեց Թրքա - կան բարբարոսութիւնները, քաջալերու - թեամբ իր մեծ զինակիցներուն, Հայուն կրած մահու հարուածը եւ յաղթա - կաններու այպանելի անտարբերութիւնը իրենց փոքր դաշնակիցին զոհողութիւն - ներուն հանդէպ, երբ Հայը գաղթականի ցուպն ի ձեռին կը ցրուէր աշխարհի չոր, ծագերուն: Սակայն նահատակներու պատգամը կը պարտադրէ վերապրողնե - րուս հետապնդել մեր ազգային դատը , չհրաժարիլ մեր պահանջներէն, անվր - կանդ պահել մեր հայու դիմագիծն ու նր-

կարգերը, մինչեւ որ այժմու ծաղկեալ Հայրենիքին նեղ սահմանները կարելի ըլլայ ընդարձակել մեր պատմական դրաւեալ հողերով։ Ահա այն ատեն է որ մեր նահատակներուն տառապեալ հոգիները պիտի գտնեն իրենց յաւիտենական հանգիստը։

Օր. Մարի - Լուիզ Ասաքելեան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ օրուան պատշաճ ուղերձ մը կարդաց։ Իսկ դպրոցին աշակերտութեան կողմէ ուղերձ մը արտասանեց Օր. Սիւզան Զաթալեան։

Յետոյ աշակերտութիւնը ներկայացուց նահատակներուն կենդանի յուշարձանը։ Օր. Բրաբիոն Տալալեան սեմին ետեւէն կ'արտասանէր Կառավարեցի Ապրիլ 11ը եւ արտասանութեան համընթաց, աշակերտուհիներ բեմ կուգային մատաղահասակներու անուններ ի ձեռին, զանոնք մարմնաւորելով։ Մինչ Մայր Հայաստան (Օր. Սիրան Կարապետեան) յուսահատօրէն կ'ողբար իր Թանկագին զաւակներուն կորուստը, նոյն պահուն հայկական բանակը (պատանիներ՝ Յակոբեան, Պառաւեան) որ մարմնացումն էր երախտագիտութեան, կուգար սփոփելու Հայաստանի ողբը։ Պատկերները երգախառն էին ու այնքան յուզիչ որ արցունքներ խլեցին շատերու աչքերէն։

Օրուան բանախօսն էր փրոֆ. Գ. Խայիկեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Մարսէյլէն։ Յարգելի բանախօսը նախ ընդհանուր ակնարկ մը նետեց Թրքական վայրագութեանց վրայ։ Ականատեսի վկայութիւններով նկարագրեց այն անմարդկային խժդժութիւնները որոնց ենթարկուեցաւ Հայութիւնը, մէկ միլիոնէ աւելի մարտիրոսներ տալով։ Յետոյ, վերլուծելով սգատօնին բարոյական նշանակութիւնը, երեք տեսակ եզրակացութեան յանգեցաւ։ Նախ, ըսաւ, սուրբ ու յարգանքի պարտականութիւն մը մեզ պէտք է մղէ ողբալու մեր բիւրաւոր նահատակներուն անփոխարինելի կորուստը եւ ոգեկոչելու անոնց խնկելի յիշատակը։ Երկրորդ՝ սգատօնը, տօնն է նաեւ Հայուն յարութեան ու վերականգնումի։ Արդարեւ, Հայը արձանագրած է սքանչելի յառաջդիմութիւններ ամէն ճակատի վրայ։ Իր ներկայ համրանքը հաւասարած է կոտորածին նախորդող շրջանի համրանքին։ Իր տնտեսական վիճակը բարւոքած է ամէնուրեք։ Արուեստի, մշակոյթի եւ գրականութեան մէջ կը յայտնուին ցեղային նոր տաղանդներ, Հայրենիքին մէջ թէ արտասահման։ Հայրենիքը ահա օր ըստ օրէ կը զարգանայ ու կը ստեղծագործէ։

Վերջապէս սգատօնը կը պարփակէ նաեւ ուխտի իմաստը։ Ուխտ՝ սիրելու մեր լեզուն ու Հայրենիքը, մնալու Հարազատ Հայեր, օժտուած մեր նախնեաց բարքերով ու առաքինութիւններով եւ նոյն ոգւով կրթելու նաեւ մեր զաւակները։ Ուխտ՝ սիրելու մեր կրօնքն ու եկեղեցին իբրեւ կարեւոր ազդակներ մեր գոյութեան պահպանման։ Այս առթիւ յարգելի փրոֆէսէօրը դարձեալ ապրուած օրինակներով, թէ ազգային աւանդութիւններով հաստատեց իր վերլուծման ճշդութիւնը։

Կը շնորհաւորենք Պ. Խայիկեանը որ իր բովանդակալից բանախօսութեամբ մեզ ապրեցուց մեր անմահ զոհերուն յիշատակով, ամրապնդելով մեր տոկալու կամքն ու դիմադրական ոգին։

Լինի քահանաներ Տէր Վռամշապուհի եւ Տէր Թորգոմի Պահպանիչով ու Հայր Մերով վերջացաւ տօնակատարութիւնը։

Գ. Պ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 16 Ապրիլին։ Նախագահը Մ. Պարսամեան երեկոյթը բանալով, քանի մը խօսքով ներկայացուց օրուան նիւթը. — «Աստուածաշունչի աշխարհաբարացման խնդիրը մեր եկեղեցիներուն մէջ»։ Նոր չէ այս հարցը։ Տարիներ առաջ Եղիշէ Արք. Դուրեան փորձեր կատարած է եւ ծանօթ շարականներ աշխարհաբարի վերածած է։ Այսօր ալ Պոլսոյ պատրիարքը իր «Աշխարհի լոյսն ի Հայս»ի երկու հատորներուն մէջ բազմաթիւ էջեր աշխարհաբարի թարգմանած է եւ Պոլսոյ եկեղեցիներուն մէջ կը կարդացուին։ Նոյնը նաեւ Տիրան Արք. Ներսոյեան՝ Ամերիկայի մէջ։ Վերջերս Գահիրէ, եպիսկոպոսական ժողովին մէջ ալ արծարծուեցաւ այս խնդիրը առանց որեւէ որոշման յանգելու»։

Նախագահը, ներկայացուց երկու դասախօսները, Պ. Պ. Գ. Ճիզմէճեանն ու Վ. Զէյթունցեանը, առաջինը՝ ջերմ պաշտպան գրաբարի պահպանման եւ երկրորդը՝ աշխարհաբարի գործածութեան։ Ահաւասիկ ամէն մէկուն տեսակէտը, ներկայացուած ամփոփ տողերու մէջ։

Գ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ.— Հարցին կը մօտենամ ուրիշ տեսակէտէ մը։ Գրաբարը գեղեցի՞կ է թէ ոչ։ Եւ կամ աւելի կատարելագործուա՞ծ է քան աշխարհաբարը, լեզուաբանական հարցեր են։

Նկատելով որ գրաբարը անկախաբար իր լեզուագիտական արժէքէն, եկեղեցիներուն մէջ ուրիշ հանգամանք ստացած է, զոր կը կոչենք սրբագործեալ լեզու, պէտք է ուրեմն մեկնիլ սրբագործեալի հանգամանքէն, կարենալ հարցին լուծում մը գտնելու համար։ Եւ այս պարագան ընդունելի է բոլոր եկեղեցիներուն կողմէ, ըլլան անոնք քրիստոնեայ կամ ոչ։ Լեզուական հարցին կողքին կարելի է յիշել շատ մը ուրիշ երեւոյթներ, որոնք նոյն պարագան կը յատկանշեն, այսինքն դադրեցնել մեր աշխարհիկ կեանքը սրբագործին մօտենալէ առաջ, ինչպէս յիշած էինք ծոմապահութիւնը, անուանափոխութիւնը՝ ձեռնադրութեան մը առթիւ, կամ եկեղեցական սրբազան հանդերձանքը, զոր կը հագնի պատարագիչ քահանան։ Այս բոլորը կը յիշեցնեն նոյն երեւոյթները լեզուական հարցին հետ։ Այնպէս որ փոխել լեզուն՝ կ'ենթադրէ փոխել նաեւ քահանային հանդերձանքը։ Ինչո՞ւ ընդունիլ մէկ պարագան եւ ժխտել միւսները։ Հասկցողութեան մը հարցը չէ որ կը ներկայանայ հոս։ Հարցը ծիսային լեզուին մասին է։

Կրօնքը ինքն իր մէջ առած իր տրամաբանական աշխարհն ունի, որ ոչ մէկ կերպով կրնայ բաղդատութեան դրուիլ մեր ժամանակներու գիտական յառաջդիմութեան կամ նորութիւններուն հետ։ Հաւատք եւ տրամաբանութիւն զիրար վանող երկու տարբեր բաներ են։

Պ. Գ. Ճիզմէճեան իր նիւթը պարզաբանեց առարկայօրէն, առանց վարանելու յայտարարելով որ ինք անձնապէս անհաւատ մըն է։

Պատասխանելով Պ. Գ. Ճիզմէճեանին, Պ. Վ. Զէյթունցեան ըսաւ թէ կ'ընդունի անոր թէզը իբր ընկերաբանութիւն, բայց ցոյց տուաւ թէ Ս. Սուրբի եւ մեղաւորի նախապաշարումը նախնական ժողովուրդներու ամբողջ կեանքին հիմը կը կազմէր, բայց որքան մարդկութիւնը կը զարգանայ այդ նախապաշարումը կը կորսնցնէ իր ուժը եւ մենք չենք կրնար հին նախապաշարում մը մեր գործունէութեան առանցքը դարձնել։

Բ. Գրաբարը Սուրբ լեզու չէ, այլ մեր ժողովրդական եւ գրական լեզուն է, որ յետագային իր տեղը տուած է աշխարհաբարին, բայց եկեղեցին իբր պահպանողական հաստատութիւն կը պահէ զայն մինչեւ հիմա։

Պ. Վ. Զէյթունցեան պատասխանեց նաեւ անոնց, որոնք գրաբարասէր են, ընդունելով զայն իբր կատարելագործուած լեզու։ Օրինակներ բերելով աշխարհաբարէն եւ գրաբարէն, ցոյց տուաւ որ երկու բարբառներն ալ գրեթէ նոյն թերութիւնները ունին իբր քերականութիւն։ Երկուքին մէջ ալ յստակութիւնը կը պակսի։ Ուրեմն լեզուի առաւելութիւններուն վրայ կրթնելով, մեռեալ բարբառի մը գործածութիւնը կարելի չէ պաշտպանել։

Ապա թարգմանութեան առաւելութիւններուն անդրադառնալով ըսաւ թէ, անիկա կ'օգնէ զանազան ժողովուրդներու լեզուի զարգացման, ինչպէս Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ։ Մեր մէջ ալ մէկ դար առաջ Ս. Գրքի թարգմանութիւնը լայն չափով նպաստած է աշխարհաբարի կազմաւորման։ Նոր աշխարհաբարով կատարուած թարգմանութիւնը վստահաբար նոյն արդիւնքը պիտի տայ։

Այս հարցին շուրջ արտայայտուեցան նաեւ տիկին Էլէն Բիւզանդ, Ա. Խանէտանեան, Թ. Գառնիկեան, Խայիկեան եւ Նալպանտեան։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՍԵՐՈԲ ՄԻՐԱՔԵԱՆ (ՂԱԶԱՐԵԱՆ)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սերոբն ալ մեռաւ եւ թաղեցինք օտար հողի մէջ։ Հայրենիքին եւ իր սիրելիներուն կարօտով։

Ծնած էր 1889ին, Խարբերդի Հողէ գիւղը, նահապետական ընտանիքի մէջ։ Հայրը ջարդերու սարսափը մեղմացած, իր նախաձեռնութեամբ անկիւն մը աղօթատեղիի վերածեց ի մխիթարութիւն «Մնացորդաց»ին եւ կիրակի եւ տօնի օրերուն եկեղեցական արարողութիւններ կը կատարէր ամէն վտանգ եւ թշնամանք աչք առնելով։ Երբ շատեր այս օրերու հերոսներէն, փաթթոցներով կը պատէին, ցեղին անմար ոգին Սերոբին միջոցաւ կը պլպլար։

Զինուորական տարիքին չհասած՝ թշնամին զինուոր տարաւ զինք։ Մէկ Գողգոթայէն միւսը։ Աշխատանքի բանակին մէջ անօթի ծարաւ քար կոտրեց, ճամբայ շինեց սարսափելի պայմաններու տակ։ Հրաշքով ազատուած՝ վերադարձաւ իր ծննդավայրը, ամուսնացաւ քանդուած հօրենական բոյնը վերաշինելու համար։ Քեմալական շարժում, արտագաղթ՝ Հալէպ, Մարսէյլ։ Սակայն այս պատանեկութիւն չունեցող տղան արտասահմանի մէջ ալ բախտ չունեցաւ։ Փոթորիկէն ցրուած իր ընտանեկան պարագաներէն միշտ հեռու, անոնց միանալու բուռն փափաքով՝ իր փափաքին չհասած մեռաւ Ապրիլ 14ին հիւանդանոցին օտար շրջանակի մը մէջ, Վերջին խօսքերն իր կնոջ ըսելու հնարաւորութիւն անգամ չունեցաւ։ Ինչ չար աստղի տակ ծնած էիր, սիրելի Սերոբ։

Ա. Ք.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Հաճընի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը ընտանեկան թէյասեղան-հաւկթախաղ մը սարքած էր Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, կիրակի, 15 ապրիլ, Զատկի առթիւ։

Սրահը լեցուած էր շատ մը հայրենակիցներով։ Շատեր Փարիզի հեռաւոր արուարձաններէ եկած էին իրենց զաւակներով։ Կոկիկ եւ մաքուր սեղաններու վրայ շարուած բազմատեսակ անուշեղէններու ու համեմներու հետ կը ժպտէր աւանդական կարմիր հաւկիթը։

Բոլորին փափաքին վրայ սեղանապետ ընտրուեցաւ Մ. Գրաճեան որ յիշելով մեր անցեալի սովորութիւնները, թելադրեց հայեցի կրթութիւն տալ նոր սերունդին, պատմելով Հաճընի շարքաշ ու քաջ ժողովուրդին հերոսական գործերը։ Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Միութեան 1955ի գործունէութեան մասին։ Պարահանդէսի հասոյթին մէկ մասը յատկացուած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ չքաւոր աշակերտներուն, իբրեւ թոշակ։

Խօսք առին Վ. Թուրսարգլեան, Գ. Աւագեան, Յ. Պահատրեան, Ս. Մահտէսեան, Ա. Գըրգեաշարեան, Վ. Մնակեան,

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

10.— ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Պարսիկը կը համբերէր մեզ, եթէ մենք մեր մայրենի լեզուով կատարէինք մեր պաշտամունքները, եւ մեր մայրենի լեզուով կառավարէինք մեր դպրոցները։ Բայց նա բիւզանդականին համբերել չէր կարող, որովհետեւ դա վնասում է նրա քաղաքական շահերին։

Նա կանգ առեց եւ րոպէական հանդարտութիւնից յետոյ շարունակեց.

— Մեր վարժապետները եղան Յոյները եւ Ասորիները։ Քրիստոնէութիւնը իւր հետ մտցրեց մեր աշխարհում յոյն եւ ասորի կղերի մի ահագին բազմութիւն։ Այդ բիւզանդական քաղաքակրթութեան կարապետները իրանց լեզուն եւ իրանց գրութիւնը տարածեցին թէ՛ մեր եկեղեցիներում եւ թէ մեր դպրոցներում։ Նոյն դրութիւնը շարունակւում է մինչեւ այսօր։ Դեռեւս մենք սուրբ գրքերի թարգմանութիւնը չունենք։ Դեռ եւս մենք մեր մայրենի լեզուով աղօթքներ ու շարականներ չունենք։ Մենք արհամարհեցինք ինչ որ հին էր, ինչ որ հեթանոսական էր։ Մեր երգիչների, մեր վիպասանների գեղեցիկ վաստակները կրակի զոհ դարձրինք։ Մենք թողեցինք մեր նախնականը, մեր ազգայինը, եւ սկսեցինք օտարինը սիրել։ Եւ քրիստոնէական մոլեռանդութիւնը այն աստիճանին հասցրինք, որ, իբրեւ մի պիղծ բան, սկսեցինք մերժել մեր հին գրութիւնը, մեր մեհենական սրբազան տառերը, եւ ընդունեցինք յունաց ու ասորաց տառերը։ Այդ բոլորից յետոյ, շատ հասկանալի է, որ մեր մէջ չէր կարող զարգանալ ո՛չ ազգային կեանք, եւ ո՛չ բուն ազգային գրականութիւն։ Միւս կողմից, մենք հրաւիրեցինք մեզ վրայ Պարսիկների ատելութիւնը։ Պարսիկը սկսեց մտածել. քանի որ Հայերը յունաց լեզուն եւ յունաց գրութիւնը սովորելով սիրում են նրանց եւ սրտով կապուած են Բիւզանդիայի հետ,—ինչու պիտի չմըտցնեմ եւ ես իմ լեզուն եւ իմ գրութիւնը, որ նրանք ինձ սիրեն եւ ինձ հետ դաշնակից լինեն։ Այժմ, կարծեմ, պարզ է, որ Շապուհի հալածանքները ամենեւին կրօնական բնաւորութիւն չունեն, այլ կատարեալ քաղաքական նպատակով են կատարւում։ Հայաստանը, մի ամուր պատնէշի նման, ընկած է Պարսկաստանի եւ Բիւզանդական կայսրութեան մէջ։ Նա ցանկանում է խորտակել այդ պատնէշը, որ իւր համար ճանապարհը բաց լինի, եւ խորտակել իւր քաղաքակրթութեան կռանով։ Հայաստանը, մի կոշտ ոսկորի նման, մնացել է նրա կոկորդում. նա աշխատում է ծամել, փշրել եւ կլանել այդ ոսկորը, որպէսզի կարողանայ ազատ շունչ առնել...։

— Եթէ մարսել կարողանայ... ընդհատեց Սամուէլը։

— Մարսել կարող է, եթէ գործերի այժմեան դրութիւնը չփոխուի, պատասխանեց զայրացած Պարթեւը։ — Այդ թողնենք։ Ես կամենում եմ պատասխանել Մեսրոպի մի ծանր ակնարկութիւններին, որոնցմով նա մեղադրանք բարդեց իմ նախահօրս վրայ։

Նա դարձաւ դէպի Մեսրոպը, որ մի առանձին անձկութեամբ սպասում էր նրա պատասխանին։ Ասաց.

— Գովում եմ քո զգօնութիւնը, գովում եմ քո լրջմտութիւնը, Մեսրոպ. բայց չեմ կարող ներել քո ամբաստանութիւններին։ Չափազանց եռանդը թոյլ տուեց քեզ անպատշաճութիւնների մէջ ընկղմուել։ Դու մեղադրում ես իմ հայրերին, որ նրանք անխնայ խորտակեցին, ոչնչացրին հինը, աւանդականը՝ նորը նրա տեղ հաստատելու համար։ Այդ իրաւ է։ Բայց վերանորոգութեան սկիզբը այդպէս է լինում։ Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսն եւս այդպէս վարուեց։ Նա ոչ մի քար թողնեց քարի վրայ։ Դու մեղադրում ես եւ իմ նախահօրը, Լուսաւորչին, որ նա Հայաստանը լցրեց յոյն եւ ասորի վարդապետներով։ Ուրիշ կերպ լինել չէր կարող։ Նրա պէտք էին պատրաստի մարդիկ, եւ նա բերեց իւր հետ այդ մարդկանցը Կեսարիայից։ Մի վարպետ, երբ ցանկացած շէնքը կառուցանելու համար՝ իւր տեղում մշակներ գտնելու յոյս չունի, նա մշակները իւր հետ է տանում։ Բայց իմ նախահօր նպատակը երբեք այն չէ եղել, որ օտարների ձեռքը տար Հայի հոգեւոր եւ մտաւոր կրթութիւնը։ Այդ օտարները ժամանակաւոր վարձկաններ էին, որ պէտք է պահուէին այնքան ժամանակ, մինչեւ մեր աշխարհում բնիկներից նոր ուժեր պատրաստուէին։ Եւ այդ մտքով նա հիմնեց այն բազմաթիւ դպրոցները, որոնց մէջ մինչեւ անգամ քուրմերի որդիները պէտք է քրիստոնէական կրթութիւն ստանային։

Բայց եթէ այդ դպրոցները ցանկացած արդիւնքը չտուեցին, եւ այդ օտար հիւրերը մեր աշխարհում երկար մնացին։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

բոլորն ալ ոգեկոչելով անցեալի յիշատակները ։

Վերջին խօսքը վերապահուած էր պատուակալ նախագահ Պ. Յ. Թէլեանի, որ յորդորեց չմոռնալ մեր անցեալը եւ յաճախ սարքել այսպիսի հաւաքոյթներ, լսելու համար փոքրիկներուն Թոթովանքը ։

Ներկայ մը

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

Չորս օր տեւող այցելութենէ մը ետքը, Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը Պ. Կրոնքի մեկնեցաւ Ֆրանսայէն, ուր սիրալիր ընդունելութիւն մը վերապահուած էր իրեն ։ Նախագահը մեկնելէ առաջ յայտարարեց, թէ իր յուսացածէն շատ աւելի արդիւնաւոր եղան իր խօսակցութիւնները՝ շնորհիւ պաշտօնական անձնաւորութիւններուն եւ ժողովուրդին ցոյց տուած ջերմ վերաբերմունքին ։

Խօսակցութիւնները դարձան Եւրոպայի ներքին կազմակերպութեան, ապազինումի եւ Գերմանիոյ միացման հարցերուն շուրջ ։

Պ. Կրոնքի Իտալիա հրաւիրեց Պ. Ռընէ Քօթին, որ սիրով ընդունեց իրեն եղած հրաւէրը ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Կացութիւնը միշտ ծանր կը մնայ Ալժերիոյ մէջ ։ Ցարձակումները, սպանութիւններն ու հրդեհները իրարու կը յաջորդեն ։ Ալժերիական հակառակորդ կուսակցութիւններու անդամները իրարու դէմ սկսած են պայքարիլ ։ Պէն Պէլլայի (Գահիրէ ապաստանած) եւ Մէսսալի Հաժի (Ֆրանսա աքսորուած) իրարու հակառակորդ կուսակիցներէն հարիւր հոգի զոհ դարձած են վրէժխնդրական արարքներու ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ թերթի մը համաձայն, Եգիպտոսի վարչապետը Նասըր Լոնտոն հրաւիրուած է Միջին Արեւելքի խնդիրներուն մասին լուծում մը գտնելու ։ Բայց Գահիրէի անգլիական դեսպանատունը այս հրաւէրէն լուր չունի ։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ բանուորական տօնին առթիւ, պաշտօնական բոլոր հաստատութիւնները գոց են երեքշաբթի օր ։ Մէթրօն, հանրակառքերը եւ շոգեկառքերը կը բանին կիրակիի ժամանակացոյցներով ։

ՖՐԱՆՍԱՆ 12 նոր «միսթէր» օդանաւեր պիտի յանձնէ Իսրայէլի ։

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ընթացքին զոհուող Ֆրանսացի ուսանողներուն համար յուշարձան մը զետեղուեցաւ Լիւքսէմպուրկի պարտէզին մէջ ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ծանրակշիռ «գործ» մը եւս երեւան հանուեցաւ ։ Պուտափէշթի Ֆրանսական դեսպանատան մէջ աշխատող երկու Ֆրանսացի պաշտօնեաներ գաղտնիքներ կը հաղորդէին Հունգարիոյ կառավարութեան ։

ԳԵՐՄԱՆ ներկայացուցիչները քաշուեցան Քանի փէսթիվալէն, բողոքելու համար այն որոշման դէմ, որ կ'արգիլէր գերմանական ֆիլմի մը ցուցադրութիւնը ։

ԱՇԽԱՐՀԻ բնակչութեան ընդհ. թիւը, ըստ ՄԱԿի մէկ տեղեկագրին, երկու միլիառ 652 միլիոն էր 1954ին, որուն մէկ միլիառ 451 միլիոնը (55 առ հարիւրը) կը բնակի Ասիոյ մէջ (առանց հաշուելու Խ. Միութիւնը), 404 միլիոնը՝ Եւրոպայի մէջ, 357 միլիոնը՝ Ամերիկաներուն մէջ, 214 միլիոնը՝ Խ. Միութեան մէջ, 210 միլիոնը՝ Ափրիկէի եւ 14 միլիոն 400 հազարն ալ՝ Ովկիանիոյ մէջ ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արտաքին գործոց նախարարը, Պ. Ֆոն Պրէնթանօ Անգլիա հասաւ՝ երեք օրուան պաշտօնական այցելութեան մը համար ։ Խօսակցութեանց նիւթ պիտի կազմեն Արեւմտ. Եւրոպայի տնտեսական հարցերը եւ Գերմանիոյ մէջ գտնուող դաշնակից բանակներու ծախսերուն հոգը ։

× Հինգշաբթի օր Փարիզի մէջ պիտի սկսին Ֆրանքօ-գերմանական խօսակցութիւններ՝ վարչապետ Կի Մոլէի, Պ. Փինոյի եւ Պ. Ֆոն Պրէնթանոյի միջեւ ։

Հետեւեալ հարցերը դրուած են օրակարգի վրայ.— 1) Խ. Միութեան հետ յարաբերութիւնները ։ 2) Սարը եւ Մոզէլի ջրանցքը ։ 3) Գերմանիոյ մէջ գտնուող դաշնակից բանակներու ծախսերուն հոգը ։ 4) Զէնքերու հակակշիռը ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— Ուշ ստացանք ։

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրորդ ուխտագնացութեան սկսելէ առաջ, առաջին ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը եւ խմբանկարները պիտի ներկայացուին 6 Մայիս կիրակի, ժամը 3ին, Սեվրի Մուրատեան վարժարանին մէջ ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ուխտաւորները եւ փափաքող հայրենակիցները ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ փոխ-առեւտրապետ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆի ։

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Ռիւ տ'Օպանյը ։

Այս հանդէսին հրաւիրուած են մարսիլահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական յարանուանութիւնները, Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի ինչպէս նաեւ բոլոր բարեգործական եւ բարենպատակ ու հայրենակցական միութիւններու ներկայացուցիչները անխտիր ։

Կը խօսի գրագէտ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին՝ արտասանութիւն, երգ, նուագ ։

Թատերական ներկայացում՝ Ղարապաղի Մելիքները (4 արար), ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան Թրագօշի եւ մասնակցութեամբ յայտնի դերասաններու ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Հայրենի եւ եւրոպական պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր ։

Ցարգելի հասարակութեան ուշադրութեան.— Տեղերը սակաւաթիւ ըլլալով, կը խնդրուի կանխօրօք ապահովել տոմսերը վարչութեան անդամներէն եւ Վասպուրականցի երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներէն ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Խորէն Օհանեանէ 2000 Ֆր. ի նպաստ Կապոյտ Խաչի դպրոցին, իր Թոռնիկին մկրտութեան առթիւ ։

● Պանեօ-Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— 2000 Ֆր. Պ. Թօրոսեանէ (Ռօան) Նոր Սերունդի պարախումբին ներկայացումներուն առթիւ Լիոն, Վիէն, Սէնթ Էթիէն ։ 3000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Կարպիս եւ Արմենուհի Յակոբեանէ իրենց Թոռնիկին ծննդեան առթիւ ։

● Գնահատելով «Յառաջ»ի ազգասէր եւ բարեխիղճ ոգին, անկուսակցական գործաւորուհի մը Ս. Զատկի առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 2000ական Ֆր. Մոնմորանսիի եւ Անտիյիի հանգստեան տուներուն, 1000ական Ֆր. Ազքատախնամին, Կապոյտ Խաչին, Կարմիր Խաչին եւ «Յառաջ»ին, 500 Ֆր. «Յառաջ»ի գրաշարներուն եւ 1500 Ֆր. Մշակոյթի Տան ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր Ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, Ռիւ տ'Արքէօյ Պանեօ ։

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆ ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի պիտի խօսի երիտասարդ ճարտարագէտ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ԻՆՃԷԵԱՆ ։ Նիւթ՝ Հիւլէական ուժը եւ իր դերը քաղաքակրթութեան մէջ ։

Քաֆէ Քառէի սրահը ժամը 9ին ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն խնջոյք մը սարքած է ի պատիւ Գ. Լազեանի եւ Ս. Եղիազարեանի իրենց մեկնումին առթիւ, այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Խրիմեան դպրոցը ։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Արա Պիպերեանի, իր մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 3000 Ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին ։

●

Ֆ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Աղաւնի Միրաքեանի, իր ամուսնոյն՝ Սերոբ Միրաքեանի կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պելֆոռ բնակող Պ. Երուանդ Տէր Եղիաեանէ (Կէմէրէկցի) 50 մեթր կերպաս, հայկական պարի հագուստ շինելու համար ։

● Որբ. Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մինաս Աթալլահէ 1000 Ֆր., իր ողբացեալ Տիկնոջ մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տիկ. Ֆաքիրեանէ 1000 Ֆր., ողբացեալ Տիկ. Պիպէրեանի մահուան առթիւ ։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն) Մայիս չորսին, ուրբաթ, ժամը 21ին ։ Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։ Դասախօս Բժիշկ ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆ ։ Նիւթը՝ «Բժշկութեան նուաճումները յիսուն տարուան ընթացքին» ։ (Շարունակութիւն եւ վերջ) ։ Մուտքը ազատ է ։

ՕՐ. ԱՐԱՔՍԻ ՎԱՆԼԵԱՆ
եւ
ԺԱՔ ԹՈՒՄԻԿԵԱՆ
Ամուսնացած
Պոլտօ, 21 Ապրիլ 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն իր խումբերու ներկայացուցիչները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 8,30ին, Պարպօթ սրճարանը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի ընդհանուր ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 16ին ։ Մեծամասնութիւն չըլլալու պարագային երկրորդ ժողովը ժամը 16,30ին օրինաւոր պիտի համարուի ։ Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան ։

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկրորդ ընդհ. անդամական ժողովը Մայիս 5ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ ։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովին ։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին ։

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին ։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին ։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին ։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԴՐՕ խումբը, այս հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Պուա Քոլոմպի կայարանը) ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 3 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7569 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3380

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կի Մոլէի կառավարութիւնը, հաւատարիմ «Ժողովրդական Ճակատ»ի եւ նախորդ ընկերվարական կառավարութեանց աւանդութեանց, լրջօրէն կը զբաղի ընկերային բարենորոգումներու գործով :

Ալժերիոյ տագնապը եւ ուրիշ ներքին հոգեր արգելք չեղան Խորհրդարանի օրակարգին վրայ դնելու ծերերու թոշակներու յաւելման խնդիրը :

Ալպէր Կազիէ՝ ընկերային գործերու նախարարը եւ Փոլ Ռամատիէ՝ ելմտական եւ տնտեսական նախարար, երկուքն ալ ընկերվարական, վարչապետին կողքին կանգնած են՝ ջերմօրէն պաշտպանելով ներկայացուած օրինագիծը :

Ուստի նախարարական խորհուրդը որոշեց վստահութեան հարց պահանջել ազգային ժողովէն՝ այս հարցին առթիւ :

Աջակողմեան երեսփոխանները հակառակ են ծրագրին եւ կը պահանջեն յետաձգել անոր քննութիւնը : Ինչ որ, ըստ կառավարութեան, կը նշանակէ բոլորովին մերժել զայն :

Տարակոյս չկայ, որ Ալժերիոյ մէջ կառավարութեան հետապնդած քաղաքականութեան հակառակորդ երեսփոխանները կ՚ուզեն օգտուիլ առիթէն, տապալելու համար զայն :

Վարչապետը ծերերու հարցին վճէն օգտուելով, կ՚ուզէ հասկնալ նաեւ թէ կառավարութեան ելմտական քաղաքականութիւնը Ազգային ժողովին վստահութիւնը կը վայելէ՞ : Այս առթիւ բացարձակապէս հերքեց թէ Ֆրանքը պիտի արժեզրկուի :

Բուռն վիճաբանութիւններ սկսան Ազգային ժողովին մէջ երէկ, չորեքշաբթի այս հարցին շուրջ :

Ծերերու վիճակին բարւոքումով զբաղած էր Փոլ Ռենոյի կառավարութիւնը 1938ին, առանց որեւէ արդիւնք ձեռք բերելու :

Ալպէր Կազիէի ծրագիրը կը նախատեսէ «տնտեսապէս տկար»ներու ամսավճարը կրկնապատկել եւ հարիւրին յիսուն յաւելում կատարել ամսականաւոր ծեր աշխատաւորներու թոշակին վրայ :

Ըստ իրեն, մեծ թիւ մը կը կազմեն այն ծերերը, որոնք տարեկան 31.200 ֆրանքի ծիծաղելի գումար մը միայն կը ստանան :

Ծերերու հարիւրին քանը միայն տարեկան 200.000 ֆրանքի եկամուտ ունին : Մնացեալ 80 առ հարիւրը խեղճ վիճակի մէջ են :

Ընկերվարական ծրագիրն է, որ աստիճանաբար կըգործադրուի այս երկրին մէջ :

Գործաւորներն ու ամսականաւոր աշխատաւորները ներկայիս կը վայելեն այնպիսի առաւելութիւններ, որոնք երազ մը կը թուէին քանի տարի առաջ, երբ դեռ կեանքի կոչուած չէր Լէոն Պլումի կառավարութիւնը :

Ընկերային ապահովագրութիւն, բժիշկի, դեղօրայքի, հիւանդանոցի ծախքերու վճարում, տարեկան ձրի արձակուրդ, որ վերջերս երկու շաբաթէն երեքի բարձրացաւ՝ ներկայ կառավարութեան օրով : Այս բոլորը կը պարտինք ընկերվարականներուն :

Ընկերվարութեան սկզբունքները յամրաքայլ, սակայն յարատեւ նուաճումներ կ՚ընեն ամէն մարդերու մէջ, խաղաղ, օրինական միջոցներով : Առանց յեղափոխութեան եւ արիւնահեղութեան :

Ի վերջոյ ընկերվարութիւնն է, որ յաղթանակը պիտի տանի արեւմուտքէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք, ուր քանի մը տարիէ ի վեր կազմուած է Ասիական Ընկերվարական Միջազգայինը, ձեռք ձեռքի գործելու համար Եւրոպայի ընկերվարական Միջազգայինին հետ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ ԱՌԹԻՒ

2500 ԿԱՍԿԱԾԵԼԻՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ոստիկանութիւնը կանխարգել միջոցներ ձեռք առած էր նախապէս, Մայիս 1ի տօնին առթիւ : Միայն Փարիզի մէջ ձերբակալուած էին 2500 Ալժերիացիներ, ընդհարումները խափանելու համար : Ալժերիացիները ժամադրուած էին Պասթէյի շրջակաները, բայց ապահովութեան ուժերը պաշարողական գօտի մը կազմելով արգիլեցին որեւէ համախմբում : Այս առթիւ գրաւեցին ազգայնական վարիչներէն Մեսալի Հաճի կենդանագիրները եւ ալժերիական դրօշներ : Երկու հազար հինգ հարիւր կալանաւորները այլուր փոխադրուեցան, իրենց ինքնութիւնը ճշդելու համար : Կէս գիշերին վար դրուած էին վեց հոգի, արգիլեալ զէնք պահած ըլլալով կամ իբրեւ օրինազանց : Քննութիւնները շարունակուեցան ամբողջ գիշերը : Յիսուն հոգինոց խումբ մը Պուլվառ Սեւաստոփոլէն դէպի Շաթըլէ յառաջանալով, բողոքի կանչեր կ՚արձակէր Ալժերիոյ պատերազմին դէմ : Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ պահականոց առաջնորդեց 25 Ֆրանսացիներ :

Իբրեւ բանուորական ցոյց, հրապարակային ժողով մը տեղի ունեցաւ Վենսէնի մարզարանին մէջ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ միայն քանի մը հազար հոգի ներկայ էին Աշխատանքի Դաշնակցութեան կազմակերպած այս ժողովին : Կը նախագահէին Ժաք Տիւքլօ եւ Մարսէլ Քաշէն : Ոչ մէկ թափօր կազմուեցաւ : Ճառերուն գլխաւոր նիւթն ալ Ալժերիան էր : Կը պահանջէին դադրեցնել զինուորական գործողութիւնները : Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարիչները այս առթիւ ալ կոչ մը ուղղեցին միւս արհեստակցական Միութեանց, առաջարկելով սրտաբաց բանակցութիւններ կատարել, միացեալ ճակատ կազմելու համար : Մասնակի գործադուլ մը սարքուած էր հանրակառքի չորս գիծերու վրայ :

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Մայիս 1ի առտուն, ժամը 11.30ին երբ աւանդական ճառերը կը խօսուէին Սէնթ-Էթիէնի Աշխատանքի Սակարանին մէջ, 500 Ալժերիացիներ փորձեցին թափօր մը կազմել, Ալժերիոյ անկախութիւնը պահանջելով : Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ եւ հարուածներ փոխանակուեցան : Յիսուն ցուցարարներ ձերբակալուեցան : Ծեր կին մը, որ գնումներ կը կատարէր, կոխոտուելով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ :

Լիոնի մէջ ոստիկանութիւնը ցրուեց Ալժերիացիները, երբ կը փորձէին թափօր մը կազմել : Այս առթիւ ալ ընդհարումներ պատահեցան եւ երեսուն հոգի ձերբակալուեցան :

Զգուշական միջոցներ ձեռք առնուած էին Լիլի, Մոնփէլիէի, Սթրազպուրկի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Ամէն ցոյց եւ թափօր արգիլուած ըլլալով ծանր դէպքեր չպատահեցան : Մեցի մէջ ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ալժերիական դրօշներ գրաւեց :

Մարսէյլի մէջ խումբ մը Ալժերիացիներ երբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած ժողովին կ՚երթային իրենց ազգային դրօշը պարզելով, ոստիկանութիւնը ինը հոգի ձերբակալեց, առանց ժողովը արգիլելու :

× Վենսէնի ժողովին մէջ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը հետեւեալ պահանջները բանաձեւած էր, Մայիս 1ի առթիւ.— Ընդհանուր յաւե -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Կիրակի օր քարոզեց Առնուվիլի Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ : Պատարագիչն էր Ֆիլատելֆիոյ հոգեւոր հովիւ Բարգէն վարդապետ Վարժապետեան : Կաթողիկոսը դարձեալ հարկ գտած էր անդրադառնալ Մեծն Տանն Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեանց, լուսաբանելու համար այս անգամ ալ Առնուվիլի գաղութը :

***

Նոյն օրը Փարիզահայ Տիկնանց Որբերու Օգնութեան մարմինը թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, նախագահ Տիկին Ներսէսեանի բնակարանին մէջ :

Հիւրերու ընդունելութենէն վերջ Տիկ. Ա. Գալէնտէր կարճ ուղերձով մը պարզեց Օգնութեան մարմնին նպատակը, հետեւեալ կերպով.—

Տիկնանց Միութիւնը որ կազմուած է 1913ին Տէր եւ Տիկին Արամ Ճէվահիրճեանի նախաձեռնութեամբ մեծ եւ օգտակար գործունէութիւն մը ունեցած է Ջարդէն խուսափած որբերը իր պաշտպանութեան տակ առնելով եւ ցարդ կը շարունակէ իր խնամքը կարգ մը բախտազուրկ փոքրիկներու :

Այժմ Օգնութեան Մարմինը ունի 36 գիշերօթիկ պաշտպանեալներ, որոնց 16ը կ՚ուսանին Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի մէջ, 16ը Մխիթարեան հայրերու մօտ եւ չորսը Անարատ Յղութեան քոյրերու մօտ :

Միութեան երկու միլիոնի տարեկան պիւտճէն կ՚ապահովուի անդամներու անձնական ջանքերով, շնորհիւ սարքուած հանդէսներուն, իր դրօշմաթուղթերուն եւ փարիզահայ գաղութին առատաձեռնութեան :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը էջմիածնի մասին մէկ քանի մանրամասնութիւններ տալէ վերջ, իր քաջալերանքը եւ խրախուսանքը բերաւ Տիկիններուն, մաղթեց յաջողութիւն, եւ օրհնեց զանոնք :

***

Կ՚իմանանք թէ Կաթողիկոսը շաբաթ առտու ժամը 8ին կը վերադառնայ էջմիածին :

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Վերջին լուրերու համաձայն, ապստամբները կը շարունակեն արշաւներ կատարել եւ ծուղակներ լարել, մասնաւորապէս Ալժէի մէջ : Առջի օր սպաննուեցան 207 ըմբոստներ եւ 14 զինուորներ : Նոյն օրը զինուորական կարաւան մը թակարդը ինկաւ Թիզի-Ուզուի մէջ : Ըմբոստները կը շարունակեն արշաւներ կատարել Կոստանդինի շրջանին մէջ : Ցուցարկաւորութեան մը առթիւ խռովութիւններ ծագեցան Ալժէի մէջ եւ հարիւր հոգի վիրաւորուեցան : Զինուորական իշխանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է ամէն տեղ, մասնաւորապէս Կոստանդինի հարաւակողմը :

× Միջնախարարական յանձնախումբ մը կը քննէ ուրիշ հող մը,— օտար բանուորներ հրաւիրել, զօրակոչի ենթարկուած պահեստիներուն տեղը լեցնելու համար : Մասնաւորապէս նկատի ունին իտալացի բանուորներ :

× Ալժերիոյ Ազգայնական Շարժումին ընդհ. քարտուղարը, որ Ժընեւ կը գտնուի, յայտարարեց թէ կարելի չէ որեւէ բանակցութիւն կատարել, ցորչափ ֆրանսական կառավարութիւնը չի ճանչնար Ալժերիոյ անկախութիւնը :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կռիւները սաստկութեամբ կը շարունակուին լեռնային շրջաններուն մէջ : Միեւնոյն ատեն ըմբոստները կը խանգարեն ջուրի եւ ելեկտրականութեան սպասարկութիւնը եւ ուրիշ դժուարութիւններ կը պատճառեն :

ՆՈՐԷՆ ՄԵՂՐԱԾՈՐ ԽՕՍՔԵՐ

Մառենչալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ Մոսկուա հասնելով, ճառեր խօսեցան օդակայանին մէջ : Մառենչալը յայտարարեց.

— Մենք համոզուած ենք թէ անգլիացի ժողովուրդը պատերազմ չուզեր եւ թէ առեւտրական շրջանակները կ՚ուզեն ընդլայնել իրենց յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ : Բացորոշ է թէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խ. Միութեան պէս կարեւոր պետութիւններու յարաբերութեանց բարւոքումը պիտի նպաստէ աշխարհի կացութեան բարւոքման» :

Խ. Միութեան վարչապետը ցաւ յայտնեց որ «չկրցաւ բաւական շփումներ ունենալ անգլիացի ժողովուրդին հետ» : Յետոյ քննադատեց Անգլիոյ աշխատաւորականները որ թշնամական դիրք բռնած են խորհրդային քաղաքականութեան դէմ : «Բայց իրենց յարձակումները արժանի պատասխանը գտան մեր կողմէ» :

Խրուշչեւ ալ գոհունակութիւն յայտնելով անգլեւխորհրդային խօսակցութեանց մասին, գիտել տուաւ.

— « Եւ սակայն դեռ կարգ մը խոչընդոտներ կան յարաբերութեանց բարւոքման ճամբուն վրայ : Այդ խոչընդոտները կը կազմեն Մ. Նահանգներուն ազդեցիկ շրջանակները : Բայց եւ այնպէս կարգ մը շուէր կ՚երեւան Մ. Նահանգներուն մէջ ալ : Այս տեսակէտէն նպաստաւոր է Այզընհաուըրի վերջին ճառը : Եթէ երկու կողմէն բարեացակամութիւն տիրէ, վստահ ենք թէ կարելի պիտի ըլլայ բարւոքել Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները : Քիչ քիչ կրնանք համաձայնիլ սպառազինութեանց հարցի մասին» :

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը Անգլիոյ աշխատաւորականներուն հետ եղած խօսակցութեանց առթիւ ըսաւ թէ «այդ հանդիպումը սարքած էին հաճոյանալու համար իրենց դրամատէր վարպետներուն» : Աւելի յառաջ երթալով, շեշտեց թէ այդ հանդիպումը «դաւադրութիւն» մըն էր եւ թէ «Անգլիոյ աշխատաւորականները խեղճ ընկերվարականներ են : Մենք ամէն բան կ՚ընենք սրբագրելու համար անցեալի սխալները ոչ միայն Խ. Միութեան, այլեւ ժողովրդական հանրապետութեանց մէջ» :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՑԱՆԿ

Յովսէփ Պետրոսեան	2.000
Սարգիս Առաքելեան	20.000
Լեւոն Ասատուրեան	4.000
Ար. Խորասնեան	2.000
Յովհաննէս Ղազարեան	3.000
Փիլոս Սարգիսեան	1.000
Յովհաննէս Լէյլէկեան	2.000
Մովսէս Կարապետեան	2.000
Գուրգէն Պօյաճեան	3.000
Սարգիս Կարապետեան	5.000
Գրիգոր Գալուստեան	3.000
Մկրտիչ Մարտիրոսեան	2.000
Արշակ Յակոբեան	5.000

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթարերէն կ՚իմանանք թէ Սեպտ. 6ի դէպքերուն առթիւ անպարտ հռչակուած է կուսակալը՝ փրոֆ. Կէօքայ, իսկ Ապահովութեան նախկին ընդհ. տնօրէնը՝ Ալաէտտին Էրիշ դատարան պիտի յանձնուի, համաձայն Պետական Խորհուրդի որոշման : Պիտի դատուին նաեւ Շիշլիի, Ֆաթիհի եւ Սարըեարի գայմագամները :

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ
ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

●

Ապրիլեան եղեռնի մեր սրբազան նահատակներուն համար բարձրացուած կամ ընդհանրապէս գոյութիւն ունեցող բոլոր յիշատակարաններուն մէջ ամէնէն յուզիչն ու խոր ազդեցութի[illegible]ողը Անթիլիասի վանքին մատուռ-յուշարձանն է անկասկած: Անոր ներքին խորանին եւ պատերուն վրայ պարզ, բայց այնքա՜ն յուզիչ ձեւով, սեւ շղարշներու մէջ պարուրուած, շարուած են Տէր Զօրի անապատէն գտնուած գանկեր, ոսկորի մնացորդներ, հայ պապիկներու, հայ մայրերու, հայ պատանիներու եւ մանուկներու սրբազան բեկորներ, որոնք կը փշաքաղեն մարդուս մարմինը եւ կը խռովեն հոգին:

Այս մէկը, մեծ հայր մըն էր, հաւանաբար՝ որ կ՚ապրէր հանգիստ, կը վարէր ընտանիքին ղեկը, կը խրատէր իր թոռնիկներուն. — իրար սիրեցէք, կեանքը կարճ է, ամէն բան կ՚անցնի, միա՛յն լաւ գործը կը մնայ:

Այն միւսը մայր մըն էր, ո՞վ գիտէ, հեզ աչքերով, համեստ սրտով, ամբողջ էութեամբը նուիրուած իր զաւակներուն: Եւ կամ՝ նոր հարս մը, կարելի է նաեւ երիտասարդ աղջիկ մը, որ այնքա՜ն ակնկալութիւններ ունէր կեանքէն: Հապա սա պզտիկ, բարակ ոսկորնե՞րը, որոնց աճումը այնքան բրտօրէն կասեցաւ:

Բայց ահա յանկարծ, անօրինակ խըժժիւն մը կը լեցնէ մատուռին մթնոլորտը: Խրատները, օրօրի մը մեղեդին, աղբիւրէն ջուր բերող երիտասարդ հարսին ու աղջկան հնչուն ծիծաղը եւ բակին մէջ խաղացող մանուկին զուարթ կանչերը կը խեղդուին զաժան ժանտարմաներու գոռոցէն, մանկան լացէն, կնոջ աղեկտուր ճիչերուն եւ ծերունիին անէծքներուն մէջ. — ճի՛շդ այն պահուն, երբ այդ ապրող էակները, ամբողջ ժողովուրդ մը, հրէշային ծրագրի մը համաձայն, կը դատապարտուէին վերածուելու արիւնաթաթախ դիակներու աներեւակայելի կոյտի մը:

Մեր ժողովուրդին դահիճները կը կարծէին թէ դիակները չեն կրնար խօսիլ, չեն կրնար պատմել, չեն կրնար իրենց վերջին [illegible] փոխանցել մեզի:

Բայց, ո՛վ որ ականջ ունի, սիրտ ու զգացում, մինչեւ այսօ՛ր ալ ու յաւիտեան, կրնա՛յ լսել թէ ինչ կ՚ուզեն ըսել սեւ շղարշներու մէջ պարուրուած այդ սրբազան գանկերը: Անոնք, որպէս ներկայացուցիչները անապատի հրակէզ աւազներուն մէջ փոշիի վերածուած այն միւս հարիւր հազարաւորներուն, ողեղէն ձայնով, աչքերուն խոռոչներուն մէջէն մեզի յառած անմեռ նայուածքով, ամէն օր ու ամէն վայրկեան կը յիշեցնեն մեզի.

— Մենք զոհուեցանք, որպէսզի դուք ապրի՛ք ազատ ու անվտանգ, եւ դուք պէ՛տք է որ ապրիք:

Եւ մենք ապրեցանք, ահա կ՚ապրինք 41 տարիէ ի վեր, շատ լաւ ու վատ օրեր տեսանք ազգովին, ենթարկուեցանք շատ մը դժուարութիւններու, բայց միշտ լաւատես եւ տոկուն, յաղթահարեցինք շատ մը խոչընդոտներ: Ունեցանք հայրենասէր ու կորովի զանգուած մը ի սփիւռս աշխարհի, որ ժայռեր ճեղքեց բոլոր ցամաքներուն վրայ՝ իր ընդունակութեամբ, աշխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ:

Անոնք որ կ՚ուզէին վերջնական մահացու հարուածը տալ մեր ցեղին, չկրցա՛ն խորտակել մեր հաւատքն ու կամքը, — եւ այսօր կը տեսնեն ահա, որ աշխարհի չորս կողմը, ո՛ւր որ ալ գտնուինք, ծլած ու ծաղկած ենք կրկին, հասած՝ փայլուն դիրքերու, շահած՝ բոլորին յարգանքն ու համակրանքը:

Մենք այս դասը առինք անոնց, որոնք կ՚ուզէին բնաջնջել մեզ:

Բայց կա՛յ ուրիշ պարագայ մը, որ, ներքին ճակատին վրայ, կը հրաւիրէ մեզ աչալուրջ հսկելու:

Ապրիլեան եղեռնի զոհերուն ոգեկոչումի այս օրը միեւնոյն ատեն քննութեան օր մըն է մեզի համար՝ խորհրդածելու մեր ներքին կազմակերպութեան մասին:

Թշնամին խտրութիւն չդրաւ հոգեւորականին ու աշխարհականին, կուսակցականին ու անկուսակցականին, մեծի ու փոքրին միջեւ: Հայ ժողովուրդին բոլո՛ր խաւերը միասին էին այն օրերուն — կաթողիկոսով, պատրիարքներով, Ազգային իշխանութիւններով, կուսակցութիւններով, մտաւորականներով, աւագներով ու խոնարհներով, առանց դասակարգի, դաւանանքի, դիրքի կամ ասպարէզի խտրութեան:

Աւելի քան երբեք, հրամայական պահանջ է մեզի համար՝ միասին ըլլալ ու գործակցիլ նաե՛ւ այսօր, երբ արիւնալի ջարդին յաջորդած է սպիտակ ջարդին սպառնալիքը, նո՛յնքան վտանգաւոր ու մահացու, աւելի քան երբեք ժամանակն է համախմբելու մեր բոլոր տրամադրելի ուժերը:

Ունինք հիմնական հարցեր. — Ներքին կազմակերպութիւն, հայեցի դաստիարակութիւն, ազգային մշակոյթի պահպանում, երիտասարդութեան փրկութիւն:

Թերեւս վերջին սերունդն ենք մենք, որ տակաւին կրնանք բան մը ընել այս ուղղութեամբ: Քանի տակաւին շատ ուշ չէ, պէտք է ի մի բերենք մեր բոլոր կարողութիւնները, փրկելու համար ինչ որ կարելի է:

Մեզմէ իւրաքանչիւրը, ամէնէն մեծէն մինչեւ ամէնէն փոքրը, հոգեւորականով, կուսակցականով, մտաւորականով ու աշխատաւորով, եւ մա՜նաւանդ ընտանիքի մայրերով, պիտի ունենայ մէ՛կ նշանաբան, որ մեզի համար համապատասխան եւ սրբազան պարտականութեան — դիմանալ, դիմանալ՝ ամէն գնով:

Մեր ժողովուրդը ապրած է մինչեւ հիմա, որովհետեւ իւրաքանչիւր սերունդ կատարած է իր պարտականութիւնը:

Կարգը մերն է այժմ. եւ մենք իրաւունք չունի՛նք թերանալու մեր պարտականութեան մէջ: Մենք պատասխանատու ենք անցեալին ու ապագային առջեւ: Բեռը ծանր է. բայց կը թեթեւնայ երբ գայն տանինք միացեալ ուժերով եւ փոխադարձ օգնութեամբ:

Աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ջարդուփշուր ոսկորները ո՛չ միայն յարգանքի, այլեւ արթնութեան ու գիտակցութեան կը հրաւիրեն մեզմէ իւրաքանչիւրը:

ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՅՆՇԹԱՅՆ ՈՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

●

Ամբողջ աշխարհը խոր յուզումով ողբաց Այնշթայնի մահը: Բացառիկ հանճար մըն էր որ անհետացաւ գիտական աշխարհի երկնակամարէն: Սակայն իր գործը կ՚ապրի եւ իր անունը կ՚անմահանայ ու կը յաւերժանայ: Դժբախտաբար ամէն մահկանացուի չէ տրուած գնահատել իր գիտական արժանիքները ու ըմբռնել անոր կառուցած հոյակապ շէնքին էութիւնը:

Կարելի է ըսել որ իր աշխատանքով ան հիմը դրաւ տիեզերագրութեան արդի օրէնքներուն: Մինչ ներկայ դարուս հռչակաւոր բնագէտներուն տեսութիւնները կ՚ընդգրկեն լոյսի, հիւլէի, եւ նիւթի այլ մարզերը առանձին, Այնշթայնի կառոյցները կը պարփակէ ամբողջ տիեզերքը անօրինող երեւոյթները միանգամայն: Անշուշտ յաւակնութիւնը չունիմ իր ամբողջական գործը ներկայացնելու, սակայն համառօտակի կարելի է գաղափար մը տալ գլխաւոր հարցերուն մասին:

Այնշթայնի առաջին զգայացունց գործը երեւան ելաւ յիսուն տարի առաջ: Ինչ որ բնագէտն ու ճարտարագէտը տարրկյօրէն կ՚ուսումնասիրէին գոյացութեան մը երեւոյթները, Այնշթայն բնագանցական ուղիով թափանցեց նիւթին խորքը ու իր յարաբերականութեան նշանաւոր տարազին մէջ զետեղեց իր մտքերուն արգասիքը: Այդ տարազը ծանօթ է բոլորին Վ = ԷՄ Սէ2: Այնշթայն ասով ցոյց կուտայ ուժին (էնէրժի) եւ նիւթին յարաբերականութիւնը. — ուժը հաւասար զանգուած բազմապատկուած լոյսի արագութեան քառակուսիով: Պարզելով այս տարազը կը տեսնուի որ ուժն ու նիւթը, այսինքն՝ որեւէ գոյացութիւն, կը ներկայացնեն ամբողջութեան մը պրիսմակին տարբեր երեսները: Որով՝, երբ ուժի արտադրութիւն կայ, նիւթի սպառում կայ անպայման: Այս տեսութիւնը որ կը տատանի տրամադրութեան եւ բնագանցութեան սահմաններուն միջեւ, կ՚ընդգրկէ գրեթէ ամբողջ բնագիտութիւնը: Սակայն արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ իրմէ առաջ հոլանտացի հռչակաւոր բնագէտ Լորենց արդէն յարաբերականութեան հիմը դրած էր, հաստատելով լոյսին պարապութեան մէջ ամէն ուղղութեամբ ընթանալը, երկվայրկեանը 300 հազար քիլոմեթրի մօտաւոր արագութեամբ մը՝ չենթարկուելով որեւէ ազդեցութեան: Լոյսի այս անփոփոխելի հանգամանքը նկատի ունենալով Լորենց առաջարկած էր փոխակերպութեան օրէնքը, ծանօթ՝ իր անունով, որ նախաքայլն էր յարաբերականութեան տարազին:

Այնշթայնի յարաբերականութեան օրէնքով կը տապալէր Լավուազիէի հին տարազը, որու համաձայն տիեզերքի մէջ «ոչինչ կը կորսուի, ոչինչ կը ստեղծուի»:

Այնշթայն ընդհանրացնելով իր պարզած տեսութիւնը, 1915ին ան ցոյց տուաւ թէ նիւթին եւ ուժին հետ, տարածութիւնը (էսփաս), ժամանակը եւ երկրիս ձգողական ուժը, նոյն ամբողջութիւնը կը կազմեն: Իրականութեան մէջ, տիեզերքի մէջ բնագիտութեան ծանօթ են երկու հիմնական ուժեր, ելեկտրականութ[illegible] ու ձգողական ուժը: Այնշթայն իր տարազին մէջ առաւ միայն այս վերջինը: Յարաբերականութեան այս ընդհանուր օրէնքը ամէնէն յանդուգն հարուածն էր դասական գիտութեան ըմբռնումներուն դէմ: Մանաւանդ անգլիացի բնագէտ Նիւթոնի (Նեւտոն) դէմ կռուի հրաւէր մըն էր: Ըստ Նիւթոնի երկու զանգուածներու միջեւ յառաջ կուգայ ձգողական ուժ մը որ խոտոր կը համեմատի զանգուածները իրարմէ բաժնող միջոցին քառակուսիին: Սակայն Նիւթոն երբեք չէր հաստատած այս պարագան:

Այնշթայն մաթեմաթիքական հաշիւներով միայն կրցաւ բանաձեւել իր մտքերուն յղացումը որ կը հերքէր Նիւթոնի օրէնքներէն: Նոյնը նաեւ լոյսի խոտորումներու մասին: Համաձայն Նիւթոնի արեւուն մօտ գտնուած աստղէ մը արձակուած լոյսի ճառագայթները երբ կը հպին արեւուն շրջագիծին, 0·87 երկվայրկեանի աղեղ մը կը գծեն դէպի երկիր ուղղուելու համար: Մինչդեռ ըստ Այնշթայնի հաշիւներուն այդ աղեղը կը հաւասարէր 1·74 երկվայրկեանի: Պէտք էր արեւին խաւարումին սպասել այս երկու թիւերը ճշդելու համար: 1919ի արեւին բացառիկ խաւարումը յարմար առիթ մը եղաւ: Կազմակերպուեցան երկու մեծ արշաւանքներ մին դէպի Պրազիլիա, իսկ երկրորդը՝ դէպի Իշխանի Կղզին (Կինէա):

Այնշթայնի կատարեալ յաղթանակը արձանագրուեցաւ: Ստացուած արդիւնքները կը համապատասխանէին անոր հաշիւներուն: Նոր դար մը կը բացուէր տիեզերագրութեան համար: Տիեզերական ուրիշ հարցերուն մէջ եւս Նիւթոնի տեսութիւնները չէին համապատասխաներ ճշգրիտ հաշիւներու:

Այնշթայնի ամբողջական յարաբերականութենէն դուրս կը մնար սակայն ելեքտրականութիւնը: Կարեւոր ուժ մը՝ մանաւանդ հիւլէական կառուցուածքի եւ

ՄԻ ՋԱՐԱՃՃԻ ԿԵՆԴԱՆՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

Մենք ամէն օր կէսօրին լողանում էինք Սեւանի ջինջ ջրերում, պառկում աւազի շեղջերի վրայ եւ կլանում յուլիսեան արեւի դուրեկան ջերմութիւնը: Եւ միշտ մեզ հետ էին մեր հարեւան Ազիզի որդիները՝ Գրիգորն ու Միշոն:

Լճից քիչ հեռու, ձորակում պատսպարուած մեր խնամոնց գիւղում Գրիգորից լաւ վէգ խաղացող չկար: Նա բոլորիս էլ տանում էր: Ասում են, որ նրա սախկան (խոշոր վէգ) սեւ խոյի աջ ոտից են հանել ու ամէն գիշեր պահում են գոմի մըսուրում:

Իսկ հին, անհաւատ գիւղը գիտէր, որ ամէն գիշեր սատանաները մտնում են Ազիզի գոմը, ջրիդ են խաղում ձիերի վրայ, հիւսում են նրանց պոչերն ու բաշերը եւ լուսադէմին Գրիգորի սախկայով վէգ խաղալուց յետոյ, [illegible]ում թաքնւում եւ Զանգուի եղեգնուտում:

Դրանից է, որ Գրիգորի Սախկան խըփում է անվրէպ եւ վէգերը ջուխտ-ջուխտ տանում:

Ու մենք ահով էինք նայում Գրիգորի սախկային եւ նրա ձիերին:

Մի առաւօտ էլ Գրիգորը գոմից դուրս եկաւ, վազեց մեր տուն եւ շնչակտուր ասաց.

— Ձիերը քափ-քրտինքի մէջ կորել են...:

Գնացինք նրանց գոմը եւ ի՜նչ տեսանք. ձիերն ամբողջովին ջուր դարձած հեւում են, գոլորշի է բարձրանում նրանց վրայից, իսկ բաշերն ու մազերը ոլորած, բազմաթիւ հիւսեր են արուած:

— Սեւանի վարդապետներն են անիծել մեր մեղքերի համար: Վա՜խ, մեր օջախն անիծուեց... — ողում էր Ազիզի պառաւ ու սնահաւատ մայրը:

Այնուհետեւ ահից նա այլեւս այդ «անիծուած» ձիերին չմօտեցաւ:

— Տղե՛րք, եկէք գիշերը պահակ կանգնենք, տեսնենք էդ ի՞նչ տեսակ սատանաներ են, առաջարկեցի ես:

Ընկերներս համաձայնուեցին:

Արեւը թաքնուեց Ծաղկաձորի լեռների յետեւում, նախիրը արօտից գիւղ վերադարձաւ, իր յետեւից թողնելով թանձր փոշի: Հարս ու աղջիկներ աղբիւրից տուն եկան եւ շուտով ձայները խաղաղուեցին գիւղում: Անճրագ ու յոգնած գիւղն անմիջապէս քուն մտաւ, ու երկիրը երկիւղալի խորհրդաւորութիւն ստացաւ: Զանգուի եղէգնուտներում գորտերն էին կռկռում, ջրից ինչ որ խորհրդաւոր ստորերկրեայ գոռոց էր լսւում, որի մասին գիւղի ծերերն ասում էին, թէ՝ սպիտակ գոմէշ է: Բլրի միւս լանջի ստորոտը միալար ծեծում էին Սեւանի ալիքները: Այդ բոլոր ձայներն այնպէ՜ս խորհրդաւոր էին ու ահալի...: Ես նստել էի պատի տակ ու սեղմուել յարդի կողովին, իսկ Գրիգորը կանգնած էր սիւնին հպուած:

Մենք շունչներս պահած, ականջներս ձայնի՝ սպասում էինք, իսկ ձիերը հանգիստ խրթխրթոցով կեր էին ուտում, մերթ մերթ էլ փռռացնում:

Հաւերից մէկը երեւի կացեց միւսին, սա դժգոհ քրթմնջաց ու թեւերը թափահարեց:

Զգիտեմ, թէ Գրիգորն ինչ վիճակում էր այդ ժամանակ, բայց իմ սիրտս վեր թռաւ ու սկսեց թպրտալ:

Մի կերպ դրան հասկացրի, որ հաւ էր՝ հանգստացաւ: Մի քիչ ժամանակ էլ անցաւ: Պատում ինչ որ բաներ են քրթքրթացնում, սատանանե՞ր են թէ մկնե՞ր...:

Յանկարծ ձիերից մէկը աղմուկով փռռացրեց ու ծառս եղաւ յետեւի ոտքերի վրայ: Սիրտս ահից տապ առաւ:

— Ճրագը չվառե՞նք, շշնջացի ես Գրիգորի ականջին:

— Ջ...չ...չ...չէ..., ատամները չըխչխկացնելով պատասխանեց Գրիգորը:

Ջին թափահարում էր իրեն, օդում աքացի էր գցում, չարչարւում էր, որ կապը կտրի:

Ես չհամբերեցի ու վառեցի ճրագը: Նրա երերող լոյսի տակ առաջին բանը որ տեսանք, մի փոքրիկ գազանիկ էր, առնէտի նման մի բան, որ կախուել էր ձիու բաշից եւ իր մանր, պսպղուն աչքերը պլշտացրել մեր վրայ:

Ես սիրտ առայ եւ ճրագը բարձր բռնած մօտեցայ տարօրինակ գազանին, երբ յանկարծ Գրիգորը ճչալով դուրս փախաւ գոմից:

— Մարէ՛, սատանէն ձին խեծեր է, սատանէն ձին խեծեր է՛, լսուեց նրա սարսափահար կանչը դրսի խաւարից:

Շները հաջեցին, Ազիզի տնեցիք եւ հարեւանները զարթնեցին, եւ ո՛րը կիսահագնուել, ո՛րը ոտաբոպիկ՝ թափուեցին գոմը, բայց գազանիկն այլեւս չկար:

— Տղի աչքին քաջքեր են երեւացել, երեւէն վախեցել է, վանքը ուխտի տարէք, եզրակացրեց հարեւան Թումոն, եւ գնաց քնելու:

Միւս օրը գիւղի պատանիները շրջապատել էին Գրիգորին եւ հարց ու փորձ էին անում:

— Սատանէն պո՞չ էլ ունէր:

— Բա չունէ՞ր:

— Ի՞նչ ճանավար էր, ինչի՞ էր նման:

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԱՏ ՄԻ ՏԵՍՆԷՔ

●

— Անցեալ օր, ձեր լուրերու բաժնին մէջ, կարեւոր լուրի մը տողերը իրար անցած էին․․ Ինչո՞ւ ուշադրութիւն չէք ըներ ...

— Ես իմ յօդուածիս մէջ գրած էի ծըղրիտօ, դուք տպած էիք՝ ծղրըղէքօյ ... Շատ բարկացած եմ․․․Խելքերնի՞դ ուր է։

— Քերթուածիս մէջ, «ր» տառին տեղը կտրեր էք եւ «ո»ի վերածեր էք․․․ Խոշորացոյցով նայեցայ — տեղը կտրած «ր» մը դրեր էք եւ այդ սքանչելի բանաստեղծութեանս ալ խերը անիծեր, ձգեր էք վար․․․

Թող մատը վեր բարձրացնէ այն խմբագիրը, որուն գրասեղանին վրայ այս տեսակ գանգատներ չեն տեղար՝ ամիսը քանի մը անգամ։

Ընդհանրապէս, բողոքարկուները «մըտաւորականներն» են — անոնք, որոնց արժանապատուութիւնը վիրաւորուած կ'ըլլայ, երբ, օրինակ, տառի մը պոչը փրթած ըլլայ։ Մնացեալները, խոնարհները, այդքան ալ բծախնդիր չեն, որովհետեւ աւելի «մարդու հալէ» կը հասկնան։

Աշխարհի բոլոր հայ խմբագիրները քաջարար կը խոստովանին որ, երբեմն, իրենց կամքէն անկախ պատճառներով, տպագրական սխալներ կը պատահին։ Կը խոստովանին նաեւ որ, շատ անգամ, յանցաւորը իրենք են — փորձերը ուշադրութեամբ կարդացած չեն։

Երբեմն, յանցաւորը խմբագիրը չէ, այլ գրաշարը կամ գրաշարապետն է։ Երբ օրաթերթը, չոգեպինդ արագութեամբ մամուլին տակ կը քշուի, առտուն կամ կէսօրէն, կը պատահին այնպիսի խելքէ մտքէ չանցած արկածներ, որոնց մանրամասնութիւնները ներկայացնելու չափ տեղ չունիմ։

Մեր ընթերցողները կրնան վստահ ըլլալ մէկ բանի — մենք, այս շէնքին մէջ ունինք ձեռնհաս, խղճամիտ ու աշխատանքէ խոյս չտուող պաշտօնեաներ, որոնք ամէն ինչ կ'ընեն, որպէսզի անտեղի սխալներով չլեցուին թերթին սիւնակները։

Բայց, արկածը արկած է, կը պատահի, որքան ալ ուշադիր ըլլաս։ Խմբագրութիւնէ հասկցողը կը հասկնայ մեր ցաւը։

Կարելի՞ է Լոնտոնի «Թայմզ»ին նման բացարձակօրէն անսխալ թերթ հրատարակել մեր պայմաններուն մէջ։ Կարելի չէ։ Որովհետեւ․․․ գի քո է կարողութիւն։ Տասնեակներով խմբագիրներ, սրբագրիչներ եւ գրաշարապետներ չունինք, վերջապէս։

⁂

Եւ հիմա, հարցումներ գանգատող այս կամ այն «մտաւորական»ին․

— Ձեռագիրդ խմբագրատուն հասցնելէ առաջ, սանկ, մէյ մը վրան նայեցա՞ր ... Դուն կրցա՞ր կարդալ քու գիրդ ... Ծըղրիտօյին «գ»ն «զա»յի կը նմանէ՞ր․․․ Հազար անգամ ըսուած էր քեզի որ մատիտով չգրէիր գրելիքդ․ մաքի՞ր բրի՞ր․․․ Հազար անգամ ըսուած էր քեզի որ օտար, անծանօթ բառերը հատիկ – հատիկ գրէիր, խօսք հասկցա՞ր․․․ Հազար անգամ ըսուած էր քեզի որ ճանճի ոտքի գիրերով չլեցնէիր էջերդ եւ տողերդ իրարմէ բանայիր, ականջդ մտա՞ւ այդ պատուէրը ․․․ Հազար անգամ ըսուած էր քեզի որ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրէիր հոնճարապատում յօդուածդ, լսեցի՞ր ․․․ Հազար անգամ ըսուած էր քեզի որ մեր գրաշարին աչքին լոյսը քու պատուոյդ ժամանցը չէ, գլուխդ մտա՞ւ այդ պարզ ճշմարտութիւնը ...

Ուրիշ հարցումներ․

— Աչքէ կ'անցընե՞ս այս երկրին ամէնէն մեծ թերթերէն մէկը— «Թայմզ»ը․ Համրա՞ծ ես անոր տպագրական սխալները ալ, ամէն օր։ Երբեմն կը բացատրե՞ս անոր նիւթերուն ցանկը՝ սիւնակներուն հետ․․․ Գիտե՞ս, այդ թերթը քանի հազար պաշտօնեայ եւ քանի․․․ միլիոն ունի․․․․

Կարճ։

Հայ խմբագրին ու հայ գրաշարին դէմ, այդքան պահանջկոտ մի ըլլաք, ի սէր Աստուծոյ եւ փոխանակ գանգատելու օգնեցէք անոնց ․․․ մաքուր ձեռագիրներ ղրկելով։ Շատ մի տեսնէք իրենց վրիպումները։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ տարեդարձը տօնուած է Լիբանանի մէջ երկիւղած յարգանքով։ Կրօնական արարողութիւններ տեղի ունեցած են բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։ Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ պատարագած է Կաթ․ Տեղապահ Խորէն Եպիսկ․ Բարոյեան, իսկ աւուր պատշաճի քարոզ խօսած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա․։ Հաւատացեալներու մեծ բազմութիւն մը փութացած է Անթիլիաս՝ Նահատակաց Յուշարձանին առջեւ յարգելու յիշատակը մէկ միլիոն նահատակներուն։ Ազգային բոլոր վարժարանները ու Պէյրութի եւ շրջաններու հայկական բոլոր վաճառատուններն փակ մնացած են ի նշան սուգի։ Արձակուրդ տրուած է նաեւ օտար վարժարան յաճախող հայ աշակերտներուն, ինչպէս եւ պաշտօնական հաստատութեանց հայ պաշտօնեաններուն։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ վարժարան մը պիտի բացուի Պուէնոս Այրէսի մէջ (Հար․ Ամերիկա) շնորհիւ Հայր Ստեփան Վ․ Թեքահեանի ջանքերուն։ Կազմուած է հոգատար մարմին մը յայտնի ազգայիններէ, որ պիտի ստանձնէ վարժարանին հոգատարութիւնն ու մատակարարչական գործը։

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ մարզիկ Օր․ Ալիս Տէմիրճեան շահած է Եգիպտոսի կանանց 1956ի ախոյենութեան երրորդութիւնը։ Օր․ Տէմիրճեան վերջերս շահած է Միւթիւալիթէի կազմակերպած մրցաշարքը։ Անցեալ տարի Եգիպտոսի փինկ-փոնկի խումբին հետ մեկնած է Հոլանտա (Ութրեխթ) ներկայացնելու համար Եգիպտոսը աշխարհի ախոյենական մրցումներուն։

ՆՈՎ – ՐՈՒՋԻ տօնին առթիւ հայաստանեան իրանահայութեան խորհրդարանի պատգամաւորը՝ Վահրամ Ջօհրապեան շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկած է Վեհապետին, իր ընտրական շրջանի հայութեան եւ իր կողմէն։ Արքայական յատուկ գրասենեակի պետ՝ Հիրազ պատասխանած է թէ Ն․ Կ․ Մեծութեան գոհունակութիւն եւ ուրախութիւն պատճառած է շնորհաւորական հեռագիրը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ․—Միրելի «Յառաջ», այս տարի եւս սգակիր հոծ բազմութեան ներկայութեամբ 14 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ քաղաքապետարանին սրահին մէջ տօնեցինք Ապրիլ 11-24, Համազգային Եղեռնի օրը, կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերուն կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան։

Բեմին ճակատը սեւ պաստառի վրայ կախուած էր «Յարգանք Ապրիլ 11-24ի զոհերուն» նշանախօսքը, իսկ նախագահական սեղանը ծածկուած էր սեւ շղարշով։ Ներկայ էին Տէր եւ Տիկին Անտոնեան, Տիկին Միքայէլեան եւ փրանս․ հիւրեր։

Օրուան նախագահ Պ․ Տէր Սարգսեան գրաւոր պարզեց տօնին իմաստը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց փրանս․ կառավարութեան, մասնաւորապէս Վալանսի քաղաքապետին որ սիրով ընդառաջ գացած էր մեր ցանկութիւններուն, տրամադրելով սրահը։ Յետոյ նախագահը հրաւիրեց ներկաները վայրկեան մը յոտնկայս յարգել մեր միլիոնաւոր նահատակներուն յիշատակը։

Վարագոյրը բացուելուն կխամութիւն մէջ «Արաքս» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Օր․ Խաչերեանի յուզումով երգեց «Լռեց Ամպերը», դաշնամուրի ընկերակցութեամբ Օր․ Շաքէի։ Փոքրիկն Աւճեան անթերի արտասանեց Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»ը։ Պ․ Գաղաքճեան փրանսացի հիւրերուն եւ Նոր Սերունդին համար փրանսերէն կարդաց պատմական դրուագներ, մեր անցեալին ու եղեռնի օրերէն։ Օր․ Սառա Ժամագործեան մեներգեց «Տէր կեցո»ն, Օր․ Իսկուհի Կիւրեղեան արտասանեց, Օր․ Պաղտասարեան մեներգ, Օր․ Մինասեան՝ արտասանութիւն։ Աւետարանական խումբը երգեց «Մայր Արաքսի ափերով»ը։

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս գրագէտ Պ․ Կ․ Փօլատեանը, որ ամբողջ մէկ ժամ յուզուեցաւ ու յուզեց ներկաները։ Իր խօսքերը հուր են ու բոց, չանոթ ու չաոաչ:

․․․ «Մեր սերունդը որ ականատես է եղած այն քստմնելի ոճրային արարքին, երբեք պէտք չէ մոռնայ զայն, որովհետեւ մեր աչքերուն մէջ դեռ սարսափ կայ, մեր սրտերուն մէ ջարին ․․․ Այդ վէրքը առանց ապխանալու մեզ հետ գերեզման պիտի տանինք։ Ես երկար ժամանակ քննեցի հայ թէ օտար պատմագէտներու փաստաթուղթերը ուր ոչ մէկ տեղ յիշուած է թէ որեւէ հայ կազմակերպութիւն պատճառ եղած է այդ կոտորածին։ ․․․Հայը միշտ հաւատարիմ մնաց, շինեց ու ստեղծագործեց, գլուխ ծռեց, դարձեալ չեղաւ․․․ Ու վրէժը լուծուեցաւ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի, Ալեքսանդրապոլի փառահեղ ճակատամարտով երբ ծնաւ մեր դարերու երազ Մանուկ Հայաստանը»։

Դիմելով Նոր Սերունդին, բանախօսը

գործունէութեան համար։ Ուր՝ Փլանքի քուանթոմի տեսութիւնը ի զօրու էր։ Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան հիւլէագէտներու եւ Այնշթայնի միջեւ։ Այսուհանդերձ 1935ին գիտունները նոր դժուարութեանց բախեցան, հիւլէի կորիզը շաղկապող ուժի մասին, որ ենթակայ չէր ոչ ելեքտրականութեան եւ ոչ ալ ձգողութեան։ «Մեզոն»ի ուժն էր այդ որուն վրայ հիւլէակագէտները հիմնեցին իրենց տեսութիւնները։

Այնշթայն իր կեանքին վերջին տարիները անցուց իր տեսութիւնները վերամշակելու եւ հիւլ․ հարցերը եւս համերաշխեցնելու իր յարաբերականութեան ընդհանուր օրէնքներուն։ Հարցեր կան որոնց չէ կըցած պատասխանել գիտութիւնը։ Օրինակ՝ երկու տեսակ ելեքտրականութեանց գոյութիւնը, որ առեղծուած մըն է։ Նոյնը նաեւ կարգ մը նիւթականացման երեւոյթներու ընթացքին ելեքտրականութեան ստեղծման պարագան։ Կայ նոյնպէս նիւթերու ամբողջական աննիւթականացման հարցը։ Եթէ այս վերջինը կարելի ըլլար իրականացնել, ըստ Այնշթայնի տարազին, մէկ կրամ նիւթի ամբողջական աննիւթականացումով, այսինքն անհետացումով, պիտի ստացուէր 27 հազար թոն ածուխի արտադրած ուժին համապատասխան ուժ մը։ Թէեւ մասամբ մը կարելի է իրականացնել աննիւթականացումը, սակայն այդ ուղղութեամբ վատնուած ուժը ներկայ պայմաններով ստացուելիք արդիւնքը կը գերազանցէ։

Նկատի ունենալով Այնշթայնի վերջին տարիներու աշխատանքը, ելեքտրականութիւնն ու ձգողութիւնը նոյն տեսութեամբ պարզելու, գիտունները հաւանական կը նկատեն աննիւթականացման նոր հնարաւորութիւններ։

Այս գետնի վրայ Այնշթայնի այդ աշխատանքը բնագիտութեան զարմանահրաշ մէկ հանգրուանը պիտի բանայ։

Գ․ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 406)

10․— ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Դա պէտք է վերաբերել այն դժբախտ հանգամանքներին, որոնց զոհ գնացին իմ հայրերը եւ որոնք ժամանակ չտուին նըրանց լիապէս ի կատար ածելու Հայոց լուսաւորութեան գործը։ Նախահայրը, Մովսէսի նման, ստիպուեցաւ խոյս տալ ժողովրդի խստասրտութիւնից, եւ իւր կեանքի վերջին օրերը թաղեց Սեպուհ լեռան այրերի անյայտութեան մէջ։ Նրա որդի Վրթանէսի համար դու ինքդ ասեցիր, թէ որպիսի բարբարոսութեամբ կամենում էին սպաննել այդ վանքի տաճարի մէջ։ Իսկ նրա միւս որդի Արիստակէսը սպաննուեցաւ Ծոփաց գաւառում Արքեղայոս իշխանից։ Արիստակէսը կուսակրօն մնաց, որդի չթողեց, բայց նրա եղբօր Վրթանէսի երկու որդիներից մէկը, Գրիգորիսը, նահատակուեցաւ Վատնեան դաշտում․ իսկ միւսը, Յուսիկը, սպանուեցաւ իւր անձը Տիրան թագաւորից։ Յուսիկի երկու որդիները, Պապ եւ Աթանագինէս, սպաննուեցան մեր սենեակին կից դահլիճում։ Աթանագինէսի որդի Ներսէսը, իմ հայրը, այժմ աքսորուած է մի անբնակ կղզում ․․․։ Տեսնո՞ւմ ես, Մեսրոպ, իմ պապերից եւ ոչ մէկը խաղաղ մահով չվախճանուեցաւ։ Ամէնքը զոհ եղան մեր թագաւորների, մեր նախարարների եւ վայրենի խուժանի վայրագութեանը։ Սուրը ժամանակ չտուեց նրանց իրագործելու այն մեծ նպատակները, որ ունէին իրանց հայրենիքի համար։ Իրանց ամբողջ կեանքում պատերազմեցին նրանք վայրենի նախապաշարմունքների դէմ, եւ նոյն պատերազմի մէջ ընկան իրանք․․․ Եւ այդ բոլորովին չէ վշտացնում ինձ։ Նրանց վախճանը պէտք է այդպէս լինէր, որպէսզի նրանց արիւնով ծլէին, աճէին եւ ծաղկէին այն սրբազան սերմերը, որ ցանեցին հայրենի հողի վրայ․․․։

Մեսրոպը լռութեամբ լսում էր, իսկ Սամուէլի դէմքի վրայ նշմարւում էր մի անսովոր անհանգստութիւն։

Մեր քահանայապետի վեհազնեայ որդին այդ խօսքերով վերջացրեց իւր տխուր բացատրութիւնները։

— Եթէ մի օր նախախնամողի կամքը՝ իմ նախահօրս նման կը կոչէ ինձ Հայաստանի հայրապետական աթոռի վրայ, իմ առաջին հոգսը կը լինի՝ Հայոց եկեղեցու ընթերցուածները մայրենի լեզուի վերածել եւ հայ ժողովրդի կրթութեան գործը ազգային բուն հիմունքների վրայ դնել։

— Իսկ իմ գործը կը լինի, աւելացրեց Մեսրոպը, վերստեղծել Հայոց մոռացուած տառերը եւ ազատել մեր հասարակութիւնը՝ մեզ համար խորթ՝ յոյն, ասորի եւ պարսիկ դպրութիւնից։

Ո՞վ կարող էր մտածել, որ այդ գիշերուայ ջերմ վիճաբանութիւններից քսան եւ երեք տարի յետոյ, այդ երկու նշանաւոր տաղանդները կը կատարէին իրանց ուխտը եւ սկիզբը կը դնէին Հայոց մեծ լուսաւորութեան ոսկեայ դարին․․․։

Դուռը բացուեցաւ, կամաց սենեակում յայտնուեցան երկու աբեղաներ, որոնք, կանգնելով առաջինների առջեւ, ասացին միաձայն․

— Բոլորը լսեցինք։ Իսկ մենք պէտք է ապացուցանենք, որ Յոյնը եւ Ասորին այնքան վատ չեն, որքան դուք կարծում էք․․․։

Երկուսն էլ վանքի միաբաններից էին․ մէկը Յոյն էր ազգով, միւսը՝ Ասորի։ Առաջինը Եպիփանն էր, երկրորդը՝ Շալիտան։

11․— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Միւս օրը Ոդական ամրոցը գտնւում էր արտակարգ ուրախութեան մէջ։ Ծառաները սովորականից լաւ էին զարդարուած, աղախինները վազվզում էին գոյնզգոյն պչրանքներով եւ մինչեւ անգամ ներքինի Բագոսը հագել էր իւր խայտաճամուկ պարեգօտը։

Ամբողջ ամրոցը սպասում էր մի յարգելի հիւրի — Սահակ Պարթեւին։

Սահակ Պարթեւը այդ տան մէջ օտար չէր։ Մամիկոնեանները նրա քեռիներն էին։ Նրա հայրը, Ներսէս Մեծը, Մամիկոնեանների փեսան էր։ Նրա մայրը, Սանդուխտ Տիկինը, Սամուէլի հօրեղբօր՝ Վարդանի դուստրն էր։ Դեռ ուսանողութեան ժամանակ Ներսէս Մեծը Կեսարիայում ապրում էր իւր կնոջ՝ Սանդուխտի հետ, որից ծնուեցաւ Սահակը։ Երեք տարուց յետոյ նոյն քաղաքում վախճանուեցաւ Սանդուխտը, որի մարմինը հայրը, Վարդանը, բերեց Հայաստան եւ թաղեց Թիլ աւանի հայրապետական տան տոհմային գերեզմանատան մէջ։ Իւր սիրելի ամուսինը կորցնելուց յետոյ, Ներսէս Մեծը երկար չմնաց Կեսարիայում, այլ իւր ուսումը կատարելագործելու նպատակով գնաց Կ․ Պոլիս։ Այնտեղ ամուսնացաւ Ասպիոնէ անունով մի յոյն ազնուականի դստեր հետ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

ըսաւ,— Եթէ կ'ուզէք յարգել մեր մեռելներուն յիշատակը, նախ Հայ պիտի ըլլաք հոգիով ու սրտով, եթէ Հայու ազնիւ կեցուածք ունիք, պէտք է ձեր սիրտն ու արիւնը տրամադրէք մեր ազնիւ դատին, ահա այն ժամանակն է որ հանգիստ պիտի ննջեն մեր նահատակները:

Երկրորդ բանախօսն էր Վեր. Խայիկեան, որ ի մէջ այլոց ըսաւ.— Ինչպէս Քրիստոս յարութիւն առաւ իր խաչելութենէն երեք օր յետոյ, նոյնը կատարուեցաւ մեր ազգի նկատմամբ: Այսօր մենք յարութիւն ենք առած Փիւնիկապէս, տընտեսապէս ու մշակոյթով...: Ուխտենք հաւատարիմ մնալ մեր նախնիքներուն ձըգված կտակին: Սիրենք մեր լեզուն, հաւատարիմ մնանք մեր կրօնքին: Վարդանի նման ուխտենք ազգին համար մեռնիլ, երբ այդ պահանջուի: Այս օտար ափերուն վրայ Հայ մնանք, որպէսզի, օր մը երբ հայրենիքը մեզ կանչէ, վերադառնանք իբրեւ կատարեալ Հայեր:

«Արաքս» երգչախումբի «Տէր Ողորմեա»ով ժամը 12ին փակուեցաւ հանդէսը:

ԱՇՈՏ Ա.

լում աշխատավարձքի.— Ժամական նուազագոյն վճարք՝ 145 ֆրանք.— Ջնջում շրջանէ շրջան եղած տարբերութեանց,— վերահաստատել շաբաթական 40 ժամ աշխատանքը, առանց աշխատավարձքը պեղչելու: Ալժերիոյ մասին ալ խօսելով, ընդհ. քարտուղարը բացատրեց թէ «նոր պատերազմի մը առջեւ կը գտնուինք: Հարստահարուած ժողովուրդները կը թօթափեն իրենց շղթաները: Ոչ ոք կրնայ խափանել դէպքերու այս ընթացքը»: Եւ պահանջեց «Ալժերիոյ շնորհել այն իրաւունքները որ տրուեցան Թունուզի եւ Մարոքի, դադրեցնել ջարդը եւ նոր զօրակոչը» եւն.:

× Մոսկուայի մէջ Մայիս 1ը տօնուեցաւ շռնդալից հանդիսաւորութեամբ: Զօրահանդէս մըն ալ սարքուած էր որ տեւեց 25 վայրկեան: Օտար դեսպանները եւ հանդիսականները հետաքրքրութեամբ կը դիտէին «Միկոյեան» օդանաւերը: Գլխաւոր ճառախօսն էր ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մառէշալ Ժուկով, որ յայտարարեց թէ «Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ յարատեւօրէն հետեւիլ խաղաղ համակեցութեան լենինեան սկըզբունքին, մինչդեռ աշխարհակալ պետութիւնները կը շարունակեն պաղ պատերազմի քաղաքականութիւնը»: Ցեառոյ փառաբանեց հաւաքական ղեկավարութիւնը: Ստալինի անունը չերեւար հրատարակուած ճառին մէջ, ոչ ալ պատկերը:

Նոյն նշանախօսքերը կրկնուեցան այրանեակ երկիրներուն մէջ: Արեւելեան Գերմանիան ալ զօրահանդէս մը սարքած էր, ուր աչքի կը զարնէին գերմանական երբեմնի բանակին համազգեստները եւ քալուածքը: Զօրահանդէսը տեւեց կէս ժամ: Նուագախումբը կը հնչեցնէր բոլշեւիկեան եղանակներ եւ «Մարսէյեզ»ը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին խօսակցութիւններ պիտի ունենան Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, Ատլանտեան Խորհուրդին գումարման առթիւ: Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս խորհրդակցութեանց, մանաւանդ որ Ապահովութեան Խորհուրդը ստացած պիտի ըլլայ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին տեղեկագիրը՝ իր կատարած քննութեան մասին: Կ'ըսուի թէ ի հարկին պիտի առաջարկեն երկարաձգել ընդհ. քարտուղարին առաքելութիւնը: Այս վերջինը յաջողած է համաձայնութիւն մը գոյացնել Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ, կրակը դադրեցնելու համար Կազայի սահմանագծին վրայ: Որոշուած է աւելցնել հսկիչ սպաներու թիւը: Ընդհ. քարտուղարը կ'ուզէ որ Սուրիա, Լիբանան եւ Յորդանան եւս միանան կնքուած համաձայնութեան:

ԿԱԹԻ հայթայթումը կէս առ կէս պակսած է Փարիզի եւ Լիոնի մէջ: Կաթնավաճառները դժգոհ են գիներու գեղչէն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 30).— Զոյլ ոսկի 457.000, նափոլէոն 3110, զուից. 3000, քառն տոլարնոց 15920, անգլիական 4010, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1050, տոլար 396, զուից. 93.75:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՈՍԿԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Այս կիրակի, հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց եւ նախագահութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Առաւօտեան ժամը ճիշդ 8.30ին Գաւիթոլի սրահին մէջ, Գանըպիէռ, Մարսէյլ:

Ներկայ պիտի ըլլան Միութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովէն Պ. Պ. Ն. Ֆրէնկեան, Տքթ. Ա. Պիւյիւքեան:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: «Արմենիա» երգչախումբը իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի: Մասնակցութեամբ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Օր. Իրիս Պիւպիւլեանի:

Նուագ Օր. Սիւզան Շահպազեան, Օր. Սիւզան Պօյաճեան, Պ. Ե. Էքսէրճեան:

Երգ՝ Օր. Մարգրիտ Լուսարարեան:

Արտասանութիւն՝ Օր. Անիթա Սարգիսեան, Պ. Գրիգոր Վահեան եւ Պ. Սարգիս Պօղոսեան:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճիշդ ժամին ներկայ գտնուիլ: Հանգանակութիւն չկայ:

Ճաշ: Յոբելեանին իբր երկրորդ մաս սարքուած հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ յորեկէ վերջ, ժամը 13ին, Օթէլ փլաժ, Սալոն Սապաթիէի ծովեզերեայ շքեղ սրահներուն մէջ:

Հացկերոյթի սահմանափակ թիւով տոմսերու համար կանուխէն դիմել.— Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 ռիւ տ'Օպաներ, հեռ. Գոլպէռ 36.43: Յ. Փափազեանի 3ա, ռիւ Լաֆայէթ, հեռ. Նաս. 42.89, Մ. Պօղոսեանի 25 ռիւ Պէնուար, հեռ. Գոլպէռ 10.81: Եւ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն:

Salle GAVEAU
45 Rue la Boetie

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 17ին

ՍԻՓԱՆ—ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Կոմիտասի, Ալէմշահի, Կանաչեանի, Ալթունեանի, Պատմագրեանի եւ Աւփրիկեանի երգերը, որոնց մեծ մասը՝ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ Կ'ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ:

Տոմսերու գիները՝ 200, 300, 400, 500, 700 եւ 800 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիս, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քաւէին դէմը):

Նիւթը՝ Մկրտիչ Պարսամեանի Գրական գործունէութիւնը եւ իր վերջին հատորը:

Դասախօսներ՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՍԱՆԵԱՆ եւ ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՄՈՆԻ Յ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պասմաճեանի, իրենց եղբօր եւ աներձագին Պ. Սուրէն Յակոբեանին կսկըծալի մահուան առթիւ: (Գերմանիա):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ եւ Թագուհի Թոփուզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց եղբօր՝

ՕՆՆԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Այր մարդու շապիկի օձիք եւ թեւնոց (մանշէթ) կարող գործաւորուհիներ, տունը աշխատող: Դիմել՝

Aslangulian, 61 Ave. Félix Faure, Paris (15e).
Escalier A, 3ème étage.

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, ռիւ տ'Արքէօյ Պանեէօ:

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն) Մայիս չորսին, ուրբաթ, ժամը 21ին: Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Դասախօս Բժիշկ ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆ: Նիւթը՝ «Բժշկութեան նուաճումները յիսուն տարուան ընթացքին»: (Շարունակութիւն եւ վերջ): Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Իրենց անուան տօնախմբութեան առթիւ.— Պ. Պ. Յարութիւն Մալաղեանէ հազար ֆրանք, Յարութիւն Յովհաննէսեանէ հինգ հազար, Յարութիւն Էտիրնէլեանէ հազար, Յարութիւն Դաւիթեանէ հազար ֆր.: Խաղի մը առթիւ ընտանիքի մը մէջ հաւաքուած 28.660, Տիկին Կատարինէ Աճէմեանէ երկու հազար ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Նորայր Վրոյրի ցաւալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Արմենակ Համբարձումեան (Մաուրիտ) Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան վարժարանին կը նըւիրէ տասը հազար ֆր.:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի տարեկան ընդհանուր ժողովը, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը: Օրակարգ. Ա) Տարեկան համարատուութիւն: Բ) Պատգմ. ժողովի ծրագիր: Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր Սեբաստիոյ նահանգի հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն իր խումբերու ներկայացուցիչները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 8,30ին, Պարպօթ սրճարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 16ին: Մեծամասնութիւն չըլլալու պարագային երկրորդ ժողովը ժամը 16,30ին օրինաւոր պիտի համարուի: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկրորդ ընդհ. անդամական ժողովը Մայիս 5ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ: Շարունակութիւն նախորդ ժողովին: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին:

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԴՐՕ խումբը, այս հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ»ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Պուա Քոլոմպի կայարանը): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքավայրը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատր 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ — VENDREDI 4 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7570 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3381

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԿԱՒԻՆ ՈՒՇ ՉԷ

Կը հաստատուի թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Էջմիածին պիտի վերադառնայ վաղը, Շաբաթ։

Ուրեմն, պիտի մեկնի, առկախ ձգելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսին օծման խնդիրը։

Մենք տակաւին չենք ուզեր հաւատալ թէ կրնայ ճամբայ ելլել հանգիստ սրտով, առանց հանգոյցը քակելու։ Գոնէ վերջին պահուն։

Մեր «երթաք բարով»ը չի նմանիր Գահիրէի ռամկավար պաշտօնաթերթին խնդկատակ եւ վայրերան մարտակոչին.

— «Էջմիածնի կողքին մենք կանք,— Պիտի մնանք,— Պայքարելով եւ ի հարկին կեանքի գնով։ (Արեւ, 17 Մարտ)։

Էջմիածնի թշնամիները անոնք են որ առաջին օրէն արհեստական խուճապ մը ստեղծեցին, խուժանավարական ելոյթներով եւ փողոցային ցուցահանդէսներով։

Դաշնակցութեան գաղափարական պայքարը կը ձգտի ոչ թէ տկարացնել Էջմիածինը, այլ զօրացնել։ Վերահաստատել անոր անկախութիւնը եւ դարաւոր հեղինակութիւնը։

Դաշնակցութիւնը սովորութիւն չունի բարի վարուց վկայականներ պահանջելու։

Իբրեւ կենդանի վկայութիւն՝ կը բաւէ յիշել միայն իր հերոսական դիմադրութիւնը 1903 յունիս – օգոստոսին, երբ ցարական իշխանութիւնը կը հրամայէր գրաւել Կովկասի Հայոց եկեղեցական եւ դպրոցական կալուածները։

Այդ օրերուն, ահուսարսափի մատնուած, սահմռկած էր բարձրաստիճան կղերը, ինչպէս այսօր։ Եւ կազմուեցաւ «Ինքնապաշտպանութեան Կեդր. Կոմիտէ»ն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Կալուածները փրկուեցան։ Փառաւոր յաղթանակ մը, որ պսակուեցաւ Խրիմեան Հայրիկի օրհնութեամբ։

Այսօր ալ նոյն ոգին կը վարէ Դաշնակցութեան գործունէութիւնը՝ բոլոր ճակատներուն վրայ։ Ինքնապաշտպանութիւն եւ պաշտպանութիւն Հայաստանեայց իրաւունքներու, հայրենիքէն մինչեւ յետին համրանքը։

Պատասխանի անարժան են անոնք որ քնարեր առասպելներ կը հիւսեն տարին տասներկու ամիս, ջուր եւ արիւն պղտորելով։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը յոգնութիւն կրած էր Անոնվելի սակաւաթիւ գաղութին ալ պարզելու Անթիլիասի անցուդարձը։

Ձեռքի տակ ունինք այս առթիւ խօսած քարոզին պատճէնը, ուր կը կարդանք հետեւեալ յայտարարութիւնը.

— «Վստահ ենք թէ տակաւին ուշ չէ ուղիղ եւ արդար ճանապարհ մը գտնելու Կիլիկիոյ Աթոռին մէջ ստեղծուած տագնապը դարմանելու եւ խաղաղութիւն ստեղծելու համար։ Վստահ ենք թէ ճանապարհը միշտ բաց է խօսքի նստելու, ելք մը փնտռելու համար, որպէսզի այս պառակտեալ վիճակը վերջ գտնէ, փոխանակ աւելի խորանալու»։

Դժբախտաբար, քարոզին մնացեալ մասը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ Հայրապետը դեռ նախապաշարուած կը մնայ զանազան առէ-կօսէներով։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ունի ազդու միջոց մը, կարճ կապելու համար անջատումի եւ պառակտումի վրոյցները,— մէկդի դնել «Եպիսկոպոսական Ժողով»ին ձախաւեր համաձայնագիրը, զոր ինք իսկ չէ վաւերացուցած, եւ կարգադրել օծման խնդիրը։

Մնաց որ, չարիքին սկզբնապատճառներէն մէկն ալ այդ Համաձայնագիրն է, իր նուաստացուցիչ եւ մենատիրական պայմաններով։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ (68Ի ԴԷՄ 350)

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ազգ. Ժողովը 68ի դէմ 350 ձայնով իր վստահութիւնը յայտնեց դահլիճին, որ կը պահանջէր անմիջապէս քննել ծերութեան թոշակի յաւելման օրինագիծը։ Ընդդիմադիրները կ'ուզէին յետաձգել, ինչ որ պիտի նշանակէր մերժում։ Ուրեմն, սկզբունքի խնդիրը քուէարկուած է, կը մնայ քննել նոր տուրքերու առաջարկը, անհրաժեշտ վարկերը ապահովելու համար։ Այս առթիւ ալ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ, յառաջիկայ շաբթու։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ բուն տագնապը այն ատեն պիտի սկսի, վասն զի կեդրոնի եւ աջակողմի հոսանքները հակառակ են առաջարկուած տուրքերուն։ Ինչպէս գրած ենք արդէն, ելմտական նախարարը կը պահանջէ տասը առ հարիւր աւելցնել եկամուտի տուրքը, ինչպէս եւ ընկերութեանց, ժառանգութեան, պերճանքի պիտոյքներու եւ սակարանային գործառնութեանց տուրքերը։ Կ'առաջարկէ նաեւ նոր տուրք մը հաստատել ինքնաշարժներու վրայ։

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ վարչապետը ջախջախիչ յաղթանակ մը շահեցաւ անոր համար որ ընդդիմադիրները չէին ուզեր տապալել դահլիճը, մինչդ այն պահուն երբ ծանրակշիռ հանգամանք ստացած է Ալժերիոյ տագնապը։ Միւս կողմէ, համայնավարները դահլիճին ծրագիրը բաւարար չգտնելով հանդերձ, թեր քուէարկած էին, այն ակնկալութեամբ թէ կառավարութիւնը կրնայ ժողովրդական ճակատի յանգիլ, ինչպէս կը պահանջէ կուսակցութիւնը։

Փուժատեան երեսփոխանները, որոնց թիւը 52էն 45ի իջած է, չմասնակցեցան ժողովին, համաձայն իրենց համագումարին որոշման։ Այս առթիւ հեռագիր մը ուղղած էին Ազգ. Ժողովի նախագահին, բողոքելով որ քուէարկութիւն կը կատարուի առանց իրենց ներկայութեան։

Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդդիմադիրները առարկեցին թէ նոր տուրքերը պիտի վնասեն պետական ելեւմուտքին, հիմա որ երկիրը ծանր բեռի մը տակ մտած է, Ալժերիոյ գործողութեանց հետեւանքով։ Վարչապետը բացատրեց թէ կ'աշխատի թէ բարուոքել ծերերու վիճակը եւ թէ խուսափիլ թղթադրամի յաւելումէն։ Նախկին նախարար եւ յառաջդիմական Փիէռ Քոթ դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը ի վերջոյ պիտի հարկադրուի ընտրութիւն մը կատարել ընկերային բարուոքման եւ Ալժերիոյ պատերազմին միջեւ, բայց երկուքը միաժամանակ վեր են Ֆրանսայի տնտեսական կարողութենէն։ Յետոյ առաջարկեց ժողովրդական ճակատ կազմել, միացնելով բոլոր ձախակողմեան հոսանքները, որպէսզի դահլիճը կարենայ շարունակել իր ընկերային քաղաքականութիւնը եւ ոչ թէ յարմարիլ յետադիմական տարրերուն հետ, իշխանութեան գլուխ մնալու համար։ Նախկին վարչապետ մը, Ժոզէֆ Լանիէլ (պահպանողական) բացատրեց թէ ծերութեան թոշակի յաւելման ծախքերը կարելի է հողալ առանց նոր տուրքերու, որոնք կրնան վտանգել Ֆրանքին հաստատուն վիճակը։ Իր կարծիքով, դահլիճին առաջարկած ելմտական միջոցները «ոչ օգտակար են ոչ ալ ստիպողական, այլ կրնան վնասակար հետեւանքներ ունենալ»։

Վարչապետը իր պատասխանին մէջ շեշտեց թէ ոչ ոքի վիճում պիտի ըլլէ եւ զարմանք յայտնեց որ ոմանք ստիպողական չեն գտներ նոր տուրքերը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԱՌԱՒՈՐՈՒԵՑԷ՛Ք ...

Միջին Արեւելքի թերթերէն քաղելով, ծանուցած էինք թէ Ապրիլ 22ին անճոռնի ցոյց մը տեղի ունեցած է Հալէպի Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին, երբ կը պատարագէր Լիբանանի առաջնորդ եւ Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ։

Ոմն մատամ Եօժէնի անվայել կանչեր արձակելով, կը պոռայ պատարագիչին.

— Խային, դուն պէտք է սպաննուիս։

Ինչպէս ուրիշ խայտառակութիւններ, այս զարշելի արարքն ալ անմիջապէս գրաւած է արաբական կառավարութեան եւ մամուլին ուշադրութիւնը։

Հալէպի կարեւոր թերթերէն «Շեպապ» հետեւեալ ձեւով կը պատմէ դէպքը.

— «Այս ցաւալի դէպքը՝ որ պատահեցաւ Հայոց Եկեղեցիին մէջ, կարգ մը վատահամբաւ մարդոց եւ իրենց բարոյական կասկածելի կիներու միջոցաւ, առարկայ եղաւ ժողովուրդի նզովքին, որովհետեւ ոչ ոք կ'երեւակայէր թէ վատահամբաւ եւ անոպայ կարգ մը մարդիկ կրնան համարձակիլ պղծել եկեղեցւոյ սրբութիւնը եւ բարձրաստիճան եկեղեցականներու ներկայութեամբ ստեղծուած վեհութիւնը։ Այդ վատահամբաւներուն գործակիցներն էին ապարասոյ, աննկարագիր եւ «հանրածանօթ» կիներ՝ որոնք ղրկուած էին սուրբին եւ նողկալի գործ մը կատարելու։ Ասոնք, իրենց պայուսակներուն մէջ ունէին լոլիկ, շուան եւ ուրիշ նիւթեր՝ որպէսզի նետէին պատարագիչ Սրբազանին վրայ։ Պայուսակները՝ իրենց բովանդակութեամբ գրաւուեցան ոստիկանութեան կողմէ եւ համապատասխան արձանագրութիւն կատարուեցաւ տեղեկագիրներու մէջ»։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Հալէպի նահանգապետը մերժած է կարգ մը միջամտութիւններ, քննել տալ այս սժմալի արարքին ծալքերը։

Ուրիշ թերթ մը, Հաւատես, նկարագրելով կատարուած սրբապղծութիւնը, կ'ըսէ թէ «ձախկին փաթրոնա Եօժէնի անունով մը աղտոտ արտայայտութիւններ ունեցած է, ընդվզեցնելով հաւատացեալները որոնք դուրս նետած են խռովարարները»։

Անշուշտ կը յիշէք թէ անցեալ փետր. 19 – 20ին ալ Պէյրութի մէջ 40-50 «հերոսուհիներ» գիշերանց գրաւած էին Անթիլիասի տաճարը, խափանելու համար կաթողիկոսական ընտրութիւնը։

Այն ատեն եւս տեղական մամուլը արձանագրեց այս «քաջագործութիւնը», հրահանգիչ ծաղրանկարներ ալ հրատարակելով։

Ինչպէս կը տեսնէք, հետզհետէ կ'աճի եւ կը բարգաւաճի «եկեղեցասիրութեան» գեղարուեստը, զուարճացնելով, նաեւ, Միջին Արեւելքի միջազգային հասարակութիւնը։

Փառք եւ պատիւ՝ բոլոր դիմազգիներուն եւ դիմակաւոր դպիրներուն։ Մանաւանդ անոնց որ մատամ Եօժէնիներու մաքերուն եւ փէշերուն ապաւինած են, իրենց սեւ երեսը ծածկելու համար։

ՎԱՀԷ

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ըմբոստները շարք մը արշաւներ կատարեցին մայրաքաղաքին մօտակայ գաղութներուն դէմ, բայց զօրքը յաջողեցաւ ետ մղել զանոնք, շատ ծանր կորուստներ պատճառելով։ Վերջին քանի մը օրերու միջոցին սպաննուած են 248 ըմբոստներ։ Ըմբոստները սպաննեցին 23 Ֆրանսացի խլամներ։ Ըմբոստները կը շարունակեն ագարակներ եւ մրգաստաններ հրկիզել եւ ոչնչացնել արջառները։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Հանրապետութեան նախագահ Պ. Ռընէ Քոթի չորեքշաբթի օր ժամը 18ին ընդունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որուն կ'ընկերանային Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկոպոս, գաւազանակիր Պարգեւ արեղայ Գէորգեան, ընդհ. քարտուղար Պ. Հայկ Առաքելեան, եկեղեցւոյ ներկայացուցչական ժողովի ատենապետ Պ. Վահէ Ֆրէնկեան, վարչութեան ատենապետ Պ. Ս. Քարեան եւ փրոֆ. Խայիկեան։

Տեսակցութիւնը տեւեց 40 վայրկեան, շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

× «Ֆրանս - Սուար» երէկ նկարագրած էր այս ընդունելութիւնը Էլիզէի պալատին մէջ, հրատարակելով Հանրապետութեան նախագահին եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին լուսանկարը։ Երկուքը միասին յատկայս աչքէ կ'անցընեն յուշամատեան մը (Թերեւս հայկական մանրանկարչութեան ալպոմը)։ Թերթը կ'ըսէ թէ կաթողիկոսին իրաւասութիւնը կը տարածուի չորս միլիոն հաւատացեալներու վրայ եւ թէ իր հոգեւոր իշխանութեան ենթակայ են նաեւ «Հռոմէն բաժնուած միւս պատրիարքութիւնները— Անթիլիասի եւ Երուսաղէմի Աթոռները»։ Յիշելով թէ Ֆրանսայի մէջ իր ներկայացուցիչն է Մանուկեան եպիսկ., կ'աւելցնէ թէ երեք դարէ ի վեր առաջին անգամ է որ Հայոց կաթողիկոս մը Եւրոպա կ'այցելէ։

× Հայրապետը Էջմիածին կը վերադառնայ վաղը, շաբաթ, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Օրլիէն։ Եկեղեցիէն մեկնում ժամը 7.45ին։

× Կը խնդրուի ծանուցանել թէ վեց հոգինոց պատուիրակութիւն մը ներկայացած է Հայրապետին, տեղեկութիւններ եւ դժգոհութիւններ յայտնելով Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան գործունէութեան մասին։ Կաթողիկոսը յանձնարարած է Էջմիածին ղրկել ճշգրիտ փաստեր, ուսումնասիրութեան համար։ Միեւնոյն ատեն թելադրած է վէճը կարգադրել խաղաղութեամբ եւ փոխադարձ զիջողութեամբ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ կացութեան մասին իր տեղեկագիրը լրացնելու համար, Ազգ. ժողովին ընդհ. քարտուղարը Իսրայէլէն Թաւ Սուրիա եւ անմիջապէս Երուսաղէմ վերադարձաւ Մայիս 2ին։ Իր նպատակն է կրակը դադրեցնելու յանձնառութեան տակ դնել բոլոր արաբական երկիրները։ Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Լիբանան խոստացած է միանալ կնքուած համաձայնութեան, բայց գրաւոր երաշխիք մը կը պահանջէ Իսրայէլէն։

ՄԱՐՈՔԻ Մարաքէշ նահանգին կառավարիչը օգնութեան կանչեց հազարաւոր զինուորներ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։ Կլաուիփաշայի կուսակիցներէն ութ հոգի չարաչար սպաննուած եւ հրկիզուած են ամբոխին կողմէ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ զոհերէն մէկը տունէն դուրս քաշկռտուելով յօշոտուած եւ հրկիզուած էր։ Ուրիշներ ալ կտոր կտորներ եղած եւ այրած էին։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 2).— Ձոյլ ոսկի 454.000, անգլիական 3080, զուից. 2960, քսան տոլարնոց 15640, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1050, տոլար 391, զուից. 93.50։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ երկու թեթեւ ցնցումներ պատահեցան Լիբանանի մէջ, Մայիս 2ին, ճիշդ այն վայրերուն վրայ ուր շարք մը ցնցումներ զգացուած էին անցեալ Մարտ 16ին։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— Ստորեւ հատուած մը մեր աշխատակից Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի վերջին հատորէն՝ «Մեռնող գիւղին պատմութիւնը»։ Այս էջը նուիրուած է իր եղբօր՝ ողբացեալ բանաստեղծ Մերուժան Պարսամեանի։

Հաշտուած չեմ երբեք յիշատակներ գրելու պարտադրութեան հետ։ Հակառակ գրչի եղբայրակիցներու եւ բարեկամներու թելադրութեան, Թուղթին յանձնելու համար քանի մը յուշեր,— որոնք մեր կեանքին տարիները շղթայի մը օղակներուն պէս իրարու կը միացնեն եւ ասոր իսկ արժէք մը կը դառնան,— մտավախութիւնն ունեցեր եմ մօտիկ ըլլալու այդ պահի ու անվերապահ թելադրութիւններուն։ Խորհած եմ, նաեւ այսօր ալ կը խորհիմ, որ յիշատակներու գրականութիւնը սեռ մըն է, որուն ամէն մարդ մօտենալու չէ։ Ճիշդ է, ամէն մարդ կրնայ եւ իրաւունք ունի յիշատակարան մը կամ յուշատետր մը բանալու, ինչպէս մենք ալ բրած ենք դպրոցական գրասեղաններու վրայ, Թուղթին յանձնելով յաճախ աննըշան մանրամասնութիւններ, առօրեայ կեանքին կապուած փոքրիկ միջադէպեր, ընթերցումներէ ընդօրինակութիւններ։ Բայց գրողներուն եւ արուեստագէտներուն համար մտքի այդ մարզանքը սովորական բան մը նկատելու չէ։

Այն ինչ որ հոս Թուղթին վրայ պիտի փորձեմ արձանագրել, իմ անձիս վերաբերող յիշատակներ չեն, այլ ողբացեալ եղբօրս մանկական եւ պատանեկան տարիներուն կապուած քանի մը յուշեր են, որոնցմով բովանդակութիւն տալ կը փորձեմ անոր նկարագրին եւ անդրադարձ մանկութեան իմաստէ զուրկ ապրումներուն։ Կը զգամ թէ պարտականութեանս մէջ թերացեր եմ, երբ մահուան տասնամեակին առթիւ միայն կ՚ոգեկոչեմ իր յիշատակը, այսպէս հրապարակով։

Հայկ. պատանի տարիքի մը սահմաններուն մօտեցած էինք, երբ մեր հայրը սպաննուած դաշտը գիւղին եզերքէն հոսող ձորի մը մէջ։ (Այս աղէտալի դէպքը, որ մեր պատանիի խմացականութեան եւ զգացումներուն վրայ ներգործող մեծ եւ անմոռանալի դէպքը պիտի մնար, տարիներ վերջ նիւթը պիտի դառնար Մերուժանին մէկ գրուածքին, Արփենտ Ցուշանեանը խորագրով, քանի որ մեր տարաբախտ հօրը դիակը պած էինք անոր յուշատետրը, արիւնով բծաւորուած եւ անձանաչելի վիճակի մը մէջ)։

Գիւղին մէջ մեր տունը ճանչցուած էր շէն եւ հիւրասէր։ Այդ Թուականէն սկըսեալ, ան դարձաւ աւերակ, մերկ եւ անհիւրընկալ։ Առօրեայ կեանքին դժուարութիւնները եւ բազմանդամ ընտանիքի մը բոլոր հոգերը ծանրացան դժբախտ մօր մը ուսերուն, մայր մը, որուն տառապանքը ուղիղ կը համեմատէր իր զգացած պարտականութեան գիտակցութեան հետ։ Բայց ապրիլ պէտք էր։ Պէտք էր շարունակել վառ վահել հայրենի օճախը։ Պէտք էր մանաւանդ մտածել իրեններուն հոգեկան անաղարտին մասին։

Այդ տխուր եւ լքուած տարիները հզօր կնիք մը դրին Մերուժանին նկարագրին վրայ։ Անիկա, հակառակ իր երբեմնի զըւարթ տրամադրութիւններուն, խորքին մէջ կը մնար տխուր, մելամաղձոտ, կասկածոտ՝ մարդոց եւ երեւոյթներուն հանդէպ։ Կը դառնար սիրոյ երգիչ, բայց տխրութեամբ համակուած անոր բանաստեղծութիւնը կը դրոշմուէր հոգեկան այդ կլիմային ազդեցութեամբ։ Այդ անյոյս եւ տխուր օրերուն մայրս լաւ էր, թէ ընտանիքի մը հայրը սպաննողները իրենց սեւ հոգիին դառնութիւնը յայտնած էին, տեսնելով նոյն աւերակ տան մէջ մարդկային էակներու նոր բողբոջները, ինչպէս կայծակնահար պարտէզի մը մէկ անկիւնը բողբոջիլ սկսող բուսականութեան մը հրաշքը, որ արեւուն դէմ բացուիլ ու փթթիլ կը սկսի։ Մէկ դոհի դէմ վեց ժառանգորդներ, շարունակելու համար գերդաստանին գոյութիւնը․․․։

Մայրս, հեռատես կին, անմիջական եւ անյետաձգելի գաղափարն ունեցած էր իր զաւկըներուն հեռացնելու գէթ երկուքը։ Գաղափարը իրականութեան կը վերածուէր։ Եղբայրս, մեր երէցը, կը մեկնէր Պոլիս, եւ այս տողերը ստորագրողն ալ, դէպի Խարբերդ, Կեդրոնական վարժարանին երկու տարի աշակերտելէ վերջ, դէպի Կարին, Սանասարեան վարժարանին աշակերտելու համար։ Ինչո՞ւ չայ տեսնել հայ մայրերու արդար իրաւունքը եւ հըպարտութիւնը կազմող այդ զգացումէն ունեցած իր ալ բաժինը, մայրեր որոնք գըրկանքներու գնով, իրենց սրտին թելերը կտրտելով, կարօտի զգացումը յաճախ խեղդելով իրենց մէջ, կը տական պանդխտութեան սրտմաշուքին․․․։

Գիւղական դպրոցէն վերջ ուրեմն, Արմաշը կը դառնար իր մտքին եւ տրամադրութիւններուն առաջին հանգրուանը։ Մտաւորական այդ հնոցին մէջ, կէս մը աշխարհական, կէս մը կրօնաշունչ, առաջին անգամն էր որ իր մէջ կ՚արթննար հայ գրականութեան սէրը։ Արմաշը Եղիշէ Դուրեան եւ Թորգոմ Գուշակեան եպիսկոպոսներուն օրով կ՚ապրէր իր լուսաւոր շրջանը։ Դպրեվանքին մէջն էր ուրեմն որ Մերուժանին հոգին կը թրթռար հայ գրականութեան համար։

Շատ յատկանշական են իր ինքնակենսագրութեան հետեւեալ քանի մը տողերը․

— «Այնքան ազդուած էի Չարքին տեսարաններէն որ, անպատմելի տխրութիւն մը համակած էր հոգիս։ Խնդալու երջանկութիւնը չճանչցայ բնաւ։ Ըմբոստութիւն մը հետզհետէ արմատ կ՚առնէր մէջըս։ Հայ ազգային եւ սրբազան պատմութիւններէն զատ ուրիշ որեւէ դաս չէր հետաքրքրեր զիս։ Մանաւանդ կ՚ատէի Թուրքերէն լեզուն։ Բախտէս, Թուրքերէնի ուսուցիչս, Ստեփան Թապաքեան, տարօրինակ կերպով, Փիլիքապէս դժբախտ հայրս կը յիշեցնէր։ Օր մը գիս պատժելու համար Դպրեվանքին մատենադարանը բանտարկած էին։ Ընկերներէս մէկուն խաղ մը ըրած էի, նախաճաշի ատեն, իր պանիրը օճառի կտորի մը հետ փոխած ըլլալով։ Քանի մը ժամ ճանձրոյթս տաքերուս տակ ճզմելէ յետոյ, մատենադարանի մաքուր դարակներուն մէջ քով քովի դասաւորուած գիրքերը աչքէ անցընել սկսայ։ Թղթատեցի Արփիարի, Շահնազարի Հայրենիքները։ Եւ այդ օրէն իմ մէջս սկսաւ գրականութեան յանկարծական սէր մը»։

Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

4Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԽՆՋՈՅՔ

●

Կիրակի, կէսօրէ ետք, Սէրճըլը Միլիքէրի Թատերասրահին մէջ, տեղի ունեցաւ հրաժեշտի խնջոյքը՝ զոր կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, ի պատիւ ընկերներ Գ. Լաղեանի եւ Սողոմոն Թէհլիրեանի, որոնք կը մեկնին Ֆրանսայէն, ուր եկած էին կարճ ժամանակուան մը համար։

Ընկերներ եւ համակիրներ ժամանակին գրաւած էին իրենց սեղանները, որոնք բեռնաւորուած էին գինիով եւ ճոխ ուտելիքներով։

Ընկեր Զպուքճեան հանդիսական բացումը կատարելով, նախագահութեան հրաւիրեց ընկ. Հրանտ Սամուէլը, որ ներկայացուց երկու ընկերներուն կուսակցական եւ հանրային գործունէութիւնը,— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ըսաւ, ունի երկու թեւ։ Առաջին թեւը կը կազմեն այն մտաւորականները, որոնք հիմնեցին այս մեծ կուսակցութիւնը, պատրաստեցին անոր ազգային եւ քաղաքական հանգանակը, գործունէութեան ուղեգիծը, ու վարեցին զայն իբրեւ ուխտեալ առաջնորդներ։ Երկրորդ թեւը կը կազմեն այն հերոսները, որոնք այդ հանգանակին նուիրեցին իրենց արիւնը, իրենց մատղաշ կեանքը։

Ընկ. Լաղեան կը պատկանի մտաւորականներու թեւին, իսկ ընկեր Սողոմոն Թէհլիրեան՝ հերոսներու թեւին։ Առաջինը ազգային գործունէութեան դաշտ կը նետուի՝ նախ ծառայելով, իբրեւ սպայ, Հայաստանի բանակին մէջ։ Յետոյ, Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն ետքը, կ՚անցնի Աթէնք, ուր կը հիմնէ «Նոր Օր»ը, որ կը շարունակուի մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտին սկիզբը։ Այնուհետեւ զինք կը գտնենք Եգիպտոսի մէջ, ուր կուսակցական աշխատանքներու կարգին՝ կը գործէ նաեւ «Յուսաբեր» օրաթերթին վարչութեան եւ «Յուսաբեր Մշակութային» Ընկերութեան, ինչպէս նաեւ «Յուսաբեր»ի հրատարակչական բաժնին մէջ։

Այնուհետեւ ընկերը մի առ մի ներկայացուց հրապարակագրական յօդուածներէն զատ ընկ. Լաղեանի հրատարակած առանձին գործերը.— Յեղափոխ. դէմքեր (մտաւորականներ եւ հայդուկներ), Հայաստան եւ Հայ Դատը (վաւերագրեր)։

Նախագահին խօսքերը հայկ. ատրաւ՝ երախտագիտութիւնը, ողջունուած, պոռթկաց.—«Մենք անկեղծ գինուոր ենք» երգը։

Պանեկօ — Քաշանի պարախումբը բեմ բարձրացաւ, եւ փոխն ի փոխ եղան մենապարեր ու խմբապարեր։ Մանաւորաբար գեղեցիկ էր «Վաղարշապատի պարը»։

Մեր երիտասարդ եւ տաղանդաւոր ջութակահարը, Զ. Մելիքեան որ նոր կը վերադառնար Մ. Արեւելքէն, ուրիշ յաջող ընդունելութեան մը արժանացած էր, նուագեց եւր. կտոր մը։ Երգեցին օրիորդ Լուիզ Պետեան, որ առաջին անգամ կ՚ելեւէր նման հաւաքոյթի մը մէջ եւ իր քաղցր ձայնով համակրանք ստեղծեց, օրիորդ Աստղիկ Քէօսէեան եւ օրիորդ Շաքէ Պէնկեան։ Յետոյ ծափերու մէջ երգելու հրաւիրուեցաւ օրիորդ Աստղիկ Առաքելեան։ Մէջ ընդ մէջ կ՚երգուէին յեղափոխական երգեր, որոնց կը մասնակցէր ժողովուրդը։

Յետոյ նախագահը խօսքը տուաւ ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեանի, որ ներկայացուց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը գաղութներու մէջ, եւ այն աշխատանքները, որոնք կը կատարուին ներկայիս՝ Փարիզի հայ գաղութին տալու համար ազգային – մշակութային տուն մը, Հայկական Օճախ մը։ Խօսք առաւ նաեւ ծերունազարդ Աստուածատուր Վաչեանց (93 տարեկան), միշտ ողեւոր, միշտ խանդավառ։

Խօսեցաւ նաեւ Պ. Վաղարշակ Մելիքեան, կարգ մը յուշեր պատմելով իր ուսանողական շրջանէն։ Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Ժ. Փալամուտեան՝ յանուն երիտասարդութեան։

Յանուն «Յառաջ»ի խմբագրութեան, խօսեցաւ նաեւ Շ. Նարդունի.—

Կար ժամանակ մը, երբ երիտասարդներ եւ ընտանիքի հայրեր կը հեռանային մեր բնաշխարհէն, կ՚երթային դէպի օտար հորիզոններ։ «Ղարիպ» կը կոչուէին անոնք, որոնց նուիրուած երգ մը կ՚ըսէ․

Երթամ Ստամպօլ,
Բերեմ փարա պօլ․․․

Այսօր եւս «ղարիպ»ներ ունինք, որոնք կը հեռանան իրենց ընտանիքէն, բայց ոչ «պօլ փարա» բերելու համար։ Այլ․․․ «սուրբ գործով»։ Իրականին մէջ «ղարիպ»ներ չեն ասոնք, որովհետեւ կը մնան միշտ նոյն ընտանիքին մէջ, հարաւ երթան թէ հիւսիս,— այդ ընտանիքը կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն։ Այդ մեծ ընտանիքին մէջ միշտ վառ կը մնայ ճրագը, որովհետեւ ամէն օր մեկնողներ կան, ամէն օր եկողներ կան։ Գրաւ կը դնեմ որ, այսօր, այս ժամուն, ողջերթի սեղաններ սարքուած են Ամերիկայի մէջ եւ Մերձ. Արեւելքի մէջ, բարիգալուստի սեղաններ

ՄԻ ՋԱՐԱՃՃԻ ԿԵՆԴԱՆՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Թումոյենց չալ կատուի նման էր․․․ աչքերից ու մէջքից կրակ էր թափում, ջախջախուած պատմում էր Գրիգորը։

Օրեր անցան։ Գիւղում շարունակում էին այդ դէպքի մասին խօսել։ Արդէն հէքեաթներ էին պատմում, առնէտի չափ կենդանին բերնից-բերան անցնելով, դարձել էր երեք գլխանի դեւ, ամէն գլխին աչագին մի եղջիւր։

Հարեւանները բոլոր տեսակի կապերը խզեցին Աղիզենց «անիծուած» տան հետ, անահաւատ պապերի ու տատերի խորհուրդով երախաներն այլեւս վէգ չէին խաղում Աղիզենց Գրիգորի հետ։

Այդ դէպքից մի շաբաթ յետոյ, մի առաւօտ էլ Աղիզի կինը գզգզուած մազերով դուրս վազեց գոմից եւ կերկերուն ձայնով ճչաց․

— Եամա՜ն, իմ խեղճ մարդ, մեր տուն տեղ քաջքերով լցուեց․․․։

Աղիզը գոմը մտաւ եւ տեղում քարացաւ․ ձիերը կտրատել էին կապերը, հեւում էին, իսկ նրանց պոչերն ու բաշերը կանոնաւոր ոլորուած էին։ Նա ահից դունատուեց, երեսը խաչակնքեց ու ետ ետ գնաց։

Նոյն օրը Աղիզն իր ձիերը կէս գնով ծախեց մի Բասարգեչարցու, որն ի հարկէ չգիտէր թէ ձիերը «քաջքերի բաժին» են դարձել։

— Գոմը քանդիր, քանդիր էդ դեւերի բոյնը,— լալով կանչում էր Աղիզի կինը։

Ամուսինը ստիպուած եղաւ բահն առնել ու քանդել իր պապենական գոմը։ Գերանները, սիւները, տախտակները ջարդեց, վառելիք դարձրեց, պատերը հողին հաւասարեցրեց, գոմի տեղը ցորեն ցանեց։

⁂

Քսան տարի անցաւ։

Մի անգամ աշնանը մեր բոլորի սիրելի կամպոզիտոր Ռոմանոս Մելիքեանը ցանկութիւն յայտնեց հետս Արագածեանի սարերը որսի գնալու։

— Թէ որ չպարսենք, հօ՛ բնութեան մէջ կը տեսնեմ քարայծներին արածելիս, վազելիս. դա էլ հերիք է ինձ,— ասաց նա։

Նա առանձին ջերմութեամբ էր սիրում բնութիւնը, որսորդի թափառիկ ու արկածալից կեանքը։

Ի՞նչ կը խօսեն որսորդներն իրար հետ։ Աշնան երկար գիշերը լուսացնելու համար մեր գլխով անցած որսորդական արկածներից էինք պատմում։

Նոր նշանուած մի տղայի ասել են՝ աներանցդ տանը մեծ մեծ բաների մասին կը խօսես, նա էլ փղերի ու գոմէշների մասին է խօսել։ Ճիշդ այդ փեսացուի նըման, մինչդեռ մենք արջերի մասին էինք պատմում՝ Ռոմանոսին զարմացնելու համար, նա բարեսրտութեամբ ժպտաց ու նուրբ հեգնանքով ասաց․

— Ես արջերի հետ ձեզ նման, ի հարկէ, կռուի չեմ բռնուել, ես մանր կենդանիներ ու թռչուններ եմ որսում։ Բայց ես կը պատմեմ մի կենդանու մասին որը շատ աւելի հետաքրքրական է բնասէրի համար, քան ահագին արջն ու վարազը։ Այ, օրինակ, աքիսը։ Մի անգամ Քանաքեռի վերին բլուրներում կաքաւ էի որսում։ Պատահեցի դրանցից մէկին։ Առնէտի չափ, շալտիկ մարմնով մի կենդանի է դա։ Երեք չորս քայլի վրայ կանգնել է, գլուխը հպարտ բռնած ինձ է նայում, այնպէս անվախ, կարծես կռուի է հրաւիրում, դոռացի վրան՝ չշարժուեց. կանգնած է սպառնալից դիրքով։ Կրակեցի վրան, որ խրտուիլակը յանձնեմ բնագիտական Թանգարանին, նռնակի նման խփուեց կրծքիս ու խրեց չորերիս մէջ։ Եթէ քիչ էլ բարձր ցատկէր, երեսս պատառոտելու էր անիրաւը։ Այնպիսի խիզախ կենդանի է այդ աննշան արարածը։ Եւ ինչպիսի զայրոյթ ու վրէժ կար նրա աչքերում․․։ Տարիցս պոկեցի, դէն նետեցի։ Բայց միայն քաջութիւնը չի, նա մի զարմանալի յատկութիւն էլ ունի։ Դուք բոլորդ էլ գիւղի տղերք էք եղել, լսած կը լինէք, որ քաջքերը հիւսում են ձիերի բաշերը եւ ջրիդ խաղում նրանց վրայ (այստեղ ականջներս սրեցի, Աղիզի ձիերը միտս ընկան․․․)։ Դա հէքիաթ չէ, իրօք, շատերն են տեսել ձիերին քրտնած, հեւալիս․․․

— Ես էլ եմ տեսել,— նրա խօսքը կտրեցի ես։

— Տեսել ես, բայց երեւի դու էլ չարքերին ես վերագրել։ Այնինչ այդտեղ չարք չկայ, բոլորն աքիսի արած գործերն են։ Մազերը ոլորելը նրա ամենասիրած ու զուարճալի զբաղմունքն է․․․

— Վա՞յ, դա հօ Աղիզի գոմում տեսածս կենդանին է,— բացագանչեցի ես։ Բայց ինչու՞ են ձիերը քրտնում։

— Ձիերին քրտնեցնողն էլ աքիսն է. նա շատ է սիրում ձիու քրտինք, որովհետեւ գարնանը, երբ կենդանիների վզի երակները պատռւում են, եւ արիւն է ծորում, աքիսը լիզում է այդ արիւնը, դրանից խիստ ծարաւում է, ապա ձիերի մէջքը խուտուտ է տալիս, զայրացնում, քրտնեցնում եւ քրտինքը լիզում․․․։Իսկ միամիտ գիւղացիները կարծում են սատանաներն են գիշերը ձիերը հեծել, ջրիդ խաղացել։

— Ա՛յ քեզ բան,— թեթեւացած շունչ քաշեցի ես,— այնքան ահաւոր բանը այդքա՞ն չնչին պատճառ է ունեցել։

Եւ ինչ հէքիաթներ ասես, որ չի հիւսել

են սարքուած հնաւոր աշխարհի հեռաւոր ու մօտաւոր անկիւններու մէջ: Վասն զի նոր օրերու «պանդուխտները» յարատեւ շարժման մէջ են, ճեղքելով երկինքը եւ ծովերը,— Հ. Ց. Դաշնակցութեան կռունկներն են, որ կուգան ու կ՚երթան՝ հաւատքի եւ ուխտի պատգամներ տանելով, յոյսի եւ խանդավառութեան խօսքեր բերելով հայկական մեծադղորդ ընտանիքին անդամներուն :

Յարատեւ գործունէութեան մէջ է այդ մեծադղորդ ընտանիքը, սուրի եւ գրչի մեծադղորդ կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ահա այսօր երկու պատգամաւորներ կը մեկնին՝ մէկը դէպի արեւելք, միւսը դէպի արեւմուտք :

Ընկեր Գ. Լազեան որ կը ներկայացնէ դաշնակցական մամուլը, ծանօթ իր գործունէութեամբ՝ Աթէնքի մէջ Նոր Օրով, Գահիրէի մէջ Յուսաբերով, իսկ ընկ. Սողոմոն Թեհլիրեան, որ կը ներկայացնէ հայ Նեմեսիսը՝ ծանօթ իր վրիժառու օրհնեալ ձեռքով, կը մեկնին դէպի գործունէութեան նոր դաշտեր :

Ժամանակէ մը ի վեր, հրապարակին վրայ մարդիկ են բուսած, որոնք քաջութիւն կը ծախեն մեզի՝ սպառնալով այն կուսակցութեան, որ Սողոմոն Թեհլիրեաններ է տուած: Անխորհուրդ բան է սպառնալ Սողոմոն Թեհլիրեաններու կուսակցութեան, ընդհակառակն արդար է սպասել որ հանեն իրենց գլխարկը եւ խոնարհին նոյն Սողոմոն Թեհլիրեաններու կուսակցութեան առջեւ: Անոր համար, որ այդ կուսակցութիւնը, որ շատ բան վաստկած է իր արիւնով, հայրենիք ստեղծած պատմական հողի վրայ, դպրոցներ հիմնած Սփիւռքի մէջ, եւ պալատի պէս ակումբներ, այսօր եւս տէր է համասփիւռ մամուլի մը :

Երբ, այսօր, խօսք կ՚առնեմ յանուն Յառաջի խմբագրութեան, կ՚ուզեմ նախ ըսել թէ այդ մեծ մամուլը այն Դաշնակցական մամուլն է, որուն խօսքը եւս կ՚որոտայ ինչպէս իր գնդակն է որոտացեր, սուրն է վիրաւորեր: Այս այն մամուլն է որ չի նահանջեր երբեք, պատրաստ պաշտպանելու նուիրական ուխտ մը, նուիրական դատ մը: Պատրաստ առաջին իսկ հրաւէրին պատասխանելու՝ ներկա՛յ, մինչ ուրիշներ պիտի ըլլան բացակայ՝ Բարեգործականի բանալիները կամ Լուսաւորիչի աջը իրենց ծոցին մէջ: Այժմ, սիրելի ընկերներ, որ կը մեկնիք, այս պարզարտնութենէն ետքը, այսօր, երբ խօսք կ՚առնեմ յանուն «Յառաջ»ի խմբագրութեան, ողջերթ մաղթելով ձեզի, կը խնդրեմ որ տանիք մեր ողջոյնները, գնդակի պէս անվրէպ եւ սուրի պէս շեշտակի մեր խօսքը՝ ուր որ երթաք: Յատկապէս կը խնդրեմ նաեւ որ ըսէք ընկեր Յուսաբերի, ընկեր Ազդակի, ընկեր Ազատ Օրի, ընկեր Ալիքի, ընկեր Հայրենիքի, ընկեր Ասպարէզի, ընկեր Արմենիայի, ընկեր Արեւելքի թէ Յառաջ և ֆրանսահայ գիտակից երիտասարդութիւնը լաւ կը պահեն մեր ինքնատիպ մշակոյթին պարտէզը բարգաւաճ եւ աւելի եւս զարգանալու բոլոր պայմաններով օժտուած տեսնելու հաւատքը:

Յետոյ խօսքը տրուեցաւ Պ. Ա. Խոնդկարեանի.

— Կ՚ուզէի գէթ անգամ մը առանց հատուցումի վայելել հանդէս-խնջոյք մը, բայց կ՚երեւի թէ ատիկա անհնարին է: Պիտի նաեւ այսօր տամ իմ տուրքը, պիտի խօսք առնեմ :

Եկած ենք հոս պատուելու երկու հայրենակիցներ՝ Պ. Պ. Սողոմոնը եւ Գ. Լազեանը :

Առաջինին մասին երկար խօսելու պէտք չկայ: Ռուս յայտնի յեղափոխական Չեռնովը ըսած է գեղեցիկ խօսք մը՝ «Տեռօրի մասին չեն խօսիր, տեռօրը կը կատարեն»: Ուրեմն, պիտի հետեւիմ իմ մեծ ընկերոջ այդ ըսածին եւ Սողոմոնի մասին ըսելիքս վերջացնեմ յայտարարութեամբ, որ ան լուռ կատարեց իր պարտքը ազգին հանդէպ եւ, ինչպէս Ֆրանսացիք կ՚ըսեն. «արժանի է հայրենեաց»:

Գ. Լազեանի քաղաքական — կուսակցական գործունէութիւնը գիտնալ ինծի չէ տրուած: Այդ մասին աւելի ձեռնհասօրէն պիտի կրնային խօսիլ իր կուսակցական ընկերները: Քանի մը խօսք պիտի ըսեմ իմ նոր բարեկամ Լազեանի մասին, իբրեւ մարդ, իբրեւ անձնական լաւ յատկութիւններով օժտուած, իբրեւ հաղորդական եւ բարեմոյն բնաւորութեան տէր անհատ մը: Այդպէս ճանչցայ զինքը մեր այս երկրորդ հանդիպումին եւ սիրեցի իր այդ բնաւորութիւնը :

Կուսակցական իմաստուն վարիչները պիտի մտածեն ոչ միայն աճեցնելու իրենց շարքերը, այլ նաեւ ստեղծելու այդ շրջանակէն դուրս շրջապատ մը: Այդ ընել կարենալու համար պէտք է այլ բարեմասնութիւններու կարգին, ունենալ բնաւորութեան այն գիծերը, զորս տեսայ Գ. Լազեանի մօտ :

Մեր հանրային կեանքը այնպիսի արտառոց վիճակի մը մէջ մտած է, որ յարգանք մատուցանել մէկուն, որ քու բանակէն չէ, կը սեպուի տեսակ մը քաջութիւն: Եթէ ես այսօր այդ պատնէշէն անցայ՝ ատիկա եղաւ նաեւ շնորհիւ Լազեանի այն բնաւորութեան, որու մասին խօսեցայ վերը: Յաջողութիւն եւ բարի ճանապարհ :

Ամէնէն ետքը՝ խօսքը տրուեցաւ օրուան հիւրերուն: Ընկեր Լազեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին եւ ըսաւ թէ կը մեկնի Ֆրանսայէն՝ լաւագոյն տպաւորութիւններով, թէ հաւատք ունի Ֆրանսայի գաղութին ապագային վրայ: Իր կարգին ընկեր Թեհլիրեան եւս շնորհակալութիւն յայտնեց եւ շատ համեստօրէն ըսաւ թէ իր կատարած գործը պիտի կատարէր ու կրնար կատարել ոեւէ հայ երիտասարդ, կը բաւէ որ ունենայ հաւատք, կը բաւէ որ գիտակցութիւն ունենայ իր ժողովուրդին արժէքին :

Ծափերով ողջունուեցան այս խօսքերը: Յետոյ հանդիսականները յոտնկայս երգեցին «Յառաջ Նահատակը», փակելով ոգեւոր հաւաքոյթը :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՅԻՄԱՐԱՆՈՑԻ պարտէզին մէջ երկու խենթեր կը խօսակցին :

— Քեզի հանելուկ մը ըսե՞մ .

— Ըսէ՛ .

— Ի՞նչ է այն՝ որ աջ ձեռքով կրնաս բռնել, իսկ ձախով՝ չես կրնար .

— Չեմ գիտեր .

— Ապուշ, ձախ արմուկդ է :

●

Երկու բանտարկեալ Սկովտիացիներ կը խօսակցին .

— Ինչո՞ւ բանտարկուած ես .

— Որովհետեւ, կղմինտրով գոհարավաճառի մը ցուցափեղկը կոտրեցի՝ թանկագին ադամանդ մը առնելու համար :

— Ինչո՞ւ բռնուեցար .

— Որովհետեւ, ուշացայ փախելու : Կղմինտրը նոր ըլլալով՝ ուզեցի զայն ետ առնել :

«ՀԱՅ ԵՐԳ»ԻՆ

●

Մայիս 13ին Կավոյի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբին «Հայ Երգ»ին նուիրուած տարեկան համերգը, որուն իր մասնակցութիւնը կը բերէ սիրուած երգչուհի Օր. Աստղիկ Առաքելեան :

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը որ իր գործունէութեամբ ծանօթ է արդէն Փարիզահայ հասարակութեան 1923էն ի վեր, հրապարակ կուգայ այս անգամ հիմնովին վերակազմուած եւ նոր ընտրեալ ու խանդավառ ուժերու մասնակցութեամբ եւ պիտի երգէ այս առթիւ նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ :

Երգչախումբը ներկայիս կը գտնուի երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երգահան-վարիչ Պ. Կարպիս Ափրիկեանի ձեռքերուն մէջ:

Անոր վիճակած է այժմ շարունակել ժառանգութիւնը Գուրգէն Ալէմշահի, որուն տարաժամ անհետացումով, իբր խումբին վերջին վարիչը, կարեւոր բաց մը գոյացած էր :

Այս երգահանդէսը առիթ մը պիտի ըլլայ մեր գաղութին աւելի մօտէն ծանօթանալու հայ արուեստագէտին :

Իր անձնական հեղինակութիւններէն ոմանք մաս պիտի կազմեն երգահանդէսին յայտագրին, ինչպէս նաեւ երգեր Կոմիտաս Վարդապետէ, Գուրգէն Ալէմշահէ եւ այլ սիրուած երգահաններէ, որոնցմէ մաս մը պիտի տրուի իբրեւ առաջին ունկնդրութիւն :

«Հայ Երգ»ին նուիրուած այս համերգը հովանաւորելու եւ անոր օժանդակելու, ինչպէս նաեւ առիթ մը ստեղծելու, որպէսզի փարիզահայ գաղութն ալ իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը բերէ երիտասարդ արուեստագէտին, կազմուած է յանձնախումբ մը ազգայիններէ որ կոչ կ՚ուղղէ հայ հասարակութեան խուռներամ ներկայ ըլլալ 13 Մայիսին Կավոյի սրահը: Այդպիսով ան մեծապէս քաջալերած պիտի ըլլայ երգչախումբը եւ թէ երիտասարդ երգահան ղեկավարը :

Յանձնախումբի անդամներ.— Մարգրիտ Պապաեան, Հրանոյշ Գազազեան, Ն. Տակուեան, Ա. Տէր Կարապետեան, Կ. Ալէմշահ, Վ. Մելիքեան, Ա. Միւթէվէլեան, Տոքթ. Ա. Ճինճեան, Մ. Պարսամեան, Հ. Սամուէլ, Շ. Նարդունի, Պ. Ֆրէնկեան, Կ. Եկէեան, Զ. Մութաֆեան, փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտի, Տոքթ. Ա. Պէօյիւքեան, Ե. Գրիգորեան, Ն. Վարդանեան, Գ. Քէրէսթէճեան :

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

●

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի խնջոյքը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 22ին, կիրակի ժամը երեքին Իսիի «Խրիմեան» դպրոցին մէջ:

Հանդէսին նախագահ Պ. Գմրէթեան բացումը կատարելով ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգել հայրենակից մեծ հերոս Մուրատի յիշատակը: Յետոյ բացատրեց Մուրատի հայրենասէր եւ ազգասէր գործունէութիւնը: «Ես Մուրատը անձամբ տեսած եմ, փոքր հասակիս Բոքնիկ գիւղը, Դանիէլ Վարուժանի տունը: Հակառակ որ մտաւորական մը չէր, գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ շեշտելով անհրաժեշտութիւնը ուսման: Սեբաստացիներն ալ իրենց պարտքը կատարած ըլլալու համար կազմեցին Ուսումնասիրաց միութիւնը անոր անունով :

Այսօր երկու սաներ կ՚ուսանին Մուրատեան Վարժարանը:

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Պ. Շիրվանեանի «Զէյթունցիներ» քայլերգով: Կարգով երգեցին Տիկիններ Աստղիկ Ճանիկեան, Շէրպէթճեան, Պ. Խայմախամ: Արտասանեցին 2 սաները: Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութեան կողմէ Պ. Յ. Յակոբեան խօսեցաւ Միութեան գործունէութեան մասին: «Ուսումնասիրացը ըսաւ, կազմեց իր մասնաճիւղերը Տէսինի, Մարսէյլի մէջ: Անոնք շատ լաւ կը կատարեն իրենց պարտականութիւնները: Ուրախ եմ որ հայրենակիցներ իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն այս բարի նպատակին»: Ան տուաւ երկու սաներու տարուան թիւերը, առաջին սանը Զարութճեան գրեթէ բոլոր դասերուն մէջ առաջին հանդիսացած էր, իսկ երկրորդ սանը որ տակաւին պզտիկ է, շատ լաւ կը յառաջդիմէ :

Պ. Յակոբեան փափաք յայտնեց որ բոլոր Սեբաստացիներն ալ եւ ուրիշ գիւղացիներ մտնեն Միութեան մէջ: Մօտ ատենէն պատմ. ժողով պիտի ունենանք ըսաւ, կրնանք ծրագրի վերաբերեալ աւելորդ կամ պակաս բաները սրբագրել միասնաբար: Պ. Միհրճան Շիրվանեան արտասանութիւն մը ըրաւ ի յարգանս հերոս Մուրատի: Ան իր նուագով միշտ կ՚ընկերանար երգերու եւ պարերու :

Պ. Եղիազար Խաչատուրեանը խօսեցաւ Միութեան մասին եւ վերյիշումներ ըրաւ անցեալէն: Մուրատի զինակից Պ. Արմենակ Միքայէլեան, գեղեցիկ կերպով նկարագրեց թէ Մուրատ ի՛նչ կամքի տէր, հեռատես, անվախ էր, ուր որ երթար անպատճառ յաղթանակով դուրս կուգար: Ամէն Սեբաստացի պարտաւոր է անոր անունով կազմուած միութեան մասնակցիլ:

Խօսեցաւ նաեւ Պ. Յ. Շիրվանեան: (Այս առթիւ եղած նուէրներու ցանկը տես Դ. էջ):

Մ. ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

սնահաւատ հին գիւղն այդ աննշան կենդանու չարաճճի արարքի մասին:

Եւ ես պատմեցի մեր խնամանց գիւղում իմ տեսած դէպքը:

Յետագայում որսի ժամանակ ես յաճախ եմ հանդիպել այդ զարմանալի կենդանուն, որ մեր խեղճ պապերին ահի մէջ էր պահում իր «սատանայական» արարքներով: Ու ամէն անգամ նրան պատահելիս աչքիս առաջն է գալիս մեր խնամանց հարեւան Ալիքը, բահը ձեռքին, իր պապենական տունը տենդագին քանդելիս, եւ տասնամեակների խորքից դեռ լսում եմ նրա կնոջ աղեկտուր ճիչը :

— Եամա՜ն, իմ խեղճ մարդ, մեր տունտեղ քաշքերով լցուեց ....

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Սամուէլը, վաղ առաւօտեան վերադառնալով Աշտիշատի վանքից, անմիջապէս իւր մօրը իմացում էր տուել Սահակի այցելութեան մասին: Այդ լուրը թէեւ սկզբում խռովութիւն պատճառեց Տիկնոջը, բայց ծածկելով իւր տհաճութիւնը, հրամայեց որ պատրաստութիւն տեսնենք: Տիկ. ը համբերել չէր կարող հայրապետական տան բոլոր անդամներին, մանաւանդ Սահակին, որի բարձր ազնուապետական վեհութիւնը սաստիկ վրդովեցնում էր նրան:

Իսկ այսօր Հայոց մեծ քահանայապետի որդին յայտնւում էր մի այնպիսի անպատեհ ժամանակ, երբ, Մամիկոնեաններին տան մէջ եփ էր գալիս մի գաղտնի հակազգային եւ հակաքրիստոնէական խմորում:

Տիկնոջ դահլիճը արդէն կազմ ու պատրաստ էր: Պատուհանների եւ դարակների մետաքսեայ վարագոյրները վեր էին բարձրացրած եւ նրանց միջից երեւում էին բոլոր թանկագին անօթները, որ դրուած էին միմեանց մօտ: Ոսկին, արծաթը, պղինձը վառւում էր իւր սքանչելի գեղեցկութեամբ: Նրանց մէջ կային զանազան տեսակ գեղաքանդակ պնակներ, ափսէներ, թասեր, բաժակներ, գաւաթներ, տաշտեր եւ հայկական սեւ ու կարմիր կաւից շինուած նկարակերտ սափորներ: Դրանք՝ իրանց անշարժ դրութեան մէջ ծառայում էին աւելի իբրեւ զարդ, քան թէ սեղանի սպաս:

Ամբողջ դահլիճը բուրում էր վարդի անուշահոտութեամբ: Բազմոցները, գորգերը, բարձերը՝ բոլորը ցօղուած էին վարդաջրով: Լուսամուտների մէջ, մեծ ծաղկամանների դրուած էին ամենաթարմ փունջեր:

Տիկինը նստած էր իւր սովորական փափուկ գահաւորակի վրայ եւ բաց լուսամուտից նայում էր դէպի իւր առջեւը բացուող լայնածաւալ հեռաստանը: Այնտեղից երեւում էր, ծառերի խառւթեան մէջ թաղնուած, ճանապարհի մի մասը, որ բերում էր Աշտիշատի վանքից դէպի ամրոցը: Տիկնոջ մտայոյզ աչքերը յառած էին այդ ճանապարհի վրայ: Նա խորին վրդովմունքով սպասում էր Սահակի գալստեանը որ պիտի անցնէր այն տեղով: Նա երազում էր եւ այն երջանիկ օրը, երբ այդ ճանապարհով կը յայտնուէր սիրելի ամուսինը, իւր հետ բերելով նոր բախտ եւ մեծութիւն...:

Նրա մօտ նստած էր մի այլ կին, աւելի մանկահասակ, աւելի նազելի: Անմեղութիւնը եւ հեզութիւնը կաթում էր այդ սիրուն կնոջ վարդագոյն շրթունքներից: Նրա խոշոր, սեւորակ աչքերի մէջ այնքան քաղցրութիւն կար, որ կարծես, բարութեան ծով լինէին: Ճակատի վրայ էր պարսից արքայական նշանը — մի կիսարփի ոսկեայ ճաճանչներով: Եւ իրաւ, նա պարսից արքայական տոհմից հզօր Շապուհի քոյր Որմիզդուխտն էր:

Դա Վահան Մամիկոնեանի երկրորդ կինն էր, իսկ Սամուէլի՝ խորթ մայրը:

Այդ գեղեցիկ կինը գերեց Սամուէլի հօր սիրտը, այդ գեղեցիկ կինը կապեց Սամուէլի հօրը թէ՛ պարսից արքունիքին եւ թէ պարսից կրօնի հետ եւ, վերջապէս, այդ գեղեցիկ կնոջ միջոցով Շապուհը որսաց Մամիկոնեան նախարարներից մի հաւատարիմ գործակից:

Բազմակնութիւնը Հայոց նախարարների մէջ սովորական բան էր: Բացի օրինաւոր կանանցից, նրանք պահում էին եւ հարճեր:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

Այս շաբթու շարք մը կարեւոր ժողով-ներ պիտի գումարուին Փարիզի մէջ: Արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ, առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգ-ներու իր պաշտօնակցին՝ Պ. Տըլըսի հետ, որ Փարիզ եկած է Ատլանտեան Խորհուրդին գումարման առթիւ: Ամէնէն կարեւոր ժողովն է այս վերջինը, 1952էն ի վեր: Այն ատեն Լիզպոնայի մէջ քննուեցան Ատլանտեան դաշինքին զինուորական խնդիրները: Այս անգամ վերաքննութեան փորձ մը պիտի կատարուի, նկատի առնելով ընդհանուր կացութեան փոփոխութիւնները: Մասնաւորապէս պիտի քննուի սա խնդիրը թէ հիւլէական զէնքերու արտադրութեան մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնները այլեւս աւելորդ չե՞ն դարձներ ծանր ծախքեր ընել, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ պահելու համար զինուորական ահագին ուժեր, մանաւանդ որ անոնց արդիւնաւորութիւնն ալ վիճելի կը համարուի: Միւս կողմէ, Մոսկուայի նոր քաղաքականութեան հանդէպ անհրաժեշտ չէ՞ աւելի սերտացնել քաղաքական կապերը զինակից պետութեանց միջեւ: Եւ վերջապէս, քանի որ Խ. Միութիւնը տնտեսական ճիգեր կը փորձէ ի նպաստ Ասիոյ եւ Ափրիկէի յետամնաց երկիրներուն, ժամանակը եկած չէ՞ ընդլայնելու Ատլանտեան դաշինքին գործունէութիւնը տնտեսական ասպարէզին մէջ:

Այս խնդիրները պիտի քննուին Շայոյի պալատին մէջ, 15 զինակից պետութեանց արտաքին նախարարներուն կողմէ: Բոլոր հարցերն ալ կը պահանջեն լուրջ քննութիւն, այնպէս որ անմիջական եւ շրջադարձային որոշումներ չեն սպասուիր: Արդէն իսկ ծրագիրներ կազմուած են: Քաղաքական դետնի վրայ Քանատայի պատուիրակութիւնը պիտի առաջարկէ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել զինակից պետութեանց միջեւ: Տնտեսական դետնի վրայ ծրագիր մը յօրինած է Ֆրանսական պատուիրակութիւնը, որ պիտի առաջարկէ Ազգաժողովին յանձնել յետամնաց երկիրներու սահմանուած վարկերու բաշխումը: Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնն ալ ծրագիրներ ունի այս մասին. Պ. Տըլըս քանի մը անգամ յիշեցուց թէ ժամանակն է որ Ատլանտեան դաշինքը զինուորականէն աւելի բան մը դառնայ:

Այս խնդիրներէն զատ, նախարարները պիտի քննեն ուրիշ միջազգային հրատապ հարցեր. — Գերմանիոյ միացումը, Կիպրոս, Միջին Արեւելք, եւայլն: Հաւանաբար Ալժերիոյ խնդիրն ալ քննուի, քանի որ այդ երկիրը մաս կը կազմէ Ատլանտեան ճակատին:

Ուրիշ երկու ժողովներ ալ պիտի գումարուին Փարիզի մէջ: Մէկը՝ միացեալ Եւրոպայի եօթը նախարարներուն ժողովը, միւսը՝ ածուխ-պողպատի միացեալ կազմակերպութեան ժողովը, մասնակցութեամբ վեց պետութեանց: Անշուշտ երկիրէ երկիր եղած յարաբերութիւններն ալ պիտի քննուին:

× Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները շատ սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցան օրուան հարցերու մասին:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

●

Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, Ֆոն Պրենթանօ, որ Լոնտոն գացած էր, կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ անգլիական կառավարութեան հետ: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ քննուեցան երկու պետութեանց յարաբերութիւնները, ինչպէս եւ Գերմանիոյ միացման հարցը: Յետոյ կը շարունակէ. — «Քըննուեցան Եւրոպայի ապահովութեան եւ Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրները: Երկու կառավարութիւնները այն հաստատ համոզումն ունին թէ ցորչափ Գերմանիան բաժանեալ կը մնայ, կարելի չէ իրական ապահովութիւն հաստատել Եւրոպայի մէջ: Միւս կողմէ կ՚ընդունին թէ զինաթափութեան դաշնագիր մը եւ Գերմանիոյ հարցին լուծումը սերտօրէն կապուած են իրարու հետ: Առժամեայ համաձայնութիւն մը գոյացած է, Գերմանիոյ օտար զինուորներուն ծախքերը հոգալու համար:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՈՍԿԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց եւ նախագահութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Առտուան ժամը ճիշդ 8.30ին Գափիթոլի սրահին մէջ, Գանըպիէռ, Մարսէյլ:

Ներկայ պիտի ըլլան Միութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովէն Պ. Պ. Ն. Ֆրէնկեան, Տքթ. Ա. Պիւյիւքեան:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: «Արմենիա» երգչախումբը իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի: Մասնակցութեամբ Օր. Ակիս Պօյաճեանի (Պարուհի՝ նոր վերադարձած Երեւանէն) եւ Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի (երգ):

Նուագ Օր. Սիւզան Շահպազեան, Օր. Սիւզան Պօյաճեան, Պ. Ե. Էքսէրճեան:

Երգ՝ Օր. Մարգրիտ Լուսարարեան:

Արտասանութիւն՝ Օր. Անիթա Սարգիսեան, Պ. Գրիգոր Վահան եւ Պ. Սարգիս Պօղոսեան:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճիշդ ժամին ներկայ գտնուիլ: Հանգանակութիւն չկայ:

Ճաշ: Յոբելեանին իբր երկրորդ մաս սարքուած հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ ցորեկէ վերջ, ժամը 13ին, Օթէլ Փլաժ, Սալոն Սապաթիէի ծովեզերեայ շքեղ սրահներուն մէջ:

Հացկերոյթի սահմանափակ թիւով տոմսերու համար կանուխէն դիմել. — Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 ռիւ տ՚Օպանեք, հեռ. Գոլպէռ 36.43: Յ. Փափազեանի 3ա, ռիւ Լափայէթ, հեռ. Նասիոնալ 42.89 Մ. Պօղոսեանի 25 ռիւ Պէնուար, հեռ. Գոլպէռ 10.81: Եւ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փոքրիկ Իւէն Ֆարշեան, տասնըմէկուկէս տարեկան, շաբաթ 28 ապրիլին, մասնակցելով (Պելլանի) մրցումներուն, ստացաւ Ա. մրցանակ «սոլֆէժ»ի, Բ. մրցանակ դաշնակի համար:

Դաշնակի Ա. մրցանակ ստացաւ 21 տարեկան կոյր երիտասարդ մը: Իւէն նուագեց Մայիս երկուքին, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Անիէռի մէջ, Յունիս 10ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. եկեղեցին, Պոլիս վախճանած

ՅԱԿՈԲ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Ազատուհի Միրաքեան (Ղազարեան) իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ, ամէն անոնց, որոնք անձամբ նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր տարաբախտ ամուսնոյն՝ Սերոբ Միրաքեանի մահուան առթիւ: (14 Ապրիլ):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն փոքրիկներ Կարապետեանի, Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Յովհ. Կարապետեանի, ու իրենց պարագաներուն, Տէր եւ Տիկին Թիւթէքլեանի, Տէր եւ Տիկին Յ. Պալճեանի, իրենց հօր, եղբօր, ազգականին, Սարգիս Կարապետեանի (Չարսանճաքի Պասու գիւղէն, դառնակսկիծ մահուան առթիւ (դժբ. արկածի մը):

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Պուլվար Օտոյի Լուսաւորչական եկեղեցիին մէջ, Պոմոնի Լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէսօրէն ետք, ժամը 2.30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, Պուլվար Օտոյի Լուսաւորչական եկեղեցիին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոբեան:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սէրքլը Միլիթէռ, փլաս Սէնթ Օկիւսթէն

Զինուորական նուագախումբ: Գեղարուեստական բաժին:

Սիրուած արուեստագէտներ: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր Ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, ռիւ տ՚Արքէօյ Պանեէօ:

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն) Մայիս չորսին, ուրբաթ, ժամը 21-ին: Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Դասախօս Բժիշկ ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆ: Նիւթը՝ «Բժշկութեան նուաճումները յիսուն տարուան ընթացքին»: (Շարունակութիւն եւ վերջ): Մուտքը ազատ է:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի տարեկան ընդհանուր ժողովը, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը: Օրակարգ. Ա) Տարեկան համարատուութիւն: Բ) Պատգմ. ժողովի ծրագիր: Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր Սեբաստիոյ նահանգի հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ նախկին շրջանաւարտներու կողմէ կազմակերպուած է թատերական եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Մայիս 13ի կիրակի օրը: Ազգ. Տան մէջ, ժամը 15ին: Պիտի ներկայացուի Սիպիլի Առաքինութեան Մրցանակը:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին:

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ եւ Թագուհի Թոփուզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց եղբօր՝

ՕՆՆԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻՆ. — Վերջին խնջոյքին առթիւ եղան հետեւեալ նուէրները. — Պ. Պ. Դարբինեան 500 ֆրանք, Եղիազար Խաչատուրեան հազար, Տիկին Թօփալեան հինգ հարիւր, Գէորգ Շահինեան, Կիւլպէնկ Ասլանեան, Արտաւազդ Ահարոնեան հազարական ֆրանք, Տիկին Սահակեան երկու հազար, Թոքաթի հայր. Միութիւն հինգ հազար, Շէրպէթճեան հազար, Պ. Պապիկեան (դպրոցին) հազար, Էմմուճա հինգ հարիւր ֆրանք:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Այր մարդու շապիկի օձիք եւ թեւնոց (մանշէթ) կարող գործաւորուհիներ, տունը աշխատող: Դիմել՝

Aslangulian, 61 Ave. Félix Faure, Paris (15e).

Escalier A, 3ème étage.

●

Լաւ ափիէսէօր մը այրերու համար: Ներկայանալ նմոյշով. —

GENTLEY

20, Ave. F. D. Roosevelt, Paris 8e

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մեծ սենեակ մը խոհանոցով, Փարիզ կամ արուարձաններու մէջ, երկու կիներու համար: Դիմել Թերթին վարչութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 16ին: Մեծամասնութիւն չըլլալու պարագային երկրորդ ժողովը ժամը 16,30ին օրինաւոր պիտի համարուի: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի երկրորդ ընդհ. անդամական ժողովը Մայիս 5ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ: Շարունակութիւն նախորդ ժողովին: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին:

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքավայրը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Խիստ կարեւոր օրակարգ. —

ՀՐԱՅՐ խումբ, Լա Սիոթա, այս կիրակի ժամը 3ին:

Քաղաքի Ռոստոմ խումբ այս երկուշաբթի ժամը 21ին:

(Շար.)

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամները այս կարեւոր ժողովին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՔՐԱՎԱՆՇ (Պելֆոր). — Գրիգոր եւ Անդրանիկ Սեվտալեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին (րիւ Լուի Պլան) իրենց մօր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 ։ Հատը 12 ֆր․

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 5 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7571 32e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3382

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄԱ ՈՐ ԵԿԱՆ ՏԵՍԱՆ

●

Քանի մը խորհրդածութիւններ եւս Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի վերադարձին առթիւ, որ տեղի կ՚ունենայ այսօր, շաբաթ ։

Անակնկալ մըն էր իր գալուստը, եւ կ՚ուզէինք որ վերջանար ուրիշ անակնկալով մը,— կիլիկեան վէճին կարգադրութեամբ ։ Հոգ չէ թէ վերջին պահուն ։

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ Էջմիածինը բան մը կը շահի, ոչ ալ Հայկական Արտասահմանը, եթէ նոյնութեամբ Երեւան փոխադրուին կոչկոռ կապած թիւրիմացութիւններ եւ քնարեր գրոյցներ ։

Զարմանքով կարդացինք Հայրապետին հետեւեալ յայտարարութիւնը՝ Արնուվիլի մէջ․

— « Անթիլիասի Աթոռը բաժնել Էջմիածինէն եւ ծառայեցնել ուրիշ նպատակներու՝ ուղղակի մահափորձ մըն է, ուղղուած մեր Ս․ Հաւատքին եւ հայ ժողովուրդի խղճին դէմ ։ Մեր ժողովուրդը չուզեր բաժնուիլ Ս․ Էջմիածինէն եւ պիտի չբաժնուի ։ Այս կէտին վրայ մենք կանգնած ենք եւ պիտի չշարժինք» ։

Եթէ իրազեկներ բացատրած ըլլային, Վազգէն Ա․ ինքն ալ պիտի ընդունէր թէ այս մարտական յայտարարութեան տեղը Արնուվիլը չէ ։

Մանաւանդ որ, հիմք ալ չունի եւ կը բխի պարզ մտավախութենէ մը ։

Ուրիշ վճռական յայտարարութիւն մը, նոյն սահմանափակ եւ համեստ հասարակութեան առջեւ ․

— « Մենք պէտք է պաշտպանենք մեր Եկեղեցւոյ անկախութիւնը բոլոր ազդեցութիւններէն, ո՛ւր որ ալ ըլլանք, ուրկէ ալ գան անոնք — *ըլլայ հայրենիքէն ներս, ըլլայ հայրենիքէն դուրս*․․․ Մենք չենք կրնար շարժիլ այս կամ այն հովերէն » ։

Մեր մտահոգութիւնն ալ այդ անկախութեան դատն է, «ըլլայ հայրենիքէն ներս, ըլլայ հայրենիքէն դուրս»։

Բանավէճը ինքնին կը դադրէր, եթէ Մայր Աթոռը կարենար գործել ցանկալի անկախութեամբ ։ Եթէ կարենար Հայ․ Եկեղեցւոյ միասնականութիւնը ապահովել տիրաբար, թօթափելով բոլոր օտարոտի ազդեցութիւնները և սառնաշունչ հովերը ։

Եւ մանաւանդ, եթէ չփորձէր պատահաբար կազմակերպուած «Եպիսկոպոսական ժողով»ի մը կամքը պարտադրել, խախտելով հարիւրամեայ սահմանադրութիւն մը եւ դարաւոր աւանդութիւններ ։

Միջին Արեւելքէն մինչեւ արեւմտեան Եւրոպա, տարագիր բազմութիւնները ուրիշ բան չեն ուզեր, եթէ ոչ ինքնավարութիւն՝ *իրենց ներքին գործերուն մէջ ։*

Անոնք չեն կրօտիր որեւէ խնամակալութեան կամ հոգատարութեան (մանտա) *։ Եւ կը մերժեն վեղարաւոր չէքախումբի մը վեթօն ։*

Անոնք չեն ուզեր սակարկել իրենց ինքնորոշման իրաւունքը, դառնալով պարզապէս հողեւոր հօտ՝ կղերապետական փարախի մը մէջ ։

Կը կարծենք թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ իր հետեւորդները լայնօրէն ծանօթացան այս իրականութեան, եռամսեայ պտոյտի ընթացքին ։

Մեր ողջերթի խօսքը պիտի ըլլար այն՝ որ ազատօրէն պատմէին իրենց տեսածն ու լսածը, Էջմիածնի թէ Երեւանի մէջ ։

Հիմա որ դադրած են ծափ ու ծնծղաները եւ խումանավարական կանչերը, Էջմիածնական պատուիրակութիւնը կրնայ հանդարտօրէն դատել ծուռն ու շիտակը ։ Զարն ու բարին ։

Հիմա որ եկան տեսան ամէն բան, աչօք բացօք, իրենք խանդարած պիտի ըլլան համակեցութիւնը եւ ներդաշնակութիւնը, եթէ փորձեն ամբողջ անցուդարձը գունաւորել համաձայն օրուան հովերուն ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ (ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ)

●

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՆ ԱՅՍՕՐ

Ազգ․ Ժողովը ծերութեան թոշակի օրինագծին վիճաբանութիւնը կը վերջացնէ այսօր, շաբաթ ։ Վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ երեք անգամ, առաջարկուած տուրքերու մասին ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մեծամասնութիւնը ապահովուած է, բայց ոչ այնքան ստուարաթիւ որքան եղաւ առաջին քուէարկութեամբ ։

120 փոփոխութիւններ առաջարկուած էին նոր տուրքերու օրինագծի մասին, վիճաբանութեանց ընթացքին ։ Ազգ․ Ժողովը այսօր պիտի յայտնէ իր վճիռը՝ համեմատական տուրքի յաւելման եւ ուրիշ առաջարկներու մասին ։ Օրինագիծը կ՚առաջարկէ նոր տուրք մը հաստատել ինքնաշարժներու վրայ, քսան առ հարիւր աւելցնել դրոշմաթուղթի տուրքը, 25 առ հարիւր աւելցնել կարգ մը պերճանքի արտադրութեանց տուրքը եւն․ ։

Օրինագիծը կը բաղկանայ 28 կէտերէ, ծերութեան թոշակի յաւելումէն դուրս կը ձգէ կոյրերը եւ ծանր անկարները որոնց կեանքի բարւոքումը կապուած է ընկերային ապահովութեան հետ ։

Կառավարութեան նպատակն է 140 միլիառ Ֆրանք ճարել հարկերու յաւելումով կամ նոր տուրքերով ։ Զորս փոփոխութիւններ ընդունելէ ետք, վարչապետը ուզեց կարճ կապել, վստահութեան քուէ պահանջելով ։ Այդ քուէարկութիւնն է որ պիտի կատարուի այսօր ։ Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ 24 ժամ ժամանակ տալ երեսփոխաններուն, խորհրդածելու համար ։

ՆՈՐ ԶԱՐԴԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ երկրորդ օրն ալ ամբոխը սպանութիւններ կատարեց Մարաքէշի (Մարոք) մէջ ։ Զոհերուն թիւը կը հաշուեն 35 – 40 հոգի, շատերը ականաւոր դէմքեր եւ կուսակից Կլաուի փաշայի, որ վճռական դեր կատարած էր Սուլթանին գահընկէցութեան մէջ եւ որ մեռաւ անցեալ յունուարին ։ Զոհերը չարաչար սպաննուած են, իրենց տուներէն քաշկռտուելով, յօշոտուելով եւ հրկիզուելով ։ Կ՚ըսուի թէ ոմանք ողջ ողջ այրուած են ։ Այս ամբոխային ահուսարսափը շատ ծանր փորձ մը կ՚ենթարկէ Սուլթան Եուսեֆը որ անցեալ մարտին յաջողեցաւ անկախութիւն ստանալ Ֆրանսայէն ։ Առժամեայ կառավարութիւնը ստիճանաբար Մարոքցիներու կը փոխանցէ իշխանութիւնը ։ Անցեալ շաբթու յանձնեց քաղաքային ոստիկանութիւնը ։ Սուլթանը գիշերային նիստի մը հրաւիրեց դահլիճը, նկատի առնելով կացութեան ծանրութիւնը ։ Մարաքէշ ղրկուեցան փոխ – վարչապետը, ներքին գործերու նախարարը եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը, հսկելու համար գործողութեանց վրայ ։

Ինչպէս ըսինք, զոհերը մեծ մասով սերտ բարեկամները եւ գործակիցներն են Կլաուի փաշայի, որ երբեմն կ՚իշխէր հազարաւոր պէրպէր ցեղախումբերու վրայ, հարաւային Մարոքի մէջ ։ Երբ աքսորական Սուլթանը վերադարձաւ, Մարաքէշի փաշան Փարիզ գալով ծունկի եկաւ իր առջեւ, ներողութիւն խնդրելով ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ահաբեկիչները կը շարունակեն ահուսարսափ տարածել, փնտռելով մաս–

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԷԼԻԶԷԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մայիս 2ին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Հանրապետութեան նախագահին կողմէ ։ Այս առթիւ եկեղեցւոյ դիւանի զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները․

Ընդունելութիւնը եղաւ վերին աստիճանի սիրալիր եւ տեւեց քառասուն վայրկեան ։

Նախագահը ողջունելէ ետք Ն․ Ս․ Օծութիւնը, խօսեցաւ Հայոց Եկեղեցւոյն առաքեալներու կողմէ հիմնուած, քրիստոնէութեան Հայոց մէջ Գ․ դարու վերջերը պետական կրօնք ըլլալուն, Հայ․ Եկեղեցւոյն դարաւոր գոհողութիւններուն եւ կատարած կարեւոր դերի մասին, մղուած պայքարներու շուրջ ի պաշտպանութիւն Քրիստոնէութեան, ինչպէս Ֆրանսան մաքառեցաւ Աթիլլայի դէմ (Ատտիլա) ։

Յայտնեց թէ կան աշխարհական եւ հոգեւոր իշխանութիւններ, աշխարհականը անցողական է, հոգեւոր իշխանութիւնը տեւական ։ «Ես յարգանքով կ՚ողջունեմ հոգեւոր իշխանութիւնը յանձին Ձեր Ս․ Օծութեան, իբրեւ գերագոյն քահանայապետը եւ կաթողիկոսը Ամենայն Հայոց» ։

Համակրալիր արտայայտութիւններ ունեցաւ հայ ժողովուրդին արժէքին, անոր կատարած կրօնական, մշակութային եւ քաղաքակրթական պատմական դերի մասին ։ Յայտնեց նաեւ թէ ֆրանսացի նշանաւոր թատերագիր Քորնէյլ գրած է զմայլելի ողբերգութիւն մը, որուն հերոսը՝ Պողիկտոս, հայ մարտիրոս մըն է ։ Վերջապէս այս ժողովուրդը նուիրուած իր կոչումին՝ ենթարկուած է անհուն տառապանքներու եւ հալածանքներու եւ տուած է բազմաթիւ նահատակներ եւ մարտիրոսներ, պահելով իր հաւատարմութիւնը քրիստոնէական կրօնքին եւ քաղաքակրթութեան հանդէպ ։ Յայտնեց իր գոհունակութիւնը ֆրանսահայ գաղութին ուղղամիտ ընթացքին եւ դիրքի մասին, գնահատելով անոր աշխատանքները, ընդգծելով Հայերու մասնակցութիւնը Ֆրանսայի կողքին, թէ պատերազմի ընթացքին եւ թէ դիմադրական ճակատին մէջ ։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յայտնեց թէ չափազանց զգածուած է այս համակրալիր արտայայտութիւններէն ։ « Մենք կու գանք Էջմիածինէն եւ կը բերենք մեր սրտագին ողջոյնները Ձեզի, նաեւ մեր սրտագին մաղթանքները Ձեր առողջութեան եւ Ձեր երջանկութեան, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ անոր ազնիւ ժողովուրդին մեծութեան եւ բարգաւաճման համար ։ Մեր ժողովուրդը Ֆրանսայի մէջ կը վայելէ ամէն դիւրութիւն ։ Մեզի համար հաճելի է յայտնել Ձեզի հայ համայնքին երախտագիտութիւնը ։ Ֆրանսայի մեծ ժողովուրդին եւ հայ ժողովուրդին յարաբերութիւնը դարերէ ի վեր միշտ եղած են սիրալիր ։ Ճիշդ է որ մեր ժողովուրդը շատ տառապած է, անհանդուրժելի չարչարանքներ կրած է, սակայն իր պատմութիւնը ստեղծած է ։ Ինչպէս կ՚ըսէ բանաստեղծը, «Երջանիկ ժողովուրդները միայն պատմութիւն չունին» ։

« Ֆրանսայէն կը տանինք շատ թանգր յիշատակներ այն սիրալիր ընդունելութիւններէն, որոնք ցոյց տրուեցան ֆրանսական իշխանութեանց եւ ժողովուրդին կողմէ ։ Մանաւանդ մեզի համար մեծ երջանկութիւն մըն է Ձեր մասնաւոր ընդունելութեան այս պահը զոր բարեհաճեցաք ընծայել մեզի ։ Հայ ժողովուրդը միշտ սիրած է Ֆրանսան, անոր մշակոյթը, գրականութիւնը, արուեստը ։ Փարիզի մեր բնակութեան շրջանին այնքան անմոռանալի եւ գեղեցիկ բաներ տեսանք ։

«Թոյլ տուէք որ համեստ նուէր մը ընենք Ձեզի ։ Ասիկա Ալպոմ մըն է ուր կան հայ մանրանկարչութեան նմոյշները, որոնք յստակ գաղափար մը կրնան տալ հայ ժողովուրդին գեղարուեստական ճաշակի մասին» ։

Եւ նախագահին յանձնեց Հայկական Մանրանկարչութեան Ալպոմը ։ Պ․ Ռընէ Քօթի մասնաւոր հետաքրքրութեամբ նայեցաւ նկարներուն, նմանութեան եզրեր գտաւ ֆրանսական միջնադարեան եւ հայկական մանրանկարչութեան միջեւ ։ Եւ յայտնեց թէ իրեն համար մեծ հաճոյք մը պիտի ըլլայ իր ազատ ժամերուն յանախ թղթատել Ալպոմը եւ համեմատութեան դնել ֆրանսական նկարչութեան հետ ։

Ն․ Ս․ Օծութիւնը կրկին շնորհակալութիւն յայտնեց ։ Մեկնումէն առաջ նախագահը նկարուեցաւ Հայրապետին եւ հետեւորդներուն հետ ։ Ապա հրաժեշտ առաւ իր օրհնութիւններով եւ մաղթանքներով ։

× Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Կաթողիկոսը ընդունեցաւ փարիզահայ գրողներ եւ մտաւորականներ ։ Գրողներու Ընկերակցութեան նախագահը եւ քարտուղարը տեղեկութիւններ տուին ֆրանսահայ գրականութեան մասին ։ Տեղի ունեցան նաեւ առանձին խօսակցութիւններ ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

●

Երէկ, ուրբաթ, բացուեցաւ Ատլանտեան Խորհուրդին ժողովը, Շայոյի պալատին մէջ ։ Կը մասնակցին 15 դաշնակից պետութեանց արտաքին նախարարները, բազմաթիւ խորհրդականներով ։ Միեւնոյն ատեն խօսակցութիւններ տեղի կ՚ունենան Ֆրանսայի եւ Արեւմտ․ Գերմանիոյ նախարարներուն միջեւ, զինաթափութեան եւ Գերմանիոյ միացման մասին ։ Գերման նախարարը, Ֆոն Պրենթանօ, յայտարարեց թէ վերջին թիւրիմացութիւնները հարթուած են ։ Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքով, եթէ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնուին զինաթափութեան մասին, պիտի դիւրանայ միջազգային խնդիրներու եւ Գերմանիոյ միացման լուծումը ։

Ատլանտեան Խորհուրդին գլխաւոր հոգերէն մէկն է միջոցներ գտնել՝ զարկ տալու համար կազմակերպութեան տնտեսական գործունէութեան, քանի որ Խ․ Միութիւնը կը շարունակէ խաղաղ թափանցում կատարել այդ ուղղութեամբ ։

1952/2ի **ԶՕՐԱԴԱՍԻՆ** *պահեստի զինուորները զէնքի տակ պիտի առնուին հինգ օրէն, համաձայն վերջին լուրերու ։ Ալժերիոյ նախարարը չորեքշաբթի օր Փարիզ գալով, պիտի պահանջէ 60-70․000 զինուոր եւս ղրկել ։*

ՊՈԼՍՈՅ *թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է տասը միլիոն ոսկի յատկացնել, Սեպտ․ վեցի դէպքերուն առթիւ քանդուած յունական եկեղեցիները վերաշինելու համար ։ Անպարտ համարուած են երեք զօրավարներ, որոնց մասին քննութիւն բացուած էր նոյն դէպքերուն առթիւ ։*

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐ. *Պերճ Թանալ եւ Պերճ Պողոսեան ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացած են Պոլսոյ մէջ ։*

ԿԻՊՐՈՍԻ *կառավարիչը տասը միլիոն ֆրանքի պարգեւ մը խոստացաւ, ձերբակալելու համար յոյն զօրավար Կրիվասը, որ ապստամբութիւնը կը վարէ կեղծ անունով (Դիկենիս) ։*

ԹՈՒՐՔԻՈՅ *կառավարական շրջանակները աշխարհակալութիւն կը վերագրեն Եգիպտոսի, որուն քաղաքականութեան դէմ ճառ մը խօսած էր վարչապետ Մենտերէս, Թեհրանի մէջ ։*

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մերուժան Պարսամեանի բանաստեղծութեան մէջ զգալի է մեզ շրջապատող նիւթական աշխարհին ներկայութիւնը։ Նիւթը, առարկան, նոյնիսկ աննշան, կապուած են մեր կեանքին, մեզի հետ կ՚ապրին, մեզ կ՚ոգեւորեն, մեզ կը խանդավառեն, մեզ կը փոխադրեն հեռաւոր անցեալին գիրկը, յիշատակներ կ՚արթնցնեն, բարեկամութիւններ կ՚ոգեկոչեն, դառնութեան եւ յաճախ զուարթութեան պատճառ կը դառնան։ Այս նիւթական աշխարհին ներգործութեան տակ ապրեցաւ ան, շրջապատուած յիշատակներով։

Անոր գուրգուրանքին առարկայ դարձան ընտանեկան հնօրեայ յիշատակներ, դեղնած թուղթի կտորի մը վրայ գրուած քանի մը տողեր տարաբախտ հօր մը կողմէ, թաշկինակ մը, որուն մէջ մայրական արցունքի շիթերը կը պատմէին ապահովաբար դառնութեան եւ տառապանքի պահերը, զաւկի մը բացակայութիւնը ողբացող։ Տակաւին նամակնե՛ր, նամակնե՛ր գրուած գրչի եղբայրակիցներու կողմէ, գուրգուրանքով ու հոգածութեամբ պահուած։ Լուսանկարներու կապոցներ, որոնք տարին անգամ մը իր ուշադրութիւնը կը գրաւէին, եւ որոնցմէ յաճախ կը ստիպուէր բաժնուիլ, անհաւատարիմ բարեկամութիւններ հաստատած ըլլալու տխրութեամբ։ Այս էր պատճառը, որ իր ատելութիւններուն մէջ անտեղիտալի էր, ինչպէս իր ճշմարիտ ու անխարդախ բարեկամութիւններուն մէջ հաւատարիմ։ Կեանքին համար բարեկամութիւններն անհրաժեշտ կը նկատէր, ինչպէս գեղեցկութեան գոյութիւնը, որուն նուիրեց ան երկար տարիներ իր բանաստեղծութիւններուն այլազան փունջը։

Կ՚ըսէի որ դառն ու մելամաղձոտ պատանութիւն մը ունեցաւ, որուն ներգործութիւնը կրեց ան մինչեւ իր կեանքին վերջին տարիները։

Վերջին երեսնամեակին մասնաւորաբար, մտաւորական եւ հոգեկան եղբայրակցութիւնս աւելի ներզօր եղած է տարաբախտ եղբօրս հետ, զոր կորսնցնելու դժբախտութիւնն ունեցայ 16 Հոկտ. 1944-ին, անակնկալ եւ անսպասելի մահով մը։ Մինչեւ վերջին վայրկեանը, երազով ու հաւատքով ծանրաբեռնուած անոր միտքը՝ մօտաւոր ապագայի ծրագիրներուն ու գործերուն նուիրուած էր։

Դէպի հայ գրականութիւնը եւ հայ մշակոյթը ունեցած բուռն սէրս, որ անտեղիտալի պահանջ մը դարձաւ հետզհետէ իմ մէջս, մասամբ իրեն կը պարտիմ։ Տակաւին պատանի, Սանասարեանի դրասեղաններուն վրայ, իրմէ կը ստանայի եւ գուրգուրանքով կը թերթատէի Մասիս եւ Արեւելեան Մամուլ զոյգ շաբաթաթերթերը, որոնք իրենց համեստ արտաքինով, բայց յաճախ լեցուն բովանդակութեամբ, այդ հեռաւոր տարիներուն արեւմտահայ գրականութեան պատկերը կը խտացնէին։ Աւելի վերջերը, Ծաղիկն ու Լոյսը, ինչպէս նաեւ շաբաթաթերթ Ազատամարտը, Ազդակը, Բագինն ու Շանթը աւելի ծրագրուած բովանդակութիւն մը տուին գրական հետաքրքրութիւններուս, շնորհիւ ողբացեալ եղբօրս արթուն մտանանչումներուն, որոնց կենդանի մէկ հանդանակը պիտի կազմէր ի վերջոյ, իր կողմէն խմբագրուած Շանթ գրական-գեղարուեստական հանդէսը։

Թող ուրիշները նեղութիւն յանձն առնեն, եղբայրաբար, անոր գրականութիւնը բազմաթիւ հատորներու մէջ ամփոփուած, ներկայացնելու, անոր բանաստեղծի հոգին ճառագայթները տարրալուծելու եւ երեւան հանելու ներքին գաղտնիքները. ինծի կը մնայ քիչ մը աւելի ծանրանալ նկարագրի մարդկային եւ յատկանշական գիծերուն վրայ, որոնք միայն յաւերժական բնոյթ կրնան ունենալ։

Այն անվերապահ վիշտը որ համակած էր իր բազմաթիւ գրչի եղբայրակիցներն ու բարեկամները, ապացոյց մը չէ՞ր, որ ան սիրտերու մէջ տեղ մը գրաւած էր։ Կա՞յ մէկը որ զլանայ անոր բարութեան, պարտականութեան, գրական եղբայրակցութեան եւ հոգածութեան արժանիքները, որոնցմով ան գիտցաւ այս անցաւոր կեանքին արժէք եւ բովանդակութիւն տալ։

Պարտականութեան զգացումը հիւանդագին համեմատութիւններու տարած էր զինքը։ Այս զգայութիւնը շատ կանուխէն իր հոգիին մէջ բոյն դրած էր, մանկական ու պատանեկան տարիքէն, երբ տակաւին դպրոցական, գիւղի վարժարանին մէջ ուշադրութեան առարկայ կը դառնար։ Այդ զգայութիւնը մեծցաւ իրեն հետ մինչեւ չափահասութիւն, մինչեւ մահ, որուն դէմ յանդիման գտնուեցաւ օր մը, արեւոտ, զուարթ օր մը, այնքա՜ն անսպասելի, այնքա՜ն անակնկալ կերպով...։ Ո՞վ կրնար մտքէն անցընել, որ ճակատագիրը դարանակալ կը սպասէր զինքը հարուածելու համար։ Ինչպէս առհասարակ բոլոր մտաւորականները, գրագէտ կամ արուեստագէտ բոլոր զգայուն հոգիները, ան ալ միտքով ու գիտակցութեամբ շօշափեց ահաւոր այդ վայրկեանին բոլո՛ր նախանշանները. խմ՛ստ տուաւ մեզ շրջապատող բազմաթիւ երեւոյթներու, որոնց քովէն կ՚անցնինք յաճախ անտարբեր ու անհոգ։ Կը վախնա՞ր մահէն իբրեւ ըզգայուն, բանաստեղծ հոգի, — դժուար է հերքել։ Ինչպէս մեզմէ շատերը, աննշան կարծուած երեւոյթներուն բացատրութիւն մը կուտար յոռետեսի մտայնութեամբ։ Դժուար է ժխտել այս գիծը բանաստեղծի մը մօտ, որ տարիներու ա՛յնքան զուարթ, շէնշող եւ ապրուած երգերու հատորներէն վերջ, Մարդկային հատորը լոյս կ՚ընծայէր, իր վիշտերուն, սէրերուն, յոռետես մտածումներուն իրաւ կենդանի արտայայտութիւն։ Հակառակ արտաքին զուարթ ու լաւատես երեւոյթին, անիկա մնաց յոռետես մը, կեանքին եւ մարդոց հանդէպ։ Աննշան դէպքեր, վիճաբանութիւն մը, գործի մէջ ձախողութիւն մը, բարեկամի մը կողմէն անփափկանկատ վերաբերում մը տխրութեամբ կը համակէին զինքը։ Այդ պահերուն աշխարհը սեւ կը տեսնէր, եւ ատելութեամբ կը լեցուէր։ Յաճախ չափազանցութեան կը տանէր այս զգայութիւնը եւ յոռետեսութիւնը կը շեշտուէր իր մէջ։ Ընդհակառակն, անոր տրամադրութիւնը կը բարձրանար նոյնքան աննշան պատճառներով։ Մանկական ժպիտ մը կը ծաղկէր իր դէմքին վրայ, կ՚ոգեւորուէր, կը խանդավառուէր ու կը մոռնար բոլոր այն անհաճոյ եւ բացասական պատճառները, որոնք յոռետեսութեան մղած էին զինքը։

Գրեթէ քառասուն տարիներու վաստակ մը ունեցաւ ան մեր գրականութեան մէջ։ 1903էն սկսած լոյս ընծայեց քերթուածներու հատորներ, յանգելու համար բանաստեղծութեան վերջին հատորին, Մարդկային, որ իր մէջ կը խտացնէ գրական նկարագրի մը բոլոր յատկանշական գիծերը։ Ուշագրաւ է նաեւ այս հատորին յառաջաբանը, որ բանաստեղծին գրական հաւատամքը, իր արուեստին վերագնահատումը կը ներկայացնէ այնքան յստակ ու պերճախօս կերպով, եւ պատասխան մըն է բոլոր անոնց, որոնք գրագէտին գիծը ճշդելու եւ գործը բացատրելու համար կը մոռնան բարեշրջութեան սկզբունքը արուեստի եւ գրականութեան մարզերուն մէջ եւս։ Մերուժան Պարսամեանի այս հատորը, Մարդկային, իր ա՛յնքան պերճախօս տիտղոսով, հանդամանք մըն ալ կը բերէ մեզի, — բանաստեղծութեան մէջ մարդկային տարրը պէտք է տիրապետող ըլլայ, որովհետեւ բանաստեղծին զգայուն հոգին բազմազան թելերով կապուած է մարդկային հասարակութեան ապրումներուն, եւ պարտաւոր է տառապիլ տառապողին հետ, շնչել եւ զգալ կեանքին գեղեցկութիւնները։

Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Միջազգային մամուլը միշտ կը յիշեցնէ թէ աւելի քան երբեք Կիպրոս կենսական խարիսխ մը դարձած է Մեծն Բրիտանիոյ եւ արեւմտեան պետութեանց համար, մանաւանդ երբ նկատի առնուի համայնավարական թափանցումը այդ շրջաններուն մէջ ինչպէս եւ արաբ-իսրայէլեան վէճը։

Մեծն Բրիտանիոյ դիրքը խախտեցաւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ, ամէնէն առաջ Սուէզի Ջրանցքին մէջ, ապա Յորդանանի։ Անորոշ են իր յարաբերութիւնները Իրաքի, Քուէյթի մէջ ինչպէս եւ Պարսից ծոցի, հարեւան երկիրներու իշխանութեանց հետ։

Միայն Կիպրոսի մէջ ապահով է Բրիտանիոյ դիրքը, իբրեւ տիրական ուժ։

Ինչպէս գիտել կուտայ ամերիկեան թերթ մը, բրիտանական միտքն ու գործն են որ կ՚իշխեն այնտեղ։

Անգլիոյ վարչապետը, Էնթընի Իտըն վերջերս կը բացատրէր. — «Մեր պարտականութիւնն է պահպանել մեր երկրին, ինչպէս եւ մեր դաշնակիցներուն ռազմական պահանջները։ Մեր ժողովուրդին բարօրութիւնը, նաեւ կեանքը կախում ունին Կիպրոսէն իբրեւ պահակ, պաշտպանելու համար այդ շահերը, մանաւանդ քարիւղը։ Աշխարհակալութիւն չէ ասիկա, այլ որեւէ կառավարութեան պարզ պարտականութիւնը»։

«Ռազմական պահանջները» զոր Մեծն Բրիտանիա հիմնական կը նկատէ, կը բխին Հիւսիսային Ատլանտեանի Կազմակերպութեան դաշինքէն, պաշտպանելու համար Եւրոպայի հարաւ. մասը — Յունաստան, Թուրքիա եւ Միջերկրականի ծովը, Խ. Միութեան յարձակման դէմ։

Երկրորդ՝ կայ Պաղտատի Ուխտը, մասնակցութեամբ Անգլիոյ, Թուրքիոյ, Իրաքի, Իրանի եւ Փաքիստանի։ Կիպրոս միայն 500 մղոն հեռու է թէ՛ Աթէնքէն եւ թէ Պաղտատէն։

Երրորդ, Մեծն Բրիտանիոյ կարծիքով քարիւղի հայթայթումը կրնայ վտանգուիլ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր յաճախակի են անկարգութիւնները։ Լոնտոն կ՚ուզէ միշտ պատրաստ ըլլալ, ի հարկին օգտուելով զօրք փոխադրելու եւ պաշտպանելու քարիւղի հայթայթումը, ի շահ բոլոր ազատ աշխարհին։

Չորրորդ, կայ նաեւ արաբ-իսրայէլեան վէճը։ Քանի մը շաբաթէն բրիտանական զօրքը արդէն մեկնած պիտի ըլլայ Սուէզի Ջրանցքէն։ Հետեւաբար, եթէ պէտք ըլլայ Արեւմտեան պետութեանց միջամտութիւնը, դադրեցնելու համար Արաբներու կամ Իսրայէլացիներու յարձակումները, համաձայն 1950ի եռեակ յայտարարութեան, Բրիտանիոյ մասնակցութիւնը Կիպրոսէն է որ պիտի կատարուի։

Ի վերջոյ, կայ Սուէզի Ջրանցքի հարցը։ Անգլեւեգիպտական համաձայնութեամբ, Անգլիա կրնայ նորէն գրաւել այդ շրջանը, պատերազմի պարագային։

Դիմագրաւելու համար այս պատահականութիւնները, Բրիտանիա պիտի ծախսէ 85 միլիոն տոլար գալիք տասը տարուան ընթացքին, Կիպրոսի զինուորական հաստատութեանց վրայ։ Տասնըմէկ հազար ոտք երկար ճամբայ մը շինուած է կղզիին հարաւակողմը, ամէնէն ծանր ռմբաձիգներուն համար։ Մօտն ալ բրիտանական քաղաք մը կը շինուի, Միջին Արեւելքի բրիտանական սպայակոյտին համար։ Դէպի արեւմուտք, կղզիին հարաւային եզերքի երկայնքը, Լիմասոլի մօտ, ուրիշ ռազմական քարափ մը կը շինուի, ուր պիտի բնակի հետեւակազօրքը։

Մեծն Բրիտանիա կը ծրագրէ սովորական պահակազօրք մը Կիպրոսի մէջ, համագումար տասը հազար զինուոր, թէեւ ներկայիս տասը կրկինը ունի։

Կիպրոսի համար օդային ուժը բանալին կը կազմէ զինուորական տեսակէտէ։ Մնաց որ բրիտանական զօրքը Կիպրոս կը գտնուի պաշտպանելու համար ոչ թէ կղզին, այլ Միջին Արեւելքը։

Պաշտպանութեան նոր գիծը, որուն շուրջ համաձայնութիւն գոյացաւ Պաղտատի Ուխտով, Զակրոս լեռներն են, արեւելեան Իրաքի եւ արեւմտեան Իրանի մէջ։ Անգլիոյ բաժինը պիտի ըլլայ օդային ուժը, որու միջոցով պիտի կրնայ երեք օրուան մէջ ղրկել հետեւակ զօրքը։

Նմանապէս բրիտանական «24 Ժամուան» ծրագիրը արաբեւիսրայէլեան բախումի մը պարագային՝ միջամտութեան համար կախում ունի Կիպրոսէն ղրկուած օդային ուժէն։ Նոյնպէս պատրաստ պիտի ըլլան բրիտանական ուժերը, եթէ խռովութիւններ եւ ըմբոստութիւններ ծագին քարիւղի դաշտերուն մէջ։

Նախկին վարչապետ մը կը նախընտրէր Սուէզը, իբրեւ խարիսխ։ Սուէզ Եգիպտոսի ձգուեցաւ, իսկ Խ. Միութիւնը Միջին Արեւելք մտաւ, զէնք ճարելով Եգիպտոսի, որ առաջնորդն է ամբողջ արաբական աշխարհին։ Եթէ Կիպրոսն ալ կորսնցնէ, Բրիտանիոյ ձեռքը պիտի մնայ փոքրիկ Մալթա կղզին, որ հազիւ կրցաւ դիմանալ Բ. Աշխարհամարտին, կամ Ճիպրալթարը։ Երկուքն ալ փոքր են։ Միւս կողմէ, Կիպրոս ռազմական մեծ նշանակութիւն ունի նաեւ Մ. Նահանգներուն համար։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 30 Ապրիլ (Յառաջ). — Երէկ, Կիրակի, 29 Ապրիլ, Հայ Մատրան մէջ տեղի ունեցաւ սգահանդէս մը Ապրիլեան զոհերու յիշատակին։ Ժամը տասնին պատարագեց հոգեւոր հովիւը՝ Եղիշէ Ծ. Վրդ.։ Երգչախումբը ներդաշնակօրէն մասնակցեցաւ արարողութեան, որու աւարտումէն վերջ տեղի ունեցաւ յուղիչ հոգեհանգիստ մը, մատուռին աջ կողմի սիւնին վրայ զետեղուած մասնաւոր յիշատակարանին առջեւ, որ զարդարուած էր մոմերով ու թարմ ծաղիկներով։ Յիշատակարանը սպիտակ մարմարէ պատրաստուած կը կրէ հետեւեալ արձանագրութիւնը, ոսկեզօծ, — Ի յիշատակ Ապրիլեան բիւրաւոր հայ նահատակաց 1915-1918։

Ճիշդ ժամը 11.30ին սկսաւ սգահանդէսը։ Եղիշէ Ծ. Վ. բացումը կատարելով ողջունեց Մխիթարեան Միաբանութեան պատուիրակութիւնը, որ կը բաղկանար Հ. Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեանէ եւ Գրիգոր վրդ. Հեպոյեանէ։ Ներկայ էին նաեւ անցորդներ Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն ու հեռաւոր Իրանէն։

Յոտնկայս մէկ վայրկեանի յարգանքի արտայայտութենէն ետք, Հ. Գրիգոր վրդ. Հեպոյեան դաշնակի վրայ նուագեց Շոփէնի մահերգը։ Ապա՝ Երուսաղէմէն ուսանող Պ. Սարգիս Մանուկեան արտասանեց Վահան Թէքէեանի «Ահաւոր բան մ՚այն տեղ»ը։ Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեան՝ անխոնջ պրպտողը, յետոյ բեմ հրաւիրուելով, համառօտակի պարզեց հայ ժողովուրդին կրած ջարդերն ու տառապանքները Դ. դարէն սկսեալ։ Մասնաւորապէս ծանրացաւ 1915ի աննկարագրելի ու աննախընթաց Եղեռնին վրայ, վեր հանելով Հայուն ապրելու զօրաւոր կամքը ու տոկունութիւնը։ Իր ճառը խոր տպաւորութիւն ձգեց ունկնդիրներուն վրայ։ Պ. Կարօ Տօնիկեան արտասանեց Դանիէլ Վարուժանի «Սայլին երգը», խորապէս յուզելով ներկաները։

Խօսելու հրաւիրուեցաւ նաեւ Պ. Ղեւոնդ Պահատուրեան, որ վառ նկարագրութեամբ ունկնդիրները պահ մը փոխադրեց Տէր Զօրի անապատները, ուր կորսնցուցած է իր երկու եղբայրները, շեշտեց անհրաժեշտութիւնը սիրոյ եւ համերաշխութեան ազգին բոլոր խաւերուն մէջ։ Իր անկեղծ արտայայտութիւնը լաւագոյն ազդեցութիւն մը թողուց բոլորին վրայ։ Վերջին արտասանողը՝ պարսկահայ ուսանողուհի՝ Օր. Ռիթա Մելիք Արսլանեան, Յով. Թումանեանի «Հոգեհանգիստ»ով յուզեց բոլոր ներկաները։

Նախագահը փակելէ առաջ այս տպաւորիչ սգահանդէսը, խնդրեց Հ. Գրիգոր վրդ. Հեպոյեանէ դարձեալ նուագել դաշնակի վրայ օրուան յարմար կտոր մը։ Վարդապետը ընդհանուր խանդավառութեան մէջ նուագեց իր հեղինակած «Ռազմերգ»ը, ցոյց տալով իր անվիճելի կարողութիւնը թէ իբրեւ դաշնակահար եւ թէ իբրեւ հեղինակ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ). — Պելժահայ գաղութը ապրիլ 27ի երեկոյեան, Աքէմէ Քաքօի սրահին մէջ ոգեկոչեց ապրիլեան նահատակներու յիշատակը։

Սգահանդէսը կազմակերպուած էր Գաղթ. վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ գաղութի բոլոր Միութիւններու։ Իբրեւ բանախօս Փարիզէն մասնաւորաբար հրաւիրուած էին Շ. Միսաքեան եւ պատ. Սիսլեան։ Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին օրիորդներ Ս. Պէյլէրեան, Մ. Սըմիքեան եւ Պ. Յ. Իսկէնտէրեան, ինչպէս նաեւ անցորդ մը, Օր. Շամլեան։

Առաջին բանախօսը, Շ. Միսաքեան, արագօրէն պարզելով Հայաջինջ Արհաւիրքին նախընթաց պարագաները, հերքեց այն կարծիքը թէ օրուան վարիչները նախատեսած չէին վտանգը։ Անոնք անհնարինը փորձեցին, գոնէ չարիքը սահմանափակելու համար՝ բայց վայրագ Թշնամին օգտուեցաւ համաշխարհային ալեկոծութենէն, կործանելու համար Սուլթան Սելիմի ծրագիրը։ Ապա ծանրացաւ Ապրիլեան խորհուրդէն բխած պարտականութեանց վրայ, որոնք մեզմէ կը պահանջեն հաւաքական աշխատանք, յանուն հայրենիքի զօրացման եւ տարագիր բազ-

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

•

Շաբաթ իրիկուն, 28 Ապրիլ, Մէզոն տը լա Շիմիին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանս-Օրիան կոմիտէին կազմակերպած դասախօսութեանց վերջինը՝ նուիրուած հայութեան:

Օրուան նախագահը՝ Օլիվիէ Լաքուռով բացումը կատարելով պարզեց այս դասախօսութեան նպատակը,— եղբայրութեան կապեր հաստատել մարդոց եւ ժողովուրդներու միջեւ:

Առաջին դասախօսը, Պ. Ժագ Մատոյ խօսեցաւ Կիլիկեան Հայաստանի եւ Ֆրանսայի բարեկամութեան մասին:

Դասախօսը ներկայացուց տասներորդ դարուն Հայաստանի մէջ պատահած դէպքերը, որոնցմէ վերջ սկսաւ կազմուիլ Կիլիկեան Հայաստանը: Յետոյ պարզեց Կիլիկեան Հայաստանի պատմութեան դըլխաւոր գիծերը եւ շեշտեց՝ Խաչակիրներու արշաւանքին ատեն Հայ ժողովուրդի ցոյց տուած յանդգնութիւնը: «Ֆրանսայի եւ Հայաստանի եղբայրութիւնը կը սկսէր ԺԳ. դարուն: Պատմութեան ընթացքին դժուար է հանդիպիլ այսքան ուժեղ եւ անքակտելի կապի մը, որ հասած է մինչեւ մեր օրերը»:

Պ. Ժ. Պալթրիւզէթիս խօսեցաւ հայկական արուեստի մասին: «Արեւելքի բազմատեսակ եւ ոչ քրիստոնեայ ժողովուրդներուն մէջ կը բնակին Հայերը: Հակառակ այս իրողութեան, անոնք պահած են իրենց ազգային ինքնուրոյն դրոշմը՝ արուեստի եւ ճարտարապետութեան մէջ»:

Պաստառին վրայ ցուցադրուեցան նըմոյշներ՝ հայկական ճարտարապետութենէն: «Այթժամարի եկեղեցին ցոյց կուտայ հայկական արուեստին ինքնատիպ դրոշմը եւ կը յիշեցնէ հռոմէական արուեստը: Բայց, Հռոմայեցիները Հայերէն աւելի ետք ունեցած են այս ոճը»:

Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլ, որ ծանօթ է «Նարեկ»ին կատարած թարգմանութեամբ, թռուցիկ ակնարկ մը նետելով միջնադարեան հայ բանաստեղծութեան շուրջ, կարդաց կարգ մը կտորներ:

Վերջին դասախօսն էր Պ. Տիւք տը Պրիսաք, որ ներկայացուց Հայերը՝ Ֆրանսայի մէջ»: «Քաղաքական պայմանները կանուխէն ստիպած էին Հայերը՝ լքել իրենց հայրենիքը: Առաջին անգամ Քոլպէր, ԺԷ. դարուն քաջալերեց անոնց մուտքը՝ Ֆրանսա: Առաջին Հայ գաղութը

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Կիրակի 29 Ապրիլ, կէս օրէն վերջ, Աշխատանքի սակարանին ընդարձակ սրահը լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ, ոգեկոչելու համար յիշատակը աւելի քան մէկ միլիոն սիրելիներուն:

Բացումը կատարուեցաւ նուագախումբի կողմէ տեղական քայլերգով եւ «Նահատակներու ոգեկոչումով»: Յետոյ Պ. Հ. Թաշճեան (Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի անակնկալ հիւանդութեան պատճառաւ) յանուն ազգ. միութեան կարդաց օրուան պատշաճ ուղերձ մը:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Տէսինի դըպրոցական աշակերտները ղեկավարութեամբ իրենց անխոնջ ուսուցչուհի Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի, ներկայացուցին հայ նահատակներու յուշարձանը, այնքան խոր եւ յուզիչ:

Կենդանի պատկերը բաժնուած էր չորս մասի, Հայաստան կ՚ողբայ իր զաւակներուն կորուստը (Օր. Սիրան Կարապետեան), Աւետարեր լուրեր գալն կը սփոփէն (Օր. Սոնա Փանոսեան), Հայրենիքը կը վերածնի (Օր. Սիւզան Զաթալեան) եւ տղաք (Պերճ Պառաւեան եւ Խաչիկ Ցակորեան): Երիտասարդներու բանակը կուգայ մեռնողներուն տեղը բռնելու խորհրդանիշով: Օր. Բրաբիոն Տազալեան յաջողապէս արտասանեց ողբացեալ Գ. Կաւափրենցի մէկ գեղեցիկ գրութիւնը նուիրուած մեր մեծանուն նահատակներուն: Արտասանութեան ընթացքին

կազմուեցաւ Մարսիլիոյ մէջ»:

Դասախօսը ներկայացուց նաեւ հայութեան բերած նպաստը՝ Ֆրանսական մըշակոյթին.— Պ. Պ. Հանրի Թրուայեա, Հանրի Վերնէօյ, Շառլ Ազնաւուր, Գառզու եւ ուրիշներ, որոնք Հայեր են, այսօր դարձած են Ֆրանսական մշակոյթին տաղերը»: Յիշելով Ա. Համաշխարհային պատերազմին ատեն Հայերու ընծայած աջակցութիւնը, ըսաւ. «Դաշնակիցները իրենց յաղթանակին մեծ մասը կը պարտին հայ ժողովուրդին: Ցիսուն հազար հայ կամաւորներ զոհուեցան յանուն մարդկութեան եւ յանուն Դաշնակիցներու յաղթանակին»:

(ԽՄԲ.— Առանց հաշուելու աւելի քան մէկ միլիոն զոհերը):

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ալխտակազդեստ դըպրոցականներ բեմին վրայ շարուեցան: Իւրաքանչիւրը բռնած էր կամարաձեւ թուղթեր, սեւ շղարշով, ամէն մէկուն վրայ անուն մը.— Զօհրապ, Վարդգէս, Վարուժան, Սիամանթօ, Գեղամ, Խաժակ, Զարդարեան, Շահպազ, Փարամազ, Շահրիկեան, Սեւակ, Մուրատ (Համբարձում Պօյաճեան), Իշխան, Բիւրատ, Արտաշէս Մալխասեան, Երուխան, Հրաչ, Կոմիտաս, իսկ ամէնէն վերջի փոքրիկը կը ներկայացնէր մէկ միլիոն: Յետոյ խոր լռութեան մէջ երգեցին Գարահիսար լերան խմբերգը, ամբողջ սրահը յուզումի մատնելով: Եւ ահա երիտասարդներու բանակը կուգայ մեռնողներուն տեղը բռնելու, «Մենք պէտք է կռուինք» խմբերգով:

Շոփէնի մահերգէն վերջ խօսք տրուեցաւ Հայ. Եկեղեցւոյ ներկայացուցչին Վռամշապուհ քահանային, Եկեղեցասէր միութեան, Ժափի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ Կաթողիկէ համայնքին ներկայացուցիչ Մոմճեան վարդապետի (հայերէն եւ ֆրանսերէն), Բարեգործականի ներկայացուցիչ Պ. Օննիկ Թաշճեանին: Բոլորն ալ յաւուր պատշաճի ուղերձներ կարդացին. ոգեկոչելով մեր անմեղ նահատակները: Արտասանեցին փոքրիկն Մ. Միրզէ, Թումանեանի «Հին օրհնութիւնը», Պ. Գասպարեան «Զինուորին մահը», Պ. Մ. Բարսեղեան Կ. Փօլատեանէն «Խօսք առ Տանթէն»: Պ. Աբրահամեան ջութակով նուագեց «Կռունկ»ը եւ կտոր մը Ալէմշահէն:

Վերջին խօսքը տրուեցաւ փրոֆ. Գ. Խայիկեանի, որ մանրամասնօրէն նկարագրեց Հայաջինջ Սարսափները, պատմեց թէ ինչ դժոխային պայմաններու մէջ զոհուեցան մեր հողեհատորները, առանց դաւանանքի, սեռի եւ տարիքի խտրութեան: «Մեր սիրելիները մեզի կտակ մը ձգեցին,— սիրել մեր լեզուն, սորվեցնել մեր զաւակներուն հայ հերոսներու պատմութիւնը, պահել մեր ընտանեկան բարքերը, մեր կրօնքը»:

Սգահանդէսին փակումը կատարեց Տիկին Զարուկեան «Տէր Ողորմեա»յով, որուն ջութակով կ՚ընկերանար Պ. Աբրահամեան: Բազմութիւնը ցրուեցաւ մեր մեծ մեռելներուն յիշատակը վառ պահելու հաւատքով: Մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր «Մաղկիր Ազատ իմ Հայրենիք»ը: Նոյն օրը առաւօտեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Կարապետ Յովակիմեան

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի մեծ շուքով տօնեցինք Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը 15 Ապրիլի կիրակի օրը:

Առաւօտուն Հայ Առաքելական եւ կէսօրէ վերջ ալ Հայ Աւետարանական եկեղեցիներու մէջ եղան աւուր պատշաճի արարողութիւններ: Բարեպաշտներու բազմութիւն մը լեցուցած էր երկու եկեղեցիներն ալ:

Բուն հանդիսութիւնը, սկսաւ ժամը եռեքին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, որ լեցուած էր բազմութեամբ:

Սգահանդէսին նախագահ, Հմայեակ քահանայ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու խնկելի յիշատակը: Կարապետեան ընտանիքը մի-

անարար երգեց «Տէր Ողորմեա»ն յուզելով ներկաները: Հայ Երիտ. Միութեան կողմէ խօսեցաւ Ս. Բրուտեան, շեշտելով գործակցութեան կարեւորութիւնը:

Հ. Յ. Դ. խումբին կողմէ խօսեցաւ Գրիգոր Դաւիթեան, վերակոչելով Աւ. Ահարոնեանի պատգամը «Այնքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ոչ աչխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»: Շեշտեց կարեւորութիւնը մեր միասնականութեան, ազգային արժէքներու պահպանման համար: Գաղութիս կողմէ խօսեցաւ Պ. Խ. Գուլումճօյեան.— «Մենք պիտի կրնանք լուծել մեր վրէժը սփիւռքի հայութիւնը հայ պահելով եւ շինելով տուներ, դպրոցներ, եկեղեցիներ, եւ մանաւանդ վերաշինելով հայրենիքը: Կոչ ըրաւ երիտասարդներուն անխտիր լծուիլ շինարարական ամէն ձեռնարկի: Յուզիչ արտասանութիւն մը ըրաւ (Ուխտաւորէն) այս տողերը գրողը: Տարօն Տուրուբերանի, Վասպուրականի, Սասունի հայրենակիցներուն կողմէ խօսեցաւ Պ. Նիկողոս Նորոյեան, վերյիշեց Արարօն եւ բոլոր մեր սքանչելի հերոսներու անձնուիրութիւնը հայ ժողովուրդի եւ հայրենիքի փրկութեան համար: Իրենց ներկայացուցիչները զրկած էին նաեւ Սերաստիոյ եւ Պրուսայի հայրենակիցները: Նոր Սերունդի երիտասարդուհիները երգեցին «Ով մեծասքանչ»ը, տաղնորդութեամբ հոգեւոր հովիւին: Հայ. Աւետ. եկեղեցւոյ կողմէ խօսեցաւ Վեր. Յ. Ն. Ղազարոսեան: Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Պ. Կ. Փօլատեան, որ լման քառասուն վայրկեան պատկերացուց Մեծ Եղեռնը իր բոլոր զազրելի եւ ահռելի մանրամասնութիւններով: Դատապարտեց ոճրագործը որ վճռած էր ջարդել եւ քանդել Հայոց աշխարհը եւ ամէն ինչ որ կը կրէր հայ անունը, առանց խտիր դնելու միջոցներուն մէջ:

Ապա ոգեկոչելով մեր նահատակներուն խնկելի յիշատակը, բանախօսը պարզեց օրուան պահանջները, Հայը Հայ պահելու աշխատանքը, իր մշակոյթով եւ հայրենիքի գաղափարով: Դէպի գործ, դէպի պարտականութիւն, որպէսզի ազգը եւ հայրենիքը տեւեն յաւիտեան»:

Սգահանդէսը փակուեցաւ հոգեւոր հովիւին յորդորով եւ «Հայր Մեր»ով:

Ս. Բ.

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն իր բոլոր ընկերներով եօթը հազար ֆրանք կը տըրամադրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան, Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան մասնաճիւղը՝ վեց հազար, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը՝ երկու հազար, ի յիշատակ ողբացեալ ընկեր Գրիգոր Ալոյեանի:

---

900 ՏՈԼԱՐԻ կտակ մը ըրած է «Համազգային»ի ճեմարանին ընկեր Խաչատուր Գաբրիէլեան: Ինչպէս ժամանակին գրեցինք ընկերոջ կտակի քանակը երկու հազար տոլար էր, սակայն իր հիւանդութիւնը երկար տեւելով, դրամները սպառեցան, եւ կտակը դատաւորը համեմատական չափով ճեմարանին բաժին հանած է 900 տոլար: Դրամը ճեմարան ղրկուած է Փետրուարին:

մութեանց ինքնապաշտպանութեան:

Պատ. Սիսլեան Ապրիլեան ողբերգութիւնը ներկայացուց իբրեւ յատկանշական մէկ դրուագը մեր պատմութեան, ներշնչուած խօսքերով պարզեց անհաւասար ողբերգութիւնը եւ միութեան ու եղբայրութեան կոչ ուղղելէ առաջ հետեւեալ ձեւով ամփոփեց ապրիլեան սգահանդէսին իմաստն ու դասը.— Ոճրագործը աւելի խղճալի է քան զոհը: Մենք ամէն բան կորսնցուցինք, բայց պահեցինք մեր հոգին, մինչ թշնամին կորսնցուց իր նկարագիրը: Քառասուն տարի առաջուան փորձութենէն վերջ մենք կանգուն ենք իբրեւ ազգ»:

Սգահանդէսին կը նախագահէր Գաղթ. վարչութեան ատենապետ Պ. Մուրատիկեան, խօսնակը՝ Պ. Երուանդ Փամպուքեան, ուսանողներու միութեան նախագահը: Փակումը կատարուեցաւ կաթողիկէ առաջնորդ Նալպանտեան վարդապետի խօսքով եւ հոգեւոր հովիւ Ստեփանեան քահանայի պահպանիչով:

Սգահանդէսի յաջորդ օրը, Գաղթ. վարչութիւնը ծաղկեպսակ մը զետեղեց Պէլժիոյ Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ, ապրիլեան զոհերու յիշատակին: Պրիւքսէլի մեծ օրաթերթը, «Լը Սուար» հրատարակած էր հայկական պատուիրակութեան լուսանկարը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ՍԱՄՈՒԷԼ

•

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Սամուէլի հայրը ամուսնացաւ Որմիզդուխտի հետ այն ժամանակ, երբ Արշակունի դժբախտ վախճանից յետոյ Ներսէս մեծը հաշտեցրեց Արշակ Թագաւորին իր նախարարների հետ, բայց Սամուէլի հայրը եւ Մեհրուժան Արծրունին չհաշտուեցան, այլ երկուսն էլ բաժանուեցան նախարարների միաբանութիւնից եւ, թողնելով Արշակին, գնացին Տիզբոն եւ պարսից Շապուհ արքային անձնատուր եղան:

Այսօր միեւնոյն ընտանիքի երկու տանտիկինները նստած էին միասին, մի գահաւորակի վրայ: Որմիզդուխտը — Սամուէլի խորթ մայրը եւ Տաճատուհի — Սամուէլի հարազատ մայրը: Դրանք երկու անհաշտ ախոյեաններ էին: Ախոյեաններ, որպէս միեւնոյն ամուսնի սիրոյն բաժանորդ՝ երկու խանդոտ կանայք, ախոյեաններ, որպէս բարձր ծագումի երկու հզօր ներկայացուցիչներ: Աւելի ճիշդ հաշուելով, պէտք է Սամուէլի մայրը խոնարհուէր, տեղի տար արքայադստեր պահանջներին:

Սամուէլի մայրը Մեհրուժան Արծրունու քոյրն էր, իսկ Որմիզդուխտը՝ Շապուհ արքայի քոյրը: Բայց, հանգամանքների շնորհիւ, այդ հաշուից բոլորովին հակառակ հետեւանք էր դուրս եկել: Սամուէլի մայրը, այդ խստասիրտ եւ գոռոզ Արծրունին, օգուտ քաղելով Որմիզդուխտի մեղմ եւ դիւրաթեք բնաւորութիւնից, ոչ միայն կարողացել էր պահպանել իր տիկնոջ – տիրուհութեան փառքն ու բարձրութիւնը, այլ մինչեւ անգամ յաջողեցրել էր Որմիզդուխտին իր ազդեցութեան տակ դնել: Այդ էր պատճառը, որ այսօր Որմիզդուխտի ներկայութիւնը համարեա մոռացուած էր Սամուէլի մօր համար, որ դեռ եւս շարունակում էր լուսամուտից նայել դէպի Աշտիշատի ուղին, եւ նրա վրայ ամենեւին ուշադրութիւն չէր դարձնում:

Նրա ուշադրութիւնը գրաւել էր մի միտք, որ սաստիկ յուզում էր նրան: Սահակի անակնկալ յայտնուիլը Տարօնում՝ զանազան մթին տարակուսանքների մէջ էր դրել նրան: — «Իւր կալուածքներին տեսութիւն անելու համար է եկել»... մըտածում էր նա,— «Այդ ի՞նչ է նշանակում: Այդ բախտաւոր մարդիկը՝ առանց սրի եւ առանց արիւնի՝ այնքան շատ կալուածքներ ունեն, որ չեն էլ մտաբերում, թէ որտեղ ունեն, եւ երբեք նրանց երեսը չեն տեսնում: Անտարակոյս, մի այլ նպատակ պէտք է թաղնուած լինի Սահակի այցելութիւնների մէջ»...

Որմիզդուխտը արդէն սկսել էր ձանձրանալ: Մի քանի րոպէ նրան զբաղեցրեց ուրախ ծիծեռնակը, որ բաց լուսամուտից ներս ալացաւ, ճըլվլաց, ճըթճըթաց, մի քանի պտոյտներ, մի քանի շրջաններ գծեց ընդարձակ դահլճի մէջ եւ ապա նստեց պղնձեայ կիսարձանի գլխին, որ դրած էր մարմարինի պատուանդանի վրայ: Դա Մամիկոնեանների նախահօր, Մամգունի, անդրին էր: Մի առանձին հետաքրքրութեամբ այդ բարձրութիւնից նայում էր ընութեան հարազատը դէպի իւր ճոխ եւ հարուստ շրջապատը, նայում էր եւ երկու մտախոհ կանանց վրայ: Երբ ոչինչ բաւականութիւն չգտաւ, կրկին թըռաւ նստած տեղից, կրկին մի քանի պըտոյտներ գործեց եւ ապա, շարունակելով իւր երգը, դուրս նետուեցաւ բաց լուսամուտից:

Որմիզդուխտը այսօր հիւր էր կանչուած Սամուէլի մօր մօտ: Նա ունէր իւր առանձին բնակարանը: Ամրոցի համարեա քառորդ մասը բռնել էր նա իւր աղախինների, ներքինիների եւ ծառաների բազմութեամբ, որոնք բոլորն էլ Պարսիկներ էին: Եղբայրը նրան Հայաստան ճանապարհ դնելու ժամանակ՝ գրեց նրա հետ, իբրեւ օժիտ, այլ հաջատութեանց թւում՝ եւ սպասաւորների մի ամբողջ կարաւան: Իբրեւ օժիտ տուացաւ նա այլ եւ Ասորեստանի սահմանի մօտ, Տիգրիսի աջ ափերի վրայ, արգաւանդ դաստակներ, գիւղեր եւ աւաններ:

Իւր ձանձրութիւնը փարատելու համար, երբեմն վեր էր առնում նա իւր մօտ դրուած գեղեցիկ հովահարը, որ պատրաստուած էր սիրամարգի փետուրներից եւ բռնուած էր փղոսկրեայ կոթի մէջ, եւ նրանով զովացնում էր տհաճութիւնից բորբոքուած դէմքը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

նաւոր ցանկի մը վրայ նշանակուած ան-ձերը։ Բոլորն ալ զինուած են ինքնաձիգներով, բիրերով կամ դանակներով եւ կը յղին Մարաքէշի մահմետական թաղերուն մէջ։ Քաղաքը ունի 250.000 բնակիչ։ Առաջին օրը կեցուցին կառք մը որուն մէջ կը գտնուէին ցեղապետի մը օգնականները եւ իրաւագէտ մը։ Երկուքն ալ անմիջապէս բզկտուեցան եւ իրենց մարմինները հրկիզուեցան կաղոլինով։ Միեւնոյն ատեն, քաղաքին ուրիշ մէկ մասին մէջ հանդուցեալ փաշային փոխանորդներէն մին տունէն առեւանգուելով խլամական թաղը փոխադրուեցաւ, յօշոտուեցաւ եւ այրուեցաւ հրապարակին վրայ։ Մէկ ժամ ետքը միեւնոյն հրապարակին վրայ ուրիշ երեւելի մը ջարդուեցաւ։ Դարձեալ սեւ ցանկը անցած երեւելի մը՝ Էլ Մէքքի, կտոր կտոր եղաւ միս ջարդելու սահմանուած գործիքով մը եւ յետոյ աղբանոցի մը վրայ փոխադրուելով հրկիզուեցաւ։ Նախկին փաշային ոստիկաններէն մէկը խոշտանգուեցաւ, յօշոտուեցաւ եւ այրուեցաւ։ Նոյն ձեւով սպաննուեցաւ Մարոքի առեւտրական սենեակին նախկին նախագահը, Ուարզազի։ Ֆրանսական գործակալութիւնը կ՚ըսէ թէ երկուքն ալ ողջ ողջ հրկիզուեցան։ Նախկին պաշտօնատար մը սպաննուեցաւ իր տանը մէջ, քանի մը ժամ դիմադրելէ ետք։ Տունն ալ հրկիզուեցաւ։ Մէկ օրուան մէջ եւ գիշերը քան հոգի ջարդուած եւ իրենց տուներն ալ աւարի տրուած կամ հրկիզուած էին։ Ջարդը շարունակուեցաւ յաջորդ առտուն (3 Մայիս)։ Ոստիկանութեան հրամայուեցաւ տեղն ու տեղը գարնել ոեւէ ահաբեկիչ։ Այդ օրն ալ առ նուազն 13 հոգի սպաննուած էին։

Այս դէպքերը մեծ յուզում պատճառեցին Փարիզի մէջ։ Խումբ մը երեսփոխաններ որոշած են հարցապնդում կատարել Ազգ. Ժողովին մէջ։

× Ալժերիայէն հասած վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ հանդարտութիւնը առ այժմ վերահաստատուած է Ալժէի շրջանին մէջ։ Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին ուրիշ ճակատներու վրայ։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Քապիլի շրջանին մէջ։ Ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ խլամ բժիշկ Թեճինի դէմ, (Կոստանդինի ահաբեկչական ցանցին վարիչը) որ փախած է։ Իր գործակիցներէն եօթը հոգի ձերբակալուելով կարեւոր խոստովանութիւններ ըրած են։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց իր Ֆրանսացի եւ ամերիկացի պաշտօնակիցներուն, Լոնտոնի տեսակցութեանց մասին, Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի տուած հաւաստիքներուն առթիւ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը վեց շաբաթ առաջ պայմանագիր մը կնքած է Չեխոսլովաքիոյ հետ, կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր ստանալու համար։ Այս ապսպրանքին մէջ կը գտնուին 25 «Միկ» եւ 25 ալ ուրիշ տեսակ օդանաւեր։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, պայմանները շատ նպաստաւոր են եւ առաջին առաքումները կատարուած են արդէն։

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կը հեռագրէ թէ յաջողած է համաձայնութիւն մը կնքել Իսրայէլի եւ արաբական չորս պետութեանց միջեւ, կրակը դադրեցնելու համար։ Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա եւ Յորդանան այս յանձնառութեան տակ մտած են այն պայմանով որ՝ իրենց գործելու ազատութիւնը պահեն, եթէ յարձակում կրեն։ Ընդհ. քարտուղարը իր տեղեկագիրը Ապահովութեան խորհուրդին պիտի յանձնէ յառաջիկայ շաբթու։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ կրակը դադրեցնելու խոստումը բաւական չէ խաղաղութիւնը ապահովելու համար եւ Ապահովութեան Խորհուրդը կրնայ նորէն Միջին Արեւելք ղրկել տալ ընդհ. քարտուղարը, վերջնապէս կարգադրելու համար Պաղեստինի խնդիրը։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մարեշալ Թիթօ, Փարիզ պիտի գայ Մայիս 7ին, իբրեւ հիւր Հանրապետութեան նախագահին։ Իրեն պիտի ընկերանայ արտաքին նախարարը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 3).— Ձոյլ ոսկին 453.000, նափոլէոն 3070, զուից. 2960, անգլիական 3980, քսան տոլարնոց 15640, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1070, տոլար 392, զուից. 92.25, իտալական լիր 0.62, պելժիական 7.80։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՈՍԿԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց եւ նախագահութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Առտուան ժամը ճիշդ 8.30ին Գափիթօլի սրահին մէջ, Գանըպիէռ, Մարսէյլ։

Ներկայ պիտի ըլլան Միութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովէն Պ. Պ. Ն. Ֆրէնկեան, Տքթ. Ա. Պիւյիւքխան։

Կը խօսի Պ. ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ «Արմէնիա» երգչախումբը իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի։ Մասնակցութեամբ Օր. Աղիս Պօյաճեանի (Պարուհի՝ նոր վերադարձած Երեւանէն) եւ Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի (երգ)։

Երկու արուեստագիտուհիները մասնաւորապէս հրաւիրուած են Փարիզէն։

Նուագ՝ Օր. Սիւզան Շահպազեան, Օր. Սիւզան Պօյաճեան, Պ. Ե. Էճէքեան։

Երգ՝ Օր. Մարգրիտ Լուսարարեան։

Արտասանութիւն՝ Օր. Անիթա Սարգիսեան, Պ. Գրիգոր Վահան եւ Պ. Սարգիս Պօղոսեան։

Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի ճիշդ ժամին ներկայ գտնուիլ։ Հանգանակութիւն չկայ։

Ճաշ։ Յոբելեանին իբր երկրորդ մաս սարքուած հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ ցորեկէ վերջ, ժամը 13ին, Օթէլ Փլաժ, Սալոն Սապաթիէի ծովեզերեայ շքեղ սրահներուն մէջ։

Հացկերոյթի սահմանափակ թիւով տոմսերու համար կանուխէն դիմել.— Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 ռիւ տ՚Օպաներ, հեռ. Գոլպէռ 36.43։ Յ. Փափազեանի 3ա, ռիւ Լաֆայէթ, հեռ. Նասիոնալ 42.89 Մ. Պօղոսեանի 25 ռիւ Պէնուար, հեռ. Գոլպէռ 10.81։ Եւ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Անիէռի մէջ, Յունիս 10ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՔՐԱՎԱՆՇ (Պելֆոր).— Գրիգոր եւ Անդրանիկ Սեվտալեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին (րիւ Լուի Պլան) իրենց մօր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սէրքլը Միլիթէռ, փլաս Սէնթ Օկիւսթէն

Զինուորական նուագախումբ։ Գեղարուեստական բաժին։

Սիրուած արուեստագէտներ։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Յարգանքի խօսք Վանի ամերիկեան միսիոնարներուն յիշատակին. Ներկայ պիտի ըլլայ ամերիկեան դեսպանատան ներկայացուցիչ՝ Պ. ՔԷՅՊԻ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի տարեկան ընդհանուր ժողովը, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին, Իսի Խրիմեան վարժարանին սրահը։ Օրակարգ. Ա) Տարեկան համարատուութիւն։ Բ) Պատգամ. ժողովի ծրագիր։ Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Կը խնդրուի բոլոր Սեբաստիոյ նահանգի հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ նախկին շրջանաւարտներու կողմէ կազմակերպուած է թատերական եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Մայիս 13ի կիրակի օրը։ Ազգ. Տան մէջ, ժամը 15ին։ Պիտի ներկայացուի Սիպիլի Առաքինութեան Մրցանակը։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին։

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ եւ Թագուհի Թոփուզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց եղբօր՝

ՕՆՆԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ խումբիս անդամներէն ընկեր Արտաշէս Պիպեռեանի՝ եւ ընտանեկան պարագաներուն իր կնոջ դառնակսկիծ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին։

●

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Բաթէրին Յովհաննէսեանի, իր մօր մահուան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 8ին։

ՀԱՄԱԽԱՐՊ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամները այս կարեւոր ժողովին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 16ին։ Մեծամասնութիւն չըլլալու պարագային երկրորդ ժողովը ժամը 16,30ին օրինաւոր պիտի համարուի։ Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան։

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկրորդ ընդհ. անդամական ժողովը Մայիս 5ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքավայրը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ.—

ՀՐԱՅՐ խումբ, Լա Սիոթա, այս կիրակի ժամը 3ին։

Քաղաքի Ռոստոմ խումբ այս երկուշաբթի ժամը 21ին։

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Խասխեան խումբ, այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 21.30ին։

ՍԷՆ ԼՈՒԻ «Սիամանթօ» խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին։

ՍԷՆԹ ԱՆԻ «Քեռի» խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին։

ՊՈՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 6 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7572 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3383

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

Քննութեան, աւելի ճիշդ փորձութեան օրեր եղան Ամենայն Հայոց Հայրապետին այցելութիւնը եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը :

Քննութիւն սրտի եւ մտքի : Մինչեւ անգամ... կենցաղագիտութեան եւ բարքերու :

Որքա՜ն պերճախօս պատկերներ պարզուեցան, այս առթիւ :

Մանաւանդ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր սանձակոտոր խուժանավարութեան մը արձագանգները չեն մարած տակաւին :

Եթէ Արեւմտեան Եւրոպայի հաւատացեալները ղօղացան խանդավառութեան ցոյցերով, այդ չի նշանակեր թէ ամէն բան կարգին էր :

Այստեղ ալ պատահեցան անհամութիւններ, տաղտկալի երթեւեկներով, կողմնակի դիմումներով եւ անտեղի չարժուձեւերով : Նոյն իսկ արտայայտութեան ձեւերը արեւելեան հին շրջան մը կը յիշեցնէին :

Բայց, իսկապէս աննախընթաց էր անցուդարձը Սուրիա-Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ, իր խժալուր աղմուկով, հրապարակային խեղկատակութիւններով եւ երկակենցաղ մոլեռանդութեամբ :

Կատարեալ քաոս : Բուն բառով՝ «չերխաթ» :

Ցարժումին գլուխն անցած էին դոյնզգոյն Թերթեր, որոնց խմբագիրները գիշերը ցերեկին խառնեցին, մուր մը աւելի քսելու, Թոյն մը աւելի սրսկելու, ճեղք մը աւելի բանալու համար :

Ոչ մէկ խտիր՝ արտայայտուելու կամ գործելու եղանակներուն մէջ : Ոչ մէկ վարանում՝ ամէնէն անարգ դերերը կատարելու կամ կարտարել տալու համար :

Մանրացա՜ն, մանրացա՜ն եւ դարձան հասարակ հրձիգներ, հովանաւորութեամբ ունեւոր երեւելիներու եւ ապաբարոյ վեղարաւորներու :

Առիթը նպաստաւոր էր ոչ թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան իրաւունքները պաշտպանելու, այլ՝ անգամ մը եւս չափուելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ :

Եւ այնքան դուեհկացան ու լրբացան հասարակ խաչագողներ եւ ծախուկան մունետիկներ որ, Թուրքն ու Դաշնակցութիւնը դրին միեւնոյն գծին վրայ, իբրեւ թէ մահացու հարուածներ տալու համար :

Փորձութեան չդիմացան դաս մը դիմակաւոր եւ դաւադիր «եկեղեցասէրներ» եւ «ինտերնացիոնալիստ»ներ ալ, ոչ միայն տեղական իշխանութիւնները գրգռելու, այլ եւ կիներ եւ աղջիկներ եւս «մոբիլիզացնելու» համար :

Եւ ստեղծուեցաւ աննկարելի մթնոլորտ մը, ուր լրբութիւնը, ապիրատութիւնը, քսութիւնը, անբարոյականութիւնը եւ ապականութիւնը իրար կը հրմշտկէին :

Ցետոյ «աչիրէթ»ը պիտի ամչնար այս ամբոխավարական ցուցահանդէսէն :

Ա՞յս էր Էջմիածնի պատուիրակութեան սպասածը, այնքան վարդավառ յոյսեր ներշնչելէ վերջ :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կը մաղթէր որ միջին ճամբայ մը գտնուի, տագնապը լուծելու համար : Հրապարակային յայտարարութիւններ ալ ըրաւ, միշտ մնալով լաւատես :

Եւ սակայն, դէպքերը կ'ապացուցանեն թէ ինքն ալ վրիպեցաւ դժբախտաբար, մեղսակցութեամբ «եպիսկոպոսական ժողով»ի մը : Եւ ահա կը վերադառնայ Էջմիածին, իր ետին ձգելով մռայլ հեռանկար մը :

Անշուշտ ելք մը պիտի գտնուի, ուշ կանուխ :

Բայց, որո՞ւ օգտակար եղան այս արշաւական տագնապին հետեւանքները...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Երէկ, շաբաթ, Ազգ. Ժողովը վերջին անգամ քննեց ելմտական նախարարին ծրագիրը՝ կարգ մը տուրքերու յաւելման կամ նոր տուրքերու հաստատման մասին : Այս առթիւ ալ վստահութեան քուէ պահանջած էր վարչապետը, եւ մեծամասնութիւնը ապահովուած կ'երեւար : Ժողովը համակերպած երեւոյթ մը ունէր եւ քուէ կուտար, խուսափելու համար կառավարական տագնապէ մը : Տեղականթերթերը կը գրեն թէ օրինագիծը մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի Ծերակոյտին մէջ : Եւ սակայն վերջին խօսքը պիտի մնայ Ազգ. Ժողովին : Ալժերիոյ տագնապը ծանրապէս կը ճնշէ երկու ժողովներուն, ինչպէս ամբողջ հանրային կարծիքին վրայ :

Ազգ. Ժողովը որոշեց մասնաւոր պարգեւ մը վճարել ցորենի այն արտադրիչներուն, որոնք ծանրապէս վնասուած էին ձմրան արտակարգ ցուրտերէն : Նախատեսուած գումարն է 12 միլիառ ֆրանք : Այս առթիւ զրոյց կը շրջէր թէ հացին գինը պիտի աւելնայ, բայց իրաւասու իշխանութիւնը անմիջապէս հերքեց :

Ծերակոյտը կը պահանջէ սահմանափակել ուտեստի ներածումը : Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ բրինձի արտադրութիւնը կ'աւելնայ : Մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի ուսումնասիրէ ձիթենիներու յաւելման խնդիրը : Կաթին գինը չորս ֆրանք պիտի զեղչուի Մայիս 15ին : Միջոցներ կը քննուին քաջալերելու համար հաւկիթի արտադրութիւնը, որպէսզի չատիպուին ներածում կատարել :

× Փուժատեան համագումարը վերջացաւ : Շարժման առաջնորդը՝ Փիէռ Փուժատ, հարցումի մը պատասխանելով պնդեց թէ անհրաժեշտ է ներկայացուցչական ժողով մը հրաւիրել, զարկ տալու համար ազգային անկախութեան եւ պետական ուժին, այլապէս երկիրը դէպի անկում պիտի դիմէ : Իր կարծիքով, միայն նախագահական իշխանութիւն մը կրնայ փրկել կացութիւնը :

Համայնավար կուսակցութիւնը պայքար բացած է փուժատականութեան դէմ, զայն համարելով ֆաշականութիւն : Այս առթիւ գործակցութեան կը հրաւիրէ ընկերվարականները : Կարգ մը շրջանակներ կը թելադրեն իշխանութեան գլուխ հրաւիրել զօր. տը Կոլը : Իր կուսակիցները կ'ըսեն թէ զօրավարը չի կրնար որեւէ պաշտօն ստանձնել առանց բացարձակ լիազօրութեանց :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ընդհանուր յուզում պատճառեց այն լուրը թէ անմիջապէս զօրակոչի պիտի ենթարկուին 1052-2ի զօրադասին պահեստի զինուորները : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ որեւէ նոր որոշում տրուած չէ :

Կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ անմիջապէս Ալժերիա ղրկել 100.000 զինուոր, իբրեւ օգնական ուժ : Այս որոշման ենթակայ են 1953 - 2ի եւ 1953-1ի զօրադասերը : Արդէն առաքումներ կատարուած են եւ կը մնայ 25.000 հոգի եւս ղրկել, հարիւր հազարը լրացնելու համար : Այս մնացորդը պիտի առնուի 1952-2ի պահեստիներէն :

Շարունակ նոր առաքումներ կը կատարուին դէպի Ալժէ :

× Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ փտանդուած շրջաններուն մէջ եւ Թունուզի սահմանագլուխին վրայ : — Կոստանդինի մօտ առեւանգուեցան երեք ֆրանսացի պատանիներ, 14-15 տարեկան : Ահաբեկումները կը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը շաբաթ առտու ժամը 9ին Օռլիէն օդանաւ նստելով մեկնեցաւ Մոսկուա, Էջմիածին վերադառնալու համար : Այս առթիւ ողջերթի հաւաքոյթ մը սարքուած էր ուրբաթ գիշեր, Փարիզի եկեղեցւոյ հիւրանոցը, շատ սեղմ շրջանակի մը մէջ : Ներկայ էին 25-30 հոգի, — եկեղեցւոյ ներկայացուցչական ժողովը, վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամներ եւ մամուլը :

Հաւաքոյթին բացումը կատարեց վարչութեան ատենապետը, Պ. Ս. Քարեան, որ բացատրեց թէ ինչ քաղցր յիշատակներ կը թողու Հայրապետը բոլորին սրտին մէջ : Ապա կարգով խօսք առին դիւանապետը, Պ. Ս. Գարակէօզեան, Պ. Սարգիս Քիւրքճեան որ Անգլիոյ գաղութին կողմէ եկած էր բարի ճանապարհ մաղթելու, Պ. Հայկ Առաքելեան, Պ. Պ. Հայկ Ալպէքեան, Տիրան Խայիկեան, Արամ Տարօնեան, Վահէ Ֆրէնկեան, Պարգեւ աբեղայ, Սերովբէ եպիսկոպոս : Վերջին խօսքը վերապահուած էր Կաթողիկոսին :

Էջմիածնի դիւանապետը, Պ. Հայկ Առաքելեան, յայտնապէս յուզուած ըսաւ. — « Դժուար է եւ ցանկութիւն ալ չկայ մնաք բարով ասելու : Ի՞նչպէս պէտք է բաժանուենք Սփիւռքի հայութիւնից : Մենք գնում ենք եւ ձեզ ձգում, լքում ենք : Ի՜նչքան լաւ կը լինէր եթէ բոլորս գնայինք» : Յետոյ բացատրեց թէ մինչեւ իր այս ճամբորդութիւնը չէր գիտեր կարօտի զգացումը, որովհետեւ արտասահմանի մէջ չունէր ազգականներ եւ հարազատներ : Բայց հիմա որ խորապէս կը գիտակցի այդ զգացումին, միակ բաղձանքն է որ այս կարօտի զգացումը չլինի միշտ Հայերի սրտերում եւ մօտ ապագայում բոլոր Հայերը վերադառնան հայրենիք եւ այդ կարօտը վերանայ » :

Պարգեւ աբեղայ յանուն Էջմիածնի երիտասարդ միաբաններուն շեշտեց թէ Հայրապետը իր ճամբորդութեամբ ոգեւորութիւն եւ սփոփանք ստեղծեց հաւատացեալ ժողովուրդին մէջ :

Սերովբէ եպիսկոպոս յուզիչ եւ պերճախօս ողջերթ մը ուղղեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին : Ըսաւ թէ իրեն համար որքան դժուար է արտայայտուիլ, «վանքի զգացումներու եւ մտածումներու առատութիւն մը կայ մէջս, ինչպէս նաեւ փափաքներու : Դժուար է «մնաք բարով» ըսել, աւելի դժուար է «երթաք բարով» ըսել : Սփիւռքի Հայութեան համար, բոլոր Հայերուն համար անխտիր Էջմիածինը եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը խօսքեր էին միայն, երազներ էին միայն, սակայն ձեր շնորհաբեր գալուստով անոնք դարձան իրականութիւն : Օտարները եւս, ինչպէս Քէնթրպըրիի Արքեպիսկոպոսը եւ ասպետական ու ասպնջական Ֆրանսայի նախագահը հիացումի եւ գնահատանքի խօսքեր ունեցան հայ ժողովուրդին հանդէպ : Ես այսօր կ'ուզեմ նաեւ բարեմաղթութիւններ ընել եւ փափաքներ յայտնել : Այս փափաքները, Վեհափառ Տէր, կը վստահեցնեմ Ձեզ, կան սփիւռքի բոլոր Հայերու սրտին մէջ, բոլորին անխտիր : Անոնց առաջին եւ անկեղծ փափաքն է որ մեր երկիրը ծաղկի եւ շէննայ, մեր բոլոր աւանդական հարստութիւնները եւ մեր ժողովուրդը մնան ապահով եւ անվնաս : Ասիկա բոլոր Հայերուն մտածումն է եւ կը խնդրեմ որ հաղորդէք առ որ անկ է : Մեր երկրորդ փափաքն է որ ազատ եւ լայն սահմաններու մէջ գործէ մեր Հայաստանեայց առաքելական Ս. Եկեղեցին : Ես չեմ ըսեր թէ հիմա ազատ չէ, բայց աւելի ազատ ըլլայ, աւելի լայն սահմաններ ունենայ Հայաստանի եւ Խ. Միութեան բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր Հայ կայ : Կը յիշեմ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին գոհար խօսքը — « Երկու իշխանութիւններ կան, մէկը կրօնական, միւսը աշխարհական, առաջինը յաւիտենական է, միւսը ժամանակաւոր» : Ես կը մաղթեմ որ միշտ համերաշխութեամբ շարունակուի պետութեան եւ եկեղեցիին գործակցութիւնը, եւ երկուքը գործեն ձեռք ձեռքի : Թող հնչէն «Առաւօտ լուսոյ»ն, Թող հնչէն «Նորահրաշ պսակաւորը», Հայաստանի եւ Խ. Միութեան բոլոր հայ եկեղեցիներուն մէջ : Երբ երջանիկ վայրկեանը գայ, երբ Դուք հասնիք Մասիսին եւ ոտք դնէք Էջմիածնի Սուրբ հողին վրայ, խորհեցէք որ այդ պահուն դուք մինակ չէք եւ ձեր աչքերով արտասահմանի ժողովուրդն է որ կը դիտէ Մասիսը, ձեր ոտքերով իր ոտքերը կը դնէ Հայրենիքի հողին վրայ, ձեր հոգիով իր հոգին է որ կը մտնէ Էջմիածին : Անոնք ձեզի հետ են, դուք ալ անոնց հետ ըլլաք» :

Վերջին ճառը խօսեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը.

— « Ես այսօր վերջացած կը նկատեմ իմ խօսքի շրջանը, կը սկսի գործի շրջանը : Մէկ բան կ'ուզեմ կրկնել. — Մեծ նշանակութիւն ստացաւ այն կենդանութիւնը զոր գտայ գաղթաշխարհի մէջ, սկսեալ Պէյրութէն : Ամէն ուր որ գացի բոլոր Հայերը առանց բացառութեան ոտքի կանգնեցան, սիրով, խանդավառութեամբ դիմաւորեցին զիս : Մեր այցելութեան առթիւ հաւատքի եւ հայրենասիրութեան նոր լոյս մը ցաթեցաւ եւ այս մեծագոյն պարգեւն է զոր կը տանինք մեզի հետ, Արարատին, Ս. Էջմիածնի իջման սեղանին, Ս. Մեսրոպին եւ հայ ժողովուրդին : Երջանկայիշատակ Գէորգ Զ. ըսած էր հանգուցեալ Գարեգին կաթողիկոսին. — « Դուն արտասահմանն երթալով եւ գործելով այնտեղ ցիրուցան Հայերուն մէջ, յաջողեցար արտասահմանի դէմքը դարձնել դէպի Մայր Աթոռ եւ Հայրենիք, ինչպէս արեւածաղիկը կը դառնայ դէպի արեւը» : Մեկնումէս առաջ Հայաստանէն, ուխտի խօսքիս մէջ մաղթեցի կարենալ կատարել այն դերը զոր կատարեց Գարեգին կաթողիկոս : Եթէ մասամբ յաջողեցայ, ես իմ խիղճս թեթեւցած կը զգամ որ պարտականութիւն մը կատարած եմ : Այսօր երիտասարդ մը կ'ըսէր ինծի. — «Բոլորը ձեզի «նորէն եկէք» կ'ըսեն, ես պիտի ըսեմ — Ա՛լ մի գաք որ մենք գանք» : Շատ գոհ մնացի այս խօսքէն եւ սրտանց կը մաղթեմ որ այդպէս ըլլայ, բայց եթէ ուշանաք, նորէն կու գամ :

« Ի սրտէ գոհունակութիւն եւ շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որ շրջապատեցին եւ ընդունեցին մեզ : Կը մաղթեմ որ Սփիւռքի բոլոր Հայերը միանան, իրար սիրեն, խաղաղութեան պայմաններու մէջ, անցնին շինարար գործի : Աւետիս մը տամ ձեզի, զոր իմացայ քիչ առաջ, հեռագրով. — Մոսկուայէն մեկնելէս առաջ վաւերացուցած էի Հայկ. եկեղեցւոյ վարչութիւնը, որպէսզի պէտք եղած աշխատանքները կատարէ, վերաշինելու համար այնտեղի մեր եկեղեցին որուն միայն պատերը կը մնային : 500-600 հազար րուպլիի գործ էր եւ չէի կարծեր աշունէն առաջ կրնայ լրանալ : Այսօր Մոսկուայի մեր հոգեւոր հովիւը, Տէր Խաչատուր կը հեռագրէր թէ եկեղեցին պատրաստ է եւ պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի շաբաթ : Անշուշտ մէկ օր կը յետաձգեն բացման հանդէսը, որպէսզի կատարուի մեր ներկայութեամբ :

Այսուհետեւ, ես պիտի տամ ձեզի նման աւետիսներ : Կրնամ վստահեցնել ձեզ թէ մեր ընտրութեան առաջին պահէն իսկ զօրութիւն մը եկաւ մէջս Ս. Լուսաւորչի տեսիլքով եւ ամրացաւ այն հաւատքը թէ պիտի վերակենդանանայ Հայութիւնը ի մխիթարութիւն մեր ժողովուրդին : Ողջ մնացէք խաղաղութեամբ եւ Տէր ընդ ձեզ» : Կաթողիկոսը իր դաւաղանակիրին հետ սրահէն մեկնեցաւ ժամը 10ին :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

●

Գ.

1896 Մայիսին՝ Կոմիտաս կը մեկնի Պերլին, ուր կը ներկայանայ մեծահամբաւ երաժշտագէտ Եօախիմի, որ տեսուչն էր արքունի Երաժշտանոցին: Եօախիմի խորհուրդով՝ կը հետեւի Ռիխարտ Շմիտի երաժշտական դասընթացքներուն:

Հետաքրքրական է գերմանական ճաշակին պատմութիւնը՝ ԺԹ. դարուն:

«Նոր սերունդը», որ, դարուն սկիզբը, ծփանք կուտար գրական աւազանին, սկըսեր էր սերտացնել երաժշտական աւազանը եւս՝ դարուն վերջը, երբ Պերլին կը հասնէր Կոմիտաս:

Անհրաժեշտ արագ ակնարկ մը այս յեղաշրջումին վրայ:

Համաշխարհ, գերմանացի այս խորունկ իմացականութիւնը, որ անծանօթ կը մնայ չատերուն, փոխեց գերմանական գրականութեան հունը՝ որքան իր միտքերը գաղափարներով, նոյնքան ժողովրդային անմիջակ ստեղծագործութեանց իր սէրով: Համանի առաջին հետեւողն է Հերդէր, կարմիր աչքերով այս երիտասարդը, որ, աստուածաշնչական գրականութեան սիրահար, յամառօրէն նուիրուեցաւ եբրայական լեզուին և բանաստեղծութեան ուսումնասիրութեան, յետոյ հաւաքեց բոլոր երկիրներու ժողովրդական բանաստեղծութիւնները, մինչեւ իսկ բարբարոս ու վայրենի ժողովուրդներու բանահիւսութիւնները: Հերդերն էր, դարձեալ, որ, երբ Կէօթէ Ովիդիոս կը կարդար տակաւին, առաւ նետեց ձեռքէն եւ թելադրեց ուսումնասիրել ժողովրդական բանաստեղծութիւնը, առանց անտեսելու Ոսսիան: Ու Կէօթէ եւս, իր կարգին, սկսաւ փնտռել գերմանական ժողովրդական գըրայներ եւ երգեր, հետեւելու համար անոնց թարմութեան ու խոր արուեստին:

Այս շարժումը չուտով կը տարածուի Գերմանիայէն դուրս, որովհետեւ գերման գրագէտները ժողովրդական վէպերներ եւ երգեր կ'ուզէին արեւելքէն: Եւ այսպէս քնարերգակներուն ձայնը կ'երկարի, Ռուսիոյ վրայով, մինչեւ Կովկաս, մինչեւ Իրան: Բանաստեղծ Բոդենշդետ կը հրատարակէ իր «Հազար ու մէկ օրը», Արփի, Վագնէր, Ֆրէն կ'ըլլեն Փոլքլոր հաւաքողը: Այս շարժումը պիտի սերտացնէր, ի վերջոյ, գերման երաժշտութեան աւազանը եւս, այնպէս որ երբ Կոմիտաս կը հասնէր Պերլին, իր ուսուցիչներուն տուած առաջին խորհուրդը կ'ըլլայ պահել ի'ր ժողովուրդին ճաշակը եւ հաւատարիմ մընալ այդ ճաշակին: Անոնք քաջալերեցին ազգային երաժշտութիւն մը որոնելու փորձերը ժողովուրդին իսկ հոգին մէջ, ու թանկագին խորհուրդներ տուին՝ ուսումնասիրելու համար հայ ժողովրդական երաժշտութեան ճաշակը, ինքնատըպութիւնը, գաղտնիքը:

Եւ այսպէս, առաջին օրէն, Կոմիտաս գտաւ Պերլինի մէջ, ինչ որ Աբովեան գըտաւ Դորբատի մէջ,— գերման ուսուցիչներուն գուրգուրանքը, համակրանքը, քաջալերութիւնը, մանաւանդ խորհուրդը՝ հաւատարիմ մնալ իր ժողովուրդին, ոգիով եւ արուեստով:

Այդ շրջանին՝ կ'աշխատակցի Արարատի, տալով բանասիրական ու քննադատական աշխատութիւններ: Իր մէկ ուսումնասիրութիւնը, Նիւթեր ԺԹ. դարու հայ երաժշտութեան պատմութեան համար, հրատարակուած 1897ին, ցոյց կուտայ արդէն ճամբան, ուր մտած էր կանուխէն, բայց այլեւս վերջնապէս:

Երաժշտանոցի իր ուսանողութեան զուգընթաց, կը հետեւի նաեւ Պերլինի արքունի համալսարանին փիլիսոփայական բաժնին:

Իր ուսանողութեան երեք տարիները շրջան մըն է լարուած աշխատանքի, խըստամբեր կեանքի, չարաչար յոգնութեան, իր առողջութիւնը վտանգելու աստիճան: Շատ բան ամբարել ու շուտ վերջացնել՝ վերադառնալու համար իր մեծապոյն ուսուցիչին մօտ, հայ ժողովուրդին ծոցը:

1899 Յուլիսին կ'աւարտէ ուսանողութեան շրջանը, կը ներկայացնէ թէզը... «Քիւրտ երաժշտութիւնը»:

Այդ թուականներուն, Պերլինի մէջ կազմուած էր Երաժշտական Միջազգային Ընկերութիւն մը, որու կ'անդամակցի եւ կուտայ դասախօսութիւն մը «Հայոց եկեղեցական եւ աշխարհական երաժշտութեան մասին»: Երբ կ'առաջարկուի կրկնել այս դասախօսութիւնը, Կոմիտաս պայման կը դնէ իր ղեկավարութեան տակ դնել Պերլինի Երաժշտանոցին երգչախումբը: Կը համաձայնին, ու Կոմիտաս երգչախումբին կը սորվեցնէ քառաձայն հայկական երգեր ու շարականներ: Մեծ խանդավառութիւն կը ստեղծէ այս դասախօսութիւնը, որու արձագանգ կուտայ գերման մամուլը, իսկ դասախօսութիւնը կը հրատարակուի նոյն միջազգային ընկերութեան եռամսեայ պարբերականին մէջ:

1899 Սեպտեմբերին կը վերադառնայ Էջմիածին:

Երաժշտութեան ուսուցիչ ճեմարանի: Կը կազմակերպէ Մայր-Աթոռին երգչախումբը: Խանդավառուած է Խրիմեան Հայրիկ:

Կոմիտաս կը սկսի շրջագայիլ գաւառէ գաւառ՝ հում նիւթեր հաւաքելու համար: Միաժամանակ դասախօսութիւններ եւ համերգներ՝ Թիֆլիզ ու Բագու: 1901ին դարձեալ Պերլին, մասնակցելու համար Ընդհանուր Եկեղեցական Երաժշտութեան համագումարին՝ Խրիմեանի հրահանգով: Յետոյ կ'անցնի Փարիզ, յետոյ վերադարձ Կովկաս: 1904ին՝ մեծ համերգ մը Էջմիածնի մէջ, «Հայոց եկեղեցին առաջին լուսաւորիչներուն յիշատակին», հովանաւորութեամբ Խրիմեանի: 1905ին, Թիֆլիզ, համերգ մը 60 հոգինոց երգչախումբով: 1906 Դեկտեմբերին, Փարիզ, համերգ Օփերայի եւ Օփերա-Քոմիքի արուեստագէտներէն եւ Հայերէ (Շահ-Մուրատեան, Օր. Բաբայեան) կազմուած երգչախումբով: 1907 Յունուարին դասախօսութիւն: Ընդհանուր խանդավառութիւն: Վերադարձ Կովկաս: Նախանձի ամպեր, վանքին մթնոլորտը անշնչելի: Կոմիտաս, վշտահար, կը մեկնի Պոլիս: Պատմական անմախընթաց խանդավառութիւն: Իր ներկայութիւնը կը տպաւորէ եւ կը յեղաշրջէ հայ բանաստեղծութիւնը: Եւ ահա պահպանողական ճահիճը կը խլրտի,— Ղեւոնդ եպ. Դուրեան, յանուն Պատրիարքարանին, կ'արգիլէ եկեղեցական երաժշտութիւնը ներկայացնել թատերասրահներու մէջ, ատգոյն «Դպրաց դաս մը», իր կարգին, խաչակրութիւն մը կը կատարէ: Կ'ըմբոստանան հայ գրագէտները, կը դիմեն Պատրիարքին, որ տեղի կուտայ: Հայ երաժշտութիւնը գըտած է իր կախարդիչ լուսաւորիչը:

Ու մինչ կը շարունակուէր խանդավառութիւնը, կը պայթի պատերազմը: Հանճարը կը մթագնի: Պատերազմէն ետք՝ Փարիզ, «բժշկութեան համար»: Մահը: Երեւան փոխադրութիւնը: Ու թաղումը, հայրենի հողին յանձնումը, անձրեւոտ օր մը, մինչ Հայաստանի մեծ երգչուհին, Հայկանուշ Դանիէլեան, կ'երգէր [illegible]րէն.

«Անձրեւն եկաւ շաղալէն,
Ուռ ու տերեւ դողալէն...»:

●

Երկար պիտի ըլլար ծանրանալ իր բոլոր դասախօսութեանց եւ ստեղծած խանդավառութեան վրայ: Իր կեանքին ընդհանուր համապատկերէն, որու նուիրուած է իմ մէկ երկար աշխատութիւնս, պիտի տամ, այստեղ, միայն երկու գլուխ.— Կոմիտաս՝ ընկերային մարդը եւ Կոմիտաս՝ բանաստեղծը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— «Մ. Աբեղեան» գրականութեան կաճառը վերջերս հրատարակեց Գ. Ստեփանեանի մէկ ուսումնասիրութիւնը «Արփիար Արփիարեանի» մասին: «Սովետական Հայաստան» օրաթերթէն կ'ամփոփենք հետեւեալ գրախօսականը.—

Նշանակալից է Արփիար Արփիարեանի դերը արեւմտահայ գրականութեան եւ ընկերային մտքի պատմութեան մէջ: Յակոբ Պարոնեանէն ետք, Արփիար Արփիարեան իր գրական հրապարակախօսական արգասաւոր գործունէութեամբ մեծապէս նպաստեց արեւմտահայ իրապաշտ գրականութեան եւ մամուլի զարգացման: Կարեւոր է Արփիարեանի դերը երկու հատուածներու մշակոյթի կապերու մերձեցման տեսակէտէն: ԺԹ. դարու 70ական թուականներուն ուսեւթուրք պատերազմին ան իր դերը ճշդելով՝ քաղաքական որոշ ուղղութեան մը հետեւեցաւ եւ արեւմտահայ ժողովուրդի ազատագրումը կապեց Ռուսաստանի հետ:

Գ. Ստեփանեան Արփիարեանի կեանքը, հրապարակախօսական գրական գործունէութիւնը կը քննէ արեւմտահայ ընկերային կեանքի զարգացման հիման վրայ: Որով աւելի յստակ կը դառնան Արփիարեանի պատմական դերն ու նշանակութիւնը:

Գիրքը կը բաղկանայ ներածութենէ մը եւ վեց գլուխներէ: Ներածութեան մէջ հեղինակը կը լուսաբանէ հայ ժողովուրդի տնտեսական — քաղաքական անտանելի պայմանները սուլթանական Թուրքիոյ մէջ, ընկերային զանազան խմբակներու դիրքն ու դերը արեւմտահայ քաղաքական ազատագրութեան մէջ: Շահագործող վերնախաւերը (ամիրաներ, հոգեւորականներ, առեւտրականներ եւն.) իրենց տնտեսական, դասակարգային շահերով կապուած էին սուլթանական պետականութեան և դէմ էին ազատագրական ամէն շարժման: Ժողովրդական զանգուածները իրենց փրկութեան յոյսերը կը կապէին Ռուսաստանի հետ: Այդ յոյսերուն արտայայտիչն էր արեւմտահայ մտաւորականութեան մէկ մասը, որոնց կարգին Ա. Արփիարեան:

Ներածականին մէջ համառօտակի լուսաբանուած է նաեւ արեւմտահայ գրականութեան վիճակը, նախքան Արփիարեանի գրական ասպարէզ նետուիլը: Այս տեսակէտով հարուստ են փաստերը:

Ուսումնասիրութեան առաջին երկու գլուխներուն մէջ հեղինակը կը լուսաբանէ Արփիարեանի կեանքին գլխաւոր դէպքերը, անոր հրապարակախօսական գործունէութիւնը: Մասնաւորաբար կարեւոր են հետեւեալ գլուխները.— «Արփիարեանի պայքարը իրապաշտ գրականութեան համար» «Արփիարեանի իրապաշտ արձակը», «1905ի յեղափոխութեան արձագանգները Արփիարեանի ստեղծագործութեանց մէջ»:

Փաստական հարուստ նիւթերու օգտագործումով, հեղինակը ցոյց կուտայ Արփիարեանի պայքարը գրականութեան գաղափարականութեան, գրական իրապաշտ ուղղութեան համար: Քաղքենի մտայնութեամբ տոգորուած արեւմտահայ մտաւորականութեան կարգ մը ներկայացուցիչներ գեղարուեստական գրականութիւնը, մասնաւորաբար վէպը կը նկատէին իրականութիւնը, կեանքի անախորժութիւնները մոռցնել տալու միջոց:

Ի հակադրութիւն այս մտայնութեան, Արփիարեան ցոյց կուտայ գեղարուեստական գրականութեան ընկերային նշանակութիւնը: «Արդի վիպասանութիւնը, կը գրէ Արփիարեան, չուզեր վշտերու սփոփանք հայթայթելով բաւականանալ, այլ իր բուն նպատակն է աջակցիլ անոնց, որոնք հետամուտ են ընկերային թշուառ[...]

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

●

(ՀԷՔԵԱԹ)

Մի մեծ թագաւոր հրամայեց իրեն մօտ բերել իր երկրի բանաստեղծներին ու իմաստուններին եւ հարցրեց նրանց.

— Ինչի՞ մէջ է երջանկութիւնը:

— Նրա մէջ, շտապեց պատասխանել առաջինը, տեսնել քո աստուածային դէմքի փայլը եւ շարունակ զգալ...

— Հանել աչքերը, հրամայեց արքան անտարբեր:

— Միւսը:

— Երջանկութիւնը իշխելն է, թագաւոր, դու երջանիկ ես, գոչեց երկրորդը:

Թագաւորը ժպտաց դառնօրէն:

— Բայց ես տառապում եմ թութքով եւ իշխանութիւն չունեմ նրանից ազատուելու: — Թէլ անցընել նրա ռունգերին:

— Երջանկութիւնը հարստութեան մէջ է, կանչեց յաջորդը: Բայց թագաւորը պատասխանեց.

— Ես հարուստ եմ. իսկ հարցնում եմ՝ երջանկութեան համար գլխիդ ծանրութեամբ ոսկի. բաւակա՞ն է քեզ:

— Օ՜, թագաւոր...

— Դու կը ստանաս այն: Կապեցէք դրա վզին իր գլխի ծանրութեամբ ոսկի եւ ձգեցէք ծովը այդ ագահին:

Ու թագաւորը պոռաց անհամբեր:

— Չորրորդը:

Ներս մտաւ փորի վրայ սողացող մի մարդ, գզգզուած մազերով, նրա աչքերը փայլում էին տենդից. եւ ասաց.

— Օ՜, ամենազէտ: Քիչ բան եմ ուզում: Սոված եմ. կշտացուր ինձ ու ես երջանիկ կը լինեմ ու կը փառաբանեմ քո անունդ ամբողջ աշխարհում:

— Կերակրեցէք դրան, ասաց թագաւորն շտապ: Ու երբ կը մեռնի շատ ուտելուց, եկէք, յայտնեցէք ինձ:

Եկան երկու ուրիշներ էլ: Մէկը կարող մարդիկ, վարդագոյն մարմնով ու նեղաճակատ եւ ասաց հառաչելով.

— Ստեղծագործութեան մէջ է երջանկութիւնը, տէր թագաւոր:

Իսկ երկրորդը ատգոյն, նիհար մի բանաստեղծ էր, նրա այտերն վառւում էին վարդագոյն բիծերով. նա ասաց.

—Երջանկութիւնը առողջութեան մէջ է.

Թագաւորը ժպտաց ու ասաց.

— Եթէ իմ իրաւունքիս մէջ լինէր ձեր ճակատագրի փոփոխութիւնը, ապա դու, ով բանաստեղծ, մի ամսից Աստծուն կ'աղօթէիր ներշնչուած: Իսկ դու, ով Հիպոկրատին արարած, բժիշկներին կը վազէիր լուծողական ընդունելու համար: Գնացէք խաղաղութեամբ: Էլ ո՞վ կայ այստեղ:

— Մի մահկանացու, ասաց Հպարտ, նարգիզի ծաղիկներով զարդարուած եօթներորդը: Զգոյշութեան մէջ է երջանկութիւնը:

— Կտրեցէք դրա գլուխը, արտասանեց թագաւորը ծուլօրէն:

— Թագաւոր, օ՜, թագաւոր, ողորմեցէք... մրմնջաց դատապարտեալը եւ գունատուեց նարգիզի թերթիկներից էլ աւելի: Ես այդ չէի ուզում ասել:

— Դուրս տարէք եւ թողէք գլուխը: Արքայի խօսքը ագատ քարից էլ ամուր է:

Ուրիշ շատերն էլ եկան: Նրանցից մէկը երկու խօսք ասաց միայն:

Կանացի սէրը:

— Լաւ, ասաց թագաւորը: Տուէք նրան իմ երկրի գեղեցիկ կանանցից հարիւր հատ եւ մի սրուակ թոյն: Իսկ երբ հասնի ժամանակը, յայտնեցէք ինձ, ես կը գամ տեսնելու նրա դիակը:

Եւ ուրիշ մէկն էլ ասաց.

— Երջանկութիւնը նրա մէջ է, որ իմ բոլոր ցանկութիւններս կատարուեն վայրկենապէս:

— Իսկ հիմա ի՞նչ ես ցանկանում դու:

— Ե՞ս:

— Այո, դու:

— Արքայ... հարցը շատ անսպասելի էր:

— Կենդանի թաղել դրան հողի մէջ: Ախ, դեռ ուրիշ մէկն էլ կայ: Իմաստո՞ւն է: Դէ, դէ, մօտ եկ... թերեւս դու գիտես ինչի մէջ է երջանկութիւնը:

Իմաստունը,—եւ նա ճշմարիտ իմաստուն էր,— պատասխանեց.

— Երջանկութիւնը մարդկային հրաշալի մտքի մէջ է:

Թագաւորի յօնքերը կուտակուեցին եւ պոռաց զայրոյթով:

— Հը... մարդկային միտքը: Իսկ ինչ բան է մարդկային միտքը:

Բայց իմաստունը, որովհետեւ իսկական իմաստուն էր, ժպտաց միայն կարեկցաբար եւ ոչինչ չպատասխանեց:

Այն ժամանակ հրամայեց փակել նրան ստորերկրեայ մի նկուղի մէջ, ուր յաւիտենական խաւար էր տիրում եւ ոչ մի ձայն դրսից լսելի չէր: Ու երբ մի տարի վերջ արքայի մօտ բերին նրան՝ արդէն կուրացել էր, խլացել եւ հազիւ էր մնում ոտքի վրայ, թագաւորի հարցին, թէ «Ի՞նչ, հիմա՞ էլ երջանիկ ես», իմաստունը պատասխանեց հանգիստ.

— Այո, երջանիկ եմ: Նստած բանտում ես թէ թագաւոր էի, թէ հարուստ, թէ սիրահար, թէ կուշտ, թէ քաղցած եւ այս բոլորը միտքս տուաւ ինձ:

— Ախր, ի՞նչ բան է միտքը, բացականչեց թագաւորը անհամբեր: Իմացի՛ր, որ հինգ րոպէ վերջ կը կախեմ քեզ եւ կը թքեմ քո անիծեալ երեսիդ: Այն ժամանակ միտքդ կը հանգստացնի՞ քեզ: Եւ ո՞ւր կը լինեն քո մտքերդ, որոնք շռայլեցիր երկրի վրայ:

Գիտունը հանգիստ պատասխանեց նըրան, որովհետեւ իսկական իմաստուն էր:

— Յիմար: Միտքն անմահ է:

Թարգ. Խ. Զ.

ութեանց պարմաններ որոնելու»:

Գրականութեան ընկերային դերի պաշտպանութեան ուղղութեամբ, Արփիարեան, անցեալ դարու 80-90ական թուականներէն սկսեալ, իր պարբերականներուն մէջ («Արեւելք», «Մասիս», «Հայրենիք») պաշտպանած է իրապաշտ գրականութեան հիմնական սկզբունքները:

Արեւմտահայ կարգ մը ականաւոր գրողներու՝ Զօհրապի, Կամսարականի, Օտեանի, Թլկատինցիի, Հրանտի ստեղծագործական զարգացումը անխզելի կերպով կապուած է Արփիարեանի անունին հետ: Մեծ է Արփիարեանի դերը ի նպաստ արեւմտահայ գրականութեան ժողովրդապետական հոսանքին, այսինքն գաւառական գրականութեան եւ այդ ուղղութեան տաղանդաւոր ներկայացուցիչ Թլկատինցիի ստեղծագործութիւնը պաշտպանելու տեսակէտէն:

Ուսումնասիրութեան մէջ թարմ նորութիւն են այն էջերը, ուր կը տեսնուի Արփիարեանի սէրը դէպի ռուս գրականութիւնը եւ անոր դաւանած գրական իրատես ուղղութիւնը:

Հեղինակը միեւնոյն ատեն ցոյց կուտայ Արփիարեանի տեսակէտներուն թոյլ կողմերը եւ տատանումները:

Գ. Ստեփանեանի աշխատութեան վերջին երեք գլուխները նուիրուած են Արփիարեանի գեղարուեստական ստեղծագործութեանց վերլուծման: Ան հանգամանօրէն քննած է Արփիարեանի 1884ի հրատարակած «Կեանքի պատկերներ» ժողովածուն եւ յետագայ շրջաններուն մէջ գրած պատմուածքները, որոնք արեւմտահայ տնտեսական - դասակարգային կեանքի գեղարուեստական արտացոլումներն են: Պարոնեանի յայտնի երկերէն ետք, Արփիարեանի այս պատմուածքները նիւթի թէ գեղարուեստական մշակման տեսակէտով թարմ խօսք էին: Արփիարեան հայ գրականութեան մէջ ճանչցուած է իբրեւ աշխատաւորական առաջին երկերու հեղինակ:

1905ի ռուսական յեղափոխութիւնը խոր արձագանգ գտած էր ամէն տեղ, եւ Արփիարեան Եգիպտոսէն կը հետեւէր Ռուսիոյ համաժողովրդավար շարժման եւ կ՚ըսէր — «Պայթած յեղափոխութիւնը միահեծան իշխանութիւն մը չէ որ պիտի տապալէ, այլ նաեւ տնտեսական դրութիւն մը, ուստի տարակոյս չկայ թէ օր մը չէ օր մը պիտի սարսէ ոչ միայն թագաւորութիւնները, այլեւ հանրապետութիւններն ալ»: Այս տեսակէտին գեղարուեստական արտայայտութիւնն է «Մինչեւ ե՞րբ» եւ «Ոսկէ ապարանջան» երկերը: Ստեփանեան ցոյց կուտայ նորը այս պատմուածքներուն մէջ: Հեղինակը քաջածանօթ է ոչ միայն Արփիարեանի ամբողջ գրականութեան, այլեւ արեւմտահայ գրականութեան եւ ընկերային կեանքին պատմութեան:

Հեղինակը՝ Ստեփանեան Արփիարեանի ստեղծագործութիւնը կը քննէ անոր կենսագրութիւնը տուած ատեն, ինչ որ այնքան ալ յարմար չէ, որովհետեւ ստիպուած կրկնութիւններ կ՚ըլլան:

Գրքին մէջ բաւարար խորութեամբ չեն լուսաբանուած Պարոնեանի դերը արեւմտահայ գեղարուեստական արձակի (երգիծական պատկեր, թերթօն, վիպակ) զարգացման մէջ, մանաւանդ անոր գեղագիտական հայեացքները, պայքար ի նպաստ իրապաշտութեան, գրականութեան դաղափարայնութեան համար: Արեւմտահայ գրականութեան մէջ բացառիկ է Պարոնեանի դերը այս տեսակէտով եւ Արփիարեան շատ բան սորված է հանճարեղ երգիծաբանէն:

Իրաւացի է Ստեփանեանի այն դիտողութիւնը, թէ Արփիարեանի իրատեսութեան կը վնասէ գեղարուեստական երկը, ճշմարտապատում դարձնելու համար պատմական, իրական անձնաւորութիւններ հանդէս բերելը, բայց գրքին հեղինակը պէտք է նշէր որ այդ կը բխի հեղինակին նախասիրած սեռի բնութենէն: Կարելի էր աւելի հանգամանօրէն ցոյց տալ Արփիարեանի գեղարուեստի ձեւերը, հնարքները:

Գ. Ստեփանեանի «Արփիար Արփիարեան» գործը առաջին աշխատութիւնն է արեւմտահայ գրականութեան մասին:

Ե. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆ ՄԸ ԳԵՐԵԶՄԱՆԷՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒՆ

●

Մայրենի լեզուի եւ Ազգասիրութեան մէջ անխզելի եւ անկորնչելի կապ մը կայ: Դժբախտաբար, շատ քիչեր կը ճանչնան այսպիսի կապի մը գոյութիւնը: Իւրաքանչիւր Ազգ իւր լեզուն ունի եւ առով միայն կրնայ արտայայտուիլ: Այս իրողութիւնը շատ ուշագրաւ եւ կարկառուն երեւոյթով մը արտայայտուած եւ ապացուցուած է մեր Ազգին մէջ: Զոր օրինակ, առէք Թրքախօս Հայերը. առանց խօսած Թուրքերէնը արտայայտութեան կողմէն բոլորովին տարբեր նկարագիր մը ունի իսկապէս Թուրք համարուած ժողովուրդի Թուրքերէնի նկարագրէն: Թրքախօս Հայու լեզուին վրայ բառերը Թուրքերէն են, բայց բոնի կերպով մտցուած հայերէնի ոգին, մնալով հայ քրիստոնէական կեանքի ազդակներուն, կ՚արտայայտուի հայացի կերպով: Նոյն իսկ եթէ երկայնամիտ ես եւ հետաքրքիր, Թրքախօս հայութեան Թուրքերէն բառերը փոխէ իրենց հայերէն համարժէքով, պիտի ունենաս հայերէն նախադասութիւններ, եւ սակա զարմանալի երեւոյթ մըն է, այնպէս չէ՞ Մայրենի լեզուի ոգին կը տիրէ Թրքախօս Հայերու խօսակցութեան մէջ եւ այդ ոգին է արտայայտուողը:

Արդ, ուշիմ ընթերցող, կրնա՞ք ըսել ինծ, թէ որչափ կը գուրգուրաք ձեր մայրենի լեզուին վրայ, որպէսզի ան չկորսնցնէ իր հարազատութեան կնիքը: Ի՛նչ ալ ըլլայ ձեր պատասխանը այս հարցումին, ես սա միայն գիտեմ, որ զոր օրինակ, Ամերիկայի մէջ Հայոց Մայրենի լեզուն շատ անխնամ կերպով կը խօսուի, մանաւանդ կը գրուի ոմանց կողմէ: Ստոյգ է, որ ամերիկեան միջավայրը իր անվրիպելի ազդեցութիւնը պիտի ներգործէ եւ կը ներգործէ Ամերիկայի մէջ բնակող Հայոց մտքին, լեզուին եւ գրչին վրայ, բայց հարկ չէ արդարացնել վաղել դէպի այդ ազդեցութիւնը, որ վտանգ մըն է. ընդհակառակն կարելի եղած զգուշութիւնն ու միջոցները պէտք է ի գործ դնել, որպէսզի հեռանայ այդ վտանգը: Քիչ մը խելք, քիչ մը, խնամք, քիչ մըն ալ ազգասիրութիւն բաւական պիտի ըլլային, որ Ամերիկայի հայ գաղթականութեան հայերէնը, որ այլեւայլ գաւառաբարբառներ կը ներկայացնէ արդէն, խառնածին հանգամանք մը չառնէր:

Դուք անձնապէս ի՞նչ կ՚ընէք հանդէպ այս վտանգին: Թերեւս շատ բանական կը գտնէք եւ կ՚ըսէք, ի՞նչ կրնամ ընել ես, եւ շատ հաւանական է, որ անգլիացած տեղ հայերէնով մըն ալ աւելցնէք. «չեմ կրնար օգնել»: Շատ լաւ, բայց ինչ կ՚ընեն ազգասէրները հաւաքաբար, այս վտանգէն ազատելու համար մեր մայրենի լեզուն, այն ազգասէրները, որ Ազգին ճակատագրով մտահոգ են: Ինծ կը թուի, թէ ամէնէն աւելի անհոգներն ու անգիտակիցները ասոնք են՝ արդէն մայրենի լեզուի մասին: Խորունկ հայերէնագիտութիւն չեմ պահանջեր ասոնցմէ, բայց հայ հանրութեան ուղղուած ամէն խօսք եւ ուղղուած ամէն գրութիւն պայման է, որ հայերէն ըլլան, հայացի ըլլան:

Կոմկասի Հայոց լեզուին եւ գրական ձեւերուն հետեւիլ առանց ընտրողական ճաշակի, առանց գիտութեան, մէկ կողմէ կ՚եղծանեն մեր արեւմտեան գեղեցիկ աշխարհաբարը, եւ միւս կողմէ անգլիերէն լեզուի ձեւերուն ու բառերուն ազատօրէն իւրացումը, անհանդուրժելի խառնակութիւն մը, աններելի աղտոտութիւն մը կը բերեն մեր այդ գրական լեզուին վրայ: Ամերիկայի Հայոց խօսակցութիւնը հետզհետէ անտանելի կը դառնայ հայերէնի կիրթ ճաշակներու համար: Այս է իրականութիւնը եւ այս իրականութեան վրայ չեն կարող անդրադառնալ հայ ազգասէրներ, որովհետեւ ազգասիրութեան ըմբռնումը միակողմանի եւ թերի է անոնց մտքին մէջ: Բայց մենք կը պնդենք, թէ մայրենի մաքուր լեզուն զսպանակն է ազգասիրութեան, եւ մինչեւ որ Հայ մը հայերէն չզգայ, հայերէն չխօսի, ինչ չափ ալ բարձր համարուի իր կարգ մը գոհողութեանց աստիճանը, չի կրնար իրական ազգասէր ըլլալ: Այս տեսութեան ստուգութիւնն ու ճշգութիւնը չեշտելու համար պէտք է գիտել սամ, թէ հայերէն զգալու եւ հայերէն խօսելու կերպերը արհեստական չեն: Մտքի եւ գրչի մարդոց համար մանաւանդ հայերէն զգալու, հայերէն խօսելու աղբիւրը նոյն ինքն Հայ Ազգին կեանքն է. զգացումի մաքրութիւնն ու լեզուի հարազատութիւնը անկէ միայն կրնան բխիլ: Ազգային գրականութեան եթէ ոչ խորունկ եւ հիմնական հմտութիւն, գոնէ գոհացուցիչ ծանօթութիւն մը անհրաժեշտ է հրապարակային գրիչ եւ խօսք գործածելու համար: Ոչ - հայ միջավայրերու մէջ եւ ոչ - հայ միջոցներով մեր ձեռք բերած զարգացումները պիտի ծառայէին մեր բնիկ մտքին ու լեզուին ուժն ու փայլը աւելցնելու եւ ոչ թէ զանոնք եղծելու եւ խանգարելու:

ԲԱԲԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԶԻԿՄՈՒՆՏ ՖՐԷՕՏ

●

Մայիս վեցին լրացաւ հոգեվերլուծումի հիմնադիր՝ Զիկմունտ Ֆրէօտի ծննդեան հարիւրամեակը:

Ֆրէօյտ ծնած է Ֆրէյպերկի մէջ (Փրիպուրկ), Վիէննայի մօտ:

Վիէննայի համալսարանին դասախօսութիւնները զորս կատարեց 1916-1918 ամփոփուած «Ներածութիւն Հոգեվերլուծութեան», գիրքին մէջ ընդհ. պատկեր մը կուտան իր տեսութեանց: Յետոյ հրատարակած է «Հաւաքական հոգեբանութիւն եւ եսին վերլուծումը» (1920), «Հոգեվերլուծման փորձեր», ուր կը բացատրէ բնազդներու տեսութիւնները: Կեանքի բնազդ կը կոչէ սեռային բնազդը: Պատերազմներու միջոցին բնաջնջումի ուժերու շղթայազերծումով նշմարեց որ գոյութիւն ունին նոյնքան նախնական բնազդներ, որքան սեռայինը, զորս կոչեց յարձակողական բնազդներ:

Ֆրէօյտ յոռետես մըն էր:

1938ին երբ Նացիները գրաւեցին Աւստրիան, Ֆրէօյտ 82 տարեկան էր եւ բանտարկուեցաւ իր բնակարանին մէջ: Մեծ փրկագինի մը փոխարէն թոյլ տրուեցաւ որ մեկնի երկրէն: 1939 Սեպտ. 23ին Ֆրէօյտ մեռաւ Լոնտոնի մէջ, աքսորական: Քաղցկեղ տարիէ ի վեր լեզուի խլիրդէ կը տառապէր:

Զօրաւոր սիրով մը կապուած էր իր կնոջ: Երբ 1951ին մեռաւ Տիկին Ֆրէօյտ 90 տարեկանին, իր քով գտնուեցան Զիկմունտէ ստորագրուած 900 նամակները, գրուած երեք տարուան բաժանումի միջոցին:

Անսահման բարութիւն մը կը ծորէր իր աչքերէն, կը գրէ տեղական թերթի մը աշխատակիցը, որ անձամբ ճանչցած է Ֆրէօյտը: Ան կը մտանէր նաեւ մեծ մտահոգութիւն մը թէ ինչ պիտի ըլլայ իր վարդապետութիւնը իր մահէն ետք, պիտի նմանի՞ տակաւին իր մտածման:

Միայն ջղախտաբանութեան մէջ չէ, որ կը գործադրուի հոգեվերլուծման տեսութիւնը, այլ եւ քաղաքակրթութեան պատմութեան, կրօնքներու գիտութեան եւ դիցաբանութեան մէջ: Ֆրէօյտն էր որ մէջտեղ հանեց գոյութիւնը անգիտակցին հոգեկան կեանքին մէջ:

Ֆրէօյտի ազդեցութիւնը նկատելի է զանազան գիտութեանց մէջ, ինչպէս ազգագրութեան, ընկերաբանութեան, ոճրագիտութեան եւ գրականութեան մէջ:

Բժիշկները սահմանափակեցին հոգեվերլուծումը բժշկելու արուեստին մէջ միայն:

Այնուհետեւ հետ Ֆրէօյտ եղաւ Ի. դարու ամէնէն մեծ դէմքը: Մարդկային հոգին քննելու նոր ճամբայ մը բացաւ: Եւ երբ այսօր իր հակառակորդները կը քննադատեն զինք, չեն մտածեր թէ առանց անոր միեւնոյն լեզուն պիտի չգործածէին: Ան փոխեց մեր տեսնելու, զգալու եւ հասկնալու եղանակը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Այդ զրոյցութեան միջոցին Նրա հոլանի բազուկների վրայ կապած մարջանի կարմիր շարքերը ախորժելի ձայներ էին հանում: Սամուէլի մայրը դեռ շարունակում էր նայել լուսամուտից: Որմիզդուխտը իւր հերկայութիւնը յիշեցնել տալու համար, հարցրեց.

— Միայնա՞կ է գալու Սահակը:

— Նրա հետ կը լինի եւ իւր հօր քարտուղարը՝ Մեսրոպը, պատասխանեց նա, դառնալով դէպի իւր մօտացուած հիւրը:

— Ես Մեսրոպին չեմ տեսել, ասաց Որմիզդուխտը:

— Շուտով կը տեսնես. մի սիրուն, նաշխունիկ երիտասարդ է:

Վերջին երկու բառերի վրայ մի առանձին եղանակով շեշտեց Տաճատուհին: Որմիզդուխտը այլայլուեցաւ:

Խօսում էին պարսկերէն:

— Սահակը նոյնպէս սիրուն երիտասարդ է, նկատեց նա:

— Եւ աւելի սիրուն, քան թէ Մեսրոպը, աւելացրեց Տաճատուհին զուռն ժպիտով:

Ներս մտաւ Սամուէլը:

— Բարեւ, Որմիզդուխտ, բարեւ, մայր իմ, ասաց նա եւ շնորհալի կերպով, մօտեցաւ, նախ մօր ձեռքը համբուրեց եւ ապա Որմիզդուխտի:

Սամուէլի յայտնուիլը փարատեց Որմիզդուխտի ձանձրոյթը եւ նրա սիրուն դէմքի վրայ նշմարուեցաւ նկատելի ուրախութիւն:

— Ի՞նչ եղան «քո» հիւրերը, հարցրեց մայրը մի առանձին յանդով:

Սամուէլը մօտեցաւ լուսամուտին, այնտեղից նայեց դէպի հանդիպակաց աշտարակը, որի կողքին ապուցած էր արեւի քարեայ ժամացոյցը, եւ ասաց.

— Փոքր ինչ ուշացան, երեւի, շուտով կը գան: Հիմա հասկանում եմ, խօսքը փոխեց նա, թէ դու որքան սիրում ես Սահակին:

— Ի՞նչպէս, հարցրեց մայրը թագցնելով իւր դժկամակութիւնը:

— Դահլիճը բոլորովին նոր կերպով ես զարդարել, եւ այդքան անհամբեր ես Սահակի ուշանալու համար:

Մայրը ծիծաղեց:

— Բայց գիտե՞ս, Սամուէլ, մենք շուտով գուցէ ուրիշ հիւրեր եւս ունենանք: Ինչո՞ւ չես նայում:

Սամուէլը նայեց Որմիզդուխտի եւ մօր հանդէպ:

— Ի՞նչ հիւրեր, հարցրեց նա:

— Դեռ եւս հարցնո՞ւմ ես, Սամուէլ, ասաց մայրը մի այնպիսի յանդիմանական ձայնով, որով կշտամբել էր կամենում որդու մոռացկոտութիւնը: Դու խօ գիտես, որ հօրդ հետ գալու են պարսից երկու նշանաւոր զօրավարներ՝ Զիկ եւ Կարէն իշխանները. տարակոյս չկայ, որ Տարօնով անցնելու միջոցին՝ նրանք մեր ամրոցում հիւր կը լինեն:

— Այդ ես գիտեմ... սիրելի մայր, պատասխանեց Սամուէլը, վեր առնելով Որմիզդուխտի հովհարը եւ պտտացնելով մատների մէջ: Դեռ վաղ է... դու շտապում ես... պարսից զօրավարները այսպէս շուտ չեն գայ... մինչեւ նրանց Տարօնի սահմանի մէջ մտնելը, մենք բաւական ժամանակ ունենք այդ գերապատիւ հիւրերի ընդունելութեան համար արժանաւոր պատրաստութիւններ տեսնելու...

Տիկինը որդու փոխաբերական խօսքերը ընդունելով որպէս անկեղծութիւն, պատասխանեց.

— Ես էլ գիտեմ, որ բաւական ժամանակ ունենք պատրաստուելու, բայց դու չես իմանում, Սամուէլ, մեր ապատաւորների կոպտութիւնը: Հազար անգամ պատուիրում ես, դարձեալ մոռանում են, թէ ինչ բան ուրեղ պէտք է դնել, կամ ինչ բան ուրտեղից պէտք է վերառնել: Եւ ես ամէն անգամ, երբ մի նշանաւոր մարդ եմ ընդունում, առանց ամօթի չեմ մնում:

— Բայց Սահակն մերն է, սիրելի մայր, նա օտար չէ, որ այդքան խստապահանջ լինի քեզանից...

— Դու դարձեալ Սահակի մասին ես խօսում, ընդհատեց մայրը վրդովուելով: Սահակի մասին ո՞վ է մտածում...

— Հա մոռացայ... Զիկ եւ Կարէն զօրավարները...

— Այո, Զիկ եւ Կարէն զօրավարները: Գիտես, Սամուէլ, ո՞վքեր են դրանք, ո՞րքան մեծ ազդեցութիւն ունեն Շապուհի արքունիքում:

Այդ անունները յանախ կրկնելով, Որմիզդուխտը միամտութեամբ խօսակցութեան մէջ մտաւ.

— Նրանք իմ եղբօր յետին ծառաներն են, եթէ այստեղ գալու լինեն, համարձակութիւն չպիտի ունենան իմ մօտ նստելու:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

չարունակուին Ալժէրի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ :

× Զանազան ձեռնարկներ կը կատարուին, վերակոչեալ զինուորներուն կամ անոնց ընտանիքներուն օգնելու համար : Դեղագործերու սենտիքան որոշեց օգնել իր արհեստակից զինուորներուն : Մարսէյլի Առեւտրական Սենեակը որոշեց բատանձնել զօրախումբի մը կնքահայրութիւնը :

× Մարաքէշի (Մարոք) ջարդերը դադրեցան, շնորհիւ զինեալ ուժերու միջամտութեան : Զոհերու թիւն է 42 սպանեալ եւ քսան վիրաւոր : Տեղատարափ անձրեւներն ալ օգնեցին ջարդը դադրեցնելու : Բայց միտքերը գրգռուած են եւ կը վախցուի որ նոր անակնկալներ պատահին : Մարոքի ներքին նախարարը հրաժարեցաւ :

× Ֆրանսայի ալժերիացի բանուորները գործադուլ մը սարքած էին առջի օր, հետեւելով մասնաւոր հրահանգի մը : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ շարժումը աւելի զգալի էր գաւառի քան թէ Փարիզի մէջ : Ոստիկանութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առած էր Փարիզի մզկիթին շուրջը :

× Լիոնի ոստիկանութիւնը արգիլեց Ալժերիոյ վերաբերեալ ցոյց մը : Հինգ հոգի եւ ոստիկան մը վիրաւորուեցան :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ատլանտեան խորհուրդին ժողովը կը շարունակուի Շայոյի պալատին մէջ : Բացման նիստին կը նախագահէր Իսլանտայի արտաքին նախարարը : Քննուեցաւ այն ծրագիրը որ կը տրամադրէ նոր ուղղութիւն մը տալ կազմակերպութեան, ուժեղացնելով անոր տնտեսական գործունէութիւնը :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինօ, ծրագիր մը ներկայացուց, առաջարկելով գործակալութիւն մը հաստատել, «Համաշխարհային տնտեսական բարգաւաճման համար» : Ծրագիրը կը տրամադրէ հիմնել վիճակագրական գրասենեակ մը, դրամատուն մը, առեւտրական գրասենեակ մը եւ արհեստագիտական հիմնարկ մը : Գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ տնտեսապէս զարկ տալ այն երկիրներուն որոնք ետ մնացած են ճարտարագործական տեսակէտով :

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կ'երեւայ թէ Մ. Նահանգները շատ ալ համաձայն չեն այս ծրագրին :

Վիճաբանութեանց ընթացքին նախարարները խոստովանեցան թէ իրապէս փոփոխութիւն մը կատարուած է Խ. Միութեան քաղաքականութեան մէջ եւ թէ յարաբերութեանց բարւոքումը պարզ ռազմախաղ մը չէ : Եւ սակայն կ'ընդունին թէ անփոփոխ կը մնան Մոսկուայի հեռաւոր ծրագիրները, հետեւաբար անակնկալներ միշտ ալ կրնան պատահիլ :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Զինաթափութեան յանձնախումբը, որ ամիսներէ ի վեր ժողով կը գումարէր Լոնտոնի մէջ Մայիս չորսին ընդհատեց իր աշխատանքները : Արեւմտեան չորս պատուիրակութիւնները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին որով կը ծանուցանեն թէ չեն կրցած համաձայնութեան մը յանգիլ Խ. Միութեան հետ : Բայց եւ այնպէս, ամէն յոյս կորսուած չէ տակաւին : Անգլիոյ պատուիրակին տուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը մօտերս նոր կրճատում մը պիտի կատարէ իր զինեալ ուժերուն մէջ : Միւս կողմէ, Մոսկուա չընդունիր միջազգային ազդու հսկիչի մը հաստատելու պայմանը, որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Ամերիկա : Նախագահը անգամ մը եւս յիշեցուց այս պարագան իր լրագրական ասուլիսին մէջ, դիտել տալով կարելի չէ իրական զինաթափութիւն հաստատել առանց ազդու հսկիչի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉԸ.— Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 52–2ի զօրադասին 70.000 զինուորները կրնան Ալժերիա ղրկուիլ Մայիս 15էն սկսեալ : 1953-1ի եւ 53–2ի բոլոր զինուորները պիտի տեղաւորուին «փափուկ» կէտերուն վրայ, տասը օրէն, բայց պիտի չմասնակցին շարժուն գործողութեանց : Ամէն օր 3000 զինուորներ ճամբայ պիտի հանուին Ֆրանսայէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Գերագոյն Խորհուրդին դիւանը ապրիլ 19ին ջնջած է 1934 Դեկտ. մէկի հրամանագիրը, որ կը տրամադրէր խորհրդային աշխատաւորներու կամ իշխանութեան դէմ գործուած ահաբեկչական բոլոր արարքները դատել տասը օրէն, մեղադրեալին չյանձնել ամբաստանագիրը, ջնջել վերաքննութիւնը կամ ներումը եւ անմիջապէս գործադրել ամէն մահավճիռ : Այդ շրջանին Չեկային իրաւունք տրուած էր առանց դատավարութեան դատապարտելու կարգ մը քաղաքական ոճիրներու հեղինակները : Այս նոր կարգադրութեամբ Մոսկուա կ'ուզէ ապացուցանել թէ վերջացած է զանգուածային մաքրագործումներու շրջանը :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կաթոլիկ առաքելութիւնը որոշեց փակել իր բոլոր դպրոցները, բողոքելով ուսուցիչներու մասին քուէարկուած նոր օրէնքի մը դէմ : Փակման որոշումին ենթակայ են 500 կրթական հաստատութիւններ, մէջն ըլլալով Ֆրանսական եւ իտալական դպրոցները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Երեսփ. ժողովը առաջին ընթերցումով քուէարկեց այն օրինագիծը, որ պարտաւորիչ զինուորութիւն կը տրամադրէ, 18 ամսուան ծառայութեամբ, 500.000 հոգինոց բանակ մը կազմելու համար :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 4).— Ձոյլ ոսկի 454.000, նափոլէոն 3080, անգլիական 3990, զուից. 2980, քսան տոլարնոց 15680, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1075, տոլար 392, զուից. 93.50, լիր 0.62, պելժիական 7.80 :

Այրի Տիկին Տիրուհի Հաթայեան, Օր. Մարի Հաթայեան, Պ. Խոսրով Հաթայեան, Պ. Կարապետ Գապատայեան, զաւակները եւ թոռները (Պոլիս), Այրի Տիկին Հիւսնիկ Օհանեան, զաւակները եւ թոռները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մարտիրոսեան, զաւակները եւ թոռները (Աթէնք), Այրի Տիկին Նշան Պայրամեան եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Միչէլ Քէօմիւրճեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գապատայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Հէքիմեան, զաւակները եւ թոռը, ինչպէս եւ Տիկին Մ. Տալեան, Աքսապալեան, Ջալըքեան, Ղազիկեան, Մըչիկեան, Մելքոնեան, Գայմաքեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսին, հօր, աներձագին, մօրեղբօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱԹԱՅԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 4ին, 65 տարեկանին, իր բնակարանը, 17 ռիւ տը լա Ժիրոնտ (Առնուվիլ) :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 14.45ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը ժամը 14.30ին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ դիտել :

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրորդ ուխտագնացութեան սկսելէ առաջ, առաջին ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը եւ խմբանկարները պիտի ներկայացուին 6 Մայիս կիրակի, ժամը 3ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ուխտաւորները եւ փափաքող հայրենակիցները :

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, յառաջիկայ հինգշաբթի 10 Մայիս, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը :

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը կը հրաւիրուի հանդիսաւոր պատարագին, ժամը 10ին : Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը :

(Դիւան)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը «Մայրերու Օր»ը կը տօնէ Մայիս 19ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Հաւինձ կը փնտռէ իր քոյրերը՝ Արաքսի, Արշալոյս եւ Արուսեակ Տէր Վարդանեան, Խարբերդ-Փանճարլըզ գիւղէն : Հաստատուած է թէ կը գտնուին Մարսէյլ : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Պ. Արսէն Նորայեանի, 57 ռիւ Պէրնար տը Պուա, Մարսէյլ :

× Հալէպէն Յակոբ Տէյիրմէնճեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յովհաննէս Տէյիրմէնճեան, Գարակէօզեան որբանոցէն շըրջանաւարտ, պատերազմին եղած է զինուոր Ֆրանսական բանակին : Տեղեկացնել Սիրանոյշ Մելքոնեանի, Ռիւ տը լա շէն Շարվիէօ, (Իզէր, Ֆրանս) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պրիւքսէլէն ընկեր Արշակ Մուշեղեանէ 1750 ֆր., իր հերոս հօր՝ Պիթլիսցի Մուշեղի յիշատակին :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Օր. ԱԼԻՍ ՋՐԲԱՇԵԱՆ
Պ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՄՈՄՃԵԱՆ
Ամուսնացած

28 Ապրիլ, 1956 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Խիստ կարեւոր օրակարգ.—

Քաղաքի Ռոստոմ խումբ այս երկուշաբթի ժամը 21ին :

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Խատիսեան խումբ, այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 21.30ին :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ «Սիամանթօ» խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին :

ՍԷՆԹ ԱՆԻ «Քեռի» խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին :

ՊՈՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան :

ԱՎԻՆԵՈՆԻ Մուրատ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 14ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհանեանի բնակարանը :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ փոխ-ատենապետ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ :

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Ռիւ տ'Օպանյը :

Այս հանդէսին հրաւիրուած են մարսիլահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական յարանուանութիւնները, Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի ինչպէս նաեւ բոլոր բարեգործական եւ բարենպատակ ու հայրենակցական միութիւններու ներկայացուցիչները անխտիր :

Կը խօսի գրագէտ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին՝ արտասանութիւն, երգ, նուագ :

Թատերական ներկայացում՝ Ղարապագի Մելիքները (4 արար), ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան Թրազօյի եւ մասնակցութեամբ յայտնի դերասաններու :

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հայրենի եւ եւրոպական պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

Յարգելի հասարակութեան ուշադրութեան.— Տեղերը սակաւաթիւ ըլլալով, կը խնդրուի կանխօրոք ապահովել տոմսերը վարչութեան անդամներէն եւ Վասպուրականցի երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներէն :

ՎՐԻՊԱԿ.—Շաբաթ օրուան «Յառաջ»ին մէջ, Գ. էջ, Ա. սիւնակ «Ֆրանսա եւ Հայաստան» յօդուածին մէջ, օրուան նախագահին անունը պիտի ըլլայ ՕԼԻՎԻԷ ԼԱՔՈՄՊ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՄԱՅԻՍ
MARDI
8 MAI
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7573 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3384

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Պատմական տարեդարձ մը եւս,— 8 Մայիս 1945:

Կառավարութիւնը ազգային տօն հռչակած է այս թուականը, որ հանդիսաւորապէս կը յարգուի այսօր, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Միւս յաղթականներն ալ կ'ոգեկոչեն զայն, պաշտօնական եւ ժողովրդական ցոյցերով:

Տասնըմէկ տարի առաջ այսօր, հիթլերական Գերմանիան կը ստորագրէր անպայման անձնատուութեան դաշնագիրը, իր ճակատագիրը յանձնելով Դաշնակիցներուն:

Միջազգային պատմութեան մէջ առաջին անգամ էր որ պարտուած երկրի մը վարիչները կը դատուէին իբրեւ պատերազմի ոճրագործ եւ կը դատապարտուէին ամէնէն անարգ մահապատիժին,— կախաղան: Ուրիշներ ալ՝ ցկեանս կամ ժամանակաւոր բանտարկութեան:

Այդ առթիւ, հիմը կը դրուէր նոր տեսութեան մը, Ցեղասպանութիւն, որուն անկերպանգնելի վարպետը հանդիսացած էր՝ տարիներ առաջ, Թուրքիան, այժմ զինակից յաղթականներուն:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ կարելի էր խուսափել Բ. Աշխարհամարտէն, եթէ Խ. Միութիւնը յայտնի դաշնագիրներ եւ գաղտնի պայմանագիրներ կնքած չըլլար հիթլերական Գերմանիոյ հետ, 1939 Օգոստոս 23ին:

Բոլշեւիկները մինչեւ այսօր ալ հաւար աղբիւրէ ջուր կը բերեն, արդարացնելու համար այդ չարաշուք դաւը:

Նոյն իսկ այս օրերուն երբ Ստալինի աբեւը խաւարած է եւ ամէն օր ամբաստանագիրներ կը կազմուին անոր դէմ, Մոսկուայի նոր վարիչները յանցանք մը չեն տեսներ այս եղեռնական արարքին մէջ:

Ընդհակառակն, կը ճգնին ապացուցանել թէ Խ. Միութիւնը այդ գործակցութիւնը կը հաստատէր յանուն ինքնապաշտպանութեան ...

Ամբողջ երկիրներ փլան: Աւելի քան քսան միլիոն մարդկային էակներ ոչնչացան: Սերունդներ ժառանգաբիր աշխատանքի դատապարտուեցան:

Յետոյ, իբրեւ տրամաբանական հետեւանք, Եւրոպայի կէսէն աւելին որորուելով ինկաւ բոլշեւիկեան զլանին տակ:

Եւ այժմ Արեւմուտքը անկարելին կը փորձէ, ոչ միայն բռնի կարմրած ժողովուրդները փրկելու, այլ եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար:

Միեւնոյն ատեն, կը ջանայ իր իսկ ազատութիւնը ապահովել բազմապատկելով պաշտպանութեան միջոցները, նորանոր եւ աւելի մահացու զէնքեր հնարելով:

Արդէն իսկ սկսած է ահաւոր զինարշաւ մը երկու ճակատներուն միջեւ, եւ զինաթափութեան յանձնաժողովները ի զուր կը ճգնին ելք մը գտնել, գոնէ դասական սպառազինութիւնները սահմանափակելու համար:

Անցեալ շաբթու, զինաթափութեան Լոնտոնի մասնախումբին ամերիկեան պատուիրակը, Ստեսըն, կ'ըսէր թէ ճամբան 15 քիլոմեթր հաշուելով եօթը կտրած են արդէն եւ կը մնայ 8ը:

Կը թուի թէ դեռ շատ քրտինք, թերեւս ալ արիւն պիտի թափեն մնացեալ ութն ալ կտրելու համար:

Մինչ այդ, Մոսկուան համակեցութիւն կը քարոզէ, զէնք եւ դրամ ճարելով Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն: Անգամ մը եւս ծանր փորձի մը ենթարկելով Արեւմուտքի համբերութիւնը:

1945 Մայիս 8ի յաղթանակը պիտի մնայ միշտ կիսկատար, քանի միլիոնաւոր ժողովուրդներ կը տառապին Սովետներու համայնակուլ բռնակալութեան պիրկ թաթին տակ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐԸ

Կառավարութիւնը երեք անգամ վստահութեան քուէ շահեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, քուէարկել տալով նոր տուրքերը, որոնց արդիւնքով պիտի հոգան ծերութեան թոշակի յաւելման ծախքերը (140 միլիառ ֆրանք): Նոր տուրքերը քուէարկուեցան 138ի դէմ 260 ձայնով, ամբողջ օրինագիծը՝ 95ի դէմ 333ով: Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ կառավարութիւնը պիտի պարտուէր, առանց համայնավարներու 145 քուէներուն: Համերաշխութեան անուկի հաստատումը քուէարկուեցաւ 121ի դէմ 334 ձայնով: Կարեւոր թիւ մը կը կազմէին ձեռնպահները: Ընդդիմադիր երեսփոխանները մեծ մասով ձեռնպահ մնացած կամ քուէ տուած էին, չուզելով տապալել դահլիճը՝ Ալժերիոյ տագնապին հոգերուն մէջ: Փուժատեան 45 երեսփոխանները դէմ քուէարկած էին երեք անգամին ալ:

Օրինագիծը այժմ յանձնուած է Հանրապետութեան Խորհուրդին (ծերակոյտ), որ միայն խորհրդակցական հանգամանք ունի եւ իր տեսակէտները պիտի յայտնէ մինչեւ ամսու վերջ:

Վարչապետը ճառ մը խօսելով Առասի մէջ, հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց հանրապետականներուն, որպէս զի ձեռնարկեն սահմանադրութեան խոր բարեփոխման, դիմադրաւելու համար ժողովրդապետութեան սպառնացող վտանգները: Այս առթիւ ըսաւ.— «Երկիրը այն տպաւորութեան տակ է թէ իր վարչական կարգուսարքը այլեւս չի համապատասխաներ արդիական պետութեան մը պահանջներուն, թէ պետութեան հեղինակութիւնը յամրաբար կը խախտի յօգուտ մասնաւոր շահերու վրայ հիմնուած խմբակցութեանց, թէ ազգին միութիւնն իսկ վտանգուած է: Կարգ մը մարդիկ եւ կարգ մը խմբակցութիւններ կը փորձեն օգտուիլ այս կացութենէն՝ ընդդէմ երկրի շահերուն: Սախպողաբար կոչ կ'ուղղեմ հանրապետականներուն որպէսզի մէկդի դնեն իրենց անձնական նախասիրութիւնները, համաձայնին շարք մը պարզ առաջարկներու վրայ եւ յանձն առնեն դանոնք իրագործել անյապաղ: Հարկ է զօրացնել գործադիր իշխանութեան դիրքը, յարգելով հանդերձ խորհրդարանին իրաւասութիւնները»:

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բանուորական Ուժի ընդհ. քարտուղարը՝ Ռոպեռ Պոթըռօ (ընկերվարական) ճառ մը խօսելով Միութեան համագումարին մէջ, թելադրեց բանակցիլ Ալժերիոյ ներկայացուցիչներուն հետ, փոխանակ սպասելու որ երկիրը խաղաղի եւ ընդհ. ընտրութիւններ կատարուին: Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ համայնավարներն ալ նոյն տեսակէտը կը պաշտպանեն եւ թէ Պ. Պոթըռօ աւելի յառաջ գնաց, պահանջելով անկախութիւն տալ Ալժերիոյ, ինչպէս տրուեցաւ Թունուզի եւ Մարոքի: Ուրեմն անբաւական կը գտնէ կառավարութեան ծրագրած բարենորոգումները: «Մեզի կ'ըսեն.— Ֆրանսա չկայ առանց Ալժերիոյ: Ես համոզուած չեմ: Ըմտական տեսակէտով մենք ենք որ կանգուն կը պահենք Ալժերիան: Ինչ որ կը շահինք առեւտուրով կը կորսնցնենք իբրեւ հարկատուներ: Պէտք է տնտեսական կապեր հաստատել Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ սերտ յարաբերութիւններով կամ անկախութեամբ»:

Ի վերջոյ 11ի դէմ 60 ձայնով քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որ կ'ըսէ թէ կարելի չէ վէճը լուծել բռնի ուժով, կը դատապարտէ Ալժերիոյ ազգայնականներուն գործած ոճիրները եւ կարգ մը միջոցներ կ'առաջարկէ կրակը դադրեցնելու համար:

× Տակաւին չեն գտնուած այն երեք Ֆրանսացի պատանիները որոնք առեւանգուած էին: Հետազօտութիւններ կը կատարուին բազմաթիւ ոստիկաններով, որսի շուներով եւ օդանաւերով: Կը կարծուի թէ վար զրուած են իբրեւ պատանդ:

Մայիս 6ին զինուորական կարաւան մը ծուղակը ինկաւ Թլեմսենի մօտ: Տասնըեօթը զինուորներ սպաննուեցան եւ եօթը հոգի անհետացան: Թունուզի սահմանին վրայ սպաննուեցաւ 70 ըմբոստներ:

× Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, Փարիզ գալով տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Պ. Կի Մոլէի հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս տեսակցութեան, նկատելով որ Պուրկիպա վերջերս համակրանք յայտնած էր Ալժերիոյ ազատագրական շարժումին հանդէպ: Ահա իր խօսքերը,— «Ալժերիոյ հարցին միակ ելքն է վերահաստատել խաղաղութիւնը՝ անմիջական բանակցութիւններ կատարելով: Միայն այս գնով Ֆրանսա կրնայ մնալ Հիւս. Ափրիկէի մէջ»:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ԱՀԱ ՁԵԶԻ «ԼՈԿԻԳԱ»

Հեռաւոր Քալիֆորնիոյ մէջ համայնագէտ մը բառած է, Սահակ Չքչեան,— նախկին Դաշնակցական, նախկին Հօկ, այժմ թունդ «Հայաստանասէր» եւ աշխատակից ռամկավար թերթերու:

Պարոնը կը գրէ ամէն հարցի մասին, «հասարակական »էն մինչեւ լեզուական կամ բանաստեղծականը, յիմար - իմաստուն վճիռներ արձակելով, չիլա-փիլաւ շարադրութեամբ:

Պատահաբար ձեռքս անցաւ ռամկավար թերթի մը յունուար 28ի թիւը, ուր պարոնը յօդուած մը ունի հետեւեալ խորագրով.— «Էջմիածնայ կաթողիկոսը եւ հայկական գաղութները:

Ինչե՞ր, ինչե՞ր տեղի ունեցեր են Խ. Միութեան մէջ, եւ նոր կը լսենք:

— «Եկաւ ռուսական յեղափոխութիւնը: Բոլշեւիկները դրամատիրական կարգերի հետ տապալեցին նաեւ բոլոր տեսակ կրօնների եկեղեցական հաստատութիւնները, որոնց թւում նաեւ Հայ լուսաւորչական եկեղեցին: Հիմք դրուեց «ազատ եկեղեցու», կործանուեցին հին կարգերը, դրաւեցին բոլոր եկեղեցական կալուածները, վանքերը մնացին աւերակ, իսկ Էջմիածնում նստում էր մի կաթողիկոս լոկ որպէս վանահայր, որի հօտը նոյն իսկ երկնչում էր մօտենալ նրան եւ տալ բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւն»: (Զարթօնք):

Այնուհետեւ որոշ բարեփոխում տեղի ունեցեր է, շնորհիւ 1936ի սահմանադրութեան:

... «Քանի որ Սովետական Միութիւնը մի ամբողջատիրական (համատիրական) պետութիւն է, նրա սահմաններում ոչ մի կազմակերպուած մարմին չէ կարող ազատ ֆունկցիա ունենալ»:

Սովետները «կը հսկեն կրօնական հաստատութիւնների վրայ. բայց այդ հսկումը կրօնական նպատակներ չունի, այլ լոկ քաղաքական է»:

Նոյն սիւնակին տակ ուրիշ բան մըն ալ կ'իմանանք.

— «Կրօնական ճանապարհով Սովետները այնքան էլ միտք չունին քաղաքական նպատակներ հետապնդելու, չէզոքացնելու այն հակահոսանքները որոնք կարող են գործիք դառնալ արտասահմանի քաղաքական հոսանքների ձեռքը»:

Հակասութենէ հակասութիւն գլորելով, Պ. Չքչեան «զգայացունց» յայտնութիւն մը եւս կ'ընէ.

— «Ասում են գաղութներում, որ ներկայ կաթողիկոսը Սովետների ընտրելին է: Այո, դա ճիշդ է: Եթէ ընտրութիւնը լինէր ազատ եւ ժողովրդական, դժուար թէ 48 տարեկան մի եպիսկոպոս, ծանօթ միմիայն Բալկաններում, դառնար Հայոց կաթողիկոս»:

Նախկին ճեմարանականին կարծիքով, «դա վատ երեւոյթ չէ, այլ մի շատ ցանկալի երեւոյթ է, քաղաքական ներկայ պայմաններում»:

Զհասկցա՞ք: Մնացեալն ալ կարդացէք.

— «Էջմիածնի կաթողիկոսը եւ Սովետ Հայաստանի կառավարութիւնը ցանկանում են որ Անթիլիասում նստի մի անձնաւորութիւն որը պահի Հայոց եկեղեցու միասնականութիւնը եւ պահպանի բարեկամական դիրք Սովետների հանդէպ»:

Մե՜ղք որ այս տաղանդաւոր ճշմարտութիւնը չեն ըմբռնած Միջին Արեւելքի մէջ...

ՎԱՀԷ

ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

«Այգ»էն կ'իմանանք թէ Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահը, Խորէն եպիսկ. Երուսաղէմ գացած է եւ պիտի մնայ մօտ մէկ շաբաթ:

Կ'ենթադրենք թէ խնդիրը կապ ունի նորընտիր կաթողիկոսին օծման հետ:

ՋՐԱՄԻՆ ռումբ մը պիտի արձակուի վաղը, չորեքշաբթի, օդանաւէ մը, ինչպէս կը ծանուցանեն Ամերիկացիները: Շաբաթ օր ալ հիւլէական թեթեւ զէնքեր պայթեցուցին Խաղաղական Ովկիանոսին մէջ:

ՄԱՅԻՍ 8ի տարեդարձին առթիւ զօրահանդէս մը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ինչպէս եւ լուսավառութիւն:

ԹԻԹՕ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

Եուկոսլաւիոյ հանրապետութեան նախագահը, մարաջախտ Թիթօ, Փարիզ հասաւ երէկ, եւ Գուլոնյըի կայարանին մէջ դիմաւորուեցաւ Հանրապետութեան նախագահին կողմէ, որուն հիւրը պիտի ըլլայ մինչեւ շաբաթ: Տէր եւ Տիկին Թիթօ պիտի բնակին Էլիզէի պալատը: Հիւրերուն տրամադրուած է պալատին արքայական յարկաբաժինը, առաջին յարկ, որուն պատուհանները պարտէզին վրայ կը նային: Կը բաղկանայ երկու սենեակներէ եւ երկու սրահներէ: Մէկը, «Թագաւորին սենեակը», կահաւորուած է արդիական կարասիներով: Աթոռները եւ անկողինները ծածկուած են ոսկեայ, պատերը զարդարուած՝ պատմական պատկերներով:

Մարաջախտին կ'ընկերանան 12 ականաւոր անձեր որոնց մէկը արտաքին գործերու նախարարն է:

Կը հաստատուի թէ երկու նախագահները քաղաքական խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն: Մարաջախտ Թիթօ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, Պելկրատէն մեկնած ատեն.

— Երբ 1939ի աշնան վերջին անգամ կը մեկնէի Ֆրանսայէն, վերահաս պատերազմի վտանգին մութ ամպերը կը դիզուէին արդէն եւ անձկութեամբ կը նախազգայի թէ Ֆրանսան անգամ մը եւս պիտի հարկադրուի արիւն թափել: Պատերազմի ընթացքին Ֆրանսացի ժողովուրդին հերոսական դիմադրութեան լուրերը ամրապնդեցին մեր պայքարի կամքը հասարակաց թշնամիին դէմ»:

Յետոյ ըսաւ թէ իր այցելութիւնը միայն քաղաքավարական հանգամանք չունի, այլ երկու կողմերն ալ կարծիքի փոխանակութիւններ պիտի կատարեն փոխադարձ յարաբերութեանց եւ միջազգային հարցերու մասին: «Համոզուած եմ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ՄՈՒՇԵՂ

Սասունի քաջարի մարտիկներու պողպատէ շղթայի վերջին օղակներէն մէկն էր Սասունցի Մուշեղը, որ կորսնցուցինք:

Գոռ կարաւանի մը յառաջամարտիկ խոյերէն էր այն բոլորանուէր ֆետային, որ ժամանակին Տարօնի լեռները կը թնդացնէր իր երիտասարդի հուժկու անցքով, որ սակայն մահկանացուն կնքեց օտար ափերուն վրայ, արդէն կքած ու հիւանդութենէ խորտակուած:

Մուշեղ Աւետիսեան մանկութեան եւ պատանեկութեան օրերէն աչքը կը բանար Սասունի գոյամարտին մէջ, կը մեծնար արիւնալի հերոսութեան ժամանակաշրջանին եւ հասակ կը նետէր մահը արհամարհող անվեհեր մարտիկներու կողքին: Ճակատագիրը որոշուած էր այս պատանիին, որ մանկութեան առաջին օրերուն կը ստիպուէր ապաստանիլ Մուշի Ս. Կարապետի վանքը եւ հոն կը ստանար իր ուսումը:

Ծնած էր 1887ին Սասունի Խիանք գաւառի Արսըք գիւղին մէջ: Քանի մը տարեկան էր երբ կորսնցուց իր հայրը: Հօրեղբայրները չկրցան դիմանալ քիւրտ ցեղապետներու ճնշումին, լքեցին հայրենի կալուածները եւ փոխադրուեցան Տիարպէքիրի դաշտը: Կալուածները գրաւուեցան Քիւրտերու կողմէ: Փոքրիկ Մուշեղը յանձնուեցաւ Վարդան վարդապետի խնամքին, Ս. Կարապետի հովանիին տակ:

Մուշեղ լաւ ձայն ունէր եւ ժառանգաւորաց դպրոցին մէջ կ'առաջանար մինչեւ սարկաւագութիւն: Իբրեւ անվախ պատանի՝ շատ յաճախ կ'ընկերանար Ս. Կարապետի վանքի նուիրակներուն Տարօնի աշխարհը պտտելու, եկեղեցիներու մէջ երգելու եւ իրեն յանձնուած նամակները տեղը հասցնելու համար:

1905 - 1907ի դաժան տարիներուն Մուշեղ ամէնէն վստահելի սուրհանդակն էր՝ պաշտպանուած վանքի իր տարազին մէջ: 1907ին կասկածելի կը դառնայ եւ կը հետապնդուի ոստիկանութեան կողմէ: Դուրան Բարձրաւանդակի Կ. Կոմիտէն զայն գաղտնի ճանապարհով Կովկաս կը ղրկէ, ձերբակալութենէ ազատելու համար:

1908ին, Սահմանադրութեան ազատութենէն օգտուելով կը վերադառնայ Մուշ եւ կը գործակցի Ռուբէնին: Այդ թուականներէն կը սկսի Մուշեղի բեղուն գործունէութիւնը: Գործիչ կը նշանակուի Խիանքի, Խուլբի եւ Ֆարղինի: Խանդավառութեան այդ օրերուն Մուշեղ կը վերակազմէ յիշեալ շրջանները եւ մարտական խումբեր կը ստեղծէ ամէն տեղ:

Խիանքի շրջանին մէջ կը բանակցի քիւրտ ցեղապետ Քէօր Սուլէյման աղային հետ եւ կ'ուզէ խաղաղ ճանապարհով կարգադրել գրաւուած կալուածներու խնդիրը: Երբ կը տեսնէ թէ խօսքը առանց ուժի արժէք չունի իր զինուած խումբով կը մտնէ Արսըք գիւղը, դուրս կը քշէ բոլոր Քիւրտերը որոնք տէր դարձած էին գիւղին եւ կը հաստատուի իր հայրենական տունը: Հետզհետէ փախած եւ կալուածներէն զրկուած Հայերը կը վերադառնան եւ հայկ. գիւղը կը վերաշինուի:

1909ին երբ Ռուբէն կը մեկնի արտասահման եւ Տարօնի մէջ կը գործէ Գարմէն, Մուշեղ կը գործակցի անոր եւ կը շարունակէ կազմակերպական աշխատանքը մինչեւ Ս. Զաւարեանի մուտքը Տարօն: Ս. Զաւարեանի եւ Տօքթ. Զաւրեանի գործունէութեան շրջանին Մուշեղ ամբողջովին կը տրամադրուի անոնց եւ որպէս ազատ գործիչ կը շրջի Սասունի զանազան գաւառները:

Շրջանները զինելու համար կը ճամբորդէ դէպի Տիարպէքիր եւ Ուրֆա: Կապ կը ստեղծէ Գէորգ Եօթնեղբայրեանին հետ եւ անոր օժանդակութեամբ զէնք եւ ռազմամթերք կը փոխադրէ Տարօն:

1912ին, Ս. Զաւարեանի առաջարկութեամբ Պոլսէն կ'երթայ Մուշ, Դուրան Բարձրաւանդակի Կ. Կոմիտէին օժանդակելու: Այս ընդարձակ շրջանին մէջ կը հանդիպէր Կորիւնին, Վարդան վարդապետին, Մշեցի Մճոյին, որոնք Կ. Կոմիտէի սիւներն էին: Շրջանի մէջ ազատ գործիչներ էին Մաթէոսը (Պուլանուխի շրջան), Առաքելը (Վարդոյի շրջան), բայց իմ ուշադրութիւնը գրաւեցին երկու երիտասարդ ֆետայիներ, Սասունցի Մուշեղը եւ Սասունցի Մանուկը: Այս երկու գործիչները կարծես թէ տուն ու տեղ չունէին: Անոնք Դաշնակցութեան մարտական ուժը կը ներկայացնէին, իբրեւ զինուոր: Դաշնակցութեան գաղափարները կը տարածէին, իբրեւ գործիչ եւ կազմակերպող: Անոնք նաեւ սիրելի զաւակներն էին ժողովուրդին, որ սովոր էր իր բոլոր ցաւերուն համարդմել Դաշնակցութեան ֆետայիին, վստահ որ արդար վճիռ մը պիտի ստանայ:

Սասունցի Մուշեղ ընդհանրապէս Սասունի գաւառները (Խիանք եւ Խուլբ, Տալւորիկ եւ Ֆարղին) կը պտտէր եւ իր գործունէութեան համար կը զեկուցանէր, Կ. Կոմիտէին: Իսկ Մանուկը Մշոյ դաշտի սիրելին էր:

Այս երկու գործիչ - ընկերները անբաժան մնացին եւ հետագային շատ աւելի մեծ դերեր կատարեցին Երկրի մաքրագործման աշխատանքին մէջ:

1913ի աշնան Ռուբէն կը վերադառնար Մուշ, իբրեւ գործիչ եւ կրթական տեսուչ: Սասունցի Մուշեղ կը դառնար անոր աջ բազուկը եւ կը լծուէր ինքնապաշտպանութեան աշխատանքին:

Փոթորիկը շուտ պայթեցաւ: 1914ի պատերազմը հայութիւնը կը մատնէր ծանր վտանգի մը, իսկ 1915ին կը վերածուէր Ապրիլեան Եղեռնին:

Սասունը, հին յեղափոխութեան աւանդութեամբ, 1915ի Յունուարէն սկսած ապստամբ դիրք մը կը բռնէր, երբ կը տեսնէր թէ զինուորագրուած Հայերը ճանապարհներուն վրայ կը սպաննուէին: Մարտ եւ Ապրիլ ամիսներուն Սասունը արդէն պաշարուած էր Թրքական բանակներուն եւ քրտական խուժաններու կողմէ: Առաջին կռիւները կը պայթէին Խուլբի, Խիանքի եւ Տալւորիկի շրջաններուն դէմ: Սասունցի Մուշեղը հարաւային այս ճակատներու պատասխանատու հրամանատարն էր:

Սասունի հերոսամարտը, որ հինգ ամիսէն աւելի տեւեց, կեանքի եւ մահուան արիւնալի գոյամարտ մըն էր: Բազմաթիւ հին ֆետայի ղեկավարներուն հետ Սասունցի Մուշեղ վարեց Տալւորիկի եւ Խիանքի ուժերը եւ կրցաւ դիմանալ մինչեւ Յուլիս 15ը, երբ Անտոքի ճակատամարտը կը սկսէր: Արիւնալի կռիւներէն վերջ, Մուշեղ զինական ուժերը կը քաշէր Գեբին, անկէ ալ Անտոք:

Անտոքի եւ Սասունի հերոսամարտները բազմաթիւ էջեր կը գրաւեն Դաշնակցութեան եւ Տարօնի պատմութեան մէջ: Սասունցի Մուշեղը հերոսական աննման դէմք մըն է քաջամարտիկներու այդ փայլուն շարքին մէջ:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԵՐԳԸ
ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԵՐԸ

Ժողովրդական երգը Հայուն հոգեկան մեծագոյն եւ հարազատ արտայայտութիւններէն մին է եղած:

Ան երգած է իր տառապանքի օրերուն, ինչպէս նաեւ իր երջանկութեան պահերուն: Օտար երկինքի տակ, վտարանդի Հայուն, պանդուխտին հայրենաբաղձութիւնը փոխուած է երգի, յոյսի եւ մխիթարութեան:

Այսօր ալ, քաղաքակրթութեան այս աղմուկացուցիչ ոստանին, Փարիզի մէջ, որքան ալ հիւրընկալ ըլլայ ան իբրեւ միջավայր մեզի համար, երբ ատենը անգամ մը կը հնչէ սակայն մեր ականջներուն հայկական երգը, չկայ մէկը որ ցեղային զգացումէն մղուած չփոխադրուի իսկոյն դէպի տարբեր աշխարհ մը, ուր կը պարզուին իր հոգեկան աչքերուն դէպքեր, դէմքեր եւ կամ բնաշխարհիկ յուզիչ տեսարաններ:

Կայ նաեւ մեր մէջ սէրը եւ հետաքրքրութիւնը դէպի ազգային արուեստը, երաժշտութիւնը եւ դէպի անոր մշակները:

Փարիզի հայ գաղութը բարեբախտաբար բոլորովին զրկուած չէ այդպիսի վայելքներէ, նոյն իսկ եթէ յաճախ չէ որ այդ վայելքը կը մատուցուի իրեն: Մեր երգչախումբերուն կը պարտի հայ երգը իր գոյութիւնը, Սփիւռքի մէջ:

Սակայն պէտք չէ մոռնալ թէ որքան դժուարին եւ ապերախտ գործ է ապահովել երգչախումբի մը գոյութիւնը, որուն յաջողութիւնը գլխաւորաբար կախում ունի երկսեռ երիտասարդութեան մը բարեացակամութենէն եւ անոր զոհողութեան ոգիէն, եւ մասնաւորաբար դէպի հայ երգը անոնց ունեցած սէրէն:

Այս պայմաններուն մէջ սրտապնդիչ իրողութիւն մըն է գիտնալ նաեւ թէ մեր գաղութը ունի երիտասարդութիւն մը որ ըմբռնած է եւ կը զգայ թէ որքան ալ նուացուցիչ զբաղում մըն է իրենց ազատ ժամերէն մաս մը նուիրել այդ շինիչ ժամանցին, այսինքն երգելու:

Բոլորիս համար մեծ գոհունակութեան պահ մը չէ՞ եղած միշտ երգահանդէսի մը սրահին մէջ տեսնել այդ երիտասարդութիւնը, երբ մէկը միւսին հետեւելով կուգան շարուիլ բեմին վրայ իրենց սեւ եւ սպիտակ զգեստներուն մէջ:

Եւ իրենց ներկայութիւնը այդ օրը նոյնպէս գերազանց նուիրումի մէկ ապացոյցը չէ՞:

Անոնք բոլորն ալ ունին իրենց զբաղումը օրուան մէջ: Շատերը կը բնակին նոյն իսկ քաղաքէն դուրս եւ փորձի գիշերները, օրինակ, ոչ միայն կը զոհեն իրենց հանգիստը, այլ եւ իրենց երեկոյեան ճաշը մինչեւ ուշ ատեն:

Այս բոլորը, ինչպէս նաեւ կարգ մը ուրիշ պարագաներ, կը ներկայացնեն երգչախումբի ներքին կեանքին կարգ մը դժուարութիւնները, որոնք կը վրիպին առհասարակ մեր ուշադրութենէն: Մենք կը տեսնենք միայն արտաքին երեւոյթները:

Այս դժնդակ պայմաններուն մէջ գաղութին ընկերային հաւաքական կեանքի կենսունակութիւնը ապահովելու համար՝ մեր երկսեռ երիտասարդութեան ցոյց տուած այդ նուիրումը արժանի է մեր ջերմ գնահատութեան:

Այդ երգչախումբերէն մէկը՝ Սիփան Կոմիտաս որ կրցած է իր գոյութիւնը պահել աւելի քան 30 տարի, իր երիտասարդ վարիչին Պ. Կ. Ափրիկեանի ղեկավարութեամբ, սարքած է երգահանդէս մը, Մայիս 13ին: Պիտի մասնակցի նաեւ փոքր նուագախումբ մը:

Պ. Կ. Ափրիկեան, թէեւ բաղդատաբար անծանօթ, դեռ մեր գաղութին, բայց առանց վերապահութեան կրնանք ըսել թէ այն արուեստագէտներէն չէ որ կը տարուին դիւրին յաջողութիւններով, այլ իր նայուածքը կ'ուղղէ միշտ դէպի նոր հորիզոններ:

Այս երգահանդէսին իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ նաեւ երգչուհի Օր. Աստղիկ Առաքելեան, որուն ներկայութիւնը մեր հանդէսներուն մէկ փայլը եղած է միշտ:

Եթէ այդ երգչախումբը, ինչպէս նաեւ անոր վարչութեան անդամները անշահախնդիր ոգիով մը եւ անձնուիրաբար կը ստանձնեն աշխատանք մը որպէսզի գաղութին մէջ միշտ լսուի հայ երգը, անոնց միակ ակնկալութիւնը, ինչպէս ըսինք, իբրեւ վարձատրութիւն անշուշտ մեր հասարակութեան ջերմ վերաբերումը միայն կրնայ ըլլալ:

Սփիւռքի հայութեան համար կան վայելքներ՝ որոնցմէ կամովին զրկուիլ՝ պիտի նշանակէր կամովին թերանալ բարոյական պարտականութեան մէջ ալ:

Սակայն փորձով գիտենք որ մեր հասարակութիւնը միշտ փութացած է պատասխանել իրեն եղած հրաւէրներուն:

Մ. Ն.

ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ազգ. Միութեան ատենապետը, Պ. Յակոբ Անտոնեան հրաժարած ըլլալով, նոր վարչութիւն մը կազմուած է.— Ատենապետ Պ. Մ. Ճերանեան, փոխ-ատենապետ Յ. Այվաեան, ատենադպիր Լ. Տ. Սարգիսեան, փոխ-ատենադպիր Պ. Գասպաքճեան, գանձապահ Մ. Մաքսուտեան: Անդամներ՝ Էմ. Թէրզեան, Մ. Սեմերճեան, Թ. Կէվիկեան եւ Ս. Պըրնազեան:

ԶԱՏԻԿ

Զատիկին կեռասները կը կարմրին իմ ծննդավայրիս մէջ:

Անոնց առաջին կողովը ծղճղէն չէր գար, այլ վերի, լեռնային այգեստաններէն՝ ուր արեւին շողերը կ'իյնային աւելի բոցավառ՝ քան վարի գետեզերքի ծառերուն վրայ:

Մենք՝ պզտիկներս, մատի չափ տղաք, մեծերուն հետ եօթը շաբաթ պահք բռնած կ'ըլլայինք, այնպէս որ Զատիկը իր սրբազան խորհուրդով կուգար վերջ տալ մեր ինքնակամ զրկանքներուն:

Վա՜յ անոր՝ որ դպրոցը, կէսօրուան ճաշի համար պալուխ կամ պանիր բերած կ'ըլլար: Ծրարը կը խլէինք ձեռքէն եւ դարտակ հացը կուտայինք:

Հրաշալի համ ունէր կարծես խթման երեկոյին մեր կոտրած հաւկիթը՝ որուն կարմիր կճեպին տակ եօթը շաբթուան սպասումը կար:

Կիրակի օրը, երբ արդէն ժամէն տուն եկած կ'ըլլայինք եւ սեղանէն ելած, մեր տան դիմացի հրապարակը կը լեցուէր պզտիկներով ու մեծերով: Փոքրերը մենք էինք, իսկ մեծերը՝ փեսացու երիտասարդներ՝ մինչեւ իսկ նոր փեսաներ՝ գաւառի այն տղաքը՝ որոնք սրածայր ոլորուած սեւ պեխեր ունէին եւ կրակոտ աչքեր: Հաւկթախաղի կուգային անոնք վերէն, Զանախփըլարէն, վարէն՝ Անթառամենց աղբիւրէն ջուր առնող կողք կողքի շարուած տուներէն, իրենց գրպանները լեցուցած Զատկի հաւկիթներով:

Մենք ունէինք մեր աշխարհը՝ որուն սահմաններէն անցնելով՝ մեծերուն աշխարհը մտնելը դիւրին բան չէր. կախարդուած բան մը կար մթնոլորտին մէջ: Լեռները իրենց մութ կանաչ կատարներով կը հսկէին մեր վրայ: Արեւը անսպառ իւղով վառուած ճրագի մը պէս կը լուսաւորէր ամէն ինչ, եւ երբ իրիկունը հետզհետէ կը միացնէր լերան շուքը տուներու խաղաղ պատկերին, հրապարակին վրայ կը լսուէր անդէորդին քաղցրահունչ սրինգը: Տարին քանի մը անգամ այսպէս, Ուսէփը կուգար կով պահող տուներէն իր ընծան ստանալու:

Բայց եկաւ տարի մը՝ ուր հաւկթախաղը մեծերուն համար ամօթ համարուեցաւ: Ես արդէն պատանի էի, եւ կեանքը մերկացած էր իր ոսկեշող ծիրանիէն:

Ես արդէն կը ճանչնայի վիշտը, եւ շատ մը աղբիւրներէ, գարունը եկած իսկ ըլլար, կաթիլ մը արցունք, բերկրանքի արցունք չէր հոսեր:

Ես գիտէի որ մարդոց հոգիներուն մէջ մոխրացած յոյսեր կային: Զարզուշակ թռչուններու երամներ անցած էին երկինքէն ու խափանած՝ արեւին լոյսը:

Թեւատ պուպրիկներու պէս որբեր կային դպրոցին նստարաններուն վրայ, տժգոյն դէմքերով, մարած աչքերով:

Արցունք կար մայրիկիս թարթիչներուն վրայ:

Ալ ինչո՞ւ սպասել, որ Զատիկը պահած ըլլար իր սրբանուէր խորհուրդը:

Չէի զարմանար, որ փեսացու երիտասարդները, այլեւս չէին գար դիմացի լերան ստորոտը եւ հրապարակը մեզի մնացած էր:

Ամէն տարի անոնց թիւը կը նուազէր եւ եկաւ Զատիկ մը որ ոչ մէկը այդ գաւառի տղաներէն իր աղուոր կարմիր հասակով կանգնեցաւ հոն, գրպանները կարմիր հաւկիթ լեցուցած:

Իսկ մենք փոքրերս, ալ արդէն հեռացած էինք պատանեկութեան սեմէն ու ցաւալի լրջութեան մը դորշ պարեգօտը հագած:

Հիմա, օտարութեան մէջ, զուր կը փնտռեմ փշրանք մը այն հացէն՝ որով կը կշտանայինք ատենօք:

Մայրենի հողէն խլուած ծառերու պէս՝ զարնուեցանք անհիւրընկալ աշուններու խորշակէն: Մեր ոտերը կոտրեցան սաստկաշունչ հովերուն մէջ: Հոս անձրեւ ալ չիգար որ քիչ մը ցօղ իջնէ մեր տերեւներուն վրայ եւ հին, կորած գարուններու պատրանքը տայ մեզի:

Անապատին հովը խանձեց, մրկեց մեր դէմքը: Զատիկները յաջորդեցին իրարու արդէն ահա յիսուն տարիներէ ի վեր, եւ անոնցմէ ոչ մէկը քաղցրութիւն եղաւ, բարիք եւ սէր, կենդանութեան լուսաջորդ բաժակ:

Անոնք մեծ, ահատեսիլ խաչեր եղան մեր հոգիներու Գողգոթային վրայ: Արիւնավառ խորհուրդն էին անոնք մեր անվախճան տառապանքին, անդառնալի մեկնութիւնը անիծեալ ճակատագրի մը:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

●

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 27 Ապրիլ (Յատուկ).— Ապրիլեան Եղեռնի Յուշատօնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 25ին, երեկոյեան ժամը 7·30ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ: Հոծ բազմութիւն մը եկած էր յարգելու խնկելի յիշատակը մեր անհամար նահատակներուն, յուզիչ մթնոլորտի մը մէջ: Կը նախագահէր եւ խօսեցաւ Հայկազուն եպիսկ. Աբրահամեան:

Յուշատօնը բացուեցաւ «Քրիստոս Պատարագեալ»ով: Իր բացման խօսքին մէջ ընկ. Գ. Սեւան յիշեց հայ մտաւորականութեան ձերբակալումը որուն յաջորդեց մեր ժողովուրդի տեղահանութիւնը եւ ջարդը: «Մեծ պետութիւնները կարծեցին թէ Ապրիլեան Եղեռնը մեր ժողովուրդի վերջակէտն էր, բայց ապրելու կամքը եւ պատուոյ զգացումը չէր մեռած հայ ժողովուրդին մէջ. դիմադրեցինք եւ յաղթեցինք: Թուրքը չհասաւ իր նպատակին, եւ սակայն դարանակալ կը սպասէ:

Մեր պարտականութիւնն է արթուն կենալ: Երկաթէ ծանր խաչը մեր ուսերուն՝ աննկուն հաւատքով պիտի բարձրանանք մեր գողգոթան՝ հասնելու համար լոյսին, մեր ժողովուրդի «Յարութեան»:

Տպաւորիչ ճառ մը խօսեցաւ Հայկազուն եպիսկ. Աբրահամեան, կուտանք ամփոփումը.—«Վ. Հիւկօ առիթով մը ըսած է՝ գերեզմանը ինքնին դամբանական է, յուշարձանը՝ յիշատակ: Մեր սերունդը Ապրիլ 24ի սերունդ է. անցած ենք Եղեռնի ճամբէն եւ հակառակ քառասուն տարիներ անցած ըլլալուն չենք մոռցած Ապրիլ 24ը: Անոնք որ մոռցած են թող յիշեն բանաստեղծին խօսքը.— «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ կարդայ Հայուն նախատինք»: Մեր ազգային կեանքին մէջ նորութիւն չեն ջարդերը, չկայ շրջան մը ուր այս ժողովուրդը ջարդ չտեսնէր, դժուարութիւններ չունենար: Ուրիշ մը յուսահատելով պիտի փոխէր իր կրօնքը, ազգութիւնը: Մեր պատմիչներէն մին ԺԱ. դարուն կը գրէ, ակնարկելով մեր թշնամիներուն — «Ոչ ոք անոնցմէ բարի եղաւ մեզի հանդէպ. թէեւ շատ տարիներով միասին բնակեցանք. սակայն անոնց խօսքերը թոյնի պէս էին: Անոնք նենգ մարդիկ էին, այնպէս կը խորհէին թէ մեզ պէտք է սպանեն եւ մեռցնեն, որովհետեւ չէին կրնար յաղթահարել մեզի պէս:

1915ի Եղեռնը ամենասոսկալին էր եւ շատ սուղի նստաւ մեզի: Հին ջարդերը տեղական էին, ժողովուրդը իր հողին վրայ էր: Այս անգամ արմատախիլ եղաւ մեր ժողովուրդը իր դարաւոր հայրենիքէն: Մենք ներկայիս արտասահմանի մէջ կ'ապրինք խաղաղ եւ երջանիկ, բայց կապուած ենք ուրիշ հողի մը: Հոն մենք կորսնցուցինք մեր մշակոյթը, մեր ընտանեկան աւանդութիւնները, կրօնական սրբութիւնները: 1915ին մեր կորուստը միայն ինչք եւ կալուած չէր, այլ եւ մտաւորական էր: Մեր մտաւորականութեան կորուստը հարիւր հազարներ կ'արժէր:

Մեր պապերը մեզի ժառանգութիւն մը տուին, անգիր դպրութիւն մը, յիշատակ մը — պիտի կառչիս քան թէ յանձնուիս: Հայ ժողովուրդը գիտակցօրէն պահած է այդ կտակը — յանձնուիլը ստրկութիւն է: Մենք չենք կրնար յանձնուիլ: Այժմ ճերմակ ջարդն է որ կը սպառնայ մեր ժողովուրդին: Մեր նահատակները մեզի կ'ըսեն. «Ով հարազատ հայ զաւակներ, պէտք է ընթանաք այնպէս ինչպէս մենք ընթացանք»: Ջարդերու ընթացքին խտիր չէր դրուեր Հայոց մէջ, մեր նահատակներն ալ խտրութիւն չէին ճանչնար. անոնց համար իւրաքանչիւր հայ թանկագին գոհար մը էր: Կուսակցութիւնները անհրաժեշտ են մեզի, ազգային աւանդութիւնները պահելու համար: Թող իրարու հանդէպ ունենան բարի մրցակցութիւն: Հայկ. ակումբները իրական դպրոցներ պէտք է ըլլան նոր սերունդին տալու համար նահատակներու ոգին: Ազգային Տօն է Ապրիլ 24ը: Ազգին նահատակներուն տօնն է ան: Կը խոնարհինք մեր նահատակներուն առջեւ: Ապրինք անոնց պէս իբրեւ իրական եւ ճշմարիտ մարդիկ: Անոնց գաղափարը մեր գաղափարը պէտք է ըլլայ— Հայրենիք, հաւատք եւ ընտանեկան սրբութիւն: Պահենք մեր աւանդութիւնները, մեր սրբութիւնները մինչեւ մեր վերջին կաթիլը: Այն ատեն մենք չենք մեռնիր: Նահատակներուն ոգին թող վարէ մեզ: Խտիր պէտք չէ դրուի Հայոց միջեւ»:

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր: Ի միջի այլոց երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Վահէ Գալայճեանի՝ երգեց «Հանգչեցէք դուք անդորր» եւ «Անոնց համար որ ինկան»: Երգերն ու արտասանութիւնները շատ յաջող էին: Պ. Վահէ Գալայճեան դաշնակի վրայ նուագեց Շուպէրթի «Աւէ Մարիա»ն եւ Շոփէնի մահերգը:

Յուշատօնը փակուեցաւ «ՀայրՄեր»ով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ շաբաթ 14 ապրիլ: Միութեան գանձապետ՝ Պ. Մկրտիչեան Յովհաննէս կարդաց հետեւեալ տեղեկագիրը.—

1955ին, մեր միութեան մուտքը եղած է 150·000 ֆրանք, որուն վրայ կ'աւելնան 1955 Յունուար 1ի պատրաստ գումարը՝ 319·000 ֆր., ելքը 51·000, ուրեմն ներկայիս ունինք սնտուկը պատրաստ՝ 418 հազար ֆրանք, որուն 140·000 ֆրանքը պահ դրուած է Քրէտի Լիոնէ, իսկ մնացեալը՝ 278·000 ֆրանքը դրամարկղին մէջ Միութեան կեդրոնատեղին: Այս դրամական տեղեկագիրը ընդունուեցաւ միաձայն հաւանութեամբ: Օրակարգին երկրորդ հարցն էր նոր վարչութեան ընտրութիւնը, մէկ յունուար 1956էն 31 դեկտեմբեր 1958: Ընտրուեցան.— նախագահ Պ. Էքսէրճեան Սուրէն, Պ. Պիպէրեան Ալֆոնս, Սէֆէրեան Մանուկ, Մկրտիչեան Յովհաննէս, Ասլաճեան Ֆէրտի, Հրաչեան, Վէմեան Գէորգ, Յակոբեան Արմիկ, Շէխիկեան Արամ, որոնք արդէն կազմած են իրենց դիւանը:

Քարտուղար

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթող. Տեղապահը ընկերակցութեամբ Քաղաք. ժողովի ատենապետ Ռ. Մավիսագալեանի եւ Գաւառ. ժողովի անդամ Խորէն Շամլեանի Հոմս երթալով այցելեց Ասորիներու Պատրիարք Եփրեմ Գ.ի, անոր յայտնելով Զարեհ կաթողիկոսի շնորհակալութիւնները: Պատրիարքը որ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկած էր Անթիլիաս շնորհաւորելու համար Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը, ջերմ ընդունելութիւն ցոյց տուած է տեղապահին:

Ապրիլ 21ին տեղապահը եւ հետեւորդները այցելեցին Հալէպի նահանգապետ Պետրի պէյ Ճիրրահի, որ սիրալիր ընդունելութիւն ընելէ ետք, փոխադարձ այցելութիւն տուած է յաջորդ օրը: Այս առթիւ նահանգապետը ցաւ յայտնեց այն տեղի միջադէպին առթիւ, որուն վայր հանդիսացաւ Ս. Քառասնեաց Մանկանց եկեղեցին, խումբ մը կիներու նախաձեռնութեամբ: Խորէն եպիսկոպոս եւ Լիբանանի ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչները այցելեցին նաեւ Հալէպի յոյն օրթոտոքսներու առաջնորդին: Այս առթիւ առաջնորդը եպիսկոպոսական պանակէ մը յանձնեց Խորէն եպիսկ.ի, իբրեւ նուէր Զարեհ կաթողիկոսի:

× Տեղապահին ի պատիւ թէյասեղան մը տրուեցաւ Հալէպի մէջ ապրիլ 22ին Բերիոյ Թեմին Քաղաք. ժողովի կողմէ: Ներկայ էին աւելի քան երեք հարիւր հոգի: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան ատենապետ Տօքթ. Յ. Գասապեան, յանուն Քաղաք. ժողովի եւ Պ. Մինաս Թէօլէօլեան: Խորէն եպիսկ. շնորհակալութիւն յայտնելով, մաղթեց որ վերջ գտնեն թիւրիմացութիւնները, ու տուաւ ապահովութիւն թէ Կիլիկեան Աթոռը պիտի պահէ իր անկախութիւնը, ինչպէս պահած է աւելի քան հինգ դարեր:

ԱՊՐԻԼ 11-24ի տարեդարձը մեծ շուքով տօնուեցաւ Անթիլիասի մէջ: Ուխտաւորներու բազմութիւն մը, հազարներով փութացած էր վանք: Պատարագիչը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոս Զարեհ Ա. Առաջնորդուեցաւ Նահատակաց Յուշարձանը, ուր կարճատեւ աղօթք մը ետք, թափօրով մուտք գործեց եկեղեցի: Յետոյ տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ, նախագահութեամբ կաթողիկոսին: Պատարագէն ետք, կաթողիկոսը խօսեցաւ յատուր պատշաճի քարոզ մը ոգեկոչելով բիւրաւոր նահատակները, որոնք ինկան անմեղօրէն, ամուր կառչած ազգին ու հաւատքին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՋԱԿՑԻԼ

●

Սիրելի հայրենակիցներ, Ֆրանսահայ Կապ. Խաչը կուգայ անգամ մը եւս խնդրել ձեր աջակցութիւնը՝ իր օդափոխութեան կայանի շէնքի նորոգութեան համար:

Բազմազան է Ֆ. Կ. Խաչի գործունէութիւնը: Քանի մը թիւեր, իբրեւ պերճախօս ապացոյց.— Վերջին երկու տարիներու ընթացքին կրթական նպատակներու (հայերէնի դասընթացքներ, ուսանողներու օգնութիւն) համար ծախսած է աւելի քան մէկ եւ կէս միլիոն ֆրանք, նոյն շրջանին օգնութեան գործին (օժանդակութիւն հիւանդներու, անգործներու, անկարերու, բանտարկեալներու եւն.) 850 հազար ֆրանքէն աւելի: Եւ այս բոլորը առանց որեւէ վճարովի պաշտօնեայ ունենալու, միայն շնորհիւ իր անդամուհիներու նուիրեալ գործունէութեան:

Իր ամէնէն կարեւոր ձեռնարկներէն մէկն է օդափոխութեան կայանը: 1935էն ի վեր ամէն տարի 150 եւ աւելի մանչեր եւ աղջիկներ օդափոխութեան կը տարուին Ֆրանսայի զանազան շրջանները: Ինչպէս գիտէք, անցեալ տարի Միութիւնս Ժիւրայի լեռներուն մէջ գնեց սեփական շէնք մը: Համաձայն պետական պահանջներու պէտք է կարճ ժամանակի մը ընթացքին օժտել զայն արդիական յարմարութիւններով: Այս ուղղութեամբ անցեալ տարի արդէն կատարուած են մօտ 4ուկէս միլիոն ֆրանքի նորոգութիւններ եւ հարիւրէ աւելի մանուկներ կրցան օգտուիլ անկէ: Այս տարուան աշխատանքները արդէն սկսած են, Շրջ. վարչութիւնը եւ բոլոր մասնաճիւղերը ոգի ի բոյն կ'աշխատին ճարել անհրաժեշտ գումարը:

Կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները, եւ մանաւանդ այն սերունդը որ անձամբ օգտուած է Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայաններէն եւ հայերէնի դասընթացքներէն՝ նիւթապէս օժանդակել մեզի, որպէսզի այս տարի ալ աւելի մեծ թիւով մանուկներ աւելի հանգստաւէտ պայմաններու մէջ անցընեն արձակուրդի իրենց շրջանը:

Սիրելի հայրենակիցներ, տուէ՛ք ձեր նուէրը առանց վարանելու, տուէք, որպէսզի ժիւրա նահանգի Ֆրանսական 148 օդափոխութեան կայաններու մէջ հայկական միակ կայանը ոչ մէկ բանով ետ մնայ եւ հպարտութեամբ լեցնէ ինչպէս մեր, նոյնպէս եւ մեր փոքրերու սիրտերը: Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

— Ճշմարիտ է, Որմիզդուխտ, ասաց Սամուէլը, մի առանձին համակրութեամբ նայելով գեղեցիկ կնոջ երեսին, բայց երբ Պարսից արքունիքի յետին ծառաները մեզ մօտ են գալիս, մենք ոչ միայն նրանց ամենաբարձր բազմոցն ենք ցոյց տալիս, այլ մեր գլխի վրայ ենք նստացնում…:

Այս խօսքերը չվիրաւորեցին Որմիզդուխտին, այլ վիրաւորեցին Սամուէլի մօրը: Նա մի խոժոռ հայեացք ձգեց նախ որդու վրայ եւ ապա Որմիզդուխտի վրայ:

— Դու չես արդարացնում, Սամուէլ, իմ դանդատը մեր սպասաւորների կոպտութեան մասին, ասաց նա խռովուած ձայնով, այս առաւօտ չորսին դուրս եմ արել: Երեւակայիր մի այդպիսի հասարակ բան. մեծ դժուարութեամբ կարողացայ ես որսալ տալ մի սոխակ. մի առ մի պատուիրեցի, թէ վանդակը որտեղից պէտք է կախ տալ եւ ինչո՛վ պէտք է կերակրել: Բայց ի՞նչ: Այս առաւօտ մըտնում եմ դահլիճը, գտնում եմ խեղճ թռչունին իւր վանդակի մէջ սպանուած: Բանից դուրս է գալիս, որ վանդակը փոխանակ վերեւից կախ տալու, դնում են պատուհանում, կատուն գալիս է, թաթը կոխում է եւ սպանում սոխակին:

— Այդ վերին աստիճանի կոպտութիւն է, ասաց Սամուէլը, գլուխը ցաւակցական կերպով շարժելով: Դու իրաւունք ունէիր ոչ միայն չորսին, այլ բոլորին դուրս անելու: Բայց կատուին չպատժեցի՞ր:

— Դու ծաղրում ես, Սամուէլ, այդպիսի դէպքերում շատ անվայել է ծաղրելը, նկատեց մայրը: Գոնէ Որմիզդուխտին մի վիրաւորիր:

Սամուէլը դարձաւ դէպի Որմիզդուխտը, հարցնելով.

— Դու քեզ վիրաւորուա՞ծ ես համարում:

Նա ժպտաց, թաւ յօնքերի տակից նայելով Սամուէլի երեսին, ասաց.

— Ոչ: Ձեր անտառներում սոխակներ շատ կան…:

— Բայց այնպիսին, որ ամբողջ օրը անդադար երգում է, հազարից մի անգամ է պատահում Որմիզդուխտ, ընդմիջեց Տաճատուհին գրգռուած ձայնով: Դու քո կրօնի իմաստն չես հասկանում եւ Սամուէլի ծաղրին համբերում ես… այդ լաւ չէ…:

Որմիզդուխտը շառագունեցաւ:

Հարցը ինչո՞ւմն էր: Սամուէլի մայրը այնքան նուրբ զգացմունքներ ունեցող կին չէր, որ սիրէր սոխակի երգը: Հարցը փոքր ինչ կրօնական բնաւորութիւն ունէր: Սոխակի մէջ, ըստ պարսից հաւատալեաց, բնակւում էր բարի հրեշտակներից մէկի ոգին, եւ ամէն մի զրադաշտական՝ սովորութիւն ունէր իր տան մէջ պահել մի սոխակ: Նրա երգը հանապազօրեայ օրհնութիւն էր համարւում այդ տան բախտաւորութեան համար: Պարսիկների սրբազան թռչունը իւր տան մէջ մտցնելով, Սամուէլի մայրը կամեցել էր առաջին ցոյցը անել իւր համակրութեան դէպի պարսիկ հաւատալիքները: Եւ այդ ցոյցը անհրաժեշտ էր, որովհետեւ նա յոյս ունէր շուտով ընդունել իւր տան մէջ Ձիկ եւ Կարէն զօրապետներին:

Սամուէլը կրկին դարձաւ դէպի իւր խորթ մայրը.

— Իսկ դու ի՞նչ պատրաստութիւններ ես տեսնում, Որմիզդուխտ:

— Ես ոչինչ պատրաստութիւններ չեմ տեսնում, պատասխանեց միամիտ Պարսկուհին:

Նա չգիտէր Տիզբոնից ստացուած վերջին տեղեկութիւնները: Սամուէլի մայրը նրան ոչինչ չէր յայտնել: Սամուէլը մտածեց յայտնել, փորձելու համար, թէ ի՛նչ տպաւորութիւն կը գործէին նրա վրայ:

— Դու նոյնպէս պէտք է պատրաստութիւններ տեսնես, Որմիզդուխտ, ասաց նրան Սամուէլը, այժմ կը յայտնեմ քեզ մի շատ եւ շատ ուրախալի նորութիւն:

Դեռ չլսած նորութիւնը, Որմիզդուխտի դէմքը փայլեց ուրախութիւնից:

Մայրը աչքով, յօնքով նշան տուեց, որ լռէ Սամուէլը: Բայց նա իբր թէ չնկատեց եւ ասաց Որմիզդուխտին:

— Քո եղբայրը, Շապուհ արքան, քո կրտսեր քրոջը Որմիզդուխտին կնութեան է տուել Մերուժան Արծրունուն, արդէն Տիզբոնից դուրս են եկել, եւ հօրս հետ գալիս են Հայաստան:

— Այդ լա՞ւ է… խորին հրճուանքով բացագանչեց Որմիզդուխտը եւ բռնեց Սամուէլի ձեռքից: Ուրեմն ես շուտով կը տեսնեմ քրոջս… ուրեմն նրանք շուտով այստեղ կը լինե՞ն…:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ լոյս կը տեսնէ Հինգշաբթի օր, Մայիս 8ի արձակուրդին պատճառով։

թէ մեր խօսակցութիւնները պիտի ըլլան բարեբաստիկ եւ օգտակար»։

Ֆրանսայի վարչապետն ալ այս այցելութեան առթիւ յայտարարեց թէ «նոր հնարաւորութիւններ պիտի ստեղծէ, միջազգային տիրուած յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար»։

× Տեղական թերթերը սխնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Թիթոյի կենսագրութեան եւ քաղաքական գործունէութեան մասին։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համերշոլտ Նիւ Եորք վերադարձաւ, իր տեղեկագիրը յանձնելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին։ Այս առթիւ յայտարարեց,— «Ապագան պիտի ըսէ թէ ի՛նչ պիտի ըլլան իմ առաքելութեանս արդիւնքները, աջակցութեամբ կառավարութեանց»։ Յետոյ բացատրեց թէ բացառիկ պարագայ մըն է իրեն տրուած առաքելութիւնը եւ կ'ապացուցանէ թէ ինչքան օգտակար կրնայ ըլլալ Ազգաժողովը, վերահաստատելու համար բարեկարգութիւնը անդամակից պետութեանց երկիրներուն մէջ։

× Եգիպտոս եւ Յորդանան հաւաքական զեկոյց մը հրատարակեցին Մայիս 6ին, ծանուցանելով թէ երկու կողմերը որոշած են համակարգել եւ միացնել իրենց բանակները, ապահովելու համար արաբական աշխարհին շահերուն պաշտպանութիւնը։

× Մ. Նահանգներու խորհրդարանին մասնաւոր յանձնաժողովը ժամանակը եկած կը նկատէ արտօնելու զէնքերու առաքումը դէպի Հրէաստան, քանի որ Չեխոսլովաքիա կը շարունակէ զէնք ճամբել Եգիպտոսի։ Յանձնաժողովին կարծիքով, կարելի չէ թոյլ տալ որ արաբական երկիրները գերազանցութեան մը հասնին վերազինման տեսակէտով։

× Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները մասնաւոր ժողով մը գումարեցին իրենց խորհրդականներուն հետ, գլխաւորաբար քննելու համար Միջին Արեւելքի խնդիրը։ Եւ որոշեցին Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնել այդ շրջանին բոլոր խնդիրներուն կարգադրութիւնը։ Քննեցին նաեւ զէնքերու առաքման հարցը, սպասելով Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին եզրակացութեանց։ Միեւնոյն ատեն հաստատեցին թէ կարելի չէ Միջին Արեւելքի տագնապը լուծել կառչելով 1950ի յայտարարութեան։ Ֆրանսա համաձայն է որ զէնքերու առաքումը արգիլուի, եթէ Ապահովութեան խորհուրդը այդպիսի առաջարկ մը ներկայացնէ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ատլանտեան Խորհուրդին անդամները վերջացնելով իրենց ժողովը, որոշեցին մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմել, ձեւակերպելու համար կազմակերպութեան գործունէութիւնը 10 տարուան համար, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով։ «Իմաստուններու յանձնախումբին» անդամներն են Քանատայի, Նորվեկիոյ եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարները։ Պիտի կազմուի նաեւ առանձին խորհուրդ մը, կարգադրելու համար պայմանագրէն ծագած խնդիրները, նկատի առնելով վերջերս կատարուած փոփոխութիւնները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուեցաւ շաբաթ օր, մասնակցութեամբ 59 ազգերու, մէջն ըլլալով կարմիր Չինաստանը։ Տօնավաճառը բաց է ամէն օր ժամը 9-12 եւ 14էն 18։ Մուտքը՝ 200 ֆրանք։

ՔԱՋ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ, փրոֆ. Ժիւլ Էսքլանկոն, 51 տարեկան, զոհ գնաց գիտական փորձի մը, երբ դաս կուտար Սորպոնի մէջ, 300 աշակերտներու առջեւ։ Մ թին մէջ յանկարծ դպած էր 40.000 քիլովաթ ուժով ելեկտրական թելի մը եւ վայրկենապէս մահացաւ։ Իր նպատակն էր ապացուցանել Ք. ճառագայթներուն յատկութիւնները։ Այս առթիւ խուճապ մը ծագեցաւ, մինչեւ որ մասնագէտներ եւ հրշէջներ օգնութեան հասնելով կարեցին հոսանքը։ Դժբախտ գիտնականը Ֆրանսայի ամէնէն մեծ ելեկտրագէտներէն մէկն էր, ամուսնացած եւ չորս զաւակի տէր։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՃԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ փոխ-ատենապետ Պ. Յ. ՀԱՅԱԴՈՐԾԵԱՆԻ։

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Ռիւ տ'Օպանյը։

Այս հանդէսին հրաւիրուած են մարսիլահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական յարանուանութիւնները, Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի ինչպէս նաեւ բոլոր բարեգործական եւ բարենպատակ ու հայրենակցական միութիւններու ներկայացուցիչները անխտիր։

Կը խօսի գրագէտ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին՝ արտասանութիւն, երգ, նուագ։

Թատերական ներկայացում՝ Ղարապաղի Մելիքները (4 արար), ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան Թրագոյի եւ մասնակցութեամբ յայտնի դերասաններու։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հայրենի եւ եւրոպական պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր։

Յարգելի հասարակութեան ուշադրութեան.— Տեղերը սակաւաթիւ ըլլալով, կը խնդրուի կանխօրօք ապահովել տոմսերը վարչութեան անդամներէն եւ Վասպուրականցի երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներէն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիս, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քառէին դէմը)։

Նիւթը՝ Մկրտիչ Պարսամեանի Գրական գործունէութիւնը եւ իր վերջին հատորը։

Կը խօսին ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Օննիկ Գասպարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Թօփուզեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ յարգեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր հոգեհանգստեան պաշտօնը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, մահուան քառասունքին առթիւ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Այրի Տիկին Արտաշամ Արսլանեան, Պ. Էմիլ Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Մարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահագն Արսլանեան եւ զաւակը, Պ. Սեներքերիմ Քրմոյեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կեսրոջ, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 23 րիւ Լավուազիէ (Քաշան), Մայիս 5ին, 90 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի 9 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղիկ չղրկել։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Անցեալ շաբթու, Պ. Հայկ Առաքելեանի զեկուցման պատճառով, ճարտարապետ Ժիրայր Ինճէեանի դասախօսութիւնը յետաձգուեցաւ այս չորեքշաբթի օրուան։ Նիւթ՝ «Հիւլէական ուժը եւ իր դերը քաղաքակրթութեան մէջ»։ Ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Պ. Արշակ Սաֆրաստեան Լոնտոնէն։

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, յառաջիկայ հինգշաբթի 10 Մայիս, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը։

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը կը հրաւիրուի հանդիսաւոր պատարագին, ժամը 10ին։ Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը։

(Դիւան)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆր. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Սղանի Պարոնեանի, Թագուհի Գարօղլանեանի, Մարի Աննայեանի եւ Սաթենիկ Կարապետեանի, իրենց կեսրոջ եւ մօրաքրոջ՝ Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Ապաճեանի մահուան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը «Մայրերու Օր»ը կը տօնէ Մայիս 19ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը, սովորական հաւաքատեղին.—

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Խատիսեան խումբ, այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 21.30ին։

ՍԷՆ ԼՈՒԻ «Սխամանթօ» խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին։

ՍԷՆԹ ԱՆԻ «Քեռի» խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին։

ՊՈՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան։

ԱՎԻՆԵՈՆԻ Մուրատ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 14ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհանեանի բնակարանը։

ՊՏՈՅՏ ՆԱՒՈՎ ԴԷՊԻ HAVRE

Այցելելու ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի կողմէ, Մայիս 21 Երկուշաբթի, Հոգեգալստեան երկրորդ օրը։ Օթաքարը կը մեկնի «Էկլիզ Պէլվիլէն» առաւօտեան ժամը 6.30ին եւ Փարիզ կը վերադառնայ իրիկուան ժամը 11ին։ Ճամբու ընթացքին կը հանդիպի պատմական վայրեր՝ Ռուանի Մայր եկեղեցին, Ժանն տ'Արքի հրկիզման վայրը եւն.։

Օթոքարին մէջ գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

Օթոքարի ծախքը 1500 ֆրանք։

Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Եաղճեան կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ Հայկարմիր Խաչի Ֆեսանվիլլէի օգափոխութեան կայանին, Տիկին Փայլածու Պառաւեանի մահուան առթիւ։

Նոյն կայանին կը նուիրեն.— Պ. Պ. Բ. Էօմիւրեան 2500 ֆրանք, Ս. Խաչիկեան 2400, Փիէր Սթէֆէն 2100։ Պ. Մինաս Աթալլահ իր կնոջը մահուան քառասունքին առթիւ հազար ֆր., Տիկին Քեաթիպեան հազար ֆրանք։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 10 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7574 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3385

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍ ՄԸ ԵՒՍ ԾԱԳԵՑԱՒ

Աչքերը եւ միտքերը յամրաբար կը բացուին, քանի նոր ճեղքեր կը յայտնուին սթալինական ճակատին վրայ :

Ամէն օր յայտնութիւն մը : Եւ տապարի հարուած մը՝ կուռքին գլխուն, որ արդէն վերածուած է հասարակ գեղծարարի մը :

Կեղծ հռչակուեցաւ իր հրատարակած պատմութիւնը, անհատական թէ կուսակցական : Վիճելի համարուեցան իր գիտելիքները — քաղաքական, ռազմագիտական, տնտեսական, լեզուաբանական կամ գեղարուեստական :

Իր երեսին զարնուեցան բազմաթիւ ծուռ գործեր, — անիրաւ հետապնդումներ եւ դաւաճանութիւններ, վարկաբեկումներ ու պաշտօնանկութիւններ :

Ահաւասիկ նորութիւն մը եւս :

Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին տեսաբանական պաշտօնաթերթը, «Կոմունիստ», վերջին թիւին մէջ խստօրէն կը քննադատէ բազմաթիւ պատմական գործեր եւ մասնաւորապէս «Մեծ Համայնագիտարան»ը, մատնանշելով հետեւեալ թերութիւնները.—

« Անձի պաշտամունք : Վարդապետականութիւն : Տարապայման գործածութիւն Սթալինեան վկայութեանց : Անբաւական տեղ ժողովրդական զանգուածներու դերին : Խեղաթիւրում պատմական դէպքերու... Լայն փոխառութիւններ կուսակցութեան Համառօտ Պատմութենէն որ Սթալինի պաշտամունքին դրոշմը կը կրէ, կեղծելով դէպքերը » :

Ինչպէս յայտնի է, Սթալինամարտին ազդանշանը տրուած ատեն, ուրիշ երկիրներու կարմիր վարիչներն ալ սկսան վերադնահատումներ կատարել, համաձայն իրենց հայեցողութեան : Տեղ մը կծու, այլուր խոհեմ վերապահութեամբ :

Տեսութիւններն ու յօդուածաշարքերը չեն վերջացած տակաւին, մասնաւորապէս Փարիզի մէջ, ուր խոր արմատներ ձգած է Սթալինականութիւնը, շնորհիւ Մորիս Թորէզի :

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, Թոլիաթթի, շատ աւելի յառաջ գնաց : Եւ նշանակելի յայտարարութիւն մը կ'ընէր Մայիս 2ին, Պելկրատի «Պորպա» թերթին.

— « Զանազան երկիրներու համայնավարները չեն կրնար հետեւիլ այն միեւնոյն գծին որուն հետեւած են ռուս համայնավարները » :

Ինքնին դաժան կարգուսարք մըն է համայնավարութիւնը, մանաւանդ ռուսականը : Եւ կը դառնայ իրական լուծ մը, կապարի ծանրութեամբ, երբ երկիրէ երկիր կը փոխադրուի նոյն կաղապարով, տառապէս գործադրուելու համար, ղեկավարութեամբ միեւնոյն կեդրոնին :

Այդ կեդրոնաձիգ եւ պիրկ բռնակալութեան դէմ էր որ ըմբոստացաւ Թիթօ, նոյնպէս համայնավար :

Ան մերժեց ամէն հրահանգ եւ կարգադրութիւն ստանալ Մոսկուայէն, կամ Կոմինթերնի եւ Կոմինֆորմի միջոցաւ : Մերժեց համակերպիլ զանազան «դեկրէտ»ներու, նախընտրելով համայնավարութիւնը գործադրել իր հայեցողութեամբ եւ համաձայն իր երկրի պայմաններուն :

Համայնակուլ Մոսկուան շանթեր արձակեց, ամէնէն թունաւոր բառերը գործածելով, ձայնակցութեամբ միւս արբանեակներուն : Նոյնիսկ տնտեսական եւ ռազմական պաշարումի սպառնալիքով :

«Ըմբոստ»ը չընկրկեցաւ : Եւ Եուկոսլաւիան դարձաւ պատկառելի ուժ մը, առանց դաւանանք փոխելու :

Դեռ անցեալ տարի Խ. Միութիւնը ինք անխառնելի նահանջ մը կը կատարէր, Պելկրատ ղրկելով մարեշալ Բուլկանինը եւ Ն. Խրուշչեւը, գգջում յայտնելով եւ յարաբերութիւնները վերահաստատելով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԵՒ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

54 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆԵԱԼ, 17Ը ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Կիրակի գիշերէն երկուշաբթի եւ երեքշաբթի արիւնալի դէպքեր պատահեցան Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ : Ըմբոստները միաժամանակ յարձակում գործեցին Օրանի շրջանին քանի մը կէտերուն վրայ, սպաննելով 54 հոգի, որոնց 17ը Եւրոպացիներ են : Կիներ եւ մանուկներ ալ կան զոհերուն մէջ : Միեւնոյն ատեն հրկիզուեցան 36 ագարակներ : Ահազանգը կը հնչէր ամէն կողմէ, օգնութեան կանչելով զօրքը, որ անմիջապէս պաշարեց վտանգուած շրջանները : Ըմբոստները զինուորական համազգեստ հագած էին եւ կրակ բացին բազմութեան վրայ : Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին : Օդանաւեր եւ հետեւակազօրքը միասնաբար կը գործեն, զսպելու համար ապստամբները : Առաջին առթիւ սպաննուեցան հարիւր ըմբոստներ : Երկուշաբթի օր ուրիշ վեց ագարակներ ալ հրկիզուեցան եւ յարձակումներ կատարուեցան Ալժէի մօտ :

Երեքշաբթի օր տասը հազար ուսանողներ եւ նախկին ռազմիկներ դղրդալից ցոյց մը կատարեցին Ալժէի մէջ, լոլիկներ, սոխեր, քարեր նետելով Ալժէ գտնուած նախարարներուն դէմ, երբ Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Ռ. Լաքոստ, օգնականը՝ Շամփէյ, քաղաքապետը՝ Շըվալիէ ծաղկեպսակ մը կը դնէին պատերազմի զոհերու յիշատակարանին վրայ : Ցոյցերը եւ ժխորը շարունակուեցան նոյնիսկ այն պահուն երբ նուագախումբը ազգային մահերգը կը հնչեցնէր, մէկ վայրկեան լռութիւն պահելու համար : Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Կեցցէ՛ բանակը : Իշխանութիւնը յանձնեցէք բանակին» : Ալժերիոյ նախարարը դայրանալով պոռաց.

— Գացէք ձեր հայրենասիրական քաջութիւնը ցոյց տուէք Օրէսի կամ Նեմենչայի լեռներուն մէջ...

Այդ լեռներուն մէջ է որ կը գործեն ապստամբները : Ցետոյ ցուցարարները միացան Ալժէի համալսարանին ուսանողներուն, որոնք դագաղուկ մը սարքած են, իբրեւ բողոքի ցոյց : Այս առթիւ ալ ընդհարում մը պատահեցաւ : Շրջակայ սրճարաններէն աթոռներ եւ շիշեր կը թռչէին օդին մէջ : Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ, միեւնոյն ատեն աջ ու ձախ ճօճելով գաւազանները : Ի վերջոյ հրապարակը մաքրուեցաւ արտասուաբեր կազերով : Ձերբակալութիւններ կատարուեցան, սակայն ծանր վիրաւորներ չկան :

× Մարոքի մէջ ալ ծանր դէպքեր պատահեցան, կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի : Ֆէսի մօտ Սենեկալցիներէ բաղկացած պահակախումբ մը, գերի բռնուեցաւ (14 հոգի) : Օդանաւերը եւ հետեւակազօրքը սկսան հետապնդել յարձակողները : Երեքշաբթի օր Ֆրանսացի սպայ մը առեւանգուեցաւ Ֆէսի մէկ փողոցին մէջ :

× Ալժերիոյ նախարարը, որ Փարիզ եկած է, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Ալժէի անթելէն.

— Անվայել ցոյցեր տեղի ունեցան այս առտու, Մայիս 8ի յաղթանակին տօնակատարութեան առթիւ : Բոլոր բանիմաց Ալժերիացիները կ'ըմբռնեն թէ այդ ցոյցերը ողբալի ազդեցութիւններ պիտի գործեն մայր երկրին մէջ, որ հսկայական ճիգ մը կը փորձէ պահելու համար Ֆրանսական Ալժերիան : Այս ամսուան վերջը 330.000 զինուոր պիտի գտնուի երկրին մէջ : Վաղը կառավարութենէն պիտի պահանջեմ 40-50.000 եւս : Ազգային եւեւմուտքը ծանրաբեռնուած է քանի մը հարիւր միլիառի նոր ծախքերով : Սրտի տէր

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

«ԳԱՐՆԱՆ ՇԱՂՈՎ, ԱՆՈՒՇ ՏԱՂՈՎ»

Մայիս 13ի երգահանդէսը կ'ապացուցանէ թէ միշտ ալ պիտի ունենանք ջահակիրներ եւ կամաւորներ, վառ պահելու համար Հայկական Երգը այս հիւրընկալ ափերուն վրայ : Եւ ուրիշ ամէն տեղ :

Շատ բան փոխուեցաւ պանդխտութեան երեսուն տարիներու ընթացքին, մեր հանրային կեանքին մէջ :

Անհամար ուժեր անհետացան : Ուրիշներ դարձան ուժասպառ, եւ տժգոյն ցոլքեր կ'արձակեն :

Միւս կողմէ, միջավայրը նոր եւ խոր ակօսներ բացաւ մեր մշակոյթի ճակատին վրայ :

Արդէն իսկ հասած է, կը խօսի եւ կը գործէ սերունդ մը՝ նոր գիտելիքներով եւ տարբեր ճաշակով : Սերունդ մը որ չտեսաւ Երէկը, եւ որ իր ճամբան կը փնտռէ, դեր մը կատարելու համար :

Բայց Երգը միշտ ալ պահեց իր հմայքը, աւելի կամ նուազ ուժականութեամբ :

Հակառակ բոլոր դժուարութեանց եւ փորձութեանց, ֆրանսահայ գաղութն ալ ունի երգչախումբեր, Փարիզի թէ գաւառի մէջ :

Այո՛, չկան երբեմնի ձայները եւ խանդավառ կանչերը :

Բայց կը տեւէ ճիգը, շնորհիւ ափ մը արուեստագէտներու եւ եռանդուն երիտասարդութեան մը :

Անոնց աշխատանքին շնորհիւ, ահա նորէն ասպարէզ կը նետուի երեսնամեայ Սիփան - Կոմիտասը, ղեկավարութեամբ երիտասարդ երաժշտագէտի մը :

Տակաւին քանի մը տարի առաջ էր որ այս տղան, Կարպիս Աֆրիկեան, խանդավառութեան ալիք մը բարձրացուց Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, իր կազմակերպած երգահանդէսներով :

Ոչ միայն թերթերը, այլ եւ պետական դէմքեր եւ երաժշտագէտներ իրենց ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեցին հանդիսաւորապէս :

Անշուշտ Սիփան - Կոմիտասի նոր ղեկավարը նոյնքան փայլուն յաջողութիւն մը պիտի ունենայ այս անգամ ալ : Մանաւանդ որ Փարիզ կը գտնուի երկու տարիէ ի վեր, կատարելագործելու համար իր արուեստը :

Իրական սփոփանք մըն է մայրենի երգը՝ ամենօրեայ ժխորին վերեւ :

Իր բոլոր տառապանքներուն, սուգերուն եւ փառքերուն, օրհասական մարտնչումներուն եւ յուսախաբութեանց մէջ, այս ժողովուրդին միտքը մնաց միշտ արթուն եւ կենսուրախ, կորովը՝ տոկուն, շնորհիւ իր երգերուն եւ երգիչներուն :

Թող այս կիրակի ձեր հոգին անգամ մը եւս պայծառանայ «գարնան շաղով, անուշ տաղով » :

Թող 40 – 50 երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու կրակոտ աչքերն ու վճիտ ձայները արեւ ցանեն ձեր կարօտակէզ եւ ընկուն սիրտերուն մէջ : Վ.Ա.Հ.

ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՊԱՏՈՒԷ ԹԻԹՕՆ

Էլիզէի պալատին մէջ տրուած ճաշին առթիւ, Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Ռընէ Քոթի, արտանց մաղթեց որ «յարաբերութեանց մեղմացման յաջորդէ փոխադարձ հասկացողութիւնը, խօսքերը յանդին գործքի եւ դրական համաձայնութեանց, երաշխաւորելով բոլոր ազգերու ապահովութիւնը եւ իրաւունքները եւ առաջնորդելով դէպի բարոյական եւ զինուորական զինաթափութիւն, որպէս զի բոլոր ազգերը միացնեն իրենց ծրագիրը, բարելաւելու համար ամէնուն եւ մանաւանդ անժառանգներուն կեանքի պայմանները» :

Այս առթիւ յիշեց թէ 1914ի պատերազմին 50.000 Ֆրանսացիներ ինկան Սերպիոյ ռազմաճակատին վրայ, իսկ վերջին պատերազմին «չափազանց վայրագ եղաւ թշնամի գրաւումը Եուկոսլաւիոյ մէջ, որ դիմադրեց վսեմագոյն խոյանքով» : Քանի մը տարի առաջ, Եուկոսլաւիա ըս-

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

մարդոց համար անվայել է այսպիսի ճիգի մը պատասխանել անկարգութեամբ, ամուլ չարամտութեամբ եւ անմիաբանութեամբ : Թոյլ պիտի չտամ որ ծաւալի այսքան ամբարիշտ եւ չարաղէտ արարք մը : Վճռապէս պիտի ընդդիմանամ որեւէ եղբայրասպան ձեռնարկի : Մենք պէտք ունինք միութեան՝ ներքին ճակատի վրայ, յաղթանակը շահելու համար : Ամէն բան պիտի ընեմ որպէսզի այդ միութիւնը չքանդուի անգիտակից տարրերու կողմէ » :

× Մարոքի երբեմնի ապստամբապետը, Ապտէլ Քրիմ, որ Գահիրէ կը գտնուի, նամակ մը ուղղելով Ատլանտեան ճակատի ընդհ. քարտուղարին, կ'ազդարարէ. — «Եթէ Ֆրանսացիները շարունակեն Ատլանտեան ճակատին զօրքը գործածել Հիւս. Ափրիկէի ազգային ուժերուն դէմ, պատերազմը Ֆրանսական հողին վրայ պիտի փոխադրենք : Ասկէ զատ, Մարոքի եւ Թունուզի ազատագրութեան բանակները նորէն զինեալ գործողութեանց պիտի ձեռնարկեն» :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարանի կողմէ հաղորդուած զեկոյցէ մը կ'իմանանք թէ այս կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 14.40ին Փարիզ կը ժամանէ, Օրլիի օդակայանը, Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. կարդ. Աղաջանեան : Կաթողիկոս պատրիարքը, որ շաբաթ մը պիտի մնայ, կուգայ «Լօվր տ'Օրիան»ի հրաւէրին վրայ, անոր հիմնարկութեան առաջին հարիւրամեակին տօնակատարութիւններուն մասնակցելու, Արեւելեան չորս պատրիարքական Աթոռներու կարգին ներկայացնելով Հայոց Կաթողիկէ եկեղեցին :

ԸՆԿԵՐ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանէն կը հաղորդեն թէ Ապրիլ 26ին հոն ժամանած է ընկեր Սիմոն Վրացեան : Բազմաթիւ ընկերներ եւ հայրենակիցներ օդակայան գացած էին, դիմաւորելու համար ընկերը, որ ուղղակի առաջնորդուած է «Ալիք»ի խմբագրատունը :

Յաջորդ օրը, Ապրիլ 11-24ի սպահանդէսը կատարուած է «Արարատ» Միութեան նոր սրահին մէջ, նախագահութեամբ ընկեր Վրացեանի, մեծ բազմութեամբ :

ԿԻՊՐՈՍԻ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ եւ անգլ. զօրքը արգիլեց կառքերու երթեւեկը, երբ սպարապետը հաստատեց երկու ահաբեկիչներու մահավճիռներուն գործադրութիւնը : Մահապարտներէն մէկը, Քարաոլիս, 21 տարեկան է, միւսը՝ 22 տարեկան : Երկուքն ալ պիտի կախուին այսօր – վաղը : Քարաոլիս անգլիացի ոստիկան մը սպաննած է, միւսը կրակած՝ ուրիշ անգլիացիի մը վրայ : Անցեալ տարուան ապրիլէն ի վեր 91 հոգի սպաննուած են Կիպրոսի մէջ : Յունաստան Մ. Նահանգներուն միջամտութիւնը խնդրեց, կախաղանները արգիլելու համար : Բոլոր խանութները փակուած են :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց գնել Պէյրութի Նաւահանգստին ընկերութեան բաժնեթուղթերու 51 առ հարիւրը : Ընկերութեան գոյքերուն ընդհ. արժէքն է 70 միլիոն լի. ոսկի :

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ՄՈՒՇԵՂ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սասունի բարձունքներուն վրայ ամբողջ ժողովուրդ մը ոտքի կանգնած էր եւ ամէն օր հերոսական նահատակութեամբ իր գոյութիւնը կը պահէր եւ կը սպասէր օգնութեան, որ շատ ուշացաւ :

Սասունը պարտուեցաւ, շատ անգին հերոսներ ինկան. ոմանք ալ վերապրեցան :

Սասունցի Մուշեղը եւ Մանուկը իրենց քանի մը ընկերներով Ռուբէնի եւ Վ. Փափազեանի հետ կրցան անցնիլ Կովկաս :

1916ի գարնան Մուշը եւ Պիթլիսը կը գրաւուէին ռուսական եւ հայ կամաւորական բանակներու կողմէ :

Մուշեղ որ Կովկաս հասնելէն անմիջապէս վերջ անցած էր Ամերիկա, հազիւ չորս ամիս կը մնար հոն եւ կը վերադառնար Խնուս, Վարդօ եւ Բզի եւ կը լծուէր մարտական աշխատանքներուն :

Էրզրումի, Վասպուրականի եւ Տարօնի գրաւումը լայն գործունէութեան ասպարէզ կը բանար երկրին ծանօթ գործիչներուն համար :

Հայկական բեկորներու հաւաքումը եւ պահպանումը, թշնամի տարրերէն երկրի մաքրագործումը, ժողովրդական վաշտերու կազմակերպումը կլանող գործեր էին, որոնց կը լծուէր Սասունցի Մուշեղը ուրիշ բազմաթիւ ղեկավարներուն հետ միասին :

1917ին, երբ հայ կամաւորական բանակները լուծուած եւ հաշուեյարդարի ենթարկուած էին երկրի մէջ, կը ստեղծուէին ժողովրդական վաշտեր, որոնք նոյն դերը կը կատարէին, ինչ որ կամաւորական գունդերը :

Այդ ժամանակ Տարօնի գանազան շրջաններուն մէջ վարչական եւ մարտական լայն աշխատանքի մը լծուած էին Սասունի, Մուշի, Խնուսի, Պուլանուխ — Մալազկերտի գործիչներն ու հին ֆետայիները ոչ միայն երկիրը վերաշինելու եւ վերապրողները պահպանելու համար, այլեւ մարտական պատկառելի ուժ մը, դառնալու, վճռական գործեր կատարելու համար :

Սասունցի Մուշեղը այդ մարտական ուժերուն ղեկավարներէն մէկն էր եւ փայլուն կերպով կը կատարէր այն պարտականութիւնները, որ կը վիճակուէին իրեն :

1917ի վերջերը կը կազմակերպուէր Խնուսի գունդը եւ Մուշեղը կը նշանակուէր հրամանատար այդ նորակազմ գունդին : Մուշի դաշտի մէջ կը գործէր Սասունի գունդը Մանուկի, Զօրոյի, Մօրուք Կարոյի եւ Ղազարի ղեկավարութեամբ : Այս երկու գունդերէն զատ կային Խնուսի ձիաւոր խումբը Աբրոյի, Փիլոսի եւ Սիմոնի ղեկավարութեամբ, եւ Մալազկերտ — Պուլանուխի մարտական խումբերը :

Այս բոլոր մարտական ուժերը մէկ ընդհանուր համակարգութեան տակ առնուած՝ Տարօնի մարտական բազուկը կը ներկայացնէին :

Սասունցի Մուշեղ կրցաւ զինուորական կարգապահութիւն ստեղծել իր գունդին մէջ եւ դիմադրել Թրքական յառաջխաղացքին : Էրզրումէն — Մուշէն եւ Մալազկերտէն հայ ժողովուրդը կռուելով նահանջեց մինչեւ Արարատեան աշխարհը, Փետրուար — Մարտ եւ Ապրիլ ամիսներուն : Շնորհիւ այս մարտական ուժերուն ժողովուրդը կրցաւ անվտանգ անցնիլ երկու ամիս տեւող այս նահանջի ընթացքին :

1918ի Ապրիլին, երբ Տարօնի զինուած ժողովուրդը, Մասիսի բարձունքներէն վար կ'իջնէր դէպի Արարատեան դաշտը, արդէն ցեղապետական բանակ մըն էր, որ իր զինու զօրութեամբ տեղ կը գրաւէր եւ կ'ապրէր : Սարտարապատի ճակատամարտէն քանի օր առաջ Սասունի եւ Տարօնի ժողովուրդը լեռնային տեղ մը բնակելու որոշումը տուաւ եւ Սարտարապատէն հազար զինուած մարտիկներու յառաջապահութեամբ բարձրացաւ դէպի Արագածի լանջերը, որոնք միայն այլազգի թշնամիներով բնուած էին : Երկու — երեք օրուան կռիւներու շնորհիւ Արագածը մաքրուեցաւ եւ քառասուն գիւղեր հայ ժողովուրդով տեղաւորուեցան :

Այս Հայաստանաշէն գործողութեանց գլխաւոր վարիչներէն մէկն ալ Սասունցի Մուշեղն էր :

Սարտարապատի եւ Բաշ – Ապարանի ճակատամարտներուն իրենց մասնակցութիւնը բերելէն վերջ, Տարօնի մարտական ուժերը Սասունցի Մանուկի եւ Մուշեղի ղեկավարութեամբ կ'անցնէին Լեռնահայաստան եւ Զանգեզուրի Ազգ. Խորհուրդի բանակը կը դառնային : Այս շրջաններու մաքրագործումը ընդարձակ պատմութիւն մըն է : Այնքանը կրնանք ըսել որ Զանգեզուրի շրջանը կ'ապահովուէր թշնամիներէն եւ աստիճանաբար կը հայանար :

Հայաստանի համար ճակատագրական գործ մըն էր Երեւանի եւ Լեռնահայաստանի միջեւ ինկած Թաթարական տարածութեան խնդիրը : Թաթարները ապստամբ էին եւ բոլոր ճանապարհները կտրած էին : 1918ի աշնան Սասունցի Մուշեղի, Մանուկի, Ղազարի եւ հին ֆետայիներու համախումբ գրոհով այդ ընդարձակ շրջանը թշնամի տարրերէն կը մաքրուէր եւ Տարօնի ժողովուրդը տեղ կը ճարէր իրեն բնակելու եւ ապրելու :

Սասունցի Մուշեղը միշտ մնաց զինուած ժողովուրդին գլուխը եւ իր գործակիցներուն հետ վարեց այդ ժողովուրդը շատ դժուարին պայմաններու մէջ :

Ան Հայաստանի պետական կեանքին մէջ միշտ մնաց զինուորական : Նշանակուեցաւ Սահմանապահ ոստիկանութեան հրամանատար՝ իբրեւ օգնական ունենալով Գնդապետ Աբրէսեանը :

1920ի Աշնան, Հայ – Թրքական պատերազմին իր սահմանապահ ոստիկաններու վաշտերով մասնակցեցաւ պատերազմին եւ բանակներուն հետ նահանջեց դէպի Արագած, միշտ պարտականութեան գլուխ, միշտ անձնուէր ու կարգապահ :

1921ին, Փետրուարեան ապստամբութեան ընթացքին, Տարօնի զինեալ ուժերը երեք թեւերով արշաւեցին դէպի Աշտարակ եւ Էջմիածին : Սասունցի Մուշեղ կեդրոնի զօրասիւնի հրամանատարն էր եւ առաջինը եղաւ որ Չեկան գրաւեց եւ հինգ հարիւր բանտարկեալները ազատեց զնտաններէն :

Բազմաթիւ մարտական արարքներ կարելի է թուել Սասունցի Մուշեղի կեանքէն : Սակայն ամբողջական պատմութիւն մը չէ որ մենք կը գրենք ներկայ հանդիսաւոր պարագային : Ինչ որ կարելի է շեշտել եւ ընդգծել, մարտական այն նկարագիրն է որ յայտ բերաւ այս անձնուէր ֆետային իր ամբողջ կեանքի ընթացքին : Սասունցի Մուշեղը քաջ էր, անվեհեր ռազմիկ եւ յանդուգն : Կռիւներէն վերջ մեղմ, բարի եւ անձնուէր ընկեր մըն էր, ժողովրդական գործիչ մը, սիրելի բոլոր անոնց, որ ճանչցած էին զինք :

Գործի ժամանակ իր կեանքը նուիրուած էր հայ ժողովուրդին :

Հանրային գործէն դուրս, իր սեփական աշխատանքին կը նուիրուէր, առանց մէկուն բեռ դառնալու :

Արտասահման անցնելէն վերջ Սասունցի Մուշեղը չարքաշ աշխատաւոր մըն էր, ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ չարքաշ մարտիկ մը եղաւ, երբ իր ժողովուրդը կ'առաջնորդէր :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Տարօնի պատմութեան մէջ Սասունցի Մուշեղի հերոսական դէմքը անմահութեան պսակը պիտի կրէ, եւ հպարտութիւն պիտի ներշնչէ գալիք սերունդներուն :

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱՎԷՊԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԶԱՆԳԸ

Արիւնոտ Սուլթանը կանչեց խորհրդականներին եւ հարց տուեց.

— Հաւատացեալնե՛ր, Իսլամի որդինե՛ր. Ալլահի կամքով մենք կործանեցինք անհաւատ Հայերի քարակոփ քաղաքներն ու շէները, վանքերն ու եկեղեցիները : Կտրեցինք նրանց երդիկների ծուխը : Սրի քաշեցինք կանանց ու տղամարդկանց : Չխնայեցինք ծերերին ու մանուկներին եւ ծիլ ու ծաղիկ չորացրինք : Բայց ահա նորից են ծաղկել Հայոց այգիները, նորից է ծուխ բարձրանում նրանց օջախներից. հայ մաճկալը նորից է ամուր բռնել մաճը եւ սերմնացանը հողին է յանձնում սերմը... :

Դատեցէ՛ք, ո՛վ իմաստուն մարդիկ. ինչո՞ւ Հայոց աւերակներից կրկին է ծնւում կեանքը... :

Բոլոր խորհրդականները լուռ ու մտահոգ լսում էին սուլթանին : Նրանք մտորումների մէջ էին :

— Սուլթանն ապրած կենայ, — երկար լռութիւնից յետոյ երկիւղած պատասխան տուեցին խորհրդականները, — ինչ որ մի տեղից անիմանալի խորհրդաւոր ձայն է լսւում անդադար. այդ ձայնն է կեանքի կոչում ամէնքին, ծաղկեցնում արտերն ու այգիները :

— Բայց չէ՞ որ մենք աւերել ենք գաւառների բոլոր եկեղեցիները, քանդել բոլոր զանգակատները եւ զանգերից թնդանօթներ ձուլել. ապա որտեղից են գալիս զանգի ձայները :

— Տէրն ապրած կենայ, չգիտենք որտեղից, երկնքի եւ երկրի որ յատակից են ղօղանջում այդ զանգերը :

Սուլթանը տագնապով լսեց խորհրդականներին, մոլեգնեց իր անօգնական վիճակից եւ հրաման արձակեց.

— Գնացէ՛ք, գտէ՛ք եւ լռեցրէ՛ք Հայոց Զանգի ձայնը :

Եւ խորհրդականները սուլթանի պայրոյթից ահաբեկուած ցրուեցին Հայոց աշխարհով մէկ. գնացին բարձրաբերձ լեռներն ու անդնդախոր ձորերը : Ելան անմատչելի գագաթներն ու ժայռախիտ քարափները, խորացան մթին անտառների մէջ : Ու լուսաբացին թէ իրիկնամուտին, ամէն տեղ նրանք լսում էին զանգի ղօղանջներ : Լսում էին ղօղանջներ, բայց, ո՛վ զարմանք, ոչ մի տեղ չէին կարողանում տեսնել ու գտնել Հայոց Զանգը :

Երկար որոնումներից յոգնած՝ նրանք սուլթանի մօտ վերադարձան ձեռնունայն ու վհատ :

— Սուլթանն ապրած կենայ, — աղերսագին խօսեցին նրանք, — Հայոց աշխարհում ամէն տեղ լսւում է զանգի ձայնը, բայց ոչ մի տեղ հնարաւոր չի տեսնել այն եւ լռեցնել յաւիտեանս : Այդ զանգը գուցէ Արարատի անմատչելի կատարին է, գուցէ երկրի դժոխային խորքերում, որտեղից նրա ղօղանջը բերում են չար քամիները : Սուլթանն ապրած կենայ, հրամայեցէք դադարեցնել չար քամիները եւ այդ ձայնը չի՛ լսուի, հայկական հողն էլ երբեք չի ծաղկի :

Սուլթանը փրփրեց սաստիկ : Ի՛նչ անմտութիւն : Ինչպէ՛ս թէ դադարեցնել քամիները... :

— Քամին աստուածային է եւ չգիտէ՞ք, որ այն դադարեցնելը հակառակ է Ալլահի կամքին, — գոռաց նա գայրագին. — բայց Հայոց Զանգը գտնել ու ջահաննամն ուղարկել հնարաւոր է եւ հաճելի իսլամին : Ձեզ քառասուն օր ժամանակ : Գնացէ՛ք, գտէ՛ք զանգը եւ փշրու վերածեցէք : Աշխարհի վրայ չպէ՛տք է լսուի Հայոց Զանգի ձայնը... :

Եւ դահիճները գնացին, քառասուն օր քառասուն գիշեր թափառեցին, փնտռե-

«ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸՆ ԷՐ, ՏԳԷՏ ԵՒ ՎԱՏ»

ԽՄԲ. — Սուլթան Համիտի աղջիկներէն Այիշէ սկսած է իր հօրը յիշատակները հրատարակել Պոլսոյ «Հայաթ» շաբաթաթերթին մէջ : Այս առթիւ թուրք ծանօթ գրող Փեյամի Սաֆա հետեւեալ բաց նամակը ուղղած է Պայան Այիշէի, «Միլլէթ» օրաթերթին մէջ. —

— Ձեզի հաւատացողները պիտի կարծեն, թէ պատմութիւնը կը սուտէ ձեր հօր մասին : «Սուլթան Համիտ կը կոչէք զայն, առաքինութեան կոթողը, եւ կ'ուզէք ըսել մեզ, թէ խիղճը, բարութիւնը եւ լաւ մարդու բոլոր յատկութիւնները ի մի հաւաքուած էին այս բացառիկ մարդուն վսեմ անձին մէջ : Թուրքիոյ ամէնէն գեղեցիկ պարբերաթերթը «Հայաթ» ալ դժբախտաբար կը տեսնենք թէ ձեզի համամիտ է : Եթէ այդպէս չըլլար, չէր հրատարակեր ձեր յուշերը :

Սակայն, Օսմանեան պատմութիւնը, անխիղճ եւ բռնակալ Սուլթան Համիտի համար — կամ՝ Եւրոպացիներու լեզուով՝ «Կարմիր Սուլթան»ին մասին ձեզի պէս չի խորհիր :

Եթէ կ'արտօնէք, ես ալ ձեզի պէս չեմ խորհիր :

Ձեր յարգելի հայրը, ոճրագործ մըն է, Այիշէ հանըմ : Եւ ոչ թէ միակ ոճիրով մը, այլ՝ մէկէ աւելի ոճիրներով :

Միտհատ փաշան խեղդել տուած է Թաիֆի մէջ, իսկ հայրս՝ Իսմայիլ Սամահ՝ Սվազի :

Այն օրէն ի վեր, երբ ես որբացայ երկու տարեկանիս, այն օրէն ասդին, ինչ դժբախտութիւն որ ունեցայ պատճառը ձեր օգոստափառ հայրն է, Այիշէ հանըմ :

Միտհատ փաշայի ալ, Իսմայիլ Սաֆայի ալ մեղքն էր այն հաւատքը, զոր անոնք ունէին, ազատութեան մասին : Անոնք, Նամըք Քէմալի նման հօրդ հետ սակարկութեան մտնելով, իրենց հանգստաւէտ անկողիններուն մէջ չմեռան : Անոնք, պայքարեցան առանց դոյզն զոհողութիւն մը ընելու այն վսեմ գաղափարականէն, որուն նուիրեալ պաշտպաններն էին կանգնած : Ձեր յարգելի հայրը, ոչ միայն չբաւականացաւ զանոնք մահացնելով այնպիսի մեթոտներով, որոնք պատմութեան մէջ աննախընթաց են որպէս ամենավատ եւ ամենախարդախ միջոց, այլ՝ անոնց հետ սպաննեց նաեւ «Հայրենիք», «Ազգ» եւ «Ազատութիւն» կոչուած բաները, զանոնք ի սպառ ջնջելով բառարանէն եւ հեռաւոր երկիրներ աքսորելով հայրենիքին այն զաւակները, որոնք կը փափսային անոնց անունները :

Եղբայրը եղբօրմէ զրկեցիր, ծնողքը զաւկէն ,

Ո՛վ խալիֆա, ըսէ՛ կը տարբերի՞ս դահիճէն :

Ահա այս է պատմութեան էջերուն մէջ արձանագրութիւնը ձեր հօր մասին, գըրուած՝ ազատատենչ գրողներու գրչով, Այիշէ հանըմ :

Ձե՛նք մտածեր բոլոր այս իրողութիւններու անկեղծօրէն եւ արիաբար խոստովանութիւնը ձեզմէ : Ձեր այդպիսի արարածի մը աղջիկը ըլլալու դժբախտութիւնը, ըստ բաւականի գոհացուցիչ պատճառ մը կը կազմէ : Երկիրն ալ հասկցած ըլլալով այդ պարագան, յօժարած է, որ ապրիք իր ծոցին մէջ :

Սակայն, անոր հանդէպ միակ պարտականութիւն մը ունիք. — Լռել ... :

Ահաւասիկ, այս բանը անգամ չըրիք դուք : Ամբողջ ազատ աշխարհի մէջ, երբ խուլ պայքար կը մղուի բռնատիրութեան դէմ ու Թուրքիոյ մէջ դժուարաւ կարելի եղաւ ձեր հօր ձեռքէն կորզել ժողովրդապետութիւնը, այնպիսի պահու մը, երբ մենք կը ջանանք ամրապնդել այդ վարչաձեւը երկրին մէջ, դուք կը ճգնիք մեր ժողովուրդին սիրելի դարձնել Օսմանեան կայսրութեան ամէնէն բռնակալ, ամէնէն տգէտ եւ ամէնէն վատ պահակը :

Եթէ ձեր յիշատակները արժէք մը կը ներկայացնեն որպէս պատմական փաստաթուղթ, եթէ կրնաք հաստատել անոնց վաւերականութիւնը, զայն յանձնեցէք Թուրք Պատմագիտական Միութեան, առ ի քննութիւն եւ ուսումնասիրութիւն :

Սակայն, եթէ այդպէս չընէք, եւ ատուգութեան ատեանը անորոշ եւ իրականութեան չափանիշը անծանօթ ձեր յիշատակները շարունակէք հրատարակել եւ նախընտրէք զանոնք պատմել ընթերցողներու ստուար մեծամասնութեան մը, բացորոշ է թէ, մարդիկ, իրաւամբ կրնան ձեր այս ընթացքը վերագրել պատմութեան ծառայելէ շատ աւելի տարբեր նպատակներու, Այիշէ հանըմ ... :

Կը տեսնուի թէ, ձեր յարգելի հայրը, ձեզի չէ սորվեցուցեր լռել, երբ անիրաւ էք ու խոնարհել ձեր գլուխը :

Եթէ կարենայիք այդպէս ընել, չէիք ճանկրթեր ժողովուրդին սիրտը եւ արիւներ գայն վէրքերին՝ ձեր սարսափազդու յիշատակներով, անոր մտքին մէջ արթնցնելով յիշատակը մօտաւոր պատմութեան 33 տարիներուն, որոնք իր արիւնով գրուած են այդ էջերուն մէջ :

Լռեցէք, Այիշէ հանըմ, լռեցէք : Նշանաւոր առածին համաձայն, երբեմն, լռութիւնը շատ աւելի թանկագին է քան այն ոսկիները, զորս ձեր հայրը առատօրէն կը բաշխէր իր լրտեսներուն, ժուռնալճիներուն, երկրին ու ազատութեան ոխերիմ թշնամիներուն, Այիշէ հանըմ :

ՅԱՌԱՋ. — Փեյամի Սաֆա մոռցա՞ծ է թէ յարմար չէ դատած յիշել նաեւ «Կարմիր Սուլթան»ին հայկական ջարդերը, պատկերը լրացնելու համար :

...ցին, բայց նորից վերադարձան ձեռնունայն ու վհատ։

— Սուլթանն ապրած կենայ, — երկիւղած գլուխ խոնարհեցին նրանք, — Հայոց երկրի վրայ ամէն տեղ լսւում է այդ անիծեալ զանգի ձայնը, բայց զանգը գտնել անհնարին է, չէյթանն է պահպանում այն...։

Գազազեց, մոլեգնեց արիւնոտ սուլթանը, անիծեց նազիրին ու վէզիրին, անիծեց իր բոլոր փաշաներին ու բէկերին, իր բոլոր կախարդներին ու աստղագէտներին, որոնք անզօր էին իր հրամանը կատարել։

Այդ օրերին ծերունի մի ֆաքիր էր ժամանել սուլթանանիստ քաղաքը։ Նա գալիս էր Հնդկաց աշխարհից ու եղել էր շատ երկրներում, շատ իմաստունների հետ նստել էր մի սեղանի շուրջ, իմացել էր անիմանալի շատ գաղտնիքներ եւ իմաստնացել։

Սուլթանն իր արքունիքն հրաւիրեց այդ իմաստուն ծերունին եւ հարցրեց.

— Ֆաքիր ամէնագէտ. ասա՛, ինչո՞ւ իմ աւերած Հայոց չէներն ու օջախները, պարտէզներն ու այգիները նորից են ծաղկում եւ ինչո՞ւ իմ նազիրն ու վէզիրը, իմ հլու հպատակ փաշաները չեն կարողանում գտնել Հայոց նզովեալ Զանգը։ Ասա՛, գուշակի՛ր այդ գաղտնիքը եւ ես կը հատուցեմ քեզ արքայական պարգեւներով։

Ֆաքիրը դանդաղ քաշեց համրիչի հատիկները, խոժոռեց չորացած դէմքը եւ երկա՛ր, իմաստնացա՛ծ նայելով սուլթանին՝ խօսեց.

— Սուլթանն ապրած կենայ եւ չնեղանայ իր նազիրի ու վէզիրի վրայ։ Հայոց Զանգը անտեսանելի է։ Դա ոչ երկնքից է կախուած, ոչ էլ երկրի խորքում է։ Այդ զանգը ձուլուած է Հայոց աշխարհի հողի ու ջրի հետ, հայ աղջիկների սեւաթոյր աչքերի եւ այրերի յաղթ բազուկների հետ. եւ զո՛ւր են ձեր որոնումները։ Սուլթանն ապրած կենայ. այդ հողից ու ջրից չի կարելի անջատել Հայոց Զանգը եւ ձեր հզօրութիւնն անկարող է փշրել, ոչնչացնել այն։ Իսկ քանի կայ Հայոց Զանգը, չի դադարի հայոց ծխանի ծուխը...։

Կատաղեց սուլթանն իր անզօրութիւնից, արիւնակալեցին աչքերը, եւ նա վճիռ արձակեց՝ շղթայակապ բանտ նետել իմաստուն ծերունուն։ Ապա նորից հրամայեց կործանել եւ ամայացնել Հայոց չէներն ու այգիները, անխնայ կոտորել աւելին ու ջահելին, կանանց եւ օրօրոցում ննջող մանկանց ու գանկերի բուրգը հասցնել ամպերին...։

Նազիրն ու վէզիրը, փաշան ու բէկը կատարեցին արիւնոտ սուլթանի հրամանը։ Կատարեցին երեկոյեան, երբ մայրամուտ էր։ Բայց, երբ լուսաբացի արեւը բարձրացաւ աշխարհի վրայ ու խաւարը փարատուեց, նորից պայծառ երանգներով ծխածանուեցին Հայոց այգիներն ու չէները, նորից երդիկներից բարձրացաւ անուշ ծուխը, սերմնացանը նոր հորովելով սերմը յանձնեց հողին ու նորից օրօրոցներում լսուեց նորածին մանուկների ղունղունոց...։

Եւ մինչեւ այսօր էլ թշնամին տագնապով է լսում Հայոց Զանգը, որ երջանկաբեր ղօղանջում է մեր ազա՛տ լեռնաշխարհում...։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Սով. Գրկ.)

ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ապրիլ 14ին սգահանդէս մը կազմակերպուած էր Մինիխի մէջ ողբացեալ ընկ. Դրոյի յիշատակին։ Կը նախագահէր Պ. Մաղոման որ խօսեցաւ գերմաներէն եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը զօրավարին, մինչ դաշնակի վրայ կը նուագուէր Լիստի «Յուղարկաւորութիւնը»։

Առաջին բանախօսն էր Վ. Շահունի (գերմաներէն) որ ըսաւ թէ հանգուցեալ Դրոյի ազգօգուտ գործունէութիւնը գնահատելու համար, անհրաժեշտ չէ կուսակցական ընկեր ըլլալ։ Բոլոր ազգանուէր Հայերը ի սրտէ կը գնահատեն հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար մարտնչող հերոսներու գործունէութիւնը։ Դրօն կը դասուի այդ հերոսներու շարքին, ահա թէ ինչու վիշտ պատճառեց ոչ միայն կուսակցական ընկերները, այլեւ բովանդակ հայութիւնը։ Զուր անցան բոլշեւիկեան բոլոր փորձերը, Դրօն վարկաբեկելու համար։ Մենք պիտի հետեւինք անոր պատգամին.—«Ծառայել հայրենիքին՝ սրտանց, հաւատարմօրէն, զոհաբերութեամբ»։ Ապա հայերէն արտասանեց իր մէկ ոտանաւորը «Մահերգ», ի յիշատակ Դրոյին։

Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Ս. Թորոսեան որ կենսագրական տեղեկութիւններով պարզեց անոր հերոսական գործունէութիւնը հայրենիքի ազատագրման համար։ «Դրօն եռանդ եւ ջանք չխնայեց ազատելու համար հայ գաղութները բոլշեւիկեան ոտնձգութիւններէն»։

Յաջորդաբար խօսք առին տոքթ. Խրոբակ (Ուկրայնացի), Բորտնիկ (Բելոռուս) որ Աբրամչիկի անունով խոր ցաւակցութիւն յայտնեց, Ռաժդէն Արսէնիձէ (Վրացի) որ իր ցաւակցութիւնը յայտնեց Դաշնակցութեան եւ բովանդակ հայ ժողովուրդին, «որու հետ դարերով ապրած ենք դրացիական բարեկամական յարաբերութիւններով»։ Ա. Կանդեմիր (Հիւսիս. Կովկասցիներու կողմէ) Ի. Պէչ (Ամերիկ. Կոմիտէի կողմէ), Վ. Գ. Գլազկով (Կոզակներու կողմէ), Պ. Սուլթան (Իդէլ Ուրալցի)։

Սգահանդէսը փակուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով։

× Աթէնքի երկու արուարձաններուն մէջ՝ ալ կատարուեցան սգահանդէսներ։ Ֆիքսի մէջ Դրոյի մահուան քառասունքին առթիւ սգահանդէս տեղի ունեցաւ Կաթողիկէ Հաստատութեան սրահին մէջ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան։ Բեմին վրայ զոյգ մը արիներ պահակ կեցած էին հայկական եւ յունական դրօշներով։ Նախագահ ընկեր Զաքար Զաքարեան ներկայացուց Դրոյի յեղափոխական գործունէութիւնը։ Յաջորդաբար ուղերձներ խօսեցան ընկեր Օննիկ Օննիկեան, ընկ. Նուպար Աճարեան (Երիտ. Միութեան կողմէ), Համազգայինի կողմէ ընկեր Մանուկ Փօյաճեան, Հ. Կ. Խաչի կողմէ Տիկին Թագուհի Գայեան, եւ Բարձր եւ Փոքր Հայքի Միջհայրենակցական կեդր. վարչութեան կողմէ Պ. Կարպիս Ճէվահիրճեան։ Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Տոքթ. Ե. Արշակունի պարզեց Դրոյի հերոսական գործունէութիւնը։ Յետոյ խօսեցաւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան բազմավաստակ ատենապետ Պ. Գրիգոր Բարսամեան որ ըսաւ.— «Չեն մեռնիր այն ազգերը որ կը քալեն իրենց հերոսներու ճամբէն ու կը յարգեն անոնց գործն ու Սուրբ յիշատակը»։ Սգահանդէսը վերջացաւ հոգեւոր հօր Խորէն քհնյ. Մխսաքեանի «Պահպանիչ»ով եւ ներկաներու կողմէ երգուած Յառաջ նահատակով։

Քոքինիոյ մէջ սարքուած սգահանդէսին առթիւ բեմին ետեւէն ընկեր Յ. Նալճեան կարդաց ոգեշունչ կտոր մը՝ ձօնուած Դրոյի կեանքին ու գործին։ Նախագահ ընկեր Մէքթուպճեան ըսաւ.— «Դրօ Դաշնակցական ծնաւ եւ ոչ թէ Դաշնակցական դարձաւ, անոր հաւատքն ու իտէալն էր հայ ժողովուրդի ազատագրութիւնը եւ հայ նուիրական բարքերու պահպանումը։ Երգերէ եւ ուղերձներէ ետք, խօսեցաւ Սօս Վանի, որ Դրոյի կենսագրականը տալով ըսաւ.— «Դրօն կատարեալ Հայ էր, գիտակից յեղափոխական, հայրենասէր զինուոր, անշահախնդիր մարդ, անձնազոհ հերոս, օժտուած առիթներէն օգտուելու գիտակցութեամբ եւ հեռատեսութեամբ»։ Սգահանդէսը փակուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, զոր ներկաները երգեցին յոտնկայս։

× Ընկեր Դրոյի յիշատակին ցաւակցութեան եւ գնահատանքի ջերմ խօսքեր հրատարակած են Նիւ Եորքի ռուսերէն մեծ օրաթերթը «Նովոյէ Ռուսկոյէ Սլովօ» (1956 Մարտ 13), արեւմտեան Գերմանիոյ «Օսվոբոժդենիյէ» (ազատագրութիւն) պարբերաթերթը (1956 Փետր. Մարտի միացեալ թիւին մէջ (2—3)։

ՄՈՍԿՈՒԱ գացած Ֆրանսայի ընկերվարականները ունկնդրութեան ընդունուեցան Ն. Խրուշչեւի կողմէ։ Խօսակցութիւններ ունեցան նաեւ Պ. Ա. Միկոյեանի եւ ուրիշ նախարարներու հետ։ Թիֆլիս ալ պիտի հանդիպին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊՈՒՏՕ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մեր գաղութն ալ Ապրիլ 29ին ոգեկոչեց Ապրիլ 11-24ի պաշտելի յիշատակը։ Բեմին ճակատը պարզուած էին ֆրանսական եւ հայկական դրօշները սեւ երիզներով, մէջտեղը կ'երեւար «Ազդակ»ի բացառիկ թիւին խմբանկարը, իսկ ամէնէն վերը «Յարգանք մեր նահատակներուն» արձանագրութիւնը։

Օրուան նախագահը, ընկ. Ա. Միքայէլեան բեմ հրաւիրեց Նոր Սերունդին անդամները, սգահանդէսին բացումը կատարելու Ոգերգ նահատակացով, (Գ. Կապավարենց), ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։ Յետոյ թուեց կատարուած վայրագութիւնները եւ ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել աւելի քան մէկ միլիոն զոհերուն խնկելի յիշատակը։ Արտասանութիւններ ըրին Ագնիւ Գինոսեան «Որբերու ճակատագրէն» (Սիամանթօ)։ Րաֆֆի Միքայէլեան «Անմահներուն» (Մ. Մանուկեան), Աստղիկ Հալաճեան «Անլուսին գիշեր»։ Օր. Ե. Քէնտէրեան յուզումով երգեց «Մշոյ ողբ»ը։ Սերոբ Քէնտէրեան թառջութակի վրայ նուագեց «Նոքթիւրն» մը, ընկերակցութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։ Րաֆֆի Միքայէլեան «քլառինէթ»ով նուագեց «Կռունկ»ը, խոր յուզում պատճառելով ներկաներուն։ Կրկին բեմ ելան Նորսերնդականները եւ «Տէր Կեցո» զոյգ սոլօներով եւ երկձայն երգեցին ներդաշնակօրէն, արցունքներ խլելով ներկաներէն։

Ընկեր Հ. Թաշճեան իր գեղեցիկ ճառերէն մէկը խօսեցաւ, իբրեւ վերապրող մը այն զարհուրելի թուականէն։ «Չկան այլեւս մեր տաճարները, մեր վանքերը, դարաւոր մեր յիշատակարանները։ Աւերուած եւ մոխրացած են, մեր չէն քաղաքները եւ գիւղերը։ Չկայ եւ փաղանգը որ յղկեց մեր լեզուն եւ գրականութիւնը։ Դաժան գիշեր մը նենգաւոր ճիւաղներ գազանօրէն դադրեցուցին անոնց սրտին զարկը, որպէսզի գլխատեն ստեղծագործ եւ շինարար ցեղ մը։ Իր արդար վաստակով ապրող գիւղացին եւ աշխատաւորը սպանդանոց առաջնորդեցին առանց դատանանքի, սեռի եւ տարիքի խտրութեան։ Ազգովին, յուղարկաւորներ դարձանք։ Բայց ունեցանք նաեւ հերոսամարտներ, Եդեսիա, Շապին Գարահիսար, Վասպուրական, Տարօն, Մուսատաղ եւ ուրիշներ, իսկ այս բոլորին փառապսակը պիտի մնայ հայկական պետութեան ստեղծումը։ Երիտասարդներ, հպարտ եղէք որ դարաւոր ջահակիր ցեղի ժառանգորդներն էք»։

Նոր սերնդականները խմբովին երգեցին Լ. Նազարեանցի «Ապրիլեան նահատակներուն»ը, որ ներկաներուն կողմէ ունկնդրուեցաւ երկիւղածութեամբ։

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

— Ի հարկէ, կը տեսնես քո քրոջը... եւ քո նոր քենեկալին... գուցէ շուտով այստեղ կը լինեն... պատասխանեց Սամուէլը, իւր ձեռքը չբաժանելով ոգեւորուած Պարսկուհու ձեռքից։ Մի այլ ուրախալի նորութիւն եւս։

— Այդ ի՞նչ ասելու բան է, մտածի՛ր, Սամուէլ, ընդհատեց մայրը հայերէն լեզուով, որը Որմիզդուխտը չէր հասկանում։

— Ինչո՞ւ չասել, ինչո՞ւ նա չպիտի գիտենայ, որ իւր ամուսինը (այսինքն եւ քո ամուսինը եւ իմ հայրը) գալիս է։ Ինչո՞ւ նա պիտի չգիտենայ, որ իւր քոյրը պսակուած է Մերուժանի հետ։ Ի՞նչ հարկ կայ թագցնել նրանից, խօսեց Սամուէլը փոքր ինչ վրդովուած ձայնով։

— Նրա համար պէտք է թագցնել որ դա մի երեխայի չափ խելք չունի. ինչ որ դա գիտէ, մի րոպէից յետոյ ամբողջ ամրոցը կարող է գիտենալ...։

— Բոլորովին սխալ է։ Որմիզդուխտը, իրաւ է, անմեղ երեխայի սիրտ ունի, բայց մի լաւ կնոջ խելք։

Որմիզդուխտը թէեւ չէր հասկանում այդ վիճաբանութիւնը, բայց հասկացաւ մօր եւ որդու մէջ տեղի ունեցած անբաւականութիւնը, եւ մէջ մտաւ, ասելով.

— Մի՛ վշտացրու մօրդ, Սամուէլ։

Յետոյ դարձաւ դէպի մայրը, հարցնելով.

— Դու ուրախ չե՞ս, որ իմ քոյրը ամուսնացել է քո եղբօր հետ։

— Ի՞նչպէս ուրախ չլինել, պատասխանեց տիկինը, փոքր ինչ մեղմանալով, իմ ուրախութիւնը սահման չունի։ Խիստ սակաւ արարածներ արժանանում են Պարսից հզօր արքայի փեսան լինելու բախտին։

— Ուրեմն Սամուէլից պէտք է շնորհակալ լինել, որ խորհուրդ է տալիս պատրաստութիւններ տեսնել։ Եւ ես արքայավայել պատրաստութիւններ պէտք է տեսնեմ, թէ իմ քրոջ համար, եւ թէ իմ եղբօր նոր փեսայի համար։ Ի՛նչ ուրախութիւն կը լինի այն օրը, երբ նրանք այստեղ կը հասնեն...։

Վերջին խօսքերը արտասանելու միջոցին գեղեցիկ կնոջ դէմքը աւելի հրապուրիչ փայլ ստացաւ։ Բայց Սամուէլի մայրը դեռ խոժոռուած էր, դեռ մտածում էր մի՛ գուցէ որդին աւելի հեռու գնայ իւր խոստովանութիւնների մէջ պարզամիտ Որմիզդուխտի առջեւ, որին նա շատ անփորձ եւ անզգոյշ կին էր համարում։

Շապուհ արքայի բոլոր քոյրերը կոչւում էին Որմիզդուխտ։ Ինչպէս հին Հայերի մէջ, նոյնպէս Պարսիկների մէջ, նոյն սովորութիւնն էին տիրում. թէեւ աղջիկները առանձին անուն ունէին, բայց այդ անունները չէին գործածւում, այլ սովորաբար կրում էին իրանց հօր անունը։ Շապուհ արքայի հայրը Որմիզդն էր եւ նրա բոլոր աղջիկները կոչւում էին Որմիզդուխտ, որ նշանակում էր Որմիզդի դուստր։ Հայոց Սան-ա-տրուկ արքայի դուստրը կոչւում էր Սան-դուխտ, սուրբ Վարդան Մամիկոնեանի դուստրը՝ Վարդան-դուխտ, Սահակ Պարթեւի (քահանայապետի) դուստրը՝ Սահակ-ա-նոյշ, Սմբատ Բագրատունու դուստրը՝ Սմբատ-ուհի։

Այսպէս էլ Շապուհի երկու քոյրերը, որոնց մէկը կնութեան էր տուած Սամուէլի հօրը, Վահան Մամիկոնեանին, իսկ միւսը՝ Մերուժան Արծրունուն, կոչւում էին իրանց հօր Որմիզդի անունով՝ Որմիզդուխտ։

Հայաստանը, եթէ ոչ կլանելու, գէթ իւր գերիշխանութեան ներքոյ պահելու համար, Պարսից արքունիքը նոյն քաղաքականութեանն էր հետեւում, ինչ քաղաքականութիւն որ գործ էր դնում Հռովմէական կայսրութիւնը։ Վալենտինիանոս կայսրը, Հայաստանը դէպի իւր կողմը ձգելու համար, իւր ազգականներից Ոլիմպիադա օրիորդին կնութեան տուեց Հայոց Արշակ թագաւորին։ Իսկ Շապուհ արքան, նրա հակառակ, իւր երկու քոյրերին կնութեան տուեց Արշակի երկու նշանաւոր նախարարներին — Մերուժան Արծրունուն եւ Վահան Մամիկոնեանին — եւ նրանց ապստամբեցրեց թագաւորի դէմ։

Արծրունեաց նախարարութեան երկիրը ընդարձակ Վասպուրականն էր, իսկ Մամիկոնեան նախարարութեան երկիրը՝ Տարօնը։ Վասպուրականը Ատրպատականի կողմից, իսկ Տարօնը Ասորեստանի կողմից, շատ մօտ էին Պարսից սահմաններին։ Շապուհ արքան իւր երկու քոյրերի միջոցով երկու մեծ դռներ բաց արեց այդ կողմերից Հայաստան մտնելու։

— Մի այլ ուրախալի նորութիւն եւս, Որմիզդուխտ, խօսեց Սամուէլը, ուշադրութիւն չդարձնելով իւր մօր դժկամակութեան վրայ, քո քոյրը շուտով Հայոց թագուհի կը դառնայ...։

— Ախ, ինչ ես ասում, ձայն տուեց Որմիզդուխտը եւ ուրախութիւնից այն աստիճան շփոթուեցաւ, որ մոռանալով իւր ամօթխածութիւնը, մի անմեղ թիթեռնիկի նման վեր ցատկեց նստած տեղից, եւ փաթաթուելով Սամուէլի պարանոցին, երկար բաց չէր թողնում իւր գրկից անդադար հարցնելով.— Ճշմարի՞տ է... ճշմարի՞տ. դու հանաք ես անում, Սամուէլ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տիպուեցաւ ղիմագրաւել նոր եւ աճուոր տագնապ մը, որ կը սպառնար իր սահմաններուն վրայ, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով։

Մառեշալ Թիթօ պատասխանելով այս բաժակաճառին, յայտարարեց.

— «Մեր ջերմագին բաղձանքն է որ աշխարհի պատասխանատու մարդիկը եւ առաջին աոթիւ՝ հակայարձակման են — թարկուած երկիրներու վարիչները չարունակ դասեր քաղեն գոնէ երկրորդ աշխարհամարտէն, գգուշանան անցեալի սխալները կրկնելէ եւ թոյլ չտան որ իրենց նեղ շահերը մթագնեն անցեալին յիշատակը կամ ապագային հորիզոնը եւ միշտ ի մտի ունենան էականը,— խաղաղութիւն, համաձայնութիւն եւ գործակցութիւն։ Կարեւորը այն չէ որ ճշդուի թէ ո՛վ է յանցաւորը, այլ այն որ այսուհետեւ յանցաւորներ չգտնուին եւ թոյլ չտրուի որ ափ մը անհատներ խաղան աշխարհի ճակատագրին հետ։ Պէտք է մէկդի դնել վէճերը պատերազմով լուծելու մեթոտը եւ նոր ձեւեր, նոր օրէնքներ գտնել, զարկ տալու համար պետութեանց եւ ժողովուրդներու փոխադարձ հասկացողութեան։ Պէտք չէ անհամբեր ըլլալ այդ նոր օրէնքները փնտռած ատեն»։

× Երեքշաբթի օր ընդունելութիւն մը սարքուած էր Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ, ի պատիւ մառեշալ Թիթոյի, որուն կ'ընկերանար Հանրապետութեան նախագահը։ Քաղաքապետին բարի գալուստի ճառէն վերջ, մառեշալը խօսք առնելով փառաբանեց երկու երկիրներուն աւանդական բարեկամութիւնը։ «Փարիզը դարձած է խորհրդանշանը մարդկութեան խաղաղասիրական իղձերուն այն օրէն ի վեր որ ձեր ժողովուրդը տապալեց Պասթիյը, զայն համարելով խորհրդանշանը բռնութեան դէմ մղուած պայքարին։ Տեւական է մեր երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը որ ամրապնդուեցաւ պատերազմէն վերջ, խաղաղութեան համար կատարուած ճիգերով»։ Յետոյ յիշեց կարգ մը յիշատակներ այն շրջանէն երբ այստեղ կը գտնուէր։

Քաղաքապետութիւնը փառաւոր սեղան մը սարքած էր, ի պատիւ հիւրերուն։

× Դեսպաններու ընդունելութեան ատեն, կը բացակայէր պապական նուիրակը, իբրեւ բողոք հռոմէական կղերին դէմ կատարուած հետապնդումներու։ «Հալածականներու յանձնախումբ»ն ալ հրաւիրեց իր հետեւորդները հաւաքուիլ եւկոբեց իր հետեւորդները հաւաքուիլ եւկոսլաւ դեսպանատան առջեւ, բողոքելու համար Թիթոյի այցելութեան դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ «հազարաւորներ դնդակահարել եւ ուրիշ հազարաւորներ բանտարկել տուած է»։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու քահանաներ եւ 40 ցուցարարներ որոնք դրօշներ պարզած էին եւ նշանատախտակներ կը ցուցադրէին, «Արձակեցէք կարդինալ Ստեպինաք»ը վերտառութեամբ։ Երեք լուսանկարիչներ խոշտանգուեցան։ Այդ միջոցին մառեշալ Թիթօ տեսակցութիւն մը կ'ունենար վարչապետ Կի Մոլէի հետ, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց մասին։ Թերթերը կը գրեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է հիմնական հարցերու մասին։ Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներն ալ քննուած են։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ մեծ շուքով տօնուեցաւ երեքշաբթի օր։ Նախագահ Ռընէ Քոթի հետիոտն անցաւ հեծելազօրքի եւ հետեւակազօրքի շարքերուն մէջէն, ծաղկեպսակ մը դնելու համար Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ։ Ամերիկեան ջոկատ մըն ալ կը մասնակցէր արարողութեանց։ Բազմաթիւ օդանաւեր կը սաւառնէին Յաղթական Կամարին վերեւ, ի ներկայութեան բիւրաւոր քաղաքացիներու։

ՓՈՒԺԱՏԵԱՆՆԵՐԸ բուռն ընդհարում մը ունեցան ոստիկանութեան հետ, առաջնորդութեամբ երեսփոխան Լը Փէնի, երբ կը փորձէին ժողով գումարել Շան զ'Էլիզէի մէկ սրահին մէջ, հակառակ դրուած արգելքին։ Ցուցարարները քանի մը անգամ փորձեցին յառաջ խաղալ դէպի Յաղթական Կամար, բայց ոստիկանները ետ մղեցին բիրերով։

ԻՍՐԱՅԷԼ կը գանգատի թէ Եգիպտացիները չորս անգամ յարձակում գործեցին Կազայի շրջանին մէջ։ Եգիպտոս ալ կը ծանուցանէ թէ Իսրայէլացիները կրակ բացած են։

Salle GAVEAU

45 Rue la Boetie

կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 17ին

ՍԻՓԱՆ—ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի

ԲԱՅԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Կոմիտասի, Ալէմշահի, Կանաչեանի, Ալթունեանի, Պատմագրեանի եւ Ափրիկեանի երգերը, որոնց մեծ մասը՝ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ Կ'ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ։

Տոմսերու գիները՝ 200, 300, 400, 500, 700 եւ 800 ֆրանք։

Դիմել Սամուէլեան եւ Պարսամեան գրատուները։

ՓՐՈՖ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը կը մասնակցի դասախօսութեան մը, որ սարքուած է ի յարգանս ողբացեալ Փրոֆ. Կարապետ Աղաճանեանի յիշատակին, Մայիս 15ին, ժամը 21ին։

ՓՐՈՖ. ԿԱՇՔԵԼ

(Բժշկապետ յիմարաբուժական հիւանդանոցներու), պիտի խօսի նիւթ ունենալով, «Փրոֆ. Աղաճանեանի բերած տուրքը արդի ջղախտութեան»։

Սիրով կը հրաւիրուին բժիշկները եւ հանգուցեալին բարեկամները։

Սալ Տէպա, 60 ռիւ Մօնժօ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Բացառիկ դասախօսութիւն մը փրոֆ. Խայիկեանի կողմէ, նախագահութեամբ Պ. Ա. Սաֆրաստեանի Նիւթը՝ «Մեր ազգային դատը միջազգային ակնոցով»։

Այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Ազգ. Տան մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի խումբերը կը ներկայացնեն Ղեւոնդ Մելոյեանի ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ։

Այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։ Մուտքը 150 Ֆր.։

Սէնթ Էթիէնի մէջ կիրակի կէսօրէ վերջ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի պատիւ Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի նախկին վարչութեան թէյասեղան մը սարքուած է այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Պ. Ղազարոսի սրճարանը, 40 ռիւ էթիէն Տոլէ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու բարեկամները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ փոխ-ատենապետ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ։

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մագընոյի մէջ, 88 Ռիւ տ'Օպանյը։

Այս հանդէսին հրաւիրուած են մարսիլահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական յարանուանութիւնները, Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի ինչպէս նաեւ բոլոր բարեգործական եւ բարենպատակ ու հայրենակցական միութիւններու ներկայացուցիչները անխտիր։

Կը խօսի գրագէտ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին՝ արտասանութիւն, երգ, նուագ։

Թատերական ներկայացում՝ Ղարապաղի Մելիքները (4 արար), ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան Թրագօֆի եւ մասնակցութեամբ յայտնի դերասաններու։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հայրենի եւ եւրոպական պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր այր թէ կին), տունը աշխատող որակեալ գործաւորուհիներ fonfექfuhon ան սէրի հագուստի համար —չկտրուած— տարեկան գործ։ Դիմել՝

ETS. ROBERT
124, Rue La Boétie, Paris (8e).
Tél. : BAL. 09-89

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիս, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քաւէին դէմը)։

Նիւթը՝ Մկրտիչ Պարսամեանի Գրական գործունէութիւնը եւ իր վերջին հատորը։

Կը խօսին ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը փափաքի յառաջիկայ 1956-57 ուսումնական տարեշրջանին համար սահմանափակ թիւով սաներու օժանդակել Ռենսիի Դպրոցասէր Տիկնանց եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարաններուն մէջ։

Թեկնածուները պարտին իրենց դիմումները ուղղել Միութեան գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ, մինչեւ 15 Յունիս 1956, ստանալու համար հարկ եղած հարցարանները։

Յիշեալ թուականէն վերջ եղած դիմումները նկատի չեն առնուիր։ (Դիւան)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ նախկին շրջանաւարտներու կողմէ կազմակերպուած է թատերական եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Մայիս 13ի կիրակի օրը։ Ազգ. Տան մէջ, ժամը 15ին։ Պիտի ներկայացուի Սիպիլի Առաքինութեան Մրցանակը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը «Մայրերու Օր»ը կը տօնէ Մայիս 19ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Հայաստանի մէջ մեռած իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝ ՏՈՔԹ. ԹԱԳԻՈՐԵԱՆԻ և զաւկին՝ ՊԵՐՃի յիշատակին։ Ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին՝ Ռաֆֆիի, եղբօր զաւկին Օննիկի եւ իրենց բոլոր մեռելներու յիշատակին։

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները։

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ իրենց զաւակը կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին եւ Աղքատախնամին երկու հազարական ֆրանք, «Հայ-Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ին հազարական ֆրանք։ Ստացանք «Յառաջ»էն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը, սովորական հաւաքատեղին.—

ՍԷՆԹ ԱՆԻ «Քեռի» խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին։

ՊՈՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբը այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան։

ԱՎԻՆԵՈՆԻ Մուրատ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 14ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհանեանի բնակարանը։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, կայարանին դիմացի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ HAVRE

Այցելելու ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի կողմէ, Մայիս 21 Երկուշաբթի, Հոգեգալստեան երկրորդ օրը։ Օթաքարը կը մեկնի «Էկլիզ Պէլվիլէն» առաւօտեան ժամը 6.30ին եւ Փարիզ կը վերադառնայ իրիկուան ժամը 11ին։ Ճամբու ընթացքին կը հանդիպի պատմական վայրեր՝ Ռուանի Մայր եկեղեցին, Ժանն տ'Արքի հըրկիզման վայրը եւն.։

Օթօքարին մէջ գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

Օթօքարի ծախքը 1500 Ֆրանք։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՅԻՍ

VENDREDI 11 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7575 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3386

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՃԱՄԲՈՎ

●

Ո՛րքան վէճեր, ընդհարումներ, նոյնիսկ պատերազմի վտանգներ անհետացած պիտի ըլլային, եթէ յարգուէր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը:

Ի վերջոյ տգիտութիւն է ձուլարանի մը վերածել այս կամ այն երկիրը, մասնաւոր կաղապարի մը մէջ թրծելու համար անոր ժողովուրդը:

Եւ կեղծիք է խօսիլ ազատութեան կամ խաղաղութեան մասին, երբ երկաթեայ կարգուսարքի մը կ'ենթարկեն ազգերը:

Այդ փորձն է որ կը կատարէ բոլշեւիկեան դիկտատուրան, իր թաթին տակ առնելով միլիոնաւոր ժողովուրդներ, առանց միջավայրի, ցեղի, մշակոյթի տարբերութեան:

Նոյն իսկ եթէ Խ. Միութեան բազմազգի ժողովուրդներէն մէկն ու մէկը ազատօրէն ընդունած ըլլար այդ վարդապետութիւնը, Մոսկուան իրաւունք չունէր իր կամքը պարտադրելու յետին մանրամասնութեամբ:

Տրամաբանական է Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան առաջնորդին՝ Թոլիաթթիի դիտողութիւնը.

— «Զանազան երկիրներու համայնավարներք չեն կրնար հետեւիլ այն միեւնոյն գծին որուն հետեւած են ռուս համայնավարները»:

Ինչպէս ժողովուրդները, նոյնպէս երկիրները ունին ինքնուրոյն դիմագիծ: Իւրաքանչիւրին աշխարհագրութիւնը, ընկերային եւ տնտեսական պայմանները, անցեալը եւ ապագան կը ներկայացնեն տարբեր պահանջներ:

Ոչ ոք իրաւունք ունի այդ բոլորը հարթելու միեւնոյն գլանին տակ, վերածելով հասարակ հօտի մը:

Քրիստոնէութիւնն անգամ իր բնական ճամբան գտաւ, յարգելով ինքնորոշման սկզբունքը, որ կը բխի աշխարհագրութենէն եւ պատմութենէն:

Լենին ինք, որ այժմ տիրացած է «հանճարեղ» տիտղոսին, ի հեճուկս վրացի Սթալինի, 1921ին ազդարարութիւն մը կ'ուղղէր Կովկասի ընկերներուն, յիշելով թէ Հայաստանը Ռուսաստան չէ:

Այսքան տարի ետքն ալ, բոլշեւիկեան կարգուսարքը մեր հայրենիքին եւ հարեւան երկիրներու մէջ կը գործադրուի տառապէս, համաձայն Մոսկուայի մէջ մշակուած ուղեգծին: Նոյն իսկ մշակոյթի ճակատին վրայ:

Օրինակ, հեղնութիւն չէ՞ խօսիլ մշակոյթի ազատութեան մասին, երբ ամէն միջոց կը փորձեն, որպէս զի մեր մայրենիքը տրորուի ռուսական գլանին տակ: Ոչ միայն խառնածին բառերով եւ հակագիտական բառակազմութեամբ, այլ եւ շարադրութեամբ:

Բոլշեւիկեան լոգքարը արդէն իսկ հարթ - հաւասար անապատի մը վերածեր է հայկական մամուլն ու «հասարակական» հրատարակութիւնները, թէ բովանդակութեամբ եւ թէ բառակազմութեամբ:

Թխածոյ շեղջակոյտ մը որ կրնայ ռուսերէնի վերածուիլ առանց դժուարութեան:

Փորձեցէք բոլշեւիկեան տեսութեան մը, ճառի մը կամ յօդուածի մը հայերէնը բաղդատել ֆրանսերէն կամ անգլերէն բնագրին հետ, եւ պիտի տեսնէք որ աւելի դիւրաւ կը հասկնաք վերջին երկուքը:

Երեսունեւհինգ տարիներու ընթացքին, արդէն իսկ հասած է սերունդ մը, որ հետզհետէ կը խաթարէ ինքնուրոյն գիծը, տառապէս եւ թութակաբար հետեւելով ռուսական կաղապարին:

Բանաստեղծութեանց բաղդատաբար յստակ լեզուն չի կրնար հերքել այս անողոք իրականութիւնը:

Ամէն ազգ իր ճամբով: Եւ իր ազատ կամքով: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

1952—2Ի ԴԱՍԻՆ ԶՕՐԱԿՈՉԸ (75.000 ԶԻՆՈՒՈՐ)

●

Նախարարական խորհուրդը Գշ. օր վաւերացուց այն հրամանագիրը որ կ'արտօնէ զէնքի տակ առնել 1952–2ի զօրադասին պահեստիները, համաձայն ապրիլ 12ին տրուած որոշման: Հրամանագիրը պաշտօնաթերթին մէջ պիտի հրատարակուի հաւանաբար այսօր, ուրբաթ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ քսան հազարը պիտի կանչուին անմիջապէս, մնացեալը մինչեւ Մայիսի վերջը. Զինուորներուն 55.000ը պիտի առնուին ցամաքային բանակէն, 20.000ը օդային ուժերէն, 2500ը նաւատորմէն:

× *Առջի օր հարիւրաւոր բանուորներ բուռն ցոյց մը կատարեցին Պլուայի կայարանին մէջ, բողոքելու համար նոր զօրակոչին դէմ: Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան հետ, որ ստիպուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել: Ընդհարումը տեւեց մէկ ժամ: Տասը ոստիկաններ վիրաւորուեցան, հինգը ծանրապէս: Ցուցարարներուն մէջ ալ վիրաւորներ կան:*

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ապացոյց չկայ թէ նորակոչ զինուորները մասնակցած են այս ցոյցին, որ ամէնէն ուժգինը կը համարուի: Կռիւը պայթեցաւ երբ հարիւրաւոր բանուորներ համախմբուելով կայարանին մէջ, կ'ընդդիմանային նորակոչներու առաքման: Երբ ոստիկան զօրքը կ'ուզէր ցրուել ցուցարարները, քարեր տեղացին շոգեշարժ մեքենային վրայ: Միեւնոյն առեն բանջարեղէններ կը նետուէին ոստիկաններուն վրայ, որոնք ի վերջոյ յաջողեցան պարպել կայարանը, արտասուաբեր կազ գործածելով: Ցոյցերը դուրսն ալ շարունակուեցան, մինչեւ որ նոր ուժեր օգնութեան հասան:

46 ԳԻՒՂԵՐ ԶԱՐՆՈՒԵՑԱՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մայիս 9ին 46 նոր գիւղեր կամ պահականոցներ միաժամանակ յարձակում կրեցին Կոստանդինի հիւսիսակողմը: Զօրքը անմիջապէս պատասխանեց այս յարձակումներուն եւ կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան: Ըմբոստները ետ մղուեցան, հրկիզելով հինգ ագարակներ եւ երկու գործարաններ: Ալժէի մէջ ալ յարձակում կրեցին քանի մը ագարակներ: Ֆրանսացի մը սպաննուեցաւ, իսլամ բանուոր մը առեւանգուեցաւ: Ուրիշ գիւղի մը մէջ սպաննուեցան ոստիկան մը եւ խանութպան մը: Դարձեալ Ալժէի մօտ թակարդը ինկաւ ոստիկանական կառք մը եւ յիսնապետ մը սպաննուեցաւ:

Թելմսէնի (Օրան) մէջ երկու ֆրանսացի գաղթականներ վեց ժամ դիմադրեցին 150 ըմբոստներու, որոնք օգնական զօրքին վրայ ետ կրակ բացին: Ի վերջոյ ըմբոստները ետ մղուեցան, հինգ հոգի ըսպաննելէ ետք:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ապստամբները ծանր կորուստներ կրած են Օրանի շրջանին մէջ:

× *Ալժերիոյ նախարարը երկրէն արտաքսեց Ալժէի համալսարանին մէկ դասախօսը, Պուաքէ եւ Հիւս. Ափրիկեան միութեան նախագահը, այն ամբաստանութեամբ թէ մասնակցած են կիրակի օրուան ցոյցերուն: Երկուքն ալ Փարիզ եկան:*

ՄԱՐՈՔ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ.— Փարիզ հասաւ Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, վարչապետին հրաւէրով: Զանազան հարցումներու պատասխանելով, յայտարարեց թէ կը յուսայ գոհացուցիչ համաձայնութեան մը յանգիլ:

Ֆէսի մէջ (Մարոք) սպաննուեցաւ անկախութեան կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Լարաքի, խորհրդաւոր պարագաներու տակ:

Բանակցութիւններ կը կատարուին, ազատելու համար գերի բռնուած Սենեկալցիները: Թերթերը կ'ըսեն թէ մէկ մասը ջարդուած է անգթօրէն:

× *Մարոքի Ազատագրութեան բանակը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով իր «կատարեալ համերաշխութիւնը» կը յայտնէ ալժերիացի եղբայրներուն, անկախութիւն պահանջելով ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի համար:*

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

●

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Չեմ գիտեր թէ ոեւէ մէկը գրի առա՞ծ է այն տպագիր եւ անտիպ տեսարանները, որ պարզուեցան Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Փարիզ եւ Մարսէյլ:

Կարգ մը թերթեր մրցանիշը կոտրեցին, «զգայացունց» լուրեր հաղորդելու համար: Օրը օրին եւ ժամը ժամին:

Երբ կաթողիկոսը Միլան կը գտնուէր եւ կ'ուշանար Փարիզ գալու համար, պոլսական թերթ մը գրեց թէ Հայրապետը Հավր (Ֆրանսա) գացած է, վիզան առնելու համար...

Ուրիշ մըն ալ փութաց «լուսաբանել» հարցը, իւրացնելով միեւնոյն առասպելը:

Երկուքէն ոչ մէկը մտածեց թէ վիզան կրնայ առնուած ըլլալ Հռոմի ֆրանսական դեսպանատունէն:

Նոյն պոլսական թերթը օրերով «չեպիսկոպոս» կոչեց Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսը, եւ այն երկու եպիսկոպոսները որ քուէ տուած էին անոր:

Եւ օրերով թուղթ մրոտեց, գրգռիչ գրոյցներ տարածելու համար: Մինչեւ անգամ կուսակցական խնդիրներ յարուցանելով:

Ինչ որ կը թխէին Պէյրութի եւ Հալէպի փողոցներուն մէջ, նոյնութեամբ Պոլիս կը փոխադրուէր, առանց մտածելու հետեւանքները:

Տաղտուկ է արձանագրել Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ պարզուած տեսարանները:

Պէյրութի ռամկավար օրկանը գարշելի ծաղրանկար մը հրատարակած էր, անգամ մը եւս հաստատելով իր անքարոյականութիւնը:

Ուրիշ կուսակցական օրկան մը, Պէյրութի հնչակեան *Արարատը*, կը կաղկանձէր «ազգասիրաբար».

— «*Այժմ ալ կարգը եկած է արաբական երկիրներու մէջ նստած, արաբ ժողովուրդներուն ազատագրական շարժումներու թշնամիներուն հետ գործակցութեամբ եւ դաւադրութեամբ, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը արեւմտեան տնտեսական սպասարկութեանց տրամադրութեան տակ դնել արեւմտեան պետութեանց գործակալ Զարեհ կաթողիկոսով եւ տեղապահ Խորէն եպիսկոպոսով:*

Արաբական աշխարհի մէջ ապրող հայութիւնը յետ այսու թոյլ պիտի չտայ որ արեւմուտքի ծախուած դաշնակ դաւադիրները սանձարձակ գործեն եւ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնն ալ արեւմուտքի քաղաքական մարզարանի վերածեն ընդդէմ արաբական ժողովուրդներու շահերուն ... (27 Մարտ):

Եւ այս հայադաւ ցնդաբանութիւնները ճիշդ այն պահուն երբ հրաբուխի մը վրայ նստած է ամբողջ Միջին Արեւելքը, արաբական աշխարհին մէջ ապրող հայութեամբ:

Դիմակաւոր հրձիգը մոռցե՛ր է որ Զարեհ եպիսկ.ի ընտրութիւնը ամէնէն առաջ շնորհաւորեցին, գրաւոր կամ անձամբ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի արաբ նախագահները, իրենց կառավարութեանց բոլոր ներկայացուցիչներով, ինչպէս եւ Լիբանանի ֆրանսական դեսպանը:

Դեռ ի՞նչ «ազգասիրական» եւ «եկեղեցասիրական» շահատակութիւններ, գրաւոր թէ բանաւոր: *ՎԱՀԷ*

ՀԱԿԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

7 ՍՊԱՆԵԱԼ, 200 ՎԻՐԱՒՈՐ

Չորեքշաբթի օր արիւնալի ցոյցեր տեղի ունեցան Աթէնքի մէջ, երբ հաստատուեցաւ թէ Կիպրոսի հրամանատարը վաւերացուցած է երկու յոյն երիտասարդներու մահապատիժը (կախաղան):

Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, եօթը հոգի սպաննուած, աւելի քան երկու հարիւր հոգի վիրաւորուած են, 63ը ոստիկան: Երէկ նոր ցոյցեր կը սպասուէին: Զինուորները փշաթելեր հաստատած են Աթէնքի բրիտանական դեսպանատան շուրջը: Պաշտպանութեան տակ առնուած է նաեւ ամերիկեան դեսպանատունը:

Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ առաջին անգամ ցուցարարները յարձակեցան իր վրայ, կրակ բանալով եւ քարեր նետելով: Ցուցարարները վառեցին անգլիական դըրօշ մը, ցնծութեան կանչեր արձակելով: Միեւնոյն առեն յարձակեցան Աթէնքի ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին վրայ: Ամբոխը կը շարունակէր քարեր արձակել աջ ու ձախ: Սելանիկի մէջ ալ հազար ցուցարարներ փորձեցին գրաւել բրիտանական հիւպատոսարանը, բայց ետ մղուեցան: Աթէնքի մէջ անգլ. դրօշը վար առեր էին կարճ ձողէ մը եւ տարին վառեցին Օմոնիա հրապարակին վրայ:

« ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉՄՈՌՆԱՆՔ »

Յունաստանի Հայրապետը, Դորոթէոս արք. նոյն օրը պատշգամ բարձրանալով կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ դէմ, ի ներկայութեան հինգ հազար ցուցարարներու:

«Երբեք պիտի չմոռնանք, ըսաւ, Կիպրոսի մէջ գործուած վայրագութիւնը: Անգլիացիները բարբարոսական միջոցներ ձեռք առնելով կը փորձեն խեղդել Կիպրոսի ձայնը: Կը պահանջենք փրկել մեր երկու հայրենասէրներուն կեանքը: Եթէ կախաղանի պատիժները գործադրուին, ոչ թէ փոս մը, այլ անդունդ մը պիտի բացուի Անգլիոյ եւ Յունաստանի միջեւ: Կեցցէ՛ յունական Կիպրոսը»:

Այս ճառէն վերջն էր որ բազմութիւնը խուժեց ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին վրայ, — արեւմտեան ամենամօտ հաստատութիւնը: Կառավարութիւնը կանուխէն արգիլած էր բոլոր ցոյցերը. բայց հազարաւոր ցուցարարներ առտուն կանուխէն խուժեցին Օմոնիայի հրապարակը: Նշանատախտակներուն վրայ արձանագրուած էին հետեւեալ խօսքերը, ուղղուած՝ Կիպրոսի անգլիացի կառավարիչ-հրամանատարին՝ Սըր Ճոն Հարտինկի դէմ. — «Աւա՜ղ, պիտի մեռնի՛ս: Ամօ՜թ անգլիացի շնագայլերուն»: Այդ պահուն էր որ կը վառէին բրիտանական դրօշը, խելայեղ ծափերու եւ թշնամական կանչերու մէջ. — «Մա՛հ անգլիացի փաշականներուն: Անկցի՛ն ամերիկացի փաշականները: Բոլոր Յոյները անդամ են Էօքայի (Յեղ. Կոմիտէ): Մէկն ալ կը պոռար. — «Երթանք վառենք բրիտանական դեսպանատունը»:

Ոստիկանութիւնը շատ ծանր տագնապի մը մատնուելով ստիպուեցաւ կրակ բանալ: Շատ մը շէնքերու վրայ պաստառներ փակցուցած էին հետեւեալ վերտառութիւններով. —

— Մենք մեր արիւնը թափեցինք ազա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

●

Եթէ Ֆրանսա կամ Փարիզ Մայիս Մէկը տօնելու որոշման առաջնութիւնն ունի, Գերմանիա ալ ետ չի մնար իբրեւ ընկերվարական երկիր, Մայիս Մէկի տօնակատարութեանց մէջ։

Զանգուածային ցոյցերու երկիրը եղաւ Գերմանիա, Մայիս 1ը ընկերվարական տօն հռչակուելէն մէկ տարի վերջն իսկ։ Պիսմարքի լուրջ հետապնդումները չկըցան արգելք հանդիսանալ սոցիալ - դեմոկրատ կուսակցութեան շարժումներուն։ Պերլինի այս տարուան ցոյցերուն մասնակցողներուն մէջ կային վեթերաններ, որոնք արդէն 1890ի առաջին ցոյցերուն մասնակցած էին՝ ինչպէս հինաւուրց Ռայխսթակի նախագահը՝ Փաուլ Լէօբը։

Եւ սակայն, 60 – 70 տարուան գործաւորական իրաւունքներու ճանաչման պայքարը այսօր չունի նոյն նշանակութիւնը։ Երեք Ռեյխը չատոնց իրականացած են։ Կայ ընկերային կարգ ու սարք։

Շաբաթական 48 ժամ աշխատանքը վերածուած է 45ի կամ 42ի, շատ մը վայրերու մէջ եւ այս տարի կը կրկնուի ինչ որ անցեալ տարի յայտարարուեցաւ, այսինքն 40 ժամ աշխատանք՝ նոյն շաբաթավարձով։

Անշուշտ այս նշանախօսքերը արժէք չեն կրնար ունենալ առանց քաղաքական ազատութեան։ Հետեւաբար Պերլինի մէջ միացեալ ցոյց մը կազմակերպած էին քրիստոնեայ - ռամկավար Միութիւնները եւ Սոցիալ – դեմոկրատները։ Իրենց նշանաբանը — Ազատութիւն, ընկերային արդարութիւն եւ վերամիացում։ Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետարանին առջեւ Ռուտոլֆ Վիլտէ Փլացի վրայ ի ներկայութեան հարիւր հազար քաղաքացիներու քաղաքապետ Զուր յայտարարեց. — «Հարկ է գերմանական ճեռնարկ մը կատարել ի խնդիր վերամիացման» եւ ուրտեղինջաց որ բան մը չէ կատարուած դեռ ժընեւի խորհրդաժողովէն ի վեր Լոնտոնի, Ուաշինկթընի, Փարիզի արտաքին գործերու նախարարութեանց կողմէ, «նաեւ Պոնի մէջ»։

Այս վերջին խօսքը կը բացատրէ դժգոհութիւնը ոչ միայն Պերլինի այլեւ սոցիալ դեմոկրատներու, որոնք միշտ կը քննադատեն Ատընաուըրի խոհեմ եւ արեւմտեան երկիրներու հաւատարիմ քաղաքականութիւնը։ Անոնք մինչեւ անգամ կ'ուզեն հրաժարիլ Ատլանտեան դաշինքէն եւ չեզոք դառնալ Խ. Միութեան հետ, փութացնելու համար վերամիացումը։ Ինքնին վտանգաւոր խաղ մը, որմէ չահաւոր ելքեր կը յուսան ընկերվարականները արհամարհելով նոյնիսկ համայնավար Վալթէր Ուլբրիխտը եւ Տոքթ. Ատընաուըրը։ Ընկերվարականները կը կարծեն թէ քաղաքական գոհացումէ վերջ Խ.Միութիւնը կը լքէ նաեւ Ուլբրիխտը եւ կը գործակցի միացեալ սոցիալ դեմոկրատ կառավարութիւն ունեցող Գերմանիոյ. միայն թէ հետանայ իր արեւմտեան զինակիցներէն կամ Նաթօյէն … Եթէ սակա «բաժանեալ տիրեսցես» չէ, հապա ի՞նչ է։ Ատընաուըր երբեք չի հաւատար այս կարգի խաղերու եւ քրիստոնեայ ռամկավար կուսակցութեան ընդհանուր ժողովին մէջ յայտարարեց թէ՝ սոցիալ դեմոկրատներն ալ նոյնը պիտի ընէին, ինչ որ ինք, եթէ գործի գլուխ գտնուէին։

Եւ սակայն Մայիս Մէկի ցուցարարական վերատրութեանց մէջ ընկերվարական «Արծիւներ»ու կողմէ Ուլբրիխտ եւ Ատընաուըր հաւասարապէս քննադատութեան ենթարկուեցան, ինչ որ ընել արտօնուած չէ քրիստոնեայ ռամկավար կուսակցութեան ներկայացուցիչին։ «Հազարէն մէկն իսկ չի հանդուրժեր որ Ուլբրիխտ եւ Ատընաուըրի պէս մարդ մը հաւասարապէս մէկ գծի վրայ դրուին»։

Մինչ այդ՝ ընկերվարականները Ֆրանց Նոյմանի եւ սենաթիկայի նախագահ Շաունովսկիի բերնով կոչ մը ուղղեցին ամբողջ աշխարհի, Գերմանիոյ վերամիացման, ազատութեան եւ ընկերային արդար վերաբերման մասին։ Ութ հազար օդապարիկներ թռան դէպի արեւելեան Գերմանիա, եղբայրական հաւատարմութեան եւ միասնութեան պատգամներով։

Իսկ արեւելեան Պերլինի «Մարքս - Էնգելս - Փլացին ցոյցը յար եւ նման էր Մոսկուայի կամ արբանեակ երկիրներու ելոյթներուն։ Զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ հոն։ Զորս հազար սպաներ եւ զինուորներ քայլերգով կ'ընթանային արգ. պաշտպանութեան նախարար Շթոֆի առջեւէն անցնելով։ Անոնք մէկ օր առաջ երդուընցած էին սովետական մարեչալ Գրեչկոյի առջեւ.

— «Կ'երդնում միշտ հաւատարիմ ծառայել հայրենիքիս՝ գերման ժողովրդավար հանրապետութեան. պաշտպանել զայն իմ կեանքով ըստ հրամանին բանուորա - գիւղացիական կառավարութեան՝ ընդդէմ ամէն թշնամիի. անպայման հնազանդ բլլալ զինուորական առաջնորդներուն. պահպանել պատիւը մեր հանրապետութեան եւ անոր ազգային ժողովրդական բանակին, միշտ եւ ամէն տեղ»։

Զինուորները սեւ, կարմիր, դեղին դրօշը որ նոյնպէս երդումի առարկայ եղած էր, կը կրէին զինուորական պատիւներով Վիլհէլմ Փիքի եւ Փանքովի կառավարութեան գլխաւոր պաշտօնատարներու առջեւէն անցած ատեն։ Պակաս չէին վայրաչու խումբեր, կին զինուորներու դումարտակներ, երեք հազար մարզիկներ երկու սեռէ եւ աշխատաւորական բազմութիւն մը իբրեւ ներկայացուցիչ իրենց աշխատած գործարաններուն։

Ուրեմն Պերլինի մէջ Մայիս Մէկի առթիւ Արեւմուտքը կոչ կ'ուղղէր վերամիացման, իսկ արեւելքը կը ցուցադրէր Հին Ռայխսվէրի մէկ նոր փոփոխակը՝ նուազախումբով եւ զէնքերով, ինչ որ արգիլուած է չորս յաղթական պետութեանց Պերլին քաղաքի սահմանադրութեամբ։

Ո՞ւր կը մնայ խաղաղասիրութիւնը։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ Է ԹԻԹՕ

●

Քաղաքական աշխարհը անգամ մը եւս իր ուշադրութիւնը դարձուցած է Եուկոսլաւիոյ հանրապետութեան նախագահ Թիթոյի վրայ, որ Փարիզ կը գտնուի այժմ, իբրեւ հիւրը Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին։

Բուն անունով Եոսիփ Բրոզ, մարեչալ Թիթօ ծնած է 1892ին Զակրեպի մօտ (Խրուաթիա)։ Մայրը Սլովէն էր, իսկ հայրը Խրուաթ։ Երկուքն ալ Աւստրեւ - հունգարիոյ մէջ հող կը մշակէին։ 1914-ին, երբ Ա. մեծ պատերազմը պայթեցաւ, Եոսիփ զարբին էր երկաթագործի մը քով։ Իբրեւ աւստրիացի զինուոր, 1915ին ռուսական ռազմաճակատին վրայ։ Այդ թուականին է որ կը սկսի իր արկածախնդրութիւնը։ Անմիջապէս որ չփման մէջ կը մտնէ թշնամիին հետ, գերի կը դառնայ խաղախներուն ձեռքը։

«Գաղափարական զատալիք մըն էմ եւ ատիկա պատիւ մըն է ինծի համար», կ'ըսէր քանի մը տարի առաջ. երբ արդէն Թիթօ դարձած էր։

Իբրեւ մեքենագէտ - հսկիչ երեք տարի աշխատեցաւ սախական Ռուսիոյ ալիւրավաճառներուն քով։ Իր իսկ խոստովանութեամբ հոն է որ իր հոգին թրծուեցաւ համայնավարութեամբ։ Հոն է նաեւ որ ծնաւ իր առաջին զաւակը, Զարքօն, որուն մայրը ռուս երիտասարդուհի մըն էր, իրեն պէս անդամ կուսակցութեան։ 1920ին անկէ Մոսկուա մեկնեցաւ, ուր Բուխարին միջազգային համայնավարական քարոզութեան դպրոցը դրաւ զինքը եւ քանի մը ամիս ետք, նշանակեց գործիչ Եուկոսլաւիոյ ներքին ճակատին։ Մատանէ մատն, անատէ անտառ, ձեղնայարկէ ձեղնայարկ Եոսիփ Բրոզ՝ Կոմինթէրնէ ճանչցուեցաւ իբրեւ պաշտօնական վարիչը Եուկոսլաւիոյ համայնավար գաղտնի կուսակցութեան։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալելով Թիթօն նետեց Լեփկլովիայի բանտը, ուր ան կազմեց իր ապագայ սպայակոյտը։ Իր բանտակիցներուն մէջ կը գտնուէին յեղափոխական ուսանողներ, իրենց գործատէրերուն դէմ ըմբոստացած բանուորներ։

1935ին, Թիթօ դարձեալ կ'երեւայ Վիէննայի մէջ, Իվան Վելչնիկ կեղծանունով, իբրեւ աւստրիացի առեւտրական ներկայացուցիչ։ Սակայն երբ աւելի վերջ, սպանիական յեղափոխութիւնը կը պայթի, կը վազէ Եուկոսլաւիա, կամաւորներ արձանագրելու։ Սկիզբէն իսկ 3800 Խրուաթ կ'արձանագրուին իր միջազգային բանակին։ Իր սպայակոյտը կը գտնուէր Մոնթենեկրոյի մէջ, ուրկէ գաղտնօրէն նաւ կը մտնէին։ 1937ին աւելի քան 7000 եուկոսլաւ համայնավար կամաւորներ կը մտնէին միջազգային վաշտերու մէջ։ Թիթօն հաւաքած էր զանոնք եւ մարզած պայքարի համար։

Երկրորդ աշխարհամարտի միջոցին դիմադրական ճակատին ամէնէն յանդուգն եւ ազդեցիկ դէմքն էր։ Երբ ապարէզ նետուեցաւ, Գերմանները գրաւած էին Սերպիան եւ Սլովենիան։ Մոնթենեկրոն Իտալացիներուն ձեռքն էր, Մակեդոնիան մաս կը կազմէր Պուլկարիոյ, իսկ Խրուաթեան անկախ պետութիւն էր Մուսոլինիի թեւարկութեան տակ։ Թիթօ մէկ նպատակ ունէր. — Այս բաժան բաժան Եուկոսլաւիայէն կազմել միացեալ պետութիւն մը, համայնավար կարգուսարքով։ 1941 Յունիս 22ին երբ Հիթլէր կը յարձակէր Խ. Միութեան վրայ, Թիթօ անմիջապէս կեդր. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ եւ կ'որոշեն լեռ բարձրանալ։ Սակայն լերան վրայ կը հանդիպին դիմադրական ճակատի հերոսներէն գնդ. Դրակա Միխայլովիչի։ 1939 Սեպտեմբերին, երբ Անգլիա պատերազմ կը յայտարարէր Գերմանիոյ դէմ, Միխայլովիչ Պելկրատի մէջ բաժակ կը պարպէր Անգլիոյ համար։ Այդ պատճառով ալ 30 օր բանտարկուեցաւ։ 1941ին արդէն իր վաշտը ծանօթ էր գերման բանակին, որ ունէր 30 հազար զինուոր, իսկ Թիթօ՝ 9000 կամաւոր։

Երկու վարիչները հանդիպում մը ունեցան։ Միխայլովիչ կը կարծէր թէ Թիթօն կեղծ անունն էր Սովետ դիւանագէտ Վլատիմիր Լեբետովի։

— Պ. Թիթօ, բսաւ, դուք Ռուս էք եւ չէք գիտեր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Եուկոսլաւիոյ մէջ։ Մի խառնուիք մեր երկրի գործերուն։

— Կը սխալիք, բսաւ Թիթօ։

Միխայլովիչ կը մտածէր թէ վտանգաւոր էր եղբայրանալ համայնավարներուն հետ։ Իր տեղակալներէն չատեր անցան Թիթոյի կողմը։

Եւ երբ Գերմանները պիտի պաշարէին դիմադրական ուժերը, Թիթօ դիմեց Միխայլովիչի հարցնելու թէ ի՞նչ պիտի ընեն։ Վերջին խօսքերն էին ասոնք, երկուքին միջեւ։ Անոնք անգամ մը եւս իրարու տեսան հինգ տարի վերջ, 1947ին, երբ Թիթօ ձերբակալել տուաւ Միխայլովիչ, Պելկրատ տարաւ եւ մահուան դատապարտեց։

1944 Սեպտեմբերին կարմիր բանակը ճեղքելով գերմանական գիծերը, կը բնաջնջէր պուլկարական եւ ռումանական ուժերը, կը մտնէր Հունգարիա, յետոյ Դանուբէն անցնելով կ'անցնէր Եուկոսլաւիա։ Վեց օրուան կռիւէ ետք, մարեչալ Թիթօ իբրեւ յաղթական չիտակ իշխան Փաուլի ճերմակ պալատը կը մտնէր, սկսելով պայքարը Գերմաններուն եւ ներքին Թչ -

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

●

Վերջերս երբ Թուղթերիս հակի մէջ «պեղումներ» էի կատարում, նկատեցի մի քանի դեղնած թուղթեր եւ երբ պատրաստւում էի պատռել նետել, յանկարծ աչքս ընկաւ մէկին վրայ «Արձանագրութիւն» բառը։ Կարդացի եւ մնացի զարմացած։ Մեր ուսանողական մի ժողովի արձանագրութիւնն էր (1897–98) եւ քարտուղարը ես էի։ Ի՞նչպէս էին մնացել մինչեւ այսօր եւ ճանապարհորդել ինձ հետ հազարաւոր մղոններ, 60 տարինեւրի ընթացքում…։ Զհասկացայ։

Կարդացի եւ այսօրուան պէս վերյիշեցի այդ «ժողովը» եւ ժողովականները, իրենց յատուկ մանրամասնութեամբ։

Մինչեւ «Արձանագրութեան» անցնելը եւ աւելի պարզ հասկանալու համար ժողովականների մաքերը, պէտք է մի քանի խօսքով յիշեցնել ընթերցողին այն ժամանակուայ ռուսահայկական ընկերային կեանքում տիրող տրամադրութիւնները, որոնք արձագանգ էին գտնում ուսանողութեան մէջ։

1890 թուականներին ռուս մտաւորականութեան մէջ աւելի ու աւելի էր չեշտւում ձախակողմեան ուղղութիւնը։ Երկիրը բաժանուած էր երկու կողմերի. մէկը՝ պահպանողական–կառավարական, միւսը ընդհանրապէս՝ հակակառավարական։

Վերջիններիս մէջ կային երկու հոսանքներ, մէկը՝ ընդհանուր եւ անորոշ անունով՝ «ազատամիտ», որ պահանջում էր Սահմանադրութիւն եւ քաղաքացիական ազատութիւններ առանց ծայրայեղ միջոցների՝ յետագայի «Սամկավար-Սահմանադրական»ները, միւսը դրա դէմ ցցուած՝ յեղափոխական հոսանքը։ Վերջինները իրենց կարգին բաժանուած էին երկու բանակների. մէկը նա՝ որ տակաւին մնում էր փարած այդ օրերից 50 տարի առաջ Ալ. Գերցենի «Գիւղացիական Ընկերվարութիւն» վարդապետութեան, որոնք կոչւում էին «Նարոդնիկ»ներ, «Ժողովրդային»ներ, եւ միւսը՝ «Սոցիալ–Դեմոկրատ»ներ։

Առաջինները, ինչպէս յայտնի է, 1873ին հիմնուած «Հող եւ Ազատութիւն» կուսակցութեան բեկորներն էին. 1878ին այդ կուսակցութիւնը բաժանուեց երկու մասի, մէկը մնաց առաջուանը, միւսը հիմնեց նոր կուսակցութիւն՝ «Ժողովուրդի Կամքը», որ ընդունեց ահաբեկչական գործելակերպը։ 1881 Մարտ 1ին Աղեքսանդր Բ.ի սպանութիւնը այդ կուսակցութեան վերջին ելոյթն էր, նաեւ իր կեանքի վերջին օրը։

Այդ կուսակցութեան ծոցից ծնունդ էր առել «Ընկերվարական – յեղափոխական» կուսակցութիւնը, որի հոգեւոր պաշտպանը պաշտօնական մամուլի մէջ հեղինակաւոր եւ տաղանդաւոր Նիկ. Միխայլովսկին էր։

«Սոցիալ–Դեմոկրատ»ները իրենց կարգին բաժանուած էին երկու հակառակորդ եւ իրար «բուրժուա» կոչող բանակների։ Մէկը՝ «ուղղափառ սոցիալ-դեմոկրատ — Պլեխանովի մեկնութեամբ — միւսը՝ անմիջական քաղաքական եւ անտեսական յեղաշրջումի կողմնակից՝ — Լենինի մեկնութեամբ — այսօրուայ «բոլշեւիկ»ները։

Օրուան մամուլի, մանաւանդ ամսագրերի մէջ բուռն բանակռիւներ էին մղւում, որոնց հետեւում էին ընթերցող լայն շրջաններ, ի հարկէ նաեւ ուսանողութիւնը։

Զտեսնուած ծաւալով գործադուլները, Մայիս 1ի ցոյցերի աւելի եւ աւելի արիւնահեղ դառնալը, 1892ի քոլերան եւ տասնեակ հազարաւոր երկսեռ երիտասարդութեան դէպի գիւղ խուժելը, կառավարութեան այդ շարժումին հանդուրժելը, «քոլերական խռովութիւնները», կառավարութեան վարանոտ, «մի քայլ առաջ, երկու քայլ յետ» շարժումները, այն տպաւորութիւնն էին թողնում, թէ վերջ ի վերջոյ ստիպուած պիտի լինի գործակցութեան հրաւիրել երկրի ընտրեալները, Սահմանադրութիւն հռչակել եւ վերջապէս Նիկոլա Բ.ի առաջին գահաճառը, երբ այդ սպասումները «անհիմն ցնորքներ» յայտարարեց — այդ բոլորը կրակի վրայ նետուած իւղ էր։

Բոլորը զգում էին, որ երկիրը ապրում էր ինչ որ մեծ դէպքերի նախօրեակում, ա՛յն դէպքերի որ աւետել էր Բուշկինի արծիւը 60 տարի առաջ, անմատչելի բարձր ժայռի գագաթի վրայ նստած.

Տեսնում եմ այստեղից ծնունդը հեղեղներին,
Առաջին շարժումը՝ ահեղ փլուզումների։

Հայ հասարակութիւնը այս օրերս նմանապէս եռուզեռի մէջ էր։ Արեւմտեան Հայաստանի սպանդները, զարթնած յեղափոխական միտքը եւ շարժումը մի կողմից, Կովկասահայութեան դէմ կառավարութեան հալածանքները միւս կողմից աշխուժում էին հայ հասարակութեան եւ նրա հետ միասին հայ ուսանողութեան հոգին։

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ

(1)

(Շար.)

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՍՐՏԱՌՈՒՋ ՆԱՄԱԿԸ

(ՅԱՌԱՋԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

●

ԽՄԲ.— Երկտող մը՝ Աքէճի մեր թղթակցէն.—

Ներփակ պիտի գտնէք նամակ մը զոր պատրաստած են Ջաւարեան վարժարանի քառասուն փոքրիկներուն մայրերը, իրենց ջերմ զգացումները յայտնելու համար «Յառաջ»ի միջոցաւ տրամադրուած նպաստին առթիւ: Շնորհակալութեան այս գիրը գրելու գաղափարը իրենք յղացան ինքնաբերաբար եւ ինծի յանձնեցին, «Յառաջ»ին ղրկելու համար:

Սրտի մեծ ուրախութեամբ կը գրեմ ձեզի, որ միայն եւ միայն իր նպատակին յատկացուած գումարը իրապէս մեծ օգուտ ունեցաւ: Նախապէս 32 փոքրիկներու տրուած բաժինը ստիպուեցանք բարձրացնել քառասունի, որովհետեւ տեսանք որ այս տարուան սրտակարդ ցուրտին պատճառով մեծ թշուառութիւն առեղծուեցաւ այստեղ:

Դպրոցական շրջանը կը լրանայ երկու ամիսէն: Այն ատեն պիտի ղրկեմ ծախսուած գումարներուն մանրամասն հաշիւը: Բայց այժմէն կրնամ յայտնել որ մինչեւ Մայիս մէկ ծախսուած է 36.711 արբախմի, այսինքն 432.600 ֆրանս. ֆր.:

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ մայրիկներուն նամակը.—

ԱԹԷՆՔ, 27 Ապրիլ.— Յարգելի խմբագրապետ «Յառաջ»ի, ստորագրեալներս, մայրերն ենք Ջաւարեան վարժարանի այն փոքրիկներուն որոնց համար անցեալ տարի ձեր թերթին մէջ կոչ ուղղած էիք Փրանսահայ ծնողքներուն, որպէսզի իրենց նպաստը բերեն անոնց ցորեկուան ճաշին:

Մեր փոքրիկները անցած տարուընէ ի վեր ամէն օր կանոնաւորաբար կը ստանան տաք ուտելիք, որուն հայթայթումը մեզի համար անկարելի էր, նկատի առնելով մեր նիւթական խիստ համեստ վիճակը, նաեւ տիրող անգործութիւնը եւ մանաւանդ ապրուստի տարապայման սղութիւնը:

Այդ ուտելիքներու բաշխումը ճշմարիտ փրկութիւն մը եղաւ մեր զաւակներուն համար, մանաւորապէս այս տարուան խիստ եւ աննախընթաց ձմրան ընթացքին եւ վստահօրէն կրնանք ըսել թէ առանց անոնց մեր զաւակները պիտի հիւանդանային եւ թերեւս ալ կորուստի պիտի մատնուէին:

Աւելցնենք նաեւ, որ, շնորհիւ Փրանսահայ մեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն սրբտառուչ նուէրներուն մեր զաւակները այս տարի Կաղանդին, բացառաբար իրենց սեղանին վրայ ունեցան առատ պտուղ եւ իրենց սրտերը ուրախութեամբ լեցուեցան:

Յարգելի խմբագրապետ, այս քանի մը տողերով կուզանք մեր խորին երախտագիտութիւնը յայտնել ձեզի եւ այնիւ Տիկին Աննա Ռ. Տէր Մինասեանին որ նախաձեռնարկ եղաւ այդ նուիրահաւաքութեան, նաեւ մեր ամենաջերմ շնորհակալութիւնը Փրանսահայ այնիւ հայրենակիցներուն որոնք իրենց եւ իրենց զաւակներու սրտաբուխ նուէրներով պատասխանեցին ձեր կոչին:

Մենք եւ մեր զաւակները կ'աղօթենք միշտ որ Փրանսահայ այնիւ նուիրատուներն ունենան գործի յաջողութիւն եւ իրենց ընտանիքէ ներս չմտնէ չքաւորութիւնը:

Երախտապարտական ջերմ զգացումներով Ռոզա Մինասեան, Ողտա Տօնականեան, Անային Արապեան, Վերժին Մէսէրէճեան, Հռիփսիմէ Տ. Թորոսեան, Մարիամ Գալայճեան, Սիրանուշ Գաբրիէլեան, Թագուհի Դաւիթեան, Վարդուհի Կարապետեան, Արփինէ Մխիկեան, Հայկուհի Ադամեան, Սուլթան Քէօսէեան, Իսկուհի Գասպարեան, Եղսա Նաճարեան, Վարդուհի Արապեան, Վէրոն Գույումճեան, Ազնիւ Զուլեան, Վարդուհի Նիկողոսեան, Նազիկ Խաչիկեան, Նուէր Գոճայեան, Աղաւնի Ներսէսեան, Աղաւնի Ունճեան, Մարի Պալեան, Անուշ Պաղչէճեան, Մարօ Շիրինեան, Ազատուհի Սեւակեան, Սիրանուշ Ղազարեան, Մարի Գասապեան, Խարիզլիա Արթինեան, Ազատուհի Աւագեան, Գայիանէ Սիմոնեան, Սթէլլա Մխճեան, Ազատուհի Շատոեան, Փ. Ռէիզեան, Կուլա Թէրզեան, Մարտիրոս Փիլաւեան, Սրբուհի Սահակեան, Ազատուհի Սերոբեան, Տեսպինա Աւագերեցեան, Զապէլ Պետիկեան:

նամբիներուն դէմ: Արդէն կազմած էր ղաշնակցային պետութիւն մը: 1948ին խզեց իր յարաբերութիւնները Կրեմլինի հետ: Խորհրդարանը կը բաղկանար 520 երեսփոխանէ, որոնց 400ը 45 տարեկան չկային, հարիւրը 28էն 32:

Մառեշալ Թիթօ կ'ըսէր.— «Իմ ուժիս գաղտնիքը կը կայանայ երիտասարդներուն պատեհութիւն տալու մէջ»: Ալեքսանդր Թագաւորին եղբայրն ալ կարմիր մառեշալին կառավարութեան միացած էր, եւ Թիթօ զայն կը կոչէր ընկեր-իշխան:

Միխայլովիչի զառավարութենէն 48 ժամ ետք, «չետնիկ»ները (արձակայէն) ապարէկ նետուեցան, իբրեւ «խաչագիր»ներ: Զօր. Փեթէր Դրափէն սպաննուեցաւ Պելկրատի մէջ: Յաջորդ օրը մայրաքաղաքին պատերուն վրայ կ'երեւար հետեւեալ յայտարարութիւնը.— «Ահաւասիկ Սերպերուն պատասխանը Խորհուրդ Թիթոյին եւ իր համայնավարներուն»: Իշխանութիւնը սկսաւ անխնայ հալածել «չետնիկ»ները մինչեւ որ 1951ին մէկ հատ չմնաց Եուկոսլաւ հողին վրայ:

Երբ Թիթօ անջատուեցաւ Կոմինֆորմէն, այս վերջինը կատաղի պայքար մը բացաւ իրեն դէմ, առաջնորդութեամբ Մոսկուայի: Օգնութիւն թռուցիկներ կը ցրուէին Թիթոյի դէմ, զայն կոչելով գաւաճան, լրտես, օձ, վարձկան եւայլն: Իսկ Եուկոսլաւիոյ ամբողջ կը պատասխանէր.— «Եուկոսլաւ գայլը երբեք չի վախնար ռուսական փիղէն, որ թաթը կը վերցնէ ջախջախելու համար զինքը:

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

●

Փարիզի տօնավաճառին կազմակերպիչները ամէն միջոց՛ ձեռք առած էին, հետեւելով Ֆրանսական աւանդութեան մը, որուն համաձայն ամէն բան պէտք է պատրաստ ըլլայ ճիշդ ժամուն:

Ինչպէս կը նկարագրէ տեղական մամուլը, հիւսները, ներկարարները, ելեկտրագէտները, զորդ տեղաւորները աշխատեցան գիշեր ցերեկ, որպէսզի ժամը ժամուն պատրաստ ըլլայ ամէն բան: 160 քիլոմեթր ելեկտրական թել, 60 քիլոմեթրի չափ զորդ զամեցին եւայլն:

Փարիզի Տօնավաճառը կը գրաւէ 45 հեկտար տարածութիւն:

Կը հաշուէին թէ մինչեւ Մայիս 21 չորս միլիոն այցելուներ պիտի մանեն Փոռթ տը Վերսայլ, դիտելով 12.956 ցուցադրողներու ապրանքները: 52րդ տօնավաճառն է որ կը բանայ իր դուռները: 1956ի տօնավաճառը բոլորովին տարբեր երեւոյթ մը կը ներկայացնէ իր նախորդներէն, շնորհիւ այն նոր պալատին որ տասը հազար քառ. մեթր տարածութիւն ունի, եւ որուն ապակեպատ ճակատը կը բացուի Պուլվառ Վիքթորի վրայ:

Այս պալատին մէջ է որ կը ցուցադրեն օտարականները: Կան ուրիշ քառասուն տաղաւարներ:

Փարիզի տօնավաճառը ունի նաեւ շարժանկարի ընդարձակ սրահ մը, 500 հանդիսատեսի համար:

Ֆրանսայի Թուրինկ Քլիւպը հաստատած է տօնավաճառին մուտքին առջեւ տեղեկատու գրասենեակ մը, որ ուղղութիւն կուտայ այցելուներուն:

Ընտանեկան – ելեկտրական առարկաներու տաղաւարին մէջ այցելուները պիտի գտնեն զանազան նորութիւններ, լուացքի մեքենաներու, փոշի մաքրող մեքենայի եւն.:

Անցեալ տարուան նորութիւնը կը կազմէին «երկու փոխադրելի տուներ»ը: Այս տարի ցուցադրած են թաւալող տուն մը, հարիւր առ հարիւր «փլասթիքէ» շինուած, որ ունի մէկ սենեակ, մէկ հիւրանոց, ճաշարան, ննջարան, խոհանոց: Զորս հոգի կրնան դիւրութեամբ վերցնել այս տունը որ ունի 4.10 մեթր երկայնութիւն, երկու մեթր լայնութիւն եւ երեք մեթր բարձրութիւն: Գինը՝ 800 հազար ֆրանք: Ցուցադրուած է գրասենեակի կարասիներու, գրամեքենաներու, հաշուեմեքենաներու եւն. ամբողջ շարք մը, այլազան նորութիւններով:

Այցելուն պիտի տեսնէ մինչեւ անգամ խորանիմը, հիւլէական ուժի բաժնին մէջ:

Տօնավաճառին կը մասնակցին 59 ազգեր:

Ամէնէն ինքնատիպ տաղաւարը ամերիկեանն է, որ տասը հազար քառ. մեթր տեղ կը գրաւէ: Բոլոր գործածական առարկաները զոր հազարաւոր Ամերիկացիներ կը շինեն իրենց ձեռքերով, իրենց պարապոյ ժամերուն, ցուցադրուած են Փարիզի տօնավաճառին մէջ:

«Հոլանտա արդիական երկիր» նոյնքան շահեկան է որքան Հիւս. Ամերիկայի բաժինը: Երկու ուշագրաւ նիւթեր կան, մէկը «փոքոն»ը որ կորուսած ծաղիկներուն կեանքը կ'երկարէ, միւսը՝ կաղի վառարան մը առանց օճախի, որուն հովահարութիւնը կը կատարուի պատուհանին մէջէն:

Կաքի ձրի երթեւեկ մը կը բանի տօնավաճառի շրջափակին մէջ: Ճաշարան մըն ալ հաստատուած է 1500 հոգիի համար: Ճաշագինը 600 Ֆր.:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԷՐ ԶՕՐԻ հայութիւնը բարգաւաճ վիճակ մը ունի ներկայիս, ինչպէս կը գրէ «Ազդակ»: Շինած է եկեղեցի եւ դպրոց, որոնք տասնեակ տարիներէ ի վեր ազի կը ներշնչեն նորահաս սերունդին: Հաստատուած են մարզական եւ բարեսիրական կազմակերպութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ., Ս. Օ. Խաչ: Նախապէս երկու հարիւր հայ ընտանիքներ կային, ներկայիս անոնց թիւը իջած է քառասունի: Եկեղեցիին հովիւն է Եղիշէ քհնյ. Տողրամաճեան: Աշակերտներու թիւը՝ 40: Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ հինգ հոգիէ: Դպրոցին հողը ստանձնած են Հալէպի Առաջնորդարանը, կառավարութիւնը եւ Ս. Օգն. Խաչի տեղական մասնաճիւղը: Դպրոցը ինքնաբաւ է եւ ամէն տարի շրջանաւարտներ կուտայ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը քաղաքին միակ եւ մեծագոյն կազմակերպութիւնն է և Տէր Զօրի բոլոր հայ երիտասարդները անխտիր եղած են անոր դրօշին տակ: Ազգ. դպրոցին մէկ սրահը տրամադրուած է անոր, իբրեւ ակումբ եւ այս տարի օժտուեցաւ գրադարանով մը: որ արդէն ունի մօտ 50 գիրք: Օգն. Խաչը հիմնուած է 1930ին եւ լծուած հայանպաստ աշխատանքի: Օգնած է հիւանդներուն, աղքատներուն եւ չքաւոր աշակերտներու: Ունի 30 անդամուհի: Տարին քանի մը անգամ հանդէսներ կը կազմակերպէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ: Դրօշի մահուան առթիւ դպրոցը փակ մնաց մէկ օր: Անոր յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ: Եղիշէ քահանան չեւթեց թէ Դրօներն էին որ փրկեցին Հայոց եկեղեցիները:

— Ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ ածիլեմ ձեզ, կը հարցնէ սափրիչը:

— Առանց խօսելու, կը պատասխանէ յաճախորդը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

— Հանաք չեմ անում… բոլորովին ճշմարիտ է. քո եղբայրը խոստացել է Մերուժանին Հայոց Թագաւորութիւնը… պատասխանեց Սամուէլ, պատուելով նրա գրկից:

— Ա՛խ, որքան լաւ կը լինի, ասաց Որմիզդուխտ ծափահարելով եւ նստելով իր տեղը. դարձաւ դէպի Սամուէլի մայրը, հարցրեց.

— Լաւ չի՞ լինի:

— Ի հարկէ, լաւ կը լինի, պատասխանեց նա, ինքն եւս ուրախակից լինելով նրա հրճուանքին:

Սամուէլը վեր կացաւ, մի քանի անգամ անցաւ դահլիճի միջով եւ ապա կանգնեց Որմիզդուխտի առջեւ, ասելով.

— Շատ լաւ կը լինի, Որմիզդուխտ. բայց դու երեւի, չգիտես, որ Հայոց Թագաւորական գահին հասնելու համար՝ Մերուժանը դեռ շատ գործ պէտք է կատարէ…:

— Ի՞նչ գործեր, հետաքրքրութեամբ հարցրեց Որմիզդուխտը:

— Ես բոլորը կը պատմեմ քեզ:

Մայրը կրկին ակնարկեց որդուն, որ լռէ:

— Նա պէտք է գիտենայ, եւ կատարուելիք գործերի յաջողութիւնը պահանջում է, որ նա գիտենայ, ասաց Սամուէլը հայերէն լեզուով: — Ինչո՞ւ ես արգիլում ինձ:

Նա մօտեցաւ միւս լուսամուտին եւ կանգնեց նրա հանդէպ: Մի քանի րոպէ այդ ահեղ բարձրութիւնից լուռ նայում էր դէպի իր առջեւ բացուող տեսարանները: Ներքեւում, մթին անդունդի մէջ, սրատում էր Արածանին, որ սեղմուելով Վահեվանեան ձորի անձկութեան մէջ, մի զայրացած վիշապի նման, իր պտոյտներով դանակոծում էր ամրոցի ստորոտի ապառաժները: Նրա հանդէպ, գետի միւս կողմի բարձրութեան վրայ, երեւում էին մին հին քաղաքի աւերակները որի մասին աւանդութիւնը ասում էր, թէ շինուած է եղել Սանատրուկ թագաւորից: Այդ քաղաքը Սլկունիների, այսինքն Տարօնի նախկին տիրապետող իշխանների մայրաքաղաքն էր, որ կործանեց Մամիկոնեանների նախահայր Մամգունը: Անտառ ծածկել էր այդ խորհրդաւոր քաղաքի հսկայ փլատակները եւ կիսաւեր աշտարակների միջից աճել էին դարաւոր կաղնիներ: Կրակը մի ժամանակ կատարել էր այնտեղ սարսափելի աւերմունք, եւ այդ պատճառով այդ քաղաքը կոչւում էր Մծուրք: Սամուէլը նայում էր նրա վրայ, որպէս խորտակուած փառքի եւ իշխանութեան մարած մոխրի վրայ…: Նա աչքերը դարձրեց այդ տխուր տեսարանից եւ սկսեց նայել դէպի աւելի հեռուն: Երեւում էր Աւետեաց բլուրը, երեւում էր այդ սրբազան բլուրի լանջաց վրայ այն գեղեցիկ ծառաստանը, որի մէջ թաղնըւած էր Գլակայ հռչակաւոր վանքը: Դեռ կենդանի էր Լուսաւորչի կաղ դեւը, դեռ այդ վանքի վառարանների մոխիրը դեռնի տակով տանում էր եւ ածում Արածանիի ալիքների մէջ: Գլակայ վանքում դրած էին Սամուէլի պապերի շիրիմները: Սամուէլին այնպէս էր թւում, որ այդ պատկառելի շիրիմներից դուրս էին յայտնւում այն մեծ հանգուցեալների մռայլ ուրուականները եւ զայրացած դէմքով նայում էին Ողական ամրոցի վրայ, ուր սկսուել էր կատարուել Մամիկոնեանների տոհմին անվայել մի դաւաճանութիւն: Տխուր ըզգացմունքներով Սամուէլը երեսը շուռ տուեց Գլակայ վանքից եւ սկսեց նայել դէպի իր աջ կողմը: Երեւում էր Հայոց գլուխը եւ հայի ծառերի սքանչելի թաւուտների միջից հազիւ նշմարւում էին Սամուէլի ախահարց կառուցած եկեղեցու խաչադասակ գմբէթները, որ մօտ էր Աշտիշատի վանքին:

Նա դարձաւ դէպի իր երկրորդ մայրը, ասելով.

— Եկ այստեղ, Որմիզդուխտ:

Որմիզդուխտը թեթեւ քայլերով վազեց նրա մօտ եւ տեղաւորուեցաւ նրա կողքին, լուսամուտի պատուհանի մէջ: Սամուէլի մայրը խորին տհաճութեամբ նայում էր նրանց վրայ:

— Հիմա կ'ասեմ քեզ, Որմիզդուխտ, թէ ինչ գործեր պէտք է կատարէ Մերուժանը Հայոց թագաւորական գահին հասնելու համար: Բայց այդ գործերի մէջ մենք պէտք է օգնենք նրան… մանաւանդ դու, Որմիզդուխտ…

Նա ձեռքը մեկնեց դէպի Հայեաց դաշտը:

— Տեսնո՞ւմ ես, սիրելի Որմիզդուխտ, ինչպէս շողշողուն լուսաւորում են այնտեղ արեւմտեան աշխարհները, Արփին իր ատտուածային ջերմութեամբ կեանք է ներշնչում այդ հրաշալի դաշտին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տութեան համար, անգամ մը եւս թա֊փենք Կիպրոսի ազատագրութեան համար: Անկցի՛ Ինթելիճընս Սըրվիսը, կեցցէ՛ Պելկրատ - Աթէնք - Գահիրէ առանցքը…

Քաղաքին մէջ բարեկարգութիւնը վե֊րահաստատուեցաւ իրիկուան դէմ, բայց կուինները կը շարունակուէին արուարձան֊ներուն մէջ:

× Յունաստանի արտաքին նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Աթէնքի բրի֊տանական դեսպանին հետ եւ հասկցուց թէ կացութիւնը կրնայ ծանրանալ, վը֊տանգելով երկու երկիրներուն յարաբե֊րութիւնները, եթէ երկու Յոյները կախ֊ուին: Միեւնոյն ատեն բողոքագիրներ ուղղեց Մ. Նահանգներուն եւ Ազգաժո֊ղովին: Ամերիկեան դեսպանը տեսակ֊ցութիւն մը ունեցաւ իր անգլիացի պաշ֊տօնակցին հետ: Կ՚ըսուի թէ թելադրուած է յետաձգել մահապատիժին գործադրու֊թիւնը: Անգլիացիները հասարակ ոճրա֊գործներ կը նկատեն երկու մահապարտ֊ները, իսկ Յոյները՝ հայրենասէրներ:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ ապըս֊տամբները ռումբեր նետեցին Պաֆոսի անգլիական պահակախումբին վրայ, զին֊ուոր մը սպաննելով եւ ուրիշ մը վիրաւո֊րելով: Միեւնոյն ատեն գործադուլներ սարքուեցան անգլիական հաստատու֊թեանց մէջ եւ խանութները փակուեցան: Գոցուած են նաեւ բոլոր անգլիական դպ֊րոցները, ցնոր տնօրինութիւն: Կիպրոսի առեւտրական դաշնակցութիւնը բողոքա֊գիր մը ուղղած էր անգլիացի հրամանա֊տարին, պահանջելով աքսորէն վերադար֊ձնել Մակարիոս արք.ը: Հրամանատարը պատասխանեց թէ կարելի չէ վերահաս֊տատել բարեկարգութիւնը, տեղի տալով ահաբեկչական արարքներու առջեւ: Անգ֊լիոյ աշխատաւորականները խնդրեցին մեղմացնել մահապարտներուն պատիժը:

× Երկու մահապարտները կախուեցան երէկ առտու, Նիկոսիոյ բանտին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ Վերսայլի պալատը այցելեց առջի օր: Բազմաթիւ ոստիկան֊ներ եւ զինուորներ դիրք բռնած էին Փա֊րիզէն մինչեւ Վերսայլ, բարեկարգութիւ֊նը ապահովելու համար: Տեղական թեր֊թերը կը գրեն թէ զինուոր մը կամ ոստի֊կան մը կեցած էր իւրաքանչիւր տասը մեթրի վրայ: Թիթօ, որ ժամանակին գարբին ալ եղած է, այցելեց Տասօյի օ֊դանաւային գործարանը (Սիւրէն).— Մա֊մուլի ընկերակցութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց կառավարութեան, դանդատելով թէ քանի մը լրագրողներ խոշտանգուած եւ գետին փռուած են ոստիկաններու կող֊մէ, երբ ցոյց մը կը կատարուէր Եուկո֊սլաւ դեսպանատան առջեւ: Բոլոր թեր֊թերն ալ կը քննադատեն ոստիկանութեան ընթացքը: — Այսօր (ուրբաթ) կը վեր֊սկսին քաղաքական բանակցութիւնները Թիթոյի եւ Պ. Կի Մոլէի միջեւ:

ՉԵԽԱԿԱՆ բանակը ռուսական տիրապե֊տութեան տակ անցած է, 50 զօրավարնե֊րով եւ 500 բարձրաստիճան սպաներով, ինչպէս կը գրեն Վիէննայի թերթերը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ ՑՈՅՑԵՐԸ կը շարու֊նակուին արաբական երկիրներուն մէջ: Լիբանանի վարչապետը ճառ մը խօսելով ցուցարարներու առջեւ, յայտարարեց.— «Լիբանան արաբական երկիրներու գլու֊խը կը գտնուի, ուժ տալու համար Ալժե֊րիոյ պահանջներուն»: Դամասկոսի մէջ ժողով մը գումարուեցաւ «Ալժերիոյ օ֊րուան» առթիւ: Ճառախօսները պահանջե֊ցին զէնք եւ դրամ ղրկել Ալժերիոյ ռազ֊միկներուն: Յորդանանի թագաւորը մաս֊նակցեցաւ Երուսաղէմի մէջ սարքուած քաղաքական ցոյցի մը: Այս առթիւ բա֊նաձեւ մը քուէարկուեցաւ պահանջելով «պոյքոթ» յայտարարել Ֆրանսայի դէմ, քաղաքական, տնտեսական եւ մշակու֊թային:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 9).— Ձոյլ ոսկի՝ 455.000, նափոլէոն 3110, զուից. ոսկի 2990, անգլիական 4010, քսան տոլարնոց 15.580, թղթադրամ (անպաշտօն) անգ֊լիական 1035, տոլար՝ 384, զուից. 90.50, պելժիական 7.80, լիր 0.62:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ նախկին շրջանաւարտ֊ներու կողմէ կազմակերպուած է թատե֊րական եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Մայիս 13ի կիրակի օրը: Ազգ. Տան մէջ, ժամը 15ին: Պիտի ներկայացուի Սի֊պիլի Առաքինութեան Մրցանակը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 38րդ տարե֊դարձին առթիւ Լիոն - Տէսինի մասնա֊ճիւղը կազմակերպած է Հոգեգալստեան տօնին (20 եւ 21 Մայիս) կիրակի եւ եր֊կուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Տէ֊սինի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ, եղ֊բայր Կարօ Օհաննեանի կողմէ նուիրուած բաժակի մրցումները, Փարիզի, Ալֆոր֊վիլի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մար֊սիլիոյ Արծիւի եւ Լիոն - Տէսին մարզա֊կան ֆութպոլի միութիւններու միջեւ:

Նաեւ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ըն֊տանեկան մեծ պարահանդէս մը Տէսինի քաղաքապետարանին սրահին մէջ: Շատ մը անակնկալներ: Պիտի երգէ Տիկին Ա֊րաքսի Մուրատեան Փարիզէն:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի շրջա֊կայ հայութիւնը քաջալերել հայ մարզա֊կան խումբերը:

Salle GAVEAU

45 Rue la Boetie

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 17ին

ՍԻՓԱՆ—ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Կոմիտա֊սի, Ալէմշահի, Կանաչեանի, Ալթունեա֊նի, Պատմագրեանի եւ Ափրիկեանի եր֊գերը, որոնց մեծ մասը՝ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆ֊ԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ Կ՚ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԻՆ ՓԱ֊ՐԻԶԻ ՄԷՋ:

Տոմսերու գիները՝ 200, 300, 400, 500, 700 եւ 800 ֆրանք:

Դիմել Սամուէլեան եւ Պարսամեան գը֊րատուները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի խումբերը կը ներկայացնեն Ղե֊ւոնդ Մելոյեանի ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ:

Այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ժան տ՚Արքի սրահին մէջ: Մուտքը 150 ֆր.: Սէնթ Էթիէնի մէջ կիրակի կէսօրէ վերջ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի պատիւ Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մաս֊նաճիւղի նախկին վարչութեան թէյասե֊ղան մը սարքուած է այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Պ. Ղազարոսի սրճարանը, 40 ռիւ Էթիէն Տոլէ: Կը հրաւիրուին ան֊դամներն ու բարեկամները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տի֊կին Ա. Գարաաճէմեան երեք հազար ֆր. կը նուիրեն Լիոնի եկեղեցիի շինութեան, երկու հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բար֊գաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ ԿԱՐՏԱՆ - ՊԻՎԷՐ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Պոմոնի Լուսաւորչական հոգեւոր քոյ֊րերը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հա֊ւատացեալ ժողովուրդը Կարտան Պիվէր ակումբին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգ֊րանուհի Մեսրոբեան:

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ թիւը (48 էջ), հետեւ֊եալ բովանդակութեամբ.—

Ցխուսի լուսանկարը (Շ. Նարդունի). — Ֆրանկախաին պատմութիւնը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Կամակլոպիւլին (Տոք. Սերոբեան).— Հազարումէկ գիշերներ չքնացնող դեղ մը (քաղհան).— Եղճեռք (Նարդեան Բժշկ. Բառարան).— Ո՞րքան կաթ տալ երախային (Մենծ-Հայրիկ).— Որովայնային ժանտատենդ-թիֆօ (Տոքթ. Ղազարեան).— Ի՞նչպէս կ՚արտաքսուին փուքերը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կաթ֊նահոսութիւն առանց արգասաւորումի (փրոֆ. Պէրպէրեան).— Հիւծախտը Հա֊յաստանի մէջ (Տոքթ. Հայկանուշ Տիգ֊րանեան).— Դեղարանութիւն (Հ.).— Ձեր կերածը թոյն է (Տոքթ. Աշճեան).— Երբ սեղան կը նստիք (Տիկին Պօժէօ).— Ինչպէ՛ս կը ծերանանք (Տոքթ. Նաւա֊սարդ).— Կուրաղետապը… ծովի վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Լողացողնե՛ր, զգո՛յշ մուկերէն (Տոքթ. Պոնէ Ռուա):—

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք: Արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել խմ֊բագրին՝ Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. Վար֊չութեան, նախագահութեամբ փոխ-ատե֊նապետ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ:

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Ռիւ տ՚Օպանյը:

Այս հանդէսին հրաւիրուած են մարսի֊լահայ քաղաքական կուսակցութիւննե֊րը, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական յարանուանութիւն֊ները, Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի ինչ֊պէս նաեւ բոլոր բարեգործական եւ բա֊րենպատակ ու հայրենակցական միու֊թիւններու ներկայացուցիչները անխտիր:

Կը խօսի գրագէտ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին՝ արտասանութիւն, երգ, նուագ:

Թատերական ներկայացում՝ Ղարապա֊գի Մելիքները (4 արար), ղեկավարու֊թեամբ ժողովրդական դերասան Թրազօ֊յի եւ մասնակցութեամբ յայտնի դերա֊սաններու:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հայրենի եւ եւրոպական պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Բացառիկ դասախօսութիւն մը փրոֆ. Խայիկեանի կողմէ, նախագահութեամբ Պ. Ա. Սաֆրաստեանի Նիւթը՝ «Մեր ազ֊գային դատը միջազգային ակնոցով»:

Այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեց֊ւոյ Հոգաբարձութիւնը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին քարոզած օրը շնորհակա֊լութեամբ ստացած է Պ. Ալպէր Աշճեանէ 50,000 (յիսուն հազար) ֆրանքի գումա֊րը, մկրտութեան աւազանի նորոգութեան համար:

Նոյն օրը տեղւոյն Աղքատախնամը ստա֊ցաւ 2000 ֆր., հայրենակից մը: (Կնիք)

●

Ի նպաստ Առնուվիլի Ազգ. սրահին շինութեան.— Տիկ. Փայլածու Պառաւ֊եան երկու հազար ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Կա֊րապետ Ցակոբեան 25.000, նախորդ գու֊մար 237.000: Ընդհ. գումար 264.000:

Դարձեալ Հոգաբարձութիւնս շնորհակա֊լութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կա֊րապետ եւ Մարի Ցակոբեաններէ գորգ մը, դպիրներու ոտքերուն տակ փռուելու համար եւ Տիկին Առմէնակ Աճէմեանէն սեղանի գեղարուեստական ծածկոց մը ե֊կեղեցւոյս խորանին առջեւը դրուելու համար:

Հոգաբարձութիւն Վ. Ս. Խ. Եկեղեցւոյ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարե֊ւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ ՊՈՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբը այս ուր֊բաթ, ժամը 21.30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյ, ժա֊մը 9ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհաննեանի բնակարանը:

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժա֊մը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մաս֊նաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սահակ Մեսրոպ սը֊րահին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայու֊թիւնը պարտաւորիչ է: Ներկաներու թի֊ւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈԽԱ. ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս շա֊բաթ իրիկուն ժամը 21ին, կայարանին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խա֊նասոր» խումբի վերամուտին առաջին ժո֊ղովը այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Խը֊րիմեան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր ըն֊կերները եւ կը կատարուին նոր անդամա֊գրութիւններ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Տոքթ. Սիվրիհիսարլեանէ ողբացեալ Տի֊կին Աղաւնի Զաքր Ցակոբեանի հոգեհան֊գստեան առթիւ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի (Ժիւրա) տե֊ղերը սահմանափակ ըլլալով եւ վերջին պահուն արձանագրութեանց խճողումի տեղի չտալու համար, ծնողներէն կը խնդ֊րուի այժմէն դիմել տեղական մասնաճիւ֊ղերուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը իր խորին ցաւակ֊ցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Արա Պի֊պէրեանի եւ ընտանեկան պարագանե֊րուն, իր մօրը մահուան առթիւ եւ փո֊խան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք «Յա֊ռաջ»ին եւ հազար ֆր. ալ «Հայաստան» ամսագրին կը նուիրէ:

ԴՊՐՈՂՆԵՐՈՒ ԴԻՆԵՋՕՆԸ

Հայ Դպրողներու ամսեայ ճաշկերոյթը այս անգամ յատկացուած է ի պատիւ այն հայ արուեստագիտուհիներուն եւ բանախօս֊ներուն որոնք իրենց սիրայօժար մասնակ֊ցութիւնը բերին Կոմիտաս Վրդ.ի յիշա֊տակին նուիրուած ցերեկոյթին:

Տեղի կ՚ունենայ այս շաբաթ օր, ժամը 5ին, Աճէմեան ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 12 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7576 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3387

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ԿԸ ՁԱՌԱՆՑԵՆ...

•

Հրաշքի՞ մը սպասենք, որպէսզի դադրի այն տնաքանդ ժխորը, որ կը տիրէ Միջին Արեւելքի հայկական ճակատին վրայ, ամիսներէ ի վեր :

Ափ մը շուշորթներ եւ անոնց եռին կանգնած դիմակաւոր դաւադիրներ կամք չեն առներ որեւէ միջոցի առջեւ, խռովելու համար Լիբանանի եւ Սուրիոյ աղգային կեանքը :

Կը գրեն ու կը խօսին հայերէն : Կը գրեն ու կը խօսին արաբերէն : Միշտ նոյն առաջադրութեամբ, — ճեղքեր եւ փոսեր բանալ, արիւն պղտորել անդադար, խափանելով ամէն շինարար աշխատանք :

Խաչակրութիւնը հասարակ խուժանավարութեան սահմաններն ալ անցաւ, յանգելով կատարեալ քաոսի մը, որուն ելքը դժուար է նախատեսել :

Մարդիկ այնքան լրբացած են որ, կը փորձեն բնիկներու միտքն ալ պղտորել, հայութեան մէկ մասը ներկայացնելով թշնամի՝ արաբ ժողովուրդներու ազատագրական շարժումներուն ...

Երէկ յիշեր էինք Պէյրութի հնչակեան օրկանին թունալից քսութիւնը որ անշուշտ արաբերէնի ալ թարգմանուած է :

Ոչ առաջինն է այդ հայադաւ «ժուռնալ»ը, ոչ ալ վերջինը :

Մարդիկ շատոնց վարձու տուած են իրենց խելքն ու խիղճը, եւ պատրաստ են աւելի յառաջ երթալու, ոգիսուութեան եւ անբարոյականութեան ճամբուն վրայ : Նոյն իսկ տեղացիներու արհամարհանքը չարժելով :

Կուսակցական մոլեռանդութեան մէջ, այս թշուառականները չեն ըմբռներ թէ իրենց բութ սլաքները կը վնասեն ոչ թէ Դաշնակցութեան, այլ տարագիր բազմութեանց :

Արաբական երկիրներուն վարիչները շատ լաւ կը ճանչնան երկու կողմերն ալ : Գիտեն զանազանել իրենց բարեկամն ու թշնամին :

Բայց, ամէն տեղ ալ կը գտնուին պարզամիտ բազմութիւններ, որոնք յաճախ թիւրիմացութեան կը մատնուին : Մանաւանդ երբ իրենց լեզուով ալ կը կրկնուին միեւնոյն ցնդաբանութիւնները, յաւելեալ եւ ճոխացեալ տպագրութեամբ :

Բթամիտ եւ նենգամիտ հրձիգները որ եւ է ատեն մտածե՞ր են այս մասին ալ, երբ թուղթ կը մրոտեն օրն ի բուն, հովցանելու համար :

Միջին Արեւելքը Ասիոյ այն շրջանն է ուր յաճախադէպ են փոթորիկները :

Ծիշդ այս միջոցին յուզումնալից մթնոլորտ մը կը տիրէ այնտեղ, իբրեւ հետեւանք համարաբական գործունէութեան որ կ'երկարի մինչեւ Ափրիկէ :

Միեւնոյն ատեն, հետզհետէ կը սաստկանայ քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական մրցակցութիւնը Զօրս Մեծերուն միջեւ, գլուխն ըլլալով Անգլիան, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը :

Եւ վերջապէս, Սուրիոյ սահմանին երկայնքը, 800 - 1000 քիլոմեթր տարածութեան վրայ, դիրք բռնած է դարաւոր թշնամին, միշտ կազմ եւ պատրաստ՝ օգտուելու որեւէ անակնկալէ :

Թաքուն ուժեր միշտ կ'արծարծեն Արգաւանդ Մահիկի ծրագիրը, որուն ամուր կառչած է Մեծն Բրիտանիա :

Միւս կողմէ, Մ. Նահանգները կրնան դիրք փոխել Պաղտատի ուխտին հանդէպ, նախագահական ընտրութեան պայքարէն ետք, — մինչեւ վեց ամիս :

Տակաւին ուրիշ թնճուկներ եւ պայթուցիկ նիւթեր :

Միջին Արեւելքի վեղարաւոր եւ անվեղար խաչակիրները այս «աննշան» խնդիրներն ալ նկատի ունի՞ն, երբ ջուր կը ծեծեն օրն ի բուն, կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ :

Պիտի արթննա՞ն, վերջապէս :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

•

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ԵՐԿՈՒ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ալժերիոյ 46 գիւղերուն դէմ կատարուած յարձակման հետեւանքով, պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Պոնի եւ Կոստանդինի նահանգներուն մէջ : Բոլոր իրաւասութիւնները փոխանցուեցան զինուորական իշխանութեան, որ լայն գործողութեան մը ձեռնարկած է : Թնդանօթները, օդանաւերը եւ նաւատորմին թեթեւ զօրամասերը կը ռմբակոծեն ապստամբներուն կեդրոնները : Վերջին լուրերու համաձայն, քանի մը հարիւր ըմբոստներ սպաննուած են :

Օրանի շրջանին մէջ ալ 12 ագարակներ հրկիզուեցան առջի օր : Ըմբոստները կը նեղեն Քապիլի գիւղերը եւ պահականոցները : Հազարաւոր զինուորներ կը հետապնդեն ըմբոստները : Պաշարման վիճակի ենթարկուած շրջանին մէջ կը գտնուին Օրէս լեռները, որոնք ապստամբներուն գլխաւոր խարիսխը կը կազմեն 1954 նոյեմբեր մէկէն ի վեր :

Ամբողջ Ալժերիան կը գտնուի բացառիկ վիճակի մէջ, որ մեծ տարբերութիւն մը չունի պաշարման օրէնքէն : Ֆրանսական բանակի 300.000 զինուորներուն մեծագոյն մասը կեդրոնացած է արեւելեան Ալժերիոյ մէջ : Ըմբոստները կը շարունակեն աւարառութիւններ եւ հրկիզումներ կատարել : Ամէնէն կատաղի կռիւը տեղի ունեցաւ Ռուաչքի գիւղին մէջ, Կոստանդինէն 15 մղոն հեռու : Ականատես մը կը պատմէ թէ ըմբոստները գիշերանց յարձակեցան գիւղին վրայ, բուռն հրացանաձգութեամբ : Յետոյ, ամէն կողմէ ներս խուժեցին եւ բոցավառ հրանիւթ արձակեցին շէնքերով : Ֆրանսական զօրքը օգնութեան հասնելով ետ մղեց ըմբոստները : Կռիւը տեւեց երկու ժամ, բազմաթիւ կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն : Ուրիշ խումբ մը յարձակեցաւ Օրանի մէկ գիւղին վրայ, կրակի տալով մեծ գործարան մը եւ երկու ագարակներ : Ֆրանսացիները օգնութեան հասան զրահապատ կառքերով եւ ռմբաձիգ օդանաւերով :

× *Հանրապետութեան նախագահը որոշեց Ալժերիա երթալ, Զինուորական Արժանիքի շքանշաններ բաշխելու համար զինուորներուն : Թուականը որոշուած չէ տակաւին : Այս այցելութիւնը տեղի պիտի ունենար անցեալ գարնան, բայց յետաձգուեցաւ : Կարգ մը թերթեր գիտել կուտան թէ այս անգամ ալ կրնայ յետաձգուիլ, նկատի առնելով կացութիւնը :*

× *Ալժերիոյ ազգայնական վարիչներէն Ֆերհատ Ապպաս, որ Գահիրէ կը գտնուի, կրկին յայտարարեց թէ չեն կրնար որեւէ բանակցութիւն կատարել, մինչեւ որ Ֆրանսա չճանչնայ ալժերիական ազգը : Եւ աւելցուց. — «Հիւս. Ափրիկեցիները միեւնոյն իրաւունքներն ունին ազատութեան մասին ինչ որ Ֆրանսացիները : Երբ բանակցութեան մը գետինը հարթուի, կարելի եւ ընդունելի կը դառնայ կրակի դադարումը» :*

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ առջի օր ճաշի հրաւիրուած էր արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ : Այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ «հզօր եւ բարգաւաճ Ֆրանսա մը էական ազդակ մըն է ապահովութեան եւ խաղաղութեան համար» : Յետոյ բացատրեց թէ իրենք համոզուած կուսակիցներ են համակեցութեան ուղեգծին : Մարեշալը այցելեց նաեւ երկու բանակատեղիներ, դիտելով Ֆրանսական զինարուեստի ամենավերջին արտադրութիւնները :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

« ԳՈՐՏ »Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անգլիոյ հանրային կարծիքը խոր յուզումի մը մատնուած է այս միջոցին, իբրեւ հետեւանք դժբախտ պատահարի մը :

— Ի՞նչ եղաւ գորտ - մարդը : Խեղդուեցա՞ւ : Ռուսերը առեւանգեցի՞ն : Եւ կամ սպաննուեցա՞ւ, իր պաշտօնը կատարած ատեն :

Ինչ որ «գորտ» կը կոչեն հրամանատար մըն է, Քրեպ, որ հետազօտութիւններ կը կատարէ, ծովուն երեսը կամ ծովուն տակ, զանազան գաղտնիքներ կորզելու համար :

Կը յիշէք թէ մարեշալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ Անգլիա գացին մարտանաւով մը, *Օրժոնիկիցէ*, որ խարիսխ նետեց Փորթսմութի նաւահանգիստը :

Անոնց մեկնումէն ի վեր, զարմանազան զրոյցներ կը շրջին «գորտ - մարդ»ու մասին, որ աներեւացած է :

Թերթերը ահագին աղմուկ յարուցին : Երեսփ. Ժողովին մէջ հարցապնդումներ ուղղուեցան կառավարութեան : Հռչակաւոր Ինթելիճընսը պրպտումներ կատարեց : Ոստիկանութիւնը մանրակրկիտ քննութեան ենթարկեց բազմաթիւ մարդիկ :

Ոչ մէկ հետք հրամանատարէն : Ոչ ալ ստուգում անցուդարձի :

Մայիս 9ին, վարչապետը, Սըր Էնթընի Իտըն, պատասխանելով նեղացուցիչ հարցումի մը, յայտարարեց թէ հրամանատարը ձեռնարկ մը կատարած է «առանց դահլիճին անդամներուն գիտութեան եւ հաւանութեան» :

Ուրիշ խօսքով, ուզեց փակել խնդիրը : Բայց, կարելի՞ է լռութեան դատապարտել ազատ երկրի մը հանրային կարծիքը եւ մամուլը :

Եւ զրոյցները կը շարունակուին, աւելի գունաւորուելով :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ գորտ - հրամանատարը լրտեսական գործ մը կը փորձէր, յածելով ռուսական մարտանաւին բոլորտիքը, եւ զոհ գացած է իր յանդգնութեան :

Ուրեմն, մինչ կառավարութիւնը հանդիսաւորապէս կը պատուէր Խ. Միութեան վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ինթելիճընսն ալ իր աւանդական պաշտօնը կը կատարէր, անոնց յածանաւին այս կամ այն գաղտնիքը իմանալու համար :

Անշուշտ այս ալ համակեցութեան ուրիշ մէկ ձեւն է, որ կրնայ շնդալից եառ մը եւս խօսիլ տալ Խրուշչեւի :

Ամէն պարագայի մէջ, խնդիրը ամբողջովին չէ լուսաբանուած տակաւին :

Ընդդիմադիրները — աշխատաւորականք — որոշած են դաս մը տալ վարչապետին, որ գլխաւոր պատասխանատուն է գաղտնի սպասարկութեանց գործունէութեան :

Սովորաբար պարսաւանքի բանաձեւ մը կ'առաջարկեն : Բայց, վերջին լուրերու համաձայն, երկուշաբթի օր պիտի պահանջեն որ երեսփ. ժողովը հարիւր ոսկի զեղչէ վարչապետին թոշակէն, իբրեւ պատիժ :

Ընդդիմադիրները կատղած են մասնաւորապէս անոր համար որ, Սըր Է. Իտըն ըսած էր թէ «հանրային շահուն չի համապատասխաներ յայտնել հրամանատարին աներեւացման պարագաները» :

Անգլիացի եղիր եւ մարսէ այս դիւանագիտական չքմեղանքը ....

Վ.Ա.Հ.

ԹՈՒՆՈՒԶ ԵՒ ՄԱՐՈՔ

Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ, նաեւ, Թունուզի եւ Մարոքի կացութիւնը : Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարարին եւ վարչապետին հետ : Պուրկիպա լաւատես կ'երեւայ : Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն էր Թունուզի անկախութիւնը, որուն վրայ պիտի հիմնուի երկու երկիրներուն գործակցութիւնը : Թունուզի վարչապետը յայտարարեց թէ Ալժերիոյ մասին չխօսեցան : Ֆրանսայի ներկայացուցիչները մասնաւորապէս պնդած են որ բանակցութիւնները վերսկսին, ճշդելու համար երկու պետութեանց յարաբերութիւնները : Այս առթիւ յայտնած են որ Պուրկիպա յայտարարութիւններ ըրած է Ալժերիոյ մասին : Արտաքին նախարարը բացատրած է թէ Թունուզ չի կրնար դեսպանութիւններ հաստատել, քանի Ֆրանսայի խորհրդարանը չէ վաւերացուցած անկախութեան համաձայնագիրը :

× *Բրիտանական կառավարութիւնը Մայիս 10ին ճանչցաւ Թունուզի եւ Մարոքի անկախութիւնը : Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ մօտերս դեսպանութիւններ պիտի հաստատէ երկու երկիրներուն մէջ, երբ վերջնական նոյն պետութեանց եւ Ֆրանսայի միջեւ կատարուած բանակցութիւնները :*

× *Ֆրանսական եւ մարոքեան պատուիրակութիւնները կը շարունակեն բանակցիլ, դիւանագիտական գործակցութեան մասին : Արդէն իսկ համաձայնութիւն գոյացած է կարգ մը կէտերու մասին :*

× *Պոռտոյի բանտը փոխադրուեցաւ գիւղի մը ուսուցիչը, այն ամբաստանութեամբ թէ ընդդիմացած է զօրակոչի ենթարկուած պահեստիներու մեկնումին :*

× *Ոստիկանութիւնը գրաւեց «Իւմանիթէ»ի երէկուան թիւը, դրդիչ կոչեր գտած ըլլալով :*

× *Ֆրանսայի գնդ. Նիւքս խիստ նամակ մը գրած է զօր. Մերիքի, քննադատելով անոր մարոքեան քաղաքականութիւնը : Առջի օր երկուքը իրարու հանդիպեցան Ռապաթի մէջ եւ զօրավարը ապտակեց գնդապետը : Միւս սպաները մէջտեղին մտան կալէֆ զինեցանի մը, ի ներկայութեան զօրավարին եւ այս վերջինը ստիպուեցաւ հեռանալ :*

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ

Պէյրութէն ուրախութեամբ կը հաղորդեն թէ Պ. Ճորճ Մարտիկեան տասը հազար տոլարի գումար մը տրամադրած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին, հետեւեալ նամակը ուղղելով Զարեհ կաթողիկոսին.

— « Բացառիկ պայմաններու մէջ կոչուած էք ամենածանր պատասխանատուութեան մը, զոր, ուրախ եմ իմանալով, ստանձնած էք արժանի քաջութեամբ : Բացառիկ պայմաններ կը պահանջեն բացառիկ ճիգեր Կիլիկեան Կաթողիկոսարանէն, Կաթողիկոսէն եւ հայ ժողովուրդէն : Վստահ եմ որ հայ ժողովուրդի զաւակները, հարուստ թէ աղքատ, որոնց համար հրամայական կարեւորութիւն ունի Կիլիկեան Աթոռը, մանաւանդ այս օրերուն, իրենց լումաներով պիտի միանան ինծի, ամրացնելու եւ պայծառացնելու զայն յօգուտ Հայ. Եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդին » :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ. — 6րդ տարին ըլլալով Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի «պասքէթպոլ»ի աղջկանց խումբը տիրացած է Լիբանանի ախոյեանութեան : «Ազդակ Մարզական» կը գրէ թէ աննախընթաց երեւոյթ մըն է այս, քանի որ մրցումներու լրանալէն առաջ իսկ, տարած են այս յաղթանակը :

× *Այսօր, շաբաթ, Պէյրութի մարզական պալատին մէջ տեղի կ'ունենայ Կարպիս Զաքարեան – Սիմէ կոփամարտը : Այս մրցումէն վերջ Կարպիս Արժանթին պիտի մեկնի :*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ 1915 ՄԱՅԻՍԻՆ

(ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Վասպուրականի հայ ժողովուրդը, 41 տարի առաջ այս օրերուն, դիմեց զինուած ինքնապաշտպանութեան սրբազան իրաւունքին, եւ կրցաւ փրկուիլ Թուրքիոյ ծրագրած սպանդից ու կորստաբեր տեղահանութիւնից :

Նրա մղած զինապայքարը գերազանցօրէն ժողովրդական էր եւ յեղափոխական : Քանզի իր հարազատ ծոցից ծնած, ժողովրդական յեղափոխական շունչով եւ ոգիով տոգորուած նրա զաւակները, երբ զգացին Երիտասարդ Թուրքերու կառավարութեան դալը, բնաջնջելու նրա հակամարդկային վճիռը, ապա նա փարեց իր բազկի եւ զէնքի ուժին, փարեց ողջ վճռականութեամբ՝ սառն բանականութեան անսասան կամքով :

Այս մարզի վրայ Վասպուրականցին գոյամարտի չորս գլխաւոր յենարաններ ունեցաւ՝ զինուորապէս կազմակերպուած պետական ուժերի դէմ,— Այգեստան, Վան – Քաղաքամէջ, Փեսանդաշտ եւ Շատախի թաղ գիւղաքաղաքում :

Օսմանեան կառավարութիւնը իր կանոնաւոր զինուորական ուժերով, իր չէթէյական խումբերով, քրտական աշիրէթներով ու ցեղերով միասին պարտադրական շրջապատման ենթարկեց մեր ինքնապաշտպանութեան չորս դօտիները, կտրեց նրանց միմեանց հետ ունեցած յարաբերութեան միջոցները, յուսալով իր արիւնոտ հաշիւը մաքրել իւրաքանչիւրին հետ զատ զատ :

Պոլսոյ կեդրոնական կառավարութեան հրահանգով Վանի կուսակալ Ճէվտէթը ստանձնեց ի կատար ածել արիւնոտ ծրագիրը, անհարեկիչ դաւադրութեամբ եւ զինուորական պատժիչ միջոցներով :

Հայոց Ձորի Հիրճ գիւղում խարդաւանանքով սպանուեցան ռազմիկ Իշխան եւ երեք զինակից կորիւնները՝ Խռանեան Վահան, Քոթոթ Պօղոս եւ Միհրան Տէր Մարգարեան :

Յաջորդ օրը կուսակալը իր անձնական բնակարանում վար դրաւ երեսփոխան Ա. Վռամեանը եւ նոյն երեկոյ շոգեմակոյկով ուղարկեց դէպի Բաղէշ, այն տեղից դէպի ստոյգ մահը — Բաթմանայ Գետի կամուրջին վրայ :

Այս երկու ոճիրները եղան արիւնոտ Ահազանգը Վասպուրականի Հայութեան համար :

Երկու օր վերջ նահանգային զինուած ուժերը գործի անցան արդիահարուած կանոնաւոր զէնքերով, թնդանօթներով, հրասանդներով, շրափնէլ արձակող հրանօթներով, առատ ռազմամթերքով : Շրջաններում գործի անցան քրտական զինուած աշիրէթական խումբեր եւ ցեղախումբերը համաձայն կուսակալին եւ գաւառապետներու հրահանգներին :

Ահա վերոյիշեալ ուժի դիմաց զէն ի ձեռին պայքարի դուրս եկաւ Վասպուրականի մարտական սերունդը, հոգեբանօրէն հաշտուած մահուան գաղափարին հետ, կանգնած զինակցական ինքնապաշտպանման ճամբուն վրայ՝ հարուածին պատասխանելու անդարձ որոշումով : Ամէն սրբութիւններից վեր դասելով իր ազգային գոյութիւնը եւ պատիւը :

Սահմանափակ էին իր զինական միջոցները, բայց ցոյց տուաւ հնարամտութիւն, ինքնագործութիւն, ինքնապաշտպանութեան վարժութիւն եւ կարգապահ կազմակերպութիւն : Սոյն պարագաները ահա թերեւս տասնապատկեցին զէնքի իր պաշարը :

Այս վայրերում ճշդութեան մօտիկ հաշուով մեր զինական միջոցները այս պատկերը ունէին.—

Այգեստան.— 200 հրացան, 500 մավզէր եւ այլ ատրճանակներ 150.000 փամփուշտներով :

Քաղաքամէջ.— 100 հրացան, 90 մավզէր եւ այլ ատրճանակներ 60.000 փամփուշտով :

Փեսանդաշտ.— 150 հրացան, 70 մավզէր եւ այլ ատրճանակներ 50.000 փամփուշտներով :

Թաղ.— 120 հրացան, 120 մավզէր եւ այլ ատրճանակներ, յիսուն հազար փամփուշտներով :

Այս բոլոր զէնքերը կռուողների անհատական սեփականութիւն էին 90 առ 100 :

Չորս դիմադրական վայրերը երեսուն օր դիմադրեցին թշնամու բոլոր յարձակումներին, գրոհներին եւ մնացին աննուաճ, մնացին անթափանցելի կրակի գծի շրջանակին մէջ, որ կազմում էր մի տեսակ մահուան պատուար : Թշնամին որքան դիմում էր յաճախակի հնարքների եւ բուռն գրոհների, պատռելու մեր դիմադրական գիծերը, համարեայ մնում էր ապարդիւն, ձգելով անհամար դիակներ : Տաճկական ուժերը, քիւրտ հրոսախումբեր, չէթայական խմբակները չկրցան ապահովել իրենց համար կարեւոր թափանցումներ մեր դիրքերից ներս, կամ խորտակել մեր գերակայութիւնը :

Սրա հակառակ՝ մեր կռուող ուժերը գործնականօրէն դարձան փորձ մարտընչողներ, աներկիւղ եւ աննկուն հարուածողներ, ճշգրիտ նշանառուներ : Մեր մարտիկների այս ընդունակութիւնները հարստացան կռիւ վարելու հնարամիտ նոր միջոցներով՝ խրամներով, դիրքերի ամրութեանց կառուցումներով, ստորերկրեայ անցքերի միջոցով թշնամու դիրքերին հասնելով եւ խուճապահար փախուստի մատնելով : Վան մտած ռուս զօր. Նիկոլաեւը, երբ զինուորականի հետաքրքրութեամբ աչքէ անցուց մեր կռուի դիրքերը, այդ օրերին, մնաց զարմացած՝ մեծ նմանութիւն գտնելով Փորթ Արթուրի ստորերկրեայ կռուի նկուղիների հետ : Զօրավարը միշտ պնդում էր.— «Զինուորական ամրութիւնների հետ ծանօթ մի անձնաւորութիւն՝ ձեզ ցուցմունքներ տուած լինելու է» : Մեր կողմից եղած լուսաբանութիւններին կամ բացատրութիւններին պատասխանում էր շատ կարուկ.

— Նի մօժետ բիյտ (չի կարող լինել), անպայման մասնագէտ եւ ծանօթ մարդիկ ունիք ...

Ահա այս տեսակէտից Վասպուրականի մարտապաշտպանները մղած հերոսամարտը արձանագրած է իր ինքնապաշտպանութեան պատմութեան մէջ բազում դրուագներ՝ թէ Այգեստան, թէ Քաղաք, թէ Փեսանդաշտ եւ թէ Շատախ : Յանդգնութեան, կռուի հնարամտութեան յարձակման խիզախ անցքեր, որոնք յատուկ են մի ժողովրդի, որ վճռած է պատուաւոր մահուամբ վճարել իր կեանքը թշնամուն :

Այդպիսին են Համուդ Աղի Գշլայի հրկիզումը, երբ հայ ռազմիկները ստորերկրեայ ճամբաներով հասան զօրանոցի տակ եւ ռումբի պայթիւնով հրկիզեցին շէնքը : Հրկիզում՝ Վանի նահանգային մեծ զինապահեստին (դեպոյին) իր ամբողջ պարունակութեամբ : Կռուի առաջին իսկ գիշերը՝ մի քանի ժամուան մէջ մոխրակոյտի վերածուեցան կուսակալութեան դատական շէնքը, դրամատունը, Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը, Ռեժին, Պետական Վարժապետանոցը եւ ուրիշ հաստատութիւններ :

Հայ ռազմիկների հետ համընթաց իր քրտնաջան աշխատութիւնը բերում է հայ ժողովուրդը իր բոլոր դաս - դասակարգերով, մշակ, հողագործ, արհեստաւոր, ուսուցիչ եւ մտաւորական :

Հիացմունքի արժանի են՝ պատանի սերունդի անվախ սխրագործութիւնները թղթատարական սպասարկութեանց մէջ : Անոնք այծեամի արագավազութեամբ դիրքէ դիրք տանում էին հրահանգներ եւ բերում՝ զրոյցներ կեդրոնի համար ..

Հայ կինը նոյնպէս անմասն չէր այս բոլոր ճիգերին : Մղուած պայքարին բերում էր իր արժէքաւոր մասնակցութիւնը յատկապէս վիրաւորների խնամքի գործերի մէջ : Պատիւ է հայ իգական սեռի համար 12ամեայ Շատախցի Սրբուհին, որ կռուի վտանգաւոր րոպէին Զին. Մարմնի նամակն է տանում հեռաւոր դիրքերի մէջ կռուողներին :

Ահա Վասպուրականի ինքնապաշտպանութեան եւ նրա փայլուն յաղթանակի արմատները իրենց մարտական աւիշը ծծեցին իր հարազատ ժողովրդի ընդերքից եւ այն պսակեցին արժանի յաղթանակով :

Մայիս 3ին, (1915), մի գարնանային առաւօտ, Վասպուրականը արժանացաւ մի փառատօնի, երբ նրա զէնքի փառած զաւակները գրաւեցին Վանի պատմական բերդը եւ նրա կատարին բարձրացրին Հայրենի Ազատութեան եւ Անկախութեան առաջին Դրօշակը,— Քաղաքամէջի Զինուորական Մարմնի յատուկ դրօշը, որի մէկ երեսին տեսնուում էր հայ մարտական կազմակերպութեան Զինանշանը, իսկ միւս երեսին կարմիր գոյնի մի Խաչ, խորհրդանիշ մեր դարաւոր տառապանքի ու անսասան հաւատքի :

Փա՜ռք մեր տեսած եւ ապրած այդ Փառատօնին :

Փառք եւ այն Փառատօնին, երբ Քաղաքամէջի հայ մարտիկները զինավառ շքախումբերով Վանի Բերդի հիւսիսակողմը տարածուող դաշտում առաջին ըլլալով դիմաւորեցինք Հայկ. Կամաւորական գունդը Դրոյի հրամանատարութեամբ :

Դրօն ի պատիւ կռուող եւ յաղթանակող Վանի ժողովրդին, հրամայեց մէկ վաշտին համազարկ արձակել :

Մենք մեր հերթին փոխադարձեցինք տասը հարուածեան մավզէրների համազարկներով :

Ահա այս պահին Վանի Բերդից սկսան որոտալ մեր գրաւած վեց հրանօթները երկուքը դէպի Արեւելք՝ ուղղուած, դէպի Այգեստան, դէպի Վարագայ բարձունքները : Երկուքի բերանը դէպի հարաւ՝ Հայոց Ձոր, Ոշտունիք, երկուքինը՝ դէպի արեւմուտք՝ Վանայ Ծովակը՝ դէպի Սիփան, դէպի Նեմրութայ Սարերը ...

Որոտում էին մեր հրանօթները, աւետում Մեր Յաղթանակը, հայ կամաւորների մուտքը՝ պատմական Շամիրամակերտ՝ Վան եւ Այգեստան ...

Թեհրան — Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԻՄԱՍՏԸ

●

(ՈՒՂԵՐՁ)

Ամէն ժողովուրդ ունի իր պարտութեան եւ փառքի օրերը : Եթէ կը յիշենք առաջինը, առաւել եւս պէտք է յիշենք նաեւ մեր յաղթանակի օրերը :

Վասպուրականի հերոսամարտը այդ յաղթանակի օրերէն մէկն է :

Դէպքը ծանօթ է ձեզի : 30 դարերէ ի վեր իր հայրենի երկրին մէջ ապրող ժողովուրդ մը, մէկ օրէն միւսը, հրաման կը ստանայ կառավարութենէն թողուլ իր տունն ու կայքը եւ հեռանալ... կոտորուելու համար :

Ջարդարար խմբակ մը, ձեռքն առած Օսմանեան կայսրութեան ղեկը, որոշած էր բնաջնջել հայ ժողովուրդը :

Վանը առաջին նահանգն էր, զոր պէտք էր տեղահան ընել ու գլխատել :

Եւ սակայն Վասպուրականը պատասխանեց իր Ոչը : Սկսաւ պայքարը կազմակերպուած բանակի մը դէմ : Կռիւը տեւեց երեսուն օր ... Անոնք որ համակերպեցան, հաւատալով կառավարութեան, անխտիր կոտորուեցան :

Երբ ռուսական բանակը Վան հասաւ, Արամ Մանուկեան, գլխաւոր ղեկավարը հերոսամարտին, ըսաւ.

— «Երբ կռուելու որոշում տուինք, չէինք գիտեր թէ ռուս բանակը մեզի օգնութեան պիտի հասնի : Կռուեցանք առանց յոյսի, նախամեծար համարելով մեռնիլ մեր հայրենի հողին վրայ» :

Տօնելով այս հերոսամարտին յիշատակը, ամէն տարի, կը յայտնենք թէ իրաւունք մը ունինք մեր կորսնցուցած հայրենի հողերուն վրայ, իրաւունք մը անկորնչելի : Այս հողերը, զոր մեր նախահայրերէն ժառանգած էինք, ստիպուեցանք լքել —տեղի տալով գերազանց ուժերու առջեւ : Ամէն տարի հերոսամարտը տօնելով կը ներկայացնենք ամբաստանագիր մը մարդկութեան արդարադատարանին : Ճիշդ է, իրաւունքն ու արդարութիւնը տեղի տուին բիրտ ուժին առջեւ, բայց մենք ամէն տարի պիտի յայտնենք թէ՝ մերն է այն երկիրը, որ կը գտնուի այսօր թշնամիներու ձեռքը :

Վասպուրականի ժողովուրդէն մաս մը անցաւ Կովկաս, կազմեց ողնայարը այսօրուան Հայաստանի, ու այնտեղ կը բարգաւաճի տարուէ տարի : Միւս մասը ցրուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի :

Վասպուրականը մէկն էր արեւմտեան

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

●

Մի տեղ մորթում էին, մի ուրիշ տեղ խեղդում մեզ : Մի կողմից էլ ռուս ազատագրական շարժումը, որին մասնակցելը, որպէս ռուս քաղաքացի, անհրաժեշտ էր թւում, այդ բոլորը ստեղծել էին Հայի հոգու մէջ մի տեսակ շփոթ վիճակ եւ երկուութիւն :

Հիւսիսային Ռուսաստանի Ռիգա քաղաքի բազմարուեստեան վարժարանի հազարաւոր ուսանողների թւում այդ օրերում կային 30ի մօտ Հայեր : Մերձ. Բալտեան այս նահանգը տակաւին օգտուած էր Եկատերինայի շնորհած մշակութային ինքնավարութիւն եւ քաղաքացիական ազատութիւններից : Պետական եւ կրօնական հաստատութիւնների մէջ տիրում էին գերմանական ձեւերը եւ լեզուն,

Հակառակ Ռուսաստանի միւս բարձրագոյն դպրոցների, ուր տիրում էր ոստիկանական խիստ կարգուսարք, այս երկրի բարձրագոյն վարժարանները, Դորպատի եւ մեր համալսարանը, վայելում էին ոստիկանութեան եւ համալսարանի վարչութեան կողմից պաշտօնապէս ճանաչուած Ուսանողական Միութիւններ կազմելու իրաւունք, պայմանաւ, որ քաղաքականութեամբ չզբաղուեն :

Օգտուելով դրանից, մենք էլ հիմնեցինք մեր «տեխնօ գիտական միութիւնը՝ «Սեւան» անունով, ուր ոչ մի «գիտական» կամ «տեխնիքական» հարց քննութեան առարկայ չեղաւ :

Այստեղ էին անցնում իրենց ազատ ժամերը մեր ուսանողները, զբաղելով ընթերցանութեամբ, նուագով կամ սուսերամարտի վարժութիւններով :

Ունէինք մօտ հարիւր հատոր հայերէն գրքերից կազմուած գրադարան : Թէեւ պարտադիր էր հայերէն խօսելը, բայց անհնարին էր իրագործելը, որովհետեւ կային այնպիսիները, ինչպէս օրինակ, Նոր Նախիջեւանցիք կամ Հաշտարխանցիք, որոնք բնաւ հայերէն չգիտէին :

Շաբաթ օրերը «ժողով»ի օր էր, այդպէս էր եղել եւ մինչեւ Սեւանայ հիմնելը : Մէկն ու մէկը պիտի մի «ռեֆերատ» (զեկուցում) պատրաստէր որեւէ գրական կամ ընկերային հարցի մասին, որին հետեւում էին վիճաբանութիւններ եւ որ վերջանում էր աւանդական «քէֆ»ով : Երբ 14 շիշ գարեջուրը արժէր մէկ րուբլի, երշիկի ֆունտը (կէս քիլօ) 25 կոպ. եւ հացը չորս կոպ. դժուար չէր «քէֆ» անելը նոյնիսկ ամսական քսան րուբլի ստացող ուսանողի համար ...

«Սեւան»ը նոր էր հիմնուել եւ նրա անդրանիկ նախագահն էր Դանօն :

Այստեղ դարձեալ պիտի չեղիմ մինչեւ ատենագրութեան անցնիլը, որպէսզի աւելի մօտիկից ծանօթացնեմ Դանոյի եւ նրա գաղափարական հակառակորդ, այժմ հանրածանօթ Ստեփան Շահումեանի հետ, որ այդ ժամանակ մեզ հետ ուսանող էր եւ «ժողով»ին մասնակից : Մանաւանդ որ նրանց պէս մտածողների կարելի է այսօր իսկ հանդիպել մեր այս կամ այն մտաւորական խաւերում :

Դանօն — իսկական անունով Աղարոն Դանիէլեանց — Մեղրի գիւղից էր : Այն գիւղից, որի զաւակները արդար հպարտութեամբ ասում են որ իրենց գիւղում անգրագէտների թիւը հազիւ հարիւրից 10 է, իսկ բարձրագոյն ուսում ստացածների թիւը՝ հարիւրից երեք, որոնցից չորսը մեր մէջ էին : Արդարեւ այս գիւղը տուել է մի շարք հանրային դէմքեր, ինչպէս անխոնջ աշխատող «մշտադալար» 93 տարեկան Աստ. Վաչեանց, հանգ. Խ. Մալումեանը (Ակնունին) եւ ուրիշներ :

Դանօն թէեւ քիմիական բաժնի ուսանող էր, բայց իր կոչումը քիմիան չէր, այլ գրականութիւնը որով աւելի էր զբաղւում, քան քիմիայով :

Մասնաւորապէս տարուած էր Գլեբ Ուսպենսկիով, աշխատում էր նմանել նրան ոճով եւ նրա կերպարներն էր փնտրում հայկական գիւղի մէջ : Ապրում էր գիւղի ցաւերով եւ ուրախութիւններով : Եւ իր բաղձանքն էր ամբողջովին նուիրուիլ գիւղին : Այդ մտքերով երկու տարի առաջ կիսատ ձգեց ուսումը եւ գնաց գիւղ : Եւ որպէսզի կապը ընդ միշտ կտրի «լուսաւոր քաղաքի» հետ եւ այրի նահանջի բոլոր կամուրջները, այնտեղ ամուսնացաւ մի պարզ, համեստ եւ շնորհալի գեղջկուհու հետ — իր աշակերտուհիներից : Սակայն եւ այնպէս նահանջեց : Այդպէս էր պատահել նաեւ իր սիրած Ուսպենսկիի հետ : Գիւղը փոխուել էր, այն չէր, ինչ որ երեւակայում էին : Այժմ վերադարձել է իր կնոջ եւ զաւակի հետ ուսումը աւարտելու համար :

Ա. ԹԻՒՆԻ ԽԻԶԲԱՇԵԱՆ

(2) (Շար.)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ. — Նոր ստացանք այս թղթակցութիւնը: Այս առթիւ մասնաւորապէս խնդրուած է ճառերը տպել ճոյնութեամբ, «առանց կրճատելու»:

Դժբախտաբար թերթին ծաւալը թոյլ չի տար աւելի քան երկու էջ յատկացնել մէկ անգամէն կամ քանի մը օր շարունակել ճառերու հրատարակութիւնը. մանաւանդ որ շատ ուշ մնացած են: Պիտի գոհանանք ամփոփումներով. —

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Շաբաթներ առաջ, Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցան քանի մը ժողովներ, արժանավայել կերպով տօնելու համար 1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձը:

Խորհրդակցութեանց կը մասնակցէին բոլոր կազմակերպութեանց, յարանուանութեանց, Բարեգործականի, Կապոյտ Խաչի, հայրենակցական, մարզական եւ երիտասարդական միութեանց ներկայացուցիչները:

Կիրակի, (Ապրիլ 29ին), Վարիէթէի սրահը լեցուած էր երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ բազմութեամբ մը:

Բեմին մէջտեղը կախուած էր սեւ, մեծ վարագոյր մը, մէջտեղը՝ ճերմակ խաչ մը: Վարագոյրին առջեւը տեղաւորուած էին նախագահութեան եւ բանախօսներու աթոռները: Պատշաճ նուագէ մը վերջ, ղեկավարութեամբ Ս. Չէօրէքճեանի, բեմին երկու կողմէն ներս եկան հայ աղջիկներ եւ արիներ, որոնք բարեւի կեցան: Աղջնակ մը ծաղկեպսակ մը դրաւ խաչին առջեւ. իսկ ուրիշ մը վարագոյրին ետեւէն հաճելի առոգանութեամբ արտասանեց՝ «Հանգչեցէք դուք անդորր, նահատակ եղբայրներ» բանաստեղծութիւնը, յուզելով ունկնդիրները:

Օրուան նախագահը, Պ. Վ. Սահաթճեան իր բացման խօսքին մէջ յիշեց թէ՝ «երրորդ տարին է որ մեր գաղութը միասնաբար կը տօնէ Ապրիլ 11-24ը: Մաղթենք որ եկող տարի ալ այսպէս շարունակուի»:

Ցեառյ լսուեցան մէջ ընդ մէջ ուղերձներ, արտասանութիւններ, երգեր եւն.:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին օրիորդներ՝ Սիւզան Պօյաճեան եւ Մ. Լուսարարեան դաշնակով, Պ. Պ. Ս. Չէօրէքճեան, Ժ. Մալայեան ջութակով: Պ. Ֆուէթ Թաւ ջութակով: Օրիորդներ՝ Անիթա Սարգսեան, Տէրտէրեան, Պ. Պ. Գրիգոր Վահան (դերասան) եւ Ս. Պօղոսեան արտասանութիւններով, տիկին Ս. Քիպրիթճեան, օրիորդներ՝ Մ. Լուսարարեան, Բերկրուհի Արզումանեան եւ Պ. Զարեհ Գասեան երգերով:

Առաջին խօսքը տրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկ. Օննիկ Ճարտյեանի.

— «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, իր հիմնադրութեան առաջին մէկ օրէն իսկ՝ ձեռնարկած էր տօնելու Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը: Թշնամին իր հրէշային ծրագրին գործադրութեան առեն տարբերութիւն չդրաւ հոսանքներու կամ դաւանանքներու միջեւ: Մեր նահատակները Հայաստանի ձորերուն կամ հեռաւոր անապատին մէջ ինկան կող կողի, մահուան մէջ եղբայրացած:

Այս սգատօնին առթիւ, մեր առաջին մտածումը կ'ըլլայ քննել թէ ինչ պարտականութիւններ ունինք մենք ողջ մնացողներս, մեր նահատակներուն հանդէպ:

... Մեծ գաղափարներու իրականացման ճամբուն վրայ, մահուան պզացումները կը դառնան անիշան: Մեր նահատակները գերագոյն համարեցին մահը անպատուաբեր կեանքէն:

Գուրգուրանքով պէտք է պահենք անոնց յիշատակը: Մոռացումն ու ժամանակը պէտք չէ թառամեցնեն այդ յիշատակը:

Այսօր, 41 տարի վերջ, հայ ժողովուրդը կը սպասէ արդարութեան, իր թափած արեան հատուցումին: Անշուշտ պիտի գայ, արդարութեան, հատուցումի ժամը:

Մինչ այդ, երկսեռ երիտասարդութեան պարտականութիւնն է նախ մեր նահատակներուն, ապա պատմութեան, մարդկային խղճմտանքին ու գալիք սերունդներուն հանդէպ, չուրացալ նահատակներու թափած արիւնը, խնայելի անոնց խըմկելի յիշատակին առջեւ եւ շարունակել անոնց ազատագրական պայքարը:

Երկրորդ ճառախօսն էր ժաֆի ներկայացուցիչը, Պ. Տօստունեան. որուն փըրանսերէն ճառը կը վերջանար հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— Շատ ուրախ ենք որ բոլոր կազմակերպութիւնները, մշակութային, մարզական եւ կրօնական համախմբուած են այս յիշատակի տօնը կազմակերպելու համար: Երբ մեր մեռելներուն յիշատակը համախմբած է մեզ, հարկ է որ աւելի զօրաւոր ըլլայ կեանքի սէրը եւ բոլոր կազմակերպութիւնները ուրիշ մշակութային, գեղարուեստական եւ այլ հաւաքոյթներ սարքեն, որպէս զի տիրէ փոխադարձ վստահութիւն եւ բարեկամութիւն: Կարելի է իրագործել այդ նըպատակը: Միայն անհրաժեշտ է որ խընդիրը քննուի ւերաքանչիւր կազմակերպութեան մէջ: Այս առաջադրութեամբ ԺԱՖը արտըսած է պաշտօնապէս յայտարարութիւն հաստատել բոլոր հայ երիտասարդական կազմակերպութեանց հետ, առանց նկատի առնելու անոնց գաղափարական դաւանանքը: Աշխարհի երիտասարդութեան հետ, ձեռք ձեռքի, յանուն խաղաղութեան եւ լաւագոյն կեանքի: Այսպէս յարգած պիտի ըլլանք մեր մարտիրոսներուն յիշատակը»:

(Մնացեալը յաջորդով)

Հայաստանի վեց նահանգներէն, վեց եղբայրներու անդրանիկը, որոնցմէ հինգը խողխողուեցան 1915ի պատերազմին: Ան իրաւատէրն է ոչ միայն Վասպուրականի, այլ միւս հինգ նահանգներուն, ժառանգորդը իր եղբայրներուն եւ պաշտպանը՝ անոնց որբերուն:

Պատմութեան մէջ, երբեմն սրէ կ'անցնէին նախարարական տոհմերէն մէկը, եւ հրաշքով մը, տոհմէն, մանուկ մը կ'ազատէր սրածութենէ, յետագային տէր կանգնելու համար հօրենական ժառանգութեան: Այսպէս ալ Վասպուրականը մէկն է վեց եղբայրներէն, ժառանգորդը Թրքահայոց կորնցուցած նահանգներուն:

Վասպուրականցին ձգեց իր հայրենի հողը. սակայն միասին տարաւ իր հայրենասիրութիւնը, որ ամէնէն սրբազանն է բարոյական արժէքներուն:

Վասպուրականի արժանաւոր զաւակն է որ կը պահէ իր առաքինութիւնները, բոլոր ժողովուրդներէ յարգուած այս բարձր զգացումը:

Ցորչափ ան կը պահէ իր հայրենասիրութիւնը՝ չի կորսուիր Հայկական Դատը: Ապրի՛ն յաւէտ Վասպուրականը եւ իր արժանաւոր զաւակները:

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

●

Շաբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը, «Սէրքլը Միլիթէր»ի սրահին մէջ: Թէեւ հանդէսը քիչ մը ուշ ծանուցուած՝ կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր տօնելու պատմական մեծ թուականը, որ նախօրեակը կը կազմէ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան:

Հանդէսը դրուած էր Պ. Պերճառ Լաֆէի բարձր հովանաւորութեան տակ, բայց որովհետեւ մեր բարեկամը կը բացակայէր Փարիզէն, իբրեւ փոխանորդ ղրկած էր զինուորականը, Պ. Պոնէ:

Պատշաճ էր անշուշտ մեծարանքի ցոյց մը կատարել Վանայ մխիթարներու յիշատակին, մասնաւորաբար Բէյնոլտսի, Եարոյի եւ նորոգ հանգուցեալ Տոքթ. Ըշըրի, ու այս առթիւ հրաւիրուած էր ամերիկեան դեսպանը, որ իր կողմէ ղրկած էր Մ. Քէյալին:

Մոն Վալերիէնի զինուորական նուագախումբը հանդէսին բացումը կատարեց, հնչեցնելով «Մարսէյէզ»ը եւ «Բամ Փորոտան»ը: Պահը հանդիսաւոր էր, երբ կիսամութին եւ երկիւղած լռութեան մը մէջ, վաստակաւոր դերասան ՇահանՍարեան կ'ողեկոչէր յիշատակը Վասպուրականի քաջերուն եւ նուագախումբը մեծարանքի կը հրաւիրէր ներկայ ժողովուրդը: Քիչ վերջ լսելի կը դառնար Շոփէնի մահերգը:

Նախագահը, Վ. Մելիքեան յիշեց թէ Վասպուրականի քաջերը անցեալին մէջ ալ կատարած են առնութեան գործեր ու դըրուատեց ապրիլեան հերոսամարտին պատմական դերը: Պ. Արշակ Սաֆրաստեան (Լոնտոնէն), մասնաւորապէս խօսքն ուղղելով երիտասարդութեան, ուզեց անոր հայրենասիրական ոգին արծարծել Վասպուրականի հերոսամարտին օրինակով: Ցեառյ իր ճառին ամփոփումն ըրաւ անգլերէն, Ամերիկայի հիւրին համար, որ տեղ գրաւած էր բեմին կեդրոնը: Գնահատելի էր Օր. Մառի Ասլանեանի փրանսերէն ուղերձը, որ յստակօրէն պատմականը կ'ընէր դէպքերուն եւ գիտակցութեան կը հրաւիրէր հայ երիտասարդութիւնը: Պ. Ղազար Ներկարարեան լայնօրէն նկարագրելով թրքական կեղեքումներն ու նախճիրները, կը գրուատէր ամերիկացի միսիոնարներուն անձնազոհութիւնը եւ նախախնամական դերըՎասպուրականի եւ նորադարթ Հայաստանի մէջ, ապա իր յարգանքն ու երախտագիտութիւնը կը յայտնէր անոնց յիշատակին: Այս անգլերէն ճառը, թէեւ քիչ մը երկար՝ բեմի համար, փառք կերպով խըմբացուած էր եւ լաւ տպաւորութիւն թողուց Պ. Քէյալի վրայ: Օր. ԺագլինՏիրատուրեան ջինջ եւ զգայուն ձայնով մը երգեց «Հայրիկ հայրիկը», եւ «Կիլիկիան». Նորութիւն մը եղաւ Օր. Սահաթճեանը, որ դայլայլեց Վիլանէլլի մէկ գեղեցիկ կտորը, ապա Ա. Պամպուքեանի ժողովրդական մէկ սիրերգը: Նորատի երգչուհին, օժտուած թեթեւ սոփրանոյի ձայնով մը, արդէն կ'երեւի Օփերայի բեմին վրայ եւ ապագայ կը խոստանայ: Զինուորական նուագախումբին «Սիփանայ քաջեր»ը հաճելի տպաւորութիւն մը թողուց եւ հանդէսը փակուեցաւ խոր տպաւորութեամբ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

●

ՓԱՐԻԶ. — Անցեալ Ուրբաթ տեղի ունեցաւ ողբացեալ Դրոյի նուիրուած յիշատակի երեկոն, ֆրանսական զպրոցի ժան ժորէս սրահին մէջ: Ընկերներ եկած էին նաեւ Փարիզէն:

Պանեէօ Քաշանի Հ. Յ. Դ. «Արծիւ« ենթակոմիտէի կողմէ ընկեր Մալխասեան բացաւ երեկոյթը եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը մեծ Հայուն, մեր անմոռանալի Դրոյին: Ապա խօսքը տուաւ ընկ. Ա. Իսահակեանի որ ըսաւ. —«Դժուար է խօսիլ Դրոյի մասին եւ տալ ճշգրիտ տեղեկութիւններ անոր գործունէութեան մասին, որովհետեւ ինքը՝ Դրօն շատ չէր խօսեր իր մասին եւ չէր գրեր: Բայց իր գործունէութիւնը եղաւ շատ մեծ եւ ճիշդ ատոր համար ալ սիրուած եւ յարգուած դէմք մըն էր Հայաստանի մէջ: Ընկերը ապա ողեկոչեց անցեալի ազատատենչ մեծ սերունդը եւ քաղաքական գործիչները ու ֆետայիները, որոնց գործերով կը հմայուէր հայրենասէր երիտասարդութիւնը: Մեր սիրելի ու անմոռանալի Դրօն ալ կանուխէն մտած Դաշնակցութեան շարքերը, ծառայելու համար իր ազգին եւ հայրենիքին ազատութեան, երիտասարդ տարիքին Բաքուի մէջ տէրորի կ'ենթարկէ նահանգապետը, Նակաշիձէն, այդ հայահալածը փակելով գետին, օրը ցերեկին: Այնուհետեւ կը փայլի զանազան շրջաններու մէջ: Եղած է աննկուն եւ հոգածու հրամանատար, գործիչ ու պետական դէմք: Իբրեւ Պաշ Աբարանի հերոսը կը դառնայ Հայաստանի հանրապետութեան ստեղծման գլխաւոր դէմքերէն մէկը: Իրեն կը վիճակի բանակցիլ հիւսիսէն եկող ուժերու հետ, եւ Հայաստան ալ կը դառնայ խորհրդային 2 Դեկտ. 1920ին: Հակառակ իր այդ բանակցութեան կ'աքսորուի Ռուսաստան եւ քանի մը տարի մնալէ ետք կ'անցնի արտասահման ուր եւս կը ծառայէ ու կը գործէ իր սիրած ժողովուրդին համար:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Յ. Ապիկեան որ գրաւոր ճառով մը ներկայացուց Դրօն իբրեւ բարի մարդ, ազնիւ եւ քաղաքական գործիչ, նուիրեալ մը Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան: Ողբացեալ ընկերը կ'ուզէր իր ծերութեան օրերը անցընել ազատ ու անկախ Հայաստանի մայրաքաղաքին մօտերը, բայց աչքերը փակեց օտարութեան մէջ, հեռու իր սիրած ու պաշտած հայրենիքէն:

ՕՆՆԻԿ ԹՈՒՖԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

11. — ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Փչում է հովը եւ ծառերի ճապուկ կատարները՝ մեղմ - կանաչագոյն ալիքների նման՝ ծփում են, ծածանւում են, եւ որպէս մի կանաչազարդ ծով, տարածւում են մինչեւ հորիզոնի վերջը: Այդ ծառերի սաղարթախիտ լռութեան մէջ կանգնած են Մամիկոնեանների կառուցած տաճարները: Իմ պապերը սպանեցին այնտեղ իրանց գանձերը, աշխարհի բոլոր թանկագին իրեղէններով զարդարելով այդ տաճարների սուրբ սեղանը: Թուով մի քանի հարիւր արեգաներ կերակրւում են այնտեղ մեր հացով եւ աղօթում են իրանց չարերարների հոգու համար: Այժմ մենք Մամիկոնեաններս կը կործանենք այդ տաճարները, սիրելի Որմիզդուխտ, ու նրանց տեղը պարսկական ատրուշաններ կը հիմնենք:

Թող ծուխով ու մուխով լցուի այդ նըւիրական դրախտը. Թող այդ գեղեցիկ ծառաստանը այրուի, մոխիր դառնայ որմզդական կրակի մշտավառ բոցերի մէջ ... Թող քրիստոնէական խունկի ու կնդրուկի անուշհոտութեան փոխարէն՝ մոգերի մատուցած ողջակէզների ճենճերային հոտը բուրէ այդ սրբազան տեղերում ... Թող լռէ զանգակի ու կոչնակի տաղտկալի ձայնը ... Թող այդ հրաշալի բարձրութիւնների վրայ ամէն առաւօտ, արեւի ծագման ժամանակ, եւ ամէն երեկոյ, արեւի մուտքի ժամանակ, թող հնչէ մոգերի թմբուկի ու չեփորի ձայնը ... Եւ թող բարեպաշտ հայ շինականը, այդ ձայնը լսելով, դողդոջուն սրտով բարձրանայ իւր կտուրի վրայ եւ երկրպագութիւն տայ ելանող ու մտնող արեգակին ... Լսո՞ւմ ես, սիրելի Որմիզդուխտ, ահա այդ է պահանջում քո եղբայրը, եւ այդ պէտք է կատարէ Մերուժանը Հայոց թագաւոր դառնալու համար ...

Բայց Որմիզդուխտը ոչինչ չէր լսում: Նա մի քաղցր ինքնամոռացութեան մէջ ձեռքը դրած ողեւորուած երիտասարդի ուսի վրայ, եւ կպած նրա կողքին, զգում էր միայն սիրելի ձայնի մուզիկան, արբեցած էր նրա շնչով, եւ ամէն անգամ, երբ նա մի փոքր շարժում էր գործում ցոյց տալով այս եւ այն տարկան, գեղեցիկ կնոջ մանուկ սիրտը բաբախում էր մրրկածուփ ջերմութեամբ ...

Լսում էր Սամուէլի մայրը:

— Բաւական է, Սամուէլ ... գոչեց նա, եւ մօր սպառնալի ձայնը սթափեցրեց որդուն իւր խորին յափշտակութիւնից:

— Դու ծաղրո՞ւմ ես, Սամուէլ ... կրկնեց նա: — Լաւ մտածիր քո վարմունքը ... Որմիզդուխտ, հեռացիր այդ տեղից:

— Ախ, ինչու ես դու իմ ոգեւորութիւնը ծաղրի տեղ ընդունում, սիրելի մայր, — ասաց Սամուէլը եւ հեռացաւ լուսամուտից: Ես բոլորովին չեմ ծաղրում ... Ես ասում եմ այն, ինչ որ դու ես ցանկանում ...

Որմիզդուխտը նոյնպէս ցաւելով թողեց այդ խօսքը եւ ցաւելով բաժանուեցաւՍամուէլի բողէական դրացութիւնից: Նա իւր դողդոջուն քայլերը ուղղեց դէպի դահլճի դուռը, առանց նայելու իւր հիւրընկալի վրայ:

— Ո՞ւր, Որմիզդուխտ, ձայն տուեց նա:

— Ես ինձ վատ եմ զգում ... գլուխս պտոյտւում է ... գնում եմ մի փոքր հանգստանալու ...

Նա շտապով դուրս գնաց, մոռանալով իւր հովհարը, որ դրած էր թիկնոց գահաւորակի վրայ: Սամուէլը առեց հովհարը եւ վազեց նրա ետեւից: Նախասենեակում կանգնեցրեց նրան:

— Շնորհակալ եմ, Սամուէլ, ասաց խորթ մայրը, ընդունելով հովհարը, եւ նրա տխրամած դէմքը կրկին փայլեց ուրախութեան ժպիտով:

— Դու այսօր ճաշին մեզ մօտ չե՞ս լինի, հարցրեց Սամուէլ:

— Ոչ ...

— Սահակը շատ կը ցանկանար տեսնել քեզ:

— Իմ կողմից ներողութիւն խնդրիր:

— Նա դուրս եկաւ: Նախասենեակի դըրան երկու սեւամորթ ներքինիներ սպասում էին նրան: Առաջ ընկան եւ տարան նրան դէպի իւր բակարանը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ ԵՐԿՈՒ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ

●

ՁԱՅՐՈՅԹ ԵՒ ՍՈՒԳ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Մայիս 10ի առտուն կախուեցան երկու յոյն երիտասարդներ, Նիկոսիոյ բանտին մէջ: Մէկը՝ Քարաոլիս, մահուան դատապարտուած էր այն ամբաստանութեամբ թէ ոստիկան մը սպաննած է անցեալ աշնան: Երկրորդը, Տիմիթրիու, վիրաւորած էր անգլիացի առեւտրական մը:

Մահապատիժները գործադրուեցան գաղտնի, Նիկոսիոյ կեդրոնական բանտին մէջ եւ պաշտօնապէս ծանուցուեցան ժամէր ետքը: Բայց լուրը տարածուած էր բերնէ բերան: Խանութները փակուեցան եւ անմիջապէս բազմութիւն մը հաւաքուեցաւ քաղաքին նեղ փողոցներուն մէջ: Խումբ մը պատանիներ սկսան քարեր նետել մայր եկեղեցւոյ մօտ, անգլիացի ոստիկաններուն վրայ որոնք արտասուաբեր կազ արձակեցին, տղաքը ցրուելով կամ ձերբակալելով: Ոստիկաններ եւ զինուորներ կը շրջէին քաղաքին միւս մասերուն մէջ: Կէս օրին պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ երկու մահապարտները թաղուած են բանտին պարտէզին մէջ: Յոյները սկսան դրօշները կէս պարզել եկեղեցիներուն, դպրոցներուն եւ շատ մը տուներու վրայ, կոչնակները կը ղօղանջէին իբրեւ ազդանշան սուգի: Ոստիկանները կը դադրեցնէին ղօղանջը, որպէսզի բազմութիւն չհաւաքուի: Բայց թոյլ տուին որ պատանիներ զարնեն Մակարիոս արք.ի եկեղեցին զանգակը: Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները արգիլուած էին, որպէս զի լուրեր չփոխանակուին Կիպրոսի միւս քաղաքներուն հետ:

Միայն զինուորական եւ ոստիկանական պաշտօնեաներ ներկայ էին մահապատիժներու գործադրութեան: Հրացաններով եւ ընդացիրներով զինուած զինուորներ կը շրջէին բանտին մօտակայ փողոցներուն մէջ: Ժամ որոշուած չէր կախաղանի համար: Երկու մահապարտներուն ծնողները վերջին պահուն աղերսագիր մը ուղղած էին Թագուհի Էլիզապէթի, որպէս զի ներում շնորհէ, բայց անօգուտ: Յոյն խոստովանահայրը կը պատմէ թէ երկու երիտասարդները կախաղան բարձրացան արիաբար:

× Աւելորդ է ըսել թէ մահապատիժներուն գործադրութիւնը մեծ յուզում պատճառեց ամբողջ Յունաստանի մէջ, ուր ազգային նահատակներ կը համարին երկու երիտասարդները: Մայիս 10ին հազարաւոր սաղաւարտաւոր ոստիկաններ եւ զինուորներ դիրք բռնած էին Աթէնքի փողոցներուն մէջ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Արհեստակցական Միութեանց դաշնակցութիւնը, որ 600,000 անդամ ունի, պահանջեց կառավարութենէն անմիջապէս ճամբել անգլիական դեսպանը: Երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները չափազանց լարուած են, խզուելու աստիճան: Հինգշաբթի օր Աթէնքի ուսանողները խանգարեցին անդորրութիւնը, քարեր արձակելով, բայց անմիջապէս օգնական զօրք հասաւ: Բողոքական ցոյցեր տեղի ունեցան Սելանիկի, Փաթրասի, Պիրէոսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Ամէն տեղ եկեղեցիներու զանգակները կը ղօղանջէին տխրաձայն: Կարեւոր թերթ մը պահանջեց կառավարութենէն 10,000ական սթերլին պարգեւ տալ սգաւոր ընտանիքներուն եւ յետ մահու շքանշաններ՝ երկու նահատակներուն: Արհեստակցական դաշնակցութիւնը յանձն առաւ հանգանակեան թօշակ վճարել սգաւոր ընտանիքներուն: Միեւնոյն ատեն որոշեց դրօշը կէս պարզել ամբողջ մէկ շաբաթ եւ առաջարկեց որ Աթէնքի քաղաքապետը «Քարաոլիս եւ Տիմիթրիու» վերակոչէ քաղաքին «Զըրչիլ» փողոցը: Երեք օր սուգ պիտի պահեն:

× Կիպրոսէն կը հեռագրեն թէ ընդհանուր գործադուլ մը կը պատրաստուի եւ թէ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են անգլիական իշխանութեանց կողմէ:

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 361 հոգի վիրաւորուած են Աթէնքի ցոյցերուն հետեւանքով: Յունական թերթերը բուռն խմբագրականներ կը հրատարակեն Անգլիոյ դէմ, վրէժ եւ յարաբերութեանց խզում պահանջելով: Աթէնքի անթելը կը յայտարարէ թէ զօր. Հարտինկ «սպաննեց անգլեւհելլենական դարաւոր բարեկամութիւնը: Կիպրոսցի եղբայրներ, բռնակալ մը կախեց երկու հերոս զաւակներ, ձեզ ահաբեկելու համար. բայց ինքն է որ կը դողայ եւ խուճապի մատնուած է, վասնզի դուք յաղթած էք արդէն»:

Salle GAVEAU

45 Rue la Boetie

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 17ին

ՍԻՓԱՆ—ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Կոմիտասի, Ալէմշահի, Կանաչեանի, Ալթունեանի, Պատմագրեանի եւ Ափրիկեանի երգերը, *որոնց մեծ մասը՝ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ Կ'ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ:*

Տոմսերու գիները՝ 200, 300, 400, 500, 700 *եւ* 800 *ֆրանք:*

Դիմել Սամուէլեան եւ Պարսամեան գրատուններէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի խումբերը կը ներկայացնեն Ղեւոնդ Մելոյեանի ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ:

Այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ: Մուտքը 150 ֆր.:

Սէնթ Էթիէնի մէջ կիրակի կէսօրէ վերջ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի պատիւ Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի նախկին վարչութեան թէյասեղան մը սարքուած է այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Պ. Ղազարոսի սրճարանը, 40 ռիւ Էթիէն Տոլէ: *Կը հրաւիրուին անդամներն ու բարեկամները:*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ նախկին շրջանաւարտներու կողմէ կազմակերպուած է թատերական եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Մայիս 13ի կիրակի օրը: Ազգ. Տան մէջ, ժամը 15ին: Պիտի ներկայացուի Սիպիլի Առաքինութեան Մրցանակը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի կառավարեց մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պառաւեան ընտանիքին և իր պարագաներուն իրենց մօր եւ կեսրոջ Տիկին Փայլածու Պառաւեանի *մահուան առթիւ:*

SALLE DE L'ECOLE NORMALE

DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet, Paris,

Métro : Malesherbes

Շաբաթ, 26 Մայիս 1956, ժամը 21ին

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴԱՇՆԱԿ-ՋՈՒԹԱԿ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (դաշնակահար), ՌԸՆԷ ՄԱՍՔՕՐ (ջութակահար):

Յայտագիր.— ՃԱՆԻԻ (լա մաժէօռ), ՄՈՑԱՐԹԻ (սօլ մաժէօռ), ՊՐԱՄՍԻ (րէ մինէօռ) եւ ԼԸՔԷՕԻ (սօլ մաժէօռ) դաշնակի եւ ջութակի սոնաթները:

Տոմսերու գին՝ 200*էն* 500 *ֆրանք: Ուսանողներու համար զեղչ: Դիմել՝ Սրահը, կամ Կիւրեղ Մանուկեանի,*

15, Rue du Sentier. Tél. : LOU. 41-29

Մասնագէտ մեքենագէտ

Մեքենաներու նորոգութիւն

ԳՆՈՒՄ, ՎԱՃԱՌՈՒՄ և ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Surjeteuses, raseuses, R. BLOT, 9. Rue Clignancourt

Paris (18). Tél. MON. 80-72. Métro Barbès

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Ամերիկայէն նորէն ստացած նոր հագուստներ.—

Փարտըսիւ	2000էն 5000 ֆրանք
Քոմփլէ	3000էն 7500 ֆրանք
Էմփէրմէապլը	2000էն 4000 ֆր.
Վէսթ	1500էն 3500 ֆրանք
Փանթալօն	1000էն 2000 ֆրանք

Եւ ամէն տեսակ կերպասներ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

Maison Béatrice

97, Rue de Richelieu Paris (2)

Tél.RIC, 57-57

Métro Richelieu-Drouot

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ փոխ-ատենապետ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ:

Կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Ռիւ տ'Օպանյը:

Այս հանդէսին հրաւիրուած են մարսիլահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական յարանուանութիւնները, Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի ինչպէս նաեւ բոլոր բարեգործական եւ բարենպատակ ու հայրենակցական միութիւններու ներկայացուցիչները անխտիր:

Կը խօսի գրագէտ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին՝ արտասանութիւն, երգ, նուագ:

Թատերական ներկայացում՝ Ղարապագի Մելիքները *(4 արար), ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան* Թրագոյի *եւ մասնակցութեամբ յայտնի դերասաններու:*

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հայրենի եւ եւրոպական պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Խաչիկ Կիւլպէնկեանէ հազար ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Մելինէ Պիպէրեանի *մահուան առթիւ:*

●

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Գ. Դաւիթեանէ հազար ֆրանք, Օր. Սոսոյեանի եւ իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ:

ՓՐՈՖ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը կը մասնակցի դասախօսութեան մը, որ սարքուած է ի յարգանս ողբացեալ Փրոֆ. Կարապետ Աղաճանեանի *յիշատակին, Մայիս 15ին, ժամը 21ին:*

ՓՐՈՖ. ԿԱՇՔԷԼ

(Բժշկապետ յիմարաբուժական հիւանդանոցներու), պիտի խօսի նիւթ ունենալով, «Փրոֆ. Աղաճանեանի բերած տուրքը արդի ջղախտութեան»:

Սիրով կը հրաւիրուին բժիշկները եւ հանգուցեալին բարեկամները:

Սալ Տէպա, 60 ռիւ Մօնժ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մեծ սենեակ մը խոհանոցով, Փարիզ կամ արուարձաններու մէջ, երկու հոգիներու համար: Դիմել թերթին վարչութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Ազգ. եկեղեցական միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած են 2000 ֆր. Պ. Հաճեանէ (Կրընոպլը), փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Բրլանթի Սալըրեանի *մահուան առթիւ (Լիոն), 1000 ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին եւ 1000 ֆր. եկեղեցիի ֆոնտին:*

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹՆԻԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

Téléphone BAL. 31 - 21

(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհանեանի բնակարանը:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, կայարանին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի վերամուտին առաջին ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Խրիմեան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ կը կատարուին նոր անդամագրութիւններ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիս, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քատէին դէմը):

Նիւթը՝ Մկրտիչ Պարսամեանի Գրական գործունէութիւնը եւ իր վերջին հատորը:

Կը խօսին ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ ՎԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի (Ժիւրա) տեղերը սահմանափակ ըլլալով եւ վերջին պահուն արձանագրութեանց խճողումի տեղի չտալու համար, ծնողներէն կը խնդրուի այժմէն դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Հայ Գրողներու ամսեայ գինեձօնը այս անգամ յատկացուած է ի պատիւ այն հայ արուեստագիտուհիներուն եւ բանախօսներուն որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Կոմիտաս Վրդ.ի յիշատակին նուիրուած ցերեկոյթին:

Տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ օր, ժամը 5ին, Աճէմեան ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, գրեց՝ Թ. Գասնիկ, Փարիզ: Գին 100 ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայուհի մը, խնամելու համար տարեց կին մը: Դիմել «Յառաջ»ի:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 13 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7577 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3388

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՅԾՆ ՈՒ ՄՈԽԻՐԸ

Ձայն մը՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ.

— Բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ այս այցելութիւնը: Ազգային կեանքէ կտրըուած անձեր անգամ հայացան: Ուրիշներ աւելի սրտապնդուեցան: Երիտասարդութիւնն ալ յայտնապէս ազդուեցաւ: Տարեցներուն երակները թարմացան...

Ուրիշ ձայն մը.

— Այդ բոլորը երեւութական են: Բազմութիւնները միշտ կ'ոգեւորուին հանդիսաւոր առիթներու մէջ: Յետոյ ձայներն ու կայծերը կը մարին, իրենց ետին ձգելով աժգոյն միօրինակութիւն մը: Կը տեսնէ՞ք որեւէ իրական փոփոխութիւն կամ շարժում, գոնէ մեր գաղութին մէջ:

Եւ դեռ ուրիշ «տեսութիւններ», աւելի կամ նուազ վաւերական:

Անշուշտ չէինք սպասեր որ հրաշք մը գործուէր երեք շաբթուան կամ երեք ամսուան մէջ, Հայրապետական այցելութեամբ:

Հով մըն էր որ անցաւ, սփոփելով հայրենակարօտ սիրտերը եւ կազդուրելով հաւատացեալները:

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, խանդավառութեան ալիքները կը տեւեն քանի մը օր կամ քանի մը շաբաթ, նոյն իսկ արքաներու եւ նախագահներու փառաշուք այցելութեան ատեն:

Յետոյ կը վերսկսի սովորական կեանքը, իր բազմակողմանի պահանջներով:

Կաթողիկոսական օրհնութիւնները կամ հոգեշահ քարոզները չեն որ վառ կը պահեն «Լուսաւորչի կանթեղը», այլ ազգային գիտակցութիւնը եւ յարատեւ աշխատանքը: Իսկ ամէն բանէ վեր՝ մայրենի Մշակոյթը:

Արդ, կը տեսնէ՞ք որեւէ շարժում, այս ճակատին վրայ:

Շատ ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ ամէնէն առաջ օգտուած ըլլային անոնք որ իրար կը հրմշտկէին, երիտասարդ Հայրապետը շրջապատելու կամ հիւրասիրելու համար:

Մանաւանդ անոնք որ կը կարծեն թէ բաւական է տարին քանի մը անգամ եկեղեցի հանդիպիլ եւ խաչ հանել, ապացուցանելու համար իրենց հայութիւնը:

Կաթողիկոսը կը խօսէր Հայրենիքի աւերակ եկեղեցիներու նորոգման մասին, եւ ամէն գաղութ յանձնառութիւն մը ստանձնեց, համաձայն իր կարողութեան կամ հայեցողութեան:

Տրամաբանական չէ՞ այդպիսի յանձնառութիւններ մըն ալ ստանձնել՝ այս կամ այն գաղութին աւերակ հոգիները նորոգելու համար:

Իրականութիւն է որ ամբողջ բազմութիւններ փլած են, մտքով թէ սրտով, իբրեւ հետեւանք անհոգութեան, ինքնուրացման, չտեսութեան կամ իմաստակութեան:

Հազարաւոր հայկական բոյներու եւ տուներու մէջ հետք չէ մնացած երբեմնի կայծերէն:

Նոյն իսկ տարեցներ դժկամակութեամբ կը յիշեն ինչ որ հայկական է կամ հայերէն:

Այս դասակարգին պատկանողներ ալ փութացին Հայրապետին Աջը համբուրել կամ գոնէ հեռուէն տեսնել անոր դէմքը:

Ազգային գիտակցութեան կայծերէն ո՞ր մէկը բռնկեցաւ, այդ հանդիպումներու ընթացքին: Կամ շնորհիւ լսուած քարոզներուն:

Լիոնի մէջ սարքուած ընդունելութեան մը ատեն, կաթողիկոսին հետեւորդներէն մէկը դիտեր է որ 250-300 հանդիսականներէն հազիւ հարիւրը հայերէն կը խօսին:

Ուրեմն մոխիրով պիտի վառեն պատմական կանթեղը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՅԵՂ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՎՐԷԺԸ

ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՏԱՍՆԱՊԵՏՆԵՐ ԿԱԽՈՒԱԾ ?

Կիպրոսի Յեղափոխական Կոմիտէն, «Էօքա», կը ծանուցանէ թէ կախած են երկու անգլիացի տասնապետներ, Կորտըն Հիլ եւ Ռոնի Շիլթըն, Մայիս 9ին կախուած երկու յոյն երիտասարդներու վրէժը լուծելու համար: Այս լուրը հաղորդած էին գաղտնի թռուցիկով մը որ կ'ազդարարէր.

— «Կախաղաններուն պիտի պատասխանենք կախաղաններով, տանջանքին տանջանքով: Գիշեր ցերեկ պիտի պայքարինք, աջակցութեամբ Կիպրոսի 400.000 Յոյներուն, գործադրելու համար ինքնորոշման իրաւունքը»:

Անգլիոյ պատերազմական Նախարարութիւնը չի հաստատեր այս լուրը, քարոզչական ձեռնարկ մը համարելով զայն: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Էօքան կը շահագործէ երկու տասնապետներուն անհետացման պարագան: Մէկը՝ Շիլթըն, իր վաշտէն հեռացած էր Ապրիլ 27ին, առանց արձակուրդ առնելու: Նախապէս յանդիմանուած էր, խաբելով իր ընտանիքը թէ ծանրապէս վիրաւորուած է: Երկրորդը՝ Հիլ, անհետացած է Դեկտ. 19էն ի վեր: Այս ճշդումներէն վերջ յայտարարութիւնը կը շարունակէ.— «Երկու զինուորները երեւան ելած չըլլալով, անկարելի է ըսել թէ ինչ պատահած է: Յետոյ, ապացոյց չկայ թէ անոնք Էօքայի ձեռքն ինկած են, որովհետեւ երբեք այդպիսի տեղեկութիւն մը տրուած չէր»:

Ուրբաթ օր անգլիացի զինուոր մը սպաննեց յոյն պատանի մը, երբ յեղ. կոմիտէին թռուցիկները կը ցրուէր Նիկոսիոյ մէջ: Սպանութիւնը տեղի ունեցաւ քաղաքին գլխաւոր հրապարակին վրայ: Ականատեսներ կը պատմեն թէ պատանին զարնուեցաւ երբ կը վազէր պահականոցի մը մօտ եւ թէ զինուորը ծունկի գալով երկու անգամ կրակեց: Տղան ինկաւ իր արեան ճապաղիքներուն մէջ եւ մեռաւ հիւանդանոց փոխադրուած ատեն:

Գաղտնի թռուցիկները կը կրէին յեղ. կոմիտէի պետին՝ Դիկենիսի ստորագրութիւնը: Ազդարարութիւնը կ'ըսէր թէ անգլիացի երկու տասնապետները կախուած են Մայիս 10ին, բայց գաղտնի կը պահէր վայրը եւ ժամը: Ազդարարութիւնը ուղղուած է անգլիացի զինուորներուն եւ կ'ըսէ, վերոյիշեալ սպառնալիքէն ետք.

— «Մենք չենք ատեր անգլիացի զինուորները, բայց վճռած ենք ազատ ըլլալ: Մեր ազատութիւնը շահելու համար ըստիպուած ենք գործածել այն միջոցները որոնց կը դիմեն գրաւման ուժերը զայն ջնջելու համար: Երբ ժողովուրդի մը մեծամասնութեան թոյլ չի տրուիր տնօրինել իր ճակատագիրը ուրիշ ելք չունի եթէ ոչ կռուիլ: Կ'արժէ ձեր կեանքով հատուցանել ձեր առաջնորդներուն բթամիտ յամառութիւնը: Ինչո՞ւ համար Կիպրոսը մաս պիտի չկազմէ Յունաստանի, եթէ այդպէս կ'ուզէ: Յոյները ձեր ամէնէն հաւատարիմ բարեկամներն ու զինակիցներն էին եւ նորէն կրնան ըլլալ: Լաւ մտածեցէք: Խօսեցէք ձեր երեսփոխաններուն, ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն, մինչեւ որ ձեր երկրի հանրային կարծիքին ծանրութիւնը ստիպէ պահպանողական կուսակցութիւնը հետեւիլ աւելի բանիմաց քաղաքականութեան մը, որուն ուժ կուտան արդէն աշխատաւորականները եւ ազատականները Կիպրոսը պէտք է ինքնորոշման իրաւունք ստանայ: Տասնա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժերիոյ զօրքին հրամայուեցաւ կազմ եւ պատրաստ ըլլալ ամէն վայրկեան եւ ամէն տեղ, նկատելով որ յարձակումներ կրնան կատարուիլ Ռամազանի առթիւ: Առջի օր ապստամբները ուրիշ գիւղ մը եւս զարկին: Զինուորական գործողութիւնները հետզհետէ կը ծաւալին: Օրանի շրջանին մէջ ըմբոստները քանի մը ագարակներ եւս հրկիզեցին: Կարեւոր խումբ մը կոտորուեցաւ, ինչպէս կը ծանուցանէ զինուորական իշխանութիւնը:

Օրանի շրջանին մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, տեղական զօրամասեր կազմելու համար: Կ'արձանագրուին 18-48 տարեկանները: Խուզարկութեանց շնորհիւ հրձիգ շիշեր եւ զինուորական համազգեստներ գտնուեցան քարայրի մը մէջ: Եօթը հոգի փախան քարայրէն:

× Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձախողած են ապստամներուն ծրագրած գործողութիւնները Կոստանդինի շրջանին մէջ: Զէնքեր կը բաժնուէին այն ագարակպաններուն որոնք չեն ուզեր հեռանալ:

× «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ կրցած են հարիւր հազար օրինակ ցրուել ուրբաթ օրուան թիւէն, հակառակ ոստիկանական արգելքին: Ներքին գործերու նախարարը եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը հրամայած էին գրաւել նոյն թիւը (450.000 օրինակ), ինչպէս եւ «Իւմանիթէ Տիմանշ»ը (168.000 օրինակ), որոնք հրատարակած էին Կեդր. Կոմիտէին բանաձեւը, պահանջելով դադրեցնել Ալժերիոյ պատերազմը:

Այդ բանաձեւը հրատարակուած էր համայնավար պաշտօնաթերթին առաջին էջին վրայ եւ կը թելադրէր նոյն իսկ ցոյցեր եւ գործադուլներ սարքել, կրակը դադրեցնելու համար: Թերթը կը պարունակէր նաեւ Մորիս Թորէզի մէկ յօդուածը, երկու էջ, որ կը պահանջէր ձայն բարձրացնել կառավարութեան դէմ:

× Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, իր երկիրը վերադարձաւ, չկարենալով համաձայնիլ զինուորական պաշտպանութեան եւ դեսպանութեանց հաստատման մասին: Ֆրանսա Թունուզի անկախութիւնը ճանչցաւ Մարտ 20ին, պայմանաւ որ բանակցութիւններ կատարուին, մանրամասնութիւնները ճշդելու համար: Թունուզ կ'ուզէ դեսպանութիւններ հաստատել անմիջապէս, մինչդեռ Ֆրանսայի խորհրդարանը տակաւին չէ վաւերացուցած համաձայնութիւնները: Վարչապետը այս պարագան յիշեցուցած է նաեւ Մարոքի, որուն հետ ալ բանակցութիւններ կը կատարուին:

ԹԻԹՕ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Մարեշալ Թիթօ ուրբաթ իրիկուն մեկնեցաւ Փարիզէն: Երէկ պիտի այցելէր Տոնզէր-Մոնտրակոնի ամբարտակը: Քաղաքական խօսակցութիւնները շարունակուեցան մինչեւ վերջին վայրկեանը, սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ: Միացեալ դեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու կառավարութիւնները իրենց ազդեցութիւնը ի գործ պիտի դնեն, զօրացնելու համար Ազգաժողովը, որպէսզի կարենայ կատարել իր տիեզերական դերը: Պիտի գործեն համախորհուրդ, սահմանափակելու եւ հակակշռի տակ առնելու համար սպառազինութիւնները, պիտի ամրապնդեն իրենց կապերը եւ միջոցներ պիտի խորհին գործակցութիւն հաստատելու համար հիւլէական ուժի օգտագործման մէջ:

Մեկնած ատեն Թիթօ գոհունակութիւն յայտնեց եղած ջերմ ընդունելութեան համար եւ Պելկրատ հրաւիրեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը:

× Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) իր համագումարին առթիւ բաց նամակ մը ուղղած է մարեշալ Թիթոյի, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Ձեր երկիրը մէկն է այն երկիրներէն ուր բուռն հալածանքներ տեղի կ'ունենան»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄՐՏԻ ԽՈՐՔԻՑ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

Քարե՛ր, քարե՛ր, Հայաստանի,
Զլինէիք եթէ դուք,
Ո՞վ կը պահէր հանճարը մեր
Այսպէս վառ ու լուսաշուք,
Մեր հայրենի վարպետների
Արարչագործ ձեռքի տակ
Դուք դարձել էք Գառնի, Գեղարդ,
Զուարթնոց ու Երերուք:

Հեռո՜ւ, հեռո՜ւ, ինձնից հեռու,
Յուշեր եւ դառն, եւ դաժան,
Ինչո՞ւ էք դուք վէրտ սիրտս
Ալեկոծում ամէն ժամ.
Մի պղտորէք երգիս լիճը,
Թողէք ծփայ ցնծագին
Հին օրերի սարսուռներով
Մի խարանէք իմ հոգին:

Փոքրիկ ես դու, երկիր իմ,
Բայց հոգով մեծ ես, հզօր,
Զարին գլուխ չես թեքել,
Ծնուած օրից մինչ այս օր,
Թէկուզ բազում փառաւոր
Երկիրներ կան աշխարհում
Բայց ես հպարտ եմ, հպարտ
Որ զաւակն եմ քեզ պէս մօր:

Կանգնած եմ այս պեղուած վայրում,
Սիրով նայում է վրաս
Երեք հազար տարի տեսած
Հսկայական մի կարաս,
Թւում է թէ իմ հեռաւոր
Քանքարաւոր պապերից
Մի սրտալի, կարօտալի
Բարեւ է նա բերել ինձ:

Ուր էլ լինեմ աշխարհում
Դու ինձ հետ ես, Հայաստան,
Խնջոյքներում փառաւոր
Նորից դու ես թամատան,
Այսքան գանձ ու խնդութիւն
Որ դու ես ինձ շնորհել
Փոխարէնը չգիտեմ,
Թէ ես քեզ ի՞նչ պիտի տամ:

ՍԱՐՄԷՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրամանագիր մը հրատարակեց, մեղմացնելով բանուորական օրէնքները: Այսուհետեւ բանուոր մը կրնայ իր գործը ձգել կամ փոխել առանց բանտարկուելու: Կը ջնջուի այն օրէնքը որուն համաձայն բանուոր մը կրնար հետապնդուիլ եւ բանտարկուիլ գործէն բացակայելուն համար: Այս օրէնքները հաստատուած էին 1940ին եւ խստօրէն կը գործադրուէին 16 տարիէ ի վեր: Նոր օրէնքը հրատարակուած է Ապրիլ 25ին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռատիօն կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնը բացատրութիւններ պահանջած էր Անգլիայէն, «գորտ-հրամանատար» Քրէպի մասին, որ քննութիւններ կատարած է ռուսական յածանաւին շուրջը: Անգլ. կառավարութիւնը պատասխանած է ցաւ յայտնելով եւ ըսելով թէ որեւէ պաշտօն յանձնուած չէին հրամանատարին, որ հաւանօրէն կորսուած է խորհրդային մարտանաւերուն քով շրջած ատեն:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մէջ կատարուած քննութեանց տեղեկագիրը ներկայացնելով, Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կ'եզրակացնէ թէ վերջնական կարգադրութիւն մը չի նախատեսեր մօտերս եւ թէ կարելի չէ խաղաղութիւն հաստատել առանց մեծ պետութեանց ամբողջական աջակցութեան:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

•

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Օժտուած բանաստեղծ մըն է Կոմիտաս: Կը թուի քերթողագիրք մը, զոր կ'արժէ ուսումնասիրել երեք բաժնի մէջ. —

1.— Քերթողական արուեստը (թէք – նիք):

2.— Քերթողական ճաշակը (վարդապետութիւն):

3.— Մտերիմ ապրումները (կենսագրութիւն):

Անհատական արագ ակնարկ մը այդ երեք բաժանումներուն վրայ:

Ա.— Կշռոյթին սէրը գերաճում մը կը մատնէ իր մօտ: Բառերուն եւեւ, ձայներու ջրվէժի մը մէջէն, կը լսէք կարծես մեթրոնոմին ճօճումները: Կարճ են վանկերը, ու մանաւանդ զուգընթաց: Երկուորեակ վանկերուն, երբեմն երկուորեակ բառերուն կը յաջորդէ վառ յանգը, որով ձայնական ալիքը կ'երթայ նուաղիլ տողածայրին վրայ, բայց երբ քիչ եաքը՝ ալիքը կը կրկնուի եւ նոյն ճօճումներով կու գայ կը մարմրի երկրորդ տողածայրին վրայ, կը նշմարէք որ ներքին յանգ է դարձեր ծայրամասային յանգը, եւ իւրաքանչիւր տողի վրայ՝ վանկերը դարձեր են յանկեր կամ տեսակ մը սահանք (քասքատ), մինչ քերթողական խօսքը կը կազմէ պատկերներու զուգահեռականութիւն մը, յիշեցնելով եբրայական բանաստեղծութեան աւանդութիւնները:

Շրթունքներդ մանուշակ դալար – դալար
Սիրոյ գարուն զովանի,
Գանգուր հերդ անուշակ գալար-գալար
Համբոյրներուն հովանի:

Եթէ, սակայն, եբրայական բանաստեղծութեան մէջ, քերթողական տողին զուգահեռականութիւնը յիշողութիւնը պահպանելու համար է՝ որովհետեւ բովանդակութիւնը գաղափարի ընդլայնում, Կոմիտասի քերթողական տողին զուգահեռականութիւնը պրիսմակումի համար է՝ որովհետեւ բովանդակութիւնը գոյներու խաղ:

Կանաչ առուով, նանաչ առուով եկ տղայ,
Բաղովն արի, շաղովն արի, շէկ տղայ:

Բ.— Գոյներու սէրը եւս գերաճում մը կը մատնէ Կոմիտասի մօտ, այնքան որ կարելի է ըսել թէ Կոմիտաս նկարիչ պիտի ըլլար՝ եթէ երաժիշտ չըլլար: Գոյներու պար մըն է իր երաժշտութիւնը, գոյներու երգ մը՝ իր բանաստեղծութիւնը:

Առէք Ծիրանի ծառը,— հովն է որ կը խօսի առաջին երկու երաժշտական տողերուն մէջ, մանաւանդ ծիրանի բառին մէջ, ուր ոչ միայն կը զգաս հովին արագ եւ երկար սարսուռը, այլ եւ կը տեսնես, կարծես, որ կը սարսի կը սասանի հսկայ ծառը, ճիւղերը կը գալարին, իրարու կը զարնուին, իրարու կը փաթթուին, բայց հովը կը բաժնէ զանոնք, կը ծեծէ, մինչ ծառը կը հեծէ....:

Յետոյ կարդացէք իր մէկ քերթուածը, որ տեսակ մը օփերա է,— կը կոչուի Բուսաքարեւ: Խօսակցութիւն մը, որու կը մասնակցին հողը, ծառը, տերեւները, ծաղիկները ...:

Այսպէս, լոյսի եւ ծաղկի սիրահար՝ Կոմիտաս այն երկիւղած աբեղան է, որուն տաճարը բնութիւնն է, եւ իր սաղմոսարանը... բառարան մը՝ բնութեան տարրերուն անուններով լեցուած,— ծառ, թուփ, ծաղիկ, ձոր, դաշտ, հով, մարմանդ, ձիւն, անձրեւ, շաղ, առու, ցօղ, աշուն, գարուն, ծիրանի, ուռի, վարդ, մանուշակ (*) եւայլն:

Կոմիտասի ներշնչման եղանակը կը մատնէ բնութեան նմանելու ներքին իղձ մը,— եթէ իբրեւ երաժիշտ կ'աշխատի իր ձայնաշարը փոխ առնել բնութենէն, ջրվէժէն կամ առուակէն, հովէն կամ անձրեւէն, իբրեւ բանաստեղծ՝ նմանօրէն կը փորձէ պրիսմակներ շինել պատկերներու զուգորդութեամբ:

Տեսէք սա յատկանշական տողը.

Արեւն այտէն ծիրան ցայտով...

Արեւը պատկերի զուգորդութիւն մը կը կատարէ ծիրանին հետ, ինչպէս այտը ձայնական լծորդութիւն մը կը կատարէ ցայտին հետ:

Գեղեցկագիտութեան դպրոց մը, որ հին կը համարուի այժմ, արուեստին ծագումը կ'որոնէր խաղին մէջ (ժէօ),— հովին հետ թեւթեւի՝ տերեւին պարն էր, օդին մէջ կամ մարգին վրայ, որ թելադրեց աղջկան՝ պարել նման տերեւին, կ'ըսէր այդ հին դպրոցը, hédonismeով մեղադրուած: Ընդհակառակն, նոր դպրոց մը, միսթիսիզմով թաթաւուն, արուեստին ծագումը կ'որոնէ կախարդանքին մէջ կամ դիւթանքին (մաժի): Ինծի կը թուի թէ Կոմիտաս հարկատու կը մնայ առաջին դպրոցին:

Գ.— Կոմիտասի քերթուածներուն հաւաքածոն խոստովանագիրք մըն է, ինչպէս առհասարակ խոստովանութիւն կը դառնայ ամէն բանաստեղծութիւն, երբ կ'արտայայտէ թաքուն հոգեկան վիճակներ: Արդարեւ, ունի քերթուածներ, որոնց մէջ կը թրթռայ իր կեանքին ողբերգութիւնը:

Հոգեվերլուծման մասնագէտներ, այս վերջին տարիներուն, երկար եւ խոր ուսումնասիրութեանց առարկայ դարձուցած են այն ներգործութիւնը, զոր կը կատարէ ինչպէս սիրոյ զրկանքը մեծերու վրայ, նոյնպէս գուրգուրանքի պակասը մանուկներու վրայ: Այսպէս այժմ ծանօթ է ախտաբանական երեւոյթ մը, որ կը կոչուի նէվրոզ տ'ապանտոն:

Եւ հիմա, պահ մը, երեւակայեցէք մեր մեծ երաժիշտը, տակաւին մանուկ,— մէկ տարեկան է՝ երբ կը մեռնի մայրը, տասնեւմէկ տարեկան է՝ երբ կը մեռնի հայրը: Որբ,— ոչ մայր, ոչ հայր, ոչ ալ քոյր եւ եղբայր: Հօրաքոյր մը միայն, որ ստանձներ է խնամքը, բայց գործնական կին՝ նախընտրելի կը համարի զրկել վանք մը: Եւ երախան կը մեծնայ առանց մօր մը փայփայանքը վայելելու, ոչ իսկ մայրական համբոյրը: Գուրգուրանքի ոչ մէկ խօսք, խանդաղատանքի ոչ մէկ արտայայտութիւն: Օտարութեան մէջ, օտար աչքերու սեւեռումին տակ, ընկերներու նախանձին կամ անտարբերութեան նշաւակ,— կը կազմակերպէ իր ինքնապաշտպանութիւնը՝ պատ քաշելով իր չուրջը: Շրջապատին հանդէպ անվստահ, պիտի աճի, պիտի մեծնայ առանց ունենալու մէկը, որ հակէր վրան, շոյէր գլուխը, գրկէր եւ համբուրէր զինք: Պիտի աճէր անտառին մէջ բուսած ծաղիկի մը պէս, մինակ ու լքուած, ինչպէս պիտի ըսէր եաքը: Երկչոտ, զգայուն, քնարի մը թելերուն պէս թրթռուն, կարօտ՝ սիրոյ եւ գուրգուրանքի, Կոմիտաս, այն որ կը սիրէր երգել «Տիրամայրը» յուզելով օտարներն անգամ, իր քերթողագիրքին մէջ յաճախ երգած է մօր մը կարօտը, իր կեանքի մեծ ողբերգութիւնը, որ առաւ ուրիշ ձեւեր ալ:

Հետաքրքրական է քիչ մը երկար վերլուծել Կոմիտասի մայրերգութիւնը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Կոմիտասի մօտ այնքան զարգացած էր ծառի, ծաղկի եւ կանաչութեան սէրը, որ, ինչպէս Օր. Մարգարիտ Բաբայեան կը պատմէ (*Նաւասարդ*, տարեգիրք, 1914, էջ 302), իր ազատ ժամերուն՝ կը զբաղէր պարտիզամշակութեամբ, կատարելով նոյնիսկ տունկերու պատուաստումներ:

Ամէն արուեստագէտ ունի նման հետաքրքրութիւններ, որոնք զբօսանք կը համարուին, միտքը խաղաղեցնելու եղանակներ (*տէթանթ*):

ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԸ

(ՅՈՎՀ. ԱԽԱԳԵԱՆ)

•

Եթէ մէկը նեղութիւն յանձն առնէ քանի մը Հայերու դուռը զարնելու, եւ անոնց հարցնելու թէ «գիտե՞ս, ինչպիսի՞ է, ի՞նչ տեսակ մարդ է Պ. Յովհ. Ախագեանը», որուն գրական գործունէութեան յիսնամեակը տօնուեցաւ Ապրիլ 14ին, Նիւ Եորքի մէջ: Հաւանաբար, ամէն մէկը, տարբեր պատասխան տայ:

— Երկիրը ուսուցչութիւն է ըրած, պիտի ըսէ Վանեցի մը:

— Գրագէտ է, պիտի վճռէ ուրիշ մը:

— Խմբագիր է, պիտի աւելցնէ երրորդ մը:

— Որքան որ ես գիտեմ, ան մարդը քննադատ է, պիտի հաստատէ չորրորդ մը:

Ու ոչ մէկը սխալած պիտի ըլլայ, որովհետեւ, Պ. Ախագեան, եւ ուսուցիչ է, եւ գրագէտ, եւ խմբագիր եւ քննադատ:

Աւելին: Ան լաւ Հայ է եւ լաւ մարդ:

Ու ինծի կը թուի թէ այս վերջին յատկութիւնը, անկախ միւսներէն, կը բաւէ իր թագն ու պսակը կազմելու:

Այս, ուրացման, խեղաթիւրման եւ ապականութեան մէջ թաւալումի այս օրերուն, լաւ Հայ եւ լաւ մարդ ըլլալը՝ առաքինութեանց գլխաւորն է:

Չեմ գիտեր թէ, եթէ ինք ստիպուած ըլլար իրեն տրուած այս չորս տիտղոսներէն երեքէն հրաժարիլ, ինչպէ՞ս պիտի կատարէր իր ընտրութիւնը, ո՞ր մէկ երեքէն պիտի հրաժարէր՝ եւ ո՞ր մէկուն տէր պիտի ըլլար ...

Հաւանաբար ալ, դժուարութեան մատնուէր ու ըսէր.

— Եղբայր, այդպէս հարցում կ'ըլլա՞յ, ինչո՞ւ զիս նեղը կը ձգէք. ո՞ր մէկէն կրնամ հրաժարիլ, մարդ մը իր ո՞ր մէկ զաւակը կ'ուրանայ...: Սխալ չհասկնաք զիս. իբրեւ փառքի չորս վերադիրներ զանոնք իրարու վրայ կանխելու անցընելու համար չէ որ չեմ ուզեր բաժնուիլ անոնցմէ ոչ մէկէն. չէ. ուսերս ծածկելու համար սա հին ու մին վերարկուս ալ կը բաւէ ...

Այս՝ իրմէ ստացուելիք հաւանական պատասխանի մասին իմ ունեցած կարծիքըն է: Բայց ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ ինք, նման պարագայի մը, յաջողի ընտրութիւն մը ընել եւ պատասխան մը տալ. ո՞վ գիտէ:

Անցեալները, Մերձաւոր Արեւելք գտնուող գրագէտ բարեկամ մը, իր մէկ նամակով կը գանգատէր.— «Քանի եւ իբրեւ գրագէտ ճանչցուիլ կը ջանամ, հայ ժողովուրդը այնքան կը պնդէ իմ քաղաքական գործիչ ըլլալու հանգամանքիս վրայ»:

Պատասխանեցի իրեն որ չմեղադրէ հայ ժողովուրդը. թէ, իմ կարծիքով, դարերու ստրկութիւնը ու անտիրութիւնը այնքան ճնշած են իր հոգիին վրայ որ, ամէն բանէ առաջ եւ աւելի, ան, նախ իր քաղաքական նաւը առաջնորդող գտնել կը փափաքի. չարունակութիւնը, գրականութիւն, թատրոն եւ այլ արուեստի ճիւղեր, հայրենի հողին ու բոյր արեւուն տակ կը գտնեն իրենց ճամբան: Կուգան ինքնին առանց մեծ դժուարութեան եւ առանց մեծ ճիգի: Կենսականը՝ անոնց առաջատ ծաւալումին համար նպաստաւոր միջավայր, հող ստեղծելն է:

Բարեկամիս նամակը կարդալէ՝ ու անոր այս ձեւ պատասխանելէս վերջն էր որ, մաքիս մէջ կասկած մտաւ թէ թերեւս Պ. Ախագեանն ալ իր սրտին թաքուն մէկ անկիւնը, մէկ կամ միւս կողմ հակելու նախընտրութիւն մը ունի: Ինչ որ ալ եղած ըլլայ այդ նախընտրութիւնը (եթէ կայ), չեմ կարծեր թէ անոր խառնուած ըլլայ, իր կեանքին լման կէս դար, Հայ Մշակոյթի ծառայութեան տրամադրած ըլլալուն համար զղջում:

Իրաւ է ու անհերքելի՝ որ խմբագրի իր աշխատանքները արգելք են եղած գրագէտի իր ստեղծագործութեանց, երկունքներուն, բայց ի՞նչ ընենք. այդ գործն ալ պիտի գլուխ հանուէր եւ ինք ոչ առաջինն է՝ եւ ոչ ալ պիտի ըլլայ վերջինը նահատակներուն:

Ռուբէն Զարդարեան, խօսելով այդ մասին, ըսած է որ, ինք «Ազատամարտ»ի խմբագրութիւնը ստանձնելէ առաջ արաբական նժոյգ էր. բայց ի վերջոյ, բեռնակիր գրաստի վերածուեցաւ լուծին տակ»:

Այս պարագան կը պատշաճի նաեւ «Այսպէս Ապրեցան»ի եւ «Գրական դէմքեր»ու հեղինակին եւ կը հաստատէ անոր մասին մեր ըսածը:

Այս հատորները, որքան ալ ապրող, մէջը հոգի ու սիրտ դրուած էջեր պարունակելու ըլլան, քիչ են յիսուն տարուան

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

•

Գիւղի հետ աւելի մօտ շփում ունենալուց յետոյ, այժմ տալիս էր աւելի հասուն պատկերներ, որոնց մի քանիսը տպւում էին «Մուրճ»ում, Ա. Աղելեան ստորագրութեամբ:

Չնայած դրան, երբեմն յուսահատւում էր: Մի օր, երբ սեղանի մի կողմում նա, միւս կողմում ես, նստած աշխատում էինք, յանկարծ մի կողմ նետեց գրիչը եւ ասաց.— Ախր ինչո՞ւ գրեմ, ո՞ւմ համար գրեմ. «Մուրճ»ը հազիւ մի քանի հարիւր բաժանորդ ունի, ընթերցողը ո՞ւր է, այդպէս էլ պիտի սատկեմ չճանաչուած եւ չհասկացուած եւ անունդ անգամ պիտի չիմացուի...: Ես պատասխանեցի.— Դու «քէֆդ» քոք պահիր, և գրիր. մեռնելը քեզնից, կենսագրութիւնդ գրելը ինձնից»:

Այդ այն օրերն էին, երբ երիտասարդ եւ առողջ — «մեռնեմ» «մեռնեմ»ը կատակի խօսքեր են եւ մահը այնքան հեռու, որ նրա գոյութիւնն անգամ անհաւատալի է թւում...: Ո՞րի մտքով կարող էր անցնել, որ մի քանի տարուց յետոյ մեզնից մէկը պիտի մեռնէր ...

Այս մի քանի խօսքը նրա մասին գրելը ինձ համար խղճի պարտականութիւն է:

«Մեր Ուսպենսկին» էինք անուանում նրան: Սակայն վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ ուսումը աւարտելուց երկու երեք տարի յետոյ, թոյլ չտուեց որ իր կարողութիւնները զարգանան եւ բիւրեղանան եւ այդպէս մնաց նա կիսատ եւ կիսայայտ: 1950ին Հայպետհրատը հրատարակեց նրա երկերի միհատոր «Ժողովածու»ն իր լուսանկարով:

Նրա միշտ լուրջ դէմքը, համարձակ նայուածքը, «ուղղագիծ» կտրուկ պատասխանելու եւ ճշմարտութիւնը «ճակատին զարնելու» ձեւը — թէկուզ վիրաւորէր դիմացինը — այն տպաւորութիւնն էին թողնում, որ նա «մի քիչ կոշտ է եւ անհաղորդ»: Վախ վախելով էինք սկսում նրա հետ խօսել, պէտք էր լաւ մտածել մինչեւ բերանդ բանալը:

Բայց այդ տպաւորութիւնը փարատւում էր, երբ տեսնում էին «քէֆ»երի ատեն նրա երգել - պարելը, գիւղացի տիպարներ ներկայացնելը եւ իր «թառ»ի վրայ հիանալի նուագելը:

Այդպէս էր Դանօն: Բոլորը սիրում էին եւ յարգում նրան: Ահա ինչու նրան էինք ընտրել, «Սեւան»ի նախագահ:

Ստ. Շահումեանի անցեալի մասին շատ բան չեմ գիտեր: Նա եւս աւելի քիչ էր զբաղւում իր մասնագիտութեամբ, քան բանուորական թաղերում քարոզչութեամբ: Հազիւ էր յաճախում «ժողով»-ների, բայց այս անգամ իր պարտականութիւնն էր համարել ներկայ լինել, որովհետեւ նիւթը իր սրտին շատ մօտ էր:

Արտաքինով շատ համեստ, կարելի է ասել՝ հեզ, բարի աչքերով և համակրելի ձայնով 23-25 տարեկան մի տղայ էր, զարգացած, կարդացած եւ առհասարակ «պատրաստուած»:

Խօսում էր մաքուր հայերէն եւ երբ տաքանում էր, դէմքը եւ աչքերը անճանաչելի էին դառնում: Ծայրայեղ յեղափոխական էր, կողմնակից տնտեսական եւ քաղաքական անմիջական յեղաշրջումի, գաղափարական կատաղի հակառակորդ Դնոյի: Եւ սակայն նրանց մէջ գոյութիւն ունէր անձնական փոխադարձ համակրութիւն եւ բարեկամութիւն, ինչպէս վայելում է իսկական մտաւորականներին:

Աղելեանի «Ժողովածու»ի ծանօթութիւնների մէջ առաջ է բերուած նրա իր կնոջ գրած նամակից մի քանի տող, ուր նա խորհուրդ է տալիս նրան կարդալ Աղելեանի «Դաժան խոստովանութիւն» գրուածքը, եւ աւելացնում է,— որ «...սրա հեղինակը այստեղի ուսանող է եւ իմ սիրելի ու պատուելի բարեկամը»:

Միանգամայն «միջազգային» լինելը չէր խանգարում նրան, ինչպէս պատմում են տեսնողները — ծունկերի վրայ դրած իր զաւակներին զուարճացնել Ղազարոս Աղայեանի հէքեաթներով:

Մի քանի օր առաջ «կենտրոնից», որ համարւում էր Մոսկուայի համալսարանը, մի պատուիրակութիւն էր եկել յայտնելու համար, որ մի քանի շաբաթից յետոյ պիտի հռչակուի համառուսական դասադուլ մի շարք քաղաքական պահանջներով եւ առաջարկում էր Բեռլինի ուսանողութեան որ նմանապէս մասնակցի դասադուլին:

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ

(3)

(Շար.)

գրական վաստակը ներկայացնելու համար :

Բայց, եթէ կէս դարու վրայ տարածուած իր գրական վաստակը մեծ չէ, եթէ իր Վան, Սեբաստիա, Մարզուան ըրած ուսուցչութեանց քանի մը աշակերտի սրտին մէջ քաղցր յիշատակ եւ երախտագիտական զգացում մը կը մնայ միայն, եթէ իր խմբագրական ճիգերը ապերախտ աշխատանք որակեցինք վերը, մեծ ու տեւական կը գտնենք Պ. Աւագեանի գործը՝ իբրեւ գրագէտ եւ քննադատ:

Ան եղած է գերազանցապէս շինարար քննադատ: Իբրեւ հայ գրականութեան այգիին մէկ իրաւ պարտիզպանը, ան միշտ գուրգուրանքով հակած է ամէն ածուի վրայ եւ դողացած ամէն հին ու նոր տունկի ծիլի վրայ :

Ծանօթ ուրիշ ազգերու ալ գրականութեան եւ արուեստին, իր քննադատի կըշռատու խօսքը հասած է գրականութենէն դուրս՝ արուեստի ուրիշ մարզերու վրայ ալ :

Ան եղած է խղճամիտ, անկողմնակալ, սրատես, խանդավառ, բարեկիրթ, չափաւոր, անկեղծ, անկաշառ՝ եւ ուղեցոյցի իր պաշտօնին գիտակ :

Խուսափած է հարուածելէ, քանդելէ, հարթելէ, հեգնելէ, վիրաւորելէ :

Ըսինք արդէն թէ շինիչ է իր քննադատութիւնը :

Ան հայ գրականութեան ածուին արթուն պահակներէն եւ պարտիզպաններէն՝ արժանաւորագոյններէն է :

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԱՐԴԸ

ԽՄԲ.— Մեր վաստակաւոր պաշտօնակցին յոբելեանը տօնուեցաւ Ապրիլ 14-ին, նախաձեռնութեամբ Ակնայ Հայր. Միութեան: Այս առթիւ Հայրենիքն ալ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ տալով.—

Աւագեան ծնած է Ակնայ Բինկեան գիւղին մէջ, (1882), կանուխէն որբ մնացած է, 96ի ջարդերուն զոհ տալով իր հայրը, եւ գրուած է Սեբաստիոյ Զուիցերիական որբանոցը: Յետոյ, անցած է Մարզուան, ուր ծանօթ Ամերիկեան Գոլէճին մէջ ստացած է իր երկրորդական կրթութիւնը, դպրոցին շրջանը աւարտելով փայլուն կերպով 1907ին :

Անցած է յետոյ Վան, եւ նուիրուած է ուսուցչութեան, Ամերիկեան Բարձրագոյն վարժարանին մէջ, բազմաթիւ աշակերտներ հասցնելով, որոնցմէ շատերը իր բարեկամներն են այսօր :

Ամերիկա եկած է 1915ին, եւ հաստատուած նախ Պոսթըն եւ յետոյ Նիւ Եորք, ինքզինք նուիրելով լրագրութեան: Աւելի քան 36 տարիէ ի վեր « Հայաստանի Կոչնակ»ի խմբագիրներէն է, ստանձնելով գլխաւորաբար շաբաթաթերթին գրական բաժինը: Ատեն մը աշխատակցած է նաեւ «Հայրենիք»ի :

Հակառակ լրագրութեան մաշեցնող աշխատանքներուն, Աւագեան կրցած է ժամանակ գտնել եւ մէկէ աւելի հատորներ հրատարակել,— ինչպէս Գոհարներ Հայ Գրականութեան, Այսպէս Ապրեցանք, Գրական Դէմքեր եւ Նշանաւոր Օփերաներ, Աւետիս Ահարոնեան, որոնք գնահատուած են ընթերցող հասարակութեան եւ գրական շրջանակներուն կողմէ:

Ինչպէս կը տեսնենք, Աւագեան Ակնայ շրջանէն է, հայ գրական – բանաստեղծական դէմքերու ծնունդ տուող ամէնէն բեղուն ու ծաղկաւէտ պարտէզէն, ուր ժառանգած է իր հայրերուն շնորհներն ու ճաշակը, գեղեցիկին ու բանաստեղծականին պաշտամունքը :

Յետոյ, իր երիտասարդութեան շրջանին, ապրած է յատկապէս Վանի մէջ, գերազանցօրէն հայ հողի վրայ, ուր վերջնապէս կազմուած է իր ազգային դէմքը, իր հայկականութիւնը, որ տիրական գիծը կը մնայ իր մէջ:

Ինչպէս կը վկայէ իր գործերուն ցուցակը, իր ներշնչման աղբիւրն եղած են հայ գրականութիւնն ու արուեստը: Գրած է տպաւորութիւններ, գրական քննադատութիւններ, օտար օփերաներու մասին եւ կը շարունակէ գրել «Կոչնակ»ի մէջ գրախօսականներ ու գեղարուեստական նիւթերու շուրջ:

Զուտ մտքի ու մշակոյթի մարդ է Աւագեան, խաղաղաւէտ խառնուածքով, նուիրուած հայ գրականութեան, որուն հաւատարիմ մնացած է մինչեւ այսօր, եւ ապահովաբար, պիտի մնայ ասկէ ետքն ալ: Իր գրախօսականներն ու գրական դէմքերուն նուիրուած մենագրութիւնները ի յայտ կը բերեն ուսումնասիրող, պրպտող միտք մը իր մէջ, անպայման սէր ու գուրգուրանք հայ գրականութեան ու անոր մշակներուն հանդէպ եւ ներշնչուելու ընդունակ հոգի մը՝ գեղեցիկէն ու գաղափարականէն :

Իբրեւ քննադատ, հեռու դաժանութենէ, իր նախընտրած դէմքերը կը ներկայացնէ հաւատարմութեամբ ու կարելի անաչառութեամբ, բարեկամութեամբ, գուրգուրանքով: Իր այս ոճով, նպաստած է ան մեր գրականութեան զարգացման եւ նոր գրողներու ծաղկումին: Քիչ գրողներ ունինք գուրգուրագին նոյն ըղձացումներով :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Անցեալ շաբթու սովետական գիրքերու ցուցահանդէս մը բացուեցաւ Սորպոնի Մատենադարանին մէջ: Քանի մը օր վերջն ալ Մոսկուայի մէջ տեղի պիտի ունենայ ֆրանսերէն գիրքի ցուցադրութիւն: Երկու երեւոյթներ, որոնք մեծ նշանակութիւն ունին, որովհետեւ քայլ մըն է դէպի փոխադարձ ծանօթութիւն եւ մշակոյթի փոխանակութիւն:

Տեղական թերթի մը աշխատակիցը կը գրէ թէ երբ վերջերս ճամբորդութիւն մը կը կատարէր Խ. Միութեան մէջ, տեսաւ որ մեծ հետաքրքրութիւն կը տիրէ երիտասարդ մտաւորականներուն մէջ դէպի ֆրանս. գրականութիւնը: «Նշմարեցի նաեւ որ Խ. Միութեան գրականութիւնն ալ փոփոխութեան կ'ենթարկուէր, նոր ճամբայ մը կը փնտռէր, թօթափելով ժդանովեան ձեւապաշտութիւնը եւ կը փորձէր շինարարական նոր ճամբու մէջ մտնել: Իսկ զարգացած Սովետ մը կ'ըսէր թէ անհրաժեշտ է որ գրականութեան միջոցով մշակութային յարաբերութիւններ ստեղծուին:

«Արակոնի նոր գիրքը, «Համայնավարները» կարեւոր է ոչ թէ անոր համար որ զիս հետաքրքրեց, այլ որովհետեւ երեւան կը հանէ Ֆրանսայի ժամանակակից կարգ մը դէպքերու իմաստը, որովհետեւ ինծի տուաւ Ֆրանսացի քաղքենի մարդու կենդանի պատկերը »:

Սովետական գրականութեան համար բարոյական նոր օրէնք մը պէտք է»:

Խ. Միութեան մէջ Ֆրանսացի գրողներէն քաջածանօթ են Պալզաք, Զոլա, Մարթէն Տիւ Կառ, Անտուէ Սթիլ, Արակոն :

Խորհրդային Գրողներու Միութիւնը 3247 անդամ կը հաշուէ: Մեծ թիւը «Մեռեալ հոգիներ են», ըսաւ Շոլոխով Ի. Համագումարին մէջ:

Փարիզի մէջ յաճախ կ'ըսուի թէ սովետական երկրին մէջ գրագէտները, պարուհիները եւ դերասանները ամէնէն լաւ վճարուած մարդիկն են: Այս խօսքը ճիշդ է միայն արդէն անուն հանած գրագէտներու համար: Անոնք դրամ ունին, դիւրութիւններ եւ փառք, երիտասարդներուն համար գրականութիւնը երկրորդ արհեստ մըն է: Հոս ալ անհաւասարութիւն կը տիրէ :

Խ. Միութեան մէջ երբ մէկը գիրք մը գրէ, իր ձեռագիրը ամէնէն առաջ կը յանձնէ մասնաւոր Յանձնախումբի մը, որ պաշտօն ունի օգնելու երիտասարդ գրողին: Ձեռագիրը կը քննեն, վիճաբանութեան կ'ենթարկեն եւ կը վերադարձնեն հեղինակին: Երբեմն կը մերժեն, ոչ թէ քաղաքական, այլ գրական նկատումներով: Ձեռագիրը կը հրատարակուի պարբերաթերթի մը մէջ: Յետոյ կը յանձնուի հրատարակչական տան մը, որ իր ծրագրին մէջ կ'արձանագրէ կամ մէկդի կը դնէ :

Խ. Միութեան մէջ զանազան հրատարակչական տուներ կան: Բոլորն ալ կը պատկանին Պետութեան եւ կախում ունին Մշակոյթի նախարարութենէն: Ամէն հրատարակչական տուն ծրագիր մը կը մշակէ մէկ տարուան համար եւ կը յանձնէ գերագոյն մարմիններուն, որոնք քննելէ ետք, կուտան պէտք եղած արտօնութիւնը: Կը պատահի որ գիրք մը հրատարակուի բազմաթիւ հրատարակչական տուներու կողմէ միանգամայն: Այդ պարագային մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ գիրքը, ինչպէս «Մոսկուայէն հեռու»ն, որ մեծ գումար մը ապահովեց հեղինակին, կարճ ժամանակի մէջ :

Գիրք մը առաջին առթիւ 50.000էն 150 հազար օրինակ կը հրատարակուի, ինչ որ բաւարար չէ երիտասարդ հեղինակի մը ապրուստը ապահովելու: Ան միշտ գերին է երկրորդ արհեստի մը: Երբ չկրնայ ուրիշ գիրք մը գրել, փոփոխութեան կ'ենթարկէ առաջինը: Խ. Միութեան մէջ երբ գրքի մը մէկ չորրորդը կը փոխուի, նոր գիրք կը նկատուի :

Դասական գործերը մեծ յաջողութիւն ունին հոն: Պալզաքի ամբողջական գործերը տասնըհինգ հատորով հրատարակուեցաւ մինչեւ երկու հարիւր հազար օրինակ, եւ մէկ օրուան մէջ բոլորը սպառեցան: Երեք չորս ժամ կարգի սպասեցին գրատուններուն առջեւ արձանագրուելու համար: Աւելի չեն տպեր, ծրագիրը նախապէս որոշած ըլլալով, անկարելի է փոխել: Խ. Միութիւնը տակաւին պէտք եղածին չափ թուղթ չունի, բաւարարութիւն տալու համար ներքին մեծ պահանջին : 1955ին Խ. Միութիւնը մէկ միլիառ օրինակ հրատարակեց 1913ի 86 միլիոնին դիմաց :

«Կոմունիստ» թերթի 1955 Դեկտեմբերի խմբագրականը կը գանգատէր թէ. «Հակառակ մեծ յաջողութեանց, արուեստը եւ գրականութիւնը տակաւին ետ կը մնան կեանքէն, գոհացում չեն տար մեր ժողովուրդին յարաճուն պահանջներուն :

Վերա Փանովայի վէպը, «Սերիօժա»ն գեղեցիկ գործ մըն է, ուր կը նկարագրուի տղեկի մը կեանքը, «սովորական համայնավար միջավայրի տիպար» մը չէ, այլ աւելի մարդկային»:

Ուրիշ մեծ դէպք մըն է Խ. Միութեան մէջ Դոստոյեւսկիի գործերուն հրատարակութիւնը: Ցարդ բոլոր դասական մեծերու մէջէն ինչպէս, Կոկոլ, Չեխով, Կորքի, Թոլսթոյ, Լերմոնթով եւն. միայն Դոստոյեւսկին էր որ մէկ կողմ ձըգուած էր, որովհետեւ անոր մէջ կը տեսնէին հին Ռուսիոյ ոգին:

Խ. Միութեան մէջ ներկայիս աւելի շատ կը թարգմանեն Ֆրանսերէն գիրքեր, նոյնիսկ ոչ – համայնավարներու գործերէն: Եւ արդէն Շոլոխով առաջարկեց որ հանդիպում մը տեղի ունենայ խորհրդային գրողներու եւ ոչ - համայնավար երկիրներու գրողներու միջեւ: Պարբերաթերթի մը մէջ ուսանողները նամակ մը գրած են Հէմինկուէյի, շնորհաւորելով զայն որ «Ծովը ծեր մարդը» գրած է:

Շոլոխով որ ծանօթ է իբրեւ ժամանակակից Խորհրդային լաւագոյն հեղինակը, կը քննադատէր «Մեռած հոգիներու»մշակոյթի դիւանակալութիւնը: Արակոնի քննադատութիւնները երբեք չմեղմացուցին իր ուժգնութիւնը: Խորհրդային գրագէտներ այցելելով Շոլոխովի ըսին թէ՝ ապաստալինականութիւնը մեզ շփոթութեան կը մատնէ: Ի՞նչ պիտի ըլլան մեր հրատարակած գործերը: Օրուան կեանքը, այժմէականութիւնը ստիպեց մեզ որ գովքեր հիւսենք Սթալինի ...

— Այժմէականութի՛ւն, պատասխանեց Շոլոխով, եւ ցոյց տուաւ դէպի իր հատորներուն: Փնտռեցէք: Ոչ մէկ գովք Սթալինի ...»:

Ձիւնահալքը տակաւին կատարեալ չէ, որովհետեւ գրականութիւնը միշտ ալ կարեւոր դեր մը կը կատարէ Խ. Միութեան մէջ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ ՇԱՐԼ ՔՐՈՍ ակադեմին յայտարարեց 1956ի երգապնակի մրցանակները: Օտար ժողովրդական երաժշտութեան շարքին մրցանակի արժանացած է «Երգեր եւ պարեր Հայաստանէն» (Հրատարակութիւն Շան տիւ Մոնտ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

11.— ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

— Ես չեմ կարող համբերել իմ սենեակում այս տեսակ պարսկական վաւաշոտութիւններին... պատասխանեց մայրը:

— Բայց դու սիրում ես ամէն ինչ, որ պարսկական է...:

— Բայց մտածիր, Սամուէլ, նա քո հօր կինն է...:

—Եւ իմ յարգելի մայրն է...: Եթէ դու դարձեալ այդպէս անվայել կերպով կը խօսես նրա վրայ, ես իսկոյն նրա նման դուրս կը գնամ եւ միանգամայն չեմ մտնի այս դահլիճը:

Տիկինը ոչինչ չպատասխանեց: Որդու սպառնալիքը լռեցրեց նրան: Կնոջ արտասուքը, մանաւանդ մօր արտասուքը, այդպիսի րոպէներում ամենազդու պատասխանն է լինում :Մայրը թաշկինակը տարաւ դէպի աչքերը, սկսեց դառն կերպով հեկեկալ:

Սամուէլը անհնարին խռովութեան մէջ, բարկութիւնից ձեռքերը շփելով, մոլորուածի նման շրջում էր դահլիճի մէջ եւ ուշադրութիւն չէր դարձնում մօր արտասուքի վրայ: Նա դեռ զգում էր իւր կողքին նազելի կնոջ հպաւորութեան անխորժելի չօշափումը, նրա ականջներին դեռ հնչում էր վերջին խօսքերի քաղցրութիւնը:

Այդ մանկահասակ կինը, որի տարիքը քսանից չէին անցնում, սիրելի էր Սամուէլին, սիրելի՛, աւելի այն պատճառով, որ այն դերը, որի համար նա նշանակուած էր եւ որի պատճառով նրա հայրը մտցրել էր նրան այդ ընտանիքի մէջ, նա ոչ միայն բնաւ չէր կատարում, այլ մինչեւ անգամ արհամարհում էր: Պարսից արքունիքը իւր կրթութեան բոլոր ուժերը սպառելով միայն տղաների դաստիարակութեան վրայ, աղջիկները մնում էին համարեայ թէ անկիրթ եւ սովորում էին գլխաւորապէս հարուստ եւ շքեղ կանանոցի մեղկութիւնները, զւարճութիւնները ու բարձր ազնուապետական ծէսերը միայն: Այդ էր պատճառը, որ նրանք քաղաքական նպատակների գործիք դառնալու մէջ բոլորովին անընդունակ էին: Նրանք ծառայում էին աւելի իբրեւ մի մեքենական օղակ իրանց ամուսինների արքունիքի հետ կապելու համար, իսկ իրանք սեպհական գիտակցութիւն չունէին:

Սամուէլի երկար բացատրութիւնները, որ այնքան զգացմունքով արտասանեց նա լուսամուտի հանդէպ կանգնած ժամանակ, ուրիշ ոչինչ չէին, եթէ ոչ մի փորձ, հասկանալու համար Որմիզդուխտի համակրութիւնը, թէ ի՛նչպէս կը վերաբերուի նա դէպի իւր եղբօր ձեռնարկութիւնները: Նրան, իբրեւ պարսկուհու եւ իբրեւ հեթանոսի, աւելի պէտք է դուրէին կատարուելիք գործերը, բայց նա ուշադրութիւն անգամ չդարձրեց: Եւ ինչ որ նրան աւելի պէտք է հետաքրքրէր եւ ինչ բանի մէջ նա աւելի պէտք է իւր ազդեցութիւնը գործ դնէր, ընդհակառակն, գործ էր դընում Սամուէլի հարազատ մայրը: Եւ այդ էր որ այնպէս վրդովեցնում էր որդուն:

Լսելի եղաւ շեփորի ձայն:

Սամուէլը ցնցուեցաւ: Ցնցուեցաւ եւ նրա մայրը: Վերջինը աչքերը սրբեց եւ սկսեց նայել լուսամուտից: Սամուէլը նոյնպէս մօտեցաւ միւս լուսամուտին:

Աշտիշատի վանքից դէպի ամրոցը բերող ճանապարհի վրայ երեւաց մի ստուար ասպախումբ: Արեւի առջեւ փայլում էին նրանց զէնքերն ու զարդերը: Երբ մօտեցան ամրոցին, հնչեցրին շեփորը:

Սամուէլը դուրս գնաց ընդունելու իւր վեհագնեայ հիւրին:

12.— ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւրերի երեւնալը ընդմիջեց այն անակընկալ կռիւը, որ տեղի ունեցաւ մօր եւ որդու մէջ: Մամիկոնեան տիկինը դարձեալ ընդունեց իւր սովորական հպարտ դէմքը եւ, Սամուէլի դուրս գալուց յետոյ, անհանգիստ կերպով շրջում էր դահլիճի մէջ, մինչեւ նրանք ներս կը մտնէին եւ կը համբուրէին իւր աջը:

Բայց նրանք ուշացան:

Ներս մտաւ մի միջահասակ ոստանիկ, որը տան տնտեսը, մատակարարը եւ միեւնոյն ժամանակ սեղանատան կառավարիչն էր: Նա խոնարհութեամբ գլուխ տըւեց եւ կանգնեց դրան մօտ:

— Ամէն ինչ պատրա՞ստ է, Արմենակ, հարցրեց նրանից:

— Պատրաստ է, տիկին, պատասխանեց տակառապետը:

— Երաժիշտները կանչուա՞ծ են:

— Կանչուած են, տիկին:

— Կը հրամայես տակառապետին, որ ամենահին եւ ամենաթունդ գինին բաց անէ հիւրերի համար:

— Հրամայուած է, տիկին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

պետներ Հիլ եւ Շիլթըն Թաղուեցան գաղտնապէս եւ իրենց ժողովուրդին պիտի չյանձնուին, ինչպէս կ՚ընեն զրաւման ուժերը սպաննուած յոյն հայրենասէրներուն համար»:

× Յունաստանի վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ նախարարական ժողովէ մը վերջ.—«Յունաստան իր դառն սուգին մէջ կը դիմէ աշխարհի հանրային կարծիքին եւ Ազգաժողովին, Կիպրոսի ազատութիւնն ստանալու համար»: Այս առթիւ կը մերժէ Մեծն Բրիտանիոյ այն տեսակէտը թէ անհրաժեշտ է բռնութեամբ վերահաստատել բարեկարգութիւնը, Կիպրոսի հարցին քաղաքական կարգադրութենէն առաջ: «Պատմութիւնը եւ արդարամտութիւնը կ՚ուսուցանեն թէ միայն քաղաքական լուծումները կրնան վերահաստատել խաղաղութիւնը»:

Կառավարութիւնը յուշագիրներ ուղղած է Ազգաժողովին և Ատլանտեան կազմակերպութեան, պարզելով անգլեւ-հելլենական յարաբերութեանց ծանրացումը: Դիմում կատարուած է նաեւ զանազան հաստատութեանց: Արտաքին գործերու նախարարը Աթէնք հրաւիրած է Ուաշինկթընի, Անգարայի, Լոնտոնի եւ Փարիզի դեսպանները, խորհրդակցելու համար կացութեան մասին:

Սելանիկի քաղաքապետութիւնը բանաձեւ մը քուէարկեց որ կը պահանջէ հանրային փրկութեան կառավարութիւն մը կազմել, բաժնուիլ Ատլանտեան դաշինքէն, չեղեալ համարել Թուրքեւյունական համաձայնութիւնները, խզել յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ եւ նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը: Կիւմիւլճինայի եւ Տէտէ Աղաճի քաղաքապետութիւնները որոշեցին «պոյքոթ»ի ենթարկել անգլիական արտադրութիւնները: Յունաստանի հողագործական նախարարը անգլիական դեսպանատուն ղրկեց իր բրիտանական շքանշանները, ըսելով թէ «երկու հայրենասէրներու կախաղանը ինծի կ՚արգիլէ կրել ձեր կառավարութեան տուած պատուանշանները»:

× Ընդդիմադիրները կը պահանջեն որ կառավարութիւնը հրաժարի: Առ այժմ անկարելի կը համարուի որեւէ բանակցութիւն Անգլիոյ հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուընթըր լրագրական ասուլիս մը սարքելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է 18 ամսուան զինուորութիւն հաստատել, 500.000 հոգինոց գերման բանակ մը կազմելու համար:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ եւ արտաքին նախարարը Մոսկուա պիտի մեկնին Գշ. օր:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանատան զինուորական օգնական կցորդը, Նիկոլա Լատենքօ, անմիջապէս պիտի հեռանայ Թուրքիայէն, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 11).— Ձոյլ ոսկի 451.000, նափոլէոն 3090, զուից. 2980, անգլիական 3990, քսան տոլարնոց 15720, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական՝ 1045, տոլար 385, զուից. 92, պելժիական 7.80, լիր 0.62:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Հայաստանի մէջ մեռած իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝ ՏՈՔԹ. ԹԱԳԻՈՐԵԱՆԻ և զաւկին՝ ՊԵՐՃի յիշատակին: Ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին՝ Ռաֆֆիի, եղբօր զաւկին Օննիկի եւ իրենց բոլոր մեռելներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պրուսայի Թոփուզ արձարանին պզտիկ դրանը յարակից տունը բնակող Եէմէնիճի Օննիկ աղա, կինը Սերինա հանըմ, տղան՝ կօշկակար Յակոբ, աղջիկը՝ Նեւրիկ, թոռը՝ Միքայէլ: Առաջին ընդհ. պատերազմին, իբրեւ գաղթական Պրուսայէն հեռացած էին: Փնտռողն է իրենց մեծ քոյրը Եպրուհի:

Լուր տալ.—

Mr. V. Tossounian
30, Rue de La Pompe, Paris (16e).

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին:

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հայկազեան վարժարանի տարեկան հանդէսը տեղի կ՚ունենայ 2 Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Իւնիօն Քռէթիէնի սրահին մէջ, 14 ռիւ տը Թրէվիզ:

Նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Եւրոպայի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Գիշերային եւ ցերեկեայ դասընթացքներու աշակերտութեան կողմէ կը բեմադրուին պատմական եւ Հայաստանը խորհրդանշող պատկերներ, ինչպէս նաեւ ֆրանսահայ կեանքէ կատակերգութիւն մը:

× Հայկազեան վարժարանը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Արման Ջահրէճենէ հինգ հազար ֆր., իր ամուսնութեան առթիւ:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ HAVRE

ՏՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ HAVRE

Այցելելու ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի կողմէ, Մայիս 21 Երկուշաբթի, Հոգեգալստեան երկրորդ օրը: Օթաքարը կը մեկնի «Էկլիզ Պէլվիլէն» առաւօտեան ժամը 6.30ին եւ Փարիզ կը վերադառնայ իրիկուան ժամը 11ին: Ճամբու ընթացքին կը հանդիպի պատմական վայրեր՝ Ռուանի Մայր եկեղեցին, Ժաննդ'Արքի հրկիզման վայրը եւն.:

Օթոքարին մէջ գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

Օթոքարի ծախքը 1500 ֆրանք:

Արձանագրուիլ հեռաձայնելով՝

LE RAINCY : 620.

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 38րդ տարեդարձին առթիւ Լիոն - Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է Հոգեգալստեան տօնին (20 եւ 21 Մայիս) կիրակի եւ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Տէսինի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ, եղբայր Կարօ Օհանեանի կողմէ նուիրուած բաժակի մրցումները, Փարիզի, Ալֆորվիլի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարսիլիոյ Արծիւի եւ Լիոն - Տէսին մարզական Ֆութպոլի միութիւններու միջեւ:

Նաեւ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս մը Տէսինի քաղաքապետարանին սրահին մէջ: Շատ մը անակնկալներ: Պիտի երգէ Տիկին Աբաքսի Մուրատեան Փարիզէն:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի շրջակայ հայութիւնը քաջալերել հայ մարզական խումբերը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սոորագրեալներս, Սալփաթոր հիւանդանոցէն, կը փութանք մեր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի, Սէն Ժերոմի եւ Սէն Լուի մասնաճիւղերու վարչութեանց յարգելի քոյրերուն, որոնք Զատկի առթիւ այցելելով, մխիթարեցին մեր տառապանքին մէջ եւ իրենց սրտաբուխ նուէրներով ուրախացուցին մեզ: Սրտանց կը մաղթենք իրենց երկար կեանք, առողջութիւն եւ յաջողութիւն իրենց բոլոր ձեռնարկներուն: Կարմիր Խաչը միակ կանացի կազմակերպութիւնն է որ կը հետաքրքրուի մեզի պէս դժբախտ հիւանդներով եւ կը ջանայ մխիթարել մեզ:

Մեսրոպեան, Յակոբեան եւ Փամպուքճեան

ՆՄԲ.— Նոյնպէս իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Սէնթ Մարկրիտի հիւանդանոցին հայ հիւանդները, Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Լու Կրան Փէնի եւ Պոմոնի մասնաճիւղերու անդամուհիներուն որոնք իրենց նուէրներով եւ նիւթական օգնութեամբ մխիթարած են զիրենք:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկա - պատանեկան ամսագիր: Ութերորդ տարի թիւ 3 (Մայիս): Ճոխ բովանդակութեամբ 417 տեսակ նիւթեր, (արձակ եւ ոտանաւոր): Պատկերազարդ: Հասցէ.— Ա. Արզումանեան, Ավրենիւ Նատէրի, Թէհրան (Փէրս):

ՓՐՈՖ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը կը մասնակցի դասախօսութեան մը, որ սարքուած է ի յարգանս ողբացեալ Փրոֆ. Կարապետ Աղաճանեանի յիշատակին, Մայիս 15ին, ժամը 21ին:

ՓՐՈՖ. ԿԱՇՔԵԼ

(Բժշկապետ յիմարաբուժական հիւանդանոցներու), պիտի խօսի նիւթ ունենալով, «Փրոֆ. Աղաճանեանի բերած տուրքը արդի ջղագիտութեան»:

Սիրով կը հրաւիրուին բժիշկները եւ հանգուցեալին բարեկամները:

Սալ Տէպա, 60 ռիւ Մօնժ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արամ Մարգարեան (Նիքսարցի) կը փնտռէ իր ազգականները, որոնք տարագրութենէն ի վեր կորսուած են: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել.—

30, Rue Arnaud Miqueu
Bordeaux (Gironde) France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհանեանի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի վերամուտին առաջին ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին Խըրիմեան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ կը կատարուին նոր անդամագրութիւններ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիս, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քատէին դէմը):

Նիւթը՝ Մկրտիչ Պարսամեանի Գրական գործունէութիւնը եւ իր վերջին հատորը:

Կը խօսին ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ ՇԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արտաշամ Գ. Ասլանեան, Պ. Էմիլ Ասլանեան, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Մարեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կեսրոջ եւ մեծ մօր՝

Հռիփսիմէ Ասլանեանի

մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՊՈՌՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Թումիկեանի, որոնք իրենց որդւոյն՝ Ժ. Թումիկեանի ամուսնութեան առթիւ տասը հազար ֆր. նուիրեցին մասնաճիւղի դպրոցին:

ՊՈՌՏՕ.— Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Թումիկեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Վանլեան մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ներկայ եղան իրենց որդւոյն Պ.Ժ. Թումիկեանի եւ Օր. Ա. Վանլեանի հարսնիքին, ինչպէս եւ ամէն անոնց որ շնորհաւորեցին ծաղկեփունջերով եւ հեռագիրներով:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Օգափոխութեան կայանի (Ժիւրա) տեղերը սահմանափակ ըլլալով եւ վերջին պահուն արձանագրութեանց խճողումի տեղի չտալու համար, ծնողներէն կը խնդրուի այժմէն դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայուհի մը, խնամելու համար տարեց կին մը: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՅԻՍ • MARDI 15 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7578 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3389

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐԹԵՒԵԿ

•

Ապահովաբար 1956 թուականը յիշատակելի պիտի մնայ դիւանագիտական այցելութիւններով, որոնք իրարու կը յաջորդեն տարուան սկիզբէն ի վեր :

Այս բարենշան խլրտումին մէջ ամէնէն յատկանշական պարագան այն է որ՝ Խ. Միութեան վարիչներն ալ դարձած են շարժուն :

Ոչ միայն իրենք պտոյտներ կը կատարեն Ասիոյ ու Եւրոպայի մէջ, ահագին տարածութիւններ կտրելով, այլ եւ շարունակ հրաւէրներ կ'ուղղեն զանազան պետութեանց, մեծ թէ փոքր :

Դեռ երէկուան պատմութիւն է իրենց շնորհալից երթեւեկը Հնդկաստանէն մինչեւ Պիրմանիա, ուր լեզուանին Խրուշչեւ ճարտասանութեան հեղեղներ հոսեցուց, անխնայ ձաղկելով արեւմտեան պետութիւնները :

Յետոյ Ա. Միկոյեանը ղրկեցին Փաքիստան, որուն հետ այնքան լաւ չեն, քանի որ այդ իսլամական պետութիւնը անդամ է Պաղտատի ուխտին :

Ամէն ուր որ երթային, ոչ միայն կարմիր աւետարանին գերազանցութիւնը կը քարոզէին, այլ եւ տնտեսական եւ արհեստագիտական յանձնառութիւններ կը ստանձնէին, պայմանագիրներ ստորագրելով, առանց երկար-բարակ սակարկելու :

Կարճ խօսքով, շօշափելի հետքեր կը ձգէին ամէն տեղ : Անշուշտ ի վնաս Արեւմուտքի :

Միջանկեալ Մոսկուա հրաւիրուեցան Ֆինլանտայի, Նորվեկիոյ եւ Դանիոյ վարչապետներն ու արտաքին գործերու նախարարները :

Յետոյ տեղի ունեցաւ մառեչալ Բուլկանինի եւ Ն. Խրուշչեւի պտոյտը Անգլիոյ մէջ :

Նախապէս գետինը հարթած էր Խ. Միութեան նախորդ վարչապետը, Մալէնկով, բաւական երկար մնալով եւ մթնոլորտ ստեղծելով, իբրեւ բարեխառն մարդ :

Շօշափելի արդիւնք մը չարձանագրուեցաւ, բայց եւ այնպէս գոհ կ'երեւային երկու կողմերն ալ, եթէ չհաշուենք աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչներուն հետ ծագած միջադէպը :

Այժմ կը սպասեն Անգլիոյ վարչապետին փոխադարձ այցելութեան :

Այսօր, երեքշաբթի, Մոսկուա կը մեկնին Ֆրանսայի վարչապետն ու արտաքին գործերու նախարարը, բազմաթիւ հետեւորդներով :

Տակաւին կան շարք մը այցելութիւններ : Մոսկուա հրաւիրուած են Իրանի Շահը եւ Եգիպտոսի վարչապետը : (Այս վերջինը Չեխոսլովաքիա եւս պիտի այցելէ) :

Դեռ նոր վերջացաւ մառեչալ Թիթոյի ջերմագին ընդունելութիւնը Փարիզի մէջ :

Վերջերս շատ կը խօսուէր Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ վարիչներուն փոխադարձ այցելութեան մասին :

Կ'ըսէին թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը տրամադրութիւնները շօշափած է, Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը Մոսկուա հրաւիրելու համար :

Կ'ըսէին, դարձեալ, թէ մառեչալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ սիրով պիտի ընդունէին, եթէ հրաւէր ստանան Անգարա հանդիպելու :

Խ. Միութեան վարիչները պատրաստ կ'երեւան մինչեւ Հիւս. Ամերիկա ճամբորդելու, բայց Ուաշինկթըն առ այժմ օգտակար չի տեսներ այդպիսի այցելութիւն մը :

Այսպէս, դիւանագիտական մեքենան կը բանի անընդհատ, եթէ ոչ փշոտ խնդիրներ լուծելու, գոնէ յարաբերութիւնները բարւոքելու համար : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԴԷՊԻ ՄՈՍԿՈՒԱ

•

Պ. ՓԻՆՕ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀԱՆԴԻՊԻ

Վարչապետը, Պ. Կի Մոլէ եւ արտաքին նախարարը, Պ. Քրիսթիան Փինօ, այսօր (Գշ.) ճամբայ կ'ելլեն դէպի Մոսկուա : Յայտագրին համաձայն, վարչապետը Փարիզ պիտի վերադառնայ կիրակի, իսկ Պ. Փինօ պիտի այցելէ Լենինկրատ (կիրակի), Քիեւ (երկուշաբթի) եւ Երեւան (երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի) : Հինգշաբթի օր Մոսկուայի մէջ պիտի ճաշէ Պ. Մոլոթովի հետ եւ ուրբաթ (25 Մայիս) պիտի վերադառնայ Փարիզ :

Փարիզի մէջ հրատարակուած կիսապաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ այս այցելութիւնն ալ սահմանուած է մեղմացնելու միջազգային յարաբերութիւնները եւ թէ նոյնիսկ այն միջազգային խնդիրները որ արագ լուծում կը պահանջեն կորսնցուցած են իրենց ստիպողական հանգամանքը, իբրեւ հետեւանք Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց բարւոքման :

Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Վինոկրատով, ճառ մը խօսելով դիւանագիտական մամուլի ընկերակցութեան կողմէ սարքուած ճաշի մը առթիւ, անհրաժեշտ գտաւ զարկ տալ երկու երկիրներու առեւտուրին եւ ամէն տեսակ մշակութային յարաբերութեանց : «Մենք մեծ շահագրգռութեամբ կը սպասենք այս այցելութեան եւ համոզուած ենք որ եթէ մեր դիրքերը մօտեցնելու եւ համաձայնութեան մը յանգելու մեր բաղձանքը արձագանգ գտնէ մեր հիւրերուն մէջ, այս ճամբորդութիւնը նոր հանգրուան մը պիտի կազմէ ֆրանքօ-սովետական բարեկամական յարաբերութեանց զարգացման մէջ : Բոլորովին կարելի է համաձայնութեան մը իրագործումը, եթէ երկու կողմերը բանակցութեանց հիմք ընդունին խաղաղ համակեցութեան մեծ սկզբունքը եւ նկատի առնեն իրենց փոխադարձ շահերը, զանազան խնդիրներ քննած եւ կարգադրած ատեն» :

Դեսպանը յետոյ բացատրեց թէ երկու երկիրներուն առեւտուրը երեսուն առ հարիւր պիտի աւելնայ, շնորհիւ վերջերս կնքուած համաձայնութեան : Յետոյ անդրադարձաւ Ատլանտեան դաշինքին եւ ռազմագիտական ապրանքներու առաքման վրայ դրուած արգելքին : «Ատլանտեան դաշինքին «զինուո՛րք» նշանախօսքին դիմաց Խ. Միութիւնը ունի հետեւեալ բանաձեւը.— «Առեւտուր ընենք» : Երկու երկիրներուն առեւտրական յարաբերութիւնները շատ աւելի լաւ պիտի ըլլան, եթէ ջնջուին դրուած պատուարները եւ արգելքները ամէն տեսակ ռազմագիտական ապրանքներու վրայ» : Ապա թելադրեց առեւտրական սենեակներ հաստատել երկու երկիրներուն մէջ : «Մենք մեր կարելին կը փորձենք բարեկամութիւն հաստատելու համար երկու երկիրներուն միջեւ, առանց ձեզ անջատելու ձեր բարեկամներէն կամ փոս մը բանալու ձեր՝ եւ օրինակ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ : Մենք համոզուած ենք թէ Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը պիտի ծառայէ բարւոքելու միջազգային կացութեան առողջութիւնը, պիտի օգնէ լուծելու միջազգային առկախ հարցերը, ամրապնդելով խաղաղութիւնը» :

× Պ. Կի Մոլէի բացակայութեան ատեն վարչապետութիւնը պիտի վարէ Պ. Մենտէս Ֆրանս :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

•

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը, Թասս, ծանուցանելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին վերադարձը, կը հրատարակէ իր թղթակցին տեսակցութիւնը : Վազգէն Ա. յայտարարած է.

— Մեր ուղեւորութեան նպատակն էր անձնապէս ուսումնասիրել Հայ. Եկեղեցւոյ գործունէութիւնը Մ. Արեւելքի եւ Եւրոպայի մէջ և ճանչնալ արտասահմանի հաւատացեալ Հայերու կեանքը : Մեր այցելած բոլոր քաղաքներուն մէջ պատարագեցինք եւ քրիստոնէական սիրոյ ու համայն աշխարհի խաղաղութեան համար քարոզներ խօսեցանք : Հաստատեցինք որ մեր խօսքը լայն արձագանգ կը գտնէր հաւատացեալներու սրտին մէջ :

« Համոզուած ենք որ մեր ուղեւորութիւնը շատ արդիւնաւոր եղաւ : Արտասահմանի մեր թեմերուն հետ մեր շփումը անգամ մը եւս ուժգնօրէն հաստատեց Արտասահմանի Հայերուն անսահման սէրը, նուիրումը եւ հաւատարմութիւնը Հայ. Եկեղեցւոյ կեդրոն Էջմիածնի եւ մայր հայրենիք Հայաստանին հանդէպ :

« Մեզի համար ուրախալի էր նկատել որ արտասահմանի Հայերը կը տենչան Էջմիածին այցելել իբրեւ շրջիկ : Արտասահմանի Հայերէն շատեր ցանկալով կը ցանկան հայրենիք վերադառնալ » :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը յետոյ բացատրած է թէ իր այցելած բոլոր երկիրներուն մէջ վայելեցին պաշտօնական իշխանութեանց բարեացակամ ուշադրութիւնը եւ հոգածութիւնը, թէ ունկնդրութեան ընդունեցաւ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին, Եգիպտոսի վարչապետին, Ֆրանսայի նախագահին եւ արտաքին գործերու նախարարին կողմէ : «Մեծ գոհունակութեամբ կը վերյիշենք մեր եղբայրական եւ բարեկամական ընդունելութիւնը զոր վերապահած էր մեզի Անգլիքան եկեղեցւոյ հովուապետը՝ Քէնթրպըրիի արքեպիսկոպոսը, Տոքթ. Ֆիշըր, որուն անձնական հիւրը եղանք իր պաշտօնատան մէջ : Իրեն հետ մեր խօսակցութիւնները աւելի ամրապնդեցին Անգլիքան եկեղեցւոյ եւ Հայ. եկեղեցւոյ բարեկամութեան աւանդական կապերը :

« Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին կը վերադառնանք լաւ յիշատակներով : Երբեք պիտի չմոռնանք արտասահմանի հայութիւնը : Միշտ պիտի աղօթենք անոնց բարեկեցութեան եւ երջանկութեան համար : Հայ. առաքելական եկեղեցւոյ ծառայութեան գործին Էջմիածինէն ներս պիտի ձեռնարկենք նոր կորովով ու ցանկութիւններով » :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

•

Մայիս 13ին նոր կռիւ մը տեղի ունեցաւ Կոստանդինի հրէական թաղին մէջ : Վեց հոգի սպաննուեցան եւ չորս հոգի վիրաւորուեցան : Քաղաքին դէմ կատարուած յարձակումներուն զոհ գացին ուրիշ 19 հոգի : Կոստանդինի շրջանը խռովութեանց բոյն դարձած է Ալժերիոյ ապստամբութենէն ի վեր : Շաբաթ եւ կիրակի յարձակումները ուղղուած էին Հրեաներուն դէմ, իսկ նախապէս՝ Եւրոպացիներուն եւ Ֆրանսայի բարեկամ իսլամներուն դէմ : Կիրակի կէս օրէն ետք լեռներէն իջած ապստամբներ արաբական թաղերուն մէջ սպրդելով, խուժեցին հրէական շրջանին վրայ եւ ձեռնառումբ մը նետեցին սրճարանի մը մէջ : Ֆրանսական զօրքը անմիջապէս օգնութեան հասաւ եւ դէպի լեռները քշեց ըմբոստները :

Զինուորական իշխանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր Ռամազանի տօնին առթիւ որ վերջացաւ շաբաթ օր, բայց արտակարգ դէպքը չպատահեցաւ : Կիրակի առտու ամայացած էին Կոստանդինի փողոցները, որ ունի 118.000 բնակիչ :

Արշաւները, հրկիզումները, առեւանգումները եւ սպանութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ : Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ սպաննուած են 120 ըմբոստներ : Քապիլի լեռներուն մէջ ֆրանսական զօրքը արշաւ մը կատարելով, սպաննեց քսան ըմբոստներ եւ ձերբակալեց 30 կասկածելիներ :

× Մարոքի մէջ մտահոգութիւն կը պատճառէ նոր պարագայ մը,— նորակազմ բանակին հետ կ'երեւան «ազատագրութեան բանակ»ին ջոկատները, առանց հաշուելու ֆրանսական զօրքը : Ամբոխը ծափահարեց ազգային բանակին առաջին ջոկատները՝ Ռապաթի մէջ : Զինուորներուն կ'ընկերանային սպանիացի մարզիչներ : Երէկ առաջին զօրահանդէսը կատարեց այս նոր բանակը որ կը բաղկանայ 14.000 զինուորներէ : Մինչ Սուլթանը կ'աւետէր նոր բանակին ծնունդը, Ռապաթի շուրջը հաւաքուեցան հարիւրաւոր զինուորներ «Ազատագրութեան բանակ»էն, որ ոչ վաւերացուած է, ոչ ալ կը ժխտուի : Այս բանակին զինուորներն ալ կ'ընդունին Սուլթանին իշխանութիւնը :

× Ֆրանսական օդանաւեր զարկին 50 ուղտերէ բաղկացած կարաւան մը, որ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

•

Կիրակի օր ժամը 14.40ին Օրլիի օդակայանը ժամանեց Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս Պատրիարքը՝ կարդինալ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան, ընկերակցութեամբ Գրիգոր եպիսկ. Հինտիէի : Դիմաւորելու գացած էին բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, որոնց մէջ կը նշմարուէին Պապական Նուիրակի ներկայացուցիչ եւ առաջին քարտուղարը՝ գերապայծառ Բիլիպրո, Փարիզի Արքեպիսկոպոսարանի ներկայացուցիչները, Լիբանանի դեսպանը՝ Տաուտ պէյ, իշխան Քրիսթիան Տիւքէան, Հայ Կաթողիկէ առաջնորդ Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, ժողովրդապետ Քաֆթանճեան վարդապետ, Կաթողիկէ թաղականութիւնը գլխաւորութեամբ նախագահ Պ. Սիրունեանի, Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ Հ. Սերովբէ Վ. Ագըլեան, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ կողմէ Յարութիւն քահանայ, Պ. Պ. Եազըճեան եւ Տէր Սարգիսեան, Բարեգործականի կողմէ Տոքթ. Ա. Պէօյիւքեան եւ Պ. Հայկ Թոփաքեան, «Յառաջ»ի կողմէ Օր. Արփիկ Միսաքեան, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ կաթողիկէ վարդապետներ եւ հայրենակիցներ :

Կաթողիկոս-Պատրիարքը Փարիզ պիտի մնայ մէկ շաբաթ, մասնակցելու համար «Միսիոն տ'Օրիան»ի հարիւրամեակին տօնակատարութեան :

Օրլիի մէջ Կարդինալ Աղաճանեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ եկած էին ողջունելու զինքը այս անպաշտօն այցելութեան առթիւ եւ յոյս յայտնեց թէ կրկին առիթը կ'ունենայ տեսնելու ամէնքը :

Կաթողիկոս Պատրիարքը պաշտօնական կառքով առաջնորդուեցաւ պապական նուիրակութեան պաշտօնատունը :

ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի նոր շրջանին բացումը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, փայլուն յաջողութեամբ : Հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր Կավոյի սրահը եւ ջերմապէս ծափահարեց նոր խմբավարը, Կարպիս Ափրիկեան, որ ստիպուեցաւ կրկնել յայտագրին զանազան մասերը : Յայտագրի վերջին մասին մէջ խմբերգներուն կ'ընկերանար նուագախումբ մը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՐԺԱՆԻ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ

(«ՋԱՐԹՕՆՔ »Ի ՎԵՐՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Երեք շաբաթ է ի վեր Պէյրութ կը գըտնուի բազմավաստակ եւ տաղանդաւոր գրագէտ մը, որ մեզի կուգայ հեռաւոր Ամերիկայէն, իր թանկարժէք գործերուն վաւերական համբաւով:

Մալխաս:

Ո՞վ չէ լսած այս անունը որ անմիջապէս մեր մտքին առջեւ կը պատկերացնէ շարքը այն գիրքերուն, որոնք բացառիկ կախարդանքով մը յափշտակեցին ամբողջ սերունդ մը ու կը շարունակեն իրենց հըմայքին տակ պահել հայ գրականութեան հետ իրենց առաջին շփումը հաստատող պատանիներն ու երիտասարդները:

Մալխաս եւ «Զարթօնք»: Չկայ ընթերցող Հայ մը, որ կարդացած չըլլայ մեծանուն հեղինակին այս համբաւաւոր գործը, որ վերջին երկու տասնամեակներու ամէնէն փնտռուած գիրքը եղաւ ամբողջ զաղթաշխարհի մէջ:

Այս յաջողութեան գաղտնիքը պէտք չէ փնտռել միայն Մալխասի ընտրած նիւթին մէջ: Նոյն նիւթ արժէք է իր ներկայացուելու ձեւով: Մալխաս կրցած է մեր յեղափոխութիւնը պատկերացնել վեղեցկագոյն ձեւով, կենդանի ոճով, պարզ ու վըճիտ լեզուով եւ պատմելու, շարահիւսելու անվրձելի տաղանդով:

Իրենց հրատարակութեան առաջին օրերուն, «Զարթօնք», ինչպէս նաեւ Մալխասի միւս գործերը, մեծ աղմուկ հանեցին բովանդակ սփիւռքի մէջ: Մարդիկ անհամբեր կը սպասէին անոր հատորներու հրատարակութեան՝ ապրելու համար Մալխասի ստեղծած հերոսական տիպարներու կեանքով: Ամբողջ Հայոց յեղափոխութիւնն էր որ չքեղօրէն կը պատկերացուէր «Զարթօնք»ի էջերուն մէջ, որոնք հարուստ են անհամար դրուագներով, դրուագներ հերոսական, մարդկային եւ յուզիչ:

Զոր ու ցամաք յուշագրութիւն մը չէին «Ապրումները», «Զարթօնք» եւ «Լուսաղէմին», այլ վիպային յեղափոխութիւն եւ յեղափոխական վէպ, որուն մէջ ընթերցողը կը գտնէ հերոսականին կողքին՝ նաեւ սիրայինը, յեղափոխական մարտնչումներու կողքին՝ նաեւ կեանքը հայրենի բնաշխարհին:

Մալխաս կրցած է իրենց բնորոշիչ գիծերուն մէջ տալ Հայոց յեղափոխութեան նուիրեալները, որոնք յստակօրէն տեսանելի են իր ստեղծած հերոսներուն մէջէն:

Մալխասի Պէյրութ այցելութեան առթիւ, Համազգայինը գովելի նախաձեռնութիւնն ունեցած է վերհրատարակելու անոր ամբողջական գործերը, սկսելով «Զարթօնք»էն: Վստահ ենք որ ընթերցող հասարակութիւնը, մանաւանդ երիտասարդութիւնը, անհամբեր պիտի սպասէ այս կախարդական գործի պրակներուն հրատարակութեան՝ հետեւելու համար Մալխասի հերոսներուն յեղափոխական մարտնչումներուն եւ անոնց կեանքին: Վստահ ենք, որ նոր սերունդը եւս արժանի ընդունելութիւնը պիտի տայ անոր գործերուն, որոնք արժանացած էին նախորդ սերունդի անվերապահ գնահատանքին:

Մալխասի գործերուն վերհրատարակութիւնը լաւագոյն գնահատութիւնը պիտի ըլլայ հանդէպ հեղինակի մը, որ գիտցած է մեր ամբողջ յեղափոխութիւնը՝ դրուագ առ դրուագ ճանչցնել նոր սերունդներուն եւ անոնց հոգիին մէջ վառ պահել սէրը հանդէպ այն հերոսներուն, որոնք ինկան հայրենիքի փրկութեան գործին համար:

Պէյրութի հայութիւնը յատուկ դարձեալ առիթը պիտի ունենայ արտայայտելու իր մեծարանքը հանդէպ վաստակաւոր գրագէտին, որուն յոբելեանը պիտի տօնուի նախաձեռնութեամբ Համազգայինի:

Մինչ այդ, Մալխաս, որ եկած է իր ժողովուրդը տեսնելու, հայկական գաղութներու համախումբ կեանքին անպարփակելի հաճոյքն ապրելու, անհուն երանութեամբ պիտի տեսնէ իր գործերուն յափշտակութեամբ կարդացուիլը ընթերցող հասարակութեան կողմէ:

(ԱԶԴԱԿ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Տիկին Վ. Հազարեան (Ֆ. Կ. Խաչ). — Իբրեւ ներկայացուցիչը կանացի կազմակերպութեան մը, կ'ողեկոչեմ յիշատակը անթիւ հայ մայրերուն, որոնք անապատներու կիզիչ աւազներուն վրայ իրենց ներբանները այրելով քալեցին դէպի մահ, իրենց անմեղ եւ անպաշտպան ձագուկներուն ձեռքէն բռնած, քամեցին իրենց արցունքին հետ իրենց արեան վերջին կաթիլն ալ, մինչեւ որ ինկան խորշակահար, ուժասպառ: Կ'ողեկոչեմ յիշատակը շուշանափայլ հայ կոյսերուն, որոնք իբրեւ նոր օրերու Շաքէներ, կամաւոր մահը նախընտրեցին հարէմներու սրբապիղծ գարշանքէն եւ յանձնուեցան Եփրատի յորձանքներուն: Կ'ողեկոչեմ յիշատակը աստուածային բոցով ու շունչով լի մեր մտաւորականներու, որոնք խողխողուեցան մարդակերպ հրէշներու ձեռքով, թափուր թողելով մեր մայրենի անդաստանին չքնաղագեղ ածուները:

Կ'ողեկոչեմ յիշատակը յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն, որոնք անհաւասար կռուի մէջ ինկան դիւցազնօրէն, իբրեւ արժանաւոր զաւակները արի արանց հայ ցեղին:

Մեր նահատակներուն մահարձանը մենք կանգնած ենք մեր սրտին խորը, եւ ամէն տարի ապրիլեան այս օրերուն երկիւղածութեամբ կը մօտենանք, եւ ուխտ մը կը նորոգենք: Կ'ըսենք անոնց, հանգչեցէք խաղաղութեամբ, պաշտելի մարտիրոսներ, վասնզի ի զուր չանցան ձեր տանջանքն ու մաքառումները, թշնամին ձախողեցաւ իր ոճրային ծրագիրներուն մէջ: Ահա այսօր ալ ամէն տեղ, ամէն մարդի մէջ, հայ հանճարը, հայ բազուկը, հայ միտքը իրենց շողերը կ'արձակեն աշխարհի չորս ծագերուն, ստուերի մէջ թողլով իր դահիճները: Բոլորս մէկ նըւիրական պարտականութիւն ունինք, յաւերժացնել հայ ցեղը, աւանդութիւնը, հայ ոսկեղարեան լեզուն, յաւերժացնել մեր բոլոր սրբութիւնները՝ փոխանցելով զանոնք սերունդէ սերունդ: Իւրաքանչիւր հայ պարտաւոր է փոքրիկ Հայաստան մը վերածել իր ընտանեկան յարկը, հայութեան պաշտամունքը եւ հայ ապրելու հպարտութիւնը ներշնչելով իր զաւակներուն, որպէսզի հանգչին խաղաղութեամբ հոգիները մեր բոլոր նահատակներուն:

Ե. Միհրանեան (Մշակ. Միութիւն). — Այս հրէշային բարբարոսութեան առթիւ, մեր բանաստեղծներէն մէկը իր խորունկ վիշտն ու բողոքը յայտնելով, կ'աղաղակէր.— «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»:

... Ապրիլեան Եղեռնի վերյիշումը թող մեր մէջ արծարծէ նոր եւ աւելի մեծ սէր դէպի մեր հայրենիքը, թող ազդակ հանդիսանայ համերաշխութեան: Կը խոնարհինք մեր նահատակներու անշիրիմ ոսկորներուն առջեւ. փառք վերապրող եւ յաղթական հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքին»:

Ռամկավարներուն ուղերձը. — Անպատմելի ոճիրէն ասդին 41 տարի է անցեր, սակայն թարմ է մեր ցաւը եւ յաւիտեան պիտի պահենք, անդարձ բաժնուած մեր տարաբախտ եղբայր եւ քոյրերու խնկելի յիշատակը: Կա՞յ Հայ մը որ մոռնայ կամ ներէ գործուած ճիւաղային արարքները: Մեր միակ մխիթարութիւնը պէտք է ըլլայ երբեք չմոռնալ այս սուգի օրը, միշտ թարմացնել զայն եւ փոխանցել մեր յաջորդներուն:

Ուղերձս կը վերջացնեմ մեր սիրելի Հայրապետին՝ Վազգէն Ա. կաթողիկոսի երեք բառերով,— «Սուգի օր, աղօթքի օր եւ ուխտի օր է այսօր»: Օրհնեալ ըլլայ, մեր տարաբախտ սիրելիներու խնկելի յիշատակը»:

Տիկին Պապոյեան (Հնչակեան). — Մենք ամէն տարի կը համախմբուինք ոգեկոչելու յիշատակները մեր անմահ նահատակներուն որոնք ինկան լի հաւատքով, կը հաւաքուինք վերանորոգելու մեր ազգային սրբազան ուխտը եւ դատապարտելու թուրք իթթիհատական բորենիներու ցեղասպան ոճիրները:

Պէտք չէ մոռնալ սակայն, որ այն սարսափի օրերուն, տեղ տեղ ի յայտ եկան հերոսական մաքառումներ, որոնք թշնամիին անգամ յարգանք պարտադրեցին: Հայ քաջարի զաւակներու բոյն Վասպուրականը զէնքի փարեցաւ եւ յաղթեց: Հերոսի մահով ինկան Շապին Գարահիսարը, Ուրֆան: Ժիրայրներու շունչով, մարտական ոգիով մնած Կեմէրէկի եւ Եոզղատի 250 գիւղացիներու զաւակները Ագտաղի բարձունքներուն վրայ չորս տարի կռուելով ազատեցան: Հպարտութեամբ պէտք է յիշել նաեւ Զէյթունցի լեռնականներու 1895ի յաղթական ճակատամարտը:

Հերոսական մարտնչումներ նաեւ՝ Սասնոյ, Արարայի եւ մեր նորագոյն պատմութեան Աւարայրին՝ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի, Բաշ-Ապարանի, որոնք շղթայի օղակներու նման կ'երկարին եւ կը յանգին այսօրուան վերապարթնող Հայաստանին: Պէտք է համադրել մեր ուժերը, մոռնալ սին ու պատիր մարդանքները: Բոլորուինք ազգապահպանման յոյժ կարեւոր հարցին շուրջ, մինչեւ որ հնարաւոր դառնայ հայրենիք փոխադրել հայրենաբաղձ զանգուածները: Վասնզի, «եղբայր ենք մենք»:

Տ. Թադոյեան (Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէ). — Պատմութիւնը՝ սիրելի հայրենակիցներ, միայն արիւնով եւ արցունքով գրուած ողբերգական դէպքերու շարայարութիւն չէ: Այս ընդհանուր ողբերգութեան մէջ անգամ, հայ ժողովուրդը արձանագրած է հերոսական հրաշապատում գործեր: Պատմութեան այս մռայլ շրջանին է, որ կարգ մը վայրերու մէջ, մեր ժողովուրդի մէկ մասը, երբեմնի Մամիկոնեաններու պատմական ուխտը կրկնելով ըսաւ. լաւ է մեռնիլ հայրենի հողին վրայ քաջութեամբ, քան տեսնել թշնամին իր պիղծ ոտքերով մեր սրբարանները ոտնակոխ ընելը: Յիշեցէք Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Մուսա Լեռան, Տարօնի, Վասպուրականի եւ այլ շրջաններու հերոսամարտերը: Անհաւասար կռուի մէջ շատեր ինկան հերոսական մահով, իսկ ուրիշներ յաղթական ինքնապաշտպանութեամբ տեսան ազատութեան արշալոյսը: Յիշեցէք նոյնպէս որ ճակատագրական այդ օրերուն իսկ, կատարուեցաւ պատմութեան հրաշապատում, անակնկալ հրաշքը: Պատմական Արարատի ստորոտը ծուարած հայութիւնը, իր բոլոր տարրերով ոտքի կանգնեցաւ եւ Հայոց նորագոյն պատմութեան մեծ մարդուն՝ Արամի գլխաւորութեամբ, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի եւ Բաշ Աբարանի յաղթական կռիւները մղելով, ոչ միայն փրկեց իր ազգային գոյութիւնը, այլեւ, յաջողեցաւ ստեղծել պետական կորիզ մը: 1918 Մայիս 28ը դարձակէտ մը կը կազմէ Հայոց նորագոյն պատմութեան մէջ: Եթէ այսօր ունինք հայրենիք մը՝ իբրեւ կորիզ ապագայ մեծ Հայաստանի, կարելի չէ ժխտել որ այդ կը պարտինք միայն ու միայն Մայիս 28ով

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

●

Մեր ուսանողական խմբակցութիւնների ներկայացուցիչների առաջին հանդիպումը այս պատուիրակութեան հետ տեղի էր ունեցել անցեալ շաբաթ եւ «Սեւան»ի կողմից ներկայ էր Ներսէսը: «Դէպի այդ դաղանի հաւաքատեղը տանող լուռ փողոցների անկիւններում — պատմում է Ներսէսը — կանգնած էին պահակ-ընկերներ, ինչպէս նախ որոշուած էր՝ անփոյթ կեցուածքով, ձախ ձեռքին մի թերթ, աջ ձեռքի ձեռնոցը հանած: Նրանք միայն որոշուած նշանախօսքը լսելուց յետոյ էին բացատրում սրահի ճիշդ տեղը: Ժողովի սրահը կատարեալ մութ էր, որպէսզի իրարու դէմքերը չտեսնեն: Վիճաբանութիւնների ժամանակ արգիլուած էր որեւէ անուն արտասանելը: Այդ նախազգուշական միջոցները անհրաժեշտ էին համարուած, որովհետեւ վերջերս ոստիկանական հսկողութիւնը խըստացել էր, որպէսզի «շպիկ»ներ (լըրտեսներ) ներս չսպրդէին»:

Ընդմիջումին Ներսէսը մօտեցել է պատուիրակներին եւ հարցրել՝ ինչպէ՞ս է վերաբերում «կենդրոնի» հայ ուսանողութիւնը դէպի հաշտուելիք դասադուլը: Նրան պատասխանել էին թէ «Հայերը մեզ հետ են»:

Ժողովը եկել էր այն եզրակացութեան, թէ անհրաժեշտ է գոնէ մի շաբաթ ժամանակամիջոց տալ, ամբողջ ուսանողութեան ծանօթանալու համար պատուիրակութեան առաջարկը, պարզելու բոլորի կարծիքները եւ տրամադրութիւնները եւ այնուհետեւ յայտնելու վերջնական որոշումը:

«Սեւան»ի ժողովը այսօր է: Արդէն մի շաբաթ է, որ բոլորի խօսակցութեան նիւթը այսօրուան ժողովն է: Այսօր է որ հայ «Սեւան»ը պիտի պարզի իր դէմքը թէ՛ իրեն եւ թէ Ռուսին համար: Արդէն գիտեն, որ Դանօն բոլորովին հակառակ է դասադուլին, իսկ Ստեփանը ընդհակառակն: Այսօրուան զեկուցանողը Դանօն է եւ դրանց ընդհարումը անխուսափելի: Ժողովը պիտի սկսի ժամը 7ին, ժամը 6 է եւ սրահը արդէն լիքն է: Խումբ խումբ կանգնած՝ տաք վիճաբանութեան մէջ են:

Նախագահը զանգակը հնչեցրեց եւ լըռութիւն տիրեց:

— Քանի որ այսօր ես եմ ռեֆերենտը, ասաց Դանօն իր արծաթ ձայնով, առաջարկում եմ այս ժողովին համար ընտրել մի ուրիշ նախագահ:

Ընտրեցին Ներսէսը, գիս ալ իբրեւ քարտուղար: Գրում եմ ճառերը ամփոփելով, «հեռագրային» ոճով: Ռուսերէն կամ իրենց բարբառով խօսողների խօսքերը գրում եմ գիտցած հայերէնով:

— Ընկերներ, ասաւ Դանօն, ես իմ այսօրուան զեկուցմանս վերնագիրը դրել եմ ոչ՝ թէ այն, ինչ որ պաշտօնապէս կազմում է ժողովի նիւթը, այսինքն հըռչակուելիք համառուսական դասադուլին մասնակցելու կամ չմասնակցելու հարցը, այլ մի ընդհանուր հարց՝ պէ՞տք է առհասարակ Հայը մասնակցի ռուս ազատագրական շարժումին, թէ ոչ: Երկու պատճառ ունիմ դրա համար. նախ՝ որովհետեւ այս դասադուլը ռուս ազատագրական շարժումի արտայայտութիւններից մէկն է եւ երկրորդը՝ որովհետեւ այդ հարցը վերաբերում է ոչ միայն հայ ուսանողութեան, այլեւ ամբողջ հայ գիտակից հասարակութեան, որ, մանաւանդ այսօր, կանգնած է ճակատագրական երկընտրանքի առջեւ: Ես նկատում եմ ռուս ազատագրական շարժումը որպէս բուն ռուս ազգային շարժում, որ վերաբերում է միմիայն իրենց եւ ոչ թէ որեւէ մի ուրիշ ազգի: Գիտեմ, ասողներ կան, որ, քանի որ մենք ռուս քաղաքացի ենք, պէտք է հաւասարապէս բաժանենք այս երկրում ապրող բոլոր ժողովուրդների հետ երկրի բոլոր ցաւերը ու զրկանքները եւ վայելքները: Նախ ես չգիտեմ, կասկածում եմ, արդեօք այս երկրում ապրող Գերմանացիները, Լատիշները, Լեհերը եւայլն, պիտի մասնակցի՞ն այդ շարժումին, թէ ոչ: Բայց եթէ նոյնիսկ մասնակցին, այդ իմ տեսակէտիս համար ոչ մի նշանակութիւն չունի, որովհետեւ այդ բոլոր ազգերից—աշխարհի բոլոր ազգերից — եւ ոչ մէկը չի գտնւում այն պայմանների տակ ուր մենք ենք գտնւում: Մի տեղ մեզ սպանում են Փիզիքապէս; մի ուրիշ տեղ՝ հոգեպէս: Ցոյց տուէք մի ազգ, որի կեանքը նման է մեր կեանքին: Ես չգիտեմ, ի՞նչ դիրք կը բռնէր Միք. Նալբանդեանը, եթէ այսօր ողջ լինէր:

« Ռուսը շատ լաւ գիտէ մեր վիճակը: Գիտէ նաեւ, որ մեր մէջ ծնունդ է առել ազատագրական շարժում, որ արձանագրել է եւ արձանագրում է նահատակների շարքեր: Ի՞նչպէս է վերաբերում նա դէպի մեր շարժումը, լինի նա պահպանողական կամ յառաջադէմ, մուժիկ կամ մտաւորական, փիլիսոփայ Տոլսթոյ կամ զտարիւն սոցիալիստ Պլեխանով, որ մեր շարժումը անամօթաբար որակեց իբրեւ «բուրժուական շարժում »... Ռուսի վերաբերմունքը դէպի մեզ կա՛մ բացայայտ թշնամական է եւ կամ, ամենալաւ դէպքում, անտարբեր: Ռուսերէն «Եղբայրական օգնութիւն» գրքի նախաձեռնողը ոչ՝ թէ ռուս, այլ հայ Ջանշեյեան է: Ասելիքս նա է, որ մենք դէպի ռուս ազգային շարժումը պիտի վերաբերուենք ճիշդ այնպէս, ինչպէս նրանք են վերաբերւում դէպի մեր ազգային շարժումը:

Ա. ԹՈՒՆԻ ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ

(4) (Շար.)

ձեւ ու մարմին առած անկախ Հայաստանի գոյութեան։ Հիմնականը թէք մը հողն է՝ մնացա՞ծը ժամանակի խնդիր է։ Այս է պատմութեան անվերաքննելի վճիռը։

... Այս օրուան ապիրատ աշխարհին մէջ, ապրելու եւ իրաւատէր ներկայանալու իրաւունք ունին այն ժողովուրդները միայն, որ իրենց մեծ մեռելներու կտակին հաւատարիմ կը մնան եւ կը պայքարին՝ լաւագոյն ապագային զանոնք իրականացնելու համար։

Հանգէք իմ որբեր, ի գուր են յուզմունք,
ի զուր եւ անշահ։
Մարդակեր գազան՝ մարդը դեռ երկար՝
էապէս կը մնայ։

Մեսրոպ Քհնյ. Աւետեան (Առաջն. տեղապահ).— Եղեռնին մանրամասնութիւնները ծանօթ են բոլորիդ, Եղեռն՝ որ աննախընթաց է ազգերու պատմութեան մէջ։ Թշնամին ուզեց թաղել հայ ժողովուրդը իր հայրենի հողին մէջ։ Եւ սակայն հայ ազատատենչ ժողովուրդը յաջողեցաւ պետութիւն մը կերտել, ապշութեան մատնելով ոչ միայն իր դարաւոր թշնամին, այլեւ ամբողջ աշխարհը։

Մեր սուգը դեռ անդարմանելի կը մնայ։ Մենք դեռ չենք ստացած մեր հատուցումը իբրեւ կտակակատարները մեր ողբալի նահատակներու։ Հաւատքով եւ եղբայրական սիրով աղլցուն, ուխտենք չարունակել անոնց կիսատ թողած գործը հետապնդել։ Պիտի պահպանենք մեր սուրբ հաւատքը եւ ազգային նուիրական աւանդութիւնները, մեր մշակոյթը, մեր ոսկեղէնիկ լեզուն, մինչեւ որ հասնի այն երջանիկ օրը, երբ տարագիր հայութիւնը պիտի հաւաքուի մայր հայրենիքին մէջ, միատարր, հայկական հզօր պետութիւն սանեղծելով»։

Պատուելի Ղազարոսեան.— Մենք վերապրողներս, ոչ թէ 41 տարի վերջը, այլ եւ 410 տարի մեր նահատակներուն յիշատակովը պիտի ապրինք։ Անոնց վէրքերը, անոնց տաժանքը մերինն է եւ ամէն օր անոնք կը նորոգուին մեր սրտին մէջ։

Այսու ամենայնիւ, այսօր պարտականութիւն մը կը սպասէ մեզի։ Միանանք, հոգեկան անարատ զգացումով՝ միանանք, ես իմ հօրս, դուն քու մօրդ, դուք ձեր եղբօրն եւ քրոջը եւ բոլորս միասին մեր ազգականներուն, հաղորդուինք մեր հերոս եւ անմահ նահատակներուն հետ, ճանչնալու այն հաւատքը, որով անոնք դիմացան դժոխային տառապանքներուն, ու սիրենք զանոնք, եւ ուխտ ընենք անոնց առջեւ։

...Մեր ազգը մեծ բան կը պարտիմերեր— ջանկայլիշատակ Ս. Հայրերուն, Գրիգոր Լուսաւորիչին որ քրիստոնէական հաւատքը տուաւ Հայոց։ Ս. Մեսրոպին եւ Ս. Սահակ կաթողիկոսին, որոնք Աւետարանը տուին մեզի մեր լեզուով, Ս. Գ. Նարեկացիին, որ մեզի աղօթք ընել սորվեցուց եւ ուրիշ սուրբ հայրերու, որոնք հաւատքի եւ յաղթական կեանքի ախոյեաններն եղան։

... Սիրենք գիրար եւ հետեւինք՝ այն գեղեցիկ սկզբունքին որ կ՚ըսէ.—

Գլխաւոր բաներու մէջ միաբան,
Երկրորդական բաներու մէջ թոյլատու,
Ամէն բանի մէջ սէր։

Կարդացուած ճառերէն զատ կային նաեւ ուղերձներ զանազան միութիւններու կողմէ, բայց կարելի չեղաւ կարդալ, ժամանակ մնացած չըլլալով։

Նախագահի փակման խօսքէն վերջ, հանդիսականները հեռացան խոր ապաւորութեան տակ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Գալուստեան ազգ. վարժարանի շէնքերը պիտի փլցնեն 1957ին, որովհետեւ կը գտնուի Պուլաքի այն թաղամասին մէջ որ պիտի քանդուի Քաղաքաշինութեան որոշումով։ Միջոցներ կը խորհին նոր շէնք մը կառուցանելու համար տարբեր թաղի մը մէջ։

ԿՐՕՆԻ դասաւանդութիւնները ազգ. Գալուստեան վարժարանին մէջ արաբերէն կատարելու համար Եգիպտոսի Կրթական նախարարութիւնը շրջաբերական մը ուղղած էր վարժարանի հոգաբարձութեան։ Գահիրէի Քաղաք. ժողովը բացատրեց թէ վարժարանին աշակերտները ամէնքն ալ նոյն Եկեղեցւոյ զաւակներն են, իսկ ուսուցիչները Ազգ. Առաջնորդարանէն նշանակուած եկեղեցականներ։ Կրթական նախարարութիւնը 31 Մարտ 1956 թուակիր պաշտօնագրով մը արտօնեց որ կրօնի դասերը աւանդուին հայերէն։

ՄԱՐԱՂԱՅԻ (Իրան) մէջ որ 1947էն ի վեր երկու հարիւր ընտանիք մնացած էր, այսօր աւելի իջած է թիւը եւ միայն 75 ընտանիքներ կան որոնց տասը առ հարիւրը բարեկեցիկ են, մնացեալը աշխատաւոր։ Ունին դպրոցի գեղեցիկ շէնք մը եւ 700 գիրքերէ բաղկացած գրադարան մը։ Համայնքը կ՚աշխատի ունենալ պետական ծրագրով ազգ. դպրոց։ Զօրս դասարանով այս դպրոցը համայնքին վրայ կը նստի ամիսը 2000 ռիալ. դպրոցի շէնքին վրայ ծախսուեցաւ քանի հազար ռիալ։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Ռուբէն Վահագնի Յարութիւնեան (Թեհրանահայ, 15 տարեկան), Ամերիկայի Մասաչուսէթ նահանգի վաթսուն քաղաքներէ եկած առաջնութիւն շահած երիտասարդ ջութակահարներու մրցումին, առաջնութիւն շահած է եւ հանդիսացած է Պոսթընի ներկայացուցիչ։ Ռուբէն կը պատրաստուի մտնել Ֆիլատելֆիոյ Քորթիս երաժշտանոցը։

ՄԱՐՋԻԿ ՀԵՆՐԻԿ ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ 335 քիլօ նիշով, ծանրութեան թեթեւ կշիռքով հռչակուած է Պարսկաստանի ծանրութեան ախոյեան, եւ իբրեւ այդ պետական՝ ազգ. խումբի մէջ մտնելով մեկնած է Մոսկուա, մասնակցելու համար միջազգային մրցման։ Այս առթիւ Թեհրանի «Էթթէլաաթ» թերթը գրեց թէ Հենրիկ Թամրազեան իր վրայ կեդրոնացուց բոլորին ուշադրութիւնը։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ 18 զուտ հայկական դպրոցներ եւ մանկապարտէզներ կան, ազգային եւ տարբեր յարանուանութեանց պատկանող։ Աշակերտներու թիւը կը հասնի աւելի քան վեց հազարի։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պէյրութի մէջ մեռած է հալէպահայ ընկեր մը, Նշան Արըզեան։ Ծնած էր Մարաշ 1898ին։ Ունէր կազմակերպողի եզակի յատկութիւն։ Ջերմ հաւատացող էր Դաշնակցութեան ու մինչեւ իր մահը պահեց այդ ոգին։ Մասնակցած է զէնքերու փոխադրութեան, յետագային մեծ դեր կատարեց Թուրք նաւթաղանէն ճողոպրած Հայուհիները ապահով վայրեր փոխադրելով։ Իր կեանքի այդ շրջանը լեցուն է փայլուն էջերով։ Խոնարհ հերոսներէն էր։ Գերմարդկային ճիգեր ի գործ դրած է Աղեքսանդրէթի պարպումի օրերուն։

ՀՈՄՍԻ թաղ. ընտրութիւնները տեղի ունեցած են ապրիլ 22ին, ի ներկայութեան ընտր. յանձնախումբին, պետական քննիչին, փոխ-նահապապետի եւ Հոմսի քահանայի։ Ընտրութեան մասնակցած են 177ի վրայ 125 հոգի եւ ընտրուած Դաշնակցութեան թեկնածուները ստանալով 89 ձայն։

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ քառաձայն պատարագ մատուցուեցաւ Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ։ Ներկայ էին անգլիացի երկու բարձրագոյն պետական դէմքեր՝ Աւագ-դատաւոր Սըր Էրիկ Հալլինան եւ աւագ ոստիկանապետը՝ Ռոպինս եւ իր արուեստագէտ տիկինը՝ որոնք պատարագին հետեւեցան զմայլանքով։ Նոյն օրը հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ողբացեալ Դրոյի յիշատակին, նախագահութեամբ առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկ.ի։ Ներկայ էին նաեւ անգլիացի բարձրաստիճան հիւրեր, որոնց բացատրութիւններ կուտար Պ. Ն. Մաղսուտեան։

ԵՐԿՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

●

Մեզի կը հաղորդեն թէ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան երկու գիր յանձնած է Ամենայն Հայոց Հայրապետին, հետեւեալ երկու խնդիրներու մասին.—

Ա) Նախապէս իր տուած խնդրագիրը՝ Ծնունդեան տօնը բոլոր քրիստոնեաներուն հետ Դեկտ. 25ին տօնելու մասին, մերժուած էր եպիսկոպոսական ժողովէն։ Այժմ, որպէս զի Յոյնուար վեցի տօնը արժանապէս տօնուի սփիւռքի մէջ, կ՚առաջարկէ զայն փոխադրել մերձաւոր կիրակի օրուան երբ այդ օրը շաբաթամիջի հանդիպի։

Բ) Կոմիտաս վրդ.ի ի յարգանս դրողներու ընկերութեան կողմէ տրուած ցեբեկոյթին մէջ զայն Սուրբերու կարգը դասելու առաջարկը, եւ ներկաներու միահամուռ բաղձանքը պարունակող գիր մը՝ Գերագոյն հոգեւոր Խորհուրդին որոշման ենթարկելու համար այդ առաջարկը։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

●

«ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ» պիտի կոչուի Երեւանի թիւ 67 միջնակարգ դպրոցը, համաձայն Քաղաք. խորհուրդի որոշման։ Նոր ուսումնական տարուան նախօրեակին դպրոցի մուտքին առջեւ պիտի զետեղուի բանաստեղծին կիսանդրին։

«ՄԱՆՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԺԳ. եւ ԺԸ. դարերու» ժողովածուին երկրորդ հատորը հրատարակեց Գիտութեանց ակադեմիայի պատմութեան կաճառը։ Գրքին մէջ զետեղուած են 58 մեծ եւ փոքր բնագիրներ որոնց 33ը առաջին անգամ կը հրապարակուին։ Այս նիւթերը հաւաքուած են Ձեռագրատան դրչագիրերէն եւ ուրիշ աղբիւրներէ։ Ժողովածուին մէջ մասնաւորապէս կարեւոր տեղ կը գրաւեն Հեթում պատմիչի Քրոնիկոնին ԺԳ. դարու վերաբերեալ նիւթերը, Անանուն Սեբաստացիի, Ներսէս Արծկեցիի եւ ուրիշներու գործերը։ Դաւիթ եւ Վարդան Բաղիշեցիներու, Յակոբ Տարիկեցիի ձեռագրերուն մէջ շահեկան տեղեկութիւններ կան Հայաստանի մէջ միջաւատապետական պայքարի, կեանքի պայմաններու երեւոյթներու մասին։ Գիրքը ունի մատենախօսական բաժին եւ օտար բառերու բառարան։ Ներկայիս կը պատրաստուի Գ. հատորը։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՉԱԽԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Բ., 1955 տարուան մրցումին արդիւնքը

Հասած ձեռագիր վէպերէն, ժիւրիներու մեծամասնութեան ձայնով կը շահի Պ. Գաբրիէլ Թագւորեան (Աղեքսանդրիա), «Պահակը Պատնէշին վրայ» խորագրով վէպը։

Գ., 1956 տարուան նիւթն է՝
մանկական վէպ մը

Պայմաններ.— 1.— Պէտք է նուազագոյն յիսուն էջ ըլլայ, հասարակ գրքի էջով։

2.— Պէտք է ինքնատիպ ըլլայ եւ նախընտրաբար հայկական կեանքէ եւ աւանդութիւններէ քաղուած։

3.— Պէտք է մեզի հասնի մինչեւ 31 Դեկտեմբեր, 1956։

4.— Հեղինակի անունը եւ հասցէն պէտք է գրուած ըլլան առանձին թուղթի վրայ, եւ ոչ թէ գրութեան կցուած։

5.— Արդիւնքը կը յայտարարուի 31 Մարտ 1957ին։

6.— Մրցանակը՝ երեք հարիւր ս. ոսկի, կը բաժնուի առաջին հանդիսացողին՝ 150, երկրորդին՝ հարիւր, երրորդին՝ յիսուն ս. ոսկի։

Հասցէ.— ԳԷՈՐԳ ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ, 37, Քէյեալի փողոց, Ճիտէյտէ, Հալէպ, Սուրիա։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

12.— ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

— Իսկ ինձ համար՝ ամենաթոյլը, հասկանո՞ւմ ես։

— Հասկանում եմ, տիկին ...

— Միայն զոյների մէջ զանազանութիւն չկնի ...

— Զկնի, տիկին ...

Ուրիշ մի քանի պատուէրներ եւս տալով, ասաց նրան.

— Այժմ կարող ես գնալ։

Նա գլուխ տուեց եւ դուրս եկաւ։

Տակառապետի հեռանալուց յետոյ՝ ներս մտաւ ներքինապետ Բագոսը՝ իր խորշոմած, լերկ դէմքով, իր առանց թերթերուանքների կարմիր կոպերով, որոնք իրանց նեղ շրջանակի մէջ հազիւ կարողանում էին սեղմել նրա՝ զորտի աչքերին նման դուրս ընկած՝ անհանգիստ բիբերը։ Նա քաղթեամբ մօտեցաւ տիկնոջ պահարակին, այնքան ուշիկ քայլերով, կարծես, վախենում էր, մի գուցէ ոտները մտանէին իրան, եւ կանգնելով, խորտ ձայնով մրթմրթաց.

— Գնացին նախ տիկին Զարուհիի ձեռքը համբուրելու...

Մամիկոնեան տիկնոջ գոռոզ աչքերը վառուեցան բարկութեան կրակով։

— Յետո՞յ, հարցրեց նա խռովեալ ձայնով։

— Յետոյ գալու են այստեղ ճաշելու։

— Ե՞րբ։

— Ո՞վ է իմանում։ Եթէ տիկին Զարուհին չուշացնէ, շուտ կը գան։ Բայց սովորութիւնները յայտնի են. մինչեւ մի բան չուտացնէ, մինչեւ մի բան չխմացնէ, բաց չթողնի։

— Սամուէ՞լն էլ գնաց նրանց հետ։

— Սամուէլը բոլորից առաջ էր ընկած..

Տիկինը աւելի վրդովուեցաւ։

Ներքինապետը, արդէն իրան հասած համարելով իւր նպատակին, աւելի առաջ տարաւ քսութիւնը, ասելով.

— Սամուէլը հրամայեց, որ Մուշեղին եւս հրաւիրեն ճաշի ...

— Եւ Մուշեղը համաձայնեցա՞ւ գալու։

— Համաձայնեցաւ ... Սամուէլի հետ նա այդպէս է ...

Վերջին խօսքերի միջոցին բանսարկու ձեռքերը մօտեցրեց եւ երկու ցուցամատները կցեց միմեանց հետ, որ միութեան նշան էր։

Միեւնոյն ամրոցում ապրող Մամիկոնեան երեք եղբայրներին, Վարդանի, Վասակի եւ Վահանի — ընտանիքները, թէեւ առերես բարեկամ էին, բայց ի ներքուստ թշնամական յարաբերութեանց մէջ էին։ Եւ այդ ոխերիմ թշնամութիւնը ունէր իւր աղետալի պատճառները, Վասակը սպանել էր իւր հարազատ եղբօրը Վարդանին, իսկ Վահանը՝ Սամուէլի հայրը՝ մտնելով եղբայրասպան Վասակին Շապուհ արքայի ձեռքը՝ նոյնպէս սպանել տուեց։ Այդ տան մէջ արեան թշնամութիւն կար, — ընտանեկան անմոռանալի վրէժխնդրութեան թշնամութիւն ...

Բայց կեղծ — ազնուապետական քաղաքավարութիւնը սքօղում էր այդ թշնամութիւնը։ Տիկնոջը վրդովեցրեց՝ ոչ այնքան Սամուէլի Մուշեղին ճաշի հրաւիրելը, որը նրա հօրեղբայր Վասակի որդին էր, որքան ներքինապետի հաղորդած այն տեղեկութիւնը՝ թէ Սահակ Պարթեւը գնաց նախ տիկին Զարուհիի ձեռքը համբուրելու։ Այդ սպասը տիկինը սպասում Վարդան Մամիկոնեանի այրին էր։ Իսկ Սահակը, որպէս նախընթաց գլխում ցոյց տուինք, այդ Վարդանի դստեր որդին էր։ Այդ էր պատճառը, որ Սահակը, սովորութիւն ունէր՝ ամէն անգամ, երբ նրան պատահում էր իւր քեռիների ամրոցը գալ, նախ մտնել տիկին Զարուհիի մօտ, մխիթարել նրան եւ իւր յարգանքը յայտնել իւր սգաւոր քեռակնոջը։ Եւ այդ սաստիկ բարկացնում էր Սամուէլի մօրը։

«Ամէն անգամ, երբ այդ գոռոզ պարթեւը յայտնւում է մեր ամրոցում, միշտ մի առիթ է գտնում ինձ վիրաւորելու»... մտածում էր նա եւ ուռած չրթունքները դողում էին սրտի խռովութիւնից։

— Որմիզդուխտի մասին մի բան չիմացա՞ր, — դարձաւ նա դէպի ներքինապետը։

— Նա հիւանդ է ...

— Ուրեմն ճաշի չի՞ գայ։

— Եթէ առողջ եւս լինէր չէր գայ ... ասաց ներքինապետը եւ նրա երեսի կնճռոտ կաշին, աւելի կծկուելով, ծիծաղի նման մի բան ձեւացրեց խորամանկ դէմքի վրայ։

Իսկ Սամուէլի մօր դէմքը փայլեց անկեղծ ուրախութեամբ, երբ իմացաւ, որ Որմիզդուխտը ճաշին չի լինի։ Գեղեցիկ, քաղցրաբարոյ կինը, մանկահասակ հարսը չքեղանում, կարող էր ստուեր ձգել նրա վրայ։ Նախանձը չափ չունէր այդ փառասէր Արծրունու սրտում, թէեւ նա արդէն հասակը առած եւ թառամած կին էր։

Ներքինապետի եւ տիկնոջ խօսակցութեան միջոցին, երբեմն գահլճի դուռը աննկատելի կերպով շարժւում էր եւ նրա նեղ բացուածքից նայում էին երկու լուսափայլ աչքեր։ Մէկը նախասենեակում լրտեսում էր։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

զինամթերք եւ պաշար կը տանի՛ր ապըս – տամբներուն ։

× «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ միայն կիրակի օր 15·000 նոր զինուորներ ցամաք հանուեցան Ալժերիա եւ կը շարունակէ գործողութեանց դադարումը պահանջել ։ Ընդհ. դատախազը հետապնդումներ կը կատարէ այս օրաթերթին եւ «Իւմանիթէ-Տիմանշ»ի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ իրենց հրատարակութիւններով կը վընասեն ազգ. պաշտպանութեան ։

× Անգլօ-Իւեան նախարարը, Պ. Կաստոն Տէֆէռ, քաղաքապետ Մարսէյլի, կ'առաջարկէ երրորդ ելք մը գտնել Ալժերիոյ տագնապին լուծման համար, ճանչնալով անոր ներքին ինքնավարութիւնը ։

«ՁԵՐ ՊԱՐՏՔՆ Է ՍՊԱՆՆԵԼ ՀԱՐՏԻՆԿԸ»

Կիպրոսի Ցեղ. Կոմիտէն, Խոքա, Մարտ 13ին կոչ մը ուղղեց բոլոր Յոյներուն, պատուիրելով սպաննել անգլիացի կառավարիչ – հրամանատարը, մարաջախտ Սըր Ճոն Հարտինկ։ Կոչը ստորագրած է նախկին յոյն զնդ. Կռիվաս, կեղծ անունով՝ Դիկենիս որ կ'ըսէ․․

— «Կառավարութը (զերմ. մարգպետ) Ճոն Հարտինկի սպանութիւնը պարտականութիւնն է ամէն Յոյնի։ Փոխան նիւթական վարձատրութեան մը զոր միայն սրիկայ մը կրնար առաջարկել եւ զոր միայն ուրիշ սրիկայ մը կրնար ընդունիլ, մենք կը խոստանանք Կիպրոսի դահիճը սպաննող անձը հռչակել ազգային հերոս»։

Բրիտանական ոստիկանութիւնը անմիջապէս ազդեր փակցուց պատերուն վրայ, յորդորելով որ զգուշանան մոլեռանդ ահաբեկիչներէն։ Ցարձակումները կը շարունակուին Կիպրոսի քաղաքներուն մէջ։ Առջի օր ռումբ մը նետուեցաւ Նիկոսիոյ զօրանոցին դէմ, ուրիշ մըն ալ պայթեցաւ եկեղեցիին մօտ։ Անգլ. ուժերը խուզարկութիւններ կատարեցին Քիքոյի վանքին մէջ, փնտռելով Դիկենիսը։ Բոլոր վանականները լուսանկարուեցան, իրենց մատներուն դրոշմն ալ առնուեցաւ։ Միեւնոյն ատեն խուզարկուեցաւ դպրանոց մը եւ վանական մը ձերբակալուեցաւ։ Բոլոր քահանաները եւ վանականները մասնաւոր անձնագիրներ պիտի ունենան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ բոլոր արգելարանները պիտի ջնջուին Խ. Միութեան մէջ, առ առաւելն 18 ամիսէն։ Անոնց տեղ պիտի հաստատուին աշխատանքի եւ վերադաստիարակման կայաններ, ինչպէս յայտարարեց բարձր պաշտօնատար մը, Ֆրանսացի ընկերվարականներու պատուիրակութեան առջեւ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, ընդհանրապէս արգիլուած է քաղաքացիներու աքսորը դէպի հեռաւոր վայրեր, թէեւ դեռ կրնայ գործադրուիլ քաղաքական յանցաւորներու համար, պատշաճ դատավարութեամբ ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրած են Գահիրէի մէջ, Մայիս 15ին, քննելու համար Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին տեղեկագիրը ։ Արաբական Դաշնակցութիւնն ալ ժողով պիտի գումարէ, իբրեւ օրակարգ ունենալով Ալժերիոյ խնդիրը եւ Ֆրանսայի դէմ ձեռք առնուելիք միջոցները։ Եգիպտոսի ազգ. պաշտպանութեան փոխ – նախարարը յայտարարեց թէ երկիրը այժմ ի վիճակի է հում նիւթեր ճարելու իր զինակիցներուն, զէնքի արտադրութեան համար։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ (կաթոլիկ) վերջացուց իր համագումարը։ Բանաձեւերէն մին կը տրամադրէ ծրագրեալ պայքար մղել համայնավարութեան դէմ։

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Պելկրատ հասնելով, յայտարարեց թէ շատ գոհ մնացած է Փարիզ կատարած այցելութենէն։ Այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆրանսայի ներկայ վարիչները իրատես են ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ որոշեց ջնջել փշաթելերը եւ ականները՝ Աւստրիոյ սահմանին վրայ, բանալով Փեշթա – Վիէննա ճամբան։ Զինուորներ ձեռնարկած են բոլոր արգելքները վերցնելու ։

ԺԱՆ Տ'ԱՐՔԻ տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի օր, աւանդական հանդիսաւորութեամբ։ Փոքր միջադէպ մը ծագեցաւ Մարսէյլի մէջ։ Փարիզի արարողութեանց առթիւ Հանրապետութեան նախագահը բացաւ նոր յիշատակարան մը, Թրոքատէրոյի հրապարակին վրայ։ Յիշատակարանը նուիրուած է 1914ի զոհերուն ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԳԷՏ Ալեքսանդր Ֆատեյեւ մեռաւ Մոսկուայի մէջ։ Գրողներու Միութեան նախագահն էր։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին։

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի ։

Մայիս 31ին, առանց բացառութեան թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որոնք չեն փակեր իրենց յետնեալ պարտքերը։

Այս պարագան մասնաւորապէս կը յիշեցնենք Լիոնի այն բաժանորդներուն որոնց հաշիւները տեղեկացուցած ենք մանտա-քարտով, բայց չեն պատասխանած ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Պ. Կարպիս Տէօլէնեան, Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան, Այրի Տիկին Աղաւնի Մելիքեան, Այրի Տիկին Տիրուհի Պաղտասարեան, համայն Երանեան ընտանիքը, Այրի Տիկին Մաքրուհի Մինասեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները եւ բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, զարմուհիին եւ սանուհիին տարաբախտ

Օր. ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՏԷՕԼԷՆԵԱՆԻ
(Պարտիզակցի)

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին, իր բնակարանը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի, 16 Մայիս, ժամը 14ին, Պանթէօյի Սէն Էթիէն եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թաղին գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։ Հաւաքուիլ ժամը 13·30ին իր բնակարանը, 55 rue d'Arcueil։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 188 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տ'Արքէօյ ։

ՏՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ HAVRE

Այցելելու ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի կողմէ, Մայիս 21 Երկուշաբթի, Հոգեգալստեան երկրորդ օրը։ Օթոքարը կը մեկնի «Էկլիզ Պէլվիլէն» առաւօտեան ժամը 6·30ին եւ Փարիզ կը վերադառնայ իրիկուան ժամը 11ին։ Ճամբու ընթացքին կը հանդիպի պատմական վայրեր՝ Ռուանի Մայր եկեղեցին, Ժանն տ'Արքի հըրկիզման վայրը եւն.։

Օթոքարին մէջ գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ ։

Օթոքարի ծախքը 1500 ֆրանք ։

Դիմել Էֆխանեանի, 70 rue Julien Lacroix եւ ճաշարան Արթիւր ։

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
78, Rue Cardinet, Paris,
Métro : Malesherbes

Շաբաթ, 26 Մայիս 1956, ժամը 21ին

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴԱՇՆԱԿ-ՋՈՒԹԱԿ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (դաշնակահար), ՌԸՆԷ ՄԱՍՔՈՐ (ջութակահար)։

Ցայտագիր.— ՉԱՆԻԻ (լա մաժէօռ), ՄՈՑԱՐԹԻ (սօլ մաժէօռ), ՊՐԱՄՍԻ (րէ մինէօռ) եւ ԼԸՔԷՕԻ (սօլ մաժէօռ) դաշնակի եւ ջութակի սոնաթները ։

Տոմսերու գին՝ 200էն 500 ֆրանք։ Ուսանողներու համար զեղչ։ Դիմել՝ Սրահը, կամ Կիւրեղ Մանուկեանի,
15, Rue du Sentier. Tél. : LOU. 41-29

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանին պզտիկներու համար բազմաթիւ դիմումներ կ'ըլլան Շրջ. Վարչութեան։ Որպէսզի մասնաճիւղերուն տեղը ապահովուի, Փարիզի շրջանի եւ գաւառի մասնաճիւղերէն անոնք որ մանուկներ ունին, կը խնդրուի շուտով արձանագրութիւնները կատարել եւ հաղորդել Շրջ. Վարչութեան։

Իսկ այն մասնաճիւղերը որոնք չունին պզտիկներ, նոյնպէս հաճին անյապաղ իմացնել։ Շրջ. Վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 38րդ տարեդարձին առթիւ Լիոն – Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է Հոգեգալստեան տօնին (20 եւ 21 Մայիս) կիրակի եւ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին Տէսինի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ, եղբայր Կարօ Օհանեանի կողմէ նուիրուած բաժակի մրցումները, Փարիզի, Ալֆորվիլի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարսիլիոյ Արծիւի եւ Լիոն – Տէսին մարզական ֆութպոլի միութիւններու միջեւ ։

Նաեւ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս մը Տէսինի քաղաքապետարանին սրահին մէջ։ Շատ մը անակնկալներ։ Պիտի երգէ Տիկին Աբաճխի Մուրատեան Փարիզէն։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի շրջակայ հայութիւնը քաջալերել հայ մարզական խումբերը։

ՓՐՈՖ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը կը մասնակցի դասախօսութեան մը, որ սարքուած է ի յարգանս ողբացեալ Փրոֆ. Կարապետ Աղաճանեանի յիշատակին, Մայիս 15ին, ժամը 21ին։

ՓՐՈՖ. ԿԱՇՔԵԼ

(Բժշկապետ յիմարանոցական հիւանդանոցներու), պիտի խօսի նիւթ ունենալով, «Փրոֆ. Աղաճանեանի բերած տուրքը արդի ջղագիտութեան»։

Սիրով կը հրաւիրուին բժիշկները եւ հանգուցեալին բարեկամները։

Սալ Տէպա, 60 rue Monceau։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արամ Մարգարեան (Նիքսարցի) կը փնտռէ իր ազգականները, որոնք տարագրութենէն ի վեր կորսուած են։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել.—

30, Rue Arnaud Miqueu
Bordeaux (Gironde) France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն-Ժերոմի Թաղական խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է Մարթէկոյի դպրոցի խնամակալութենէն 10,000 ֆր., ի նպաստ Թաղիս դպրոցին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շատ լաւ ափիէսէօրներ, չափի վրայ։ Դիմել՝

Jacques TAYLOR
55, Rue de Rivoli, Métro :: Chatelet

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարանդեան» խումբի ժողովը երկուշաբթի, 14 Մայիս, ժամը 9ին, ընկեր Օհանեանի բնակարանը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն վարչութեան ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի վերամուտին առաջին ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20·30ին Խրիմեան սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ կը կատարուին նոր անդամագրութիւններ ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ 18 Մայիս, ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է, առանց մասնաւոր հրաւէրի։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 26 Մայիս, ժամը 20·30ին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիս, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քառէին դէմը)։

Նիւթը՝ Մկրտիչ Պարսամեանի Գրական գործունէութիւնը եւ իր վերջին հատորը

Կը խօսին ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Մուտքը ազատ է ։

27 ՄԱՅԻՍ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած «Մ. Ռափայէլեան Նախ. Աշակերտներու Միութեան»կողմէ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի պարտէզներուն մէջ
26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres

Եւրոպական պարեր.—

Orchestre MANUEL PIZZARO

Մասնակցութեամբ՝ «Նայիրի» երգչախումբ, ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի, ԲԻՒԶԱՆԴ ՖՆՏԻԿԵԱՆի (կիթառ), ԱՐՇԱՒԻՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ (ձեռնադաշնակ) եւ ուրիշ անակնկալներ ։

Եթէ օդը աննպաստ ըլլայ, հանդէսը տեղի կ'ունենայ գոց սրահին մէջ ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ ։

Այս կիրակի, ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները ինչպէս եւ փափաքողները ։

Հաճելի ժամանց։ Մատչելի պիւֆէ ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ (Սիրոյ հեզ նամակներ)։ Գրեց Վազգէն Շուշանեան, Ա. Ծառուկեանի յառաջաբանով։ Բ. տպագրութիւն։ Հրատ. Էտվան (թիւ 23)։ Պէյրութ 1956։ Գին 1·25 տոլար։ Մամուլի տակ.— «Պետրոս Դուրեանի քերթուածները եւ նամակները»։ Վազգէն Շուշանեանի «Արձակ էջեր»։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։

Պիտի խօսի երիտասարդ մտաւորական Եղիշէ Ստեփանեան։ Նիւթը՝ «Մշակոյթը իբրեւ ազդակ»։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայուհի մը, խնամելու համար տարեց կին մը։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

#

ՊԷԼՎԻԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Տիկին Արթինեանի (նպարավաճառ) մօտ՝
68, Rue Julien-Lacroix,

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՅԻՍ
MERCREDI 16 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7579 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3390

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

•

Ինչպէս ամէն տեղ, Ֆրանսայի մէջ ալ համայնավար կուսակցութիւնը բացառիկ ժողովներ սարքեց Մոսկուայի 20րդ համագումարին առթիւ:

Անշուշտ օրակարգի խնդիրը պիտի ըլլար Սթալինականութեան դէմ բացուած պայքարը, որ տակաւին կը շարունակէ զբաղեցնել բոլոր կարմիր կազմակերպութիւնները:

Անգլիոյ մէջ նոր «արձակեցին» կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Հարրի Փոլեթ, որ այդ պաշտօնը եւ թերթը կը վարէր 25 տարիէ ի վեր:

Պաշտօնական յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ ընդհ. քարտուղարը «հրաժարեցաւ» առողջական պատճառներով: Ինքն ալ նամակ մը գրած է, այդ իմաստով:

Բայց իրազեկներ ուրիշ բան կը պատմեն, յիշելով Պ. Փոլեթի թունդ սթալինական զօրծունէութիւնը:

Սթալինամարտին մէջ ամէնէն համարձակ դիրքը բռնեցին լեհ եւ չեխ համայնավարները, թթու բառեր գործածելով «Հանճարեղ»ին դէմ:

Փարիզի Կ. Կոմիտէին անցեալ չաբթուան բացառիկ ժողովին մէջ երկար ճառ մը խօսեցաւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, որ Սթալինի հարազատ արտայայտիչը կը համարուէր, տարիներէ ի վեր:

Եւ սակայն ստիպուեցաւ կարգ մը խոստովանութիւններ կատարել, գոհացում տալու համար հանրային կարծիքին:

Ուրեմն, առանց բուռն բառեր գործածելու, բացատրեց թէ Սթալինի «մեծ սխալը» եղաւ անձի պաշտամունքը:

— « Ինքն էր որ մեզի սորվեցուց քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան անհրաժեշտութիւնը: Եւ սակայն, անձի պաշտամունքով, թոյլ տուաւ որ դադրին նշմարիտ քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը: Եւ յանգեցաւ ինքնահաւանութեան ու յանձնապաստանութեան »:

«Մոզաւ զանգուածներու առեղծագործ դերը եւ նոեմացուց կուսակցութեան, հետեւաբար եւ ամբողջ ժողովուրդին դերը, մասնաւորաբար հիթլերական Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին մէջ»:

— «Աղկէ ծագեցան այն տեսական սըխալները որոնք չսրբագրուեցան, որոնք նոյն-իսկ տարածուեցան ու ծանրացան, քանի որ վարդապետականութիւնը ծաւալած էր, եւ մարդիկ կը գոհանային Սթալինը կրկնելով: Այլեւս չկար կենդանի մտածում, խոր վերլուծում: Կը վախնային որ ընդհարումներ կ'ունենան »:

Հաւաքական ղեկավարութեան խախտումի մասին ալ խօսելով, Թորէզ դիտել կուտար նոյն փափկանկատութեամբ.

— « Տղայական պիտի ըլլար, օրինակ, ըսել թէ դատական սխալները պարզապէս մէկ մարդու կամ քանի մը մարդոց կամքն է: Խնդիրը շատ աւելի բարդ է»:

Իբրեւ եզրակացութիւն, Թորէզ ճիշդ կը գտնէ կուսակցութեան ընդհանուր դիծը, «հակառակ բոլոր սխալներուն եւ վըրիպումներուն »:

Այս կէս - բերան խոստովանութիւննե-րը անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ՝ պաշտ արտասահմանի մէջ անգամ, համայնավար կուսակցութեան վարիչները տառապէս կառչած են Կրեմլինի հրահանգներուն:

Նոյն իսկ այսօր, երբ խուսափած է «ժողովուրդներու Հայրիկ»ին արեւը, անոնք չեն համարձակիր լման խոստովանութիւններ կատարել, ձաղկելով, օրինակ, 1936 – 37ի զանգուածային «մաքրագործումները»:

Քրիստոնէութեան մէջ անգամ այսքան ահուդող պատճառած չէր «Վարդապետն տայց»ը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

•

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարչապետը, Պ. Կի Մոլէ եւ արտաքին նախարարը, Պ. Ք. Փինօ օդանաւով մեկնեցան երէկ, երեքշաբթի, եւ Մոսկուա հասան նոյն իրիկունը, եօթը ժամէն: Պիտի մնան մէկ շաբաթ: Ինչպէս գրած էինք երէկ, Պ. Փինօ պաշտօնական այցելութենէն վերջ ուրիշ քաղաքներ ալ այցելելով, պիտի հանդիպի նաեւ Հայաստան, մնալով երկու օր:

Առաջին անգամ է որ Ֆրանսայի վարչապետ մը Մոսկուա կ'այցելէ 1944էն ի վեր, երբ զօր. տը Կոլ հոն կ'երթար, դաշնագիր մը կնքելու համար: Հիւրերը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին մառեշալ Բուլկանին եւ ուրիշ նախարարներ: Կ'ըսուի թէ Պ. Մոլէ Փարիզ պիտի հրաւիրէ Խ. Միութեան վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ: Մոսկուայի մէջ դիւանագիտական խօսակցութիւնները սկսան երէկ եւ պիտի շարունակուին մինչեւ շաբաթ: Վարչապետը Փարիզ պիտի վերադառնայ Կիրակի: Միացեալ զեկոյց մը պիտի հրատարակուի, երբ խօսակցութիւնները վերջանան:

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, « Լը Մոնտ », երէկ հրատարակած էր իր մասնաւոր թղթակցին տեսակցութիւնը մառեշալ Բուլկանինի հետ: Վարչապետը բացատրած է թէ «համակեցութիւնը տեսական, վերացական ըմբռնում մը չէ, այլ կենդանի իրականութիւն մը որ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան հիմը կը կազմէ: Միայն երկու ելք ունինք.— Խաղաղ համակեցութիւն կամ պատմութեան ամէնէն աւերիչ պատերազմը: Հինգ հիմնական սկզբունքներ կան ապահովելու համար ազգերու կենսական շահերը,— Յարգել իրաքանչիւրին հողային ամբողջութիւնը եւ գերիշխանութիւնը, յարձակում չկատարել, չմիջամտել ազգի մը ներքին գործերուն, տնտեսական գործակցութիւն հաստատել, հաւասարութիւն եւ փոխադարձ շահ խաղաղ կենակցութեամբ»:

Զինաթափութեան մասին ալ խօսելով, Բուլկանին ըսեր է թէ Խ. Միութիւնը վճռած է պայքարել սպառազինութեանց կըրճատման, հիւլէական զէնքերու արգելման եւ միջազգային ազդու հակակշռի համար: «Խ. Սիութիւնը քանիցս փորձեց գործադրել այս կէտերը, բայց մեր ընկերակիցները իրենց սեփական առաջարկներէն ալ հրաժարեցան, ամիջապէս որ մենք կ'ընդունէինք զանոնք: Խալով Գերմանիոյ վերամիացման, Բուլկանին դիտել կուտայ թէ արդար չէ այդ խնդիրը կապել զինաթափութեան հետ, լինչ որ յաւել-ուածական դժուարութիւններ կը պատճառէ արդէն դժուարին հարցի մը մէջ:

Մառեշալը Հիւս. Ափրիկէի կացութեան մասին ալ խօսելով, գնահատած է Ֆրանսան՝ Մարոքի եւ Թունուզի հարցերուն խաղաղ կարգադրութեան համար: Իր համոզումով, Ալժերիոյ խնդիրն ալ կրնայ խաղաղութեամբ կարգադրուիլ: Խ. Միութիւնը պիտի ջանայ մեծապէս աւելցնել իր առեւտուրը Ֆրանսայի հետ, երկարատեւ համաձայնութիւններով, պայմանաւ որ յարգուին հաւասարութիւնը եւ փոխադարձ օգուտը, առանց խտրութեան: «Մեր կարծիքով առեւտուրը կոչուած է կարեւոր դեր մը կատարելու միջազգային գործակցութեան ընդարձակման մէջ: Մասնաւորապէս նպաստաւոր գետին մը ունինք նաեւ մշակոյթի յարաբերութեանց զարգացման համար: Խորհրդային քաղաքացիները կը գնահատեն Ֆրանսայի ժողովուրդին մշակոյթը: Որքան գիտենք, Ֆրանսացիներն ալ մեծապէս կը շահագրգռուին մեր մշակոյթով: Հետեւաբար մեր գործը պիտի ըլլայ կարելին փորձել, փոխադարձաբար զարկ տալու համար մշակութային յարաբերութեանց »:

× Մոսկուայի ռատիօն «քաղաքական մեծ դէպք մը» համարելով Պ. Պ. Կի Մոլէի եւ Ք. Փինոյի այցելութիւնը, շատ նպաստաւոր կը նկատէ զայն՝ համակեցութեան զօրացման համար: Այս առթիւ կը մեղադրէ անոնք որ կը կարծեն թէ այցելութիւնը օգտակար պիտի ըլլայ միայն Խ. Միութեան համար, «որուն նպատակն է պառակտել արեւմտեան պետութիւնները»: Երկու երկիրներն ալ խաղաղութիւն կ'ուզեն, երկու ժողովուրդներն ալ հակառակ են պատերազմին եւ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն հաւաքական ապահովութեան:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

ՇԷՅՔՍՓԻՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆ

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը Ապրիլ 30ի թիւը նուիրած է Շէյքսփիրի մահուան 340ամեակին (1616 – 1956):

Այս առթիւ կը խօսին աշխարհահռչակ թատերագրին գործերուն հայերէն թարգմանութեանց եւ թատերական ներկայացումներու մասին:

Աշխատակից մը, Վ. Թերզիպաշեան, կը յայտնէ թէ «Առաջին անգամ հայ գրականութեան մէջ Շէքսպիրի անունը երեւացել է 17րդ դարում: Թերեւս տարօրինակ կը լինէր նշել, որ այդ դարում Շեքսպիրի անունը անծանօթ է եղել Ֆրանսիայում»:

Յօդուածագրին կարծիքով, Շէյքսփիրի մուտքը հայ գրականութեան մէջ ունի աւելի քան մէկուկէս, իսկ հայ թատրոնին մէջ մէկ դարու պատմութիւն:

Ուրիշ աշխատակից մը, Սուրէն Վահունի, Շէյքսփիրի գործերուն նոր թարգմանութեան առթիւ, մասնաւորապէս կը յիշէ Յովհաննէս խան Մասեհեանը, «որի անզուգական թարգմանութիւնները, *Համլետը, Օթելլօն, Մակբեթը, Արքայ Լիրը, Վենետիկի Վաճառականը*, վաղուց ի վեր հիացմունք են պատճառում մեզ»:

— « *Այդ խսկապէս մեծատաղանդ թարգմանչի շնորհիւ, Շեքսպիրը յուզեց, ցնցեց, կախարդեց նաեւ Հայոց լեզուով եւ մենք զգացինք որ մեր լեզուն ընդունակ է արտայայտելու մարդկային մաքի ամենանրբին, նոյնիսկ շատ լեզուներէ համար անորսալի համարուող երանգնե-րը*»:

Այո՛, «ընդունակ է»: Եւ սակայն, ահա 35 տարի է որ ամէն խեղկատակութիւն կը փորձեն Երեւանի մէջ, ցամքեցնելու համար այդ ընդունակութեան աղբիւրները: Ամբողջ «էսթետիկա»ն եւ «կոլորիտ»ը...

Յօդուածագիրը յետոյ կը ներկայացնէ Շէյքսփիրի գործերուն վերջին թարգմանիչը, Խաչիկ Դաշտենց:

Երեւանի պետական Հրատարակչականը ցարդ հրատարակած է երեք հատորներ, որոնց մէջ ամփոփուած են Շէյքսփիրի գործերէն 19ը: Հինգը թարգմանած է Յովհ. Մասեհեան, երեքը՝ Վ. Սուրէնեան, Ս. Ալաջաջեան, Վ. Թերզիպաշեան, մնացեալ 11ը՝ Խ. Դաշտենց:

Յօդուածագիրը ջերմապէս կը գնահատէ բանաստեղծ Դաշտենցը, ըսելով թէ շատ լաւ հայերէն, անգլերէն եւ ռուսերէն գիտէ եւ յաջողած է հարազատօրէն թարգմանել դժուարին գործեր:

Անշուշտ օգտուած է նաեւ, Մասեհեանի թարգմանութիւններէն:

— « *Եւ Շեքսպիրի շողշողուն մետաֆորներն ու էպիտետները, նրբին ակնարկները, անսպառ հումորն ու սպանիչ սարկազմը հաղորդելիս թարգմանիչը մեծ մասամբ հասել է գրական արդիւնքների* »:

Կ'արժէր լայնօրէն ներկայացնել թէ թարգմանութեանց եւ թէ թատերական ներկայացումներու պատմութիւնը:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՈՇԱԾ Է ԿՐՃԱՏԵԼ 1,200,000 ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ

Մոսկուայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մամուլի վերատեսուչը, Իլիչեւ, պաշտօնական յայտարարութիւն մը կարդաց Մայիս 14ին, ըսելով թէ կառավարութիւնը որոշած է 1.200.000 զինուոր կրճատել մէկ տարուան ընթացքին, մինչեւ 1957 Մայիս 1, առանց սպասելու զինաթափութեան համաձայնութեան մը: Այս առթիւ կը յիշէ թէ անցեալ տարի ալ 640.000 զինուորներ արձակուած էին:

Մոսկուայի ռատիօն անմիջապէս հաղորդեց այս յայտարարութիւնը, ի լուր ամենեցուն: Յայտարարութեան յառաջաբանը կը պարզէ այս կրճատման պատճառները, մասնաւորապէս յիշելով միջազգային յարաբերութեանց բարւոքումը, մեծ պետութեանց վարիչներուն միջեւ կատարուած շփումները, միջազգային գործակցութեան կուսակիցներուն դիրքին զօրացումը:

Յետոյ կը բացատրէ թէ «զինարշաւը կը կազմէ գլխաւոր արգելքը յարաբերութեանց վերջնական մեղմացման, մասնաւորապէս անհրաժեշտ կը գտնէ արգիլել հիւլէական սպառազինութիւնները եւ ցաւ կը յայտնէ որ «ցարդ համաձայնութիւն մը չգոյացաւ այդ մասին, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու եւ իր արեւմտեան ընկերակիցներուն ժխտական դիրքին: Զինաթափութեան մասնախումբը դարձաւ վարագոյր մը՝ քողարկելու համար զինարշաւը եւ ամլութեան դատապարտուեցաւ, իբրեւ հետեւանք այն իրողութեան որ բոլոր անդամները միեւնոյն ատեն անդամ են Ատլանտեան ճակատին, բացի Խ. Միութենէն»:

Խ. Միութիւնը հետեւեալ որոշումները տուած է.—

1. *Մէկ տարուան ընթացքին, այսինքն 1957 Մայիս մէկէն առաջ, նոր եւ աւելի կարեւոր կրճատում մը կատարել, արձակելով 1.200.000 զինուորներ: Ուրեմն լուծել 63 զօրաբաժիններ եւ արեւելեան Գերմանիայէն ետ կանչել աւելի քան 30 հազար զինուորներ:*
2. *Նոյնպէս փակել զինուորական վարժարաններուն մէկ մասը եւ ծառայութենէ դադրեցնել 375 մարտանաւեր:*
3. *Ջեղչել 1957ի զինուորական ծախքերը, համաձայն զինուորներու եւ սպառազինութեանց կրճատման:*
4. *Արձակուած զինուորներուն գործ ճարել ճարտարարուեստութեան եւ հողագործութեան մէջ:*

Այս որոշումներով, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ գործնապէս նպաստել զինաթափութեան ծրագրին իրագործման: Այս առթիւ կը հաստատէ թէ Ֆրանսացի եւ անգլիացի ժողովուրդները, ինչպէս եւ Խ. Միութեան եւ ուրիշ եւրոպական պետութեանց ժողովուրդները պատերազմ չեն ուզեր: Միեւնոյն ատեն պատրաստակամութիւն կը յայտնէ յառաջիկային քննել նոր կրճատումներու խնդիրը, եթէ Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա համապատասխան զեղչեր կատարեն իրենց զինեալ ուժերուն եւ սպառազինութեանց մէջ:

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մոսկուայի յայտարարութիւնը անակնկալ մը չէր, թէ աւելի արժէք պիտի ունենար եթէ զինաթափութեան խորհրդային պատուիրակութիւնը տրամադրութիւն ցուցնէր ընդունելու եղած առաջարկները, մասնաւորապէս օդանաւային հակակշիռը: Ուրիշներ ալ դիտել կուտան թէ Խ. Միութիւնը աշխատաւոր ձեռքերու պէտք ունի եւ չի կրնար միշտ զէնքի տակ պահել 4–5 միլիոն զինուորներ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՏԱՍՏԱՆ...

Պողպատէ ջիղեր պէտք է ունենալ հետեւելի կարենալու համար այն ազգադաւ ու ազգաքանդ պայքարին, որուն լծուած են Հայաշխարհի բոլոր «արդարակորով»-ները, մասնաւորաբար Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս. ընտրութենէն առաջ եւ այդ ընտրութենէն ետք :

« Լծակից»ները ,— հնչակեան, ռամկավար, անկուսակցակա՞ն, նոյնիսկ ... ապա Դաշնակցակա՞ն, — ուզեցին այս ամօթալի ու թունալից պայքարին մասնակից դարձնել

Ա) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը :

Բ) Հայ բարձրաստիճան եկեղեցականներ :

Գ) Բարեմիտ եւ ոչ – բարեմիտ «չէզոք»ներ :

Դ) Զոյգ Հանրապետութեանց՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի՝ կառավարական իշխանութիւնները :

Ե) Արաբ ժողովուրդները :

Առատօրէն որոմ ցանեցին՝ առատօրէն որոմ հնձելու համար :

« Ցանք»ը տեսանք. տեսանք նաեւ « հունձք»ը :

Մեզի համար մտահոգիչը այս ազգադաւ պայքարին վերջին «փուլ»ն է : Հիմա այլեւս ներքին պայքար մը չէ մեզի դէմ մղուածը, այլ արտաքին պայքար մըն է, փորձ մը՝ օտար միջամտութեան դիմելու եւ այդ միջամտութեան սպառնալիքով զանէ մեզ վախցնելու ...

Զխորհրդածենք սակայն, այլ գոհանանք, — ինչպէս ըրած ենք միշտ, — փաստեր, իրողութիւններ եւ վկայութիւններ միայն արձանագրելով : Օգտակար աշխատանք մըն է ասիկա մեր օրերու պատմութիւնը գրել ուզողներուն համար :

Պէյրութի հնչակեան օրգանը՝ «Արարատ», «Հայ ժողովուրդին պատասխանը» խորագրին տակ, իր 1956 Մարտ 27ի թիւով կը գրէր, ի միջի այլոց .

— « Այժմ ալ կարգը եկած է արաբական երկիրներու մէջ նստած, արաբ ժողովուրդներու ազատագրական շարժումներու թշնամիներուն հետ գործակցութեամբ եւ դաւադրութեամբ, Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը արեւմտեան լրտեսական սպասարկութեանց տրամադրութեան տակ դնել արեւմտեան պետութեանց գործակալ Զարեհ «Կաթողիկոս»ով եւ տեղապահ Խորէն եպիսկոպոսով եւ բարձրաղաղակ յայտարարել պոլշեւիկներու դէմ յաղթանակը հայ ժողովուրդին :

« Արաբական աշխարհի մէջ ապրող հայութիւնը յետ այսու թոյլ պիտի չտայ որ Արեւմուտքի ծախուած դաշնակ դաւադիրները սանձարձակ գործեն եւ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնն ալ արեւմուտքի քաղաքական մարզարանի վերածեն ընդդէմ արաբ ժողովուրդներու շահերուն, Արեւմուտքի քաղաքականութեան լծակից դաշնակ դաւաճանութիւն մը հաստատելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին մէջ՝ խամաճիկ «կաթողիկոս»ով մը արաբական աշխարհի սրտին մէջ» :

Պէտք կա՞յ, որ այս տողերը կարդալուտեն կամայ կամ ակամայ յիշենք, — եւ մեր ընթերցողներուն ալ յիշեցնենք, — թէ Եասեանները, Արամեանցները եւ Մկրտիչեանները ճիշդ այս լեզուն կը գործածէին, ճիշդ այս ոգին կը քարոզէին եւ ճիշդ այս ձեւով կը պայքարէին մեզի դէմ :

Մեզի՝ դէ՞մ, ոչ, այլ հայ ժողովուրդին դէմ :

Որո՞ւ դէմ կը պայքարին հիմա Եասեաններու, Արամեանցներու եւ Մկրտիչեաններու արժանաւոր հոգեզաւակները, մեզի՞ դէմ. ոչ, այլ հայ ժողովուրդին դէմ :

Մեր օրերու «արդարակորով»ները օտար միջամտութեան դէմ են, օտար միջամտութեան երբեք չեն դիմած ոչ այստեղ՝ Գահիրէի մէջ, ոչ ալ ուրիշ որեւէ տեղ, օտարը չեն հրաւիրած մեր ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու : Ոչ ժուռնալ տուած են օտարին, ոչ ալ խնդրագիր-բացատրագիր : Բայց ահա թէ ինչ կը գրէ «Մայր կուսակցութեան» օրգանը իր նոյն թիւով եւ նոյն խորագրին տակ, միշտ միեւնոյն հնչակեան հայերէնով .

— « Արաբական աշխարհի մէջ հայ ժողովուրդը, արաբ ժողովուրդներու հետ կողք կողքի իր հայրենասիրական պարտականութիւնը պիտի կատարէ արաբ հայրենակիցներուն հետ ընդդէմ բոլոր ձեւի տիրապետողներուն՝ իրականացնելու համար արաբ ժողովուրդներու ազատագրութիւնը, նոյնիսկ մեր կեանքն ալ այդ նպատակին համար տրամադրելու պատրաստակամութեամբ » :

Կարծելով անշուշտ, որ այսքանը քիչ է հիւրընկալ ժողովուրդները մեզի, ուստի նաեւ հայութեան դէմ գրգռելու համար, նոյն վաստագին՝ «Արարատ»՝ իր 1956 Մարտ 29ի թիւով կը գրէր դարձեալ. « Զգոյշ ամսեղունկներէն» խորագրին տակ.

— « Օտար դրամը, օտար դիւանագիտութիւնը՝ ձգտելով տկարացնել արաբ ազգային շարժումը ի նպաստ սիոնիզմի, նմանապէս ան կ'աշխատի չեզոքել Հայուն հայրենասիրութիւնը, արաբասիրութիւնը, Հայը կապել իմպերիալիստներու կառքին, դարձնելով զայն թնդանօթի միս, ինչպէս առաջին եւ երկրորդ աշխարհամարտերու պատերազմներուն » :

Պայքարի ձեւին եւ էութեան մէջ որեւէ խտիր չդնելով, այս թունաւոր իժերը կ'ուզեն անգամ մը եւս, աւելորդ անգամ մը եւս ցոյց տալ, թէ հաւատարիմ են իրենց կուսակցութեան աւանդութիւններուն :

Ահա նաեւ վերջին վկայութիւն մը :

Նոյն « Արարատ »ը, իր 1956 Մարտ 31ի թիւով եւ «Պատասխան «Յուսաբեր»ին » խորագրին տակ, կը գրէ՝ այս անգամ խօսքը բացառաբար մեզի ուղղելով .

— « Կատղեցէ՛ք որքան կրնաք, հայհոյեցէք որքան ուզէք. կարաւանը կը քալէ ձեր շնական ընթացքին դասը օր մը տալու պատրաստակամութեամբ : Դուք որ Եգիպտոսի մէջ նստած, արաբական գերագոյն ազատագրական շահերուն դէմ դաւեր նիւթողներուն սպրուկներն էք միայն» :

Կը կարծենք, թէ աւելորդ է ուրիշ թերթերէ ուրիշ քաղուածքներ ընել. այսքանն ալ կը բաւէ, ցոյց տալու համար, թէ ինչ ուղղութիւն ստացած է մեզի դէմ մղուած պայքարը առենէ մը ի վեր :

Այս թունալից պայքարը վարողները ըսել կ'ուզեն արաբ ժողովուրդներուն . — Արեւմտեան պետութիւնները դէմ են ձեր շահերուն : Դաշնակները այդ պետութեանց գործակալներն են, ուստի՝ կը դաւեն ձեզի դէմ : Իսկ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը օտար լրտեսական սպասարկութիւն մըն է :

Ճիշդ այս ոգիով կը գրէին ու կը գործէին օտարածին Ա. Նիկոլները :

Սակայն ինչո՞ւ այս օտարածինները թշնամի են մեզի, իսկ հայածինները թշնամի չեն : Չէ՞ որ նոյն բաները կ'ըսեն երկուքն ալ եւ նոյն նպատակները կը հետապնդեն :

Հայածինները օտարածինին բառը կը կրկնեն այլեւս ոչ թէ գաղտնօրէն, այլ հրապարակով, եւ իրենց այս արարքը կը կոչեն ազգին գերագոյն շահերու պաշտպանութիւն :

Իրենց կարծիքով՝ այս է ուրեմն ձեւը փրկելու ոչ միայն հայ ժողովուրդի ներկան, այլ եւ ապագան, որ վտանգուած է եղեր Զարեհ եպիսկ.ի ընտրութենէն ետք իբրեւ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս :

Մենք սրտի ճմլումով գրեցինք այս քանի մը տողը : Բայց գրեցինք մեր ժողովուրդը զգաստ եւ արթուն պահելու համար, ըսելու համար մանաւանդ, թէ Ա. Նիկոլները ոչ միայն «հայացած» են, այլ եւ բազմացած են ...

Սակայն բարեբախտութիւն է, որ արաբ ժողովուրդները լաւապէս կը ճանչնան մեզ, մեր ժողովուրդը եւ մեր «արդարակորով»ները :

Գիտեն արժէքը մեր խօսքին եւ գիտեն արժէքը միւսներու խօսքին :

Կշռած ու չափած են հայ ժողովուրդի հոգին եւ կշռած ու չափած են հայածին Ա. Նիկոլներու հոգին :

Մենք եղբայրացած ենք արաբ ժողովուրդներուն հետ, ալ ու հաց կերած ենք միասին եւ միասին արիւն թափած ենք նոյն թշնամիներուն դէմ, յանուն մեր ազատութեան :

Ոչ ոք կրնայ կասկածի տակ դնել անկեղծութիւնը մեր եղբայրական, երախտագիտական զգացումներուն հանդէպ մեզ հիւրընկալող արաբ ազնիւ եւ քաջարի ժողովուրդներուն, որոնք կը հասկնան մեզ եւ զորս կը հասկնանք մենք :

Մենք ըրինք մեր խօսքը մեղմագոյն ձեւով, որքան հնարաւոր էր :

Հայ ժողովուրդին կ'իյնայ ըսել հիմա, թէ ինչ կը մտածէ ընել այս ապասերածներուն :

Մենք կը սպասենք իր դատաստանին :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՅ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան»էն)

Հայաստան իր երկրաբանական կառուցուածքով շահեկան հողամասերէն մէկն է, յայտարարած է Հայկ. Գիտութեանց Ակադեմիայի Երկրաբանական Կաճառի տնօրէն՝ Պրոֆ. Ս. Մկրտիչեան : Հրաբխային երեւոյթներու իբրեւ արդիւնք բազալտային շերտերը, բազմազան տուֆերը, խարամները, պեմզան եւն. , ամուր շերտով ծածկելով Հայաստանի տարածութեան կարեւոր մասը ստեղծած են հիանալի շինանիւթերու մեծ կուտակումներ : Իրենց յատկութիւններով եւ գոյներու բազմազանութեամբ աչքի կը զարնեն տուֆերը, որոնց պաշարները գործնականին մէջ անսպառ են : Զանազան վայրերու մէջ կան հանքային հարստութեանց արժէքաւոր տեսակներ, պղինձ, երկաթ, կապար, ցինկ, ծծմբաքար եւն. :

Երկրաբանները մէջտեղ հանած եւ շահագործման յանձնած են նաեւ ոչ – հանքային հումքի զանազան տեսակներ, զարդանկարչական բարձր յատկութիւններով օժտուած մարմարի, քիմիական եւ շինանիւթերու արդիւնաբերութեան մէջ օգտագործուող հազուագիւտ կրաքարերու, ինչպէս եւ հրակայուն ապարներու, դիատոմիտներու, դոլոմիտներու, հանքային ներկերու եւ այլ նիւթերու հարուստ հանքավայրեր :

Հայաստանի մէջ երեւան հանուած են նաեւ քարաղի մեծ հանքավայրեր, որոնց պաշարները իրենց չափերով գրեթէ կը գերազանցեն ցարդ Կովկասի մէջ յայտնի բոլոր հանքավայրերը :

Հայաստանի մէջ կան բուժական յատկութիւններով օժտուած հանքային ջուրերու մօտաւորապէս երկու հարիւր աղբիւրներ : Ասոնց կարգին են ջերմուկաբուժութեան մէջ օգտագործուող «Ջերմուկ», «Արզնի», «Դիլիջան» եւ « Հանքաւան » յայտնի ջուրերը :

Սակայն ասով ամենեւին չսպառիր ցարդ Հայաստանի հողին վրայ յայտնաբերուած օգտակար հանածոներու ցանկը : Հանրապետութեան ընդերքը ունի դեռ շատ հարստութիւններ :

Ընթացիկ հնգամեակին Հայաստանի երկրաբանները պիտի կազմեն քարտէսներ, ուր պիտի ուսումնասիրուին օգտակար հանածոներու տեսակներու վայրերը, ապա այդ քարտէզներու հիման վրայ պիտի կատարուին երկրաբանական — հետախուզական յետագայ աշխատանքները :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

[illegible] աշատը մենք կարող ենք յայտնել նրանց մեր պղատոնական համակրանքը, նրանք այդքանն էլ չեն անում :

«Ուրիշ պատճառ էլ ունեմ նրանց շարժումին չմասնակցելու համար : Նրանք մեզնից ճիշտ հարիւր անգամ աւելի են : Ի՞նչ գործնական նշանակութիւն կարող է ունենալ նրանց վիթխարի շարժումի մէջ մեր մասնակցելը կամ չմասնակցելը : Մեր մէկ զոհը հաւասար է նրանց հարիւրին : Հիշակուելիք դասադուլի ժամանակ, եթէ անցեալ Մայիս 1ի պէս խառնակչութիւն պատահի, թերեւս անցեալ անգամուան պէս մի 20-30 հոգի ձերբակալուեն : Վստահ եմ որ այս անգամ դըրանցից առնուազն երկու հոգի մերոնցից պիտի լինեն : Համեմատութիւնը դուք արէք : (Գլուխները դարձան դէպի Ստեփանը եւ Պետրոսը, որոնք նոր էին ազատուել բանտից) :

«Մենք մեր բոլոր ոյժերը պիտի նուիրենք մե՛ր եւ ո՛չ թէ Ռուսի, Գերմանացու կամ համայն աշխարհի ազատութեան, ինչպէս կարծում են մեզնից ոմանք : Ամէն մէկը իր ձեռքով պիտի իր գործը տեսնի : Ուրեմն իմ կարծիքով «Սեւան»ը ոչ թէ պիտի չմասնակցի դասադուլին, ոչ թէ չէզոք պիտի մնայ, այլ պիտի դասադուլ չանի եւ պիտի յաճախի դասախօսութիւններին : Այսու յայտարարում եմ, որ ես այդպէս պիտի անեմ, եթէ նոյնիսկ իմ առաջարկութիւնս մէկ ձայն, մենակ իմ ձայնս ստանայ» :

— Խօսքը Կիւքինն է (Գրիգոր) :

Դա Ղարաբաղի ճարտար գիւղից է. բարձրահասակ, լայն թիկունքներով, ոսկրոտ, թուխ դէմքով մի տղայ : Նրա բարակ եւ նուրբ ձայնը չի համապատասխանում իր յաղթանդամ մարմնին : Խօսում է իր բարբառով, չեչտերը առաջին վանկի վրայ :

— Խոխէք (այսինքն՝ տղերք), Դանոն բոլորը չասաց : Ասենք թէ Ռուսերը մենակ, կամ միւս ազգերի մասնակցութեամբ հասան իրենց նպատակին, Սահմանադրութիւն ստացան, նոյնիսկ Հանրապետութիւն հռչակեցին : Տեսնենք դըրանով մեր վիճակը պիտի փոխուի՞ : Ռուսը պիտի փոխուի՞ : Ես կարծում եմ որ ո՛չ, մուժիկը մուժիկ պիտի մնայ, չինովնիկը՝ չինովնիկ : Դրանք բոլորը՝ մեծից սկսած մինչեւ փոքրը արհամարհում են երկրի միւս ժողովուրդներին եւ դրանց վրայ նայում են ինչպէս իրենց հպատակ կոլոնիստների վրայ : Դրանք միայն Եւրոպացիների առաջ են գլուխ ծռում եւ քծնում : Դրանց էսօրուայ ջահելները շատ բաներ են խոստանում . Ռուսը շատ անգամ ինքն էլ չգիտէ ինչ է ասում կամ ինչ է ուզում : էսօր խոստանում են, քանի որ եւ մինչեւ որ ձեռքերում ոչինչ չունեն . բայց երբ իշխանութիւնը իրենց ձեռքը անցնի, ուրիշ երգ պիտի երգեն : Այդպէս է լինում միշտ եւ ամէն տեղ : Ասում են որ ապագայ Պարլամենտում բոլորը հաւասար ձայնի իրաւունք պիտի ունենան : Դրանից մեզ ի՞նչ օգուտ : Օրինակի համար . մեր գիւղը հող չունի եւ գիւղացին ստիպուած է գնալ Բագու . եթէ Բագուն չլինէր, գիւղը սոված պիտի մնար . Բագու գնացողներն էլ մէկ էլ տեսար մի քանի տարուց յետոյ վերադարձան մէկը թեւը կտրած, միւսը մէջքը կամ ոտքը կոտրած եւ կամ չեխոտկա (Թոքախտ) ընկած : Ասենք մենակ մեր գիւղը չի այդ օրում . Սարի էն Ղուլի (Զանգեզուրի) գիւղերն էլ մեր օրում են : Մեր գիւղից ոչ հեռու կան շատ լաւ ազատ հողեր, բայց մեզ չեն տալիս : Տէրունական հողեր են : Ասում են որ տէրութիւնը այդ տեղերում Ռուս գաղթականներ պիտի բերի նստեցնի, ինչպէս Ղարսում : Դու վեր կաց մի հոգով Պարլամենտում բողոքիր դրա դէմ, տեսնենք քեզ լսող կը լինի՞ : Չէ՞ որ հարցերը մեծամասնութեամբ են վճռւում : Դանոն ճիշտ ասաց, աշխարհիս վրայ չկայ մի ուրիշ ազգ, որ ապրի մեր ազգի պայմաններին տակ : Մեզ օրը ցերեկով կոտորում են, հասկանո՞ւմ էք, մորթում են, իսկ մենք այստեղ վեր կենանք արիւն թափենք որ մեր գիւղի հողերի սահմանները մի քիչ լայնանա՞ն, որ մի քանի պատառ հաց աւելի՞ ունենք : Ջահրումար լինի այդ պատառը, որ իմ ծնողներիս, եղբայրներիս եւ քոյրերիս արիւնի գնով պիտի բերանս մտնի : Կարճ կապեմ, ես միանում եմ Դանոյի կարծիքին : Թող «Սեւան»ը իր տեղը ծանր նստի, իսկ Ռուսերը ինչ ուզում են թող անեն, հէրն եմ անիծել, թէկուզ կոտորուեն, իսկ մենք մեր ուժերը պիտի նուիրենք մեր ազգի ազատութեան :

— Խօսքը Կոլեաինն է :

Դա Նոր-Նախիջեւանցի, վաճառականական բաժնի ուսանող, միշտ մաքուր հագնուած, ածիլուած, կոկուած եւ արդէն ճաղատ : Խօսում է ռուսերէն :

— Պարոններ, իմ կարծիքով մենք չէզոք պիտի մնանք : Կառավարութիւնը արդէն մեզ ծուռ աչքով է նայում եւ եթէ մեզ տեսնի ցուցարարների շարքում — լինի այդ Մայիս 1ը կամ մի դասադուլ — աւելի վատ կը լինի մեզ համար :

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ

(5) (Շար.)

Ցայտնի է որ Հայաստանի հանքերը կը պարունակեն պղինձ, երկաթ և ուրիշ արժէքաւոր մետաղներ: Սակայն առանց մըշակման առեն օգտակար մետաղներու մեծ մասը չի բաժնուիր, այլ մէկ կողմ կը նետուի խարամի հետ միասին: Այժմ կաճառի գիտական աշխատողները կը շարունակեն հանքաքարերու բաղադրութեան մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան աշխատանքը, որով յետագային առանց կորուստներու կարելի պիտի ըլլայ հանքաքարերէն բաժնել իրենց բոլոր բաղկացուցիչ մասերը:

Հանքաքարերու մշակման արհեստագիտութեան բարելաւումը կարելի կը դարձնէ ամէն տարի ստանալ հարիւրաւոր եւ հազարաւոր թոն մետաղ աննշան ծախքով, բարձրացնելով հանքավայրերու արժէքը, առանց երկրաբանական – հետախուզական լրացուցիչ աշխատանքներու :

Հանքերուն եւ գործարաններուն մէջ կը գոյանայ հանքաքարային փոշի, որ վնասակար ազդեցութիւն կը գործէ բանուորներու առողջութեան վրայ :

Նոր հնգամեակի համար կաճառին առջեւ դրուած հիմնական հարցերէն մէկն է հանքերն ու մանրացման տեղամասերը փոշեզերծել: Կաճառին լեռնային խումբը Զանգեզուրի հանքային վարչութեան անդամներուն հետ կ'աշխատի լուծել այդ խնդիրը: Շուտով փոշեզրկման աշխատանքներ կը կատարուին Ղափանի գործարան մէջ :

Երկրաբանները կ'օժանդակեն գիւղատնտեսութեան: Կաճառը պիտի աշխատի ջրամատակարարման աղբիւրներ գտնել կարգ մը բարձրադիր շրջաններու համար: Ջրաերկրաբանական խումբի աշխատակիցները պարզած են որ, Բասարգեչարի, Մարտունիի, Նոր Բայազիտի եւ այլ շըրջաններուն մէջ հրաբխային լաւաներու խաւերուն տակ կան ստորերկրեայ ջուրերու հոսանքներ: Այդ ջուրերու արտածումով կարելի է ոռոգել 25 հազար հեկտար անմշակ հողեր:

Փաստեր կան, որ Արագած լերան շըրջանին մէջ կը գտնուին ստորերկրեայ ջուրերու հոսանքներ, որոնց մէկը մակերես դուրս գալով կը կազմէ Այգըր լիճը: Այդ ջուրերու դասաւորութեան ուսումնասիրութիւնը եւ անոնց յորդառատ հոսանքներու արտահանումը թոյլ կուտան որ ջուր ունենան Արագած լերան շրջանի ընդարձակ տարածութիւնները:

Ոռոգման համար ներկայիս անհրաժեշտ է Արարատեան դաշտավայրի ստորերկրեայ ջուրերու օգտագործումը, որով կարելի պիտի ըլլայ նուազեցնել Սեւանայ լճին արտահոսումը: Այդ ուղղութեամբ արդէն որոշ աշխատանք կատարուած է :

Կինը կ'ըսէ ամուսինին·

— Երէկ, մեր աղջկան հետ խօսեցայ կեանքի զանազան հարցերու մասին: Կը հասկնաս, այլեւս 17 տարեկան աղջիկ է:

— Է, յուսամ թէ շատ մը նոր բաներ սորվեցար, կը պատասխանէ ամուսինը :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԽՃՈՂՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգ. Միութիւնը տեղեկագիր մը հրատարակեց, բողոքելու համար Փարիզի դպրութեանց համալսարանին խճողման դէմ :

Համաձայն այս տեղեկագրին 66 տարի առաջ շինուած հաստատութիւնները չափազանց նեղ կուգան այսօր, որովհետեւ ուսանողներու թիւը 17 անգամ բազմապատկուած է 1890էն, 1091 ուսանողի դիմաց, այսօր 19 հազար ուսանող կայ:

Օրինակ, երկուշաբթի օրերը փիլիսոփայութեան դասերուն ժամը 17–18, Ռիշէլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, որ 700 հոգի կ'առնէ, 2480 ուսանողներ կը խուժեն: Միջին Դարու պատմութեան դասին համար ստիպուեցան դասերը ձայնասփիւռով աւանդել, որպէսզի ուսանողները գոնէ կարենան հեռուէն հետեւիլ կամ իրենց տունէն, անկարելի ըլլալով դասատուն առնել բոլոր ուսանողները :

Գերմաներէն լեզուի համար ալ տեղերը բոլորովին անբաւարար են, որովհետեւ այս դասընթացքներու հետեւող ուսանողներու թիւը յարաճուն վերելքի մէջ է: Գործնական աշխատանքներու համար միակ օգնական մը կայ, 800 ուսանողի համար :

Անտարակոյս այս խճողումը իր դէշ հետեւանքները կ'ունենայ: Նախ, ուսանողները կը ստիպուին դասէն բացակայիլ, որով կը ստեղծուին աշխատանքի անյարմար պայմաններ: Երկրորդ, ուսման մակարդակը կ'իյնայ, քանի որ յարմարութիւն չկայ թեկնածուները պատրաստելու համար :

Բացի դասարաններէն, Գրականութեան եւ Գիտութեան մատենադարանն ալ շատ փոքր է, 34 հազար ուսանողի համար միայն 422 տեղ կայ:

Ամէնէն անտանելին այն է որ ուսանողը տեղ չի կրնար գտնել աշխատելու, որով կը ստիպուի Սէնթ Ժընըվիեւի եւ Մազարինի մատենադարանները երթալ, թէեւ հոն ալ խճողումը նոյնքան ծանր է:

Այս խճողումը վատթար հետեւանքներ ունի առողջապահական տեսակէտէն ալ, — օդի պակասին պատճառով վարակիչ հիւանդութիւնները կ'աւելնան, տեսողութիւնը կը տկարանայ, հիւծախտի տրամադրութիւնները կ'աւելնան, իսկ այս դժուարութիւնները ուսանողները կ'ենթարկեն մտային հիւանդութեանց, որ թիւ մէկ պատուհասը կը համարուի:

Ուսուցիչներուն վիճակն ալ տաժանելի է: Գրական համալսարանին մէջ 114 դասախօսներ կան 19.000 ուսանողի համար, այսինքն 170 ուսանողի մէկ ուսուցիչ, 798 դասաժամ շաբաթական, 22 սրահի մէջ :

Տեղեկատու սպասարկութեան մէջ միայն մէկ պաշտօնեայ կայ ընդունելու օրական 400 ուսանող, միջին հաշուով :

Քարտուղարութիւնը 90 քառ. մեթրի տեղ ունի եւ օրական մինչեւ 900 ուսանող կ'ընդունի:

Ուսանողութեան Ազգ. Միութիւնը իբրեւ դարման կ'առաջարկէ շէնքեր վարձել Սորպոնի մօտակայ վայրերուն մէջ: Գիտական համալսարանը ընդարձակել մինչեւ Հալ օ Վէնի նոր շինուելիք վայրերը, եւայլն :

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԽՆՋՈՅՔ

ԽՍԻ.— (յապաղած).— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին կազմակերպած հրաժեշտի խնճոյքը ի պատիւ ընկերներ Գ. Լաղեանի եւ Ս. Եղիազարեանի տեղի ունեցաւ Մայիս մէկին, «Խրիմեան» սրահը, ի ներկայութեան բարեկամներու եւ ընկերներու: Կը նախագահէր ընկ. Հրանդ Սամուէլ, որ ներկայացուց նախ ընկեր Գ. Լաղեանը, իբրեւ սպայ Հայաստանի Հանրապետութեան, ապա իբրեւ հանրային գործիչ եւ մտաւորական: Անդամ է «Ցուսաբեր»ի խմբագրական կազմին, վարելով վարչական եւ հրատարակչական գործերը: Ընկեր Ս. Եղիզարեան 1915ի Եղեռնէն փրկուածներէն է: Երիտասարդ տարիքին կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերը: Իսկի մէջ գործօն դեր կը կատարէ ոչ միայն իբրեւ Դաշնակցական այլեւ օժանդակող մը «Խրիմեան» դպրոցին, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Մէկը կ'երթայ դէպի արեւելք, միւսը Մ. Նահանգները:

Ընկերական այս տաք մթնոլորտին մէջ խօսք առին ընկերներ Յ. Ցակոբեան, Ե. Խաչատուրեան, Կ. Թօփալեան, Հ. Հանդալեան, Գահվէճեան, Սէֆէրեան եւ ուրիշներ: Բոլորն ալ շեշտեցին թէ սրբազան պարտականութիւն է հետապնդել հայկական դատը, զարկ տալ հայկ. մշակոյթին եւ խտացնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը :

Երգերով իրենց մասնակցութիւնը բերին տիկիններ Շ. Գայայճեան, Սէլթիկեան, տոքթ. Համբարձ, Պ. Ս. Գարաեան, Յ. Զոլաքեան, Ն. Գչիկեան: Արտասանեցին Հալէչեան, (հայր եւ որդի), Ե. Սերոբեան, Ս. Գճըրեան, փոքրիկն Գարաեան :

Ընկեր Լաղեան շնորհակալութիւն յայտնելով, խոստովանեցաւ թէ, սխալ է եղեր ինչ որ կ'իմանայինք Փրանսահայութեան մասին: «Շփումներ ունեցայ թէ ընկերներու եւ թէ նոր սերունդին հետ, հոս թէ գաւառները եւ այն համոզման եկայ թէ յուսահատելու պատճառներ չունինք»: Ցետոյ տեղեկութիւններ տուաւ Միջին Արեւելքի հայկ. կեանքի մասին:

Ընկեր Ս. Եղիազարեան եւս շնորհակալութիւն յայտնելով, ըսաւ թէ Դաշնակցութեան մէկ տունէն կ'ելլեմ, միւսը մտնելու համար: Ընկեր Ք. Առաքելեան (Մեքսիկայէն) որ նոր վերադարձած էր դէպի Հալէպ իր ճամբորդութենէն, խանդավառ տեղեկութիւններ հաղորդեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին:

«Խրիմեան» դպրոցին համար հետեւեալ նուէրները եղան Ք. Առաքելեան քսան հազար Փրանք, Գ. Լաղեան հինգ հազար, Յ. Զոլաքեան չորս հազար, Ն. Գչիկեան երկու հազար, Գ. Անկէցեան 1500, Յ. Շիրվանեան հազար, Գահվէճեան հազար Փրանք :

Իսկ 45 հազար փրանք նուիրեցին Զաւարեան Կոմիտէին :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Քանի մը ամիս առաջ ձեզի բաց նամակ մը ուղղած էի որուն մէջ մանուկներու դաստիարակութեան մասին արտայայտուելով՝ կ'աւելցնէի թէ նկատի ունիմ կարգ մը կարելիութիւններ :

Ցայտնի է որ, Ֆրանսայի մէջ, յարանուանութիւնները, կաթոլիկ, բողոքական, կամ հրեայ, կրօնական դպրոցներ պահելու իրաւունք ունին, ուր ուսուցիչները կրօնաւոր չեն անպայման եւ օրինապէս նիւթական հատուցումներ եւս կը ստանան կառավարութենէն :

Միւս կողմէ, բազմածնութեան հետեւանքով, պետական Նախակրթարաններու թիւը բոլորովին անբաւական կը նկատուի, եւ կարգ մը դիւրութիւններ կ'ընծայուին անոնց որ կ'ուզեն տարրական կրթութիւն տալ :

Այս պայմաններուն մէջ, մենք եւս, մեր եկեղեցիներուն շուրջ կամ այլուր, որեւէ սենեակի մէջ կրնանք թաղային փոքր նախակրթարաններ հիմնել, հովանաւորութեամբ կրօնասէր տիկիններու որոնք մասամբ կը ստանձնեն նիւթական հոգը:

Արժանաւոր ուսուցիչներու ընտրութիւնը կը դիւրանայ, եթէ անոնց վարձատրութեան սակը համապատասխանէ տեղացի ուսուցիչներու տարեթոշակին, և անոնց ապահովենք ընկերային բոլոր առաւելութիւնները որոնք արդի կեանքին պահանջներն ըլլալով՝ ուսուցչութիւնը կը դարձնեն բաղձալի ասպարէզ մը երիտասարդութեան համար:

Կը կարծեմ թէ կարելի է Կիւլպէնկեան կտակէն ալ գումար մը յատկացնել այս գեղեցիկ ծրագրին :

Ահա նոր առիթ մը բանալու բարեխնամ մրցակցութիւն:

Ցաջողութիւն մաղթելով մեր ձեռներեց մայրիկներուն :

Ն. ԷԼՄԱԵԱՆ

Ամուսինը՝ կնոջը·

— Կարծես թէ գնած շունդ ապուշիկ է:

— Ինչէ՞ն հասկցար, կը հարցնէ կինը·

— Կը կանչեմ եւ չի գար, կը պատասխանէ ամուսինը ·

— Սկիզբը այսպէս կ'ըլլայ: Ժամանակին դուն ալ այդպէս էիր, կը յարէ կինը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

12.— ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ներքինապետի հաղորդած տեղեկութիւնները որքան ուրախութիւն պատճառեցին տիկնոջը, այնքան աւելի եւս տրտմութիւն յարուցին նրա մէջ: Նրա սիրտը ալեկոծւում էր եւ ամբոխուած գլխում պտտւում էին մթին խորհրդածութիւններ...: Անպատեհ հիւրերի տարաժամ գալուստը այն աստիճան յանկարծակի եւ անակնկալ կերպով տեղի ունեցաւ, որ ժամանակ չտուեց նրան կարգի դնելու եւ մի որոշ հետեւանքի հասցնելու իր խորհրդածութիւնները...: Այժմ տատանւում էր նա սարսափելի ծայրայեղութիւնների մէջ...:

Նա կրկին դարձաւ դէպի բանտարկուն, հարցնելով·

— Դու հաստատ գիտե՞ս, որ Մուշեղը գալու է ճաշի:

Ներքինապետի դէմքի վրայ կրկին յայտնուեցաւ զզուելի ժպիտը եւ նրա անհանգիստ բիբերը աւելի լայնացան:

— Եթէ քո խոնարհ ծառան որ բան հաստատ չգիտենայ, չի ասի, պատասխանեց նա եւ ձեռքը մեղմաբար տարաւ ուղղելու գահաւորակի վրայ դրած բարձերից մէկը որ փոքր ինչ շեղուել էր իր սովորական տեղից:

Դահլիճի դուռը կրկին շարժուեցաւ, երկու փայլուն աչքերը կրկին շողացին բացուած ճեղքից: Երեւում էր, որ այդ հետախոյզ աչքերը դժուարանում էին գիտելու, թէ ո՛վ է տիկնոջ խօսակիցը, որովհետեւ գահաւորակը, որի վրայ նըստած էր տիկինը, դրած էր դրան բոլորովին հակառակ կողմը, իսկ դահլիճը այնքան ընդարձակ էր, որ ձայների միայն անորոշ հնչիւններն էին հասնում մինչեւ նախասենեակը:

Տիկինը մտայոյզ կերպով վեր կացաւ նստած տեղից եւ իր քայլերը ուղղեց դէպի կից սենեակը:

— Եկ ինձ հետ, Բագոս, հրամայեց ներքինապետին:

Այդ կոկիկ սենեակը տիկնոջ առանձնարանն էր, որից մի դուռ բացւում էր դէպի նրա ննջարանը, իսկ մի այլ դուռ՝ դէպի կանանոցի ետեւի փոքրիկ բակը, որ զարդարած էր մշտադալար բոյսերով:

Առանձնարանի դուռը ներսից կողպեցին: Դահլիճը մնաց դատարկ:

Այդ միջոցին դահլիճը մտաւ նախասենեակի ունկնդիրը — օրիորդ Նուարդը:

Որպէս մի մարմնացած զգուշութիւն, ուշիկ քայլերով անցաւ նա փափուկ գորգերի վրայով եւ, ուշադրութեամբ իր շուրջը նայելով, մօտեցաւ լուսամուտներում դրած ծաղկամաններին, հոտ քաշեց, մօտեցաւ մետաղեայ հայելուն, նայեց իր գունաթափ դէմքի վրայ, եւ ապա մօտեցաւ այն դրանը, ուր ներս մտան տիկինն ու ներքինապետը: Մի խուլ քրթմնջոց լսելի էր լինում ներսից: Օրիորդը կամաց ականջը տարաւ դէպի դրան փականքը: Շուարած աղջիկը շունչ անգամ չէր առնում որ իր լռութիւնը չխանգարէ: Նրա ականջներին հասնում էին աղօտ շշնջիւններ միայն, որոնցից ոչ մի բառ որոշել չէր կարողանում: Տհաճութիւնը խեղդում էր նրան: Մի միտք, չարագուշակ բան, որ բնազդմամբ զգում էր նա մի ինչ որ դաւադրութիւն, որ սարսափեցնում էր նրան:

Նա հեռացաւ իր բռնած դիրքից, որոնում էր մի առարկայ գտնել, որ եթէ տիկինը յանկարծ դուրս գալու լինի, իրան գործով զբաղուած տեսնէ: Այդ միջոցին դահլիճի դռները շառաչմամբ յետ գնացին եւ ծտի նման ներս նետուեցաւ փոքրիկ Վահանը — Սամուէլի կրտսեր եղբայրը: Շատ խաղալուց քրտնած, թշերը վարդ դարձած, ուրախ երախան վազեց, փաթթուեցաւ օրիորդին եւ, նրանից մի համբոյր ընդունելուց յետոյ, իսկոյն բաց թողեց նրան, եւ թռաւ գահաւորակի վրայ: Մի ակնթարթում հաւաքեց նա բարձերը, դրեց միմեանց վրայ եւ, ձիու նման հեծնելով, սկսեց ոտներով խթահարել եւ ձեռքերով մտրակել իր նժոյգին, ուրախ ուրախ կրկնելով «չո՛ւ... չո՛ւ...»: Երբ տեսաւ, որ իր անշնորհք նժոյգը տեղից չի շարժւում, ձանձրացաւ եւ վար ցատկեց գահաւորակի վրայից, մի այլ խաղալիք գտնելու համար: Զարանճին խլեց ծաղկամանների մէջ դրած փունջերից մէկը: Այդ միջոցին վրայ հասաւ օրիորդը եւ հազիւ կարողացաւ նրա ձեռքից ազատել փունջը: Բայց ծաղիկները բաւական տրորուեցան: Նկատելով, որ յամառ երախան հանգիստ չէ մնալու, օրիորդը բռնեց նրա ձեռքից, համարեայ բռնութեամբ դուրս քաշեց դահլիճից եւ դուռը ներսից կողպեց: Նա մի քանի անգամ զայրացած կերպով ոտքով խփեց դրանը եւ հեռացաւ:

Վահանի չարութիւնը թէեւ խլեց օրիորդից մի քանի թանկագին րոպէներ, բայց նրա համար մի գործ պատրաստեց, որի մասին մտածում էր նա: Նա վեր առեց Վահանի ձին, այսինքն միմեանց վրայ դրած երկու բարձերը, մէկը նետեց դահլիճի մի կողմը, միւսը նետեց միւս կողմը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ օդնական զօրքի աւքումը կը շարունակուի։ Մայիս 14ին Ալժէ մեկնեցան 2000 զինուորներ։ Ուրիշ նաւ մը Պոն փոխադրեց մօտ երկու հազար զինուորներ։ Վեց հազար զինուոր ղրկած է 48 ժամուան մէջ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, խումբ մը ապստամբներ կոտորուած են Ալժէի շրջանին մէջ։ Գնդապետ մը ծանրապէս վիրաւորուած է։ Կարեւոր ուժեր ղրկուած են Պոն։

Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Ռ. Լաքոստ աւելի բուռն յարձակումներ կը սպասէ։ «Նոր եւ սաստիկ շրջան մը կը մտնենք։ Ահաբեկչական արարքները հետզհետէ պիտի սաստկանան, վասն զի ապստամբները գիտեն որ ի վիճակի չեն զինուորական յաղթանակ մը շահելու»։

Այս ազդարարութիւնը ծանր ապաւորութիւն գործեց Ալժերիոյ 1.200.000 ֆրանսացի գաղթականներուն եւ ֆրանսասէր խումբերուն վրայ։ Ցարդ բազմաթիւ քաղաքացիներ ջարդուած եւ հարիւրէ աւելի ագարակներ հրկիզուած են։ Ֆրանսական աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ 200 ըմբոստներ սպաննուած են վերջին 72 ժամերու ընթացքին։ Օդանաւեր կը ռմբակոծեն Օրանի շրջանին ապստամբական կեդրոնները։ Հարիւրաւոր Ֆրանսացի հետեւակազօրքեր սուրացին դէպի Ալժերիոյ կրօնական մայրաքաղաքը՝ Թլեմսէն, հետապնդելով ապստամբական ուժ մը։ Գնդացիրներ զետեղուած էին տանիքներու վրայ, պաշտպանելու համար քաղաքը որ ունի 70.000 բնակիչ։

× Մայիս 14ին ըմբոստները գնդացիր պարպեցին եւ ռումբ մը նետեցին Թունուզի մէջ, սպաննելով երեք հոգի եւ վիրաւորելով 14 հոգի։ Կառավարութիւնը որոշեց ազդու գործողութիւններ կատարել։ Ուրիշ յարձակումներ ալ կատարուեցան նոյն օրը։

× Մարոքի նորակազմ բանակին առաջին զօրահանդէսը տեղի ունեցաւ Մայիս 14ին։ Զինուորները մեծ մասով նախկին ռազմիկներ են որոնք գաղղիական բանակ փոխադրուած են իրենց Ֆրանսացի սպաներով։ Բանակին զինուորներուն թիւն է 15 հազար, որ հետզհետէ պիտի աւելնայ։

× «Ազատագրութեան բանակ»ը նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց, ըսելով թէ կռիւը պիտի շարունակէ մինչեւ որ կատարեալ անկախութիւն ստանայ Հիւս. Ափրիկէն, մէջն ըլլալով Ալժերիան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Մայիս 14ին սպաննուեցաւ հանդստեան կոչուած անգլիացի գնդապետ մը, 56 տարեկան։ Նոյն օրը անգլիացի զինուորներ սպաննեցին Յոյն մը։ Լարնաքայի մէջ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ 15 տարեկան պատանի մը որ ռումբ կը փոխադրէր։ — Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ աշխատաւորականները առաջարկեցին աքսորավայրէն ազատել եւ Լոնտոն փոխադրել Մակարիոս արք.ը, բանակցելու համար։ Գաղթային նախարարը մերժեց, յիշեցնելով թէ ընդդիմադիրներն ալ նոյն քաղաքականութեան կը հետեւէին 1951ին, երբ իշխանութեան գլուխ կը գտնուէին։ Ժողովը մերժեց պարսաւանքի բանաձեւը, 229ի դէմ 316 ձայնով։

ԳԵՐՄԱՆԱՍԷՐՆԵՐԸ 70 առ հարիւր շահած են Սարի քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ գրագէտ Ֆատեյեւ ոչ թէ մեռած, այլ անձնասպան եղած է։ Յիսունեւվեց տարեկան էր եւ ալքոլամոլ։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հրազէնը պարպած է տագնապի մը պահուն։ Ֆատեյեւ վերջերս արձակուած էր Գրողներու Միութեան նախագահութենէն։ Հեղինակն է «Երիտասարդ Պահակ», «Պարտութիւնը» եւն. վէպերու։

ԱԹԷՆՔ հասաւ արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահը, ջերմագին ընդունելութիւն գտնելով։

ԵՄԷՆԻ գահաժառանգը Մոսկուա պիտի երթայ Մայիս 20ին, խորհրդային զինուորական օդանաւով մը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 14) — Ձոյլ ոսկի 449.000, նափոլէոն 3080, զուից. 2970, անգլիական 3960, քսան տոլարնոց 15600, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական՝ 1030, տոլար 384, զուից. 92.25, պելժ. 7.80, լիր 0.62։

Պ. Կարպիս Տէօլէնեան, Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան, Այրի Տիկին Աղաւնի Մելիքեան, Այրի Տիկին Տիրուհի Պաղտասարեան, համայն Երանեան ընտանիքը, Այրի Տիկին Մաքրուհի Մինասեան, ինչպէս նաեւ ըտանեկան պարագաները եւ բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, զարմուհիին եւ սանուհիին տարաբախտ

Օր. ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՏԷՕԼԷՆԵԱՆԻ
(Պարտիզակցի)

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին, իր բնակարանը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի, 16 Մայիս, ժամը 14ին, Պանթէօյի Սէն Էթիէն եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թաիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։ Հաւաքուիլ ժամը 13.30ին իր բնակարանը, 55 ռիւ տ'Արքէօյ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 188 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տ'Արքէօյ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան կողմէ, այս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Պիվէռ-Կարտանի մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, ժամը 20.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Համախարբերդի Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, Տարօնի Հայր. Միութեան, Կապոյտ Խաչի, Համազգային Մշակութային Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի։

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Այս հանդէսին համար Փարիզէն հրաւիրուած է Միութեան նախագահը՝

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ HAVRE

Այցելելու ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի կողմէ, Մայիս 21 Երկուշաբթի, Հոգեգալստեան երկրորդ օրը։ Օթաքարը կը մեկնի «Էկլիզ Պէլվիլէն» առաւօտեան ժամը 6.30ին եւ Փարիզ կը վերադառնայ իրիկուան ժամը 11ին։ Ճամբու ընթացքին կը հանդիպի պատմական վայրեր՝ Ռուանի Մայր եկեղեցին, Ժանն տ'Արքի հրկիզման վայրը եւն.։

Օթոքարին մէջ գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

Օթոքարի ծախքը 1500 ֆրանք։

Դիմել Էֆխանեանի, 70 ռիւ Ժիւլիէն Լաքրուա եւ ճաշարան Արթիւր։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է հաճար Ֆր. Տիկին Շնորհիկ Նաւասարդեանէ։

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Փարիզի եկեղեցիին կրթական կեդր. յանձնաժողովը պատրաստած ըլլալով ուսմանց ծրագիր մը եւ մեթոտաբանութիւն մը, խորհրդակցութեան կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններուն հայ դպրոցներուն ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները անխտիր, այս շաբաթ ժամը 5.30ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանին պզտիկներու համար բազմաթիւ դիմումներ կ'ըլլան Շրջ. Վարչութեան։ Որպէսզի մասնաճիւղերուն տեղը ապահովուի, Փարիզի շրջանի եւ գաւառի մասնաճիւղերէն անոնք որ մանուկներ ունին, կը խնդրուի շուտով արձանագրութիւնները կատարել եւ հաղորդել Շրջ. Վարչութեան։

Իսկ այն մասնաճիւղերը որոնք չունին պզտիկներ, նոյնպէս հաճին անյապաղ իմացնել։

Շրջ. Վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 38րդ տարեդարձին առթիւ Լիոն – Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է Հոգեգալստեան տօնին (20 եւ 21 Մայիս) կիրակի եւ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Տէսինի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ, եղբայր Կարօ Օհանեանի կողմէ նուիրուած բաժակի մրցումները, Փարիզի, Ալֆորվիլի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարսիլիոյ Արծիւի եւ Լիոն – Տէսին մարզական ֆութպոլի միութիւններու միջեւ։

Նաեւ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս մը Տէսինի քաղաքապետարանին սրահին մէջ։ Շատ մը անակնկալներ։ Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան Փարիզէն։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի շրջակայ հայութիւնը քաջալերել հայ մարզական խումբերը։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը։

Կը նախագահէ Տիկ. ՊԱՅԾԱՌ ՄԱՂԱՔԵԱՆ։

Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

---

9 ՅՈՒՆԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Salle GAVEAU

45 Rue la Boetie

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ՍԻՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

Առաջին ունկնդրութիւն

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

5րդ համանուագին «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի։

Մասնակցութեամբ Օրքէսթրը Փատըլուի եւ դաշնակահարուհի ՏԻԿԻՆ ՎԵՐՈՆԻԿ ՎԱՆԼՈՎ ՃԻՆՃԵԱՆԻ, ղեկավարութեամբ հեղինակին։

Կ'երգէ Նայիրի Երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ։

Մուտք 200էն 600 ֆրանք։

Տոմսերու համար դիմել հետեւեալ վայրերը.— Նայիրի երգչախումբ 32 ռիւ Թրէվիզ, Պ. Օ. Պօյաճեան 83 ռիւ տ'Աբուքիր, Պ. Իշքալացեան 9 ռիւ Ժուֆրուա, Գրատուն Պարսամեան 46 ռիւ Ռիշէ, Տիւռան 4 Փլաս տը լա Մատըլէն, Սալ Կաւօ 45 ռիւ Լա Պօէսի։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, աշակերտներուն հաճելի ժամանց մը անցնել տալու համար։ Այս կիրակի Սէն Ժէրմէն Ան Լէյ։ Աշակերտներու երթուդարձը դիւրացնելու համար, վարձուած է մասնաւոր օթոքար մը։ Կը հրաւիրուին ծնողներ եւ փափաքողները։ Երթեւեկի ծախսերու մասնակցութեան համար աշակերտներու՝ 200 ֆրանք, ծնողներու 250 ֆրանք։

Մեկնում առաւօտեան ժամը 8ին Իսիի Խրիմեան դպրոցէն։ Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին։ Պիտի ըլլան հաճելի անակնկալներ։ Անձրեւի պարագային դաշտագնացութիւնը կը յետաձգուի ուրիշ կիրակի օրուան մը։

Չմոռնաք ճաշերը միասին բերել։

Հոգաբարձութիւն

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Վազրիկ եւ Անահիտ Շտիկեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ԱՅՏԱՅԻ

ծնունդը։

Փարիզ, 12 Մայիս 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ 18 Մայիս, ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է, առանց մասնաւոր հրաւէրի։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։ 1. Զեկուցում պատգամաւորի։ 2. Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Օդափոխութեան կայանի համար դիմումները կատարել օր առաջ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։

Պիտի խօսի երիտասարդ մտաւորական Եղիշէ Ստեփանեան։ Նիւթը՝ «Մշակոյթը իբրեւ ազդակ»։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի, ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները ինչպէս եւ փափաքողները։

Հաճելի ժամանց։ Մատչելի պիւֆէ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 17 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7580 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3391

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Halte-là !

Ա՛լ չափը անցաւ...

Ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ Սուրիոյ եւ Լիբանանի «եկեղեցասէրները», անդադար իւղ լեցնելով կրակին վրայ:

Խաղ չմնաց որ չսարքեն, կաթողիկոսական ընտրութիւնը խափանելու կամ վարկաբեկելու համար:

Լրագրական լեզուագարութիւններ: Փողոցային ցոյցեր: Լեզապատառ կանչեր — «Մեռա՛նք – կորա՛նք»...

Նենգամիտ եւ տմարդի ձեռնարկներ՝ երկու կառավարութեանց միջամտութիւնը հրաւիրելու համար:

Անել – քալել՝ պատգամ. ժողովի գումարման առեն, փոխանակ մաքառելու, իբրեւ պարկեշտ ընդդիմադիրներ:

Գիշերանց 40 – 50 կիներ տեղաւորել Անթիլիասի տաճարին մէջ, որպէսզի թոյլ չտան որ ընտրութիւն կատարուի:

Յարձակում կաթող. տեղապահին վրայ՝ ի ներկայութեան Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, օդակայանին մէջ:

Զարաչար խոշտանգում վարդապետի մը, որպէս զի քուէ չտայ նշանակուած թեկնածուին:

Այնուհետեւ ցնծութեան եւ խուժանավարութեան կանչեր՝ Գահիրէի «եպիսկոպոսական ժողով»ին առթիւ, որ իրաւունք չունէր միջամտելու այս հարցին:

Յետոյ անհետացում Ս. Գրիգորի Աջին եւ ուրիշ մասունքներու:

Եւ լրագրական գարշելի խուժանավարութիւն մը որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր, արաբերէնի ալ թարգմանուելով:

Սրբապիղծ եւ զզուելի ցոյց մը Հալէպի Քառասնից Մանկանց տաճարին մէջ, Ապրիլ 11/24ի սգահանդէսին առթիւ, առաջնորդութեամբ հանրածանօթ «մատամ»ի մը:

Այս առթիւ ալ՝ ազդարարու տեղեկութիւններ՝ արաբերէն թերթերու մէջ:

Եւ ահա վերջինը, — Բթամիտ եւ նենգամիտ «ժուռնալ» մը՝ չինծու ստորագրութեամբ. — «Կիլիկիոյ Աթոռի պաշտպանութեան օրթոտոքս Հայերու անկախ համախմբում»:

«Ժուռնալ»ը Ֆրանսերէն է եւ յատկապէս խմբագրուած ու հրատարակուած՝ Լիբանանի ֆրանսերէն թերթերուն մէջ:

Անշուշտ արաբերէն պատճէն մըն ալ պատրաստած են:

Ինչ կ'ըսեն էֆէնտիները. — Այն ինչ որ իրենց թերթերը կը թխեն ու կը տարածեն Փետր. 20ի ընտրութենէն ի վեր:

Կ'ուզեն համոզել ոչ-հայ հասարակութիւնը, թէ «Քաղաքական կուսակցութիւն մը պարտադրեց իր ուզած կաթողիկոսին ընտրութիւնը՝ բռնի եւ ապօրինի միջոցներով: Ասոր իբրեւ հետեւանք՝ օրթոտոքս Հայերու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը (մօտ 90 տոկոսը) իրեն դէմ ցցուեցաւ»:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ իրականին մէջ իրե՛նց դէմ ցցուած է այդ 90 առ հարիւրը եւ մինչեւ այսօր ալ կը մնայ ամուր՝ իր դիրքերուն վրայ:

Եւ սակայն կը պղտորեն ու կը պղտորեն, լուսաբանելո՛ւ համար «մեր Սուրիացի եւ Լիբանանցի հայրենակիցները», որոնց նախագահները եւ կառավարութիւնները ամէնէն առաջ փութացին շնորհաւորել Զարեհ եպիսկ.ի ընտրութիւնը:

Ու կը փնտռեն կաթողիկոս մը, «որ իր վարկով եւ նկարագրով վայելէ բոլորին վստահութիւնը»:

Գալով «Կիլիկիոյ Աթոռի պաշտպանութեան օրթոտոքս Հայերու անկախ համախմբում»ին, Օրմանեան պիտի ըսէր.

Association d'encensoir réciproque.

Միայն թէ՛ ալ չափը անցաւ էֆէնտիներ:

Ձեզի ալ մեզ է:

Halte-là !

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԻՐ ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Պ. Կի Մօլէ Մոսկուայի օդակայանը իջած առեն, ընդունուեցաւ մարաջախտ Պուլկանինի կողմէ, հետեւեալ խօսքերով. — «Կ'ողջունենք ձեզ իբրեւ խիստ սիրելի հիւրեր»: Պ. Կի Մօլէ շնորհակալութիւն յայտնելով իրենց ուղղուած սիրալիր հրաւէրին համար, ֆրանսացի ժողովուրդին ողջոյնը ուղղեց Խ. Միութեան ժողովուրդներուն եւ ջերմապէս գնահատեր խորհրդային բանակներուն հերոսութիւնը Բ. աշխարհամարտին մէջ: Յետոյ շարունակեց.

— «Հրամայական պահանջ մըն է ճանչնալ մարդիկը եւ ժողովուրդները իրենց հողերուն եւ յոյսերուն մէջ: Այս իրականութեանց վրայ պէտք է կազմակերպել միջազգային յարաբերութիւնները: Շատ մը խօսակցութիւններ պիտի ունենանք ձեր վարիչներուն հետ: Կը մաղթեմ որ մեր ճամբորդութիւնը նպաստէ ամէն տեսակ փոխանակութեանց մեր երկիրներուն միջեւ: Մեր երկու երկիրները շահագրգռուած են շատ մը միջազգային խնդիրներու արագ լուծումով — եւրոպական գործեր, Միջին եւ Ծայր. Արեւելքի հարցեր, ընդհ. զինաթափութիւն: Այս բոլորի մասին պիտի խօսինք խորհրդային կառավարութեան հետ:

«Ֆրանսա կը պատկանի զինակցութեանց, նոյնիսկ պիտի ըսէի հասարակութեան մը եւ կ'ուզէ հաւատարիմ մնալ անոնց: Այս կամքին հետ կ'ուզենք խաղաղօրէն լուծել բոլոր անհամաձայնութիւնները որ կը տիրեն աշխարհի մէջ: Մենք կը հաւատանք թէ պիտի շարունակուի լարուած յարաբերութեանց մեղմացումը: Ապացոյց՝ մեր ներկայութիւնը այստեղ: Բայց անհրաժեշտ է որ մեղմացումը չսահմանափակուի խօսքերով, այլ հաստատուի գործքով: Մեղմացումը չի նշանակեր պահել ներկայ դրութիւնը, այլ պէտք է գործնական արդիւնքներու յանգիլ բանակցութեամբ: Ես գործի սկսայ խաղաղութեան նշանաբանով՝ կառավարութիւնը կազմած առեն: Կ'ուզեմ այդ նշանաբանով կատարել մեր խօսակցութիւնները: Մաղթենք որ անոնք օգտակար ըլլան խորհրդային ինչպէս ֆրանսացի ժողովուրդին եւ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն որոնք ապահովութիւն եւ բարօրութիւն կ'ուզեն»:

Իրազեկներ կը բացատրեն թէ «հասարակութիւն» բառը գործածելով, Պ. Մօլէ կ'ակնարկէր Ատլանտ. դաշինքին, որ յարձակողական կազմակերպութիւն մը կը համարուի Խ. Միութեան կողմէ:

Մոսկուայի օդակայանը իջած առեն, վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին կ'ընկերանային խումբ մը խորհրդականներ եւ 35 լրագրողներ: Օդակայանը զարդարուած էր ֆրանսական եւ խորհրդային դրօշներով եւ 62 հոգինոց նուագախումբ մը երկու երկիրներուն քայլերգները կը հնչեցնէր: Հիւրերը առաջնորդուեցան Կրեմլինի պալատը: Քաղաքական խօսակցութիւնները սկսան երէկ, չորեքշաբթի: Բոլոր խօսակցութեանց ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ:

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ բոլոր թերթերը կը գովեն Ֆրանսան, յարգանք եւ սէր արտայայտելով: Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կը գրէ այս առթիւ. — «Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան ժողովուրդները իրարու հետ կապուած են տեւական բարեկամութեամբ»: Միւս թերթերն ալ ջերմ համակրութիւն կը յայտնեն:

Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին ամէն օր մինչեւ շաբաթ: Միեւնոյն առեն շարք մը այցելութիւններ եւ ընդունելութիւններ պիտի կատարուին:

Վարչապետը Փարիզ պիտի վերադառնայ կիրակի օր: Պ. Փինօ քանի մը քաղաքներ եւ Երեւան այցելելէ ետք, պիտի հանդիպի նաեւ Փրակա:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԵՐՐՈՐԴՆ Է

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ գրագէտ Ալեքսանդր Ֆադեյեւ ոչ թէ մեռած, այլ անձնասպան եղած է:

Պատճա՞ռը, — ալքոլամոլ էր եւ յաճախ ծանր տագնապներու կը մատնուէր: Անձնասպանութիւնն ալ այդպիսի պահու մը գործուած է:

Երկար ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ հաստատուի թէ այս պաշտօնական բացատրութիւնը կը համապատասխանէ՞ րուն իրականութեան:

Ֆադեյեւ ոչ միայն նախագահն էր Սթալինեան մրցանակի յանձնախումբին, այլ եւ ինքն ալ պարգեւի արժանացած էր 1946ին եւ կը պարծենար իբրեւ լաուր – եատ: Հայերէնի ալ թարգմանուած է իր մեծ վէպը, «Երիտասարդ Գվարդիա» (պահակախումբ):

Միեւնոյն ատեն անդամ էր Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին, Մոսկուայի համալսարանական կոմիտէին: Գրողներու Միութեան ընդհ. քարտուղարն էր մինչեւ 1954:

Վերջերս աչքէ ինկած էր, Կեդր. Կոմիտէի լիազօր անդամակցութենէն իջեցուելով թեկնածուի աստիճանին:

Կ'ըսեն թէ անբուժելի էր իբրեւ ալքոլամոլ եւ անկարող՝ որ եւ է ստեղծագործ աշխատանքի:

Բայց եւ այնպէս, Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէն պարտք սեպեց արժանի յարգանքը մատուցանել «ժողովուրդի ճշմարիտ զաւկին եւ մեծ արուեստագէտին»:

Այս երրորդ մեծ գրագէտն է որ անձնասպան կ'ըլլայ Խ. Միութեան մէջ:

Առաջին երկուքը, բանաստեղծ Էսենին եւ Մայակովսկի, նոյնպէս անձնասպան եղան տարիներ առաջ: Եւ անարգուեցան:

Իսկ վերջերս «փառք ի բարձունս» կ'երգեն երկուքին համար ալ, մասնաւորապէս պանծացնելով Մայակովսկին, որուն բանաստեղծութիւնները հայերէնի ալ թարգմանուեցան, ընտիր տպագրութեամբ:

Անշուշտ Մոսկուայի մէջ շատ լաւ գիտեն այս եւ ուրիշ խորհրդաւոր անձնասպանութեանց իրական պատճառները:

Եթէ ազատութիւն կամ քաջութիւն ունենային օրագիրներ պահելու, ապահովաբար շատ բան պիտի պարզուէր:

Վարշաւայի գրական երեք շաբաթաթերթերէն մին, «Փրեզկլատ Կուլտուրալնի», վերջերս խիստ քննադատութիւն մը հրատարակելով, կը բաղդատէր Սթալինն ու Հիթլէրը, իբրեւ համանման տիպարներ:

Դարձեալ Վարշաւայի մէջ լեհ բանաստեղծ Անտոնի Սլոնիմսքի, կ'ըսէր, ժողովի մը առթիւ.

— «Փիլիսոփայութեան պատմութեան մէջ հազուադէպ է որ անհանդուրժողութիւնը այնքան հեռու տարուած ըլլար որքան վերջին տարիներու ընթացքին: Վերածնութեան սկիզբը, ԺԷ. եւ ԺԸ. դարերուն քննական միտքին դէմ կատարուած հալածանքները ոսկեդար կ'երեւան, բաղդատելով մեր ապրած ժամանակաշրջանին հետ, որ անցնելու վրայ է...

«Քիչ գրոյ շատ իմացիր», պիտի ըսէր պապս:

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԵՆ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ ԿՐՃԱՏՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Խ. Միութիւնը որոշած է 1.200.000 զինուոր արձակել իր բանակէն: Քաղաքական շրջանակներու մէջ զանազան մեկնութիւններ կու տան այս որոշման: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս իր շաբաթական ասուլիսին գլխաւոր մասը յատկացուց այս հարցին: Ահաւասիկ իր խօսքերը. —

«Մ. Նահանգները կ'ողջունեն խորհրդային կառավարութեան յայտարարութիւնը՝ 1.200.000 զինուորներու կրճատման մասին, մէկ տարուան ընթացքին, եթէ այս մտադրութիւնը ապացոյց մըն է բռնի ուժէն հրաժարելու միջազգային յարաբերութեանց մէջ: Բայց եւ այնպէս այս նախաձեռնութեան ակներեւ միտքն է աւելի մեծ թիւով բանուորներ ճարել ճարտարարուեստութեան եւ հողագործութեան: Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր Մ. Նահանգները աւելի քան ինը միլիոն զինուոր զեղչած են իրենց զինեալ ուժերէն, անոնց թիւը 12.300.000էն իջեցնելով երեք միլիոնի: Հարկ է շեշտել թէ կարելի պիտի չըլլայ ճշդել Խ. Միութեան ծանուցած կրճատումները, քանի որ ստուգում պիտի չկատարուի: Խորհրդային զինեալ ուժերուն զինուորներու թիւը այժմ կը հաշուեն աւելի քան չորս միլիոն: Համայնավար Չինաստանն ալ ունի պատկառելի ուժեր: Ասկէ զատ, Խ. Միութեան կրճատումները կը վերաբերին զինուորներու եւ ոչ թէ սպառազինութեանց:

«Ոչ մէկ արգելք՝ նորէն դրօշի տակ առնելու համար բազմաթիւ մարզուած պահեստի զօրամասեր: Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը եւ իր զինակիցները կրնան իրենց բանակները փոխադրել իրենց կեդրոնական հողամասերուն մէջէն եւ անոր սպառնալիքը ցցել խորհրդային շրջագծէն որեւէ կէտէն: Մինչդեռ ազատ աշխարհը պէտք է ի վիճակի ըլլայ պաշտպանելու այդ շրջագծին մերձակայ երկրամասերը եւ իր ուժերը փոխադրել հաղորդակցութեանց շատ լայն գիծերու վրայ որոնց պաշտպանութիւնը կարեւոր ուժերու կը կարօտի»:

Նախարարը յետոյ պարզեց ամերիկեան ծրագիրը՝ զինաթափութեան մասին, իբրեւ միակ գրական առաջարկ համարելով օդանաւային զննութիւնը: Լրագրող մը հարցուց թէ ո՞րը լաւ է, 1.200.000 զինուորները պահել դրօշի տակ թէ՞ գործածել հողագործութեան եւ ճարտարարուեստի մէջ: Պ. Տըլլըս պատասխանեց թէ կը նախընտրէ որ այդ զինուորները շարունակեն պահակի դեր կատարել, քան թէ հիւլէական զէնքեր շինել:

Յետոյ բացատրեց թէ ամերիկեան քաղաքականութեան նպատակն է տեսնել ռուսական կառավարութիւն մը որ լրջօրէն նկատի կ'առնէ իր ժողովուրդին իղձերը, կը հրաժարի աւարառութենէ եւ որուն միջազգային քաղաքականութիւնը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՐԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Փարիզի եւ Մոսկուայի տեղեկատու գործակալութիւնները կը ծանուցանեն թէ Խ. Միութեան վարչապետը, մարաջախտ Պուլկանին ունկնդրութեան ընդունած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Կրեմլինի պալատին մէջ:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հ.Յ.Դ. ԱՐՇԻԻ ԵՆԹ. (ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ)

Ա. ՑԱՆԿ

Պ. Էտմոն Պետրոսեան	25.000
Տիկին Սաթօ Յակոբեան	10.000
Օր. Մարօ Ստեփանեան	5.000
Պ. Բագրատ Տէր Կարապետեան	5.000

ՋԸԼԼԱ՛Յ ՈՐ ՄՈՌՆԱՔ

Ամէն տարի մէկ օր կը հաւաքուինք միաբանաբար յարգելու յիշատակը 1915ի Մեծ Եղեռնի զոհերուն: Այդ մեռելները, ամբողջ հայութեան կը պատկանին, որովհետեւ անոնք մեռան միմիայն Հայ ըլլալու «յանցանք»ով: Ատոր համար ալ անմոռանալի են ամբողջ ազգին համար եւ մեր պարտքն է յարգել անոնց յիշատակը միահամուռ:

Այն ազգերը որոնք քաղաքակիրթ են կը յարգեն իրենց մեռելները: Միայն այն խմբաւորումները իրենց մեռելները չեն յիշեր, որոնք վրանաբնակ են եւ տատանդական կ'անցընեն իրենց կեանքը: Անոնք գիր, գրականութիւն, պատմութիւն չունին: Անոնք ազգ չեն, բոյս–ազգիներ են: Կուգան ու կ'երթան ...:

Երբ կը յիշենք մեր մեռելները, անոնց հոգին կը սաւառնի մեր շուրջը, մեզ կը նորոգէ, կեանքի նոր ճամբաներ կը ցուցնէ եւ ուժ կուտայ տեւելու:

Առաջին անգամ չէր որ հայ ժողովուրդը բնաջնջումի հարուած կը ստանար 1915 ապրիլ 11–24ին, երբ Պոլսէն հայ մտաւորականները աքսորեցին եւ հետզհետէ ամբողջ Թրքահայերը տեղահանեցին մինչեւ Տէր Զօրի անապատները քշելու եւ բնաջնջելու համար:

Թողունք հին դարերու ահարկու ջարդերն ու աւերները, յիշենք միայն 17րդ դարու աղէտները: Թուրքեւպարսիկ պատերազմները, որոնք տեղի կ'ունենային Հայաստանի հողին վրայ, կը դնէին հայ ազգաբնակչութիւնը անողոք իրականութեան առջեւ, պարտադրելով բանակներու պարենաւորումը եւ ենթարկելով աւերածումի ու սովի: Ոչ նուազ յուսահատական էին երկրաշարժն ու սովալլուկ կենդանիներու յարձակումները, բնութեան չչմեցուցիչ երեւոյթները: Բայց առաւել եւս մաշեցուցին եւ փախուստի մատնեցին հայ շինականը «ճէլալի» կոչուած եւ Օսմանեան գահին դէմ ապստամբած խումբերը ամբողջ հայկական բարձրաւանդակին վրայ..: Պանդուխտ Տաղասաց Ցակոբ Թոխաթեցին է որ կը վկայէ շատերու կարդին թէ՝ «ցրուեցան ամենեքեան ընդերեսս երկրի, որպէս փոշի հոսեալ ի հողմոյ՝ ծաղաց ի ծաղս, բաժանեալք ի սիրելեաց, հեռացեալք ի հայրենեաց, անջատեալք յամենայն բարութեանց, շրջէին, պանդխտէին նշդեհացեալք ի մէջ այլասեռն ազգաց, այլախօս լեզուաց եւ անծանօթ աշխարհաց, որ փոչխար որոց ոչ իցէ հովիւ, անտէրունջ մնացեալ. Ողորմելի և աւաղելի եղեր մեծանունն ազգ Հայոց մեծաց...»:

Իսկ Արարատեան Հայաստանի Հայերը Շահաբբաս տեղահանած էր իր ծրագիրներուն համար եւ Մելքիսեդեկ կաթողիկոս, ինչպէս եւ Դաւիթ կաթողիկոս, որոնք աթոռակից էին, Գրիգոր (Սրապիոն) Ուռհայեցիի վաղաժամ մահուընէն ետք, կը շրջէին հեռաւոր քաղաքներ, որովհետեւ էջմիածինը ամայացած էր եւ սուրբ քարերն անգամ տարուած էին...:

Երեք դար ետք, առանց հաշուելու միջանկեալ անընդհատ խժդժութիւնները, 1915ին, կը գտնենք աւելի նրբին գազանութեամբ կազմակերպուած Սպանդ մը մեր պատմութեան մէջ, որուն նմանը չէր տեսնուած եւ որ արժեց աւելի քան մէկ միլիոն զոհ: Եւ սակայն, հայ ժողովուրդը վերստին կանգնած է այսօր եւ ունի Հայաստան մը որ կը բարգաւաճի: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. իր Ցարութեան քարոզին մէջ կ'ըսէր թէ «լոյսի ճամբան» բացուած է հայ ժողովուրդին համար ...:

Ցուսադրուած ենք: Սակայն ի՞նչ կ'ընենք մենք յիշատակի այս օրը արժանաւորապէս յարգած ըլլալու համար:

Վերջին ճամբորդութեանս ընթացքին հանդիպեցայ նոյնիսկ հայ մարդոց, որոնց դեռ պէտք էր բացատրել Մեծ Եղեռնի զարհուրելի փուլերը: Ես որ այդ ճամբաներէն ազատած էի, կրնայի դեռ հանգամանօրէն վկայել եւ լիջօրէն պարզել թիւրիմացութիւններ եւ անճիշդ մեկնութիւններ: Բայց ինծի այնպէս կը թուի թէ հարկ է կրկին յիշեցնել անցքերը եւ բուն եղելութիւնը:

Չեն բաւեր կարճ–կտրուկ համեստ յիշատակումները, այլ անհրաժեշտ է իբրեւ մեր պատմութեան կարեւոր մէկ մասը աւանդել նոր սերունդին: Կան մարդիկ որ շուտ կը մոռնան: Կան որ չեն զգացած իրենց մորթին վրայ տարագրութեան խժդժութիւնները կամ կարդացած են «Մեր Խաչը» կամ «Մեր Գողգոթան» իբրեւ յուզումնառիթ գրականութիւն թերեւս: Մեր նոր սերունդը հարկ է որ առիթ ունենայ մանրամասնօրէն տեղեկանալու Մեծ Եղեռնին, նոյն իսկ եթէ պէտք ըլլայ պահիկ մը իր հասկցած լեզուով՝ ֆրանսերէն կամ անգլերէն ...: Չենք կրնար հանդուրժել որ մոռցուին մեր զոհերը եւ անոնց ուխտը:

Առջի օր առիթը ունեցայ Պերլինի «ճարտարագիտական համալսարան»ի ունկնդիրներուն մէջ գտնուելու, երբ զուիցերիացի քարտեզագիր Տոքթ. Իմհօֆ «Դէպի Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները եւ Արարատ» նիւթին վրայ կը խօսէր, եւ ցոյց կուտար լուսապատկերով Պայազիտի ճամբով Արարատ բարձրանալու մանրամասնութիւններ: Միտքս գնաց Դորպատի համալսարանի դասախօսներէն Պարրոտի ճանապարհորդութիւն դէպի միւս գագաթը՝ Խաչատուր Աբովեանի հետ: Ցիշեցի Րաֆֆիի վէպերէն յատկանշական տող մը... «Պայազէտը պաշարուած էր»: Տեսայ պաստառին վրայ աւերակնե՛ր, աւերակնե՛ր եւ ցանցառ քիւրտ բնակչութիւն ...:

Զուիցերիացի Դոքթ. Իմհօֆի կարծիքը այն է թէ մեր երկիրը շատ նմանութիւններ ունի Զուիցերիայի հետ եւ կրնայ դրախտի վերածուիլ շնորհիւ իր կլիմային եւ բուսական կարելիութեանց, եթէ ջրաբաշխութիւն ունենայ եւ գիտականօրէն մշակուի: Նոյն իսկ Արարատի վրայ լուսանկարած է դարաւոր հնութեամբ կոճղեր, ուրեմն բուսականութիւն եղած է այդտեղ, իսկ հրաբխային քարերը 80 առ հարիւր պտղակենիւթ կը պարունակեն:

Այսպէս կը հաստատուի Ղազար Փարպեցիի խօսքը.. «ամենալին Հայաստան»:

Այսօրուան իրականութիւնը կը պարզուի մեր աչքին, մէկ կողմը՝ բարգաւաճ երկիր մը որ Հայերով լեցուած Հայաստանն է, միւս կողմը՝ Հայերէ զրկուած եւ անմշակ մնացած Հայաստանը՝ իր Արարատեան բարձունքով: Շատ բնական է որ երբ Հայաստանի այս մասն ալ նորէն աշխատասէր ժողովուրդով լեցուի, դրախտանման երկրի մը պիտի վերածուի ... Եւ այն ատեն հայութեան տուած զոհերը պիտի հանգչին խաղաղօրէն, որովհետեւ իրենց ուխտը կատարուած պիտի ըլլայ եւ իրենց զոհաբերումը ի զուր անցած պիտի չըլլայ:

Պահենք մեր ազգութիւնը, հաւատարիմ մնանք մեր ուխտերուն եւ աւանդենք մեր լեզուն մեր յաջորդներուն, մեզի պարտականութիւն դնենք ծառայել մեր հայութեան: Այն ատեն յարգած կ'ըլլանք Մեծ Եղեռնի զոհերուն յիշատակը:

ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

***

ՊԵՐԼԻՆ, 9 Մայիս.— Մայիս վեցի կիրակի օրը, Մեծ Եղեռնի սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Հոհենցոլլէռնփլացի աւետարանական եկեղեցիին սրահին մէջ: Բանախօսեց Պ. Ֆրունճեան: Դպիրներուն կողմէ երգուեցան հայկական եկեղեցիի հոգեհանգստեան երգեր եւ կարդացուեցաւ Պ. Դուրեանի «Իմ մահը»: Սգահանդէսը փակուեցաւ դաշնակի ընկերակցութեամբ երգուած կոմիտասեան «Տէր ողորմեա»ով, խորունկ տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Տեղական թերթ մը, «Թոմպա», ուզելով գիտնալ Ազգ. ժողովի անդամներուն տեսակէտները, օրուան հարցերու մասին, տասնըհինգ կէտերէ բաղկացած հարցարան մը ներկայացուցած է անոնց:

Բոլոր երեսփոխանները չեն պատասխանած, սակայն տրուած կարգ մը պատասխաններ իբրեւ նմոյշ կրնան ծառայել, պարզելով Ազգ. ժողովին պատկերը:

Առաջին հարցում.— Կի Մոլէ ժողովրդակա՞ն է, չափաւոր մը կը պատասխանէ թէ կարելի էր Կի Մոլէի յանձնել իշխանութիւնը: Կը գոհանան ճանչնալով իր պատուաւորութիւնը եւ բարեկամեցողութիւնը: Ան կրցածը կ'ընէ: Իսկ հակառակորդները կը մեղադրեն թէ վճռական ոգի չունի եւ թէ բոլորովին թօթափած չէ կուսակցութեան իր ընդհ. քարտուղարի դերը: Իր բարեկամները կ'ըսեն թէ «քաջ» է: Իսկ երիտասարդ արմատական մը կ'ընդունի թէ միակ մարդն է որ կրնայ ներկայիս համախմբել գործօն մեծամասնութիւն մը: Կեդրոնի եւ աջի քանի մը երեսփոխաններ գժգոհ չեն որ ընկերվարական մը ստիպուած է ոչ–ընկերվարական որոշումները տալ: Վարչապետը բոլորին պաշտպանութիւնը չի վայելեր, սակայն կրնայ փոխել թեթեւ թշնամութեանց հոսանքը: Ուրիշներ կ'ըսեն թէ աւելի լաւ է գործէն դատել:

Երկրորդ հարցում.— Հաւանակա՞ն է «Ժողովրդական ճակատ»ի մը կազմութիւնը: Երեսփոխաններուն մեծ մասը կը մտածեն թէ անկարելի է մերձեցում մը ընկերվարականներու եւ համայնավարներու միջեւ: Բազմաթիւ ընկերվարականներ կ'ընդդիմանան, առարկելով թէ համայնավար կուսակցութիւնը գործակիցն է Մոսկուայի: Ուրիշներ կը կարծեն թէ ամէն բան կախում ունի ընկերվարականներու դիրքէն: Իսկ կարգ մը չափաւորներ կը մտածեն թէ իշխանութիւնը հետզհետէ աւելի եւս պիտի բաժնէ ընկերվարութիւնը համայնավարութենէն: Ժողովրդային Շարժումի պատկանող մը կ'ըսէ թէ «ընկերվարականները շատ լաւ գիտեն որ «ժողովրդական ճակատ»ը Ֆրանսայի համար կը նշանակէ արբանեակ դառնալ: Մեծամասնութիւնը մոլեգնօրէն հակառակ է:

Երրորդ հարցում.— Մենտէս Ֆրանս իշխանութեան գլուխ կրնա՞յ գալ:— Ո՛չ, կը պատասխանեն երեսփոխանները, մեծ մասով, որովհետեւ շատ կողմ բռնող եղաւ: «Պետութեան հասկացողութիւնն ունի, բայց ոչ երկիրն»: Իր հակառակորդները մինչեւ անգամ նախատեցին զինք: Իսկ կուսակիցները գովասանքներով ողողեցին, «Միակ արժանաւոր մարդն է», «Երբ այլեւս ոչ ոք պիտի համարձակի գրաւել Ալժերիայով, անոր պիտի դիմեն»: «Աջերը» կը վախնան որ ժողովրդական Ճակատի մարդը դառնայ: Ձախերը կը մեղադրեն իր իշխանատենչ նկարագիրը: Իր կուսակցութենէն ներս ալ, բոլորը բարեկամ չեն: Բազմաթիւ հոգեբանական ազդակներ իրեն աննպաստ դեր մը կը կատարեն: Այն երեսփոխանները որոնք իր վերադարձը կը նախատեսեն, անոնք իսկ չեն փափաքիր: Մեծամասնութիւնը պիտի նախընտրէր ազգային միութեան բանաձեւ մը:

Չորրորդ հարցում.— Զօր. տը Կոլ նորէն պիտի գա՞յ իշխանութեան գլուխ.

Տը Կոլի նախկին կուսակիցները կ'ըսեն թէ մեծ պատրանք մը եղաւ իրենց համար: Իր հակառակորդները կը մեղադրեն թէ «գերմարդկային բարձրութեանց վըրայ կը նկատէ ինքզինք»: Շատեր կ'ըսեն. «Ան իշխանութեան գլուխ պիտի գայ եթէ պատերազմինք կամ պաշարման վիճակի մէջ ըլլանք: Եւ կամ եթէ Ալժերիո

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

«Եթէ վերջ ի վերջոյ կառավարութիւնը յաղթի մենք ոչինչ չենք կորցնի, թերեւս մեր չէզոքութեան համար նոյնիսկ շահենք, իսկ եթէ յեղափոխականները յաղթեն — իրենց ասելով՝ մենք էլ նրանց հետ շահած պիտի լինենք: Իսկ Տաճկահայաստանի խնդրով մենք պիտի չզբաղուենք. դա մեր ուժերից վեր հարց է»:

Խօսք ուզեց Սերգէյը: Հաշտարխանցի, նմանապէս առեւտրական ճիւղի ուսանող, Կոլեայի անբաժան ընկերը, նրա պէս միշտ կոկիկ եւ աւելի քաղաքավարի: Խօսում է ռուսերէն:

— Ես համաձայն չեմ Կոլեայի հետ: Ես հաւատում եմ, որ ուշ թէ վաղ ազատամիտները պիտի յաղթեն. ի՞նչ երեսով պիտի նայենք նրանց այդ դէպքում: Իմ կարծիքով մենք պիտի ընդունենք կենտրոնի առաջարկութիւնը, բայց պիտի խօսք տանք համալսարանի դրան առջեւ խմբուելուց, որպէսզի, երբ ոստիկանութիւնը սկսի ցրել ամբոխը, ինչպէս անցեալ անգամ, մեզնից ոչ ոք չձերբակալուի: Գալով Տաճկահայաստանին, համաձայն եմ Կոլեայի հետ: Մեր գործը չէ այդ:

Առանց խօսք խնդրելու տեղից բարձրացաւ Ջումշուդը եւ ասաց.

— Մենք եկել ենք այս քաղաքը ուսում առնելու, մարդ դառնալու եւ ոչ թէ դասադուլներ անելու եւ քաղաքականութեամբ զբաղուելու: Ուրեմն, «Սեւան»ը պիտի չմասնակցի ո՛չ այս դասադուլին, ո՛չ էլ ռուս կամ հայ յեղափոխական շարժումներին:

Նա Շուշեցի է, յաղթանդամ, գէր եւ կարմիր երեսի մկանունքները երբեք չեն շարժւում. քայլուածքը եւ շարժումները միշտ հանդարտ եւ զգուշաւոր: Ճարտարապետական ճիւղից է, բայց դասագիրքերից ո՛չ մի գիրք կարդացել է ոչ էլ կարդում է: Թատրոն, օպերա, երաժշտութիւն նրան ամենեւին չեն հետաքրքրում: Մարդու մէջ չմտած՝ անտաշ կեցուածք ունի: Նոր եկած ժամանակ, երբ հարցնէին՝ «Ի՞նչպէս էք, Պ. Ջումշուդ», կը պատասխանէր.— «Հո՞ւ, մո՞ւնք, լեաւ ընք, վնաս չոնի»: (Ո՞վ, մե՞նք, լաւ ենք, վնաս չունի):

Անունը դրել էինք «Նորին ծանրակշիռ համեստութիւն»:

— Խօսքը Պետրոսինն է — մեքենագիտական ճիւղից: Հայրը Բագուի նաւթահորերում աշխատող բանւոր է եւ երբեմն տղուն տասը ռուբլի է ուղարկում: Ապրում է գլխաւորապէս մասնաւոր դասերով եւ գծագրական աշխատանքով: Նիհար է եւ գունատ, խիստ նայուածքով, բայց շատ բարի ժպիտ ունի: «Քէֆ»երի ժամանակ անճանաչելի է. լաւ «լեզգինկա» է պարում, Բ. գաւաթից յետոյ սկսում է փիլիսոփայութիւն անել, երրորդից վերջ սկսում է ընկերվարական քարոզչութիւնը, չորրորդին՝ «արդէն մօտ է» եւ ընկերները սկսում են միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի հինգերորդին չմօտենայ, որովհետեւ այնուհետեւ անպատճառ պիտի կռիւ ծագի: Մայիս 1ի ցոյցին ձերբակալուել էր եւ նոր է դուրս եկել բանտից:

— Լսեցի՞ք ինչ ասաց Կիւքին, սկսաւ նա: Գիւղը հող չունի եւ ստիպուած է գնալ Բագու մի կտոր հաց ճարելու համար, որտեղից վերադառնում է կամ թեւը կտրած, կամ մէջքը կոտրուած եւ կամ թոքախտով բռնուած: Այո, շատ ճիշտ է: Բայց նա մոռանում է, որ Ռուսաստանի բոլոր գիւղերը եւ բոլոր գիւղացիները նոյն դրութեան մէջ են. կապիտալիզմը վաղուց է մուտք գործել գիւղի մէջ եւ քայքայում է կեանքը: Կիւքին մոռանում է որ Ռուս ազատագրական շարժումի նպատակն է հիմնովին փոխել գիւղացու եւ բանւորի կեանքը, առանց ազգային խտրութեան: Մեզ մօտ, Բալախանիում բոլորի երեսը ծածկուած է մուրով եւ չես կարող տարբերել եւ ճանաչել ազգութիւնը: Դրանք բոլորը մի ազգ են, ցեխի եւ մուրի մէջ ապրող ազգը, ճնշուածների ազգը, մի ազգ, որ կազմում է աշխարհիս բնակչութեան հարիւրից իննըսունը եւ ապրում է հարիւրից տասնի բռնութեան տակ: Ահա այս ազգի փրկութեան համար է, որ մենք պիտի պայքարենք. ահա այդ գաղափարով տոգորուած եւ գիտակից կերպով պիտի մօտենանք Ռուս ազատագրական շարժումին եւ ոչ թէ Կոլեայի եւ Սերգէյի առեւտրական հաշիւներով: Այն ժամանակ է, որ կը հաստատուի նոր աշխարհ եւ ընդհանուր երջանկութիւն եւ այդ արքայութեան ճանապարհի վրայ ցցուած բոլոր արգելքները պիտի փշրենք եւ կործանենք:

Կիւքին ընդհատեց. «Մինչեւ քո այդ արքայութեան հասնելը դեղարաններում անգամ մի գրամ հաց չես գտնի»:

Առանց Կիւքիի այդ նկատողութեան պատասխանելու, Պետրոսը շարունակեց:

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ

(6) (Շար.)

հարցին մէջ վերջին ատեններն հասնինք»։

Հինգերորդ հարցում. — Ալժերիան պէ՞տք է Ֆրանսական նահանգ մնայ թէ հարկ է դաշնակցային լուծում մը գտնել։

Երեսփոխաններու կէսէն աւելին կ'ուզեն որ Ալժերիան Ֆրանսական նահանգ մնայ։ Անոնք ամէնէն աւելի կը վախնան անջատումէ եւ իրենց տեսակէտով դաշնակցային կարգուսարքը առաջին քայլն է դէպի անջատում։ Կարգ մը երեսփոխաններու մօտ շատ զօրաւոր է կեդրոնացումի գաղափարը։ « Հանրապետութիւնը մէկ է եւ անբաժանելի, դաշնակցային պետութեան մը սահմանադրութիւնը չէ մերինը»։ Ընդհակառակն, ուրիշներ կը քննադատեն ամբողջականութեան բանաձեւը։ «Կրնա՞նք 150 խլամ երեսփոխաններ տեղաւորել Ազգ. Ժողովին մէջ։ Պատրա՞ստ ենք ընդունելու Ալժերիացիներու զանգուածային մուտքը Ֆրանսայի մէջ։ Անկարելի է ամբողջականութեան սկզբունքը — կրօնքը, լեզուն եւ բազմաթիւ ուրիշ յատկանիշներ պատճառներ են որ Ալժերիացիները ըլլան ժողովուրդ մը մասնաւոր յատկանիշներով եւ ձգտումներով »։ Իսկ դաշնակցային վարչութեան մը կուսակիցները կը վախնան որ այս լուծումն ալ ծայրայեղ ըլլայ։

Վեցերորդ հարցում. — Ազգ. Ժողովը պիտի քուէարկէ՞ սահմանադրութեան բարենորոգումը։ Մեծամասնութիւնը դըրական վերաբերում ցոյց տուած է։» Բացի աջերու ղեկավարէն, որ բացարձակապէս անկարեւոր հարց մը կը նկատէ զայն եւ կ'ընդունի թէ սահմանադրութիւնները արժէք ունին իրենց գործադրութեան եղանակէն։ Սակաւաթիւ երեսփոխաններ կը հաւատան թէ սահմանադրութիւնը ազդեցիկ է։ «Յեղափոխութիւն մը պէտք է որ գրական արդիւնք տայ», ըսած է մէկը որ ծայրայեղ չի նկատուիր։ Կարեւոր փոփոխութիւն մը գլխաւորաբար գործադիրի դերի եւ երեսփ. ժողովի լուծման մասին անակնկալ մը պիտի ըլլայ երեսփոխաններու մեծ թիւին համար։

Եօթներորդ հարցում. — Վտանգ կա՞յ պետական հարուածի։ Երեսփոխաններուն մեծ մասը չի հաւատար։ Իսկ անոնք որ վտանգ մը կը նախատեսեն, հետեւեալ ձեւով կը բանաձեւեն իրենց վախերը։ Ալժերիական հարցը, կայծ մը բաւական է կրակ տալու վառօդին։ Սակայն կրնայ արագօրէն պատահիլ, եթէ չյաջողինք Ֆրանսական Ափրիկէն պահել»։

Թերթը հարցուցած է թէ պետական հարուածի մը վտանգը ձախէ՞ն պիտի գայ թէ աջէն։ Աջերը եւ կեդրոնը պատասխանած են թէ վտանգը ձախէն է «որ կազմակերպուած է եւ գիտէ թէ ինչ կ'ուզէ»։ Իսկ ձախերը կ'ամբաստանեն ծայրայեղ աջը. — «Ծայրայեղ ձախը շահ չունի պետական հարուածի մը մէջ։ Ան ժողովրդական ճակատին յաջողութեան կը սպասէ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյին Թագաւորը որ Լիբանան կը գտնուի, բանակցութիւններ կը կատարէ նախագահին հետ, զինուորական դաշնագիր մը կնքելու համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿԸ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ Մոսկուայի տասնօրեակին առթիւ Հայաստանի Պետհրատը եւ Մոսկուայի հրատարակչականը պիտի ներկայացնեն ռուս ընթերցողներուն հայ դասական եւ ժամանակակից գրողներու մօտ հարիւր գործերը։ Հայպետհրատի հրատարակութեամբ լոյս պիտի տեսնեն 70 տեսակ գիրք, հինգ հարիւր մամուլ ծաւալով։

Հայ դասական գրականութենէն պիտի հրատարակուին — Մուրացանի «Գէորգ Մարզպետունի», Շիրվանզադէի «Քաոս» վէպերը։ Արդէն լոյս տեսած են Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի», Պ. Պռօշեանի « Հայի խնդիր» վէպերը, Նար-Դոսի միհատորեակը։ Ռուս ընթերցողին պիտի ներկայացուին Աւ. Իսահակեանի երկհատորեակը, Յ. Յակոբեանի միհատորեակը, Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք» վէպն ու պատմուածքները, Ա. Բակունցի ընտիր պատմուածքները, Ե. Չարենցի ծաւալուն հատորեակը։ Սովետահայ արձակէն լոյս կը տեսնեն նաեւ Մ. Սարմէնի «Եասաւ», « Հեղնար աղբիւր» , Գ. Մահարիի «Մանկութիւն ու պատանեկութիւն» վիպակները, Հր. Քոչարի « Մեծ տան զաւակները», Ս. Խանզադեանի «Հողը», Ա. Յովսէփեանի «Առաւօտը» վէպերը, Ալ. Արաքսմանեանի « Դժուար սէր» վիպակը, Բ. Սէյրանեանի, Ս. Այվազեանի, Ծ. Թաթիկեանի պատմուածքները եւ այլ գործեր։

Արդէն լոյս տեսած են Ստ. Զօրեանի պատմուածքներու ու վիպակներու միհատորեակը եւ Աղաւնիի « Շիրակ » վէպը։

Լայնօրէն պիտի ներկայացուի խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը։ Գեղարուեստական գրականութեան պետական հրատարակչութեան եւ «Սովետսկի Պիսատել» կողմէ պիտի հրատարակուի Գ. Սարեանի հատընտիրը, Յ. Շիրազի, Ս. Կապուտիկեանի, Ա. Գրաշիի, Գ. Էմինի բանաստեղծութիւնները։ Հայպետհրատը լոյս ընծայած է Յ. Շիրազի, Ս. Տարօնցիի, Վ. Ալազանի, Վ. Նորենցի, Սարմէնի, Հ. Սահեանի, Մ. Մանուչեանի, Հր. Յովհաննիսեանի, Վ. Դաւթեանի, Մ. Մարգարեանի, Պ. Սեւակի, Հենր. Թումանեանի եւ ուրիշներու բանաստեղծութեանց գիրքերը։ Երիտասարդ բանաստեղծներէն պիտի հրատարակուին Վ. Կարենցի Ա. Այվազեանի, Ա. Թէրզեանի, Ա. Արմանի, Ա. Սարոյեանի ստեղծագործութիւնները։ Մասնաւոր ժողովածուով պիտի ներկայացուին Խ. Հայաստանի քիւրտ գրողներու ստեղծագործութիւնները եւ խորհրդային մանկական գրականութիւնը։

Մեծ տեղ տրուած է խորհրդահայ գրականութեան եւ գրաքննադատութեան։ Տասներեք մենագրութիւններ լոյս պիտի տեսնեն, ինչպէս հայ դասական ու ժամանակակից անուանի գրողներու ստեղծագործութեանց, ինչպէս եւ գրականագիտական մասնաւոր հարցերու մասին։ Պիտի հրատարակուին Գ. Աբովի «Գաբրիէլ Սունդուկեան», Մ. Աթաբէկեանի «Թումանեանը քննադատ», Ա. Ոսկերչեանի « Ստ. Շահումեան եւ գրականութեան հարցերը», Հր. Թամրազեանի «Շիրվանզադէի դրամատուրգիան», Հր. Գրիգորեանի «Վլ. Մայակովսկին եւ հայ գրականութիւնը», Հ. Սալախեանի «Եղիշէ Չարենց», Գ. Սարգսեանի «Յակոբ Յակոբեան», Վ. Նալբանդեանի «Դերենիկ Դեմիրճեան», Ս. Աղաբաբեանի «Նաիրի Զարեան», Վ. Մնացականեանի «Գեղամ Սարեան» աշխատանքները։

Պիտի հրատարակուին նաեւ հայ թատրոնի, երաժշտութեան, կերպարուեստի նշանաւոր գործիչներու պատմութեան մասնաւոր հարցերու վերաբերեալ գործեր։

Թատերագիտական գործերէն լոյս պիտի տեսնեն Գ. Ստեփանեանի «Պետրոս Ադամեան», Ս. Սարգսեանի «Միքայէլ Մանուէլեան», Ս. Ռիզայեւի «Մ. Գորկիի դրամատուրգեան հայ բեմում», Բ. Յարութիւնեանի «Հայ – ռուսական թատերական կապերու մասին», Ս. Յարութիւնեանի «Սովետահայ դրամատուրգիան», Ռ. Զարեանի «Հայ բեմի վարպետները» աշխատութիւնները։

Պիտի հրատարակուին Գ. Տիգրանեանի «Հայկ. երաժշտական թատրոնը», Ա. Շահվերդեանի «Կոմիտաս» մենագրութիւնները, Դուրնովայի «Միջնադարեան հայ նկարչութեան համառօտ պատմութիւնը», Ռ. Պարսամեանի եւ Ե. Մատենեանի «Սովետահայ կերպարուեստը » ուսումնասիրութիւնները եւն.։ Մասնաւոր ալպոմով պիտի ներկայացուին հայ նկարիչներու ստեղծագործութեանց գունաւոր վերարտադրութիւնները։

× «Մրգի սկահակ» մը զոր շինած է Հրաչիկ Ստեփանեան, պիտի ցուցադրուի Մոսկուայի մէջ Հայկ. արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին։ Սկահակի պատուանդանը եւ բռնակը քանդակուած են Սեւանի կանաչաւուն քարով եւ զարդարուած արծաթով։ Վրայի մասը ամբողջովին արծաթէ է եւ վրան դրոշմուած են միրգեր եւ նրբաքանդակներ։ Սկահակին բարձրութիւնն է 30 սանթիմեթր։ Այս գեղեցիկ գործին վրայ ինքնուս վարպետը աշխատած է աւելի քան չորս ամիս։

ԶԱՏԻԿԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 9 Մայիս, (Յառաջ). — Այս տարի Ս. Զատկի տօնին առթիւ հինգ հարիւրէ աւելի Հայեր ուխտի եկան Երուսաղէմ։ Ուխտաւորներ կային մինչեւ իսկ հեռաւոր Ամերիկայէն։ Մեծ մասը տեղաւորուեցաւ Ս. Յակոբայ վանքին մէջ։ Միաբանութիւնը սիրայօժար հիւրընկալեց ուխտաւորները՝ տրամադրելով յարմար սենեակներ։ Հիւրընկալ վարդապետներու առաջնորդութեամբ ուխտաւորները այցելեցին կարեւոր սրբավայրերը եւ հաւատքով հետեւեցան արարողութիւններուն։ Նկատելի էր որ ուխտաւորները մեծ մասով մեր ժողովուրդի միջին եւ համեստ դասակարգէն էին, մեծահարուստներ չկային։

Այս տարի որոշ թիւով եկեղեցականներ ալ ուխտի էին եկած, Անթիլիասէն Խադ եւ Խորէն եպիսկոպոսները, վարդապետներ եւ քահանաներ։ Երուսաղէմի գաղութը ուրախութեամբ կը դիտէր Խորէն եպիսկոպոսը, որ 1948–49ին, երբ ժողովուրդը ճգնաժամի մը մատնուած էր յաճախ կ'այցելէր Երուսաղէմ իր հետ բերելով նիւթական օժանդակութիւն։ Իր ներկայութիւնը, այդ դժնդակ օրերուն, բարոյական կողմով կը ներշնչէր բոլորին։ Ինքն ալ աւելի յարգանքով կը դիտէր գաղութին մեծ մասը, վերյիշելով իր քաջարի ընթացքը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան վերջին դէպքերու ընթացքին։

Օտար ուխտաւորներ ալ այցելեցին Ս. Յակոբայ Տաճարը՝ իրենց հիացումը յայտնելով։ Շատեր Ս. Յակոբայ Տաճարը կը նկատէին ամէնէն տպաւորիչ աղօթավայրը Երուսաղէմի մէջ, իր ճարտարապետական կառուցուածքով եւ խորհրդապաշտ մթնոլորտով։

Ս. Զատկի տօնին առթիւ Հ. Մ. Ը. Մ. Ամմանի եւ Երուսաղէմի մասնաճիւղերուն միջեւ ֆութպոլի եւ պասկէթպոլի մրցում տեղի ունեցաւ։ Պասկէթպոլի մրցման համար բաժակ մը նուիրեց՝ Գահիրէի Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի վարչութեան անդամներէն եղբ. Շամլեան։ Երկու մրցումներուն ալ յաղթական ելան Ամմանի մեր եղբայրները։

Ս. Զատկի գիշերը տեղի ունեցաւ ընտանեկան խրախճանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ։ Հայկական երգն ու պարը խանդավառեցին ներկաները եւ ստեղծեցաւ մտերմիկ մթնոլորտ մը։ Եղան սրտաբուխ նուէրներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի։ Նկատելի էր որ միջմասնաճիւղային հանդիպումները ալ աւելի մտերմիկ մթնոլորտ մը կը ստեղծեն անդամներու միջեւ։

Նոյնպէս Երուսաղէմ «Ուխտի» եկած էր Հայֆայի երբեմնի հովիւը, Շաւարշ վրդ. (այժմ եպիսկ.) որ իր հօտը ետին ձգած փախած էր, 1948ի պատերազմին ատեն։ «Քաջ» հովիւը Երուսաղէմ ժամանեց հինգշաբթի՝ խաւարման գիշերը (ինչ զուգադիպութիւն), արժանացաւ պաղ ընդունելութեան մը։ Քանի մը ամիս առաջ Ս. Յակոբայ միաբանութիւնը զինք հեռացուցած էր անդամակցութենէն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԻՑՍ ԴԺԲԱԽՏ ՈՐԲԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ինչպէս գրած էի, Մարսէյլի նաւահանգիստին մէջ արկածի մը զոհ գնաց Սարգիս Կարապետեան, բնիկ Զարսանճաղ Պասուն գիւղացի, 1915 Եղեռնի որբերէն։ Իր մօր միջոցաւ փրկուելով կ'ապաստանին Խարբերդ։ 1922ին Սարգիս, 15 տարեկան, որբերու հետ կուգայ Սուրիա եւ մօրը հետ կ'անցնի Ֆրանսա։ Հակառակ Նիւ Եորքի իր եղբօր ջանքերուն չի յաջողիր հոն երթալ։ Եւ մօրմէն բաժնուելով կը մնայ մինակ։ Յետոյ կ'ամուսնանայ, բայց շատ չանցած վէճեր կը ծագին եւ տեղի կ'ունենայ օրինական ամուսնալուծում։ Այս դժբախտութիւնը խորապէս կ'ազդէ իր վրայ, մանաւանդ որ ունէր երեք անչափահաս զաւակներ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, դամբանականներ խօսեցան քահանան եւ բողոքական պատուելին։ Ծաղկեպսակ մը ղրկած էր Համաչարսանճաքի Հայր. Միութիւնը, որուն կ'իյնայ ապահովել երեք որբերուն դրամական իրաւունքները։

Ս. Պօյաճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

12. — ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վերառեց նրա տրորած փունջը. քըքըրեց, տերեւթափ արեց, եւ նոյնպէս ցրիւ տուեց գորգերի վրայ։ Այդ գործողութիւններից յետոյ, նա կրկին մօտեցաւ առանձնարանի դռանը, ականջը դրաւ դէպի փականքը։

Այժմ աւելի կամաց էին խօսում։ Խեղճ օրիորդը ամբողջ մարմնով լսելիք էր դարձել, բայց ոչինչ չէր լսում։ Նրա սիրտը բաբախում էր հետաքրքրութիւնից եւ արեան ջերմութիւնը այրում էր թշերը։ Բաւական էր նրան գիտենալ, թէ ում հետ էր խօսում իւր տիկինը. այդ շատ բան կը պարզէր։ Դրան փեղկը ներքեւի կողմից բոլորովին սերտ կերպով չէր կցուած շրջանակի հետ, մնացել էր մի նեղ բացուածք։ Նա կռացաւ, սկսեց այդ բացուածքից նայել։ Ոչինչ չէր երեւում։ Մի քանի րոպէից յետոյ լսելի եղաւ հազալու անընդհատ ձայն, որ հետզհետէ սաստկանալով եւ ապա աստիճանաբար նուազելով, վերջը հեղձուցիչ խռխռոցի փոխուեցաւ։ Օրիորդը ցնցուեցաւ։ Այդ ակամայ հազը ծանօթ էր նրան, ծանօթ էր եւ ամբողջ ամրոցին։ Նա դուրս էր վիժում խորտակուած կուրծքից եւ փտած թոքերից։ Այժմ գիտէր օրիորդը, թէ ով էր տիկնոջ խօսակիցը։ «Մի բան կայ»... մտածեց նա եւ լարեց իւր բոլոր ուշադրութիւնը։

Յանկարծ գունաթափուեցաւ նա, որպէս գունաթափւում է մի մարդ, երբ կայծակը շանթում է մերձակայքում եւ լսելի է լինում որոտման ահեղ դղրդիւնը։ Բայց նրա լսածը երկու բառեր էին միայն. մէկը Մուշեղի անունը, միւսը՝ մի այլ սոսկալի բառ...

Առանձնարանում տիրեց խորին լռութիւն։ Այժմ առաջուայ շշնջիւնն անգամ չէր լսւում։ Երեւում էր, որ տիկնոջ խօսակիցը, վերջին պատուէրը ստանալուց յետոյ, դուրս գնաց միւս դռնից, որ բացւում էր դէպի կանանոցի փոքրիկ բակը։

Օրիորդը հեռացաւ իւր դարանից, մտածելով, որ տիկինը կարող էր յանկարծ դուրս գալ եւ այնտեղ տեսնել իրան։ Նա մօտեցաւ դահլիճի դռանը, որ ինքը կողպել էր, բաց արեց, յետոյ ըսկսեց գորգերի վրայ սփռուած տերեւները եւ ծաղիկների թերթիկները հաւաքել։ Բարձերը դեռ ընկած էին իրանց տեղում։ Բաւական գործ կար, որ եթէ տիկինը դուրս գալու լինէր, նրան զբաղուած տեսնէր։ Բայց նա ուշացաւ։ Երեւում էր, որ դեռ երկար տանջւում էր նա այն անգութ պատուէրի մասին, որ տուեց իւր հաւատարիմ ծառային... Մի քանի անգամ հաւաքեց օրիորդը ծաղիկների տերեւները, ծղօտները, եւ թերթիկները, մի քանի անգամ վերջացրեց այդ գործը, բայց դարձեալ, աւելի մանրացնելով, ցրիւ տուեց յատակի վրայ։ Այդ գործողութիւնը կրկնում էր նա, մինչեւ դուրս եկաւ տիկինը։

— Այդ ի՞նչ է, այդ ո՞վ արեց, հարցըրեց նա, բարկացած աչքերով նայելով իւր շուրջը։

— Ո՞վ պէտք է անէր, պատասխանեց օրիորդը, շարունակելով հաւաքել իւր ցրիւ տուածը. ներս եմ մտնում, տեսնում եմ, որ Վահանը ամէն ինչ տակնուվրայ է արել. հէնց որ ինձ տեսաւ, իսկոյն փախաւ։

— Ա՜խ, չարաճճի, բացականչեց զայրացած մայրը, ե՞րբ պէտք է խելքի գայ այդ տղան։ Հիմա կարող են իսկոյն մտնել հիւրերը եւ տեսնել այդ անկարգութիւնը։

— Ես իսկոյն կը հաւաքեմ, տիկին, ասաց օրիորդը, շտապեցնելով իւր աշխատութիւնը։

— Մինչեւ դու կը հաւաքես, կէսօր կը դառնայ, գնա սպասաւորներից մէկին ասա, որ գայ աւլէ այստեղ, իսկ ինքդ վազիր պարտէզը, մի նոր փունջ պատրաստիր, դրա տեղը դնելու համար։

Նուարդը շտապելով դուրս գնաց։

Սպասաւորները խմբուած էին սեղանատանը, ծիծաղում էին, հռհռում էին, կատակներ էին անում եւ սեղանն էին պատրաստում։ Նրանց միջում խառն էր եւ պատանի Յուսիկը — Նուարդի սիրելին։ Նուարդը հեռուից կանչեց մէկին եւ յայտնեց տիկնոջ հրամանը, իսկ ինքը վազեց դէպի պարտէզը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կը համապատասխանէ Ազգաժողովի ուխտին։ Այդպիսի կառավարութեան մը առաջին գործը պիտի ըլլար հաւանիլ որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եւ Մոսկուայի տիրապետութեան ենթարկուած եւրոպական ազգերը վերստանան իրենց անկախութիւնը ։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ չեն հաւատար խորհրդային զօրքի կրճատման, դիտել տալով թէ խորհրդային կարգուսարքին մէջ քաղաքացիները միշտ կը մնան բանակին տրամադրութեան տակ։ Անգլիոյ մէջ գնահատելով հանդերձ տրուած որոշումը, կ'ըսեն թէ արեւմտեան պետութիւնները զանգուածային կրճատումներ կատարած են պատերազմէն ի վեր։ Կարծողներ ալ կան թէ Մոսկուա կ'ուզէ ազդել Ֆրանսայի հանրային կարծիքին վրայ, անոր վարչապետին այցելութեան առթիւ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ Լիմասոլ քաղաքին մէջ վիրաւորուեցաւ անգլ. Պարքլէյ դրամատան տնօրէնը, Ռոթըն։ Դիմակաւոր մարդ մը իր դրասենեակը մտնելով, արճանակը պարպեց եւ փախաւ։ Տնօրէնը վիրաւորուեցաւ ուսէն։ Ցարդ 97 հոգի սպաննուած են Կիպրոսի մէջ, մէջն ըլլալով կախուած երկու Յոյները։ Առջի օր ձեռնառումբեր նետուեցան Պաֆոսի պահականոցին դէմ։ Վեց դիմակաւոր անձեր Լիմասոլի անգլիական Կաճառը մտնելով հոկիզեցին։ Անցեալ Սեպտեմբերին ալ բոլորովին այրած էին Նիկոսիոյ կաճառը։

ՍԱՐԻ մասին բանակցութիւնները վերսկսան Փարիզի մէջ։ Գերմանները լաւատես կ'երեւան։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա համակերպած է հրաժարելու Սարի տիրապետութենէն, պայմանաւ որ յարգուին իր տնտեսական իրաւունքները եւ Գերմանները օգնեն Մոզելի ջրանցքին շինութեան ։

ԱԼԺԷՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն ապստամբները ծանր կորուստներ կրած են Կոստանդինի եւ Քապիլի շրջաններուն մէջ։ Կ'ըսուի թէ ըսպաննուած է Օրէսի լեռնային շրջանին ըմբոստներուն պետը, Պեն Պուլաա ։

ՄԱՐՈՔԻ ըմբոստները ազատ արձակեցին չորս զինուորներ եւ երկու ենթասպաներ որոնք առեւանգուած էին։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու հազար քաղաքացիներ հրկիզեցին հանք մը, մօտակայ արուարձանի մը մէջ։ Քանի մը տուներ փլած ըլլալով այդ հանքին վրայ, բնակիչները ներս մտան եւ քարկոծեցին պահակները։ Յետոյ ուժանակով պայթեցուցին հանքը եւ կրակի տուին վերելակները։ Բազմաթիւ զինուորներ եւ 700 ոստիկաններ ստիպուեցան միջամտել, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ արգիլեց համայնավարներու կողմէ սարքուած ժողով մը՝ Սալ Վակրամի մէջ, կանխելու համար հաւանական ընդհարումներ, մանաւանդ որ աջակողմեան հոսանքներն ալ հակացոյց մը կը պատրաստէին։ Կարմիրներու ժողովին գլխաւոր բանախօսը պիտի ըլլար Ժաք Տիւքլօ։ Ոստիկանութեան վերատեսուչը ծանուցագիր մը ուղղելով Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին, կը բացատրէ թէ «չի կրնար արտօնել որեւէ հրապարակային արտայայտութիւն, երբ չի համապատասխաներ եղած օրէնքներուն եւ կանոններուն»։ Այս բացատրութիւնը տրուած է անոր համար որ աջերն ալ ցոյց մը սարքած էին Մայիս 7ին եւ ոստիկանութիւնը արգիլած էր։ Դատական Նախարարն ալ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ կառավարութիւնը կը ստանձնէ ամէն պատասխանատուութիւն, նկատի առնելով խռովայոյզ կոչերը։ Օրէնքը պիտի գործադրուի ամէնուն հանդէպ։ Յոյցերուն մէջ աչքի կը զարնեն համայնավարները, որոնք միշտ կը պահանջեն կրակը դադրեցնել Ալժերիոյ մէջ եւ փուժադեաները, որոնք կը պնդեն պահել այդ երկիրը ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ժողովին անդամներէն 15 հոգի Մոսկուա պիտի այցելեն, մասնաւոր հրաւէրով ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 15).— Ձոյլ ոսկի՝ 447.000, նափոլէոն 3080, զուից. 2970, անգլիական 3950, քսան տոլարնոց 15.560, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 383, անգլիական 1030, զուից. 92.25, պելժիական 7.80, լիր 0.62:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, ժամը 20.30ին, Մէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Համախարբերդի Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, Տարօնի Հայր. Միութեան, Կապոյտ Խաչի, Համազգային Մշակութային Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ։

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Այս հանդէսին համար Փարիզէն հրաւիրուած է Միութեան նախագահը՝

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Վասպուրականի Միութեան, այս շաբաթ ժամը ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. տան սրահը ։

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ։

Կը խօսի Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի սան-սանուհիներու կողմէ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան կողմէ, այս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Պիվէռ-Կարտանի մէջ։

Առաւօտուն հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Խարբերդի բոլոր նահատակներուն համար, կէսօրէ վերջ հանդէս խնջոյք Գեղամի սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական զանազան բաժիններ, պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը, Ն. Սարգիսեանի ղեկավարութեամբ ։ Տեղւոյն վրայ պիտի պատրաստուին չիյ քէօֆթէ եւ շիշ քէպապ։ Ամէն տեսակ խմիչքներ՝ չատ մատչելի գիներով։

Մարսէյլէն մեկնողներուն համար վարձուած են մասնաւոր օթոքարներ, որոնք կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 8.30ին Կարտանի օթոքարի կայարանէն (Պուրսին ետեւ)։ Արձանագրուելու համար դիմել Մարսէյլի մէջ՝ Յ. Դաւիթեանի եւ Պ. Պալիկեանի, Պուլ. Օտտօ, Խաչ. Արզումանեանի, Պոմոն՝ Գր. Թութէլեանի, Սէնթ Մարկրիտ Կ. Անսբէկեանի, Սէն Լու Ս. Գինոսեանի։ Երթեւեկի ծախք՝ 250 Ֆրանք։ Արձանագրութիւնը կը փակուի շաբաթ կէսօրէ առաջ ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ HAVRE

Այցելելու ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի կողմէ, Մայիս 21 Երկուշաբթի, Հոգեգալստեան երկրորդ օրը։ Օթաքարը կը մեկնի «Էկլիզ Պէլվիլէն» առաւօտեան ժամը 6.30ին եւ Փարիզ կը վերադառնայ իրիկուան ժամը 11ին։ Ճամբու ընթացքին կը հանդիպի պատմական վայրեր՝ Ռուանի Մայր եկեղեցին, Ժանն տ'Արքի հըրկիզման վայրը եւն.։

Օթոքարին մէջ գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ ։

Օթոքարի ծախքը 1500 Ֆրանք ։

Դիմել Էֆխանեանի, 70 ռիւ Ժիւլիէն Լաքրուա եւ ճաշարան Արթիւր ։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ Պ. Խաչիկ Մելքումեան (Ժընեւէն)։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 38րդ տարեդարձին առթիւ Լիոն - Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է Հոգեգալստեան տօնին (20 եւ 21 Մայիս) կիրակի եւ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Տէսինի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ, եղբայր Կարօ Օհանեանի կողմէ նուիրուած բաժակի մրցումները, Փարիզի, Ալֆորվիլի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարսիլիոյ Արծիւի եւ Լիոն - Տէսին մարզական ֆութպոլի միութիւններու միջեւ ։

Նաեւ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս մը Տէսինի քաղաքապետարանին սրահին մէջ։ Շատ մը անակնկալներ։ Պիտի երգէ Տիկին Աբաֆսի Մուրատեան Փարիզէն։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի շրջակայ հայութիւնը քաջալերել հայ մարզական խումբերը։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը ։

Կը նախագահէ Տիկ. ՊԱՅԾԱՌ ՄԱՂԱՔԵԱՆ։

Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է ։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, աշակերտներուն հաճելի ժամանց մը անցնել տալու համար։ Այս կիրակի Սէն Ժէրմէն Ան Լէյ։ Աշակերտներու երթուդարձը դիւրացնելու համար, վարձուած է մասնաւոր օթոքար մը։ Կը հրաւիրուին ծնողներ եւ փափաքողները։ Երթեւեկի ծախսերու մասնակցութեան համար աշակերտներու՝ 200 Ֆրանք, ծնողներու 250 Ֆրանք ։

Մեկնում առաւօտեան ժամը 8ին Իսիի Խրիմեան դպրոցէն։ Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին։ Պիտի ըլլան հաճելի անակնկալներ։ Անձրեւի պարագային դաշտագնացութիւնը կը յետաձգուի ուրիշ կիրակի օրուան մը։

Զմոռնաք ճաշերը միասին բերել։

Հոգաբարձութիւն

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Փարիզի եկեղեցիին կրթական կեդր. յանձնաժողովը պատրաստած ըլլալով ուսմանց ծրագիր մը եւ մեթոտաբանութիւն մը, խորհրդակցութեան կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններուն հայ դպրոցներուն ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները անխտիր, այս շաբաթ ժամը 5.30ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ 18 Մայիս, ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է, առանց մասնաւոր հրաւէրի։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը։ Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Պար տը Կլոպի մէջ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն ։ Օրակարգ.— Զեկուցում մասնաճիւղին բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան եւ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ ։

Այս կիրակի, ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները ինչպէս եւ փափաքողները ։

Հաճելի ժամանց։ Մատչելի պիւֆէ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լիոնէն Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Մղսեան, (ծնեալ Լատոչեան), կը փնտռէ իր աղջիկը՝ Սաթենիկ, որ 1924ին կը գտնուէր Պէյրութի Սէնթրըլ որբանոցը։

Գրել «Յառաջ»ին ։

Կը խնդրուի արտասահմանի, մասնաւորապէս Լիբանանի թերթերէն արտատպել ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ գործաւորուհի մը տափատի փինիսիոնի համար։ Լաւ վճարում։ Դիմել՝ Տիկ. Է. Մխիթարեանի՝

125, Bld. de la Villette
Paris (10). Métro: Jaurès.

●

Սալոնիէ մը էքսթրա, շաբաթ եւ կիրակի օրուան համար (4000 Ֆրանք ապահով)։ Հեռաձայնել Լը Ռէնսի 620։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 18 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7581 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3392

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉ ՕՐԵՐՈՒ ՀԱՍԱՆՔ

Այլեւս վարժութիւն դարձած է դուռ-դրացի խառնել մեր ներքին վէճերուն: Ո՛ւր որ ալ տեղաւորուած ըլլանք: Ի՛նչ պայմաններու տակ ալ գտնուինք:

Որ եւ է «ընտանեկան» վէճ, ընտրական կամ թաղական խնդիր կրնայ պատրուակ ծառայել այս կամ այն երկրի մամուլն ու իշխանութիւնն ալ զբաղեցնելու:

Ինչ որ հայերէն կը շարադրուի եւ միայն Հայերը կը շահագրգռէ, նոյնութեամբ կը փոխադրուի օտար անդաստան: Ֆրանսերէն, անգլերէն, պարսկերէն կամ արաբերէն:

Տակաւին աւելի յառաջ երթալով, մասնաւոր ձեռնարկներ ալ կը կատարեն: Կը դիմեն այս կամ այն պաշտօնատունը:

Եւ պատուիրակութիւննե՛ր, բողոքագիրնե՛ր, հասարակ «ժուռնալ»ներ իրարու կը յաջորդեն արգահատանք եւ տաղտուկ պատճառելով իրաւասու իշխանութեանց: Միեւնոյն ատեն «զգայացունց» նիւթեր ճարելով տեղական մամուլին, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ:

Քառասուն-յիսուն տարի առաջ, այս տեսակ բարքեր չկային Պոլսոյ մէջ:

Այն ատեն ալ ունէինք ապերասան տարրեր եւ խուժանավար մամուլ: Բայց ամէնէն բթամիտն ու նենգամիտն ալ տեղ մը կը կենար:

Այլ մանաւանդ, ոչ մէկու միտքէն կ'անցնէր վէճը փոխադրել Թուրքերէն թերթերու մէջ կամ կառավարութեան միջամտութիւնը հրաւիրել, յայտնի կամ գաղտնի դիմումներով:

Եթէ այսօր այնտեղ ալ ամէն բան վեր ի վայր շրջուած է, պատճառը այն է որ կարգուսարքը հիմնովին փոխուեցաւ: Այլեւս չունինք նախկին իրաւունքները: Յետին ոստիկանը աւելի ձայն ունի մեր ազգային գործերուն մէջ քան Պատրիարքարանը:

Նոր կարգուսարքէն կ'օգտուին ամէն տեսակ օձեր եւ բախտախնդիրներ, իբրեւ լրագրող կամ «ազգասէր», արիւն պղտորելու եւ ամբոխին կեր ճարելու համար:

Արդ, ազատ արտասահմանի մէջ ո՞վ կը ստիպէ պատէ պատ զարնուիլ, սայթաքումէ սայթաքում գլորիլ, մեր աղտոտ լաթերը փռելով օտարին առջեւ:

Սպառա՞ծ են բոլոր միջոցները, հայկական որեւէ վէճ հայկական շրջանակի մէջ լուծելու համար:

Մանաւանդ որ, հիւրընկալ երկիրներու իշխանութիւնները իրենք ամէն դիւրութիւն կ'ընծայեն այս ուղղութեամբ:

— «Մի՛ զբաղեցնէք մեզ», կ'ըսեն անոնք, փափկութեամբ:

Եւ սակայն, յետին թշուառականը միշտ «ազգասիրական» պատրուակներ կը գտնէ, թուղթ մրոտելու, ցոյցեր սարքելու եւ միջամտութեան առիթներ ստեղծելու համար:

Ապացոյց՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ պարզուած փողոցային տեսարանները, հայերէն եւ օտարալեզու քսութիւնները, գրաւոր եւ բանաւոր «ժուռնալ»ները, որոնք օրէ օր կ'աճին ու կը բազմանան ...

Ի՞նչ կ'ուզեն շահիլ դաւադիրները: Իրաւո՞ւնք, արդարութի՞ւն թէ քաջութեան փառապսակ:

Տարրական տրամաբանութիւնը կ'ըսէ թէ ի՛նչ միջոց ալ փորձեն, իրենց գլուխը պիտի զարդարուի ոչ թէ «ազգասիրական» եւ «եկեղեցասիրական» վարդերով, այլ տգիտութեան եւ խուժանավարութեան փուշերով:

Այս օրերո՞ւն պիտի հասնէինք...

Էջմիածնի կամ Անթիլիասի տաճարներուն ո՞ր զանգակները հնչեցնենք, որպէս զի սթափին, իրենց իսկ բարիքին համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՔՆՆՈՒԻՆ

Խօսակցութիւնները կը շարունակուին Մոսկուայի մէջ, Ֆրանսայի վարչապետին, արտաքին գործերու նախարարին եւ Խ. Միութեան վարիչներուն միջեւ: Առջի օր ցեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ սովորական բանաձեւը գործածելով, կ'ըսէ թէ խօսակցութիւնները կատարուեցան «անկեղծութեան եւ բարեկամութեան մթնոլորտի մը մէջ» եւ թէ «կարծիքներու լայն եւ սրտաբաց փոխանակութիւն մը տեղի ունեցաւ»: Այս առթիւ քննուեցան Ֆրանքօ-Խորհրդային յարաբերութիւնները, միջազգային խնդիրներ, զինաթափութեան հարցը եւ գերմանական կնճիռը: Խ. Միութեան կողմէ ներկայ էին վարչապետը՝ մառէշալ Բուլկանին, Ն. Խրուշչեւ, արտաքին նախարարը՝ Մոլոթով եւ խումբ մը մասնագէտներ: Ինչպէս ուրիշ խորհրդակցութեանց առթիւ, Խրուշչեւ կը մասնակցի ոչ թէ իբրեւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, այլ իբրեւ անդամ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան, որ աւելի մեծ արժէք ունի:

Խօսակցութեանց մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, զինաթափութեան հարցին առթիւ Խրուշչեւ մասնաւորապէս փորձած է համոզել թէ անհրաժեշտ չէ այդ խնդիրը կապել Գերմանիոյ միացման հարցին: Պ. Կի Մոլէ պատասխանած է թէ անկարելի է իրական զինաթափութիւն հաստատել առանց լուծելու գերմանական խնդիրը եւ ուրիշ առկախ հարցեր: Յետոյ բացատրած է թէ ինք Մոսկուա եկած է հարթելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններ եւ փարատելու Արեւելքի ու Արեւմուտքի միջեւ տիրող անվստահութիւնը, որպէս զի կարելի ըլլայ նոր բանակցութիւններ կատարել աւելի նպաստաւոր մթնոլորտի մը մէջ:

Ի պատիւ հիւրերուն տրուած ճաշի մը առթիւ, Ֆրանսայի վարչապետը յայտնած է թէ անհրաժեշտ է վերցնել այն պատուարները որ կը խափանեն գաղափարներու ազատ փոխանակութիւնը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Իր կարծիքով, գիրքերը, մամուլը, շարժանկարը, հեռատեսիլը եւ ճամբորդութիւնները կրնան աւելի սերտ մերձեցում հաստատել ժողովուրդներու միջեւ, եթէ գործածուին առանց նախապաշարման եւ քարոզչական դիտումներու: Ինք եւ Փինօ Մոսկուա եկած են ամէն բան փորձելու յարաբերութեանց բարւոքման համար, զանազան յանձնառութեանց շրջանակին մէջ: Այս բացատրութեամբ, Պ. Կի Մոլէ ուզած է յիշեցնել թէ Ֆրանսա անդամ է արեւմտեան զինակցութեանց, մէջն ըլլալով Ատլանտեան դաշինքը: Մոսկուա հասած օրն ալ շեշտած էր թէ Ֆրանսա հաւատարիմ պիտի մնայ իր զինակիցներուն:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Խրուշչեւ տիրական դեր կը կատարէ խօսակցութեանց մէջ եւ թէ Մոլոթով անգամ անոր ձգած է գլխաւոր դերը: Առջի օրուան խօսակցութեանց ընթացքին որ տեւեց 2ուկէս ժամ, Ֆրանսայի վարչապետը շեշտեց թէ «բոլոր ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն: Կառավարութիւններն ալ: Միայն մէկ իրական խոչընդոտ կը ցցուի մեր առջեւ, — անվստահութիւնը: Պէտք է ջնջել զայն ամէն գնով: Թերեւս կրնանք օգնել ձեզի. բայց անհրաժեշտ է որ գործնական ապացոյցներ տաք: Անշուշտ պիտի խօսիք զանգուածային զօրացրուումի մասին: Եւ սակայն այդ շարժուձեւն ալ քննութեան կը կարօտի: Օրինակ, կրնամ ըսել թէ երբեք ապահով չենք որ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ այդ կարգադրութիւնը. կրնամ ըսել, նաեւ, թէ խնայուած գումարները պիտի գործածուին զօրացնելու Խ. Միութեան զինուորական կարողութիւնը, ուրիշ ասպարէզներու մէջ: Իմ սպայակոյտս անշուշտ ուրախ պիտի ըլլար եթէ Ֆրանսական բանակին թիւը իջնէր հարիւր հազարի եւ խնայուած վարկերը յատկացուէին հիւլէական արտադրութեանց: Ուրեմն ուրիշ բան պէտք է եւ աւելի լաւ բան մը ...»:

× Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Կրեմլինի մէջ սարքուած ճաշին մէջ ամէնէն մեծ անակնկալը եղաւ Հայաստանի հռչակաւոր քոնեակը, «որ երբեք վար չի մնար Շարանթի (Ֆրանսա) լաւագոյն արտադրութիւններէն», ինչպէս կ'ըսեն բերնի համը գիտցողներ:

× Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ շաբաթ, երբ միացեալ յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի: Խորհրդային մամուլը ամէն օր գովասանական յօդուածներ կը հրատարակէ Ֆրանսայի մասին: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կը յուսայ թէ պիտի աւելնան առեւտրական փոխանակութիւնները: Ուրիշ թերթ մը կը նկարագրէ երկու երկիրներուն կրած տառապանքները գերմանական զինապաշտութեան հետեւանքով: Կարմիր բանակին թերթը, հողագործական օրկանը, եւն. իրենց կարգին համակրութիւն կը յայտնեն Ֆրանսայի: Բժշկական թերթը կ'արտատպէ Փասթէօրի կողմէ ռուս բժշկի մը ուղղուած նամակ մը:

Մայիս 16ին լոյս տեսաւ ֆրանսերէն թերթ մը, «Նուվել տը Մոսկու», յարեւնման անգլերէն տպագրութեան:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուընթըր, գնահատելով հանդերձ Խ. Միութեան բանակի կրճատման խոստումը, ըսաւ թէ «աւելի ուրախ պիտի ըլլար եթէ Ռուսերը ընդունէին Այզընհաուըրի առաջարկները՝ օդանաւային զննութեանց մասին»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

— Շատոնց է որ այս խորագիրը չերեւար *Յառաջ*ի մէջ: Երեւի շատ մը սխալներ շտկուած են եւ համբերութեամբ կը սպասէք որ ուրիշներ ալ շտկուին:

— Ընդհակառակն: Սխալները կը բազմապատկուին, կը բարդուին աննախընթաց շքեղութեամբ, գեղազարդելով թերթերն ու գիրքերը: Եթէ ամէն օր մէկ լրման սիւնակ յատկացնենք, երբեք նիւթ չի պակսիր:

Բայց, որո՞ւ համար գրել, երբ ոչ խմբագիրը կ'օգտուի, ոչ ալ յօդուածագիրը: Իսկ բանաստեղծն ու գրագէտը միշտ պատրաստ պատասխան մը ունին,— Ե՛ս այսպէս կը գրեմ:

... Տակաւին թերթեր կան որ յամառօրէն կը գրեն փառայեղ, նոյն իսկ իբրեւ խորագիր:

Անցեալ շաբթու Մարսէյլէն ընթերցող մը կը գանգատէր թէ Բարեգործականի յոբելեանին առթիւ, սրահին ճակատը, պաստառի վրայ, Պօղոս Նուպարի նկարին տակ խոշոր տառերով արձանագրած էին փառաւոր բառ մը, Ցիմնադիր:

Եթէ մասնաճիւղին անդամները կամ պաստառը պատրաստողները չէին գիտեր, հանդէսին կազմակերպիչնե՞րն ալ մոռցեր էին ...

× Թերթի մը մէջ հանդիպեցայ նորելուկ բառի մը,— *Մարմնակրթասիրաց* ընկերութիւն:

Սերունդէ սերունդ փոխադրուեցաւ այս պատմական «սիրաց»ը.— *Կրթասիրաց*, *Ջանասիրաց*, *Պարասիրաց*, *Ուսումնասիրաց*, *Բարեսիրաց*, *Եկեղեցասիրաց*:

Կրնաք նոյնացնել.— *Խորովածասիրաց*, *ղըմասիրաց*, *օղեսիրաց*, *կղերասիրաց*, *կանասիրաց*...

× Պոլսոյ թերթերը սխալ կը գործածեն *աշխարհիկ* բառը, իբրեւ համազօր «*լայիք*»ի: Բուն բառն է աշխարհական: Միւսը կը նշանակէ *մոնտէն*:

× Ձէ՞ք ընդվզիր, երբ ծանօթ գրագէտներ ու բանաստեղծներ, հեղինակներ անգամ յամառօրէն կը հոլովեն սա թուրքերէն բացատրութիւնը,— «Քահ քահ խնդաց»:

Ի՞նչ շուտ մոռցան հայերէն սքանչելի «*քրքիջ*»ը:— Քրքիջ մը արձակեց:

«Խել մը» (պիր խայլի) բառն ալ դեռ կ'ոստոստէ շատ մը թերթերու մէջ, հանրածանօթ ստորագրութիւններով:

× Պոլսահայ թերթերը կը գրեն.— Նախարարը ուղերձ մը արտասանեց երեսփ. ժողովին մէջ:

Նախարարը ուղերձ (*ատրէս*) չարտասաներ, այլ ճառ կը խօսի կամ զեկուցում կուտայ:

× Դարձեալ պոլսահայ թերթի մը մէջ,—«Զրոյցներու համաձայն կ'ըսուի թէ»..

× Պատմական պիտի մնան մեր «*ծովածաւալ*»ը եւ արարատեան «*խոշոր*»ը:

Ծովածաւալ բազմութիւն կ'ըսեն, երբ քանի մը հարիւր հոգի կը հաւաքուին Փարիզի կամ... Կէտիկ փաշայի եկեղեցին, կամ փարիզեան միջակ սրահի մը, որ կրնար ժաժքի բռնուիլ, եթէ իսկապէս ծովածաւալ բազմութիւն մը տեսնէր:

Իսկ անդին յարատեւօրէն կը գրեն *խոշոր գրագէտ*, *խոշոր բանաստեղծ*, *խոշոր գիտնական*, *խոշոր տաղանդ*...

Ձէ՞ք փորձուիր հարցնել թէ քանի՞ քիլօ կը կշռեն ...

Վ.Ա.Հ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական զօրքը Մայիս 16ին հետապնդեց երկու ապստամբ խումբեր: Կռիւներէն մէկը տեղի ունեցաւ հարաւային-կեդրոնական Ալժերիոյ մէջ: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 250 ըմբոստներ սպաննուեցան ժայռերուն մէջ: Ընդհարումներու միջոցին սպաննուած է Հիւս. Սահարայի զօրավարը, որ զէնքի մաքսանենգութեամբ կը զբաղէր: Ուրիշ լուրի մը համաձայն երեք խումբեր ոչնչացած են Քապիլի շրջանին մէջ: Հետեւակազօրքը, հրետանին եւ օդանաւերը կը շարունակեն իրենց հետապնդումները նոյն շրջանին մէջ: Իւրաքանչիւր խումբ ունի մօտ 70 անդամ:

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ դէպքերու ընթացքը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ծերակոյտին. մանաւանդ որ կարգ մը պետութիւններ սկսած են դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել Թունուզի եւ Մարոքի հետ, առանց սպասելու անկախութեան դաշնագրին վաւերացման:

× Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ հաշտութիւն կնքուած է Ալժերիոյ ազգայնական հոսանքներուն միջեւ, միասնաբար գործելու համար:

× Թունուզի մէջ կախուեցաւ ապստամբ ահաբեկիչ մը, Թահար Պուխարի, որ ծանօթ էր իբրեւ «կոկորդ ճեղքող» եւ որ սպաննած էր Ֆրանսացի նօտար մը: Առաջին մահապատիժն է այս, անկախութեան հռչակումէն ի վեր:

ՓԱՐԻԶ հասաւ Մ. Նահանգներու նախորդ նախագահը, Թրումըն, որ 72 տարեկան է: Առաջին յայտարարութեամբ իսկ ըսաւ թէ պիտի փորձէ պարտութեան մատնել Այզընհաուըրը, յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ գործադուլ մը սարքուած է այսօրուան համար (ուրբաթ), 24 ժամ տեւողութեամբ: Հաւանական է որ մեթրոյի պաշտօնեաներն ալ միանան:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

(ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ 250 ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎՐԱՅ)

ԽՄԲ.— Ֆրանսայի վարչապետին այցելութեան առթիւ, տեղական թերթերը պատմական գիտելիքներ կը հրատարակեն երկու երկիրներուն յարաբերութեանց վրայ: Ահաւասիկ հատ մը, ամփոփուած «Փառի – Փրէս»էն.—

Երբ 1717ին Մեծն Պետրոս Փարիզ եկաւ, որպէսզի միջոցներ գտնէ ամուսնացնելու համար իր աղջիկը՝ Էլիզապէթ Ֆրանսայի Լուդովիկոս ԺԵ. Թագաւորին հետ, այդ պահուն Վերսայլի պալատին մէջ տարօրինակ գաղափարներ կը տիրէին Ռուսիոյ հանդէպ: Այս պարագան պատճառ եղաւ որ անյաջողութեան մատնուի իր ծրագիրը:

Համաձայն պատմաբաններու, ԺԸ. դարէն ի վեր յաճախ չշուկներ մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք կը նկարագրէին նոր ցարը իբրեւ վայրի խուժանի մը վեհապետը: Կ՚ըսէին թէ ան կը զուարճանար հերձելով գլուխները, գործողութեան ենթարկելով հիւանդները եւ հաւաքելով մարդկային ակռաներ: Այդ մոլորեալ պահերուն, դահիճը կը փոխարինէր, եւ քանի մը մուժիկի գլուխ կտրել կու տար: Իր Եւրոպա ճամբորդութեան ատեն յարդապատ կոկորդիլոսներ կը գնէր. ինչ որ տարօրինակ կը թուէր Ֆրանսացիներուն:

Բայց արքայական ընտանիքին համար շատ աւելի լուրջ պատճառ մը կար: Մեծն Պետրոս ամուսնացած էր լուացարարուհիի մը հետ, որ իրեն պիտի յաջորդէր Կատարինէ Ա. անունով:

Թէեւ այս խնամութիւնը լաւ աչքով չդիտեցին Ֆրանսայի մէջ, սակայն ցարին Վերսայլ այցելութիւնը մեղմացուց Ֆրանսայի արքայական տան նախապաշարումները: Սէն Սիմոն իր յուշերուն մէջ կը գովէ վեհապետին խելքը եւ թափը, յայտարարելով թէ չչմած էր տեսնելով այս երկու մեթր հասակով հսկան որ անչափ կ՚ուտէր եւ կը խմէր:

Մեծն Պետրոս գնացած, սակայն, յարգել Ֆրանսական բարքերը, այցելելով Մատամ տը Մէնթընոնի, որ Սէն Սիր քաշուած էր Լուի ԺԴ.ի մահէն ի վեր: «Մեծ տիկինը» անկողին էր, քաշուած վարագոյրի ետին, զոր Մեծն Պետրոս իր ձեռքով բացաւ, եւ Մատամ տը Մէնթընոն կարմրեցաւ, կարծելով թէ ուրիշ դիտաւորութեամբ եկած էր:

«Ռուս բարբարոսութեան» հանդէպ կարծիքները չփոխուեցան եւ այս ճամբորդութիւնը վերջ գտաւ առեւտրական անորոշ դաշնագրով մը եւ Ֆրանսայի առաջին գործակատարին առաքումովը դէպի Փեթերսպուրկ: Եւ երբ իր տեղեկագիրներուն մէջ այս դիւանագէտը կը յայտնէր թէ Մեծն Պետրոս իր նախարարները յաճախ կը համախմբէր կապելայի մը մէջ, միապետութիւնը թեթեւութիւն մը զգաց որ աժան ազատած էր մեծ վտանգէ մը, մերժելով առաջարկուած ամուսնութիւնը:

Ռուս վեհապետին երկրորդ այցելութիւնը Փարիզ, տեղի ունեցաւ 1814ին, երբ Աղեքսանդր Ա. ցարը ընդունուեցաւ Թալէյրանի կողմէ, որուն հետ խաֆուրթի մէջ դաւադրութիւն մը կը սարքէր: Հարիւր տարուան ընթացքին Փեթերսպուրկի պալատին մէջ մեծ բարելաւում տեղի ունեցած էր: Ընտելացած էին Վերսայլի կենցաղավարութեան, վարսայարդարումին, խոհանոցին եւ ոճին:

Միայն թէ ցարը չէր գար դաշնակցութիւն մը պատրաստելու համար, այլ կու գար գրաւելու մայրաքաղաքը Պոնափարթի յաղթականներուն հետ: Խաղախները կը բանակէին Պուա տը Պուլոնը, որ թագն ու պսակն էր յաղթութեան եւ սկիզբը վրէժխնդրութեան:

1807 Յունիս 25ին, ան կը կարծէր թէ աշխարհը պիտի բաժնէր կայսեր հետ: «Երկու Մեծ»երու հանդիպումը տեղի ունեցաւ Արեւելեան Փրուսիոյ մէջ: Ֆրանքեւռուս առաջին դաշնակցութիւնը ծնունդ կ՚առնէր Գերմանիոյ մէջ, Թիլսիթի մօտ:

Ֆրանսայի մէջ միայն մէկ թշնամի ունիմ, կ՚ըսէր Աղեքսանդր ցարը — Նափոլէոնը: «Մնացեալ բոլոր Ֆրանսացիներուն վրայ լաւ աչքով կը նայիմ: Եւրոպայի համար, պէտք է որ Ֆրանսան մեծ եւ զօրաւոր ըլլայ»:

1717էն ետք, Ֆրանսական ազդեցութիւնը աճեցաւ Ռուսիոյ մէջ: Մասնաւորապէս զօրաւոր եղաւ Էլիզապէթ Թագուհիի օրով: 1741ին էր որ Ֆրանսական գործակատարը դեսպանի կարգ անցաւ:

Էլիզապէթի իշխանութեան օրով էր որ ռուս ազնուականութիւնը սկսաւ Փարիզի նորոյթին հետեւիլ: Հոսանքը այնքան ուժեղ էր որ Կատարինէ Բ., ծնունդով Գերմանուհի, նոյնպէս հրապուրուեցաւ: Իր յարաբերութիւնները Վոլթէրի, տ՚Ալամպէրի եւ Տիտրոյի հետ պատճառ եղան որ զայն «Հիւսիսի Շամիրամ»ը կոչեն:

Ֆրանսական յեղափոխութենէն ետք, ան Ռուսիա ընդունեցաւ Ֆրանսայի ամէնէն մեծ դէմքերը եւ Օտեսայի կառավարիչ նշանակեց Ռիշըլիէօ դուքսը:

Իսկ շատ դէչ էին յեղափոխական կառավարութեան հետ իր յարաբերութիւնները: Նոր մարդոց մէջ ան միապետութեան դէմ չարագործ թշնամիներ կը տեսնէր:

1867ին երրորդ անգամ ըլլալով ցար մը կ՚այցելէր Փարիզ, Աղեքսանդր Բ., ներկայ ըլլալու Նափոլէոն Գ.ի պատրաստած ցուցահանդէսին: Սակայն վերապահ էին կայսեր եւ ցարին շփումները, հակառակ Մառնի դուքսի ճիգերուն, ֆրանքեւռուս դաշնակցութիւն մը ստեղծելու համար:

Նափոլէոն Գ. չէր մոռնար որ Աղեքսանդր Բ.ի նախորդ՝ Նիքոլա Ա. իր պաշտօնական նամակներուն մէջ զայն «սիրելի բարեկամ» կը կոչէր եւ ոչ թէ «զարմիկս»: Ի լրումն, Աղեքսանդր Բ. մահապուրծ ազատեցաւ մահափորձէ մը: Ուստի պահը նպաստաւոր չէր համաձայնութեան մը համար բանակցելու, մանաւանդ որ Լեհաստանի հարցը խրամ կը բաժնէր երկու կառավարութիւնները: Այս անհամաձայնութիւնը կատարեալ եղաւ երբ երեսփոխան մը հրապարակաւ կը պոռար ցարին երեսին.— «Պարո՛ն, կեցցէ՛ Լեհաստանը»:

Նափոլէոն Ա.ի անկումէն վերջ Ֆրանքեւռուս բարեկամութիւն մը հաստատուեցաւ:

Լուդովիկոս ԺԸ. իբրեւ նախարար ընտրեց Ռիշըլիէօ դուքսը, նախկին կառավարիչը Օտեսայի: Շաթոպրիան եւ Փոլինեաք կ՚ուզէին որ բարեկամական համաձայնութիւն մը գոյանայ Ռուսերու հետ, իսկ Աղեքսանդր Ա. ցարը Ֆրանսայի թագաւորին կ՚առաջարկէ գործակցիլ «վերջ դնելու տալու համար Յոյներու ջարդին»: Անոր օժանդակութեան փոխարէն Թուրքերու դէմ պայքարելու համար, կը խոստանար օգնել Ֆրանսայի հաստատուելու «բարբարոս պետութեանց», այսինքն գլխաւորաբար Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ:

Երբ, 1830ին, Կարոլոս Ժ. Անգլիոյ սպառնալիքէն ազդուելով, կը վարանի արշաւել Ալժերիոյ վրայ, իր նախարարները կը յիշեցնեն ցարին առաջարկները եւ այն ատեն է որ սա պատմական խօսակցութիւնը տեղի կ՚ունենայ:

Կարոլոս Ժ.— Դէպի Ալժերիա արշաւանք մը կը նշանակէ պատերազմ Անգլիոյ հետ:

Փոլինեաք.— Ո՛չ, Տէր: Ռուսիա մեզի հետ է: Անգլիա պիտի չհամարձակի խիզախել

Արշաւանքը տեղի ունեցաւ եւ Լոնտոն տեղէն չշարժեցաւ: Որով Ռուսիա անուղղակի պատճառ եղաւ որ Ֆրանսա հաստատուի Հիւսիսային Ափրիկէ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ՄԱՅՐԸ

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Գրողն է սիրուած հայ գեղջուկ գրագէտ մը —Բաղէշի Խուլթիկ գիւղացի Յարութիւն Մ. Տուտուխեան, մեռած 1895ին: Իր վերնագիրն է՝ «Հայ գեղացի կինը»: Կուտամ կարեւոր մասերը.—

«... Գեղացի մայրը կը սիրէ իր պսակը.— Կը սիրէ իր աղջիկը ու գութ ու արգահատանք կայ իր սիրոյ մէջ, կը սիրէ տղան ու յոյս ու փառք կայ իր սիրոյ մէջ, կը սիրէ իր որդիքը ու զանոնք ծնելէն վերջ անոնց մէջ կ՚ուզէ տեսնել իր կեանքը ու իր մէջ անոնց մահը, անոնց հողի հետ կ՚ուզէ խառնուիլ ու անոնց ստուերի մէջ լուծուիլ: Կը սիրէ հայ գեղջկուհին եւ իր ընտանիքը ու յարգանք ու խոնարհութիւն կայ իր սիրոյ մէջ. իր բոլոր կեանքի մէջ կը յարգէ ան իր տան մեծերը ու անոնց աղախինն է. օր մը ինքը կը բռնէ յետոյ անոնց տեղը ու ինքը կը մեծարուի. այն ատեն տան մայրն է ան ու ընտանիքի խաթունը:

Կը սիրէ մեր գեղջկուհին իր էրիկն ու անոր դէմքէն ու աչքերէն կը քաղէ իր լացուխինդը: Նարօտով կը պսակէ ու կը կապէ քահանան զան իր էրկան հետ ու այս նարօտ անոր սրտի ու մաքի ծիածանն է, անոր կեանքի դաշինք, իր ամէն գոյներով: Լեզուի քաշքշուքներ չի գիտեր, վարմունքի ծեքծեքումներ չի գիտեր մեր գեղջկուհին, իր սրտով կը սիրէ իր մարդն ու իր հոգիով կը պաշտէ զան ու անոր ու միմիայն անոր կ՚ընծայէ իր սիրտ, իր աչք ու իր աջն: Երբ մէկտեղ են՝ էրկան սիրով կ՚ապրի ան, երբ բաժան են՝ էրկան անունով, անոր փափաքով:

Իր վարմունքի մէջ բարի է մեր գեղջկուհին ու իր կենցաղի մէջ չարքաշ, այս համբերանքներ անոր հոգիի այն մասերն են, որք կը մեղմեն անոր կեանքի խստութիւնները եւ այսպէս քէնով կը չատանայ ու չարունակ կ՚աշխատի: Ինքը, գեղջկուհին կ՚եփէ իր տան հաց ու կերակուրը, ինքը կը դզէ տան բուրդ ու բամպակը, ինքը կը մանէ տան թելն ու մանածը, ինքը կը կարէ տան շորն ու շապիկը, ինքը կը նախշէ եւ այն արախչինները, որոց վրայ ոսկի ու սրտի կիտածներ կը տեսնեն Պոլսի մէջ մեր պանդուխտ գեղացիները: Տնէն դուրս իր արտ ու ցանքը, իր ծառ ու պտուղը կը պահէ հայ գեղջկուհին ու իր տան մշակն է, տան մէջ տան գործերը կը յանձնաձէ ու անոր ծառայն է ու միշտ ալ իր էրկան թեւ ու թիկունքը, անոր կողք ու կռնակը:

Իր տան համար են մեր գեղացի կնոջ զգացումները, իր ընտանիքի համար են անոր մտածումները ու իր տան ու իր ընտանիքի մաքերը միայն կը պաշարեն անոր հոգին: Մարդ կը յուզուի, կը յափշտակուի, ըսեմ, երբ եկեղեցւոյ մը պատի ետին, արշալոյսի մը լուսամութի ատեն գետնի վրայ չոքած կը տեսնէ հայ գեղջկուհի մը, որի աղօթք ու արցունքը այն բանը միայն կ՚արտայայտեն ու կը խնդրեն որ չէն պահէ Աստուած իր տունը, «երբ չէն է արդէն տուն», չէնցնէ, «երբ չէն չէ», ու մեր գեղջկուհիի այս խառնուածքի ու հոգեկանութեան մէջն է որ մեր գեղերու ընտանեկան կեանքի ուժի ու գոյութեան գաղտնիքը կը գտնենք մենք:

Բան մը, որ ամբողջօրէն կը բացատրէ մեր գեղջկուհիի հանգամանքը, բան մը, որ այսպէս ըսեմ կ՚որակէ անոր բոլոր նկարագիրը՝ իր համեստութիւնն է. համեստ է, այո, հայ գեղջկուհին իր աչքերու մէջ, համեստ է իր դէմքի վրայ, համեստ իր նիստուկացի մէջ, համեստ է իր բոլոր կեանքի ու գոյութեան մէջ: Ոչ դէմքի անդոյր ու չպարներ գիտէ, ոչ երեսի փո–

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

— Կիւքին ասում է որ ապագայ Պարլամենտում իր բողոքների վրայ ուշադրութիւն դարձնող չի լինելու: Ձեմ վիճում. հաւանական է որ այդպէս լինի, առաւել եւս հաւանական է, որ սկիզբներում կառավարութեան ղեկը բուրժուաների ձեռքը անցնի: Բայց Պարլամենտ կամ քաղաքացիական ազատութիւններ ձեռք բերելով կարծում էք պիտի գոհանա՞նք: Առայժմ մենք պիտի գոհանանք դրանով. դրանք մեզ հարկաւոր են մեր քարոզչութեան համար, իսկ երբ իշխանութիւնը մեր ձեռքը անցնի, դրանք տեղ պիտի չունենան մեր ծրագիրների մէջ, որովհետեւ ամէն մարդում ազատութիւն պիտի տիրի եւ դրանք այլեւս պատմութեան անցած պիտի լինեն: Ասողներ եղան, որ մեր ազգը ճնշուած է: Ուրեմն մենք ե՛ւս առաւել պիտի պայքարենք կապիտալիզմի բռնութեան դէմ: Գալով հռչակուելիք դասադուլին, որը անկասկած քաղաքական իմաստ ունի եթէ՝ որպէս վերջնական իտէալ, ցանկանում ենք, որ մարդկութեան իննսուն առ հարիւրը ազատի տառապանքներից, նրանց հետ եւ մեր ազգը, «Սեւան»ը պիտի մասնակցի նրան, իսկ եթէ ոչ՝ թող չմասնակցի:

Զգտեմ ո՞վ, մէկը բացագանչեց.

— Օհ... օհ... օհ...:

Տեղից բարձրացաւ Ղազարը. պապը եւ հայրը քահանայ, Շամախեցի. խօսում է իր բարբառով. շեշտերը վերջին վանկի վրայ: Կարմրաթշիկ է, մի քիչ ծուռ նայող սեւ կլոր աչքերը ակնոցների յետեւից աւելի խոշոր են երեւում եւ կարծես միշտ զարմացած է:

— Դու հէնց ասում ես — դիմելով Պետրոսին — որ քանդենք, կործանենք: Քանդել կործանելը հեշտ է, շինելն է դժուար: Մարդս քարից-փայտից շինուած շէնք չէ, որ ուզած ժամանակ քանդես եւ ուզած կերպովդ շինես: Գործդ հոգիով, սրտով եւ ուղեղով Աստուծոյ արարածի հետ է. արքայութեան — նոյնիսկ քո արքայութեան արժանի լինելու համար պէտք է համբերութեամբ եւ երկար ժամանակ կրթես եւ դաստիարակես նրա հոգին. չես կարող կացինով կամ բրիչով նորոգել նրան: Քրիստոսը սկսեց, մենք պիտի շարունակենք նրա գործը:

— Դէ էլ ի՞նչ ես նստել տեղդ, գնա եկեղեցի եւ առաւօտից մինչեւ երեկոյ ծունկ դիր սուրբերի առաջ, մոմ վառիր եւ խունկ ծխիր, ասաց Պետրոսը:

Տէրտէրի տղան չպատասխանեց եւ տեղը նստեց կարմրած:

Այս միջոցին տեղից ցատկեց սենեակի մութ անկիւնում մինչ այդ լուռ նստած Կոստեան: Առաջին տարուայ քիմիական ուսանող է, Նոր-Նախիջեւանցի, խօսում է ռուսերէն, խառն իրենց բարբառի հայերէնով: Սպիտակ մորթով գունատ դէմքը ծածկուած է սեւ բեխ ու մօրուքով եւ ճակատից կախուած մազերով: Այն տպաւորութիւնն է թողնում, որ կարծես երեսը անցեալ շաբաթ է լուացել:

— Ճի՛շդ է ասում Պետրոսը, բացագանչեց նա բարձր ձայնով. պէտք է ամէն ինչ քանդել եւ նորը շինել: Ի՞նչ է դասադուլը. ես պիտի առաջարկեմ մեր ռուս ընկերներին դասադուլի հէնց առաջին օրը համալսարանի առաջ մի ռումբ նետել. ես ինքս պատրաստ եմ...:

Աղմուկ բարձրացաւ: «Ցիմար, ալս-մալս, ձայնդ կտրիր, լակոտ» տեղացին նրա գլխին, իսկ իր ընկերներից մէկը մօտեցաւ նրան եւ բռունցքը ցոյց տալով ասաց.— Քո հէրդ կ՚անիծեմ, եթէ անցեալ անգամուայ պէս վաղն էլ փողոց դուրս գաս կարմիր շապիկով...»:

Տղան սուսիկ-փուսիկ տեղը նստեց առանց բողոքելու:

Այս տղան ուսումը աւարտելուց յետոյ իր ծննդավայրում մի օճառի գործարանի տէրը դարձաւ:

Երբ նախագահի զանգակի վրայ լռութիւնը վերահաստատուեց, խօսք առաւ Ստեփանը (Շահումեան), որ մինչ այդ բոլորին լռութեամբ լսում էր:

— Ընկերներ, ես էլ Հայ եմ եւ իմ սիրտս նոյնքան ցաւում է մեր ազգի կրած չարչարանքների համար, որքան Դանոյինը եւ Կիւքինը: Այնուամենայնիւ պիտի ասեմ, որ թող նրանք իրենց գլխից հանեն «սեփական դատի» մտքերը: Մենք չունենք «սեփական դատ», մեր դատը ամբողջ աշխարհի հարիւրից իննսունի դատն է: Պէտք է չարիքը արմատից կտրել: Մարդկութեան դժբախտութեան պատճառը մասնաւոր սեփականութիւնն է, որ բաժանել է նրան իրար թշնամի դասակարգերի: Մի կողմում բարիքների իսկական ստեղծողները՝ աշխատաւորները, միւս կողմում այդ բարիքները վայելող մակաբոյծները:

Ահա դրանք են, որ իրենց ձեռքումն են պահում աշխարհի ղեկը, դրանք են ազգամիջեան ընդհարումների, պատերազմների եւ ջարդերի բուն հեղինակը: Ահա որոնց դէմ պիտի պայքարել: Մեծ է այս պայքարը եւ ըստ այնմ մեծ պիտի լինեն եւ զոհերը, որոնց առաջ պիտի չկանգնի այդ բարձր գաղափարին նուիրուողը:

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒՋԲԱՇԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

●

Բոյրեր եւ եղբայրներ կանգ առնենք պահիկ մը եւ խօսինք ձեզի հետ։

Թող ամէն չարժում կենայ մեր չուրջը։

Թող չքանայ ամէն բան որ մեր չուրջը կայ։

Մոռնանք ամէն ինչ որ ժամանակին հետ մեզի փակաւ ե տիրել կը ձգտի մեզի։

Զգենք ամէնքը իր տեղը եւ ձեռք տանք իրարու։

. . . .

Այսպէս կենանք եւ դիտենք իրարու՝ աչք աչքի։

. . . .

Մեր մայրիկէն ստացանք մեր էու-թիւնը։

Մեր մայրիկէն ստացանք մեր մայրենի լեզուն։

Ան իր հոգին եւ շունչը դրաւ այդ լեզուով մեր սրտին մէջ…

Ի՞նչ ըրինք մենք այդ մայրենի լեզուն։ Պահեցի՞նք, գործածեցինք, սորվեցուցի՞նք մեր յաջորդներուն։

Մեր խղճին դնենք մեր ձեռքը եւ խոստովանինք։ Խոստովանինք…։ Այսքան մը պարտական չե՞նք մեր մայրիկին …։

— Այո, մեղք գործեցինք մեր հարազատութեան դէմ։ Բայց մեզք գործելէն աւելի մեծ յանցանք է չզղջալ եւ չուղղուիլ։

Արդ, Մայրերու Օրով, խօսք տանք իրարու որ մեր ծծած կաթը պիտի չմոռնանք, հարազատութեան պիտի չմեղանչենք եւ առոր ապացոյցը պիտի տանք մեր մայրենի լեզուն պահելով եւ փոխանցելով մեր զաւակներուն։ Այս պիտի ըլլայ մեր երախտագիտական զգացումին ար-տայայտութիւնը մեր մայրիկին հան-դէպ։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Մայիս (Յառաջ) — Այսօր, կէսօրէն վերջ «Սալոն Մազընոյի» մէջ տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Վասպուրականցիներու կազմակերպած հանդէսը, հերոսամարտի41րդ տարեդարձին առթիւ։ Շնորհիւ վարչութեան ջանքերուն եւ զօ-վելի աւանդապահութեան, տարիներէ ի վեր անխափան կը տօնուի այս պատմական տարեդարձը։

Այս տարի ալ սրահը լեփ-լեցուն էր։ Մասնաւորապէս ուշագրաւ էր երիտա-սարդներու ներկայութիւնը։ Ահաւասիկ երիտասարդներ հայկական հանդէսներուն կուգան կէս գիշերէն վերջ, այսինքն եւ-րոպական պարերը սկսած ատեն, մինչ-դեռ՝ հերոսամարտին առթիւ կազմակերպուած հանդէսներու սկիզբէն, ներկայ կ՚ըլլան ինչ որ ուրախալի եւ գովելի է։

Հանդէսը բացուեցաւ Օր. Սիւզան Պօ-յաճեանի եւ Պ. Ս. Չէօրէքճեանի նուա-գով (դաշնակ եւ ջութակ)։ Երկուքը միասին նուագեցին «Մարսէյէզ»ը եւ «Ծաղ-կիր պատ»ը։

Օրուան նախագահը, Պ. Յովհ. Հայտագործեան համառօտակի պարզեց Հերոսամարտէն առաջ տեղի ունեցած դէպքերը, ոճրագործ կառավարութեան դաւերը եւ Վասպուրականի հայութեան անօրինակ համբերութիւնը։

«Այս առթիւ, կարելի եւ ներելի չէ չյիշել նաեւ Զէյթունի, Սասունի, Ուր-ֆայի, Շապին Գարահիսարի, Տարօն-Սալնոյ Ձորի, Հաճընի, Ֆընտըճըքի, եւ ուրիշ վայրերու դիմադրական մարտնչումները եւ մեր անմահ նահատակները։ Յարգանքի խօսք ունինք նաեւ Վանի իտալական-փոխ հիւպատոս Սպորդոնի, Ամերիկեան միսիոնարներէն տոքթ. Ըշըրի եւ ամերիկեան հաստատութեանց վարիչներուն, որոնք իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ նպաստեցին մեր յաղթանակին յաջողութեան։ Ապրիլ 7ին սկսան կռիւները եւ մեր դիմադրական վայրերուն Այգեստանի, Խաղաքամէջի, Շատախի եւ Փեսանդաշտի մէջ, դարաւոր թշնամին իրեն դէմ տեսաւ բուռ մը քաջեր, որոնք անհաւասար կռիւ մը մղեցին թուրք բանակին եւ բազմահազար թուրք ու քիւրտ խուժանի դէմ։ Իմաստուն էին մեր կուսակցութեանց վարիչները, համերաշխ էր ամբողջ Վասպուրականի հայութիւնը, հնա-

րաւոր էին մեր արհեստաւորները։ Ցանդուղն եւ անձնազոհ էին մեր մարտիկները։ Գործի վրայ էին բոլորը։ Թիկունքը ապահովուած էր կիներու, ծերունիներու, պատանիներու եւ անզէն հայրենակիցներու ծանր զոհաբերութիւն պահանջող աշխատանքներով։ Թշնամիի դիրքերու, զինարանի, զօրանոցներու հրկիզում, թնդանօթի ձուլում, ծխաւոր եւ անծուխ վառօդներու պատրաստութիւն, ամրաշէններու անդուլ աշխատանքներ եւ մահն արհամարհող հայդուկներու անվեհեր խոյանքներ ամլութեան մատնեցին արիւնարբու Ճէվտէթի գազանային ճիգերը, պատնէշի վրայ մեռնիլ եւ կամ ազատութեան տիրանալ, — ահա այդ օրերու մեր նշանաբանը։ Կռիւ էր, կռիւ օրհասական եւ անհաւասար։ Ու 1915 Մայիս 3ին Վանի պատմական բերդին վրայ ծածանեցաւ հայկական դրօշակը եւ թշնամին նահանջեց խուճապահար։ Դարերու ստրկութեան շղթաները փշրուեցան եւ ստեղծուեցաւ Վանի ժամանակաւոր կառավարութիւնը։

Ոգեկոչենք վայրկեան մը՝ ի յար-գանս մեր անմահ եւ անմահ նահատակներու»։

Նախագահի խանդավառող խօսքէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Արենոյշ խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան որ Յովհ. Թումանեանի «Աղթամար» բանաստեղծութենէն մաս մը տուներ երգեց, միւսներն ալ արտասանեց, ընկերակցութեամբ խմբապետուհի Մարլէն Մարկոսեանի (դաշնակ) և Հրաչ Պարայեանի (ջութակ)։ Երեքն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան։ Յետոյ երգեց «Արմենիա» երգչախումբի անդամներէն Պ. Գ. Ստեփանեան, նոյնպէս ընահատուելով։ Օր. Սիւզան Պօյաճեան, որ միշտ սիրայօժար կը մասնակցի հայկական ձեռնարկներուն, դաշնակի վրայ նուագեց հայկական ընտիր եղնակներ, գովելի յաջողութեամբ։

Օրուան բանախօսն էր Պ. Կ. Փօլատեան որ փաստացի տեղեկութիւններ պարզելով իր գեղեցիկ ճառով յուզեց եւ խանդավառեց ունկնդիրները։ (Իր ճառը կը գրենք առանձին)։

Պ. Մ. Քէշիշեան արտասանեց ոգեւորեալ Ա. Զօպանեանի «Մայր Հայաստանին» (բուռն ծափեր)։

Դերասան Պ. Գրիգոր Վահան, որ վերջերս Մարսէյլի մէջ ներկայացուց իր հեղինակած թատերախաղերը եւ գնահատուեցաւ, կարդաց Հերոսամարտին առթիւ իր գրած ուղերձը.—

«Վանայ ծովակն ունի տառեխ, ձուկի արքայ, — Որուն նմանն ունեցող ուրիշ ծով չկայ. — Վանը ունի քաղաքամէջ, սիրուն Այգեստան, — Ուր գարնուած են Հայոց ոգին եւ Հայաստան։

Վանը կերտած է Հայոց փառքը դարեր ու հիմա, — Բիւր կոթողներ՝ Մհերի դուռ, վանքը Վարագայ։

Վան տուած է Քուչակ, Նարեկացի, Հայրիկ. — Եւ հայութիւնն յաւերժացնող բիւր-հազար բարիք։

«Վան տուած է հերոսական քաջում օրինակ, — Վաղգէն, Աւետիսեան, Մելքոն, Արմենակ, — Ազատութեան անշիջ վառած՝ վրէժխնդիր, — Տուած է զոհ ումբ հարիւր, զաւակներ ընտիր։

Վանը ունի բնութիւն գեղ, լեռ, ծով, ծոց, — Վան-Հայաստան Արարչութեան գլուխ գործոց, — Վանը ունի չէն Այգեստան իր դաշտովը բաց, — Ուր գիշերով փայլի ոսկովը լուսնէն թափած։

Վանը ունի հրաշալին արեւածագի, — Ծնող լեռնէն այն հինաւուրց Սուրբն Վարագի, — Լեռ սրբավայր՝ որուն ծոցէն այդ կը ծաթի, — Հայոց հոգին լուսաւոր չոլերն արծաթի։

Վանը Հայոց կեանքը յուսով կը տանի, — Նոյնիսկ ալեաց վրայ Հայոց նաւն տատանի, — Ուստի, սրտի խորէ յար-գանք Հայոց Վանի, — Վանի Հայեր ու-ժեղ նեցուկ Հայաստանի»։ (Ծափեր)։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէր նաեւ Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան յաջող արտասանութեամբ մը։

Գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ դերասան Թրագոչի կողմէ բեմադրուած «Ղարապաղի Մելիքներ»ով։

Հարսանիքի տեսարանին մէջ երեւցան խումբ մը աղջիկներ, իրենց հայկական պարերով։

Ապա սրահին մէջ սեղաններ, որոնց շուրջը բոլորուեցան հանդիսականները։ Նուագախումբը կը հնչէր եւ զոյգեր սկըսան իրենց սիրած պարերը պարել։

Թելադրութիւն մը, — այս տօնակատարութեանց առեն լաւ կ՚ըլլայ ներկայացնել երկու-երեք պատկերներ գրադէտ Ղ. Մելոյեանի հերոսամարտ թատերախաղէն։

Ընդհանուր առումով յաջող էր հանդէսը։ Շնորհաւորելի է Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը, իր համերաշխութեամբ, յարատեւութեամբ եւ հայրենի աւանդութեանց պահպանման նախանձախնդրութեամբ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

չի ու աւազ, ոչ Հայուստի սեթեւեթ ու արդ ու զարդ, ոչ քալուածքի սիգանք ու նազանք, ոչ լեզուի մեղմեխանք, ոչ չարժումի հոպանքներ, ոչ թատրոնի դերեր ու դէմքեր, ոչ բալօի դիմակներ ու մարմաջներ։ Աստուծոյ վախը ունի հայ գեղջկուհին իր սրտի մէջ ու առաքինի է. մարդու ամօթը ունի իր երեսի վրայ ու համեստ է եւ երկնքի ու երկրի սրբութիւններու մէջէն կ՚անցնի անոր կեանքը։

Կը սիրէ հայ գեղջկուհին իր լեզուն ու երկիրը, կը սիրէ հայ անունն ու եկեղեցին ու կը պաշտէ զան։ Ե. դարու մէջ Հայուհիները սարքեցին Աւարայրի ճամբար ու ճակատամարտը ու անոնք հրապինեցին մեր երկիր ու քաջերը։ Ծիշդ այսօր մեր գեղջկուհիները կը պահեն ու կը պաշտպանեն գեղերու ու շէներու մէջ մեր կրօն ու հաւատը։

Մեր հին ու նոր կեանքի ու գոյութեան մէջ իր մեծ տեղն ունի մեր գեղջկուհին։ Ան է, որպահեր է մեր կրօն ու ազգութիւնը, ան է, որ կը պահէ մեր լոյս-հաւատք ու ան է, որ մեր հին դարերու ու սերունդներու դաւանանքը կ՚անդրադարձնէ իր հանդանակով։

Լո՛յս՝ լուսաւորչի՛ն,
Հաւա՛տ՝ Քրիստոսի՛ն,
Վա՛յ ուրացողի՛ն» (Արեւելք, Կ. Պ. 1887 թ. 1151)։

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇՆՈՐՀՔՆ ԱԼ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 11 Մայիս (Յառաջ) — Մայիս 8ին, արեւոտ օրով մը Պուլվար Օտտոյի գաղութը դառն կսկիծով սեւ հողին յանձնեց Շնորհք Օհանեանը, անդամ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Հազիւ 19 գարուններ բոլորած Շնորհքը, պարթեւահասակ, գեղադէմ եւ բարեհամբոյր, ջերմօրէն կապուած էր իր ազգին, իր մայրենի լեզուին։

Մայիս հինգին, չարաթ իրիկուն, իր եղբօր նշանախօսութիւնը պիտի կատարուէր։ Ամէն ինչ պատրաստ էր եւ մեկնումի ժամը հասած։ Տղան կ՚երթայ կառատուն իր «վէսպան» առնելու։ Ժամեր կ՚անցնին, իր սեւաւոր մայրը (հայրը մէկ տարի առաջ մեռած էր) եւ եղբայրները մտահոգութեան կը մատնուին։ Այդ պահուն երկու ոստիկաններ կուգան, գուժկան լուրը բերելով։ Շնորհքը ջախջախուած է գինուորական օթոյի մը զարնուելով եւ հիւանդանոց փոխադրուած է։ Իր վերջին խօսքը կ՚ըլլայ «ժը նը վուլէ փա մուրիր» (չեմ ուզեր մեռնիլ)։ Կիրակի առտու անշնչացած էր։

Երբ դագաղը եկեղեցի կը մտնէր, տեղացի թէ հայ աղակերտները կ՚աղօթէին դառնօրէն եւ բարձրաձայն։

Եկեղեցիին մէջ յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Պուլվար Օտտոյի Ազգ. վարժարանի ուսուցչուհին՝ Տիկին Ս. Թորոսեան, որ այսպէս վերջացուց.— «Շնորհքը խակապէս շնորհք էր։ Օր մը, իրիկուան դասամիջոցին երիտասարդ մը կը մտնէր դասարան։

— Տիկի՛ն, կ՚ուզեմ ձեզի աշակերտ արձանագրուիլ.

= Բայց տղաս, ձեր հասակով աշակերտ գրեթէ չունինք։ Ինքնաբերաբար եկա՞ք թէ մէկը ղրկեց։

— Ոչ, Տիկի՛ն, ոչ ոք ղրկեց։ Ինքնաբերաբար կուգամ։

= Բայց, տղաս, արդէն դուն լաւ հայերէն կը խօսիս, ալ ի՞նչ կ՚ուզես սորվիլ հոս։

— Կ՚ուզեմ մայրենի լեզուս աւելի լաւ սորվիլ, յետոյ սորվիլ Հայոց պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն»։

«Եւ կարճ ժամանակէն այնքան յառաջդիմութիւն ցոյց տուաւ որ անհաւատալի էր։ Երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, որ քիչ վերջ իմ աշակերտանե-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

12.— ԱՆՅԱԶՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Նրան տեսնելով, Յուսիկի աչքերը վառուեցան։ Նա հետեւեց, թէ դէպի ո՛ր կողմ ը գնաց օրիորդը, ժամանակ երբ նկատեց, որ խորաման աղջիկը մեկնելու միջոցին ձեռքը տարաւ դէպի աջ ականջը։ Այդ նրանց մէջ մի պայմանական նշան էր, որի իմաստն այն էր, թէ կանչում է նրան։

Յուսիկը ընկերների ուշադրութիւնը իւր վրայ չդարձնելու համար՝ մի քանի րոպէ սպասեց, յետոյ զգուշութեամբ դուրս եկաւ սեղանատնից։ Հեռուից տեսաւ նա, որ օրիորդը գնում էր դէպի պարտէզը։ Ինքն եւս պտոյտ տուեց մի այլ ճանապարհով, որ նոյնպէս դէպի պարտէզն էր տանում։

Նա գտաւ իւր սիրուհին վարդենիների թփերի մօտ, բայց ոչ այնպէս ուրախ, որպէս սովոր էր նրա հանդիպել այստեղ։ Նա դեռ նոր էր սկսել փնջել իւր փունջը։

— Երեւի, ինձ համար է, ասաց պատանին եւ մօտեցաւ գրկելու նրան։

— Դրա ժամանակը չէ, Յուսիկ, արգելեց օրիորդը։ Ես քեզ կանչեցի մի շատ կարեւոր գործի համար։

— Ի՞նչ գործ, հարցրեց պատանին վրդովուած ձայնով, առաջին անգամ մի այդպիսի սառնութիւն տեսնելով սիրած աղջկայ կողմից։

— Գնա՛ Սամուէլի մօտ, մի կերպով հասկացրու, որ իշխան Մուշեղին իմացում տայ, որ նա այսօր մեր տիկնոջ մօտ ճաշի չգայ…։ Գնա՛, մի՛ ուշացիր…։

Այն ծանր եղանակը, որով արտասանեց օրիորդը այդ խօսքերը, Յուսիկին մոռանալ տուեց իւր սիրային զուրգուրանքը, եւ նա զարմացած կերպով հարցրեց.

— Ինչո՞ Մուշեղ իշխանը չգայ ճաշի, ի՞նչ կայ…։

— Բան կայ… յետոյ կ՚ասեմ… դու մի ուշացիր…։

— Չէ՞ որ իմ տէրը պէտք է գիտենայ, թէ ի՞նչ բան կայ, որ իմացում տայ Մուշեղ իշխանին։

— Հիմա որ քո տէրը գիտենայ, լաւ չի լինի, սիրելի Յուսիկ, կարելի է մի խռովութիւն ծագէ, ասաց օրիորդը համոզիչ ձայնով. Թո՛ղ հիւրերը գնան, ես բոլորը կը պատմեմ քեզ եւ դու կը յայտնես քո տիրոջը։ Դէ՛ գնա, մի ուշացիր։

— Թող տուր երեսդ…։

— Գնա՛…։

— Գոնէ այդ սիրուն մատներդ…։

Յուսիկը խլեց օրիորդի ձեռքը եւ, մատների ծայրերը համբուրելով, դուրս վազեց պարտէզից։

«Ո՞ տայր ինձ զծուխ ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի,
Զվազելն եղանց
Եւ զվազելն եղջերուաց։
Մեք փող հարուաք
Եւ թմբկի հարկանէաք»։

Հնչում էր վինը, հնչում էր բամբիռը եւ սեղանատնից լսելի էր լինում Արտաշէսի ըղձական երգը։ Ժողովրդական երգիչներ, դրան մօտ կանգնած, երգում էին եւ ածում էին իրանց հինաւուրց նուագարաններ վրայ։ Հին էր երգը, հին էին եւ երգիչները։ Արտաշէսը մահուան անկողնի մէջ երգեց այդ երգը։ Հայրենասէր թագաւորը, իւր կեանքի վերջին րոպէներում, խորին տենչանքով փափաքում էր այն հանդէսներին, որ կատարւում էին Նաւասարդի առաջին առաւօտը։ Այն օրից անցել էր մօտ երեք հարիւր տարի։ Եւ ահա մահուան անկողնի մէջ դրուած հեթանոսութեան երգիչը, քրիստոնէական դարում, երգում էր նոյն երգը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րուս հետ եւ ծաղկեպսակներով պիտի հետեւիք մեռելակառքին, եղէք անոր պէս հայրենասէր: Հայրենիքը կորսնցուց լաւ զինուոր մը: Երթաս բարով, սիրելի Շնորհք, յիշատակդ անթառամ մնայ»:

Բազմաթիւ ծաղկեպսակներու հետ փունջ մը ծաղիկ այս քանի մը տողերը:

ԱՐՄԱՂԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՓԱԽՑՈՒԱԾ» գաղտնիքներու դատավարութիւնը, որ կը շարունակուի երկու ամիսէ ի վեր, նորէն փոթորկեցաւ անջի օր: Ռադիկալական Նախորդ քննիչ Տիտ, այժմ անդամ փուժատեան կազմակերպութեան, մենամարտի հրաւիրեց դատական Նախարարը, Միթեռան, որ նախապէս ներքին գործերու նախարար էր եւ «վախկոտ» կոչած էր Տիտը, Գչ. օր: Այս վերջինը պատասխանեց թէ Միթեռան «վարպետ մըն է վախկոտութեան արուեստին մէջ»: Մենամարտը արգիլուած է Ֆրանսայի մէջ եւ թերթերը հաւանական չեն գտներ որ դատական նախարար մը համարձակի խախտել օրէնքը:

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ երեք Յոյներ սպաննեցին անգլիացի տասնապետ մը: Երեքն ալ ձերբակալուեցան: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երեք Յոյները զատ զատ մօտենալով օդանաւային կայանի մը, ջուր ուզեցին տասնապետէն: Այս վերջինը երկու անգամ բաժակը հրամցուց փշաթելերով պաշտպանուած պատուհանէ մը: Երրորդ անգամին երեք գնդակներ արձակուեցան, տասնապետը սպաննուեցաւ, ուրիշ զինուոր մը վիրաւորուեցաւ:

ԳԻՆԵՐԸ իջնեցնելու ձեռնարկներ կը կատարուին: Կաղին գինը քան առ հարիւր պիտի զեղչուի Փարիզի, տասը առ հարիւր ալ գաւառի մէջ, Մայիս եւ Յունիս ամիսներուն: Կաթին ամառնային գինը պիտի գործադրուի ամբողջութեամբ (41 ֆրանք Փարիզի մէջ, 47 ֆրանք՝ չիչով): Գետնախնձորին գինը 82էն իջած է 55 ֆրանքի, շնորհիւ մեծաքանակ ներածումներու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը խնդրեց Աթէնքի անգլ. դեսպանէն որ ներկայ չըլլայ ի պատիւ արեւմտ. Գերմանիոյ նախագահին տրուած ընդունելութեան, անախորժ կացութեան մը չմատնուելու համար Թագաւորը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բանակ մը պիտի կազմուի, նախաձեռնութեամբ Եգիպտոսի վարչապետին, ինչպէս կը ծանուցանէ Գահիրէի անթելը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 16).— Զոյգ ոսկի 448.000, անգլիական 3970, նափոլէոն 3090, զուից. 2980, թղթադրամ (անպաշտօն), անգլիական 1030, տոլար 386, զուից. 93, պելժիական 7.80, լիր 0.62:

ԺՈՐԺ ԹՆԿՐԵԱՆ անուն Հայ մը, հացագործ, շահած է «Ֆիկարօ»յի երրորդ մրցանակը, մէկ միլիոն ֆրանք: «Ֆիկարօ» ամէն տարի «սխալներու մրցում» մը կը կազմակերպէ: Երեքշաբթի օր հըրատարակելով արդիւնքը, տպած է նաեւ Թնկրեան ընտանիքին նկարը: Ան համեստ յարկաբաժին մը կ'ապրի Փարիզ, երկու զաւակներով:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Ինչպէս գրած էինք կիրակի իրիկուն Պէյրութի մարզական պալատին մէջ տեղի ունեցաւ Թուրքիոյ ախոյեան՝ Կարպիս Զաքարեանի եւ Ֆրանսացի սեւամորթ կռձամարտիկ Օսման Սիսէի հանդիպումը: Տասը խաղաշրջանի ընթացքին Սիսէի ուժին եւ եռանդին Կարպիս հակադրեց իր նրբութեամբ եւ խելքով, եւ երկուքը հաւասար մնացին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 38րդ տարեդարձին առթիւ Լիոն - Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է Հոգեգալստեան տօնին (20 եւ 21 Մայիս) կիրակի եւ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Տէսինի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ, եղբայր Կարօ Օհանեանի կողմէ նուիրուած բաժակի մրցումները, Փարիզի, Ալֆորվիլի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարսիլլիոյ Արծիւի եւ Լիոն - Տէսին մարզական ֆութպոլի միութիւններու միջեւ:

Նաեւ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս մը Տէսինի քաղաքապետարանին սրահին մէջ: Տաս մը անակնկալներ: Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան Փարիզէն:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի շրջակայ հայութիւնը քաջալերել հայ մարզական խումբերը:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Համախարբերդի Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, Տարօնի Հայր. Միութեան, Կապոյտ Խաչի, Համազգային Մշակութային Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այս հանդէսին համար Փարիզէն հրաւիրուած է Միութեան նախագահը՝

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Վասպուրականի Միութեան, այս շաբաթ ժամը ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. տան սրահը:

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ:

Կը խօսի Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի սան-սանուհիներու կողմէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան կողմէ, այս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Պիվէռ-Կարտանի մէջ:

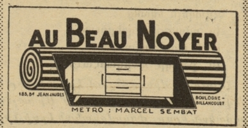
Առաւօտուն հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Խարբերդի բոլոր նահատակներուն համար, կէսօրէ վերջ հանդէս խնջոյք Գեղունի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական զանազան բաժիններ, պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը, Ն. Սարգիսեանի ղեկավարութեամբ: Տեղւոյն վրայ պիտի պատրաստուին չիյ քէօֆթէ եւ շիշ քէպապ: Ամէն տեսակ խմիչքներ՝ շատ մատչելի գիներով:

Մարսէյլէն մեկնողներուն համար վարձուած են մասնաւոր օթոքարներ, որոնք կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 8.30ին Կարտանի օթոքարի կայարանէն (Պուրսին ետեւ): Արձանագրուելու համար դիմել Մարսէյլի մէջ՝ Յ. Դաւիթեանի եւ Պ. Պալիկեանի, Պոլ. Օտոօ, Խաչ. Արզումանեանի, Պոմոն՝ Գր. Թութէլեանի, Սէնթ Մարկրիտ Կ. Անսրէկեանի, Սէն Լու Ս. Գինոսեանի: Երթեւեկի ծախք՝ 250 ֆրանք: Արձանագրութիւնը կը փակուի շաբաթ կէսօրէ առաջ:

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Փարիզի եկեղեցիին կրթական կեդր. յանձնաժողովը պատրաստած ըլլալով ուսմանց ծրագիր մը եւ մեթոտաբանութիւն մը, խորհրդակցութեան կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններուն հայ դպրոցներուն ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները անխտիր, այս շաբաթ ժամը 5.30ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը:

Կը նախագահէ Տիկ. ՊԱՅԾԱՌ ՄԱՂԱՔԵԱՆ:

Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հայկազեան վարժարանի տարեկան հանդէսը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Իւնիօն Քոլէժիէնի սրահին մէջ, 14 ռիւ տը Թրէվիզ:

Նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Եւրոպայի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Գիշերային եւ ցերեկեայ դասընթացքներու աշակերտութեան կողմէ կը բեմադրուին պատմական եւ Հայաստանը խորհրդանշող պատկերներ, ինչպէս նաեւ ֆրանսահայ կեանքէ կատակերգութիւն մը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեգալուստի տօնը պիտի կատարուի օրուան բացառիկ արարողութիւններով, մասնակցութեամբ երգչախումբին բազմաձայն երգեցողութեան:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի առաւօտ, Հոգեգալստեան առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Պ. Գալիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին, իր ողբացեալ կնոջ ՄԱՌԻ ԳԱԼԻԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՇԱՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Տէր Գալուստեան հազար ֆր. կը նուիրեն Թաղին եկեղեցիին Տիկին Ասլանեանի վաղահաս մահուան առթիւ:

ՇԱՎԻԼԻ դպրոցին ամավերջի հանդէսը 3 Յունիսին, Թաղապետարանի սրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը «Մայրերու Օր»ը կը տօնէ Մայիս 19ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ԱՆԻԷՌ - ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ 18 Մայիս, ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է, առանց մասնաւոր հրաւէրի: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Պար տը Կլոպի մէջ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն: Օրակարգ.— Զեկուցում մասնաճիւղին բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները ինչպէս եւ փափաքողները:

Հաճելի ժամանց: Մատչելի պիւֆէ:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր·, վեցամս· 1600

Արտասահման՝ տարեկ· 3500 ֆր· կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր·

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 19 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7582 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3393

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

25 ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՍՏԱԿ ՄԸ

•

Այս անգամ լուրը կուգայ հեռաւոր գաղութէ մը, — Դամասկոս :

Խմբագրութեան ուղղուած պաշտօնական յայտարարութենէ մը կ'իմանանք թէ վաղը, 20 Մայիս, պիտի կատարուի «Միացեալ» վարժարանին 25ամեայ յոբելեանը :

Հաւաքուած գումարը անձեռնմխելի պահելով, պիտի յատկացնեն սեփական շէնքի մը կառուցման :

Ինչպէս մեր բոլոր կրթական հաստատութիւնները, այս վարժարանն ալ ունի սրտառուչ պատմութիւն մը:

Ամէնքդ ալ գիտէք որ Դամասկոսն ալ դարձաւ աքսորավայր՝ 1915 – 16ի Արհաւիրքին :

Ի վերջոյ գաղութ մը եւս ունեցանք, 5 – 6000 հայութեամբ :

Արիւնոտ մղձաւանջէն փրկուելէ եւ տեղաւորուելէ ետք, Նորակազմ գաղութին առաջին հոգը կ'ըլլայ իր նոր սերունդի փրկութիւնը:

Դպրոց մը ունէին արդէն Պապ Թումա թաղին մէջ, ժամուն բակը :

— « Հետզհետէ բազմաթիւ բնտանիքներ, գործի բերումով, բնակութիւն հաստատեցին Պահսս – Սալիհէ թաղամասին մէջ որ ազգային վարժարանէն 3-4 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի, հետեւաքար մանուկները հնարաւորութիւն չունէին միշտ – չեւ հոն դպրոց երթալու» :

Ուրեմն, 1929ին, խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներ կը ձեռնարկեն Միացեալ վարժարանը հաստատել նոր թաղին մէջ, առանց յարանուանական խտրութեան :

Նախ կը բանան մանկապարտէզ մը, քանի մը տարրական դասարաններով :Յետոյ կ'որոշեն լրիւ դպրոց մը բանալ, մասնակցութեամբ Առաքելական, Կաթողիկէ եւ Աւետարանական եկեղեցիներու :

Ապա հանգանակութեան ձեռնարկելով, 1929 – 30ի տարեշրջանը կը բանան վարձու շէնքի մը մէջ:

Նիւթական աղբիւրները, — Ներկայացում, հանդէս, պարահանդէս եւ դաշտահանդէս :Սուրիահայ Օգնութեան Խաչ: Կը դիմեն Բարեգործականին, որ կը մերժէ որեւէ օժանդակութիւն :

Առաջին աջակիցը կը հանդիսանայ Ամերիկայի Կ. Խաչը (այժմ Հ. Օ. Մ.): Յետոյ օգնութեան կը հասնին Գալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութիւնը եւ ամերիկահայ բարերար մը, Հարրի Գըրթ (Մովսէս Մովսէսեան) :

Աւելի վերջը (1951) *Տէր եւ Տիկին Ծորճ Մարտիկեան Դամասկոս այցելելով*, 5000 *տոլար կը տրամադրեն :*

Պակասը կը լրացնեն ուսուցիչները, բացառիկ զոհողութիւններով :

Մինչ այս մինչ այն, շէնքին տէրը դատական վճիռ կը ստանայ, դպրոցը պարպել տալու համար :

*Ցանձն կ'առնեն եռապատիկ վարձք վճարել: Եւ այսօր «տարեկան*3600 *ս. ոսկիի բեռի մը տակ է հոգաբարձութիւնը»:*

Վարժարանը բացուած ատեն (1929-30) *մուտքն էր* 223 *ոսկի, ելքը՝* 206: *Գումարները հետզհետէ աճելով*, 1943–44*ին կը հասնին* 10·170*ի եւ* 9003*ի: Իսկ* 1954 – 55*ին՝* 19106*ի եւ* 19158*ի :*

Ցարդ ունեցած են աւելի քան երկու հարիւր շրջանաւարտներ, որոնք երախտագիտութեամբ կը յիշեն այդ հայեցի վառարանը իր «մաշած եւ խարխուլ պատերով, նեղլիկ պատուհաններով, հասարակ փայտէ շինուած գրասեղաններով» :

Քսանեւհինգամեակը լրացած է 1954*ին:*

Ահա կենդանի գործ մը, արժանի՝ ջերմ գուրգուրանքի եւ գործնական աջակցութեան :

Ամէն բանէ առաջ՝ Մշակոյթ: Ապա ուրեմն դպրոց՝ սեփական շէնքերով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ

•

ՔՆՆՈՒԵՑԱՆ ՄԻՋԻՆ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Այսօր, շաբաթ, կը վերջանան ֆրանքօ – խորհրդային խօսակցութիւնները Մոսկուայի մէջ: Մայիս 17ին երկու ժողովներ գումարուեցան, մէկը՝ առտուն, միւսը կէս օրէն ետք: Առաջին ժողովին մէջ քննուեցան զինաթափութեան հարցը եւ կարգ մը քաղաքական խնդիրներ: Երկրորդ ժողովը մասնաւորապէս յատկացուած էր Փինոյի ծրագրին, որ կը թելադրէ տնտեսապէս օգնել Միջին Արեւելքի եւ Ասիոյ յետամնաց երկիրներուն, Ազգաժողովին միջոցաւ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, որեւէ յառաջդիմութիւն չէ կատարուած զինաթափութեան հարցին մէջ: Մոլոթով եւ Խրուշչեւ նորէն պարզած են հակակշիռ կատարելու դժուարութիւնները: Իրենց կարծիքով հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնը խափանելու միակ լուրջ միջոցն է արգիլել այդ զէնքերուն փորձերը որոնք չեն կրնար գաղտնի պահուիլ: Այդպիսի արգելքով մը եւ միեւնոյն ատեն հակակշիռ կատարելով օդակայաններու եւ հաղորդակցութեանց վրայ, կարելի է դրական արդիւնքներու հասնիլ :

Այս վիճաբանութիւնը ակադեմական հանգամանք ունէր: Ինչպէս գիտել կուտան Փարիզի թերթերը, Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան չիյնար առանձին կարգադրել զինաթափութեան խնդիրները, մանաւանդ որ տեսակէտները խորապէս կը տարբերին: Վիճաբանութեանց ընթացքին Խրուշչեւ եւ Մոլոթով հասկցուցին թէ լաւ կ'ըլլայ որ Ֆրանսան ալ կրճատէ իր զօրքը, հետեւողութեամբ Խ. Միութեան: Պ. Փինօ պատասխանելով բացատրեց Ֆրանսայի առանձնայատուկ դիրքը եւ պարտաւորութիւնները՝ Հիւս. Ափրիկէի կացութեան հետեւանքով: Միայն այս առթիւ էր որ խօսք դարձաւ Ալժերիոյ մասին:

Քաղաքական ընդհանուր խնդիրներու վրայ խօսած ատեն, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը պարզեց իրենց դիրքը գերմանական հարցի մասին : Պ. Կի Մոլէ լրացուց տրուած տեղեկութիւնները, բացատրելով որ եթէ Ֆրանսա եւրոպական գործակցութեան ճամբան ընտրած է, իր նպատակն է ապահովել խաղաղութիւնը եւ թոյլ չտալ որ Գերմանիան մեկուսանայ. վասն զի այդպիսի կացութիւն մը անհատապէս աւելի վտանգաւոր պիտի ըլլար քան Գերմանիոյ միացումը եւրոպական կարգուսարքի մը մէջ :

Իրիկուան ժողովին մէջ երկարօրէն քննուեցաւ տնտեսական օգնութեան խնդիրը: Խ. Միութեան ներկայացուցիչները հաւանութիւն յայտնեցին Պ. Փինոյի ծրագրին ընդհանուր սկզբունքներուն որոնց համաձայն համաշխարհային գործակցութիւն մը պիտի ստեղծուի: Բայց ժամանակ խնդրեցին, ծրագիրը մանրամասնօրէն քննելու եւ վերջնական պատասխան տալու համար: Յետոյ քննուեցաւ Միջին Արեւելքի կացութիւնը: ՊՊ. Կ. Մոլէ եւ Փինօ յայտնեցին իրենց մտահոգութիւնները: Խրուշչեւ ալ պարզելով Խ. Միութեան դիրքը, բացատրեց թէ համաձայն է ընդհանուր արգելք մը հաստատելու զէնքերու առաքման վրայ, բոլոր խոցելի շրջաններուն մէջ: Յետոյ ըսաւ թէ համաձայն է ջնջելու բոլոր դաշինքները, ակնարկելով Պաղտատի դաշինքին եւ պատերազմէն ի վեր կնքուած բոլոր դաշնագիրներուն: Օրակարգի երրորդ նիւթն էր Ծայր. Արեւելքի հարցը:

Բոլոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ խօսակցութիւնները միշտ սիրալիր են, բայց գործնական արդիւնքը վիճելի կ'երեւայ :

× *Մոսկուայի մամուլի վերատեսչութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ երկու կողմերն ալ կենսական կը համարեն զինաթափութեան խնդիրը, արժանի՝ նոր քննութեանց»: Խօսակցութեանց ընթացքին Խ. Միութեան ներկայացուցիչները նորէն բացատրեցին թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ առեւտրական յարաբերութեանց՝ եւրոպական ազգերուն միջեւ: Ֆրանսայի նախարարները պատասխանեցին թէ իրենք հրահանգած են որ մասնագէտներ քննեն Մոսկուայի առաջարկները: Մամուլի վերատեսուչը այս առթիւ հերքեց այն վերագրումը թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ճեղք մը բանալ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ:*

× *Դաշարի պահուն Ֆրանսայի նախարարները ներկայ եղան ֆրանսերէն գիրքերու ցուցահանդէսին բացման, որ առաջինն է* 1891*էն ի վեր: Պ. Փինօ առիթէն օգտուելով ըսաւ թէ երկու երկիրները վախնալիք բան մը չունին իրենց գաղափարներու տարածումէն: «Մեր կառավարութիւնը կը յուսայ թէ այս ցուցահանդէսը պիտի հարթէ ճամբան, գիրքերու եւ թերթերու ազատ փոխանակութեան համար»: Եւ մաղթեց որ խորհրդային ընթերցողները ազատ ըլլան կարդալու օտար հրատարակութիւնները: «Անիմաստ պիտի ըլլար այս գիրքերը ցոյց տալ խորհրդային հասարակութեան, եթէ վաղը ան պիտի չկրնայ ճարել եւ կարդալ զանոնք»:*

× *Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը նոր արշաւ մը կը պատրաստէ տնտեսական գետնի վրայ :*

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Հայ Կաթողիկէ կաթողիկոս – պատրիարքը, որ քանի մը օր է Փարիզ կը գտնուի «Լօվր տ'Օրիան»ի հիմնարկութեան հարիւրամեակին առթիւ, հինգշաբթի օր այցելեց Սեւրի Մուրատեան վարժարանը: Կարդինալը վարժարան ժամանեց ժամը 5·30*ին, ընկերակցութեամբ գերապայծառ Հինտիէի եւ Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ առաջնորդ Կարապետ Ամատունի Ծ. վարդապետի, եւ առաջնորդուեցաւ հիւրասրահը Հ. Ս. Վ. Ազըլեանի եւ միւս վարդապետներուն կողմէ: Կարդինալին այցելութիւնը որեւէ պաշտօնական հանգամանք չունէր, ուստի, աշակերտներէն զատ, հաւաքուած էին Ս. Խաչ եկեղեցւոյ թաղ. Խորհուրդը եւ կաթողիկէ համայնքին մէկ մասը :*

Կարդինալ Աղաճանեան յիշեց թէ չորրորդ անգամն է որ Փարիզ կ'այցելէ: Առանգամ 1937*ին, յետոյ* 1951*ին Ֆրանսական կառավարութեան հրաւէրով*, 1954*ին Լուրտի ուխտագնացութեան առթիւ եւ այս տարի: Յիշեց նաեւ թէ օգտակար եղած էր իրեն համար* 1955*ի ճամբորդութիւնը դէպի Հարաւային Ամերիկա Ս. Հաղորդութեան համաժողովի ատեն, երբ առիթը ունեցաւ ծանօթանալու հայկական գաղութներու, մասնաւորաբար Սան Փաւլոյի մէջ (Պրազիլիա):*

Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի քանի մը խօսքով ողջունեց կարդինալին ժամանումը եւ խօսքը տուաւ Ս. Խաչ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետին՝ Պ. Սիրունեանի որ յուզիչ ճառ մը կարդաց, շեշտելով թէ մեծ ուրախութիւն է բոլոր Հայերուն եւ մասնաւորապէս կաթողիկէ Հայերուն համար ողջունել կարդինալին ներկայութիւնը Փարիզի մէջ: Պ. Սիրունեան նկարագրելով 1916*ին կատարուած հանդիսութիւն մը Սորպոնի մէջ, նախագահութեամբ Փոլ Տեշանելի, ուր խօսք առած էր նաեւ վարչապետ Փ. Փէնլըվէ, յիշեց անոր յուզիչ խօսքերը Հայերու մասին : Յետոյ խօսքը վերջացուց քաջութիւն, յաջողութիւն եւ երկար կեանք մաղթելով Կաթողիկոս Պատրիարքին «որ իր բացառիկ արժանիքներով, հմտութեամբ եւ փայլուն գործունէութեամբ արժանացած է Հռոմէական Եկեղեցւոյ բարձրագոյն աստիճանին»:*

Կարդինալ Աղաճանեան նախ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ ներկայ էին այս պարզ և մտերմական տեսակցութեան, եւ խօսքը ուղղելով աշակերտներուն, շեշտեց.— «Պէտք չէ երբեք թոյլ տանք որ մեր հաւատքը խախտի: Ինչ պայմաններու կամ պարագաներու մէջ ալ գտնուինք, պէտք չէ խախտին այն գաղափարականները որոնք կազմած են մեր ազգին ուժը, պատիւը, պարծանքը«Վասն կրօնի եւ հայրենեաց», — այս պէտք է ըլլայ մեր նշանաբանը, եւ այդ հաւատքը պէտք է մնայ կուռ, անվարան: Մեր հաւատքը պէտք է մնայ հանդէպ մեր ազգին որ միշտ եղած է առհաւիրայ իբրեւ դրօշակիրը քրիստոնէութեան խաւարարեր Արեւելքի մէջ,ինչպէս կ'ըսէ Եղիշէ: Մեր այս խօսքերը կ'ուղղենք մասնաւորապէս մեր նորահաս սերունդին որուն ներկայութիւնը շատ կ'ուրախացնէ մեզ: Սիրելի զաւակներս, այսօր կը գտնուիք վառարանի մը մէջ ուր կը սորվիք հաւատարմութիւնը մեր վսեմագոյն գաղափարականներուն, պէտք է անոնք միշտ վառ մնան ձեր մէջ եւ ամէնէն առաջ հաւատարիմ մնաք Աստուծոյ եւ այն հաւատքին թէ մեր ազգը կոչումն ունի մարդկային ազատութեան եւ նուիրումի: Քիչ առաջ Պ. Սիրունեան յիշեց 1916*ի դէպքերը: Աւելի վերջը*, 1917*ին մեր ուսանողական շրջանին, Հռոմի մէջ, Պենետիկտոս ԺԵ. քահանայապետը կոչ մը կ'ուղղէր աշխարհի վերջ տալու համար աղէտին եւ կ'ըսէր նաեւ թէ պէտք է արդարութեան տուրքը տրուի Հայաստանի:* (1917 *Օգոստ.* 1) :

«Մեկնելէ առաջ կ'ուզենք մեր հայրական սրտին բոլոր մաղթանքները հաղորդել ձեր բոլորին եւ վստահեցնել ձեզ թէ մենք ամէն օր կ'աղօթենք մեր հայրերու ոսկեղէն լեզուով բոլոր Հայերուն համար, կրկնելով միշտ «Տէր, կեցո դու զՀայս» :

Կարդինալը մեկնեցաւ ժամը 7·30*ին: Վաղը, կիրակի, ժամը* 3*ին կը վերադառնայ Հռոմ, ապա Պէյրութ :*

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

•

Ալժերիոյ ֆրանսական ուժերը լայն գործողութեան մը ձեռնարկած են Կոստանդինի շրջանին մէջ : Առջի օր սպաննուեցան վաթսուն ապստամբներ : Այս վերջինները կառախումբ մը գիծէն հանած եւ կայարան մը պայթեցուցած էին Էլ Հաշինի մէջ, Կոստանդինէն 145 *քիլոմեթր դէպի հարաւ :*

Քապիլի լեռներուն մէջ ֆրանսական զօրքը ամուր շղթայ մը կազմեց Թիզի Ուզուի արեւմտեան կողմը, հրամայելով անմիջապէս զարնել ո՛վ որ կը փորձէ անցնիլ ցանցը, առանց յայտնելու իր ինքնութիւնը: Ստուարաթիւ հրոսախումբ մը լեռները քաշուած է: Ֆրանսացիները կը յուսան վար իջեցնել զանոնք, զրկելով ուտեստէ եւ ջուրէ: Այս խումբը ահուսարսափ կը տարածէ շրջակայ գիւղերուն մէջ, շանթահարիչ արշաւներ կատարելով ագարակներու վրայ :

Հարաւային Ալժերիոյ մէջ 100 – 150 *հոգինոց խումբ մը հետապնդուելով պարտութեան մատնուեցաւ :*

× *Շարունակ օդնական ուժեր կը հասնին Ալժերիա :*

× *Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի արտաքին նախարարները գաղտնի ժողով մը գումարեցին Դամասկոսի մէջ: Կ'ըսուի թէ պիտի քննեն Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին տեղեկագիրը եւ Ֆրանսայի դէմ ձեռք առնուելիք*

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նիքոլա Բ. ցարին այցելութիւնը Փարիզ, 1896ին, մեծ դէպք մը համարուեցաւ, որովհետեւ ան կը հռչակէր 1893ի պաշտօնապէս կնքուած դաշնակցութիւնը, որ տեւեց մինչեւ 1917: Երկու երկիրներուն միջեւ ոչ մէկ համաձայնութիւն այնքան երկար ատեն բանակցութեան դուռ չէր բացած որքան ասիկա:

Երբ Աղեքսանդր Գ. գահ կը բարձրանար 1881 Մարտին, համաձայնութեան մը յանգելու համար պայմանները բացառապէս նպաստաւոր էին: Նոր վեհապետը ֆրանսասէր էր: Ամուսնացած էր Դանըմարքայի թագաւորին աղջկան հետ, որ ատելութեամբ լեցուած էր Գերմաններուն հանդէպ եւ սիրալիր էր Ֆրանսայի համար:

1885ին նոր դէպքեր տեղի ունեցան ի նպաստ Ֆրանսայի հետ բարեկամութեան: 1871էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ցարը եւ իշխանները ներկայ կ'ըլլան ֆրանսական դեսպանատան պարահանդէսին: Ֆրանքեւռուս երկրորդ իրական դաշնակցութիւնը կը պարտին Դանիայի սեղանաւորի մը, որ Փարիզ հաստատուած էր: Իբրեւ հայրենակից Ռուսիոյ ցարուհիին, ան 1888ին բանակցութիւն կը կատարէ Փեթերպուրկի մէջ առաջին ֆրանսական փոխառութեան համար: Իսկ զուգընթաց զինուորական խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան: Պայմանադրութիւններ կը կնքուին եւ հրապարակային արտայայտութիւններ կ'ըլլան: Ֆրանքեւռուս մեծ դաշնակցութիւնը կը կնքուի, որուն նպատակն է թոյլ չտալ որ Գերմանիան տիրէ Եւրոպայի վրայ:

Այս համաձայնութիւնը չափազանց ժողովրդական եղաւ: Մարդիկ սկսան ռուսական արժեթուղթեր գնել եւ դէպի Փեթերպուրկ երթեւեկը ամէնէն մեծ նորոյթներէն մէկը դարձաւ: Հոն էր որ ծընաւ դերասան Սաշա Կիթրին:

Նիքոլա Բ. ցարին փոխադարձ այցելութիւն տալու համար էր որ 1897ին Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահ՝ Ֆելիքս Ֆոր Փեթերպուրկ գնաց, ուր մեծ եւ խրախճալից ընդունելութեան արժանացաւ:

1902ին Պ. Լուպէն ալ իր կարգին Ռուսիա գնաց: Եւ կը թուի թէ ամէն բան լաւ կ'ընթանար:

Ապահովութեան միեւնոյն զգացումը կը տիրէր երբ նախագահ Փուանքարէ Ռուսիոյ մայրաքաղաքը հասաւ Ռընէ Վիվիանիի հետ, 1914ին: Դաշնակիցներուն մէջ ոչ ոք կը սպասէր պատերազմին: Այդ միջոցին Գերմանական բանակին սպարապետը կ'օգտուէր Աւստրիոյ ջերմուկներէն, իսկ Վիէննայի ռուս դեսպանն ալ արձակուրդի մէջ էր:

Փուանքարէ – Նիքոլա տեսակցութիւնը որեւէ մտահոգութեան դուռ չէր բանար: Խաղաղասիրական խօսքեր միայն փոխանակեցին:

Եւ երբ վերադարձի ճամբուն վրայ, Ֆրանսայի վարիչները, Յուլիս 24ին Ստոքհոլմի մէջ ստացան վերջնագիրը, որ նախորդ օրը տրուած էր Սերպիոյ, դէպքը այնքան ալ եղերական չթուեցաւ: Անոնք նոյնիսկ վարանեցան ընդմիջել իրենց այցելութիւնը, մինչեւ որ իրենց պաշտօնակիցները բացատրեցին թէ կացութիւնը շատ ծանր է:

Ուրեմն Ֆրանքեւռուս երկրորդ դաշնակցութիւնը չկրցաւ դիմանալ ոչ Ա. պատերազմին, ոչ ալ համայնավարական յեղափոխութեան:

1917ին Փեթերպուրկի ֆրանսական դեսպանն էր Պ. Նուլէնս, պատուական մէկը, սակայն երկրորդական՝ իբրեւ դիւանագէտ: Յեղափոխութիւնը պատճառ եղաւ որ ճամբան մնայ եւ մեծ դժուարութեանց հանդիպի:

Դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ վերսկըսան միայն 1924ին: Դիւանագէտներուն համար մթնոլորտի փոփոխութիւնը դըժուար եղաւ: Յեղափոխութենէն առաջ շնորհիւ Փեթերպուրկի փարթամ կեանքին դեսպանական պաշտօնը բաղձալի էր: Ազնուականութիւնը մեծ սեղաններ կը սարքէր ուր կը տիրէր շուայտութիւն եւ ճոխութիւն:

Երբ կարմիրները իշխանութեան գլուխ եկան, անվստահութեան եւ մեկուսացումի մթնոլորտ տիրեց, թէեւ քաղաքականութիւնը կը շարունակէր պահել իր իրաւունքները: Այսպէս, Փիէռ Լավալ 1935ին Մոսկուա գնաց եւ Մայիս երկուքին կընքուեցաւ Ֆրանքեւռուս Համաձայնութիւնը Գերմանիոյ դէմ:

1935 Մայիս 15ին Ֆրանքեւսովետ դեկոյցը կը հաղորդէր թէ Ռուսիան համաձայն է որ Ֆրանսան պահէ իր զինական ուժը համաձայն իր ապահովութեան պահանջներուն:

Փարիզ վերադառնալէ առաջ, Լավալ Վարշաւայէն անցաւ ներկայ ըլլալու մարեշալ Փիլսուտսքիի յուղարկաւորութեան: Ամէն մարդ տեսաւ որ կը քալէր Կէօրինկի քովէն, (Հիթլէրի ներկայացուցիչը): Այդ ատեն էր որ Լավալ օգտագործելով Ստալինի հետ իր համաձայնութիւնը, ուզեց ճնշում բանեցնել Գերմանիոյ վրայ, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար անոր հետ, որ իր ամբողջ կեանքին նպատակը դարձուցած էր, եւ որուն մասին կը մտածէր արդէն երբ Կրեմլին կը հասնէր:

Ֆրանքեւգերման համաձայնութեան մը փոխարէն, հանրային կարծիքը յանկարծ իմացաւ 1939ին գերմանեւսովետ դաշինքի մը գոյութիւնը, որ վերջ կը դնէր 1935ի քաղաքական բոլոր յոյսերուն:

— «Տէր Զօրավար, ահաւասիկ սենեակ մը մէկ անձի համար, ահաւասիկ քովը ուրիշ սենեակ մը երկու անձի համար»:

Զօր. տը Կոլ ինքն իսկ լսեց այս բառերը, Մոսկուայի մէջ, ուր Ստալին Պետութեան վարիչի մը ընդունելութիւնը կը վերապահէր իրեն: Սակայն թարգմանը սխալած էր: Ան ուզած էր ըսել, սենեակ մը երկու անձի համար, չվիրաւորելու համար զօրավարը որ արդէն կը նեղուէր, չգտնելով իր հասակին յարմար անկողին:

Տը Կոլ հոն գացած էր Ֆրանքեւռուս չորրորդ համաձայնութիւնը գոյացնելու համար: 1944ի ձմեռն էր: Կարճ էջք մը ըրաւ Գահիրէ:

Ֆրանքեւսովետ բանակցութիւնը դըժուար եղաւ, սակայն ի վերջոյ յաջողեցաւ 1944 Դեկտեմբեր 10ին: Երկու երկիրները իրար պաշտպանեցին Գերմանիոյ դէմ եւ հաւանեցան չմասնակցիլ որեւէ զինակցութեան որ պիտի կատարուէր իրենցմէ մէկուն դէմ:

Զինակցութիւնը տեւեց տասնըմէկ տարի: 1955 Մայիսին, Մոսկուայի Գերագոյն Խորհուրդը կը դրժէր զայն, պատրուակելով թէ Ֆրանսա 1954 Հոկտ. 23ին վաւերացուցած էր Փարիզի Համաձայնութիւնները: 250 տարուան շփումները կը յանգէին չորրորդ ձախողութեան:

ԻՄ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Խմբապետների կարճ զինուորական խորհրդակցութիւններից յետոյ՝ Արմէն-Գարօն հրամայեց մէկ ժամէն պատրաստուել նահանջի: Մեր երեք ծանր վիրաւորների համար, ունէինք երեք շարժական մահճակալներ ծառերի ճիւղերից: Վիրաւորներից մէկը ինքը մեր խմբի հրամանատար Դրօն էր:

Նոյեմբեր ամիսն էր, սար ու ձոր պատած ձիւնով՝ մեր այդ օրուան կռիւը անցաւ արեւի ճառագայթների տակ, մինչեւ մայրամուտ: Դա մեր առաջին կռիւն էր քրտական Կավուէչամի գիւղի մէջ: Սկըսանք հեռանալ գիշերուան ժամը 11ին (1914):

Արմէն Գարօն Դրոյի կենդանի մարմինը յանձնեց մեզի, Կարպեցի Խմբապետ Օնէին: Իսկոյն իմ առաջին տասնեակով առինք մեր ուսերի վրայ: Միւս վիրաւորները առին Խօսրովի եւ Մարտիրոսի հարիւրեակները: Մեր նահանջի յառաջապահն էր Եապոնը իր ձիաւորներով, իսկ վերջապահը՝ մեր անզուգական Ջեմլեակը իր ձիաւորներով, որ գիւղը ձգեց մեզնից երկու ժամ վերջ: Հազիւ գիւղից մի քանի քիլոմեթր հեռացած, բռնեցանք ձիւնամրրիկի եւ մեր վիճակը ծանրացաւ: Աւելի ծանր էր մեր վիրաւորների կացութիւնը, բայց կը մաքառէինք կատաղած բընութեան դէմ: Չէ՞ որ Արմէն Գարոյին խօսք էինք տուել որ մեր վիրաւորները կենդանի տեղ հասցնենք: Ամբողջ այդ նահանջի ընթացքին մէկ հոգ ունէինք, այդ 45 քիլոմեթրը պիտի կրնա՞նք կտրել եւ շուտով տեղ հասնել, փրկելու համար մեր վիրաւորները:

Լուսաբացին քամին եւ ձիւնամրրիկը դադրեցան եւ մի քիչ հանգիստ շունչ առինք: Առաւօտեան ժամը 11ին արեւը ըսկսաւ նորից երեւալ:

Հեռուից կ'երեւար Հին Պայազիտը լեռների մէջ: Կէս օրէն վերջը ժամը երկուսին հասանք Ռուսների դիծը: Մեզ առաջին դիմաւորողները եղան մի տասնեակ ձիաւոր խաղախներ որոնք տխրութեամբ կը դիտէին մեր յոգնած վիճակը:

Վիրաւորները հասցրինք Խըզըլ-Տիզա քրտական մեծ գիւղը ուրկից Դրօ կառքով տարին Իգտիր:

Այդ տարին օրէ օր կը սպասէինք որ պատերազմը պիտի պայթէր, դրա համար մենք կամաւորներս Իգտիրի մէջ զինուած պատրաստ 500 հոգի կը սպասէինք Դրոյի շուրջ: Պատերազմը պայթեցաւ, ռուս. ուժերը Պարսկաստանից Մակուի վրայով գրաւեցին Հին Պայազիտը եւ մտան Ալաշկերտի դաշտը: Մենք էլ Իգտիրից անցանք թրքական սահմանը եւ բռնեցինք Վանի ճանապարհը: Պատճառը ի՞նչ էր որ՝ մենք Ռուսներից այսքան հեռու կարուած կը յառաջանայինք:

Կամաւորական հրամանատարութիւնը մի պարզ ծրագիր ունէր, համոզել Ռուսերը որ շուտով գրաւեն Վանը: Մենք Կավուէչամից՝ իսկ Անդրանիկը զօրավար Նազարբէկեանի հետ Պարսկաստանից Բաշ Գալէի վրայով:

Բայց Ռուսները այդ ծրագիրը չունէին: Կովկասի ռուսական կարեւոր զօրաբաժինները պատերազմի սկիզբը դրկուած էին գերմանական ճակատը ուր՝ ռուսական զօրքերը մեծ կորուստներ կը կրէին: Թուրքերը անցուդարձին ծանօթ էին: Հետեւանքը եղաւ այն որ՝ Էնվէրը 1914ի Դեկտեմբերին իր զօրաբանակով յարձակեցաւ Կովկասի վրայ, բայց անյաջող, շնորհիւ մեր այս մեծ ռազմագէտ զօր. Եուտէնիչի, որ Սարը Գամիշ, Հասան Գալէ ճակատին վրայ խորտակեց եւ Էնվէրը, գերի բռնելով զօրքին մեծ մասը եւ սպայակոյտը:

Ռուս հրամանատարութեան կողմէ ընդհանուր նահանջի հրաման կար, — ձգել Թրքական հողերը: Մենք ալ մեր հերթին Արմէն Գարոյի հրամանով ժողվեցինք Ալաշկերտի 16 հայ գիւղերու բընակիչները եւ բերինք Էջմիածին յանձնեցինք կաթողիկոսին:

Հին Պայազիտի դաշտը կար միակ հայ գիւղը, Արծափ, Գըզըլ Տիզաից մինչեւ Կավուէչամի լեռնաշղթան քրտական գիւղեր էին: Այդ կողմերը անցած ժամանակ մեզի զարմանք կը պատճառէր թէ ինչո՞ւ Քիւրտերը «Սուրէն էֆէնտի» կը կոչէին Դրօն: Յետոյ է որ իմացանք թէ Օսմ. Սահմանադրութեան ատեն Դրօն պտտեր է այդ կողմերը:

1914ին տեղահանութիւն չկար ժողովուրդը իր տեղն էր, բայց զէնք բռնողներից: Գիւղերի ծերերը եւ Քրտուհիները երբ Դրօն տեսնէին «Սուրէն էֆէնտի,

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

զոհուել նոյն իսկ մի ամբողջ ժողովուրդ, բայց մենք չենք նահանջի մեր դիրքերից նոյնիսկ մի ամբողջ ժողովուրդի բնաջնջման գնով (*):

Դանօն բարձրացաւ տեղից եւ բորբոքելով բացականչեց — Դա արդէն կատարեալ դեմագոգիա (ամբոխավարութիւն) է, դոկտրիննե՞րն են ժողովուրդների համար, թէ ժողովուրդները դոկտրինների (վարդապետութիւն) համար, դե՞ղն է հիւանդի համար, թէ հիւանդը դեղի համար, Մոլիէրի հիւանդի պէս:

— Քո եւ Կիւքիի դատողութիւնները նեղ են — պատասխանեց Ստեփանը, նոյնպէս բորբոքած: Հայերին կոտորողը Համիտ-գազանը կամ Քիւրտ գազանը չէ, այլ աշխարհիս բոլոր գազանները միասին կուտակուած կապիտալիզմի մէջ:

(*) Շահումեանը, 1918ին, երբ Լենինի կողմից նշանակուած էր Կովկասի կոմիսար եւ երբ Բաքւում իշխանութեան գլուխն էր,— այդ նոյն բառերով պատասխանեց հայ պատուիրակութեան, որ եկել էր նրանից փրկութեան մի ելք ցոյց տալու խնդրանքով:

Կիւքին ընդհատեց. — Մեզ համար միևնոյնը չէ՞ թէ ով է մեզ մորթում՝ Քիւրտը թէ Համիտը: Այդ միեւնոյնն է, որ հաւին թաւայի վրայից վերցնելու փրկելու փոխարէն ասես նրան.— Դու տեղիցդ մի շարժիր, քեզ կարգով կամ ձէթով են տապակում...

— Իսկ դուք, պատասխանեց Ստեփանը աւելի տաքացած, դուք այն հաւն էք, որ ինքն է թռչում թաւայի վրայ, միայն թէ այդ թռիչքը գեղեցիկ լինի(*), դուք տարուած էք ազգասիրական ռոմանտիզմով, որտեղ չկայ թուաբանութիւն: Դուք մանուկ, պարզամիտ եւ միամիտ դիւանագէտներ էք, եւ հաւատում էք որ այդպէս կոչուած մեծ պետութիւնները պիտի գան եւ ձեզ փրկեն, հաւատում էք նրանց, որ հէնց իրենք մի մի արիւնարբու գազաններ եւ աւազակապետներ են, որոնք աւելի շուտով ձեռք կը մեկնեն Համիտներին, քան ձեզ, Համիտների ձեռքումն են ոսկիները, քահանան եւ խուժանը, որոնց նրանք ուղղում են այնտեղ, որտեղից սպառնում են իրենց դիրքին: Ես ցաւում եմ ձեր վրայ, խե՛ղճ մանուկներ:

Աղմուկ բարձրացաւ եւ Ստեփանը լռեց:

(*) Դրանով նա ակնարկում էր 8 հոգուց կազմուած մի խումբի, որի մէջ մտնում էին Դանօն եւ Կիւքին որոնք 1896ի թուրքյունական պատերազմի ժամանակ ենթադրելով թէ Հայերը պիտի ապստամբեն, դիմել էին Ժընեւ, կամաւոր լինելու պատրաստութիւնը յայտնելով:

Երբ պարզուեց, որ այլեւս խօսող չկայ, նախագահը ընդմիջում յայտարարեց, որից յետոյ հարցը պիտի դնէր քուէարկութեան:

***

Ընդմիջումը բաւական երկար տեւեց: Խումբ-խումբ կանգնած շարունակում էին վիճաբանել, որի ընթացքում երբեմն լսւում էր — «էշը դու ես որ չես հասկանում»ի պէս բաներ:

Ամբողջ ժամանակ լուռ մնացին երեք հոգի: Դրանցից երկուսը, մէկի անունը Պօղոս, միւսինը Պետրոս, որոնց երկուսին էլ մէկ անունով «Պօղոս-Պետրոս» էին կանչում, որովհետեւ անբաժան ընկերներ էին, երկուսն էլ կարճահասակ, երկուսն էլ Թիֆլիզեցի եւ առեւտրական ճիւղից: Դրանց մասնագիտութիւնը «քէֆ»ի սեղանը շտկելն էր, եւ դրանք էին սեղանին աշխուժութիւն տալիս: Մէկը միւսից վեց ամսով մեծ էր: Երբ — դիտմամբ կամ լըջօրէն մի խրթին հարցի մասին հարցնէիր Պետրոսի կարծիքը, նա կ'ասէր.— Իմ գլուխս այդ տեսակ բաների համար չի շինուած, դիմիր Պօղոսին: Երբ դրան հարցնէիր, կ'ասէր, հարցուր Պետրոսին, նա ինձնից մեծ է:

Երրորդ լռակեցը գիւղատնտես Ռուբէնն էր, մի քիչ բաց մազերով, «Քրիստոսի դէմքով» սակաւախօս, վերին աստիճանի բարի աչքերով եւ մշտական ժըպիտով մի տղայ: Բայց վայ որ հարբէր: Անցեալ ուսանողական երեկոյթում, հարբած, յանկարծ սկսել էր պոռալ.— «Ես ճշմարտութիւնն եմ ուզում, ցոյց տուէք ինձ ճշմարտութիւնը»: Եւ յանկարծ աչքը ընկնելով մեծ հայելու վրայ, վերցրել էր շիշը եւ հայելին ջարդուփշուր արել, պոռալով.— Սուտ է, սա էլ սուտ է, ճշմարտութիւնը ցոյց չի տալիս...

***

Նախագահի զանգը վերջ տուեց ընդմիջումին եւ սկսաւ քուէարկութիւնը:

Դանոյի առաջարկը.— Բացարձակապէս չմասնակցել դասադուլին: Թեր 10, դէմ 18, ձեռնպահ 3:

Ստեփանի առաջարկը.— Անպայման մասնակցել: Թեր 18, դէմ 13, ձեռնպահ 0:

Սերգոյի առաջարկը.— Պաշտօնապէս մասնակցել, բայց իւրաքանչիւրը ազատ լինի վարուելու իր ուզածի պէս: Թեր 28, դէմ 1, ձեռնպահ երկու:

Այդ մէկ ձայնը Դանոյինն էր: Երբ երկու շաբաթ վերջ յայտարարեց դասադուլը, Դանօն մէն մենակ գնաց լսարան եւ պրոֆէսորը ստիպուած եղաւ նրա համար կարդալ իր դասախօսութիւնը: Մնացեալները չէին եկել յանուն կարգապահութեան...

(8 վերջ) Ա. ԹՈՒՆԻ ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ

ՃՇՏՈՒՄ.— Թիւ 6 Թերթօնին Գ. սիւնակ վարէն Գ. տողին մէջ կարդալ մի դրամ Հայ, ոչ թէ հաց:

Սուրէն էֆէնտի» ղօչելով ձեռքերը կը համբուրէին: Դրօն կը բարկանար եւ գըլ-րանց թեւերից բռնելով ոտքի կը հանէր եւ քրտերէն լեզուով կը բացատրէր. —

— «Մի վախնաք, ձեր մազին դպչող չկայ: Քրտերը հին դարերից ի վեր մեզի բարեկամներ են եղել»:

Մուշի եւ Պիթլիսի գրաւումից յետոյ 1915ի ձմեռը եւ 1916ի Փետրուարին գրաւեցինք Խըզըլ Աղաճը, մեր Հրայրի պատմական գիւղը:

Փետրուար եւ մարտ ամիսներուն մենք էինք տէր–տիրականը: Այդ լեռները կ'երթայինք, Սասունի մօտիկ քրտական չէն գիւղը, մինչեւ Խուլբի սարերը դիմադրող չկար, բայց Ապրիլին կացութիւնը փոխուեցաւ: Խալիլ փաշան Տիգրանակերտից եկաւ իր ճերմակ զօրաբաժինով, մեր դիմացը գտնուող կարեւոր դիրքերը գրաւեց (Կարմա–Կետուք): Մեր ուժերից վեր էր ետ առնել այդ բարձունքները: Հազիւ կարողացանք մեր ձեռքը պահել Ս. Յովհաննու վանքը եւ Եփրատի եզերքը, մինչեւ որ մեզի օգնութեան հասան կովկասեան հրացանաձիգ 5րդ եւ 7րդ գունդերը:

Այդպէս մեր ուժը բարձրացաւ 12 հազարի, Թուրքերը մեր դիմացը ունէին երեսուն հազար: Երբ ապրիլեան տաք կըռիւները սկսան, մեր կամաւորական գունդը եւ խաղախներու առաջին Լապի–նսկաեայ գունդը կը պաշտպանէին Եփրատի եզերքը եւ կէտի բարձունքները, վանքին ամուր կառչած էր 5րդ գունդը: Մեր կեդրոնը կը պաշտպանէր 7րդ գունդը: Թրքական այդ նոր ուժերը լաւ մարզուած էին եւ իբրեւ հետեւանք մեր կորսուած կարեւոր դիրքերին մենք շատ դը–հեր տուինք: Ջէմլեաքը կորցրեց մի շարք լաւ տղաները որոնց հետ ինկան Լոռեցի հին ֆետայի Բէօսան, մեծ Ղազարը, յիսնապետ Վիրապը:

Մեր, ինչպէս եւ ռուսական ուժերը կը նօսրանային:

Ամէն առաւօտ կանուխ կը թաղէինք մեր զոհերը: Մեր հերոս Հրայրի հողաթումբը չէր երեւում նոր խոշոր թումբերի պատճառով:

Խաղախների քահանան հայր Գրիգորը խաչը ձեռին կը կատարէր իր հոգեւոր պարտականութիւնը: Բայց ինչ տարօրինակ նմանութիւն այդ քահանայի եւ մեր քաջ ֆետայի Ընձակ վարդապետի, բարձր հասակով գեղեցիկ հայկական դիմագծով եւ սեւ մօրուքով, հազիւ 35 տարեկան, զինուած ոտքից մինչեւ գլուխ կը մասնակցէր բոլոր մեր կռիւներին: (Ընձակը Խրիմեան Հայրիկի սաներէն մէկն էր):

Մեր այս կռիւներու ընթացքին օրերով Դրօյի երեսը չէինք տեսներ: Նա ռուս հրամանատարների հետ էր եւ կ'ուզէր տեղեակ մնալ անցուդարձին:

Մէկ էլ ինչ տեսնենք, — հեռուից երկու ձիաւոր որ դէպի մեզ կուգային: Նշմարեցի որ առաջին ձիաւորը Դրօն էր: Ձին ձգեց՝ իր թիկնապահին, թուփեր եւ քարեր ճանկռտելով վերջապէս հասաւ մեզ մօտ: Մեր եւ Թուրքերի դիրքերը իրարու մօտ էին, միայն թէ մեզ բաժանողը էր մի մեծ կիրճ, երկու թշնամի կողմերը լաւ գիտէին, հակայարձակման մասին ոչ մի խօսք: Այդպիսի գործողութիւն կարելի էր անել մեր կեդրոնէն կամ Ս. Յովհաննու վանքից: Տղաքը դանգատեցան որ սխալ ըրած է գալով, մեր մարտիկը միշտ կրակի տակ է: Դրօն լուռ էր նստած մի քարի վրայ: Յանկարծ տեղից թռաւ եւ բացագանչեց. — «Դուք բոլորդ տղամարդ էք, իսկ ես ոչ, շատ շնորհակալ եմ:

Երբ սթափեցանք, ձիաւորները չկային: Մնացել էր նրանց ձիերի թողած փոշին իմ աչքերի առաջ:

Դրօյի մասին շատ բան կայ գրելիք բայց իմ ուժերից վեր է:

Սիրելի հրամանատար, յիշատակդ վառ պիտի պահեմ, քո թողած մի քանի «Բալաչներդ» (լծկան եղ):

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը, որ տեղի ունեցաւ 15 Մայիսին, նուիրուած էր Մկրտիչ Պարսամեանի գրականութեան եւ իր վերջին հատորին, «Մեռնող գիւղին պատմութիւնը»:

Սրահը լեցուած էր ընտրուած բազմութեամբ մը, ուր աչքի կը զարնէին գրագէտներ ու մտաւորականներ:

Կը նախագահէր Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան, որ բանալով հաւաքոյթը ներկայացուց, նախապէս Պարսամեան գրագէտին մէջ մարդը: Յետոյ կարդաց հեղինակին վերջին հատորէն կրած տպաւորութիւնները, յատկանշական մէջբերումներով:

Երկրորդ դասախօսողն էր Պ. Արշաւիր Խանէտանեան, որ շարժանկարի մը պէս ներկայացուց Պարսամեանին բոլոր գործերը, առաջին հրատարակութենէն մինչեւ վերջինը, («Յուսահատութեան ժայթքում» թարգմ. գերմաներէնէ, «Աբինի տօնը», «Շաւարշ Նարդունի», «Արեւմտահայ բանաստեղծներ», «Ա. Ահարոնեան», «Ակն եւ Ակնցիք», «Արարատ»ներու շարքը, իբրեւ դասագիրք, եւ վերջին հատորը):

Երրորդ դասախօսն էր Պ. Ծատուր Պէրպէրեան, որ խտացած կերպով ներկայացուց Պարսամեանի կենսագրութիւնը, եւ դպրոցի մէջ անոր ունեցած դպրոցական մանկավարժական գործունէութիւնը: Նախագահը կարդաց նաեւ էջ մը տպաւորութիւն Յ. Հիսայեանէն:

Ամէնէն վերջ խօսք տրուեցաւ Պ. Մ. Պարսամեանին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց խօսողներուն, յայտնելով, թէ ինչ արժանիք որ կը գտնեն իր անձին ու գրականութեան մէջ, կը պատկանի հայ գրականութեան եւ հայ գրագէտին: Հերոսութիւն է բնաւ, հայ գրագէտին կատարած գործը, որ հայ մշակոյթի պահպանման տեսակէտով վեր է ամէն գնահատանքէ: Արժանի է որ ամէն գրագէտի տրուի իր կենդանութեանը համապատասխան բարոյական տուրքը, հրաւիրելով հայ գրագէտներն ընդհանրապէս, որ իրարու հանդէպ հանդուրժող ոգի մը ցոյց տան:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, 12 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան թէյասեղան մը ունէր ի պատիւ նախորդ վարչութեան, ինչպէս յայտարարուած էր «Յառաջ»ի մէջ:

Առաջինը չէր մասնաճիւղին այս կարգի հաւաքոյթը: Ալֆորվիլի մասնաճիւղը՝ հիմնուած 1928ին, իր գործունէութեան առաջին տարիներէն ի վեր գեղեցիկ սովորութիւնը ունի նորընտիր վարչութեան միջոցով հրապարակաւ գնահատել նախորդին գործը եւ յարգել անձնուէր ընկերուհիները, պահելով հինն ու նորը միացնող սիրոյ եւ գործակցութեան կապը:

Կապ. Խաչի մասնաճիւղերու վարչութիւնները, սովորաբար կը փոխուին երկու տարին անգամ մը պատգամաւորական ժողովէ պատգամաւորական ժողով: Ֆրանսայի մէջ աշխատաւոր հայ կնոջ համար, գիտենք թէ, դիւրին չէ լծուիլ նաեւ հանրային գործի, որ կը պահանջէ թէ ժամանակի թէ նիւթականի նուիրում: Ի պատիւ հայ կնոջ, կրնանք ըսել թէ, Կապոյտ Խաչի մէջ չպակսեցան ոչ միայն երկու տարի վարչութեան ծանր պարտականութեան կապուած անձնուէր ընկերուհիներ, այլ եւ տարիներ շարունակ, եւ կրկնաբար նոյն աշխատանքը կատարողներ: Այդպիսի անձնազոհների ջանքերով չէ՞ որ այս համայնակուլ մթնոլորտին մէջ ծնած տարադիր Միութիւնը ծըլած, աճած, ճիւղաւորուած է, մօտենալով իր երեսուն ամեակին, իր հանրօգուտ գործունէութեամբ:

Եթէ արժանի է գործը գնահատանքի, ուրեմն գնահատելի են նաեւ գործող ընկերուհիները:

Այժմ հաւաքոյթը: Սրահը լեցուն էր ընկերուհիներով եւ համակիրներով: Քիչ էր թիւը այրերուն, ինչ որ ցաւալի է: Ներկայ էին Նոր Սերունդի պատանիներ, խմբուած իրենց երիտասարդ առաջնորդներուն շուրջը:

Յանուն ատենապետուհի Տիկ. Խ. Պետրոսեանի (հին վաստակաւոր), հանդէսը բացաւ ատենադպրուհի Տ. Ա. Մուրատեան, խօսք տալով մասնաճիւղի անդամուհի Տիկ. Էլէն Բիւզանդի:

Ընկերուհին յստակարձ ակնարկով մը գծեց մասնաճիւղին անցած ճանապարհը: Պատերազմէն առաջ ունէր սեփական Հայ Ակումբ, սրահով, (քանդուեցաւ ռմբակոծութեամբ), դպրոց, Սաներու Միութիւն, թատերախումբ, որոնք տուած են բեղնաւոր արդիւնք: Պատերազմը կտրեց հանրային կեանքի թելը, ամլացնելով շատ մը սրտեր: Սակայն Կապ. Խաչը, առանց յուսահատութեան, շարունակեց ու պիտի շարունակէ իր գործը: Ընկերուհին կարդաց անունները բոլոր այն տիկիններու եւ օրիորդներու, որ փոխն ի փոխ, շատերը տասնեակ տարիներով, եղած են եւ են վարչութեան անդամ: Անոնց թիւը քսանէն աւելի էր:

Մէջ ընդ մէջ երգ ու արտասանութիւններով՝ խօսք տրուեցաւ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան քարտուղար Տիկ. Ա. Թագէօսեանի, որ գեղեցիկ վերլուծումով մը հաստատեց, թէ արտասահմանի մէջ, Ամերիկաներէն մինչեւ Իրան, այր մարդէն աւելի հայ կինն է լծուած հանրային գործի, ցոյց տալով թէ՝ նախաձեռնութեան ոգի թէ յարատեւութիւն: Գնահատեց Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թէ անցեալի, թէ ներկայի գործը, որ եղած է ընդհանուր միութեան առաջնակարգ մասնաճիւղը, թէ անդամուհիներու թիւով, եւ բարոյական եւ նիւթական արդիւնքով: Վերջերս, շարունակելով իր ընթացիկ գործերը՝ չքաւորներու օգնութիւն, հիւանդանոցներու այցելութիւն սաներու որդեգրում, Դպրոցասէր եւ այլ արուեստից դպրոցներու մէջ: Օգափոխութեան կայանի գնման եւ նորոգման համար ալ տարած է գնահատելի աշխատանք, հանդէսներով, նուիրահաւաքումով, յատկացնելով այդ գործին 250.000էն աւելի գումար մը:

Խօսք առին նաեւ Տոքթ. Յ. Քիւթիւկեան, Պ. Ոսկեան Գալայճեան, Պ. Խ. Գալուստեան, Պ. Զ. Մուրատեան մէկ կողմէ գնահատելով մասնաճիւղի տարած աշխատանքը, միւս կողմէ քրքրելով վէրքեր, եւ արթնութեան կոչեր ուղղելով: Պ. Դաւիթ Մուրատեան՝ նախկին սան Կ. Խաչի, ըսաւ թէ ինքը, իր պատանութեան, ապրելով հայկական թաղէն հեռու, չէր կրնար ըլլալ այն Հայը որ է այսօր առանց Կ. Խաչի Սաներու Միութեան մէջ առած դաստիարակութեան, որ զինքը կապեց ազգային կեանքին: Եւ թելադրեց ծնողներուն իրենց նորահաս զաւակները՝ աղջիկ–տղայ՝ անդամագրել Նոր Սերունդին, որ կոչուած է նոյն դերը կատարելու:

Պ. Վահէ Յակոբեան ըրաւ կատակախօսութիւն մը խնդացնելով հանդիսականները: Պատանի Պետրոսեան մաքուր հայերէնով կատարեց արտասանութիւն մը, ապացուցանելով թէ, նորերն ալ, երբ աշխատին, կրնան մնալ Հայ եւ խօսիլ հայերէն:

Երգեցին Տիկին Ա. Մուրատեան, Տիկ. Ա. Մութաֆեան, իսկ խմբական երգերուն մասնակցեցան բոլորը: Պահ մը մոռցուած էր օտարութիւնը եւ մթնոլորտը կ'ապրէր հայութեամբ:

Հրաժարեալ վարչութեան անդամուհիներէն՝ Տիկ. Ծ. Մալաթեան, Տիկ. Վիկթորիա Յովհաննէսեան հազարական ֆր. նուիրեցին մասնաճիւղին: Ընկերուհի Անիկ Աբրահամեան հազար ֆր. նուիրեց իր զաւկի զինուորութենէն վերադարձի ուրախ առիթով, տիկին Խ. Յակոբեան եւս հազար ֆր. նուիրեց իր զինուոր զաւկին արեւշատութեան համար, որ կը գտնուի Ալժերիա: Ներկաները մաղթեցին ողջ առողջ վերադարձ: Հազար ֆր. նուիրեց Տոքթ. Յ. Քիւթիւկեան: Վարչութիւնը միութեան շնորհակալութիւններն յայտնեց նուիրատուներուն եւ հանդէսին մասնակցողներուն: Պ. Ո. Գալայճեան կրկին խօսք առնելով, շեշտեց թաղին մէջ սեփական տուն ունենալու անհրաժեշտութիւնը, մաղթեց որ ժրաջան Կապ. Խաչի մասնաճիւղն ընէ առաջին քայլը, խոստանալով թեւ ու թիկունք հանդիսանալ:

Մաղթենք որ Հայն ունենայ ամէն տեղ իր ազգային բոյնը, ինչպէս ունի իր տունը, պաշտպանուելու համար օտարացման վտանգէն, մինչեւ հասնի հայրենադարձի ցանկալի օրը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

12.— ԱՆՅԱԶՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տաճարի մէջտեղում դրած էր մարմարիոնի անշարժ սեղանը: Նա երկայն ձեւ ունէր, այնքան երկայն, որ նրա երկու կողմերում կարող էին տեղաւորուիլ աւելի քան յիսուն հոգի: Բայց գեղեցիկ, քանդակազարդ նստարանների վրայ նըստած էին հինգ հոգի միայն: Սեղանի գըլխում, փառաւոր բազմոցի վրայ, նստած էր Մամիկոնեան տիկինը. նրա աջ կողմում՝ Սահակ Պարթեւը, իսկ ձախ կողմում՝ Մեսրոպ Մաշտոցը: Սահակից ներքեւ նստած էր Սամուէլը, իսկ նրա հանդէպ՝ ծերունի Արբակը — Սամուէլի դայեակը: Հիւրերի թւում պակաս էր Մուշեղ իշխանը — Սամուէլի հօրեղբոր որդին: Պակաս էր եւ Որմիզդուխտ տիկինը:

Սեղանը լի էր զանազան խորտիկներով:

Արծաթեայ բարձր ափսէների մէջ դրած էին պէսպէս աղանդերներ — քաղցրաւենիք՝ անուշեղէններ եւ չորացած մրգեղէններ: Ամբողջ սեղանը զարդարած էր գոյնզգոյն ծաղիկներով եւ կանաչ տերեւներով: Հիւրերի իւրաքանչիւրի ետեւում կանգնած էր մի մի ծաղկահասակ պատանի, շքեղ կերպով հագնուած: Նրանք բռնած ունէին մի ձեռքում գինիով լի արծաթեայ կահոյները, իսկ միւս ձեռքում՝ նոյնպէս արծաթեայ գաւաթը, որ փոքրիկ թասի ձեւ ունէր:

Դրանք հիւրերի մատռուակներն էին, նոյն թւով, ինչ թւով որ սեղան էին նըստած: Իսկ աւելի հեռու, իւրաքանչիւր հիւրի ետեւում, կանգնած էին նրանց զինուած թիկնապահները եւ հրեշտակի նըման հսկում էին իրանց տէրերի վրայ:

Երգիչներին տեղ էին տուել սեղանատան դռան մօտ. նրանք անլսելի ձայնով երգում էին եւ ածում: Մէկ երկուքը աչքերից եւս Հոմերոսի նման կոյր էին, իսկ միւսը մէկ ոտքից կաղ:

Հագնուած էին աղքատ կերպով: Ժողովրդի սիրելիները ժողովրդի անշուք կերպարանքն էին կրում իշխանների սեղանի մօտ...

Թախծալի երգի ձայնը, նուագարանների մեղեդին, ոսկեայ պատառաքաղների աղմուկը, արծաթեայ գաւաթների լիահնչիւն ընդհարումները խլացնում էին խօսակցութեան ձայները, որ սկսել էին հետզհետէ կենդանանալ: Լուռ էր միայն Սամուէլը: Դառն, հոգեմաշ մտածութիւններ ալեկոծում էին նրա սիրտը: Երկու նրան սիրելի անձնաւորութիւններ, զանազան պատճառներով, չմասնակցեցին սեղանին, իշխան Մուշեղը եւ Որմիզդուխտը: Երկուսի բացակայութեան պատճառներն եւս նրա համար խիստ ծանր էին:

Խօսում էր բատ մեծի մասին Մամիկոնեան տիկինը եւ խօսում էր աւելի Սահակ Պարթեւի հետ: Նա իրան առհասարակ լաւ պահել գիտէր հիւրերի շրջանում, բայց այսօր նրա խօսքերը կցկտուր էին եւ, կարծես, չէին կապւում միմեանց հետ: Նա տանջւում էր այն մտքով, արդեօք Սամուէլը յայտնե՞լ էր նրանց իւր հօր վերադառնալը Տիզբոնից, եւ եթէ յայտնել էր, արդեօք ի՞նչ ձեւով էր յայտնել: Հիւրերը այդ մասին չէին խօսում եւ ինքը, տիկինը, աշխատում էր խոյս տալ այդ հարցից: Բայց բոլորովին լռելն եւս անպատշաճ էր: Նա դիտաւորութիւն ունէր՝ մօտ օրերում Սամուէլին ճանապարհ դնել հօրը ընդառաջ երթալու եւ դիմաւորելու նրան՝ նախ քան Տարօնի սահմանից ներս մտնելը: Ի՞նչպէս կարելի էր, որ այդ տան ամենամօտ բարեկամները չգիտենային այդ եւ, որքան էլ որ ինքը թաքցնելու լինէր, վերջապէս Սամուէլը կ'ասէր նրանց: Իսկ ինքը Սամուէլի հետ դեռ ոեւէ համաձայնութիւն չէր կայացրել, թէ ինչպէս պէտք էր հրատարակել նրա հօր գալստեան համբաւը կամ ինչ ձեւ պէտք էր տալ նրա ընդունելութեանը: Միւս կողմից տանջում էր նրան այն միտքը, թէ ինչո՞ւ Մուշեղը ճաշի չեկաւ: Միթէ իւր տան մէջ լրտեսնե՞ր կային... միթէ Ներքինի Բագոսը դաւաճանե՞ց նրան ... իրան խօսք տուեց, իսկ ծածուկ իմացում տուեց Մուշեղին պատրաստուած դաւադրութիւնը... «Եթէ նրան յայտնեցին, հետեւանքը շատ վատ կարող է լինել»... մտածում էր նա եւ իւր կսկիծը թաքցնում էր արտաքին կեղծ ուրախութեան ներքոյ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

միջոցները, օգնելու համար Ալժերիոյ դատին։ Արաբական Դաշնակցութիւնն ալ ժողով գումարած է, այս առաջադրու – թեամբ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ խորհրդային դեսպանը ուն – կնդրութեան ընդունուելով Եգիպտոսի վարչապետին կողմէ՝ պարզեց իր երկրին դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ։ Այս առթիւ գոհունակութեամբ յայտարարեց թէ Ե – գիպտոս մեծապէս պիտի նպաստէ աշ – խարհի խաղաղութեան՝ ճանչնալով Նոր Չինաստանը ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ արտաքին նախարարին օգ– նականը ունկնդրութեան ընդունելով ազ– գայնական Չինաստանի դեսպանը, պաշ – տօնապէս յայտարարեց թէ իր կառավա– րութիւնը որոշած է ճանչնալ համայնա – վար Չինաստանը։ Արդէն իսկ ջնջուած են ազգայնական դեսպանատան պաշտօն – եաներուն դիւանագիտական անցագիրնե – րը։ Պաշտօնական ճանաչումէն առաջ, նամակներ փոխանակուած էին Եգիպտո– սի եւ կարմիր Չինաստանի վարչապետ – ներուն միջեւ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ աւելի քան երկու մի– լիառ տոլարի վարկ մը տրամադրած է կարմիր Չինաստանի, օգնելու համար ա– նոր տնտեսական վերելքին։ Չինական թերթերը կը գրեն թէ բնակիչներու տե – ղափոխութիւն մը կը կատարուի խճող – ուած շրջաններէն դէպի անմշակ տարա – ծութիւններ։ Արդէն իսկ տեղափոխուած են 300·000 բնակիչներ ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ եւ Ֆրան – սայի արտաքին նախարարութեանց ներ – կայացուցիչները սկզբունքով համաձայ – նեցան որ գերման կառավարութեան փո – խանցուին Սարի շրջանին քաղաքական եւ տնտեսական իրաւասութիւնները՝ մինչեւ 1960 յունուար։ Շատ մը մանրամասնու – թիւններ չեն ճշդուած տակաւին։

ԿԻՊՐՈՍԻ ըմբոստները երկու ռումբեր նետեցին անգլիական պահակախումբի մը վրայ, Ֆամակուսթայի մէջ։ Ցինապետ մը սպաննուեցաւ, զինուոր մը վիրաւոր – ուեցաւ։ Անգլիացիները անմիջապէս պա– շարելով դէպքին վայրը, խուզարկու – թիւններ կատարեցին տունէ տուն։ Հե – տապնդումը շարունակուեցաւ մինչեւ մօ– տակայ լեռները։ Լիմասոլի մէջ ալ տունէ տուն խուզարկութիւններ կատարուեցան, տեւելով երեք ժամ ։

ԻՐԱՆԻ Շահը եւ կայսրուհին Թուրքիա հասնելով, ողջունուեցան խանդավառ ցոյցերով ։

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ երէկուան գործա – դուլին մասնակցած են աշխատաւորներու 72 առ հարիւրը։ Մեթրօն կը բանէր։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 17) — Ձոյլ ոսկի 449·000, նափոլէոն 3100, զուից· 2990, անգլիական 3990, քսան տոլարնոց 15680, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 387, անգլիական 1050, զուից· 93·25, պել – ժիական 7·80, լիր 0·62 ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տիրուհի Հաթապեան եւ զաւակները՝ Մարի եւ Էտուար, ինչպէս նաեւ Կ. Գապատայեան (Պոլիս), Օհան– եան (Պէյրութ), Գ. Մարտիրոսեան (Ա– թէնք), Պայրամեան, Քէօմիւրճեան, Գ. Գապատայեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցու – թիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներձագին, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգա– կանին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱԹԱՊԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ որ տեղի ու– նեցաւ Մայիս 4ին, իր բնակարանը (Ար – նուվիլ լէ Կոնէս) ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Պուլվար Օտտոյի Ս. Յա– կոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, շնոր– հակալութեամբ ստացած է Տիկին Զարու– հի Կիրակոսեանի մահուան առթիւ, Պ. Յարութիւն Գարաքէհեանէ հազար Ֆր. եկեղեցիին, հինգ հարիւր Ֆր. դպրոցին եւ հինգ հարիւր Ֆր. Պ. Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչին, Արծիւ մարզականէն հազար Ֆր. Պ. Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչին, եւ հազար Ֆր. դպրոցին։ Պ. Յարութիւն Գուքուլեանէ հազար Ֆր. եկեղեցիին ։ Այս առթիւ Թա– ղականութիւնս իր խորին ցաւակցութիւն– ները կը յայտնէ Պ. Փ. Կիրակոսեանին եւ իր պարագաներուն ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Փլաս Սէն Սիւլփիս, մէթրօ Սէն Սիւլփիս

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Ն. ՆԻԿՈ– ՂՈՍԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ։

ԻՍԻ

2 Յունիս շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս։

Կը նախագահէ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — 2 Յունիս, շաբաթ գիշեր

ՇԱՒԻԼ — 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ։

Կը նախագահէ Պ. ՉՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԼԻՈՆ — 26 Մայիս շաբաթ գիշեր ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

3 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ։

Կը նախագահէ Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի ԺԻՐ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրա– յի» սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մաս – նակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւ– ղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միու – թեանց ։

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայ– կական պարեր։

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ։

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՏԷՍԻՆ — 27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ։

Կը նախագահէ Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցա– նէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեգալուստի տօնը պիտի կատարուի օրուան բացառիկ արա– րողութիւններով, մասնակցութեամբ երգչախումբին բազմաձայն երգեցողու – թեան ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 27 Մայիս, երեկոյեան ժամը 5·30ին հայկական ծէսով, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Ֆրան– սուա տը Սալ եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ամ– փէռ, մէթրօ Վակրամ ։

Մասնակցութեամբ Ս. Խաչի երգչա – խումբին։ Կը պատարագէ ԱԴԱՄԵԱՆ վարդապետ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, ժամը 20·30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Այս հանդէսին համար Փարիզէն հրա – ւիրուած է Միութեան նախագահը՝ ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Վասպու – րականի Միութեան, այս շաբաթ ժամը ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. տան սրահը ։

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ։

Կը խօսի Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ ։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնա– ճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, ժամը 20·30– ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը ։

Կը նախագահէ Տիկ. ՊԱՅԾԱՌ ՄԱ – ՂԱՔԵԱՆ։

Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան կողմէ, այս կիրա– կի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Պիվէռ– Կարտանի մէջ։

Առաւօտուն հոգեհանգստեան արարո – ղութիւն պիտի կատարուի Խարբերդի բո– լոր նահատակներուն համար, կէսօրէ վերջ հանդէս խնջոյք Գեղունի սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական զանազան բաժին – ներ, պիտի ներկայացուի պաւեստ մը, Ն. Սարգիսեանի ղեկավարութեամբ ։ Տեղ – ւոյն վրայ պիտի պատրաստուին չիյ քէօֆթէ եւ շիշ քէպապ։ Ամէն տեսակ խմիչքներ՝ շատ մատչելի գիներով։

Մարսէյլէն մեկնողներուն համար վար– ձուած են մասնաւոր օթոքարներ, որոնք կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 8·30ին Կարտանի օթոքարի կայարանէն (Պուրսին ետեւ)։ Արձանագրուելու համար դիմել Մարսէյլի մէջ՝ Յ. Դաւիթեանի եւ Պ. Պալըկեանի, Պուլ. Օտտօ, Խաչ. Արզու – մանեանի, Պոմոն՝ Գր. Թութէլեանի, Սէնթ Մարկրիտ Կ. Անսըբէկեանի, Սէն Լու Ս. Գինոսեանի։ Երթեւեկի ծախք՝ 250 ֆրանք։ Արձանագրութիւնը կը փակ– ուի շաբաթ կէսօրէ առաջ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի առաւօտ, Հոգեգա – լստեան առթիւ Ս. պատարագ պիտի մա– տուցուի, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն) ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաշանի մասնա – ճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ան– դամուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուսումնասիրա – ցի Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Պար տը Կլոպի մէջ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն ։ Օրակարգ — Զեկուցում մասնաճիւղին բարոյական եւ նիւթական գործունէու – թեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժա– մը 9ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ըն – կերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խա– նասոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20·30ին Խրիմեան սրահը։ Կը հրա – ւիրուին բոլոր ընկերները եւ կը կատար – ուին նոր անդամագրութիւնները ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացու – ցիչը ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդ – հանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ան – դամուհիները, այս չորեքշաբթի, կէսօ վերջ ժամը 15ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։ 1· Զեկուցում պատգամա– ւորի։ 2· Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։ Օգափոխութեան կայանի համար դիմում– ները կատարել օր առաջ ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ ։

Այս կիրակի, ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

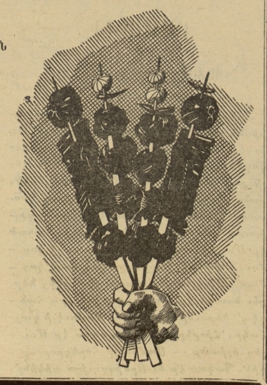
Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները ինչպէս եւ փափաքողները ։

Հաճելի ժամանց։ Մատչելի պիւֆէ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ — Պ. Գալըկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի այս կիրակի ժամը 9ին, Սէն Մար– թէնի եկեղեցին, իր ողբացեալ կնոջ ՄԱ– ՌԻ ԳԱԼԻԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 20 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7583 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3394

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՍԱՌՈՅՑ ՍԱՌԵՑՆԵԼ»

Այս բացատրութիւնը կը գործածէր, բոլշեւիկեան 20րդ համագումարին մէջ, նշանաւոր գրագէտ մը, Շոլոխով, որուն երկու վէպերը հայերէնի ալ թարգմանուած են («Խաղաղ Դոնը» եւ «Հերկուած խոպան»):

Խորհրդային գրագէտը, ծաղրելով խաղաղ, իր ցեղին յատուկ բրտութեամբ քննադատելով իր պաշտօնակիցները, կը բացագանչէր:

— «Սովետական գրականութեան մէջ կան 3773 գրողներ, զինուած գրիչներով եւ գրական վարպետութեան այս կամ այն աստիճանի վրայ կանգնած:

«... Թող ձեզ չվախեցնէ, ոչ ալ ուրախացնէ այս թիւը. քանի որ այդ միայն թիւ է: Իրականին մէջ, գրողներու ցանկը մեծ մասով կազմուած է *մեռած հոգիներէ*»:

Ուրիշ երեւելի դէմք մը, բանաստեղծ Սուրկով, երկարապատում ճառով մը կը հաստատէր թէ «սովետական գրականութիւնը ետ է մնացեր» եւ թէ պատասխանատուն գրողներն են, «վասն զի կեանքէն կտրուած են»:

Աւելորդ է ուրիշ վկայութիւններ կատարել, հաստատելու համար անողոք իրականութիւն մը:

Շոլոխով յատեսս եզրակացութեան մը յանգելով, եղած փորձերը կը համարէր «սառոյց սառեցնել»: Թերեւս ըսել կ'ուզէր՝ ջուր ծեծել:

Անշուշտ երկու գրագէտներն ալ շատ լաւ գիտեն այս ողբերգութեան հիմնական պատճառը, — պիրկ մենատիրութիւն կամ դիկտատուրա:

Երբ գրագէտն ու գիտնականը, նոյն իսկ արուեստագէտն ու բանաստեղծը կը ծառայեն իբրեւ պետական պաշտօնեայ, եւ երկունքի կը նստին ապսպրանքի վրայ, *բնականաբար կը դառնան «մեռած հոգիներ»:*

Որքան ալ ընդունակ ըլլան, շատ քիչերը կրնան դիմանալ ամենակալ հարթիչին, որ կոչուած է նոյն կաղապարին մէջ ձուլելու արհեստաւորն ու արուեստագէտը, ոտնագիրն ու երաժիշտը, բանուորն ու բանաստեղծը:

Զրկուած՝ մտածելու եւ ստեղծագործելու ազատութենէն, մեր հայրենիքին տաղանդաւոր զաւակներն ալ մեծ մասով դարձան արհեստաւոր:

Դարձան թեւաբեկ արծիւներ:

Գրականութիւնն ու բանաստեղծութիւնը վերածուեցան սաղերգութեան, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ:

Իշխանութիւնը կատարեալ մղձաւանջի մը վերածած էր երկու սքանչելի գործիքներ, մուրճն ու մանգաղը:

«Հանճարեղ»ին օրով, մղձաւանջը դարձաւ իրական անէծք, թանձրացեալ եւ շօշափելի:

Եւ այսօր ձեր սիրտը դառնօրէն կը կսկծայ, երբ կը կարդաք, օրինակ, արժէքաւոր բանաստեղծի մը, Յովհ. Շիրազի «Բաղձանքը».

Դու աշխարհի փրկիչը, դու պաշտելի՝ մարդկութեան,
Սերունդներին հայր – արեւ՝ յաւիտենից յաւիտեան,
Մեր հանճարեղ Ստալին, —
Ամէն սիրտ քեզ է կանչում,
Թէեւ ամէն ծաղկի մէջ քո ժպիտն է բողբոջում, — Թէեւ ամէն սրտի մէջ քո երազըն եմ տեսնում ես, — Թէեւ ամէն մի հոգում քո պատկերն է ճառագում,
Քեզ է կանչում իմ կամքով հայ ժողովուրդն անթառամ ...

Անշուշտ Յ. Շիրազները իրենք ալ կը տառապին, մանաւանդ հիմա որ անարգութեան սիւնին գամուած է «հայր – արեւ»ը եւ անձի պաշտամունքը ներելի կը համարուի միայն Լենինի համար, պատմական «հանճարեղ»ով եւ մնացեալ բոլոր փառապսակներով ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶ ՀՐԱՒԻՐԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ

Ֆրանքօ-խորհրդային խօսակցութիւնները վերջացան: Պաշտօնական զեկոյցը պիտի հրատարակուէր երէկ, շաբաթ: Ուրբաթ առտուան խօսակցութիւնները ամբողջովին նուիրուած էին այն խնդիրներուն որոնք մասնաւորապէս կը շահագրգռեն Ֆրանսան եւ Խ. Միութիւնը: Կէսօրէն ետք մասնագէտները սկսան խմբագրել միացեալ զեկոյցը:

Տեղական թերթերը կ'ենթադրեն թէ գործնական արդիւնքը այնքան ալ փայլուն չէ: Միակ իրական յաջողութիւնը կը համարուի առեւտրական եւ մշակութային յարաբերութեանց աճման մասին գոյացած համաձայնութիւնը: Ինչպէս կը բացատրէր Պ. Կի Մոլէ, Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան մէջ, խօսակցութիւններէն ուրիշ բան չէին սպասեր եթէ ոչ «նոր ճեղք մը բանալ փոխադարձ անվստահութեան պատին վրայ»: Երկու կողմերն ալ կ'ըմբռնէին թէ չեն կրնար առանձին կարգադրել զինաթափութեան խնդիրը, մեղմացնել Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի յարաբերութիւնները, կամ ելք մը գտնել Գերմանիոյ վերամիացման համար: Իրենց ընելիքն էր քննել համաձայնութեան մը հիմքերը, մեղմացնելու համար Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները: Այս առաջադրութեամբ ալ, պարզեցին իրենց տեսակէտները վիճելի խնդիրներու մասին: Ինչպէս կը հաստատեն իրազեկ թղթակիցներ, բոլոր խօսակցութեանց ընթացքին Պ. Կի Մոլէ իր տեսակէտները յայտնեց առանց վերապահութեան, յայտնի թէ դաղտնի ժողովներու մէջ, յատկապէս յիշեցնելով թէ Ֆրանսա երբեք միտքէն չանցըներ խզել իր յանձնառութիւնները կամ աւանդական զինակցութիւնները: Միշտ հաւատարիմ՝ իր դաշնակիցներուն, վարչապետը ուրբաթ օր ճաշի հրաւիրեց Ատլանտեան զինակիցներուն Մոսկուայի դեսպանները, բացատրեց իր ըսածները եւ մասնաւորապէս շեշտեց. — «Յաջողեցայ համոզել Ռուսերը թէ Ֆրանսա միտքէն չանցըներ լքել իր զինակցութիւնները»:

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ Ալժերիոյ խնդիրն ալ քննուած է, նախաձեռնութեամբ Ռուսերու, որոնք բացորոշապէս կ'ըմբռնեն թէ այդ խնդիրը կենսական կարեւորութիւն ունի Ֆրանսայի համար: Այս մասին խօսած է նաեւ Ֆրանսական դեսպանատան մէջ տրուած կոչունքին առթիւ, ուր ներկայ էին մարեշալ Բուլկանին, Խրուշչեւ, Ժուկով, Մոլոթով, Միկոյեան, եւայլն: Խօսակցութիւնը տեւած է երկու ժամ, գլուխ գլխի: Այդ միջոցին Մալենկով, Քականովիչ եւ Միկոյեան մտերմօրէն կը խօսակցէին Ֆրանսացի լրագրողներու հետ, մինչ երկու հազար հոգի կը սպասէին դուրսը:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ հրատարակելի զեկոյցը մեծ տարբերութիւն մը պիտի չունենայ անգլօ-խորհրդային յայտարարութենէն: Կի Մոլէ ըսաւ.

— *Կը յուսամ թէ դուք ալ Փարիզ պիտի հանդիպիք, խօսակցութիւնները շարունակելու համար:*

× *Ինչպէս գրած ենք արդէն, վարչապետը Փարիզ կը վերադառնայ այսօր, կիրակի: Արտաքին նախարարը, Փինօ Լենինկրատ եւ Քիեւ պիտի հանդիպի Մայիս 21ին, իսկ Երեւան՝ 22ին եւ պիտի մնայ երկու օր, Ֆրանսական գիրքերու ցուցահանդէսին առթիւ: Անշուշտ պիտի այցելէ նաեւ Էջմիածին, ինչպէս խոստացած էր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, Փարիզի մէջ կատարուած ընդունելութեան առթիւ:*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԿՆԵՐ

ՄԱՐԴ ԵՒ ԸՆԿՈՅԶ ԵՒ ՁՄԵՐՈՒԿ

Մի մարդ ընկոյզի ծառի տակ ձմերուկ էր ցանել: Եւ պտուղի ժամանակ եկաւ տեսաւ մեծամեծ ձմերուկները եւ ծառին նայեց. տեսաւ, որ ընկոյզը մանր էր: Մարդն ասաց.

— Տէր Աստուած, ինչ որ ստեղծել ես՝ ամէնը կարգին է եւ մի բանի նման: Իսկ այս երկու պտուղը անկարգ են, բանի նման չեն:

Մարդն ասում էր, որ ընկոյզի տեղ ձմերուկ պիտի լինէր ծառին եւ ընկոյզը՝ ձմերուկի թփի վրայ: Եւ նա պառկեց ծառի տակ եւ նայեց ծառին. յանկարծ մի ընկոյզ պոկուեց ծառից եւ շատ պինդ կըպաւ նրա ճակտին եւ ճակատը պատռեց եւ արիւնը եկաւ:

Եւ մարդը վեր կացաւ տեղից եւ աղաղակեց.

— Տէր Աստուած, ինչ որ ստեղծել ես, ամէնը կարգին է եւ կատարեալ. ով չհաւանի քո ստեղծածը, նրա ճակատը իմից վատ լինի, որովհետեւ ընկոյզի տեղ ձմերուկ լինէր, ինձ պիտի սպանէր:

ԳԱՅԼ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՋՈՐԻ

Գայլը, աղուէսն ու ջորին եղբայր եղան եւ գնացին. երբ սովեցին եւ որսի չհանդիպեցին, ասացին.

— Եկէք ուտենք նրան, ով տարիքով փոքր է:

Այսպէս ասացին գայլը եւ աղուէսը, որովհետեւ կամենում էին ջորուն ուտել: Եւ գայլին հարցրին, թէ ո՞ր տարուայ գայլն ես եւ նա ասաց, թէ «ես այն գայլն եմ, որին Նոյը տապանն առաւ»:

Եւ աղուէսն առաջ եկաւ եւ ասաց.

— Օ՜, դու տասը ազգով ինձանից փոքր ես, եւ ես այն աղուէսն եմ, որին Աստուած ստեղծեց:

Եւ ջորին եկաւ եւ ասաց.

— Իմ ծննդեան թուականը գրուած է սմբակիս վրայ. եկէք կարդացէք, տեսէք քանի՛ տարեկան եմ:

Եւ ոտքը բարձրացրեց:

Աղուէսն ասաց գայլին.

— Գիտեմ, որ դու դպրոցում եղել ես, արի գիրը կարդա:

Եւ գայլը հաւատաց եւ գնաց կարդալու: Եւ ջորին ասաց.

—Առաջ արի, որովհետեւ գիրս մանր է:

Եւ նա առաջ գնաց եւ ջորին սաստիկ ուժով զարկեց գայլի ճակատին եւ ջախջախեց, եւ գայլը գնաց կողկողձալով: Եւ աղուէսն ասաց գայլին.

— Արի, մի տող էլ կայ, այն էլ կարդա:

Գայլն ասաց.

— Ես ի՛նչ գիտէի գիրը. մենք ազգէ ազգ մսագործ ենք եւ մսագործի որդի:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴ

Որսորդը շներով տառապեցնում եւ նեղում էր աղուէսին: Եւ աղուէսը դարձաւ եւ ասաց.

— Աղաչում եմ քեզ, սա՛, ինչո՞ւ ես ինձ նեղում:

Եւ որսորդն ասաց.

— Որպէս զի հանեմ քո մորթին:

Աղուէսը կանգնեց եւ ասաց.

— Տէր Աստուած, փառք քեզ, որ սրա ուզածն այս է: Իսկ ես կարծում էի, թէ ինձ ուզում է նշանակել մեր գաւառի հաւարած կամ թոշնոցի վանահայր:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻ

ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Տեղական թերթերը զանազան նկարագրութիւններ կը հրատարակեն Ֆրանսական դեսպանատան մէջ կատարուած ընդունելութեան առթիւ: Երբ գինի կը խմէին, Ա. Միկոյեան հետեւեալ պատմութիւնը պատմեց.

— *Անգամ մը առիթ ունեցայ կանգ առնելու Ֆրանսայի մէջ: Ռէնս կը գտնուէի, ուր սքանչելի շամփայն մը խմեցի: Հոգեւոր հովիւ մը իմանալով որ Միկոյեանն եմ եւ թէ գործը անաստուածի մը հետ է, հրաւիրեց այցելել մայր եկեղեցին: Հոյակապ էր տաճարը, բայց ճեղքեր տեսայ պատերուն վրայ: Հարցուցի թէ «Ինչո՞ւ չէք նորոգեր». «դրա՞մ չկայ»: — Ոչ, պատասխանեց ժողովրդապետը: Մենք այս վիճակին մէջ պիտի թողունք ճեղքերը, որպէսզի Ֆրանսացիները գիտնան թէ Գերմաններու գործն է այս:*

Պ. Կի Մոլէ ալ խօսք առնելով ըսաւ թէ դիմադրական պայքարին ատեն ամէն դաւանանքէ մարդիկ միացան, — անաստուածներ, կաթոլիկներ, իսլամներ:

Միկոյեան. — *Հիթլեր մէկ արժանիք ունեցաւ. յաջողեցաւ միացնել տրամագծօրէն իրարու հակառակ մարդիկ:*

Կի Մոլէ. — *Նոյնպէս նպաստեց մեզի ճանչցնելու մեր ճշմարիտ բարեկամները:*

Միկոյեան. — *Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի, կ'ըսէ ռուսական առածը (կրնար ըսել՝ հայկական):*

Այդ պահուն Խրուշչեւ ալ խօսքի խառնուելով ըսաւ Պ. Կի Մոլէի.

— *Շատ գոհ մնացինք մեր մէջ ընդունելով ձեզ: Նորէն հրամեցէք: Եկէք հանգստացէք Խ. Միութեան մէջ:*

Կի Մոլէ պատասխանեց թէ խօսակցութիւնները կրնան շարունակուիլ Փարիզի մէջ, փոխադարձ այցելութեամբ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԳՇ. ՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒԸ *լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի, Հոգեգալստեան արձակուրդին պատճառով:*

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ՑՈՅՑԵՐ ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉԻՆ ԴԷՄ

Ուրբաթ օր բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Կրընոպլի կայարանին մէջ, արգիլելու համար նորակոչ պահեստիներու մեկնումը: Աւելի քան 300 ցուցարարներ խուժեցին դէպի կայարան եւ շրջակաները: Երկաթեայ գիծերը քակուեցան, ձողերը հանուեցան, բեռնաբարձ մեքենայ մը եւ գերաններ դրուեցան գիծերուն վրայ որպէսզի շոգեկառքը չկարենայ բանիլ: Կառախումբը, որ Շամպերի պիտի մեկնէր ժամը 18.30ին եւ հազիւ քանի մը տասնեակ մեթր յառաջացած էր, ստիպուեցաւ Կրընոպլ վերադառնալ: Ընդհարումներու հետեւանքով 60 հոգի վիրաւորուեցան, մաս մը Ալժերիացի: Շատ ծանր է վեց վիրաւորներու վիճակը: Կ'ըսուի թէ մէկուն ոտքը անջատուած է ռումբի մը պայթումին հետեւանքով: Ապահովութեան ուժերը արտասուաբեր ռումբեր գործածեցին եւ քսան վիրաւորներ ունեցան, երկուքը ծանր: Անմիջապէս օգնական զօրք պահանջուեցաւ Շամպերիէն եւ Լիոնէն:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ցուցարարները յարձակեցան կառքի մը վրայ, երբ արտասուաբեր ռումբեր եւ ռազմանիւթ կը տանէր ապահովութեան ուժերուն: Փորձեցին տապալել կառքը, որ յանկարծ սուրաց:

Համայնավար օրկանը, «Իւմանիթէ», նկարագրելով ցոյցը, կ'ըսէ թէ հազարաւորներ կը մասնակցէին եւ թէ շատեր վիրաւորուեցան, քանի ոստիկան: Եւ այս առթիւ ալ կոչեր կ'ուղղէ, գործելու եւ կրակը դադրեցնելու համար: Իր տեղեկութեանց համաձայն, կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան ամբողջ Ալժերիոյ մէջ: Թերթը մասնաւոր բաժին մը բացած է «Զինուորին Անկիւնը» խորագրով:

× *Ազգային պաշտպանութեան նախա-*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

2.— ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Ըսինք թէ խոստովանագիրք մըն է իր քերթողագիրքը։

Բայց Կոմիտաս գրած չէ երբեք այն դիտաւորութեամբ, որ կը վերագրուի Ս. Օգոստինոսի եւ Ժ.-Ժ. Ռուսոյի։ Իր քերթուածներուն մէջ կը թրթռան դողեր, ինչպէս կը փայլփլին շողեր, որոնք կը մատնեն ժողովրդական բանահիւսութեանց նմանապատկան փորձի մը մեղքը, — կը դնէր՝ եղանա՞կ մըն ալ հագուեցնելու համար անոնց, ո՞վ գիտէ։ Որոշ է թէ հրատարակութեան սահմանուած չէին բազմաթիւ կտորներ, բայց կը մերժեմ ընդունիլ թէ «դպրոցի նիւթ» է ամբողջութիւնը, որովհետեւ ոմանք իր իսկ ձեռքով գրուած՝ օտար ալպոմներու մէջ։ Իր նկարագիրը եւս, վեհերոտ, ինքնամփոփ, եսամերժ եւ միսթիք, չի կրնար մեզի արգիլել, որ քերթողական այդ արտայայտութեանց մէջ գտնենք կամ տեսնենք մայրական գուրգուրանքի կարօտ տղու տառապանքը, ընտանեկան ու մտերմական քաղցրութիւններէ զրկուած երիտասարդի մը անձկութիւնները, մենակութեան ու լքուածութեան զգացումներուն արտայայտութիւնը։ Ահա ինչ որ կ'անուանեմ «խոստովանութիւն»։

Փասքալ շատ կը մեղադրէ Մոնթէնը, թէ շարունակ, կարծես խոստովանանքի նստած, կը խօսի ինքն իր մասին, կը նկարագրէ իր ներաշխարհը եւ կը չինէ իր ոգեկան լուսանկարը։ Օ՜, շա՜տ է թիւը անոնց՝ որ թշնամութիւն յայտարարած են ընդդէմ «եսին», ընդդէմ ներանձնականութեան, ամենա՛յն միամտութեամբ։ Փասքալ այնքան կ'ատէ «ես»ը, որ կը զգուշանայ «ես կ'ատեմ եսը» ըսելէ՝ յայտարարելով միայն թէ «ատելի է եսը»։ Վալերի եւս թշնամի է «եսին», ներքին անձին։ «Յիմա՛ր, կը գոչէ Հիւկօ, յիմա՛ր որ կը կարծես թէ դուն չես այն որ ես եմ»։ Մարդիկ կան, որ կը պարծին թէ չեն խօսիր իրենց մասին՝ կարծելով թէ.. չեն խօսիր։ Հաւատացէք, այն որ կը պարծի թէ չի խօսիր իր մասին՝ աւելի կը խոստովանի քան Ս. Օգոստինոս, որ մրցում մը կը կատարէ խոստովանութեան, — վասնզի խոստովանութիւնը յաճախ վարագոյր մըն է կեղծիքի, իր ներքին անձը ծածկելու։ Ներկայ դարը, սակայն, «խոստովանութեանց» մէջ չէ որ կը փնտռէ խոստովանութիւնը, ճշմարիտ եսը, անձը կամ հանճարին իրական գոյները, այլ ... կեղծիքին, զառածութեան ու խոտորումի փորձերուն մէջ, այսօր ծանօթ «ենթամտքերու աշխարհ» անունով, ուր կ'ապաստանի արուեստագէտը՝ վստահ թէ այնտեղ պիտի գտնէ աւելի համարձակութիւն, աւելի ազատութիւն, ոչ մէկ արգելք խոյանքի եւ սաւառնումներու։ Այս գիտը, պարոննե՛ր, յաղթանակն է Հոգեվերլուծման, որ հանճարին ամբողջական ճանաչումը կը կատարէ փակ դրան մը ետեւ՝ ընթացիկ յօդուածագրութեանց շուկայէն դուրս, ուր կը շարունակուի տակաւին «գրական քննադատութիւն» կոչել «էյլէնճէ – ֆըլթըրը» ծախողներու կանչը կամ «օմ – սանտուիչ»ներու տախտակները։

Օ՜ դժուար է ճանչնալ արուեստագէտը որ մարդն է։ Բայց ո՞վ է մարդը։ «Ի՛նչ եղջերուաքաղ, ի՛նչ քաոս, չտեսմարան ճշմարիտին ու սուտին, լի՛ հակասութիւններով» կը բացագանչէ Փասքալ։ Յաճախ ռազմադաշտ մըն է մարդը·

Տէ՛ր իմ, տէ՛ր, ի՛նչ ահաւոր կռիւ,
Երկու մարդ կայ ներսս որ կը կռուին։
ՌԱՍԻՆ։

Արուեստագէտը յաճախ կը քօղէ այդ կռիւը, կը ծածկէ ներքին արինահոսութիւնը, ստուերի մէջ կը ձգէ քաոսը։ Բայց վերլուծողը, որ չի գոհանար արտաքին նկարագրութեամբ, զառածական նշաններուն մէջէն դուրս կը հանէ ներքին ողբերգութեան ամբողջ պատմութիւնը։

Կոմիտասի մօտ կան քօղարկումներ, կան եւ պայծառութիւններ։ Պայծառ է մօրը պատկերը։

Ո՛րքան կարօտ՝ օրօրի մը մէջ, զոր յօրինած է մօրը բերնով։

Չճանչցաւ իր մայրը։ Օրօրոցի մէջ էր՝ երբ կորսնցուց։ Եւ ահա ինքզինք կ'երեւակայէ երախայ, — մայրը հակած իր օրօրոցին վրայ՝ օրօր կ'երգէ, օրօր մը որ «կտակ» մըն է։ Քերթողագիրքին ամէնէն երկար կտորը։ Տրտմութիւնը շաղ է դարձած՝ կը շողայ «ուռու տերեւի» դողով։

Քեզ դնում եմ խորհրդաւոր,
Առակաւոր յոյս – աշխարհ։
Ես գնում եմ· իրար գրկենք
Վեր, փառաւոր լոյս աշխարհ։
Ես գնում եմ ու թողնում եմ
Երկիրս ու իր հնութիւն,
Աչքս ու խաչը քեզ ապաւէն,
Օրօրդ հիւսէ բնութիւն։

Մայրն է որ, օրօրոցին առջեւ, հրաժեշտ կ'առնէ իր զաւկէն։ Կը հեռանայ «առակաւոր» աշխարհէն, կը թողու «երկիրն ու իր հնութիւն»։ Կը թողու որբուկը, որ օրօր երգող մը պիտի չունենայ այլեւս, բայց միայն բնութիւնը։ Չի մոռնար սակայն յոյս տալ, որ, օր մը, երկինքի մէջ դարձեալ պիտի գրկեն զիրար՝ մայր եւ որդի, ու խաչը ապաւէն ցոյց կու տայ Կոմիտասի, տակաւին օրօրոցին մէջ.

Օրօրդ հիւսէ բնութիւն·
Օրի՛կ օրին,
Իմ անուշին։

Կոմիտաս, ըստ իր ինքնակենսագրութեան, մէկ տարեկան էր՝ երբ մեռաւ մայրը, ուրեմն 1870ին ամրան վերջերը։ Որբերգով եւս կը վկայէ թէ իր արեւը նոր կը լրացնէր «երկրորդ ամառը» եւ իր կեանքին «մանուկ հասկերը փնջում», երբ մայրը, արդէն վերջալոյսին հասած վաղաժամ, «դեղին գարունն էր շնչում»։

Թըռա՛ւ – գնաց, երկնի խորքն
Մտաւ իբրեւ աղաւնի·
Եւ ինձ թողեց մենաւորիկ,
Իր հոգւովը հովանի։

Եւ ահա հրաշալի աղօթք մը իր երիտասարդ մեռած մօրը համար·

Քեզ լուսոյ վայր,
Իմ գարո՛ւն մայր։

Տխո՞ւր է մահու չափ։ Կը փակէ այլեւս հոգւոյն դռները, ներսը կամարներ կը շինէ ալիք ալիք, կը զարդարէ մօրը յիշատակը, կը դրէ ցուրը, կը սեղմէ շրթները։ Մայրապուրկ, սիրոյ եւ գուրգուրանքի կարօտ, ինքզինք կը նմանցնէ լերան ծաղկի մը, որ կ'արթննայ առաւօտուն շողերով ու ցօղերով, կը քնանայ ծառերուն տակ գիշերուան հովերուն երգով, եւ այսպէս կ'անցնին գիշերները, կը սահին կը կորսուին լուսնկաները, բայց հետզհետէ·

Մտքիս ծովը խռովացաւ,
Հոգւոյս հովը զօրացաւ,
Մօրս կտակն ...
Սրտիս աւանդ պահեցի,
Երկրէ երկինք, երկնէ երկիր
Ազատ արձակ սահեցի։

Երիտասարդ, օտարութեան մէջ թափառական, կորսուած մօրը կարօտը հոգին մէջ, գուրգուրանքի եւ սիրոյ զրկանքը կ'ապրի գրեթէ ամէն օր եւ մա՛յրը կը փնտռէ, մօր մը գրկանքը եւ մօրը կարօտը՝ երգելով·

Երգ ու տաղեր սարէն ձորէն,
Տուն ու տաճար սրտի խորքէն
Բոյր ու ձայնով բարդելով։

Մա՛յրը կը փնտռէ երկրի վրայ ու մինչեւ երկինք·

Կանաչ երկրի մթնոլորտը
Պատառ պատառ յաղթեցի,
Կապոյտ երկնի լուսոյ խորքը
Կատար կատար գաղթեցի։

Եւ ահա յանկարծ կը գտնէ մայրը, այն որ չէ տեսած, չէ ճանչցած, այլ պատկերով միայն սիրած։ Ապահովաբար երազ մը, եթէ ոչ տեսիլք մը·—

Վարդի բոյրով, լոյս համբոյրով
Գի՛րկըս թռաւ մայրիկըս։

Դժբա՛խտ պատանի, մօրը կարօտը ո՛րքան տառապանք պատճառած է իրեն, որ փորձէ այսպէս զէթ երազով կշտանալ։ Եւ ահա իր չճանչցած մայրը հազիւ դըտած, ճամբայ կ'ելլէ փնտռելու նաեւ հայրը։ Մայրն է որ

Ձեռքէս բռնեց, առաւ տարաւ,
Տարաւ ցուցուց հայրիկըս։

Այժմ կրնաք հասկնալ թէ արտակարգ զգայնութեամբ թրթռուն ու բաբախուն այս դժբախտ երիտասարդը, Կոմիտաս, ինչո՞ւ շատ կը սիրէր երգել Տիրամայրը, անոր եղանակին մէջ թափելով իր ամբողջ զրկանքները, յուզումները եւ արցունքները։

1906 Դեկտ. 1ին, Կոմիտաս համերգ մը կու տայ Փարիզի մէջ։ Լեցուն է սրահը։ Երբ վարդապետը կ'երեւայ սեւ վեղարը գլխին, լուռ եւ երկիւղած, դող մը կ'անցնի հանդիսականներուն սիրտէն։ Համերգին երկրորդ բաժնին մէջ՝ կ'երգէ Գր. Նարեկացիի Տիրամայրը, «մերթ մրմունջի չափ մեղմ, մերթ ցաւագինօրէն լեցուած վիշտով», — ամբողջ սրահը համակուեցաւ անբացատրելի յուզումով մը, կը գրէ վկայ մը։ Բուռն ծափերու տակ կը ստիպուի կրկնել, յետոյ կ'երգէ «Հաւիկը»։ Այժմ տեսէք թէ ի՛նչ կը գրէ «Լը Մէրքիւր Միւզիքալ», նոյն այս երգին մասին.

— «Երբ Կոմիտաս կ'երգէր Տիրամայրը, բարձրացաւ յուզումներու այնպիսի ներուժութեան մը, որ գրեթէ արցունք բերելու աստիճանին կը հասնէր, եւ որուն համար ներկաները «օվասիոն» մը ըրին իրեն։ Ոչինչ աւելի սրտաշարժ էր քան տեսնել ունկնդիրներու ծափերուն առջեւ իր խոնարհիլը, քաղցրութեամբ եւ վեհութեամբ, սեւ բարձր վեղարն ի գլուխ, յետոյ դարձեալ նստիլը դաշնակին առջեւ ու կրկնելը տաղին վերջին տունը, երգելու համար դաշնակին ընկերակցութեամբ, գրեթէ ցած ձայնով, մեծ վիշտերու գաղտնիքին մէջ, երկնամած կարեկցութեան եւ խոկումի շեշտերով, որոնք զգալի կ'ընեն Աստուծոյ ներկայութիւնը»։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ 20Ը
(ՀԱՅ ԹԵՐԹԻ ՕՐ)

Ցիրուցան հայութեան համար հայերէն թերթը արտակարգ կարեւորութիւն ունի։ Ամէն տեղ ունինք կղզիացած ապրելու դատապարտուած Հայեր, որո՛նք դեռ հայերէն կը կարդան։ Անոնց միակ կապը իրենց ազգութեան եւ մշակոյթին հետ հայերէն թերթը կրնայ ըլլալ իբրեւ ամէնէն այժմէականը եւ դիւրամատչելին, իբրեւ նոր օրերու «Մասեաց Աղաւնի»...։ Եթէ լրագիրը միջազգային տեսակէտով ունի ընդհ. հանգամանք՝ լուր հաղորդելու համար, հայերէն լրագիրը, իր ծնած օրէն, ուրիշ բան մըն է իր ծառայելիք կարեւոր մէկ մասով։

Երբ Մադրասի մէջ Շմաւոնեան քահանայ 20 Մայիս 1794ին առաջին հայերէն թերթին առաջին թիւը կը հրատարակէր, կ'ըմբռնէր այն կոչումը որ վիճակուած էր թերթին, բայց չէր կրնար գիտնալ թէ հայերէն թերթը ինչ մեծագոյն եւ ապահով շտեմարան պիտի ըլլար հայկ. կեանքի պատկերներուն եւ հայ մտքի արտայայտութեանց։ Հարիւր վաթսուն տարի վերջ կը գտնենք հայ թերթին մէջ — բայց ի առօրեայէն — բանասիրական, տեղագրական, գրական, քաղաքական, յառաջդիմական եւ պատմական նիւթերու յօդուածներ եւ ուսումնասիրական աշխատանքներ, ու կը ստիպուինք երկիւղածութեամբ յիշել այդ առաջին 20 Մայիս 1794ը, իբրեւ սկիզբ հայութեան տրուած մեծ պարգեւի մը։ Նոյն իսկ կրնանք ըսել թէ առանց հայ մամուլին մեր ազգի հաւաքական գոյութիւնը հարցական պիտի դառնար։

Գիտցողին համար ասիկա անվիճելի է։ Մենք գիտենք որ այսօր շատ Հայեր առանց հայերէն թերթի չեն կրնար ապրիլ, չեն կրնար «ըլլալ»...։ Նոյնիսկ հիւանդանոցներու մէջ հայերէն թերթ կ'ուզեն, տեղեակ ըլլալու համար իրենց մեծ ընտանիքին, հայ ազգին կեանքին եւ անցուդարձին։

Բայց ի՞նչ ընենք անոնց որ, հայերէն թերթ չեն կարդար։ Ի՞նչ միջոցի դիմենք որ դիւրացնենք անոնց ալ մասնակցութիւնը հայերէն թերթին, որպէսզի ծծէ այն աւիշը, որ անհրաժեշտ է ամէն Հայու՝ ապրելու համար իբրեւ հայկական ազգի

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԱՐԱԲ ՁԻԱՒՈՐԸ

Որքան երջանիկ է Արաբը, երբ ժայռի քարանձաւքէն կը քշէ իր նժոյգը դէպի անապատը, երբ իր ձիուն ոտքերը կը թաղուին աւազին մէջ խուլ խժլտուքով մը, նման կարմիր պտղատին, որ կը մխըրճուի ջուրին մէջ։ Ահա կը լողայ ան ցամաք ովկիանոսին մէջ եւ իր դելփինի կուրծքովը կը կտրէ չոր ալիքները։

Աւելի՛ արագ, աւելի՛ արագ, անոր ոտքերը հազիւ կը դպչին աւազներու երեսին։ Աւելի առաջ, ալ աւելի առաջ ահա կը սուրայ փոշիի մրրիկի մը մէջէն։

Սեւ է իմ նժոյգս՝ մրրկաբեր ամպի մը պէս։ Աստղ մը կը շողայ իր ճակատին վրայ արշալոյսի մը նման։ Հովին կու տայ իր ջայլամի բաշը, եւ իր ճերմակ ոտքերը փայլակ կը ցայտեն։

Թռի՛ր, թռի՛ր, սպիտակասրունք կըտրիճս։ Անտառներ, լեռներ ճամբայ տըւէք, ճամբայ։

Ի զուր կանաչ արմաւենի մը ինծի կ'ընծայէ իր հովանին ու պտուղները· կանգ չեմ առներ ես։ Արմաւենին, ամօթահար, կը փախչի, կը պահուի ովասիսի մը մէջ եւ կարծես իր տերեւներուն խարշափովը կը ծիծաղի յանդգնութեանս վրայ։

Ժայռերը, պահապան անապատի անսահման գլուխներուն, մռայլ եւ սեւ դէմք մը կը դարձնեն ինծի, կը կրկնեն արձագանգը ձիուս տրոփին եւ այսպէս կը սպառնան։

— Ո՞ւր կը սուրայ անխելքը· հոն իր գլուխը հովանի պիտի չկրնայ գտնել արեւակէզ նետերուն դէմ՝ ոչ դալարասաղարթ արմաւենիի մը տակ, ոչ սպիտակալանջ վրանի մը տակ։ Հոն միայն աստղերը կը ճամբորդեն»։

Կը սուրամ, կը սուրամ ես. կը դարձնեմ աչքերս՝ եւ կը տեսնեմ որ ժայռերը, ամօթահար, կը փախչին ու կը պահուըտին մէկ մէկու ետեւ։

Բայց անգղ մը կը լսէ անոնց սպառնալիքը· անմտաբար կը կարծէ, թէ գերի պիտի բռնէ զիս անապատին մէջ եւ կը խոյանայ օդին մէջէն, ետեւէս։ Երեք անգամ կը հրջապատէ գլուխս սեւ պսակով մը.

— «Դիակի մը հոտը կ'առնեմ, հոտը կ'առնեմ, կը ճչայ անիկա։ Ով անխելք ձիաւոր, ով անխելք երիվար։ Ձիաւորը հոս կրնա՞յ ճամբայ փնտռել. երիվարը հոս իր ճամբան կը գտնէ. օձերը միայն կրնան հոս իրենց ճարակ գտնել։ Հոս միայն դիակները կը պառկին. հոս միայն անգղները կը ճամբորդեն»։

Կը ճչար եւ կը սպառնար ինծի իր փայլուն ճիրաններովը։ Երեք անգամ աչքով զիրար չափեցինք. մեր երկուքէն ո՞րը զարհուրեցաւ։ Անգղն է որ զգաց հըրճուանք։

Կը սուրամ, կը սուրամ· եւ երբ աչքս դարձուցի, անգղը հեռուն կը մնար, երկինքին մէջ կախուած՝ նախ ճնճղուկի, ետքը թիթեռնիկի, յետոյ մժեղի մեծութեամբ սեւ բիծի մը պէս, եւ ապա կը հալէր երկինքի կապոյտին մէջ։

Թռի՛ր, թռի՛ր, սպիտակասրուն կարիճս։ Ժայռեր, սպիտակասրուն կտրիճս։ Ժայռեր, անգղեր, ճամբայ տուէք ճամբայ։

Բայց ամպ մը կը լսէ անգղին սպառնալիքը. եւ կապոյտ երկինքին մէջ բանալով իր ճերմակ թեւերը՝ կ'իջնայ ետեւէս։ Կ'ուզէ, որ ինք երկինքին մէջ ըլլայ նոյնքան աներկիւղ արշաւող մը, որքան եմ ես երկրի վրայ։ Կը կախուի գլխուս վերեւ, եւ ահա այն սպառնալիքը, որ կը հնչէ հովին հետ։

— «Ո՞ւր կը սուրայ անխելքը· տօթը պիտի հալեցնէ իր կուրծքը· ոչ մէկ ամպ պիտի գտնուի, որ իր անձրեւովը լուայ տաք փոշիով ծածկուած անոր գլուխը, որ ոչ մէկ առու, որ զինքը կանչէ իր արծաթահունչ կարկաչովը, պիտի չգտնուի ցօղի կաթիլ մը անգամ, որ իյնայ իր վըրայ. որովհետեւ իյնալէ առաջ երաշտ հով մը պիտի խլէ զայն թռած միջոցին»։

Ի զուր կը սպառնար ինծի։ Ես կը սուրամ, կը սուրամ. ամպը՝ յոգնատանջ, կը սկսի երերալ երկինքին մէջ. վար կը կախէ գլուխը, կը կոթնի ժայռի մը։ Երբ գըլուխս դարձուցի, արդէն հորիզոն մը կար մեր երկուքին միջեւ։ Նշմարեցի դեռ ամպը եւ տեսայ իր դէմքին վրայ ինչ որ կ'անցնէր իր սրտէն. կաս կարմիր դարձաւ անիկա բարկութենէն, յետոյ նախանձէն դեղին դեղին եղաւ, ապա սեփ սեւ կտրեցաւ դիակի մը պէս եւ թաղուեցաւ ժայռերուն ետեւ.

ԱԴԱՄ ՄԻՑԿԵՒԻՉ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԷՅՔՍՓԻՐ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Ամփոփուած «Գրական Թերթ»էն)

Առաջին անգամ հայ գրականութեան մէջ Շէյքսփիր անունը երեւցած է ԺԷ. դարուն: Թերեւս տարօրինակ բլլար նշել որ այդ դարուն մէջ Շէյքսփիրի անունը անծանօթ էր Ֆրանսայի մէջ: Այս իրողութիւնը ապացուցուած է արժանահաւատ աղբիւրէ: Ժօրժ Պելիէն «Շէյքսփիրեան դրաման Ֆրանսայի մէջ» ուսումնասիրական աշխատանքին մէջ կ'արձանագրէ թէ Ֆրանսայի մէջ Շէյքսփիրի անունը առաջին անգամ յիշատակուած է ԺԸ. դարու սկիզբը լոյս տեսած անգլեւ-ֆրանսական քերականութեան մը մէջ:

Միւս ուշագրաւ իրողութիւնը, որ անմիջականօրէն կը վերաբերի Շէյքսփիրի, այն յիշատակութիւններն են, որ կ'ընէ ԺԸ. դարու հայ ազատագրական շարժման ականաւոր գործիչ Յովսէփ Էմին իր «Իմ կեանքը եւ արկածները» գրքին մէջ, ուր քանի մը անգամ կը յիշէ Շէյքսփիրի թատերգութիւնները, մասնաւորաբար «Օթէլլօ»ն, եւ «Վենետիկի վաճառական»ը: Սակայն ամէնէն հետաքրքրականը, այն է որ Յովսէփ Էմին անձամբ ծանօթ էր ԺԸ. դարու անգլիացի եղերերգակ դերասան Գարրիկի հետ: Իր նամակներէն մէկուն մէջ Յ. Էմին կը խնդրէ «իր խոնարհ յարգանքները յայտնել Տէր եւ Տիկին Գարրիկներուն»: Կասկած չկայ որ Յ. Էմին Լոնտոնի «Դրիւրի Լէն» նշանաւոր թատրոնին մէջ, ուր կը պատկանէր Գարրիկին, տեսած պէտք է բլլայ իր մեծ բարեկամին խաղը Շէյքսփիրի թատերգութեանց մէջ:

Շահեկան է նաեւ թէ արդեօք Շէյքսփիր որեւէ բան գրած է՞ր Հայաստանի մասին: Յայտնի է որ մեծ թատերագիրը «Անտոնիոս եւ Կղէոպատրա» թատերախաղին մէջ երկու անգամ կուտայ Հայաստանի անունը: Թերեւս առած է Պլուտարքոսէն, սակայն այդ փաստը նշանակալից է եւ կը հաստատէ Հայնէի այն խօսքերը, թէ Շէյքսփիրի թատերախաղերուն գործողութեան վայրը ամբողջ երկրագունդն է:

Յարդ ընդունուած էր Շէյքսփիրի հայերէն առաջին թարգմանութիւնները նկատել այն փոքր հատուածները զորս քաղած էր Լազարեան ճեմարանի դասատու Մկրտիչ Էմին, անցեալ դարու 40ական թուականներու սկիզբը գրաբար լեզուով, իր ճառ օրինակ իր դասախօսութեանց մէջ: Այդ հատուածներն են «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ», «Յուլիոս Կեսար»ը, «Հենրիկոս Դ.» եւ «Անտոնիոս եւ Կղէոպատրա»ն: Իսկ առաջին թարգմանական լրիւ հատուածը (Շէյքսփիր, «Յուլիոս Կեսարէն» տեսարան մը), երեւցած է աւելի ուշ 1853ին, «Բազմավէպ»ի մէջ:

Ներկայիս յայտնի է որ Շէյքսփիրէն թարգմանական հատուածներ հայ մամուլին մէջ երեւցած են աւելի առաջ, ԺԹ. դարու քսանական թուականներուն: Յաջողեցանք այդպիսի հատուած մը գտնել Կալկաթայի «Ճտեմարան» շաբաթաթերթին (1921 – 23) մէջ, ուր յիշատակութիւններ կան Շէյքսփիրի մասին եւ մէջբերումներ ու մտքեր անոր երկերէն: Ամէնէն ընդարձակ թարգմանական հատուածը Շէյքսփիրէն ունի 14 տող եւ բերուած է «Ամառնային գիշերուան երազ» թատերախաղէն: Թէեւ այդ մասին յիշատակութիւն չկայ, բայց Շէյքսփիրի երկերուն քիչ թէ շատ ծանօթ մէկուն համար դժուար չէ պարզել թէ ուրկէ՞ կու գայ հատուածը: Փոքր է այդ հատուածը, սակայն ցարդ տեսնուած առաջին հայերէն թարգմանութիւնն է Շէյքսփիրէն:

Սակայն հիմք ունինք պնդելու, որ Շէյքսփիրի ստեղծագործութեան, թերեւս ոչ ուղղակի, հայ գրականութիւնը հաղորդակից էր այս հատուածի թարգմանութենէն ալ առաջ, նոյն դարու սկիզբին, երբ հեռաւոր Հնդկաստանի Մադրաս քաղաքին մէջ 1812ին լոյս տեսաւ Վոլթերի «Յուլիոս Կեսարի մահը» ողբերգութեան գրաբար թարգմանութիւնը: Յայտնի է որ Վոլթէր իր այդ նշանաւոր ողբերգութեան նիւթը քաղած է Շէյքսփիրէն: Ֆրանսացի գրագէտներէն մէկը՝ Վոլթերի թատերախաղը ուսումնասիրող Էմիլ Տէշանէլ, Վոլթերի «Յուլիոս Կեսարի մահը» ողբերգութիւնը պարզապէս կ'անուանէ Շէյքսփիրի «Յուլիոս Կեսար»ի կրճատ թարգմանութիւնը, թէեւ կարելի չէ լիովին համաձայն բլլալ այս բնորոշման հետ:

Այսպէս կարելի է ըսել, որ Շէյքսփիրի մուտքը հայ գրականութեան մէջ ունի աւելի քան մէկուկէս դարու պատմութիւն:

60ական թուականներուն արդէն թարգմանուած էին «Վենետիկի վաճառականը», «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ», «Սխալներու կատակերգութիւնը», «Համլէթ», հատուածներ «Յուլիոս Կեսար»էն եւն., ինչպէս եւ գոյութիւն ունէր որոշ Շէյքսփիրագիտական գրականութիւն: Այս տեսակէտով առաջին տեղը կը գրաւէ Մոսկուայի համալսարանին աւարտած, Նոր Նախիջեւանցի Սարգիս Տիգրանեան, որ տակաւին 1834ին հրատարակած իր աշխատութեան մէջ կը խօսի Շէյքսփիրի ստեղծագործութեան եւ անձին մասին:

Ս. Տիգրանեանէն 13 տարի ետք, Վիէննայի Մխիթարեաններու հրապարակած «Եւրոպա» հանդէսին մէջ կ'երեւայ յօդուած մը Շէյքսփիրի մասին: Յօդուածը անստորագիր է եւ կը վերջանայ «Փոթորիկ» թատերախաղէն անգլերէն լեզուով հատուածով մը: Յօդուածագիրը Շէյքսփիրը կ'անուանէ «Անգլիացիներու բանադործ (ողբերգակ) բանաստեղծներուն ամէնէն երեւելին»:

Ինչպէս կը տեսնենք, հայ մտաւորական գործիչները եւ գրագէտները ժամանակին հասկցած են Շէյքսփիրի նշանակութիւնը եւ փորձած են ծանօթացնել զայն հայ ժողովուրդին: Անցեալ դարու 60ական թուականներուն Իզմիրի մէջ Ա. Տէտէեան փորձած է թարգմանել Շէյքսփիրը, բայց ըստ երեւոյթին չէ յաջողած իրագործել իր հոյակապ ծրագիրը: Մամուլի տեղեկութեանց համաձայն, Ա. Տէտէեան զոր յօդուածագիրը կ'անուանէ աշխատասէր թարգմանիչ, թարգմանած է Շէյքսփիրի թատերախաղերուն մեծ մասը, բայց անտիպ են եւ հաւանաբար ձեռագիրներն ալ կորսուած:

Անցեալ դարու 70ական թուականներու վերջերը Շէյքսփիրի հայերէն թարգմանութիւնները աւելի յաճախակի են: Որակեալ թարգմանիչներ Գ. Բարխուդարեան, Ստ. Մալխասեան եւ ուրիշներ թարգմանութիւններ կատարեցին: Սակայն միայն 90ական թուականներուն է որ կ'երեւայ Շէյքսփիրի ամէնէն մեծ եւ լաւագոյն թարգմանիչը Յովհ. Մասեհեան, որ հանդիսացաւ միեւնոյն ատեն առաջին հայ շէյքսփիրագէտը:

Ուշագրաւ դէմք է Մասեհեան հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ: Մօտ քառասուն տարի նուիրուեցաւ Շէյքսփիրի թարգմանութեան եւ ուսումնասիրութեան: Սակայն կրցաւ միայն 12 թատերախաղեր աւարտել, որոնց եօթը հրատարակուած են: Ցարդ հայ բեմի վրայ Շէյքսփիր կը ներկայացուի գլխաւորապէս Մասեհեանի թարգմանութիւններով: Մենք կրնանք պարծենալ որ ունինք Շէյքսփիրի հայերէն թարգմանութիւնները, կատարուած սքանչելի լեզուով, բանաստեղծական ուժով եւ խորութեամբ, մեկնուած եւ բացատրուած խիկական շէյքսփիրագէտի հմտութեամբ: Մասեհեան հրաւիրուեցաւ մասնակցելու մեծ ողբերգակի մահուան 300ամեակին առթիւ 1916ին յոբելենական տօնակատարութեանց եւ անգլերէն լեզուով Շէյքսփիրի ծննդավայրին մէջ ողջունեց զայն յանուն հայ ժողովուրդին:

Շէյքսփիրի երկերու թարգմանութիւնը եւ հրատարակութիւնը կատարուեցաւ նաեւ սովետական շրջանին: Արդէն գոյութիւն ունին Շէյքսփիրի ընտիր երկերու երեք մեծ հատորները, ուր զետեղուած են Շէյքսփիրի երկերուն ամէնէն նշանաւորները, որոնց մէջ կան որ առաջին անգամ թարգմանուած են հայերէն, եւ լոյս կը տեսնեն, ինչպէս «Վերոնայի երկու ազնուականները», «Սիրոյ ապարդիւն ճիգերը», «Տասներկուերորդ գիշերը», «Տիմոն Աթենացին», «Ձմեռնային հէքեաթը» եւայլն):

Շէյքսփիրի 37 թատերախաղերէն 25ը թարգմանուած են, կը մնան 12ը: Պէտք է աշխատինք որ Շէյքսփիրի երկերու լիակատար ժողովածուն հայերէն լեզուով պատրաստ բլլայ ողբերգակի մահուան 400ամեակին՝ 1964ին:

Երեւան

Վ. ԹԵՐԶԻԲԱՇԵԱՆ

անգամ եւ տեսնելու:

Մենք կ'առաջարկենք Մայիս 20ը հռչակել «Հայ թերթի օր»: Կազմակերպել թերթի տարածման ասուլիսներ: Հրատարակել վճարման եւ առաքման դիւրութիւններ: Հայաշատ շրջաններու մէջ ունենալ որոշ կրպակներ եւ միշտ յայտարարել անոնց հասցէն: Ծանուցումներու համար նուազագոյն գիներ որոշել եւ յայտարարել, բաժանորդներուն զեղչ եւ այլ առաւելութիւններ ընծայել եւ իբրեւ առաջին քայլ Մայիս 20ին բաժանորդներուն մէկի տեղ երկու օրինակ ուղարկել, որպէսզի իրենց ծանօթին նուիրեն ըսելով — «Ճաշակեցէք եւ տեսէք»:

Մայիս 20ին ամէն տարի պահիկ մը յատկացնենք այն մտքի աշխատաւորներուն, որոնք հայկ. մամուլին կը ծառայեցնեն եւ նպաստենքմամուլին տարածման՝ յօգուտ մեր հաւաքականութեան:

Այս անգամ յիշատակման մեր նշանաբանը թող բլլայ.—

Յարգանք հայ լրագրութեան հօր՝

Յարութիւն քհ. Շմաւոնեանի յիշատակին:

ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԱԼԽԱՍԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, այժմ Լիբանան կը գտնուի վաստակաւոր վիպասանը, ընկեր Մալխաս, որ մինչեւ Եգիպտոս եւ Իրան պտոյտ մը կատարելէ ետք, պիտի վերադառնայ Ամերիկա, Փարիզի ճամբով, ինչպէս կ'իմանանք «Ազդակ»էն:

Մեր պաշտօնակիցը երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Մալխասի հետ, որուն «Զարթօնք»ը այնքան յափշտակութեամբ կարդացուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, պատերազմէն առաջ:

Այդ խօսակցութենէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.

— Ե՞րբ սկսաք գրել:

Սկսեր եմ գրել տասներէկ տարեկանիս, ինչ որ աւազակներու մասին: Թէ ինչու՝ ես ինք էլ չեմ գիտեր:

Իսկ «Զարթօնք»ը ես երկար ժամանակ մտքիս մէջ ունէի, ինչպէս իմ միւս գործերը: Ես տարիներով նիւթի մը մասին լռելեայն իմ մտքիս մէջ կը դարձնեմ ու կը հասնիմ այնպիսի մանրամասնութիւններու, որ երբ կը սկսիմ գրել, գրեթէ դուրս կուգան այն մտածումները, ինչ որ թերեւս տարիներ առաջ ունեցեր եմ վէպիս մասին: Ես «Զարթօնք»ը գրելս կը պարտիմ Սէնքիէվիչին, որուն պատահութեամբ մը հնարաւորութիւնն ունեցայ ամբողջական գործը կարդալու եւ այդ ինծի թելադրեց, որ ես ալ գրեմ մեր յեղափոխութեան վէպը, հիմնուած դերազանցօրէն դէպքերու եւ անցքերու վրայ, բայց ի հարկէ ենթարկուած վէպի մը պահանջներուն: Իմ հերոսներս գրեթէ առանց բացառութեան ապրուած մարդիկ եղած են: Բնականաբար, ներկայիս մեծամասնութեամբ արդէն մեռած են, մէկ երկու հազուագիւտ բացառութիւններով, որոնցմէ մէկն է ձեր բոլորին քաջածանօթ Վարդան Շահպազը: Կատարեալ գործ մը տալու յաւակնութիւնը չունիմ: Վստահ եմ որ ապագային ինծմէ շատ աւելի կարող գրիչներ աւելի ետ պայծառ եւ յաջող կերպով պիտի կրնան ներկայացնել վէպի միջոցով մեր անցեալ յեղափոխական կեանքը, անքերը եւ դէպքերը: Իմս նախափորձ մըն է այս ուղղութեամբ եւ ես շատ երջանիկ պիտի զգամ ինքզինքս, եթէ մէկը տայ աւելի գերազանց վէպ մը:

— Անտիպ գործեր ունի՞ք:

Երկու գիրք ունիմ պատրաստ: «Անցած օրերէն» (երկու հատոր), որուն երկրորդ հատորին մէջ, ընթերցողը պիտի գտնէ «Զարթօնք»ի վերջաւորութիւնը: Պիտի աշխատիմ Պոլսոյ, Յունաստանի, Պալքաններու եւ Իզմիրի մէջ մեր ունեցած յեղափոխական գործունէութիւնը տալ նոր վէպի մը մէջ, որուն առաջին հատորը այդ շրջանին մէջ կը դառնայ, բայց երկրորդը համադրումն է իմ ամբողջ գործիս, կը սկսի Հայաստանի անկախութեամբ եւ կը վերջանայ բոլշեւիկեան տիրապետութենէն քանի մը տարի ետք: Հոդ տիրապետող դէմքը հերոսուհին աղջիկ մըն է, աւելի ճիշդը՝ ցոփուհի մը, որ կեղտէն մաքրուելով, կը դառնայ սրբուհի եւ ինքզինքը կը նուիրէ իր պաշտած Հայաստանին:

— Ի՞նչ կը մտածէք ձեր գործերուն

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 406)

12.— ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Նա ոչ ոքից այնքան երկիւղ չունէր իր ձեռնարկութիւնների խափանման մասին, որքան այդ համարձակ եւ անվախ երիտասարդից ...

Տիկնոջ նման մի ամուր բնաւորութիւն միայն կարող էր այդ բոլոր մթին տարակուսանքներից յետոյ՝ պահպանել իր ստանաարտութիւնը եւ իրան չմատնել հիւրերի առջեւ: Այսու ամենայնիւ, նրա դրութիւնը խիստ դժուարին էր: Նա չգիտէր, թէ ինչպէս պէտք էր դուրս գալ իրերի այդ խառնաշփոթ հանգոյցներից:

Նա աշխատում էր խօսել աւելի հեռաւոր առարկաների վրայ: Մի քանի անգամ, զանազան ձեւերով, յիշեց իւր ցաւակցութիւնը Սահակի հօր, Ներսէս մեծի, աքսորանքի մասին:

— Այն օրից, ասում էր նա հեկեկալով, որ ինձ հասաւ այդ տխուր լուրը, ես հանգստութիւն չունեմ. ամէն անգամ որ մտաբերում եմ, աչքերս լցւում են արտասուքով... Հայոց երկիրը առանց հովուապետի.... ախ, այդ ինչ դժբախտութիւն է ...

Եւ իրաւ, նա թաշկինակը տարաւ դէպի աչքերը: Սահակը մխիթարեց նրան, ասելով.

— Ուրախ կաց, տիկին, մի տանջիր սիրտդ այդ դառն յիշողութիւններով: Իմ հայրը իւր կեանքում շատ փորձանքների մէջ է ընկել, եւ ամէն անգամ ամենակալ Տէրը ազատել է նրան: Այդ փորձանքից էլ, ես հաւատացած եմ, կ'ազատուի նա:

— Կ'ազատուի, կրկնեց տիկինը, աւելի մխիթարական դէմք ընդունելով: Նրա սուրբ աղօթքը կ'ազատէ իրան...

Պարթեւը փոխեց խօսքը, հարցնելով.

— Իսկ դու, քեռակին, ի՞նչ լուր ունես իր քեռուց. չգիտեմ որտեղ՝ ականջիս հասաւ, որ այդ մօտ օրերը գալու է նա:

Տիկինը չփոթուեցաւ, բայց իսկոյն զսպեց իրան, պատասխանելով.

— Ասում են՝ գալու է... բայց ճիշդ տեղեկութիւններ չկան... Կարծես թէ, մեր մեղքից, ճանապարհները փակուած լինեն... Ամէն կողմից անյաջողութեան ձայներ են լսւում... մխիթարական ոչինչ չկայ... Ի՞նչ է կատարւում այնտեղ, Տիզբոնում, ի՞նչ եղաւ թագաւորը, յայտնի չէ... Միայն այդ օրերում Տիզբոնից մի եկւոր, երեւի, փախստական զինուոր — լուր բերեց, թէ քեռիդ գալիս է... Ոչ նամակ ունէր, եւ ոչ մի նշան... Կասկածում եմ, որ ընծայ ստանալու համար՝ խաբեց ինձ... Դու ի՞նչ ես կարծում, սիրելի Սահակ, ես այդ մասին բոլորովին շուարած եմ, չգիտեմ, թէ ի՞նչ պէտք էր անել ...

— Ես չեմ կարծում, որ եկւորը համարձակուէր խաբել քեզ, սիրելի քեռակին: Ո՞ր տեղացի էր:

— Մեր գիւղացիներից մէկը ...

— Ուրեմն կասկածելու ոչինչ չկայ. ձեր գիւղացին քեզ չի խաբի:

— Ես էլ հակուած եմ կարծել, թէ գուցէ ճշմարիտ լինի... եւ պատրաստւում եմ Սամուէլին ընդառաջ ուղարկել ...

— Անպատճառ, պէտք է ուղարկել, ասաց Սահակը, ուրախութիւն ցոյց տալով, եւ դարձաւ դէպի միւսները, այդ կերպ – մտերմական խօսակցութիւնը ընդհանրացնելով.

— Լսիր, Մեսրոպ, քեռիս գալիս է, Սամուէլը պէտք է ընդառաջ գնայ, խմենք մի մի գաւաթ, Սամուէլի բարի ճանապարհ մաղթելով:

Մեսրոպը զբաղուած էր զանազան կատակներով ծերունի Արբակի հետ, իսկոյն չլսեց Սահակի առաջարկութիւնը: Սահակը կրկնեց իւր առաջարկութիւնը:

— Խմենք, խմենք, ձայն տուեց Մեսրոպը եւ դարձաւ դէպի երգիչները. — Երգեցէք մի նոր երգ:

Նրանք երգեցին Վահանի գիշերային այցելութեան երգը դէպի Աստղկայ սիկեայ ապարանքը, որ կանգնած էր Աստղօնից լեռան գագաթի վրայ:

Մտաւ Արփին, պատեց խաւա՛ր,
Մութ խաւարը գիշերին.
Նինջ ու թմբիր ցանեց քունը
Լուռ եւ խաղաղ աշխարհին:
Լուռ է Նազիկ, ալիքները
Նազ-նազելով են ծըփում,
Որ նազանի կիսի նիրհը
Չը խանգարեն յատակում:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

վերիրատարակութեան մասին :

— Բոլոր գործերուս վերհրատարակութեան հոգը, որոշ պայմանագրութեամբ, վստահած եմ Համազգայինի : Ուրախ եմ ատոր համար, որովհետեւ գիտեմ թէ Համազգայինը բծախնդրութեամբ գլուխ պիտի հանէ այս գործը, որ հիմնական կարեւորութիւն կը ներկայացնէ ինծի համար :

«Համազգային»ը պիտի հրատարակէ ոչ միայն «Զարթօնք»ը, «Լուսաղէմ»ին եւ «Ապրումներ»ը, այլ նաեւ անտիպ գործերս, ինչպէս «Անցած օրերէն»ը, ու եթէ դեռ ապրիմ՝ նոր գրելիք գործս, որովհետեւ մտքիս մէջ գլխաւոր նիւթ մը ունիմ, որ եթէ առանց լրացնելու մեռնիմ, այդ պարագային աչքս եւ անոր մնացած պիտի ըլլայ :

բարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ստիպողական միջոցներու ծրագիրը գործադրուած է եւ առաջին զօրամասերու առաքումը վերջացած :

Օդային զինուորներ եւ հետեւակազօրքը խստօրէն կը հետապնդեն ապստամբներու զօրաւոր խումբ մը հարաւային Ալժերիոյ մէջ : Առջի օր ահաբեկիչներ հրկիզեցին Պուժիի Ֆրանսական ընկերութեան գործարանը որ ամբողջովին մոխիր դարձաւ : Նիւթական վնասը՝ աւելի քան 500 միլիոն ֆրանք : Ուրիշ չորս ըմբոստներ ալ հրկիզեցին ալֆայի մթերք մը Ալժէի մէջ : Յարձակումները կը շարունակուին ամէն քաղաքի մէջ : Առջի օր 3000 նորակոչ զինուորներ եւս ցամաք ելան Ալժէ :

Տասը ապստամբներ մահուան դատապարտուեցան Օրանի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ բանուորներ պիտի դադրին Սիպերիա, երկու տարուան ընթացքին, մշակելու համար խամ եւ խոպան հողերը, ինչպէս կը ծանուցանէ Մոսկուայի անթենը : Այս շարժումը սկսած էր 1954ին եւ նորէն կ'արծարծուի նոյն ուժգնութեամբ :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ բանուորներ գործադուլ մեկնեցան, Հոգեգալուստի տօնին առթիւ : Հողագործները փակած են գլխաւոր ճամբաները եւ ծանր արկածներ պատահեցան :

ՀԱՑԱԳՈՐԾ բանուորները գործադուլ մը սարքած են երեք օրուան համար, սկսելով չորեքշաբթի օրէն : Միջոցներ ձեռք առնուած են Փարիզի ամենօրեայ հացը ապահովելու համար :

ՍԹԱԼԻՆԻ դէմ պայքարը հետզհետէ կը ծաւալի : Առաջին անգամ ըլլալով, Մոսկուայի երիտասարդական օրկանը, «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա» հրատարակեց Լենինի քաղաքական կտակը որ երբեւան կը հանէր Սթալինի կոպիտ եւ իշխանատենչ նկարագիրը եւ կը թելադրէր պատասխանատու պաշտօններ չյանձնել անոր : Այսպէս, արտասահմանի մէջ հրատարակուած գաղտնիքը Խ · Միութեան քաղաքացիներուն կը յայտնուի 34 տարի ետքը...

Խ · ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը ծանուցանէ թէ զօրագունդ մը եւս քաշած է արեւելեան Գերմանիայէն, համաձայն 1·200·000 զինուորներ արձակելու որոշման :

ՍԱԿԱՐԱՆ (18 Մայիս) — Ձոյլ ոսկի 448·000, նափոլէոն 3090, զուից · 2970, անգլիական 3980, քսան տոլարնոց 15600, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1035, տոլար 385, զուից · 91·25, պելժիական 7·80, լիր 0·61 :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Պ · Գր · Ճիզմէճեան պիտի տայ շատ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը, «Կրակն ու ջուրը», այս չորեքշաբթի ժամը 9ին Քաֆէ Քառէի սրահը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պարոն Կարապետ Իսրայէլեան կը ծանուցանէ թէ Մայիս 20ին, Հոգեգալստեան օրը հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ժան Կուժօնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ ՍԱՐԳԻՍ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆԻ (ճարտարապետ), անոր մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փ Ա Ր Ի Զ Ի Մ Է Ջ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

Փլաս Սէն Սիւլփիս, մէթրօ Սէն Սիւլփիս

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Շ · ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Ն · ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին :

Կը մասնակցին՝ Օր · Սիրանոյշ Տէր Կոմսեան, երգ, (Լիոնի երաժշտանոցէն) եւ Պ · Անտիս Քիւփէլեան :

Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ · Յ · Դ · Պաննէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր : Մինչեւ առաւօտ :

Orchestre GEORGES CLEMENT

Խօսնակ Գ · Ամիրայեան :

Ձուկ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 250 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի մօտ, Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները, Պէլվիլի մէջ ճաշարան Արթիւր : Իսկ հանդէսին օրը կիշէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ. — Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20·30ին Խրիմեան սրահը : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ կը կատարուին նոր անդամագրութիւնները : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր · վարչութեան ներկայացուցիչը :

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Փօնըֆուա : 1 · Զեկուցում պատգամաւորի : 2 · Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Օդափոխութեան կայանի համար դիմումները կատարել օր առաջ :

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet, Paris,

Métro : Malesherbes

Շաբաթ, 26 Մայիս 1956, ժամը 21ին

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴԱՇՆԱԿ-ՋՈՒԹԱԿ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (դաշնակահար), ՌԸՆԷ ՄԱՍՔՕՐ (ջութակահար) :

Յայտագիր. — ՋԱՆԻԻ (լա մաժէօռ), ՄՈՑԱՐԹԻ (սօլ մաժէօռ), ՊՐԱՄՍԻ (րէ մինէօռ) եւ ԼԸՔԷՕԻ (սօլ մաժէօռ) դաշնակի եւ ջութակի սոնաթները :

Տոմսերու գին՝ 200էն 500 ֆրանք : Ուսանողներու համար զեղչ : Դիմել՝ Սրահը, կամ Կիւրեղ Մանուկեանի,

15, Rue du Sentier. Tél. : LOU. 41-29

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տան մէջ սիւրժիւրէօզ մեքենայ ունեցող գործաւորուհիներ, ֆոռսաժի գործի համար : Դիմել՝

Paris-Californie (Mutévélian)

16, Rue Sainte-Cecile, Paris (2).

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Որբախնամ Օգն · Մարմնի (Փարիզահայ Տիկ · Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյմ · 18ին, Կռանտ Օթէլի մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօրորդիս Անդին Պէքմէզեան, 1922ին մեկնած է Ֆրանսա, Նիս, Մարսէյլ, Փարիզ : Իմացնել Դանիէլ Պէքմէզեանի՝

Ras-el-Kraya 18/41, Bagdad (Irak).

---

27 ՄԱՅԻՍ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած «Մ · Ռափայէլեան Նախ · Աշակերտներու Միութեան» կողմէ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի պարտէզներուն մէջ

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres

Եւրոպական պարեր. —

Orchestre MANUEL PIZZARRO

Մասնակցութեամբ՝ «Նայիրի» երգչախումբ, ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, ԲԻՒԶԱՆԴ ՖՆՏԻԿԵԱՆԻ (կիթառ), ԱՐՇԱԻՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ (ձեռնադաշնակ) եւ ուրիշ անակնկալներ :

Եթէ օդը աննպաստ ըլլայ, հանդէսը տեղի կ'ունենայ դոց սրահին մէջ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՄԱՅԻՍ

MERCREDI
23 MAI
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7584 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3395

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱԼ ԱԶԳ ԷԻՆՔ...

●

Մոսկուայի մէջ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ, Խրուշչեւ բաժակ պարպելով «բոլոր արաբ ժողովուրդներուն համար», ի ներկայութեան Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի դեսպաններուն, կը յայտարարէր.

— «Մենք բոլոր հարստահարուած ժողովուրդներուն հետ ենք: Բոլոր անոնց հետ որ կը պայքարին ազգային եւ ընկերային ազատութեան համար: Այլեւս կարելի չէ շրջել պատմութեան ընթացքը: Անոնք որ չեն հասկնար այս պարագան պիտի քշուին հոսանքէն»:

Բաժակ ի ձեռին, աւելի ոգեւորուելով, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը կ'աւելցնէր.

— «Բողներ կան թէ Եգիպտոս չի կրնար ինքզինքը կառավարել իր սեփական միջոցներով: Ծիծաղելի է: Եգիպտոս գիտէր կառավարել իր երկիրը, երբ այսօրուան գաղթատէրերը ազգ չէին տակաւին»:

Իր սովորութեան համաձայն, Խրուշչեւ այս առթիւ ալ առակ մը կը պատմէր.—

Թագաւոր մը բաղնիքէն ելած ատեն կը տեսնէ որ հագուստները գողցեր են:

Ի զուր կը փորձէ համոզել անցորդները թէ ինք թագաւոր է. վասն զի բոլոր մահկանացուները հաւասար են մերկութեան մէջ...

Անհրաժե՞շտ է մեկնաբանել, ապացուցանելու համար թէ այս անճար ժողովուրդն ալ առաջիններէն մէկն է հաւասարներու մէջ:

Քաղաքացի Խրուշչեւ անշուշտ քիչ շատ ծանօթ է Հայոց պատմութեան: Իր գլուխներները կրնայ լրացնել, Երեւան հանդիպելով, քանի մը օրուան համար:

Այս ժողովուրդն ալ ազգ էր: Ունէր հայրենիք եւ պետութիւն, երբ Ռուսերը տակաւին կազմակերպուած չէին եւ կը հեծէին Սկիւթացիներու եւ ուրիշ այլազան ցեղերու թաթին տակ:

Դարերու ընթացքին այս ժողովուրդը ոչ միայն իր երկիրը, այլեւ ուրիշ անսահման տարածութիւններ կառավարեց:

Պատմութեան ընթացքը փոխուեցաւ եւ մեր արքան մնաց մերկ: Աշխարհակալ ուժեր, այսօրուան բառով՝ գաղթապետութիւններ գրաւեցին մեր երկիրը, անխնայ հարստահարելով խաղաղ եւ շինարար ժողովուրդ մը:

Այդ գաղթապետութիւններէն մէկն ալ Ռուսաստանն էր:

Պատմութեան ընթացքը նորէն փոխուեցաւ եւ երեսուն ամսուան պետական կորիզ մը, արդիւնք օրհասական պայքարի, դարձաւ փորձաղաշտ նոր վարդապետութեան մը համար:

Ահա երեսունեւհինգ տարի է որ այդ վարդապետութիւնը մեր երկիրը կը կառավարէ հարթիչ գլանով մը, արհամարհելով անոր ժողովուրդին անցեալն ու կամքը: Իր համայնակուլ, աշխարհակալ կաղապարին յարմարցնելով անոր ներկան եւ ապագան:

«Ազգային եւ ընկերային ազատութեան» ո՞ր կէտին կը համապատասխանէ այս տիրապետութիւնը:

Ո՞ւր է ազատ ժողովուրդներու համակեցութիւնը, ինքնորոշումը իր աշխարհահայեացքով: Եւ ուրիշի ներքին գործերուն չխառնուելու յանձնառութեամբ:

Արդա՞ր է որ դրացիներուն բաշխուին այդ ժողովուրդին պատմական հողերը, նոյնիսկ 1914ի սահմանները, եւ ինք հարկադրուի ճահիճներ չորցնել եւ ջրանցքներ փորել, ապրելու համար:

Ո՞ւր է հաւասարութիւնը, երբ հզօր դրացի մը կապարի ծանրութեամբ կը ճնշէ փոքր ազգի մը դիրքին, անոր լեզուին ու բառին, նոյնիսկ տառին վրայ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՅ ԱՐԴԻՒՆՔԷՆ

Վարչապետ Կի Մոլէ, որ Մոսկուա կը գտնուէր մէկ շաբաթէ ի վեր, Փարիզ վերադարձաւ կիրակի օր: Արտաքին նախարարը, Փինօ, Երեւան հասած պիտի ըլլար երէկ, երեքշաբթի, մնալով երկու օր:

Օրլիի օդակայանը իջած ատեն, Պ. Կի Մոլէ բացատրեց թէ Խ. Միութեան վարիչներուն հետ կատարուած խօսակցութիւնները եթէ շօշափելի արդիւնքի մը չյանգեցան, գոնէ նպաստեցին «փարատելու անվստահութեան մթնոլորտը: Այն յոռետեսները որ կ'ըսէին թէ որեւէ շօշափելի արդիւնք պիտի չստանանք խօսակցութիւններէն, բարեբախտաբար յուսախաբ եղան: Եւ յետոյ, հաստատուեցաւ թէ այս կարգի խօսակցութիւնները կ'օգնեն փարատելու անվստահութիւնը որ կը տիրէ տակաւին բայց կը նուազի աստիճանաբար: Ես բոլորովին համոզուած եմ թէ այս կարգի պտոյտները օգտակար են խաղաղութեան համար: Անշուշտ շատ անվստահութիւն կայ տակաւին, բայց ամէն անգամ որ կը փորձենք լուծումներ գտնել, կացութիւնը կը բարւոքի: Ես համոզուած եմ թէ անհրաժեշտ են այս կարգի շփումները»:

Վարչապետը անգլերէն ալ կրկնեց այս խօսքերը:

Մոսկուայէն մեկնած ատեն Պ. Կի Մոլէ հեռագիր մը ուղղեց մարեշալ Բուլկանինի, ըսելով թէ «ֆրանքեւխորհրդային բարեկամութիւնը զօրացաւ եւ լայն հեռանկարներ կը բացուին մեր փոխանակութեանց զարգացման համար»:

Վարչապետը հաստատեց թէ մամուլի տեսակցութեան մը առթիւ Փարիզ հրաւիրած է Խ. Միութեան վարիչները:

Անհաւասիկ շաբաթ օր հրատարակուած միացեալ զեկոյցին ամփոփումը.—

1. Երկու կառավարութիւնները միջազգային առեղծուածին հարց մը կը նկատեն զինաթափութեան խնդիրը: Կ'ընդունին հիւլէական զինաթափութեան կենսական կարեւորութիւնը և այդ ուժը խաղաղասիրական նպատակներու համար օգտագործելու անհրաժեշտութիւնը: Պիտի ջանան համաձայնութեան մը յանգիլ, որպէս զի առեղծուածին միջոցներ ձեռք առնուին, գլխաւորաբար կրճատելու համար նախ հինգ մեծ պետութեանց զինեալ ուժերը եւ սպառազինութիւնները, նպատակայարմար հսկակէտ մը հաստատելով:

2. Խորհրդային վարիչները համակրանքով ընդունեցան ֆրանսական կառավարութեան ծրագրին հիմնական գաղափարները, օգնելու համար այն երկիրներուն որոնք տկար են ճարտարագործական տեսակէտով: Ծրագիրը կը կարօտի խոր քննութեան մը:

3. Ֆրանսայի ներկայացուցիչները ըսին թէ ուշադրութեամբ նկատի առած են Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութեան 1956 Ապրիլ 17ի յայտարարութիւնը՝ Միջին Արեւելքի կացութեան մասին: Երկու կառավարութիւնները ուժ պիտի տան Ազգաժողովին այն բոլոր ձեռնարկներուն որ կը ձգտին խաղաղօրէն կարգադրել արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ ծագած վիճելի խնդիրները:

4. Երկու կառավարութիւնները գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն Ժընեւի մէջ գոյացած համաձայնութեանց գործադրութիւնը՝ ապահովելու համար խաղաղութիւնը հարաւային-արեւելեան Ասիոյ մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՔՍԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԶԱՐԴՈՒԱԾ

Շաբաթ օր շատ ծանր դէպքեր պատահեցան Ալժերիոյ մայրաքաղաքին՝ Ալժէի մէջ կամ շրջակաները: Իսլամ ուսանողները դասադուլ մը սարքեցին, վեց մահափորձեր կատարուեցան, չորս դիակներ փռելով: Իսկ իրիկուան դէմ լուր հասաւ թէ գաղթային հետեւակազօրքէն 22 զինուորներ անհետացած են, ծուղակ մը իյնալով Մենէրվիլի եւ Փալեսթրոյի միջեւ: Անմիջապէս 1500 զինուոր ղրկուեցաւ զինհաստատուեցաւ թէ 21 գաղթային զինուորներէ բաղկացած պահակախումբը, որ ճամբայ ելած էր ժամը 11ին, տեղակալի մը եւ խմբապետահօր մը հետ, չէր վերադարձած ժամը 4ին: Լայն գործողութիւն մը կատարելով, գիւղէն անդին գտան 13 դիակներ, մէկ մասը հրացանով սպաննուած, միւսները մորթուած եւ այն աստիճան յօշոտուած որ անկարելի էր ճանչնալ: Քիչ անդին գտան ուրիշ չորս դիակներ եւս: Երկու հոգի անհետացած էին:

Տեղակալը կ'ըսէ թէ ապստամբները ամբողջ յանձնած էին զինուորները, որոնք ջարդուած են վայրենօրէն, տեղակալն ու խմբապետահայրն ալ միասին: Դիակները Ալժէ փոխադրուեցան: Բոլորն ալ փարիզեան շրջանէն զրկուած էին վերջերս:

Աւելորդ է ըսել թէ մթնոլորտը չափազանց լարուած է Ալժէի մէջ եւ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են: Մահափորձերը կը բազմապատկուին հետզհետէ: Բուն Ալժէ քաղաքին մէջ սպաննուեցաւ արաբ մտաւորական մը, Շէյխ Զահրի, որ իր թերթին մէջ քննադատած էր համայնավարները եւ ծայրայեղ ազգայնականները:

× Արաբական Դաշնակցութիւնը երեք օր ժողով գումարելով Դամասկոսի մէջ, որոշեց կոչ մը ուղղել Ապահովութեան Խորհուրդին, որպէս զի պաշտպանէ Ալժերիոյ անկախութեան իրաւունքը եւ արգիլէ զէնք ճարել Իսրայէլի: Ժողովին կը մասնակցէին ինը պետութեանց արտաքին նախարարները:

× Թունուզի վարչապետին՝ Պուրկիպայի հակառակորդը եւ երկու ընկերներ անոր բնակարանը երթալով, կրակ բացին ոստիկաններուն վրայ: Այս վերջինները անմիջապէս պատասխանեցին, սպաննելով երեք դաւադիրներէն երկուքը եւ վիրաւորելով երրորդը.— Ցիւսուներեք Թունուզցի ըմբոստներ սպաննուեցան եօթնեայ հետապնդումի մը ատեն եւ մեծաքանակ զէնք բռնուեցաւ:

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երեք հազար զինուորներ ղրկուած են Փալեսթրօ երեւան հանելու համար 19 զինուորներու ջարդին հեղինակները: Ամբողջ պահակախումբէն ոչ ոք ողջ մնացած ըլլալով, դժուար է հետքեր գտնել: Ջարդարարները նախ կողոպտած են զոհերուն հագուստները եւ ուրիշ ինչ որ ունէին, յետոյ սպաննած են, վայրենօրէն յօշոտելով դիակները:

Հետապնդումներու ընթացքին 50 ըմբոստներ սպաննուեցան, 250 կասկածելիներ ձերբակալուեցան: Տասներինը զոհերը եւ ուրիշ երկու անհետացածներ դեռ երեք շաբաթ առաջ զէնքի տակ առնուած էին փարիզեան շրջանէն: Տասնըհինգը ընտանիքի հայրեր էին: Ուրբաթ օր հետազօտութիւն մը պիտի կատարէին Փալեստրոյի լեռնամերձ հիւղակներուն մէջ: Կ'ենթադրուի թէ նախ կրակի բռնուեցան հարեւան լեռնէն, յետոյ պաշարուեցան եւ ջարդուեցան, գիւղացիներուն աջակցութեամբ:

Ֆիլիփվիլի մէջ սպաննուեցան 17 Ֆրանսացի իսլամներ, որոնց մէջ կը գտնուէին եօթը մանուկներ եւ քանի մը կիներ:

Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին զանազան կէտերու վրայ:

× Ամերիկեան գործակալութիւն մը կ'ըսէ թէ անցեալ ապրիլին գաղտնի բանակցութիւններ կատարուած են Գահիրէի մէջ, Ֆրանսայի գործակալի մը եւ Ալժերիոյ ապստամբներու ներկայացուցիչներուն միջեւ:

× Հրդեհ մը ծագեցաւ Քազապլանքայի նաւահանգիստին մէջ, 500 միլիոն ֆրանքի վնաս պատճառելով:

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի օր ահաբեկիչներ, որոնք սպրդած էին ցուցարար աշակերտուհիներու միջեւ, ռումբեր նետեցին անգլ. զօրքին վրայ, Նիկոսիոյ մէջ: Զինուոր մը սպաննուեցաւ, 12 ալ եւ 7 քաղաքացիներ վիրաւորուեցան: Շաբաթներէ ի վեր առաջին անգամ էր որ այսքան ծանր դէպք մը կը պատահէր այդ քաղաքին մէջ: Առաջին ռումբը պայթեցաւ երբ անգլ. զինուորները արտասովոր կաղկ'արձակէին քսան աշակերտուհիներու վրայ: Աղջիկները, 14-16 տարեկան, յարձակեցան զինուորներուն վրայ, երբ զինուորները կառք կը նստէին, վար առին անգլիական դրօշը եւ սկսան քարեր տեղացել: Դպրոցէն ուրիշ աղջիկներ եւ մանչեր ալ միացան եւ ցուցարարներուն թիւը հասաւ երկու հարիւրի: Երեսներորդ անգլիացի զինուորն էր որ կը սպաննուէր, եւ հարիւրերորդ սպանեալը՝ մէկ տարիէ ի վեր: Ձերբակալուեցան 15 ցուցարարներ:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սելուին Լոյտ, Բշ. օր ճառ մը խօսելով ազդարարեց թէ ամէն գնով պիտի պահեն Կիպրոսը, Ադէնը եւ Սինկափուրը: Այս առթիւ ըսաւ.— «Կը բնակինք կղզի մը որ իր տնտեսութեան, իր արտաքին առեւտուրին եւ անդրծովեան շահերուն համար կախում ունի, օրինակ, Միջին Արեւելքի քարիւղէն: Մենք դաւաճանած պիտի ըլլայինք նոր սերունդին, եթէ հրաժարէինք այն սատացուածքներէն որոնք կենսական են մեր ռազմագիտական շահերուն համար»:

× Մակարիոս արք. նամակ մը ուղղելով աքսորավայրէն, ուրիշ երեք աքսորականներու հետ, կ'ըսէ թէ ծոմ պիտի պահեն, բողոքելու համար իրենց հանդէպ եղած վարմունքին դէմ: Անգլիոյ գաղթային նախարարն ալ կը հաստատէ թէ չորսը միասին մերժած են կերակուր ուտել, 15 օր առաջ:

× Կիպրոսէն երկու ահաբեկիչներ հասած են Անգլիա: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, կասկածելով թէ կրնան մահափորձ մըկատարելվարչապետ Իտընի կամ ուրիշ նախարարներու դէմ: Խիստ խուզարկութիւններ կատարուեցան Լոնտոնի Կիպրոսցիներուն մէջ որոնց թիւը երեսուն հազարէն աւելի է:— Կիպրոսի մէջ ալ խուզարկութիւններ կատարուեցան հազար ոստիկաններով եւ զինուորներով: Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուեցան գիւղէ գիւղ: Նիկոսիոյ մէջ խումբ մը աղջիկներ ցոյց մը կատարեցին, յունական դրօշներ պարզելով եւ վրէժ պահանջելով անցեալ շաբթու կախուած երկու յոյն ուսանողներու համար: Յետոյ սկսան քարեր եւ շիշեր նետել անգլիացի զինուորներուն վրայ: Ոստիկանները արտասովոր ռումբեր արձակեցին, բայց աղջիկները նորէն խումբեր կազմեցին, աղաղակելով,— «Ինչո՞ւ ձեր երկիրը չէք երթար, աղտոտ մարդասպաններ»: Արգիլուած էր կրակ բանալ:

ՓԱՓԸ ճառ մը խօսելով արդասաւորութեան եւ ամլութեան Բ. համագումարին անդամներուն առջեւ, խստօրէն դատապարտեց արհեստական սերնդագործութիւնը, իբրեւ «անբարոյական եւ բացարձակապէս ապօրէն»:

ՄԵՐ ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՀԵՏ

Դժուար է Հայ ըլլալը:

Շրջապատուած ենք այնքան դժուարութիւններէ, մեզ պաշարած են այնքան տագնապալի դէպքեր եւ մեր կեանքին ճամբաները ծածկուած են այնքան խոչընդոտներով, որ Հայ ըլլալն ու մնալը առեղծուածային բան մը դարձած է :

Հեռու ենք մեր հայրենիքէն. ցրուած աշխարհի չորս ծագերուն, եւ ենթակայ բազմապիսի ազդեցութիւններու, որոնք կրնան այլափոխել մեր ազգային ոգին ու կերպարանքը. աղճատել, տրորել մեզ :

Հայ Դատը միշտ մութ ու մռայլ անցաններու վրայ է. հայ միտքն ու մշակոյթը տժգունելու սպառնալիքին տակ, հայ լեզուն, շատ մը վայրերու մէջ, գունատելու, նոյնիսկ մոռցուելու վրայ :

Դիտելով այս բոլոր կարծր իրողութիւնները, դժուար է մտածել լուսաւոր ապագայի մը մասին. շատ դժուար է պահել հաւատքը՝ մեր ժողովուրդի ճակատագրին նկատմամբ:

Ինչպէս մութ չտեսնել մեր ժողովուրդին վաղուան պատկերը, երբ արտաքին աննպաստ, ժխտական պայմաններուն հետ, կան նաեւ ներքին պառակտումները: Ինչպէ՞ս պահել միտքի ու հոգիի հաւասարակշռութիւնը, եւ հաստատ մնալ մեր յոյսերուն եւ ակնկալութիւններուն մէջ, երբ նորահաս սերունդները կ'աճին ու կը մեծնան բոլորովին տարբեր ու խորթ մթնոլորտի մէջ: Մեր հայրենիքին մէջ՝ այլասերող, անհաւատ, ազգուրաց վարդապետութեան մը տակ կ'ապրին անոնք, համր ու բռնադատուած. մեր հայրենիքէն դուրս, աղաս, այլ ազգային պայմաններու տակ կ'աճին, հաւասարապէս վտանգաւոր ու սպառնական :

Ինչպէ՞ս :

Կը բացատրենք, կրնանք բացատրել սկեպտիկներու, յոռետեսներու յուզումը. անոնց տրտմութիւնը, վրդովումն ու զայրոյթը եւ, ի վերջոյ, յուսահատութիւնը :

Կը բացատրենք, բայց չենք կրնար արդարացնել երբեք. որովհետեւ այն բոլոր դժուարութիւնները, որոնք կը շրջապատեն մեզ, կը շրջապատեն նաեւ ուրիշներն ալ: Հայ ժողովուրդը միակ «ընտրեալը» չէ աշխարհի չարիքները եւ դժբախտութիւնները կրելու վրայ :

Ուրիշները, մեծ թէ փոքր ժողովուրդներ, ունին իրենց յատուկ դժուարութիւնները, սակայն կ'ապրին անոնք, պայքարելով ու զոհելով. հաւատալով ու համախմբելով իրենց ուժերը :

Ցիշեցնենք, որ այն բոլոր դժբախտութիւնները, որոնց առջեւ կը գտնուի ժամանակակից հայութիւնը, կային երէկ ալ, հարիւրաւոր տարիներու, նոյնիսկ դարերու ընթացքին. բայց ապրած է հայութիւնը. մեր հայրերը պայքարած են ու մեր ժողովուրդը հասցուցած մինչեւ մեր օրերը, իր ոգիով ու ազգային ժառանգութիւններով միասին :

Դիտենք մեր շուրջը. աւելի երջանիկ ու աւելի ապահո՞վ են Պալքանեան ժողովուրդները, որոնք որպէս թէ քաղաքական «անկախութիւն» ալ ունին: Միջին Արեւելքի ժողովուրդները չունի՞ն իրենց յատուկ դժուարութիւնները, ազգային, տնտեսական ու քաղաքական սուր տագնապները, որոնք կրնան, մէկ օրէն միւսը, բարդանալ եւ կուլ տալ իրենց անկախութիւնն ալ, ապահովութիւնն ալ :

Թողունք փոքրերը: Մեծերը չունի՞ն իրենց սպառնացող մեծ փոթորիկները: Բրիտանիան, երբեմն, տէր էր աշխարհի եւ թագուհին ծովերուն, այսօ՞ր. Ֆրանսան, երբեմն տիրական դերերու եւ դիրքերու վրայ, վա՞ղը ...

Սակայն, հակառակ այս դժուարութիւններուն, անոնք կ'ապրին ու կը պայքարին, անդունդին մէջ չիյնալու համար: Պարտաւոր են պայքարիլ, հարթելու համար խոչընդոտները, լուծելու համար օրուան կնճիռները, նոր ճամբաներ փնտռելով՝ իրենց ապահովութեան, մեծութեան ու մշակոյթին պահպանման ու զարգացման համար:

Անշուշտ մեծ է տարբերութիւնը մեր կեանքին ու պայմաններուն, եւ այլ ժողովուրդներուն պայմաններուն միջեւ : Սակայն, կեանքին օրէնքը նոյն է բոլորի համար: Ամէն ժողովուրդ, մեծ թէ փոքր, կ'ապրի ու կը յարատեւէ, եթէ տոկալու ուժը ունի, պայքարի ոգի եւ հաւաքաբար զոհաբերելու գիտակցութիւնը :

Առանց զոհաբերութեան ու կազմակերպուած պայքարի, առանց իրատես ու գիտակցական, յամառ աշխատանքի, ոչ մէկ ժողովուրդ կրնայ պահել իր գոյութիւնը:

Ինչ օգուտ՝ մեռանք, կորանք պոռալէն. լմնցանք կամ լմննալու վրայ ենք աղաղակելէն, խոյր նախատեսութիւններու, մարգարէութիւններու անձնատուր ըլլալէն: Այսինքն գիւղին ճամբաներուն ճամբորդներն ըլլալէն: Ինչ կը շահինք :

Մեր ժողովուրդը, անհուն փորձառութեամբ, տաք ու պաղ ժամանակներ տեսած ժողովուրդ է. հազարամեակներու մէջէն քալած է, արիւնի ու արցունքներու հովիտներէն անցած :

Փրկուած է սակայն ու ապրած. վերաշինած է իր աւերակները ու դարմանած իր վէրքերը, կրկին լծուելով աշխատանքի ու արտասովոր ճիգերու: Ապրած է, անցուցած է փոթորիկները, պայքարելով միշտ իրեն պարտադրուած ճակատագրին դէմ. եւ նուիրուած է ստեղծագործ աշխատանքի, պահելով միշտ իր հաւատքն ու յոյսը՝ ապագային նկատմամբ :

Ինչու անպատճառ մութը, խաւարը, յոռին տեսնել Հայոց հորիզոններուն վրայ, եւ փակել աչքերը լոյսին, լաւին, սրտապնդիչ երեւոյթներուն հանդէպ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՍԵՒԱՆԻ ՋՈՒՐԵՐԸ ԿԸ ՊԱԿՍԻՆ...

ԽՄԲ.— Տարիներ առաջ ձեռնհասօրէն քննադատուած է այն ծրագիրը որ կը ձգտի պակսեցնել Սեւանի լիճին ջուրերը, ելեկտրակայանի եւն. շինութեամբ: Ինչպէս կ'երեւայ, արդէն իսկ մտահոգութեան մատնուած են Հայաստանի մէջ: Միւնիխի «Ազատագրութեան ռատիոկայանը» Մայիս 4ին հետեւեալ զեկուցումը հաղորդեց, այս մասին. («Խուճապ Սեւանի հիդրոկայանի շինարարութեան շուրջ») .—

Անցեալում մենք յատուկ զեկուցումով յայտնել ենք ձեզ Սեւանի ջրաելեկտրակայանի կառուցման պատմութեան մի քանի մանրամասնութիւնները: Մէջբերել ենք մի շարք փաստեր, որոնք հաստատում էին այդ ձեռնարկին ոչ շահաբեր լինելը եւ բաց ենք արել այն հսկայական եւ անվերականգնելի կորուստը, որ հասցրեց մեր հայրենիքին կոմունիստական բռնապետութիւնը՝ այդ կայանի կառուցումով:

Իր ժամանակին հայ ժողովրդի հանրային կարծիքը ընդդիմացել էր այդ բարբարոս եւ ճշմարտօրէն գռեհիկ ծրագրի դէմ: Ի հարկէ, այդ ընդդիմութիւնը եղել էր այն ձեւով, ինչ ձեւով որ հնարաւոր է կոմունիստական բռնապետութեան տակ: Բայց յղփացած բռնապետութիւնը ոչ մի միջամտութիւն չի հանդուրժում, բռնապետութիւնը իրեն իրաւազօր է զգում անել այն, ինչ որ յարմար է գտնում: Նա իր գործերի ու ծրագրերի համար իրեն պատասխանատու չի զգում ոչ ոքի առջեւ: Բայց այդ, եթէ յանկարծ նրա գործերն ու ծրագրերը աղետալի հետեւանքներ ունենան, ապա այդպիսի պարագաների համար բռնապետութիւնը ունի տարիների ընթացքին փորձուած ուժեղ քարոզչական մեքենայ որ կարող է սքողել այդ բոլորը եւ ի հարկին գտնել, թէ որի վրայ պէտք է բարդել մեղքը:

Այդպիսի մի ողբերգա-կատակերգութիւն տեղի է ունենում ներկայիս Սեւանի ջրվէժի կառուցման շուրջ:

Ինչպէս արդէն գիտենք, համաձայն նախագիծ ծրագրի, Սեւանայ լճի ջուրը պիտի ապահովէր ջրաելեկտրակայանի աշխատանքը ամբողջ յիսուն տարուան ընթացքում: Բայց այժմ, երբ հիդրոկայանը բանում է, դեռ միայն յիսուն տոկոսով, ջրի կորուստը արդէն իսկ այնքան մեծ է, որ նա խուճապ է առաջ բերել:

Այդ հարցը շօշափուեց նաեւ Հայաստանի Կոմկուսի 18րդ համագումարում, ուր շատերի թւում ելոյթ էր ունեցել նաեւ Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի նախագահ Վ. Համբարձումեանը: Գիտնականը իր ելոյթով յիշեցնում էր այն ուշացած բժշկին, որ վերջին ճիգն էր թափում, որպէսզի գոնէ քիչ աւելի երկարաձգի արդէն կորստի մատնուած իր հարազատ էակին:

Համագումարը գտաւ նաեւ «քաւութեան նոխազը»: Ելոյթ ունեցողները մեղադրեցին մասնագէտ-շինարարներին, որ, իբր թէ, նրանց աննախատեսութեան պատճառով «տեղի է ունենում ջրի անվերականգնելի կորուստ»:

Բայց Հայաստանի կոմկուսի 18րդ համագումարը իրաւասու չէր նոյնիսկ այս զուտ ներքին-տնտեսական հարցը լուծել: Դրա փոխարէն Մոսկուայի կուսակցական 20րդ համագումարը տուեց իր կտրուկ պատասխանը. «վեցերորդ հնգամեակում աւարտել Սեւան-Հրազդան ջրվէժի կառուցումը :

Այժմ այդ հարցը կրկին քննարկւում է Խորհրդային Հայաստանի պետական մամուլի էջերում: Բայց այլեւս չեն խօսում յիսնամեայ երաշխաւորութեան մասին եւ կանխատեսօրէն գործածում են «բազմամեայ» առաձգական բառը, որովհետեւ լճին ջրերի նուազումը այս մի քանի տարիների ընթացքում իրենց յետեւում հեռու են թողել ծրագրով նախատեսուած նորմաները :

«Կոմունիստ» թերթը փորձում է հանգստացնել Հայաստանի հանրային կարծիքը, ըսելով թէ ներկայիս գործադրւում է Անդրկովկասի բոլոր էներգոսիստեմի միաւորումը, որի հետեւանքով, իբրեւ թէ, զգալապէս պիտի պակսի Սեւանայ լճի ջրի նուազումը :

Խնդիրը հետեւեալն է.— Ամրան եւ ձմրան ամիսում, երբ գետերի ջրերի անբաւականութեան պատճառով խստօրէն իջնում է ջրակայանների կարողութիւնը, Սեւանի հիդրոկայանը պիտի ապահովի այդ հանրապետութիւնների արդիւնաբերութիւնները ելեկտրոէներգիայով: Իսկ գարնան ամիսներում, երբ բոլոր գետերը յորդում են եւ բոլոր կայանների կարողութիւնները բարձրանում են, Սեւանայ լճի ջրի նուազումը պիտի պակսի :

Ահա միայն սրանով է, որ սփոփում է մեզ երեւանեան «Կոմունիստ» թերթը:

Հարց է ծագում, աւելի շահաբեր պիտի չլինէ՞ր շինել ջրամբարակներ այն գետերի մօտ, ուր գարնան ամիսներում կարելի կը լինէր ամբարել պէտք եղած չափով ջրի պաշար՝ ապահովելու համար Անդրկովկասի բոլոր հիդրոկայանների անխափան աշխատանքը: Այսպէս են անում աշխարհի բոլոր երկրներում: Մի քանի այդպիսի ջրամբարների կառուցումը՝ թէ ժամանակի եւ թէ միջոցների աւելի քիչ ծախս է պահանջում, քան մէկ Սեւանի ջրվէժը (կասկադ):

Եւ յետոյ, այդ ամբարակները պիտի լինէին յաւիտենական, այն ժամանակ, երբ Սեւանայ լճի ջրերի պահեստի քանակը սահմանափակ է :

Ինչպէս տեսնում էք, սիրելի հայրենակիցներ, Սեւանի հիդրոկայանի շինութիւնը ոչ միայն հասութաբեր չէ, այլեւ անհրաժեշտ մի պահանջ չէր: Սրա հետ միասին՝ այդ շինութեան իրագործումով երկիրը կորցնում է իր մի հատիկ լեռնային լիճը եւ ընտիր տեսակի ձկների արդիւնաբերութիւնը: Մեր հայրենիքի ներկայիս բարեբեր մի քանի շրջաններում նաեւ կլիմայական խիստ փոփոխութիւններ են տեղի ունենում : Ահա թէ ինչու, սիրելի հայրենակիցներ, Սեւան Հրազդանի կասկադի շինարարութիւնը մենք համարում ենք բարբարոսութիւն, ապիրատութիւն, կանխամտածեալ վնասարարութիւն:

Կ'անցնեն տարիներ, կ'իջնեն գեղեցիկ Սեւանի կապոյտ ջրերը՝ տանելով իրենց հետ այդ շրջանի կենդանութիւնն ու հմայքը, կենսատու լճի փոխարէն կը մնան տղմուտ եւ աւազ, անկենդան տարածութիւններ եւ Սեւանայ հիդրոկայանի անգործածութեան մատնուած կառուցումները՝ որպէս յաւիտենական յուշարձան կոմունիստական բռնապետութեան բարբարոսութիւնների :

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ երկօրեայ պտոյտէ մը կը վերադառնան :

— Որքան փոխուած կը գտամ ինքզինքս: Կարծես թէ աւելի թեթեւցած է մարմինս, կ'ըսէ կինը:

— Ես ալ փոխուած կը գտամ ինքզինքս, կը յարէ ամուսինը: Միայն թէ ես թեթեւութիւնը աւելի քսակիս մէջ կը զգամ :

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԱՐԱԲ ՁԻԱՒՈՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թուր, թուր, սպիտակաւորուն կուրծս:
Անգղեր, ճամբայ տուէք, ճամբայ :

Այն ատեն աչքովս շրջանն ըրի հորիզոնին. երբ թէ արեգակ ըլլայի, եւ շուրջս ոչ ոք տեսայ :

Հոս, մարդն երբեք արթնցուցած չէ նիրհած բնութիւնը: Հոս տարրերը հանդարտ կը մնան շուրջս՝ ինչպէս որ կենդանիները, առաջին անգամ գտնուած կղզիի մը մէջ, վախ չեն զգար մարդուն առաջին նայուածքներէն :

Բայց, ով Ալլահ, ես առաջին, ես միակ մարդը չե՞մ արդեօք այստեղ: Աւազէն հերձուած դաշտի մը մէջ կը տեսնեմ, որ զօրախումբ մը կը շողշողայ: Ճամբորդնե՞ր, թէ յելուզակներ են, որ դարանի մտած են անցորդի մը համար: Որքան ճերմակ են այս ձիաւորները եւ ինչ զարհուրելի սպիտակութիւն ունին անոնց նժոյգները: Կ'արշաւեն եւ չեն շարժիր իրենց տեղէն. կը պոռամ եւ պատասխան չեն տար :

Ո՛վ Ալլահ, գլխկներ են: Հին կարաւան մըն է, զոր հովը դուրս հանած է աւազներուն տակէն: Ուղտերու ոսկորներուն վրայ դիզուած են Արաբներու կմախքներ. այն ծակերուն մէջէն, ուր առենօք աչքեր գտնուած են, եւ մսաթափ ծնօտներէն աւազը կը հոսի եւ կ'ըսես սպառնալիք կը հծծէ.

— «Ո՞ւր կը սուրայ այս անմիտը. հեռուէն պիտի հանդիպի ուրականի»:

Կը սուրամ, կը սուրամ, ուրականներ, գլխկներ, ճամբայ տուէք, ճամբայ :

Ուրական մը, ահաւորագոյնն անոնցմէ, որոնք կը յուզեն Ափրիկէն, միայնակ կը շրջէր աւազէ ովկիանոսին վրայ. հեռուէն կը նշմարէ զիս, կը զարմանայ, կանգ կ'առնէ եւ, թաւալելով ինք իր վրայ, կ'ըսէ մտովի.

— Ո՞վ է փոքր եղբայրներուս մէջէն այս հովը, որ իր տխեղծ մարմնովը եւ իր գետնաքարշ թռիչքովը կը համարձակի այսպէս խիզախել մինչեւ իմ ժառանգական անապատներուս մէջ :

Կը մտնէ եւ կուգայ վրաս՝ շարժական բուրգի մը պէս: Տեսնելով որ մահկանացու մըն եմ ես եւ տեղի չեմ տար իրեն, կատաղութեամբ ոտքը գետին կը զարնէ եւ տակն ու վրայ կ'ընէ Արաբիոյ կէսը: Կը բռնէ զիս, ինչպէս անգղ մը պիտի բռնէր ճնճղուկ մը: Կը ծեծէ զիս՝ իր յորձանապտոյտ թեւերովը, կ'այրէ զիս իր հրակէզ շունչովը, կը նետէ զիս օդին մէջ եւ անգամ մըն ալ գետին կը զարնէ :

Վեր կը ցատկեմ եւ կը մարտնչիմ իրեն հետ. կը խորտակեմ իր յորձանքներուն հսկայական հանգոյցները: Կը պատռեմ, կը խածնեմ զայն. ակռաներուս տակ կը մանրեմ իր աւազէ մարմնին կտորները: Ուրականը կ'ուզէ խուսափիլ թեւերուս մէջէն՝ սիւնի ձեւով. չի կրնար ազատել ինքզինք եւ կը փշրուի ակօս-ակօս: Վար կ'իյնայ իր գլուխը, կը վերածուի փոշիի անձրեւի եւ իր հսկայական դիակը կը տարածուի ոտքերուս առջեւ՝ քաղաքի մը պարիսպին պէս :

Այն ատեն շունչ քաշեցի ես. վեր առի աչքերս եւ հպարտութեամբ սեւեռեցի աստղերուն. եւ բոլոր աստղերը կը սեւեռէին իրենց ոսկիէ աչքերը իմ վրայ, որովհետեւ անապատին մէջ ինծմէ զատ ուրիշ մէկը չէին տեսներ :

Ախ, որքան քաղցր է շնչել հոս լիաթոք: Կը շնչեմ ես ազատօրէն, լիալիր, լայնօրէն: Արաբիստանի ամբողջ օդը հազիւ կը բաւէ թոքերուս: Ախ, որքան քաղցր է նայիլ հոս աչքը կարածին չափ: Աչքերս լայն լայն կը բացուին, աւելի կը լուսաւորին, կը թափանցեն հորիզոնին սահմաններէն անդին: Ախ, որքան քաղցր է տարածել հոս բազուկերը՝ համարձակ, ազատօրէն, իրենց ամբողջ երկայնութեամբ: Ինծի կը թուի, թէ թեւերով պիտի գրկեմ ամբողջ տիեզերքը՝ արեւելքէն արեւմուտք: Մտածումս կը խոյանայ, նետի մը պէս, աւելի բարձրը, աւելի բարձրը, ալ աւելի բարձրը, մինչեւ երկինքի վիհը: Եւ ինչպէս որ մեղուն իր կեանքը կը թողէ խայթոցին հետ՝ երբ զայն կը մխէ, այնպէս ալ ես, իմ մտածումովս՝ հոգիս կը խորասուզեմ երկինքին մէջ:

ԱԴԱՄ ՄԻՑԿԻԵՒԻՉ

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մայիս 13ին, լեցուն սրահի մը առջեւ եւ Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցաւ Սիփան–Կոմիտաս երգչախումբին նոր համերգը, որուն մասին կրնանք անվերապահօրէն ըսել թէ, եղաւ իր ամէնէն յաջող համերգներէն մին։

Սիրողներէ կազմուած այդպիսի երգչախումբերու արժէքի կամ որակի գնահատման չափանիշը անշուշտ որոշ աստիճանի մը վրայ կը տարբերի անոնցմէ՝ որոնց համար խմբական երգեցողութեան արուեստը ոչ միայն օգտակար կամ հաճելի ու ազնուացուցիչ պարապում մըն է, այլեւ ասպարէզ մը ինչպէս ուրիշ ասպարէզներ։

Ըսենք միեւնոյն ատեն թէ սխալ պիտի ըլլար մեկնել այս տողերուն իմաստը իբրեւ լայն թոյլատուութիւն մը արուեստի կիրարկումին տեսակէտէն։ Մեր նպատակն է միայն շեշտել պարզապէս այս պարագան թէ, ներողամիտ ոգին որով դիմեցինք այդ օրը դէպի երգահանդէսի սրահը, պէտք չունեցաւ ընել մեծ զիջումներ հաշտուելու համար կացութեան մը հետ հակառակ մեր հաճոյքին՝ ընդհակառակն ի տես երգչախումբին վստահ կեցուածքին, եւ կատարումներուն մէջ իր ցոյց տուած որակին, մեր մէջ յառաջացած պահանջկոտ ոգին է որ արթնցաւ անոր հանդէպ, եւ այդ ոգին է որ յայտագրին վրայի առաջին երգին կատարումէն վերջ իսկ առաջնորդեց այլեւս մեր դատողութիւնը։

Այդպէսով է որ հասանք նաեւ այն եզրակացութեան թէ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը կատարած է անկասկած զգալի յառաջդիմութիւն մը եւ արժանի է ամէն խրախոյսի։ Իր երեւումը նոյն պայմաններուն մէջ մեր երգահանդէսներու բեմերուն վրայ, տարակոյս չկայ թէ հաճոյք պիտի պատճառէ միշտ մեր երաժշտասէր հասարակութեան։

Պ. Կարպիս Աֆրիկեան իբրեւ երգահան-խմբավար ունեցաւ այդ օրը նոյնպէս ընտիր ելոյթ մը։

Իբրեւ զգայուն արուեստագէտ, ցոյց տուաւ թէ ունի նաեւ թափանցող հեղինակութիւն մը ենթարկելու համար երգչախումբը անհրաժեշտ գեղարուեստական կարգապահութեան մը։

Իր վարելու կերպը, իր շարժումներուն փլասթիքէն ունի հաղորդականութիւն մը որ կ'արտայայտէ իր երաժշտի հոգին, որմէ կը ներշնչուի անտարակոյս նաեւ երգչախումբը։

Յայտագրին երկրորդ մասին մէջ երգչախումբին կ'ընկերանար նաեւ նուագախումբ մը։ Այդտեղ հաճոյքը ունեցանք ճանչնալու Պ. Աֆրիկեանը իբրեւ երգահան, թէ իր անձնական հեղինակութիւններուն, թէ ուրիշ երեք հայ հեղինակներու գործերուն նուագախումբի համար օրքեսթրասիոնի իր աշխատասիրութիւններուն մէջ։

Այդ ճիւղին մէջ երիտասարդ արուեստագէտին մինչեւ հիմա տիրացած արդիւնքները մեր մէջ այն համոզումը գոյացուցին թէ երգահանի արուեստին իր մերձեցումը տեղի կ'ունենայ արդէն շատ նպաստաւոր գետնի մը վրայ։

Թէ արուեստագէտի զգայնութեան, ներշնչումի ազատութեան եւ թէ իր ձեռք բերած թեքնիքին օգտագործման տեսակէտէն Պ. Աֆրիկեան կը գտնուի այնպիսի դիրքի մը վրայ ուրկէ այլեւս աշխատանքը եւ փորձառութիւնը զինքը կրնան միայն դէպի աւելի փայլուն ապագայ մը առաջնորդել, հետեւաբար հայ երաժշտութիւնը կրնայ նաեւ ակնկալել իրմէ աւելի գեղեցիկ եւ պարունակալից գործեր։

Նուագահանդէսէն վերջ իրեն հետ մեր ունեցած մէկ տեսակցութիւնը առիթը տուաւ միշտ մօտէն ծանօթանալու նաեւ իր գեղարուեստական ըմբռնումներուն, իր ստեղծագործական ուղղութեան եւն., որոնք մեծապէս նպաստեցին մեր մէջ այդ համոզումներուն ամրապնդումին։

Այդ օրը, ինչպէս միշտ, անգամ մըն ալ մեծ հաճոյքով ունկնդրեցինք զգայուն եւ շնորհալի երգչուհի Օր. Աստղիկ Առաքելեանը իբրեւ մեներգու Արտաշէս Աշճաարեանի եւ Գուրգէն Ալեմշահի սիրուն գործերուն մէջ։ Իր երգեցողութեան կ'ընկերանար, դաշնակի վրայ, Պ. Կ. Աֆրիկեան։

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը այլեւս գտած ըլլալ կը թուի իր վարիչը յանձին Պ. Կ. Աֆրիկեանի եւ այդ համագործակցութենէն անշուշտ շատ բան կարելի է ակնկալել։ Մ. Ն.

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ, ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ (1956, Մայիս 13, Սալ Կաւօ)

ՓՐՈՖ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մայիս 15ին Սալ Տրպայի մէջ տեղի ունեցաւ յարգանքի երեկոյ մը փրոֆ. Կ. Աղաջանեանի յիշատակին, նախագահութեամբ Տք. Արամ Ճէնճեանի եւ ռուս Բժշկական Միութեան ներկայացուցիչ Տոքթ. Սիմքոֆի, որ բացումը կատարեց ոգեկոչելով հանգուցեալին կեանքը եւ գործը։

Հիւանդանոցներու բժիշկ՝ Տոքթ. Կաչկել խօսք առնելով բացատրեց փրոֆ. Աղաջանեանի գիտական գործերը Ջղաբանութեան մէջ եւ իր բերած տուրքը այդ ճիւղին ներկայ աշխատանքներուն մէջ։

Խօսք առին նաեւ Տոքթ. Վահրամ Ջիլինկիրեան, Պ. Ռուբէն Թաղէոսեան եւ Տոքթ. Հայկ Գալճեան, բոլորն ալ ներկայացնելով փրոֆ. Աղաջանեանի կեանքը եւ գործը իբրեւ բժիշկ, իբրեւ մարդ եւ հայրենասէր։ Տոքթ. Գալճեան յիշեց փրոֆէսէօրին օժանդակութիւնը Միսաք Թորլաքեանի դատավարութեան ատեն։

ՅԱՊԱՂԱԾ ...

Նոր ստացանք երկու թղթակցութիւններ, մէկը՝ Կարտանէն, միւսը՝ Մարսէյլէն։ Առաջինը կը նկարագրէ Ապրիլ 11–24ի ողահանդէսը, որ տեղի ունեցած է ապրիլ 29ին, նախաձեռնութեամբ առաքելական եւ աւետարանական եկեղեցիներու։ Առաւօտ հոգեհանգիստ կատարուած է, կէսօրէն վերջն ալ բաց ողահանդէսը, «Գեղունի» սրահին մէջ, նախագահութեամբ Հայկազուն քհնյ.ի։ Այս առթիւ երգած են Պիվէնի եւ Կարտանի դպրոցներուն աշակերտները։ Տեղի ունեցած են նաեւ արտասանութիւններ։ Ճառեր խօսած են ընկեր Աստուր Բէօսէեան (Հ. Յ. Դ.), վեր. Յ. Հէլվաճեան։ Բառաձայն երգած է հայ աւետարանականներու խառն խումբը։

Երկրորդ նամակը նկարագրութիւնն է Բարեգործականի յիսնամեակի տօնակատարութեան, որ տեղի ունեցած է Մայիս 6ին, «Քափիթօլ»ի սրահին մէջ։ Բանախօսութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով։ Կը նախագահէր Պ. Վ. Սահաթճեան։ Խօսք առած է նաեւ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, ջերմապէս գնահատելով Բարեգործականի դերը պատապահպանման պայքարին մէջ։ Հանդէսին կը մասնակցէր «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի։

Կէս օրէն ետք տեղի ունեցած է կոչունք՝ Օթէլ տը լա Փլամ ի մէջ, մասնակցութեամբ երկու հարիւր սեղանակիցներու։ Խօսք առած են Սերովբէ եպիսկ., Կեդր. վարչութեան փոխ ատենապետ բժ. Ա. Պէօյիւքեան եւն., ընդամէնը 14 կոչնակներ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Էլմասեան երեւակը (երկու քոյր, մէկ եղբայր) որ ծանօթ է Լիբանանի մէջ իր ինքնատիպ արուեստով, շատ գեղեցիկ պուպրիկներ ցուցադրած է Փարիզի Տօնավաճառին Լիբանանեան բաժնին մէջ։ Էլմասեաններուն նուրբ աշխատանքը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է բոլոր այցելուներու մօտ։ Յունիս 1էն 10 Ֆրանքօ-Լիբանանեան տան մէջ (15 ռիւ տ'Իւլմ, Պանթէօն) տեղի պիտի ունենայ ցուցահանդէս մը մաքէթներու եւ պուպրիկներու։ Բոլոր արուեստագէտները առիթը պիտի ունենան գնահատելու Էլմասեաններու տաղանդը եւ ճաշակը։

ԵՂԻԱՅԵԱՆ հիմնադրամէն կ'օգտուին 47 սան եւ սանուհիներ որոնց 26ը Գահիրէի մէջ, քանիը Աղեքսանդրիա եւ մէկը Փարիզ։ Այս սաները կ'ուսանին զանազան հաստատութեանց մէջ։ Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է զբաղելու համար այս սաներով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

12.— ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Լուռ է գետը — Արածանին
Ուշիկ հոսով է հոսում.
Ու նրհանգի ծանր քունը
Չը վրդովէ իւր խորքում։

Լուռ է անտառ, ոչ մի տերեւ
Չէ սօսափում, չէ շարժւում,
Ջի Պարիկը նինջ է ննջում
Իւր մամռապատ անձաւում։

Լո՛ւռ է երկինք, լո՛ւռ է գետինք —
Ամենուրեք լռութիւն.
Խաղաղական քաղցր քնով
Քնած է ողջ բնութիւն։

Բայց Աստղօնից լեռան վրայ
Դեռ հսկում է դիցուհին,
Քուն կամ հանգիստ մօտ չեն գալիս
Նրա կարօտ աչքերին։

Նա տանջւում է իւր անկողնում,
Անկողնումը լուսապատ,
Եւ տարփալի հուր - աչերը
Յառած են դէպ Աշտիշատ։

Ահա՛ Տարօն սասանուեցաւ,
Սասանուեցաւ, դղրդաց,
Ամպրոպային ահեղ թնդմամբ
Լեռն ու անտառ որոտաց։

Այդ հսկան է — շէկ Վահագնը —
Հսկայական ընթացքով
Տատանում է երկինք, գետինք,
Տատանում է լեռ ու ծով։

Բայց Դիցուհու զողտրիկ սիրտը
Անուշ դողով դողդողաց,
Երբ Դիւցազնի մերձենալը
Իւր ամրոցին նա զգաց։

Կրկին տիրեց լռութիւնը —
Խորհրդաւո՛ր լռութիւն,
Նա Դիւցազնին հանգիստ տուեց,
Հանգիստ տուեց իւր գրկում։

13.— ՀԱՆԴԱՄԱՆՔՆԵՐԸ ԲԱՐԴԻՒՈՒՄ ԵՆ

Ճաշը վերջանալուց յետոյ, հիւրերը կրկին հաւաքուեցան դահլիճը։ Այստեղ պատրաստած էին նրանց համար զանազան օշարակներ եւ զանազան զովացուցիչ ըմպելիքներ գինու տապը մարելու համար։ Սպասաւորները անդադար երեւում էին անում, իսկ դռների մօտ անշարժ կանգնած էին թէ Սահակի, եւ թէ Մեսրոպի զինուած թիկնապահները։ Մամիկոնեան տիկինը այժմ աւելի ուրախ էր եւ աւելի սիրալիր քնքշութեամբ զուրգուրում էր իւր հիւրերին։ Նա մինչեւ անգամ խօսում էր, ծիծաղում էր Մեսրոպի հետ, որի վրայ առաջ առանձին ուշադրութիւն չէր դարձնում, համարելով նրան «մի փոքրիկ ազնուական», որ իւր անշուք ամրոցի կտուրից կարող էր տեսնել իւր կալուածների բոլոր սահմանները։

Ներսէհի Արբակը հէնց ճաշը վերջանալուց յետոյ, իսկոյն աննկատելի կերպով անյայտացաւ։ Սամուէլը դեռ եւս գտնւում էր իւր առաջուայ մռայլ տրամադրութեան մէջ։ Եթէ հիւրերի ներկայութիւնը չլինէր, նա եւս իւր դայեակի նման, կը թողնէր եւ կը հեռանար իւր սենեակը, մի փոքր հանգստութիւն տալու բորբոքուած սրտին։ Նա նստած էր դահլիճի մի հեռաւոր բազմոցի վրայ եւ, գլուխը խոնարհեցրած յենարանի վրայ, կարծես թէ ննջում էր։ Բայց այդ ծանրացած գլուխը սարսափելի խռովութեան մէջ էր։ Առանց նրա կամքը հարցնելու, գինու ազմկալի բաժակներով նրա համար բարի ճանապարհ մաղթեցին։ Նա պիտի գնար զինուորելու իւր հօրը. նա պիտի գնար ընդունելու հայրենիքի դաւաճանին .... Բայց ի՞նչ սրտով գնար, ի՞նչպէս ընդունէր... Այդ դառն, յուսահատական մտքերը ալեկոծում էին նրան։

Տիկինը, շարունակելով իւր անպատ հարցափորձը, դարձաւ դէպի Սահակը, հարցնելով թէ ինչպէս գտաւ նա իւր հայրենական կալուածքները։

— Ոչ բոլորովին գոհացուցիչ դրութեան մէջ, քեռակին, — պատասխանեց Սահակը, փոքր ինչ շփոթուելով այդ անակնկալ հարցից։ — Քեզ յայտնի են մեր գործակալների անպիտանութիւնները, թէ ինչպէս օգուտ քաղել գիտեն յարմար դէպքերից։ Հօրս հետ պատահած դժբախտութիւնից յետոյ, նրանցից ոմանք, համարեա իրանց տէր կարծելով իրանց կառավարութեանը յանձնուած կալուածքներին, մինչեւ անգամ զլացան արդիւնքները իւր ժամանակին հասցնել։ Մեծ աշխատութիւններ էին հարկաւոր մինչեւ այդ բոլոր անկարգութիւնները կը հեռացնէի եւ գործերը կարգի կը դնէի։

Պարթեւը խօսքերի մէջ չբռնուեցաւ։ Փորձիչը առաջարկեց մի այլ հարց.

— Դարձեալ գոհութիւն Աստուծոյ, որ կարողացել ես փոքր ի շատէ կարգի դնել։ Հիմա պէտք է քեռիներիդ տանը հանգստանաս եւ նրանց ուրախութիւն պատճառես, սիրելի Սահակ։

— Շատ կը ցանկանայի, սիրելի քեռակին, բայց ցաւում եմ, որ մի օրից աւել մնալ չեմ կարող։ Սաստիկ շտապում եմ։

— Ինչո՞ւ, գոնէ պէտք է մնաս մինչեւ Սամուէլի հօր գալը. դու գիտե՞ս, թէ որքան կ'ուրախանայ նա, երբ քեզ այստեղ կը տեսնէ։

— Բայց մեր տանը մեծ անհամբերութեամբ սպասում են իմ վերադարձին։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

5. Երկու կառավարութիւնները բոլոր միջոցներով պիտի քաջալերեն առեւտրական փոխանակութեանց ընդլայնումը: Անոնք համաձայնած են երկարատեւ պայմանագիր մը կնքելու տարուէ տարի զարկ տալով արտադրութեանց փոխանակութեան: Այս պայմանագրի մասին բանակցութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի մէջ, յառաջիկայ Սեպտեմբերին, որպէսզի կարելի ըլլայ եռամեայ պայմանագիրը գործադրել 1957 յունուար 1էն: Խորհրդային վարիչները յայտարարեցին թէ երբ սահմանափակումը եւ խտրութիւնը վերնան, Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան առեւտուրը կրնայ երեք չորս անգամ աւելնալ, բաղդատելով 1955ի հետ: Երկու կառավարութիւնները համաձայնութիւն մը կնքեցին, նաւարկութեան գիծ մը հաստատելու համար ֆրանսական նաւահանգիստներուն եւ Պալթիկի խորհրդային նաւահանգիստներուն միջեւ:

6. Երկու կառավարութիւնները համաձայն են զարկ տալու մշակութային, գիտական եւ արհեստագիտական փոխանակութեանց: Ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ է խումբ մը խորհրդային գիտնականներ եւ ճարտարագէտներ հրաւիրելու, որպէսզի այցելեն Ֆրանսայի հիւլէական հաստատութիւնը: Համաձայնութիւն գոյացած է քաջալերելու դպրոցական դասագիրքերու եւ նիւթերու փոխանակութիւնը, Խ. Միութեան պարախումբերու եւ մեծ թատրոններու ներկայացումները Ֆրանսայի մէջ, աւելի սերտ կապեր հաստատելու անթելի եւ հեռատեսիլի հաղորդումներու միջեւ, ընթերցասրահներ հաստատելու փոխադարձաբար՝ գրական, գիտական եւ արհեստագիտական գիրքերով, եւն.:

Զեկոյցը անորոշ հատուած մը կը պարունակէ Ալժերիոյ մասին ալ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Խ. Միութեան նախարարները յոյս կը յայտնեն թէ ֆրանսական կառավարութիւնը առաջնորդուելով ազատամիտ ոգիէ մը, պիտի կրնայ լուծում մը գտնել ալժերիական հարցին»:

Խ. Միութիւնը ստիպողական չի գտներ Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՓԱԽՑՈՒՍԱԾ» գաղտնիքներու դատավարութեան վճիռները տրուեցան շաբաթ օր: Անպարտ արձակուեցան լրագրող Պարանէս եւ Ազգ. պաշտպանութեան Գերագոյն Խորհուրդին ընդհ. քարտուղարը, Ժան Մոնս: Այս վերջինին օգնականներէն Ռոժէ Լապրիւս դատապարտուեցաւ վեց, Ռընէ Թուրփէն՝ չորս տարի բանտարկութեան: Դատավարութիւնը տեւած էր 52 օր, պաշտպանողականները տեւեցին 17 ժամ, զինուորական ատեանին խորհրդակցութիւնը՝ 3 ժամ:

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ արտաքսուեցաւ Անգարայի խորհրդային դեսպանատան զինուորական կցորդին օգնականը, գնդ. Նիքոլա Իչենքօ, այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած էր զինուորական գաղտնիքներ կորզել Թուրք սպայէ մը:

ՋՐԱԾԻՆ ռումբի փորձը, որ յետաձգուած էր տասն անգամ, տեղի ունեցաւ Մայիս 21ին: Առաջին անգամ էր որ Ամերիկացիները այս փորձը կատարեցին օդէն արձակելով: Ցարդ գետնէն կ'արձակէին: Ռումբը նետուեցաւ երեք հազար մեթր բարձրութենէ մը, արեւածագի մը տպաւորութիւնը գործելով: Ետքը կարմիր կէտեր երեւցան 15-20.000 մեթր բարձրութեամբ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալով Թագաւորին հետ:

ՓԱՐԻԶԻ Տօնավաճառը փակուեցաւ երկուշաբթի օր: Այցելուներու թիւը չորս միլիոնը անցած էր այս տարի: Վերջին պահուն հրդեհ մը ծագեցաւ, ոչնչացնելով 76 վաճառասեղաններ: Վնասը՝ 150 միլիոն ֆրանք:

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉ.— 1956/1ի զօրագասէն 25.000 զինուորներ Ալժերիա պիտի ղրկուին մինչեւ 15 օր:

ՊԵՏԱԿԱՆ փոխառութիւն մը հրապարակ հանուեցաւ երէկ, հինգ առհարիւր տոկոսով:

200 ՀՈԳԻ փախան Քազապլանքայի բանտէն:

ԳԱՂՏՆԻ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐ մը գողցուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Թուղթը մանրամասն տեղեկութիւններ կը պարունակէր ամերիկեան օդանաւային բոլոր խարիսխներու մասին, ամբողջ աշխարհի մէջ: Գողերը չեն ձերբակալուած:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ:

Փլաս Սէն Սիւլփիս, մեթրօ Սէն Սիւլփիս

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին:

Կը մասնակցին՝ Օր. Սիրանոյշ Տէր Կոմսեան, երգ, (Լիոնի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Աւետիս Քիւփէլեան:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Պանճօ Բաշեանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր: Մինչեւ առաւօտ:

Orchestre GEORGES CLEMENT

Խօսնակ Գ. Ամիրայեան:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 250 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի մօտ, Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները, Պէլվիլի մէջ ճաշարան Արթիւր: Իսկ հանդէսին օրը կիշէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց:

Կը նախագահէ Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ:

Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻ

2 Յունիս շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս:

Կը նախագահէ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— 2 Յունիս, շաբաթ գիշեր

ՇԱՒԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Պ. ՉՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— 26 Մայիս շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 3 Յունիս Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՏԷՍԻՆ.— 27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Պ. Գր. Ճիմճեան պիտի տայ շատ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը, «Կրակն ու Ջուրը», այս չորեքշաբթի ժամը 9ին Քաֆէ Քառէի սրահը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվառ Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, երիտասարդ Շնորհք Օհանեանի կսկծալի մահուան առթիւ.—

Պ. Պետրոս Սահակեան 500 ֆ. Ազգ. դպրոցին եւ 500 ֆ. Կ. Խաչին, Պ. Գրիգոր Քէնաքեան 1500 ֆր. Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին, Արծիւ Մարզական Միութիւնը 1000 ֆր. Ազգ. դպրոցին, Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի «Խաժակեան» խումբը 500 ֆր. դպրոցին, Պ. Ղազար Կուլեան 500 ֆր. դպրոցին եւ 500 ֆր. Մուրատ Ուսումնասիրացին, Պ. Պարոյր Պօկասեան 500 ֆր. Մուրատ Ուսումնասիրացին:

Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Ֆր. Կ. Խաչի նուիրուած գումարները ստանալ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութենէն:

Այս առթիւ մեր խորին ցաւակցութիւնները Այրի Տիկին Սաթենիկ Օհանեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հայկազեան վարժարանի տարեկան հանդէսը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Ինիոն Քոլէթիէնի սրահին մէջ, 14 ռիւ տը Թրէվիզ:

Նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Եւրոպայի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Գիշերային եւ ցերեկեայ դասընթացքներու աշակերտութեան կողմէ կը բեմադրուին պատմական եւ Հայաստանը խորհրդանշող պատկերներ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայ կեանքէ կատակերգութիւն մը:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 27 Մայիս, երեկոյեան ժամը 5.30ին հայկական ծէսով, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Ֆրանսուա տը Սալ եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ամփէռ, մէթրօ Վակրամ:

Մասնակցութեամբ Ս. Խաչի երգչախումբին: Կը պատարագէ ԱԴԱՄԵԱՆ վարդապետ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բէօզէեան եւ զաւակը՝ Հրանտ Բէօզէեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի առաւօտ (Մայիս 27) Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն եւ հօր Վահրամ Բէօզէեանի եւ իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր Զարեհ Շահինեանի:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՊՏՈՅՏ ՕԹՈՔԱՐՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կավարենց» մասնաճիւղի կողմէ, Կիրակի 3 Յունիս.

FONTAINEBLEAU

Մեկնում Առնուվիլէն ժամը 7,30ին: Փարիզէն մեկնողներուն ժամադրութիւն ժամը 8,30ին Մէթրօ Փլաս տ'Իթալի:

Տեղերը ապահովել հեռախօսելով Նիկողոսեանի 446 Կօնէս եւ Ալթունեանի, 571 Կօնէս:

Երթուդարձ 600 ֆրանք:

ՍՏԱՑԱՆՔ

LA CONCUBINE, poème héroïque de Daniel Varoujan. Traduit de l'arménien par Jean Minassian. Editions de l'Union d'Entraide Franco-Arménienne. Paris 1955.

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա: 1. Զեկուցում պատգամաւորի: 2. Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Օդափոխութեան կայանի համար դիմումները կատարել օր առաջ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պասմաճեանէ 2000 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, իր աներձագին՝ Սուրէն Յակոբեանի մահուան առթիւ:

*** Մասնաճիւղի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի ծնողքներէ անմիջապէս արձանագրել իրենց պզտիկները: Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.— Մարսէյլ քաղաք 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան, ամէն հինգշաբթի առաւօտ 9էն 12 եւ վարչութեան անդամուհիներուն մօտ՝ Պոմոն Տիկին Եօթնեղբայրեանին, Պուլվար Օտտօ Տիկին Արմաղանեանին, Սէն-Լու Տիկ. Քէքէեանի, Սէն Ժերոմ Տիկ. Ա. Աւտօեանի:

ՎՐԻՊԱԿ.— Ճարտարապետ Սարգիս Խորայէլեանի Մայիս 20ի հոգեհանգստի ազդը փոխանակ հինգշաբթի եւ շաբաթ հրատարակուելու, կիրակի օրուան թիւին մէջ միայն ծանուցուած է, թիւրիմացութեամբ:

9 ՅՈՒՆԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Salle GAVEAU

45 Rue la Boetie

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ՍԻՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

Առաջին ունկնդրութիւն

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

5րդ համանուագին «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի:

Մասնակցութեամբ Օրքէսթրը Փատըլուի եւ դաշնակահարուհի ՏԻԿԻՆ ՎԵՐՈՆԻԿ ՎԱՆԼՈՎ ՃԻՆՃԵԱՆԻ, ղեկավարութեամբ հեղինակին:

Կ'երգէ Նայիրի երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵՍԱՆՊԷԿԵԱՆԻ:

Մուտք 200էն 600 ֆրանք:

Տոմսերու համար դիմել հետեւեալ վայրերը.— Նայիրի երգչախումբ 32 ռիւ Թրէվիզ, Պ. Օ. Պօյաճեան 83 ռիւ տ'Ապուքիր, Պ. Իչքալացեան 9 ռիւ Ժուֆրուա, Գրատուն Պարսամեան 46 ռիւ Ռիշէ, Տիւռան 4 Փլաս տը լա Մատըլէն, Սալ Կաւօ 45 ռիւ Լա Պօէսի:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 24 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7585 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3396

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ԱԼ ՍԻՐԻՇ ԶՕՐԱԿՈՉ

Երկու տարի առաջ, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ կառավարութիւնը հաւաքական կոչ մը կ'ուղղէին երիտասարդութեան, որպէսզի 300.000 կամաւորներ ճարէ, մշակելու համար կեդրոնական եւ ծայրագոյն Ասիոյ «խամ ու խոպան» հողերը:

Հազարաւոր մասնագէտներ կամ հասարակ բանուորներ արձանագրուեցան, իբրեւ թէ իրենց յօժար կամքով, ու քշուեցան դէպի Ղազախիստան, Ուզպեկիստան եւ Սիպերիա:

Օրէնքը գործադրելի էր բոլոր 16 հանրապետութեանց համար, ինչպէս Մոսկուայէն արձակուած որեւէ հրաման:

Եւ մեր հայրենիքն ալ իր բաժինն ունեցաւ այս նոր զօրակոչին մէջ:

Նախ հարիւրներով կը հաշուէին հայ «կամաւորներ»ուն թիւը: Յետոյ ըսին թէ մինչեւ տասը հազարի հասած էր:

Ամէն պարագայի մէջ, Հայաստանն ալ ետ չմնաց կատարուած զոհողութեանմէջ:

Այս նոր՝ արշաւին ուժ տալու համար, պարբերաբար երկիր կը վերադառնէին քանի մը «կամաւորներ», որպէսզի պատմեն իրենց տեսած առաւելութիւնները եւ ուրիշներ ալ ոգեւորուին:

Այսպէս, Հայաստանն ալ ունեցաւ իր հրճուն քարոզիչները:

Անցեալ յունուար 20ին, սովխոզներու նախարարը, Բենեդիկտով, զեկուցում տալով Մոսկուայի մէջ գումարուած ժողովի մը առթիւ, կ'ըսէր թէ 300.000 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ գացած մշակած են Ղազախստանի, Ուրալի, Սիպերիոյ եւ ուրիշ երկիրներու խամ եւ խոպան հողերը:

Իսկ Երիտ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Շելեպին, կը վկայէր թէ «մէկ միլիոնէ աւելի պատանիներ եւ աղջիկներ դիմում կատարեցին, խնդրելով իրենց ուղարկել խոպան հողերը». (Սով. Հայաստան, 21 Յունուար):

Արդ, Մայիս 19ին Կեդր. Կոմիտէն եւ կառավարութիւնը նոր կոչ մը հրատարակեցին երիտասարդութեան, հրաւիրելով 400.000էն մինչեւ հինգ հարիւր հազար կամաւորներ ճարել 1956 եւ 1957 տարիներուն համար, մշակելու համար հիւսիսային եւ արեւելեան շրջաններու, ինչպէս եւ Դոնեցի հովիտին բնական հարստութիւնները:

Այս կոչին ենթակայ են նաեւ բանակէն արձակուած եւ իրենց տուները վերադարձած զինուորները:

Ուրեմն, արշաւը կը շարունակուի: Եթէ նախապէս աւելի քան մէկ միլիոն պատանիներ եւ աղջիկներ դիմում կատարած էին, ինչո՞ւ նոր կոչ մը ուղղեցին: Եւ ինչո՞ւ Խրուշչեւ ալ շռայլաբան ճառ մը կ'արտասանէր, պարզելով Սիպերիոյ եւ Ղազախստանի «հրապոյրները»:

Մինչդեռ, Մոսկուայի թերթերն անգամ պերճախօս մերկացումներ կատարեցին, նկարագրելով տեղաւորման եւ պարենաւորման դժուարութիւնները:

Եւ ահա նոր «կամաւորներ» կը հաւաքեն, մինչեւ կէս միլիոն, ձմեռը ցուրտէն սառելու եւ ամառը տաքէն խանձելու համար, խամ եւ խոպան դաշտերու վրայ:

Անշուշտ Հայաստանի Կոմկուսն ու Կոմսոմոլն ալ տասը կտոր պիտի ըլլան, կարելի եղածին չափ շատ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ արձանագրելու եւ դէպի Սիպերիա կամ Ղազախստան ուղարկելու համար, սրտառուչ կոչերով եւ «դհոլ - զուռնա»յով ...

Կը տեսնէք որ ամէն պատուութիւն եւ հաւասարութիւն կը վայելենք, «սոցիալիզմ կառուցելու համար»:

Այս ալ խամ եւ խոպան զօրակոչ ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ԳԱՆԳԱՏՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս, Մայիս 22ին կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ իր շաբաթական ասուլիսին առթիւ, միջազգային կացութեան եւ մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մասին: Ահաւասիկ ամփոփումը.—

1. Խ. Միութիւնը ծանուցանելով թէ 1.200.000 զինուորներ պիտի արձակէ, անշուշտ կ'ուզէր դժուարութիւններ պատճառել արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան, որուն վերազինման ծրագիրը կը քննուի խորհրդարանին կողմէ: Կրնայ ըլլալ նաեւ որ Կրեմլին այդ որոշումը տուած է — եւ չկայ ապացոյց մը թէ պիտի գործադրէ — վասն զի Խ. Միութիւնը բանուորի նեղութիւն կը կրէ ճարտարարուեստութեան եւ հողագործութեան մէջ: Նախարարը այս առթիւ վճռապէս հերքեց այն լուրը թէ Պ. Խրուշչեւ Լոնտոնի մէջ յայտնած է Պ. Սթեսընի թէ պիտի կրճատէն Խ. Միութեան զինեալ ուժերը:

2. Եգիպտոս եւ Չինաստան.— Պ. Տըլլըս ցաւ յայտնեց որ Եգիպտոս որոշած է ճանչնալ Համայնավար Չինաստանը: «Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը համակրանք ունի գնդ. Նասրի հանդէպ, գոնէ իր քաղաքականութեան համար որ կը ձգտի ապահովել իր երկրին ամբողջական անկախութիւնը, բայց դատապարտելի կը գտնէ որեւէ որոշում որ կը ծառայէ Խ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի շահերուն: Գալով Ասուանի ամբարտակին շինութեան ծախքերուն, Մ. Նահանգները պիտի չմտածեն, եթէ Եգիպտոս ընդունի Խ. Միութեան առաջարկած գումարները»:

3. Միջին Արեւելք.— Պ. Տըլլըսի կարծիքով, ժամանակը եկած չէ որ Ազգային Ժողովին ընդհ. քարտուղարը երկրորդ քննութիւն մը կատարէ այդ շրջանին մէջ: «Չկայ որ եւ է ապացոյց որ հաստատէ թէ Խ. Միութիւնը գործքի պիտի վերածէ անգլեւխորհրդ. զեկոյցով յայտնած մտադրութիւնները՝ նպաստելու համար խաղաղութեան պահպանման՝ Միջին Արեւելքի մէջ:

Անգլիոյ եւ կարմիր Չինաստանի միջեւ կատարուած առեւտուրի մասին ալ խօսելով, նախարարը «անբնական» բան մը չգտաւ, դիտել տալով թէ ծախուած ապրանքները ռազմագիտական արժէք չունին:

× Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը որոշեց մէկ միլիառ տոլար զեղչել արտասահմանի համար նախատեսուած վարկերէն: Այզընհաուըր կը պահանջէ չորս միլիառ 900.000 տոլար: Կրճատումը քուէարկուեցաւ 11ի դէմ 18 ձայնով: Յանձնաժողովը դիտել կուտայ թէ կառավարութիւնը բաւարար գումարներ ունի առնուազն յառաջիկայ երկու տարիներուն համար: Կրճատումը վերջնական չէ, քանի որ նորէն պիտի քննուի երեսփ. ժողովին եւ ծերակոյտին կողմէ:

ԵԼՄՏԱՅՈՅՑԻ տեղեկաբերը, Պ. Լէն-Հարտ (ընկերվարական) շատ ծանր գտնելով երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը, կ'առաջարկէ բարենորոգումներ կատարել սախողաբար: Կ'ըսէ թէ վտանգուած է տնտեսական բարգաւաճումը, թէ գիները կը բարձրանան եւայլն:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«ՓՐԿԵՑԷՔ ՄԵԶ», Կ'ԱՂԱՂԱԿԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ ԳԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐԸ

Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Քրիսթիան Փինօ, Երեւան հասաւ երեքշաբթի, 22 Մայիս: Այս առթիւ փարիզեան թերթերու թղթակիցները կը հաղորդեն հետեւեալ տեղեկութիւնները, խորհրդածութիւնը ձգելով ընթերցողին.—

«Փառի Փրէս»ի թղթակիցը, Ռընէ Տապենոս (Երեւանէն).

— «Փրկեցէ՛ք մեզ, փրկեցէ՛ք մեզ: Կ'ուզենք մեկնիլ: Կեցցէ՛ Ֆրանսա»:

Այս վրդովիչ աղաղակներով էր որ Հայաստանի Ֆրանսացիները (Ֆրանսահպատակ) ողջունեցին Պ. Փինօն Երեւանի մէջ, այսօր ժամը 14.30ին, ցոյցի մը ընթացքին որուն եղերական ուժգնութիւնը արցունքներ կը խլէր: Բայց եւ այնպէս Ֆրանսայի հանդէպ սիրով սիրոյ այս ցոյցը կատարուեցաւ առանց դէպքի: Խորհրդային ոստիկանութիւնը փորձեց զսպել բազմութիւնը եւ ոչ թէ ամարդօրէն վարուիլ:

Ելեկտրականացած՝ այս արգիլեալ շրջանին մէջ տեսնելով Ֆրանսական կառավարութեան մէկ պատուիրակութիւնը, քանի մը տասնեակ անձեր, որոնք անոր ժամանման կը սպասէին առտուան ժամը 8էն ի վեր, թափեցան Պ. Փինոյի առջեւ: Արտասուալից կիներ նետուեցան նախարարին թեւերուն մէջ, պատմելով իրենց ֆիզիքական եւ բարոյական տառապանքը, երիտասարդներ փորձեցին ձեռք երկարել եւ անոր զգեստներուն քսուիլ: Պ. Փինօ, խորապէս յուզուած, բայց երեւութապէս զարմացած՝ շարժումին խորութենէն, խոստացաւ օգնել իրենց եւ քանի մը մխիթարական խօսքեր ուղղեց:

Ցոյցը տեւեց իբր տասը վայրկեան: Աւելի առաջ նոյնքան սրտաշարժ ցոյց մը տեղի ունեցած էր, երբ, երեք քառորդ ժամ առաջ, Ֆրանսացի լրագրողները մեկնած էին օդակայանին յարակից շէնքէն:

Նոր չէ ամուսնութեամբ կամ ազգականութեամբ Ֆրանսացիներու խնամի դարձած Հայերու խնդիրը: Եւ աւելի ծանրացած է 20-25 վաւերական Ֆրանսացիներու ներկայութեամբ: Մէկը Կրընոպլ ծնած է:

Այս Ֆրանսացիները Հայաստանի մէջ փակուած են տարիներէ ի վեր: Փարիզ կը բանակցի, զանոնք վերադարձնելու համար: Մեր առջեւ պարզուած տեսարանները այնքան յուզում եւ վրդովում կը յայտնէին որ, կրնան փութացնել բանակցութիւնները:

«ՖՐԱՆՍԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒՑԷՔ ՄԵԶ»

«Լը Թան տը Փառի» օրաթերթին երկու թղթակիցները, Ժան Սոնիէն եւ Ժորժ Փանշընիէ կը հեռագրեն հետեւեալ խորագիրներով,— «Ֆրանսա վերադարձուցէք մեզ, կ'աղաղակեն Հայերը».—

Երեւան, Հայաստանի մայրաքաղաքը որ 400.000 բնակիչ ունի, եղերական պահեր ապրեցաւ այսօր: Պ. Փինոյի ժամանումը արտակարգ ցոյցի մը առիթ եղաւ այն Հայերուն համար որոնք Ֆրանսայէն հայրենիք վերադարձած են տասը տարի առաջ:

Հարիւր յիսուն կիներ, որոնց մեծ մասը կը սպասէր առտուան ժամը 8էն ի վեր, խզեցին ոստիկանական պատուարը, երբ Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը դուրս ելաւ օդակայանէն: Ժամը 16.30 էր, տեղական ժամով: Մինչ ոմանք «Մարսէյյէզ»ը կ'երգէին, ուրիշներ «կեցցէ՛ Ֆրանսա» կ'աղաղակէին եւ կը թախանձէին Պ. Փինոյին որ միջամտէ, որպէսզի կարենան հեռանալ Խ. Միութենէն:

Քաղաքին մէջ Ֆրանսացի լրագրողները իրենց կարգին պաշարուեցան Ֆրանսայէն վերադարձած երիտասարդներու կողմէ: «Ինթուրիսթ» պանդոկը, որ մամուլին վերապահուած է, արգիլուած էր տեղացիներուն համար: Բայց երբ պանդոկէն դուրս կ'ելլէինք պտոյտ մը կատարելու համար, քանի մը անգամ խումբ խումբ երիտասարդներ հետեւեցան մեզի եւ ֆրանսերէն խօսելով մեր քով, ի վերջոյ համարձակեցան մօտենալ մեզի: Եւ պատմեցին իրենց արկածները: Մեծ մասով Ֆրանսայէն հոս հասած գաղտնօրէն, 1946ին, ծայր աստիճան տաժանելի ժամեր անցուցած են: Շատեր բանտարկուած կամ Սիպերիա տարագրուած են 1949ին: Ութ հազար ներգաղթողներու վրայ գրեթէ կէսը, 3500 - 4000 հոգի, ֆրանսական հպատակութիւն ստացած էին: Այդ օրէն ի վեր, հակառակ իրենց անցագրին, չեն կրցած արտօնութիւն ստանալ Ֆրանսա վերադառնալու: Իմանալով որ Պ. Փինօ մօտերս Երեւան պիտի այցելէ, վեց հարիւր հոգի խնդրագիր մը ուղղած են ֆրանսական դեսպանատան: Անկէ ի վեր շարժումը կը խորանայ եւ Ֆրանսայէն վերադարձած բոլոր Ֆրանսացիները կը յուսան թէ ֆրանսացի նախարարին այցելութեան շնորհիւ պիտի կրնան Փարիզ, Լիոն կամ Մարսէյլ վերադառնալ:

Պ. ՓԻՆՕ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԱՅՑԵԼԷ

«Քոմպա» (Ֆրանս. Գործ.).— Պ. Փինօ Քիեւէն մեկնած էր ժամը 7.07ին: Մէկ ժամ կանգ առնելէ վերջ Ռոստովի մէջ, ուր ճաշեցին, օդանաւը թռաւ Կովկասի ձիւնապատ լեռներուն վրայ, ապա, իր ետին ձգելով Արարատ լեռը, վերջապէս իջաւ Երեւան, ութ ժամէն: Քաղաքը, որ միայն 30.000 բնակիչ ունէր 1914ին, այսօր կը հաշուէ 400.000 հոգի եւ նկարագեղ հակադրութիւն մը կը կազմէ իր երբեմնի եւ վաղուան տեսքին հետ: Արդիական շէնքերու քով կը բարձրանան արեւելեան տուներ: Պ. Փինօ այցելեց Հայաստանի հանրապետութեան վարչապետին, յետոյ քաղաքին մերձակայ պատմական վանքը (ըսել կ'ուզէ՝ Էջմիածին): Չորեքշաբթի կը վերադառնայ Մոսկուա:

Թերթը այս առթիւ կը յիշէ իր միւս պաշտօնակիցներուն տուած լուրերը եւ կը զարմանայ որ Ֆրանսական Գործակալութիւնը չէ պարզած ամբողջ անցուդարձը, մինչդեռ միւս թղթակիցները նեղութիւն կրած չեն խորհրդային դրաքննութենէն:

Ցոյցերու մասին տեղեկութիւններ հրատարակած են նաեւ Ֆիկառօ, Օռօր, Փարիզիէն Լիպէրէ, Լիպերասիոն, Ֆրանս - Սուար եւ Իւմանիթէ, որ խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանէ թէ «Խորհրդային Հայաստան» խանդավառութեամբ կ'ընդունի Քրիսթիան Փինօն:

Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (22 Մայիս).— Կիրակի իրիկուն Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը՝ Քամիլ Շամուն պաշտօնական բացումը կատարեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի նոր ակումբին եւ պասքէթպոլի խաղավայրին: Այս առթիւ նախագահը գնահատելով երեք Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու մարզական բազմամեայ գործունէութիւնը, Լիբանանի Արժանեաց շքանշանին Ա. աստիճանները տուաւ եղբայրներ՝ Յովհաննէս Շահինեանի, Ժոզէֆ Նալպանտեանի եւ Յակոբ Գաթեանի:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԻՊՐՈՍԻ առաջնորդ, Ղեւոնդ եպիսկ. Պէյրութ հասած է եւ կը մնայ կաթողիկոսարանը:

ՆՈՐՎԵԿԻԱ ԵՒ ԴԱՆԻԱ իրենց երկիրները հրաւիրեցին Խ. Միութեան վարչապետը՝ Բուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Խրուշչեւ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՊԱՆԹԷՈՆԸ

Կանգ առէք այստեղ՝ խոնարհելու համար Հայ Հերոսներու յիշատակին առջեւ:

Փարիզի մէկ անկիւնը, փոքր սենեակներու մէջ, դեռ կ'ապրին ստուերները անոնց՝ որոնք իրենց արիւնով թուիչք տուին մեր կեանքին :

Հայ Հերոսներու ստուերներն են անոնք, իրար զատած՝ Հայաստանի լեռներ ու քաղաքներ թափառելէ յետոյ:

Մեր պատմութիւնը՝ որ կենդանութիւն էր երէկ, խանդավառութիւն եւ պայքար, մեր պատմութիւնը՝ զոր այսօր կ'ուզեն թաղել մարդիկ:

Ստուերները կը խօսին սակայն ինծի հետ եւ յիշատակները անոնց՝ կը բարձրանան իբրեւ բողոք մարդկութեան, իբրեւ պատգամ՝ գաղափարական մեր պայքարին յաւիտենականութեան :

Անոնք՝ որ թերահաւատ են ցեղին յաւերժութեան հանդէպ եւ իրաւունք կուտան դատակարգի մը կողմէ գերեզմանուած մեր դատին, թող ունկնդրեն Հայ Հերոսներուն ձայնը որ կը մրրկէ բազմահազար երիտասարդ հոգիներ: Բովանդակ սերունդ մը այսօր կը հաւատայ անոնց կոչումին արդարութեան եւ կը քալէ գաղափարական նոյն ճանապարհով :

Երէկ՝ այդ ճամբան կը տանէր դէպի ռազմադաշտ, դէպի յեղափոխութիւն :

Հիմա՝ դէպի գաղափարական պայքար:

Պայքար՝ Հայ անունը կրծող ցեցերուն դէմ :

Պայքար՝ մեր անունը սեւցնող չարաշահներուն դէմ :

Եւ ինքնապաշտպանութեան պայքար՝ աքսորին թէ ներքին բոլոր ճակատներու վրայ :

Մեր առօրեան ցոյց կուտայ, որ Հերոսները միայն լեռներու համար ծնած չէին: Այսօր ալ կան ֆետայիներ՝ որոնք կը կռուին ազգային ճակատի վրայ :

Պատմութեան պարտականութիւնն է ճշդել անոնց գործունէութեան դաշտը:

Փարիզի Հ. Յ. Դաշնակցութեան թանգարանին մէջ ամփոփուած են յիշատակները՝ զուգընթաց եւ իրարու համազօր երկու դասակարգերու հերոսներուն :

Ահաւասիկ դրօշ մը՝ թշնամիին գնդակէն ծակուած:

Անդրանիկի դաշոյնը՝ անմոռանալի խորհրդանիշ Հայուն դահիճները պատուհասելու :

Ռումբի մը կտորը՝ որ Քրիստափորը տապալեց Վիթոշի բարձունքին վրայ :

Ահաւասիկ նաեւ ոսկի այն գրիչը, որով Ա. Ահարոնեան ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը :

Եւ տակաւին անհամար յիշատակներ՝ մեր նոր հաւատքին առաքեալներէն :

Սարսուռ մը կը ցնցէ այցելուն՝ ի տես այս բոլորին:

Հայ մը, որքան ալ թերահաւատութեամբ մտնէ այդ շէնքէն, դուրս կ'ելլէ վերանորոգուած: Հաղորդականութիւն մը ունին անխօս մասունքները մեր հերոսներուն: Սփիւռքի երկնակամարներուն ներքեւ հասակ նետած տղաքը կը գզան ներկայութիւնը անոնց շունչին, որ բոցեղէն լեզուներու նման կը թափանցէ հոգիներուն, կը տաքցնէ, կը խանդավառէ՝ վաղուան համար:

Այստ ժողովուրդները Պանթէոններ ունին, ուր կ'ամփոփեն մասունքները իրենց հերոսներուն եւ կը համախմբեն մեծ դէմքերը: Մենք՝ հայրենազուրկ եւ ցիրուցան՝ փոքր շէնքի մը մէջ հաւաքած ենք մեր ազատագրութեան ռահվիրաներուն յիշատակները:

Դառն է հաստատել, որ Հայաստանի եւ Հայութեան փրկութեան համար մարտիրոսացած մարդիկ, նոյնիսկ իբրեւ մասունք ու յիշատակ՝ տեղ չունին Հայրենիքին մէջ, հալածուած են Հայաստանի ներկայ իշխանաւորներու կողմէ եւ անարգուած :

Պիտի գայ օրը՝ երբ անոնց Պանթէոնը պիտի կոթողուի Երեւանի սրտին վրայ : Որքան ալ ժամանակները աննպաստ ըլլան, Հայը, ամէն տեղ կ'ապրի իր հերոսներուն գաղափարականով :

Առ այժմ՝ Սփիւռքի նորահաս սերունդներուն համար բաւական է Փարիզի այս համեստ յիշատակարանը :

Եթէ այսպիսի յիշատակարան մը ունենայինք, օրինակ, Լիբանանի մէջ, այցելուներու թիւը հազարներով պիտի հաշուէին :

Յարչափ չունինք ազատ ու անկախ Հայրենիք մը՝ տաղանդական մեր կեանքին մէջ հարկ է յիշատակարաններ հաստատել ամէն ուր որ յարմարութիւն կայ, սերունդները՝ խանդավառելու եւ ներշնչելու համար:

Հայ Հերոսներու Պանթէոնը լաւագոյն ազդակն է երիտասարդութեան հաւատքը աւելի զօրացնելու համար ի խնդիր ինքնապաշտպանութեան պայքարին:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Շատ նշանակալից եւ կարեւոր դէպք մը կը նկատուի աշխատանքի բարելաւման նոր օրէնքը, զոր հրատարակեց Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը Մայիս մէկին: Այսուհետեւ խորհրդային բանուորները իրաւունք ունին ձգելու իրենց աշխատանքը, պայմանաւ որ երկու շաբաթ առաջ տեղեկացնեն իրենց գործատիրոջ :

Միւս կողմէ, կարգ մը արհեստաւորական յանցանքներ, որոնք նախապէս պատժական օրէնքէ կ'անցնէին, այսուհետեւ պիտի դատուին ուղղակի «պատուոյ ատեանի» մը կողմէ կազմուած՝ գործին աշխատաւորներէն: Այս նոր հրամանագիրը արդեօք յանդուգն փոփոխութիւն մը պիտի մտցնէ Խ. Միութեան ընկերային կեանքին մէջ, կը հարցնէ յօդուածագիր մը «Լը Մոնտ»ի մէջ :

Երբ Սթալին հնգամեայ ծրագրի իր քաղաքականութիւնը հրապարակ հանեց, խորհրդային կառավարութիւնը մեծ դժուարութեանց հանդիպեցաւ: Այն ատեն չափազանց շարժուն էին աշխատաւորները, վարժուած չէին գործատան աշխատանքի կարգապահութեան, գիւղէն քաղաք, քաղաքէն գիւղ կ'երթային իրենց ուզածին պէս, համաձայն տարուան եղանակներուն: Ուստի նոր կառավարութիւնը յարմար դատեց բանադատել բանուորը որ մնայուն տեղ մը հաստատուի :

Իրենց այս քայլը արդարացնելու համար կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը պատրուակ կը բռնէին «դրամատիրական պաշարումը»:1931էն ի վեր օրէնքներ հրատարակուեցան, որոնք խստօրէն կը պատժէին ուեէ մէկը որ օրինազանցութիւն կ'ընէր աշխատանքի մէջ: Յաջորդ տարին ամէն մէկ քաղաքացի պարտաւոր էր անցագիր մը ունենալ, որու շնորհիւ կարելի պիտի ըլլար հսկել տեղափոխութեանց վրայ :

Իսկ 1938ին հաստատեցին «աշխատանքի տետրակը» զոր պիտի պահէր գործատէրը եւ ոչ թէ աշխատաւորը: Այսպէս, բանուորը չէր կրնար ուրիշ աշխատանք փնտռել, եթէ գործատէրը մերժէր յանձնել իր տետրակը: Թէեւ, տեսականօրէն, բանուորը գործ փոխելու ազատութիւնը կը պահէր:

Բ. աշխարհամարտին, կառավարութիւնը հաւաքեց բոլոր այն աշխատաւորները, որոնք կ'աշխատէին ազգային տընտեսութեան զանազան ճիւղերուն մէջ : 1940 Յունիս26ի մէկ հրամանագիրը կ'արգիլէր որ բանուոր մը ձգէր գործը, եթէ արտօնուած չէր տնօրէնին կողմէ: Յանցաւորը իսկոյն պէտք է յանձնուէր դատական իշխանութեան: Ամիս մը ետք, օրէնք մը գործի լքում կը համարէր որեւէ անարդարանալի բացակայութիւն կամ քանի վայրկեանի յապաղում: Իսկ 1941 Դեկտ. 26ին, ուրիշ հրամանագրի մը համաձայն տնտեսութեան մէջ գործի լքում մը պիտի նկատուէր դասալքութիւն :

Անիկա պատերազմի օրէնք էր, սակայն սովետական տնտեսութեան մէջ միայն աստիճանի մէկ տարբերութիւն կայ խաղաղութեան ժամանակի տնտեսութեան եւ պատերազմի տնտեսութեան միջեւ: Խորհրդային ղարողիչները չեն սխալիր, երբ կը հրաւիրեն բանուորը նոր յաղթանակներ տանիլ արտադրութեան այս կամ այն «ճակատ»ին վրայ: Բայց երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ, այս լարուած վիճակը քիչ մը թուլցաւ :

Աւելի եւս թուլցուցին սեղմումները երբ խորհրդային վարիչները յայտարարեցին թէ աշխարհ պաղ պատերազմէն դէպի համակեցութիւն կ'անցնէր : Սակայն նոր օրէնքի մը չգոյութեամբ, հինը միշտ ի զօրու էր: Առ նուազն տեսականօրէն, որովհետեւ սովետները մէկ կողմ դրին այն տրամադրութիւնները, որոնք չէին համապատասխաներ կացութեան: Մինչեւ անգամ այնպիսի պարագաներ ներկայացան, երբ օրէնք մը որ պաշտօնապէս չէր խափանուած օրինագրքէն դուրս հանուած էր: Այսպէս, 1949էն սկսեալ «Աշխատանքի սովետական իրաւունքի օրինագիրքը » չի յիշատակեր 1941ի Դեկտ. 26ի հրամանագիրը :

Ասկէ զատ, բազմաթիւ ներումներ մեղմացուցին օրէնքին ծայրայեղ խստութիւնը: Սթալինի մահէն ետք, գերագոյն Խորհուրդի նախագահը ներում շնորհեց այն բանուորներուն որոնք իրենց մեղքը պիտի քաւէին տեղին վրայ — աշխատավարձքը վար դնելով — պատիժ մը զոր պատժական ատեանը հաստատած էր իբրեւ տնտեսական յանցանք: Այս կէտին մէջ է որ հրամանագիրը մեծ փոփոխութիւններ կը մտցնէ: Բազմաթիւ յանցանքներ, ինչպէս գործէ յապաղում եւ բացակայութիւն, այլեւս յանցանք չեն համարուիր Խ. Միութեան մէջ, այլ բռնաբարում գործատան կարգ կանոնին դէմ :

Գալով Գործ փոխելու ազատութեան, հասկնալի են գործնական բոլոր դժուարութիւնները, որոնք կ'արգիլեն գործադրութիւնը : Միւս կողմէ, այն աշխատաւորները որոնք իրենց կամքով մէկ գործէն միւսը պիտի անցնին, պիտի կորսնցնեն հիւանդութեան նպաստը վեց ամիս: Բազմաթիւ բանուորներ պիտի վարանին այդպիսի վտանգաւոր քայլ մը առնել:

Այս նոր օրէնքը յառաջդիմութիւն մը ցոյց կուտայ նախկինին վրայ: Հաւանական է որ զոհացում տալով ժողովուրդին, խորհրդային վարիչները աշխատեցան դիւրացնել իրենց ապագայ յարաբերութիւնները արեւմտեան արհեստակցական միութեանց հետ :

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՎԻԷՆ.— Վերջերս պտոյտ մը կատարած ըլլալով Ռոնի նահանգին կարգ մը գիւղ - ագարակներու մէջ, ստորեւ կ'արձանագրեմ քաղած տեղեկութիւններս :—

Պոժըլէ միջին Ֆրանսայի խաղողի արդիւնաբերութեան կեդրոնն է: Մոնփելիայէն վերջ, երկրորդ տեղը կը գրաւէ Ֆրանսայի այգեպանութեան գործին մէջ:

Ամէն կողմ ընդարձակ այգիներ, շատերը անհատական սեփականութիւն, իսկ մեծ մասը կը պատկանին գործակցական ընկերութեանց:

Ֆլէօրի, յիսուն հեկտար տարածութեամբ այգիի մը մէջ, հոն հանդիպեցայ նախկին Հայ որբի մը, ամուսնացած տեղացի աղջկան մը հետ, տէր չորս զաւակներու: Ուրախութեամբ ընդունեց զիս, կէս հայերէն, կէս ֆրանսերէն :

Հինգ քիլոմեթր հեռու, բլուրի մը գագաթը, կը գտնուի Սէնթ Անտրէ կոչուած հնադարեան գիւղակը, ու անոր կից խարխուլ վանք մը, սեփականութիւնը փարիզաբնակ, հանգիստի կոչուած ազնուական հին ընտանիքէ գնդապետի մը: Այնտեղ երբեմնշակ կ'աշխատին երկու տուն Հայեր, բոլորովին մոռցած Հայն ու Հայութիւնը: Երբ կը խօսէինք, մէկը յայտարարեց թէ Հայն ու հայերէնը փոր չեն կշտացներ, իսկ միւս ընտանիքը բացակայ էր:

Յուսահատ հեռացայ, ուրիշներ գտնելու եւ մխիթարուելու համար: Այս շըրջանին մէջ կան նաև քանի մը ամուրի չափահաս Հայեր, որոնք ի սպառ հեռացած են հայութենէ, կ'ապրին իրենց ուզածին պէս:

Վիլֆրանշ, Ռոնի նահանգին կառավարչական քաղաքն է, Լիոն – Փարիզ ճամբուն վրայ: Մաքուր եւ օդասուն քաղաք մը, ուր ունինք փոքր գաղութ մը, 20–25 տուն, զանազան երկիրներէ, Պրուսացի, Մալաթիացի, Խարբերդցի, եւ երկու տուն ալ Ուրֆացի:

Մեծ մասը բանուորներ են եւ յարատեւօրէն կ'աշխատին միեւնոյն գործատէրերու քով: Սիրուած են թէ՛ տեղացիներէն եւ թէ պետական շրջանակներէ: Կան նաեւ քանի մը արհեստաւոր առեւտրականներ:

Ազգային տեսակէտով անմխիթար վիճակ մը ունին: Ոչ մէկ միութիւն, մինչեւ անգամ կրթական գետնի վրայ: Ոչ եկեղեցի, ոչ ալ ծաղկոց: Նոր սերունդը ձգուած է իր բախտին, թէեւ չեն պակսիր բանիմաց հայրենակիցներ:

Հոս ալ Հայը օգտուելով իրենց վայելած դիւրութիւններէն, օրն ի բուն ուրիշ հոգ չունի, բայց եթէ հարստանալ, ունենալ սեփական գործ, տուն, ինքնաշարժ, գեղեցիկ եւ ամէն տեսակ վայելք:

Դէպի Ռօան երկարող ճամբուն վրայ, Շառպոնիէռ կոչուած նշանաւոր ամառանոց, խաղարանին կից, անտառով եւ ծառաստաններով շրջապատուած գեղատեսիլ գիւղ մը կայ: Ամառ թէ ձմեռ, տօնական օրերուն հազարաւոր շրջիկներ, Ֆրանսայի ամէն կողմերէն հոս կուգան, վայելե –

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

«ԱՂԻՂՈՖ»

Մոռցուած ու անյայտ անուն մը խոնարհներէ, որոնք եկան անցան անձայն ու աննշմար, բայց որոնք իրենց երիտասարդ կեանքը նուիրեցին Հայրենիքին եւ իրենց ազգին:

Ոչ ոք իր ընկերներէն չէր հետաքրքրուած իր իրական անունով, ծննդավայրով. ոչ ոք չգիտցաւ թէ ուրկէ կուգար...

Օր մը երեւցաւ յանկարծ յեղափոխականներու մէջ... ու օր մըն ալ ինկաւ հերոսի մը նման: Իր անունը գիտցան միայն այն վայրկեանին, երբ կը մեռնէր :

Պատանի էր երբ թողուց իր ծննդավայրը եւ բարեկեցիկ ընտանիքը, ու ելաւ աշխարհ: Թափառեցաւ Զմիւռնայէն՝ Աղեքսանդրիա, ապա Կովկաս՝ Թիֆլիս, Բագու, Աղեքսանդրապոլ, Պարսկաստան, ու նորէն Թուրքիա:

Ի՞նչ կը փնտռէր: Կը փնտռէր կենարար ջուրը՝ յագեցնելու պապակը իր այրուող հոգիին:

Կը փնտռէր ազատագրութեան արծիւներու բոյնը, խոնարհելու անոնց առջեւ եւ ստանալու արեան մկրտութիւն :

Մերկ ոտքերով եւ ցնցոտիներով ծածկուած՝ ինկաւ աշխարհէ աշխարհ, մնաց անօթի, պառկեցաւ կամուրջներու տակ, օրերով անտրտունջ դիմացաւ զրկանքներու, վիրաւորանքներու եւ հալածանքի : Մնաց անընկճելի. վճռած էր ողջակէզ դառնալ հայ ազատագրութեան պայքարներու մէջ:

Երկար որոնումներէ վերջ, ինկաւ Կովկաս: Անծանօթ աշխարհ, անծանօթ մարդիկ: Օր մը ցուցուցին իրեն տուն մը, ուր յեղափոխականներ կը բնակին. ներս մտաւ երկիւղածութեամբ, եւ անհամարձակ.

— Ես եկած եմ հեռու երկիրներէ ազգիս ծառայելու եւ անոր համար մեռնելու... կ'ընդունի՞ք ինծի որ ըլլամ զինուոր:

Բարեկամութեան գրաւոր վկայութիւն մը պահանջեցին իրմէ. ոչինչ ունէր:

Բայց իր արտաքինը, տաքուկ հաճելի ձայնը եւ մանուանդ անձնեւ վճիտ աչքերը վստահութիւն ներշնչեցին ղեկավարներուն. առին զինքը:

Աղիղոֆ բուռն թափով եւ աննուաճ կորովով նետուեցաւ սուրբ գործին մէջ : Ղրկեցին զինքը ժողովուրդին մէջ, զայն շարժելու, արթնցնելու եւ զործի մղելու: Մոլեռանդ եռանդով կատարեց այդ դերը եւ զարձաւ մտերիմ ու սիրելի խոնարհ մեր ժողովուրդին. հանրածանօթ եւ սիրուած ուխտեալ մը դարձաւ :

1903ի գարնան երբ զինուած հայդուկներու մեծ խումբ մը երկիր կը մտնէր եւ Խաստուրի մէջ կռուի կը բռնուէր, Աղիղոֆը անոր մէջն էր: Կը պատմէին անոր յախուռն յարձակումներու մասին, կ'ըսէին որ յարաշարժ սնդիկի մը պէս՝ մէկ դիրքէ միւս, մէկ ժայռէ միւս կը թռչէր, գործ դնելով հրացանը, ատրճանակը եւ դաշոյնը: Բայց վիրաւորուած՝ կիսամեռ ինկաւ ժայռի մը տակ: Մութն էր, իր ընկերները չնկատեցին զինքը ու նահանջեցին. մինակ մնաց այդ անծանօթ վայրին մէջ, շրջապատուած Քիւրտերէ: Նահանջի վայրկեանին միայն, իր քովէն կռուող հայդուկներէն մէկը կը նկատէ անոր իյնալը. կը մօտենայ. կը շօշափէ մարմինը որ դեռ կը շարժէր եւ չկրնալով թշնամիին թողուլ իր կիսամեռ ընկերը, վերջին պարտքը կը կատարէ... կը համբուրէ ճակատէն, ապա գնդակ մը կը պարպէ անոր մարմնին ու կ'անցնի :

Երկար, երկար Աղիղոֆը կը մնայ հոն անզգայ եւ ուշակորոյս. բայց մեռած չէր :

ԿՈՄՍ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

●

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ՈՒԺԻ օգտագործման համար Էջմիածնի շրջանին մէջ պիտի շինուի ելեկտրակայան։ Կեդրոնացած ճառագայթներու բարձր ջերմութեան տակ կաթսային մէջ յառաջ եկած շոգին պիտի բանեցնէ 1200 քիլովաթ կարողութեան ջրանիւը, եւ անցնելով սառերկրեայ ջրաւազանով, պիտի վերածուի տաք ջուրի։ Այս ելեկտրական ուժը եւ տաք ջուրը պիտի օգտագործուին մօտակայ սովխոզներուն մէջ՝ պտուղները եւ բանջարեղէնները չորցնելու համար, անասնաբուծական մթերքներու մշակումին, գիւղատնտեսական աշխատանքներու մեքենայացման, ինչպէս եւ այդ շրջանի բնտանեկան պէտքերուն։ Սառերկրեայ աւազանէն տաք ջուր պիտի ունենան նաեւ ձմեռը։

Ելեկտրակայանին կից պիտի սարքուի նաեւ մեծ սառնարան, որ պիտի օգտագործուի գիւղատնտեսական մթերքներու պահպանման։ Ամառը սառոյց պիտի հայթայթէ սովխոզներուն։

Այդր լճերն ափին վրայ ալ ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին արեգակնային ուժը օգտագործելու համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ տասնօրեակին Մոսկուայի մէջ որ պիտի բացուի Յունիս 2ին, պիտի մասնակցին 165 արուեստագէտներ, 750 գեղարուեստական նկարներով։ Այս նկարներուն մէջ ուշագրաւ է նկարիչ Սարգիս Մուրատեանի «Վերջին գիշերը», ուր երիտասարդ նկարիչը խոր հոգեբանութեամբ ցոյց կուտայ Կոմիտասը՝ Թուրք ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած պահուն։

«ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ» գիրքը լոյս տեսաւ Հայաստանի մէջ Գիտութեանց Ակադեմիայի կողմէ։ Հեղինակը փրոֆ. Ա. Արշարունի պատմական փաստերով ցոյց կուտայ հայ-ռուսական գրական-թատերական պատմական կապերու անծանօթ բազմաթիւ հարցեր։ Ռուսահայ ժողովուրդներու գրական կապերը կ'ամրապնդուին անցեալ դարու 20-30ական թուականներուն։

Յետոյ հեղինակը կանգ կ'առնէ Մոսկուայի համալսարանի հայ ուսանողներու աշխատանքներուն վրայ։ Անոնք այդ թուականներուն առաջարկեցին որ հայերէն լեզուի դասընթացք հիմնուի Մոսկուայի մէջ, սակայն ընդունելութիւն չգտաւ քաղաքական նկատումներով։

Մոսկուայի այդ շրջանի ուսանողներէն հայազգի Մկրտիչ Էմինը առաջիններէն էր, որ ծանօթացուց ռուս-եւրոպական գիտական աշխարհին հայ ժողովուրդի գրական եւ ժողովրդական բանահիւսութեան հարուստ գանձերը։Այդ շրջանին բաւական մեծ թիւով հայ ուսանողներ կային Մոսկուայի մէջ։ 1858էն արդէն անոնք կը սկսին կազմակերպել ուսանողական հայկ. թատրոնը։ Այդ շրջանի հայ ուսանողութեան գրական արժէքաւոր գործերէն է Սարգիս Տիգրանեանի երկումաէ բաղկացած ուսումնասիրութիւնը — Ռուսինի «Գոթօղիս»գործին թարգմանութիւնը եւ իր թատերական գիրքը 96 էջերէ բաղկացած։ Այս վերջին գրքին մէջ բաւական մեծ տեղ կուտայ Շէյքսփիրի, որու անունը անծանօթ էր հայ ընթերցողին։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 16ին, Բարեգործականի սրահին մէջ։

Վարչութեանս հրաւէրին պատասխանած էին մեծ թիւով հայրենակիցներ։

Ժողովին բացումը կատարեց վարչութեան ատենապետ Պ. Տիգ. Զորէքեան, նախ շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկաներուն եւ համառօտակի ներկայացնելով վարչութեան եռամեայ գործունէութիւնը։ Ապա ներկայացուց վարչութեան բոլոր անդամները իրենց աշխատանքով, գերով եւ ցոյց տուած պարտաճանաչութեամբ։ Վարչութեան ատենադպիր Պ. Կ. Պօլիկեան տուաւ բարոյական զեկուցումը, պարզելով կատարուած աշխատանքները։ Գանձապահ Պ. Յ. Զէքճեան ներկայացուց նիւթական գործունէութիւնը։ Հաստատուեցաւ որ վարչութիւնը նիւթապէս ալ իր պարտականութիւնը կատարած է խղճմտօրէն եւ բաւական կոկիկ գումար մը ունի դանձին մէջ։ Փոխ ատենապետին Պ. Քէլէշեանի լրացուցիչ բացատրութիւններէն վերջ, առաջարկուեցաւ դիւան մը ընտրել, եւ նոր ընտրութիւն կատարել։ Պ. Պ. Տիգ. Եղիազարեան եւ Մ. Ալեանաքեան դիտել տուին թէ, նկատի առնելով վարչութեան գոհացուցիչ գործունէութիւնը եւ անդամներու համերաշխութիւնը, լաւագոյն է վերընտրել զայն եւ խրախուսանք տալ իրեն ներկայ թիւը (11) պահելու, կամ զեղչելու, յարմար հայրենակիցներ հրաւիրելու, առաւելապէս նոր սերունդէն։

Ջերմաբարձ քուէարկութիւն կատարուելով, առաջարկը ընդունուեցաւ բացարձակ միաձայնութեամբ։ Յետոյ տեղի ունեցաւ աւանդական հաւկթախաղ։ Սեղանները լեցուեցան խմիչքներով եւ ուտելիքներով։ Տեղի ունեցան պարեր եւ ներկայացուեցաւ անցեալ տարուան դէպի Տրակինեան դաշտավայրութեան եւ Մարսէյլի ամառնային դաշտավայրութեան գունաւոր շարժանկարը, զոր քաշած էին Պ. Տ. Զէքճեան եւ Տ. Զօրիկեան, խանդավառութիւն ստեղծելով։

Ժողով - խնջոյքը տեւեց ուշ ատեն ընդհանուր տրամադրութեամբ։ Այս առթիւ, վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Միութեանս բարեկամ Պ. Կիւրճեանի, որ իր գաւկին նշանտուքին առթիւ Միութեանս նուիրեց 15 հազար Ֆր.։ Վարչութիւնը զայն արձանագրեց «պատուոյ անդամ» իր ոսկեմատեանին մէջ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Ա. Պասմաճեանէ ստացաւ երկու հազար Ֆր.։

Կոչ կ'ընենք բոլոր հայրենակիցներուն կապ պահել մեզ հետ, ուր որ կարելի չէ կազմակերպուիլ, կամ կազմակերպուիլ՝ ուր որ հնարաւոր է։

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Դպրոցասէրի շրջանաւարտ Սանուհիներուն կազմակերպած գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի ունեցաւ կիրակի, 13 Մայիս, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, որ լեցուն էր հետաքրքիր հանդիսականներով։

Ցերեկոյթին առաջին մասը յատկացուած էր Դպրոցասէրի երգչախումբին։ Օր. Փիրամալեան յանձնախումբին կողմէն կարդաց ուղերձ մը, պարզելով Դպրոցասէրի 75 տարիներու գործունէութիւնը։

«Ներկայիս ան կը գործէ միեւնոյն կորովով, եռանդով ու անձնուիրութեամբ»։

Գեղարուեստական բաժնէն ետք, ցերեկոյթին երկրորդ մասը յատկացուած էր Սիպիլի «Առաքինութեան մրցանակ»ին, զոր յաջողապէս ներկայացուցին նախկին շրջանաւարտներէն, տիկին Շաքէ Թօփճեան եւ օրիորդներ՝ Անահիտ Կարապետեան, Սօնա Զրբքճեան, Յասմիկ Զօպանեան, Ժագլին Քէօլէեան եւ փոքրիկ Ադաւնի Մարանկէօզեան (6րդ դասարանէն)։ Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է տիկին Շաքէ Գալայճեան, իր այնքան ապաւորիչ մեներգներով։ Յետոյ խմբական եւ մենապարեր աշակերտուհիներու կողմէ։

Այս ցերեկոյթը հաստատեց թէ երբ մեր երիտասարդուհիները ազատ ձգենք իրենց նախաձեռնութեան մէջ եւ մղենք ինքնագործունէութեան, անոնք իրենց կարելին կը փորձեն ապացուցանելու համար թէ իրենց հոգիներն ալ կը բաբախեն հայ մշակոյթի արժէքներուն համար։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Հիւանդանոցի հիմնադրութեան 124րդ տարեդարձի հանդիսութիւնները տեղի ունեցան Ենհամբարձման տօնին օրը։ Մեծ թիւով ուխտաւորներ ներկայ եղած են։ Այս տարի գանձ առնուած է աւանդական ճաշասեղանը։ Երգած է «Կոմիտաս» երգչախումբը։ Հիւանդութեան պատճառաւ բացակայ եղած է այս տարի պատրիարքը։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆօրնիա) մեռած է ընկեր Միսաք Թօփճեան։ Ծնած է Զմշկածագի Կարմրի գիւղը։ Պոլսոյ մէջ մասնակցելով Պանք Օթթոմանի ցոյցերուն, կը բռնուի եւ բանտ կը նետուի, ուրկէ հրաշքով մը ազատուելով կ'անցնի Պուլկարիա, յետոյ Ամերիկա։ Կարճ ատենէն կը դառնայ գաղութին ղեկավար դէմքերէն։

× «Ասպարէզ»ի մէջ երեւցած մահազդէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ Ապրիլ 14ին Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է յայտնի թառիստ Ժօրժ Շահ Պարոնեան։ Բնիկ Գանձակեցի էր եւ ծանօթ Փարիզի հայութեան ալ։

ԿԵՐԱԿՈՒՐ պատրաստելու միջազգային մրցումի մը մասնակցելով Նիւ Եորքի մէջ, տիկին Ալֆոնս Թէլֆեան առաջին մրցանակ ստացած է։

ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆԻ մէջ 120 Հայեր կան։ Ծամբորդ մը դառնութեամբ դիտել կուտայ թէ Քառասուն Մանուկ եկեղեցին տասնըհինգ օրը անգամ մը կը բացուի։ Հոգեւոր եւ տնտեսական մատակարարութիւնը անկանոն է։ Համայնապատկան կալուածները լաւ չեն մատակարարուիր, գերեզմանատան մէկ մասը վարձու տրըուած է փայտահարի մը։ Եկեղեցին տարեկան մօտ քան հազար ոսկի հասոյթ ունենալով հանդերձ միայն 200 ոսկի կը վճարէ քահանային իբրեւ ծախք։ Չկայ աղքատախնամ մարմին, օգնելու թշուառներուն։ Բողոքարկուն դիմած է Ազգ. Պատրիարքարան, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Մարգարիտ Բաբայեանի աշակերտ սպանիացի թենոր եւ կիթառի վարպետ Պ. Ֆերնան Ֆերնանտէս - Լաւին ստացած է 1956ի մեծ մրցանակը իր երգարանակին համար, որ կը բաղկանայ հինգ սիրային երգերէ։

լու բնական գեղեցկութիւնը եւ իրենց բախտը փորձելու։ Այս հրապուրիչ վայրէն քանի մը հարիւր քայլ հեռու, անտառներու մէջ կորսուած, մոռցուած երեք հայ ապարակատէր ընտանիքներ կան Տարտիլի լը Պա կոչուած շրջանին մէջ։ Տարիներ առաջ եկած հաստատուած են խոպան ծառերու կոճղերով լեցուած հողերուն վրայ։ Անտառներն ու խոպան տափաստանները վերածեր են այգեստանի եւ ծառաստաններու։ Դժբախտաբար ընտանիքներէն երկուքը օտարցած են, մոռնալով մայրենի լեզուն եւ ուրիշ ամէն ազգային կապ։

Այդ ագարակներու տունէն հարիւր մեթր անդին, ուրիշ հայ տան մէջ կենդանի մնացեր է հայութեան ոգին։ Ընտանիքը կը բաղկանայ ութ անդամներէ, մանուկ, պատանի, պարման երիտասարդ, չափահաս։Բոլորը մէկ յարկի տակ կ'ապրին համերաշխ ու խաղաղ, ապրեցնելով նաեւ մայրենի լեզուն եւ ընտանեկան աւանդութիւնները, շնորհիւ իրենց հայրենասէր ծնողքին։

Ընտանիքին կրտսերն անգամ, Ասաքել, մաքուր հայերէն կը խօսի։ Այս ընտանիքը ծանօթ երաժիշտ Ա. Մեսումենցի հօրեղբօրորդին է։

ՆԵՐՍԷՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

13.—ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ ԲԱՐԴՒՈՒՄ ԵՆ

Փոքրիկ Սահականոյշը հիւանդ է։ Մայրը անմխիթար տրտմութեան մէջ է գըտնւում. ուշանալ չեմ կարող, սիրելի քեռակին։

Տիկինը տխուր դէմք ընդունեց, թէեւ նա չէր հաւատում ո՛չ փոքրիկ Սահականոյշի հիւանդութեանը եւ ո՛չ նրա մօր անմխիթար տրտմութեանը, ինչպէս չէր հաւատում, որ Սահակը իւր կալուածական գործերը կարգի գնելու համար եկած էր Տարօն։

Նա դարձաւ դէպի Մեսրոպը, որ այդ միջոցին կանգնած էր պատուհանի առջեւ, եւ, ձեռքում բռնած ունենալով այնտեղ դրած արծաթեայ անօթներից մէկը, նայում էր գեղեցիկ քանդակների վրայ։

— Ի՞նչպէս վերջացաւ ձեր վէճը օձնեցոց հետ, Մեսրոպ։

— Ես այդ մասին ամենեւին չեմ էլ մտածում, տիկին, պատասխանեց նա անփոյթ կերպով։ Ես այդ հոգսերը թողել եմ հօրս վրայ։ Օձերի հետ գործ ունենալը փոքր ինչ դժուար է...։

— Բայց Հացիկցիք եւս պակաս չեն... նկատեց տիկինը ժպտելով։

— Դրա համար էլ նրանց «կարճապատներ» են կոչում... պատասխանեց Մեսրոպը ծիծաղելով։

Մեսրոպը Հացիկ աւանի տէրը եւ միեւնոյն ժամանակ բնիկ այնտեղացի էր։ Օձ քաղաքի բնակիչների հետ հողերի սահմաններ որոշելու վէճ ունէին։ Օձնեցիք ճանաչուած էին որպէս օձաբարոյ մարդիկ. իսկ Հացիկցիք ստացել էին «կարճապատ» մականունը, որ նշանակում է կարճամիտ, կամ, փոխաբերական մտքով, չարաճճի, խայթող, թունաւոր։ Տիկինը իւր ակնարկութեամբ կամեցաւ հեղնել երիտասարդ «Կարճապատի» խայթող լեզուն, որովհետեւ Օձնեցիք վայելում էին տիկնոջ առանձին խնամակալութիւնը եւ նրա անմիջական հովանաւորութեան ներքոյ էին գտնւում։

Այդ փոքրիկ հանաքից յետոյ որ տիկնոջ շատ հաճելի չթուեցաւ, խօսակցութիւնը կրկին դարձաւ Սամուէլի ճանապարհորդութեան վրայ։ Դրան առիթ տուեց այն, որ տիկինը, նկատելով որդու խռովեալ դրութիւնը, ցած իջաւ իւր գահաւորակից, մօտեցաւ նրա բազմոցին եւ, ձեռքով փայփայելով նրա խիտ գանգուրները, հարցրեց.

— Ի՞նչ է պատահել քեզ հետ, սիրելիս, դու ճաշից յետոյ ինչ որ տխրութեան մէջ ես գտնւում։

— Ոչինչ... պատասխանեց Սամուէլը, գլուխը վեր բարձրացնելով։ Այդ ինձ հետ շատ է պատահում... մանաւանդ շախմատի ուրախութիւնից յետոյ...։ Սեղանի վրայ փոքր ինչ աւել խմեցի...։

Տիկնոջ աչքին ընկաւ որդու գունաթափ դէմքը։ Նա սոսկաց։

— Քո դէմքը քո մասին լաւ վկայութիւն չէ տալիս, Սամուէլ, ասաց նա դողդոջուն ձայնով, դու երեւի հիւանդ ես. քո երեսին գոյն չէ մնացել. քո աչքերը վառւում են ինչ որ տենդային կրակով... ես սարսափում եմ քո վրայ նայելիս։

— Ասում եմ, որ այդ ինձ հետ շատ է պատահում. կրկնեց որդին եւ վերկացաւ նստած տեղից։

Նա մի քանի անգամ մտայոյզ կերպով անցաւ դահլիճի միջով, յետոյ կանգնեց Մեսրոպի մօտ որ դեռ շարունակում էր նայել հնադարեան անօթների վրայ։ Տիկինը գնաց նստեց իւր տեղը։

— Երիտասարդների մէջ այնպիսի բաներ շատ են պատահում, ասաց նրան Սահակը։ Ո՞վ գիտէ, ինչ է մտաբերել... երեւի իւր նշանածին...։

Վերջին խօսքը լսելով, տիկնոջ որդու մասին կրած ցաւակցական զգացմունքները կատաղութեան փոխուեցան։ Նա զայրացած կերպով գոչեց.

— Խնդրում եմ, Սահակ, մի՛ յիշեցնէք ինձ այդ անունը...։ Ինձ ատելի են բոլոր Ռշտունիները եւ ամբողջ Ռշտունիքը։

Սահակը այդպիսի պատասխան չէր սպասում։ Այդ խօսքերը ոչ միայն նետի նման ցցուեցան Սամուէլի սրտում, այլ եւ վիրաւորեցին նոյն իսկ Սահակին, եւ նա սորջացաւ, որ միամտաբար այդ առարկայի վրայ խօսք բաց արաւ։

— Ինչո՞ւ Ռշտունիքը, այդ քաջարանց իշխանները ատելի են քեզ, տիկին, հարցրեց նա սառն կերպով։

— Չգիտեմ ինչո՛ւ, պատասխանեց տիկինը առաջուայ վրդովմունքով։ Միայն այդ կոշտ, կոպիտ, վայրենի, արիւնարբու լեռնականների դուստրը չէ կարող իմ որդու կինը լինել...։ Ես ինքս Արծրունի եմ եւ Արծրունեաց տոհմից ընտրել եմ իմ որդու համար արժանաւոր հարսնացու...։ Այդ գիտէ Սամուէլը. ես հարիւր անգամ նրա հետ խօսացել եմ այդ մասին։

— Սամուէլը լսում էր այդ խօսքերը. նա մօտեցաւ եւ կանգնելով մօր առջեւ, ասաց կիսահեգնական ձայնով.

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ալժերիոյ ապստամբները նոր ծուղակ մը լարեցին Սեթիֆէն յիսուն մղոն դէպի արեւելք, Կոստանդինէի ճամբուն վրայ, սպաննելով երեք Ֆրանսացիներ եւ վիրաւորելով հինգ հոգի։ Սպաննուած վոհերէն երկուքը սպաներ են։ Ֆրանսական ուժերը դիմադրեցին, փախուստի մատնելով ըմբոստները որոնք 17 դիակներ ձգած էին։

× Ալժէի զինուորական առեանը ի բացակայութեան մահուան դատապարտեց ֆրանսացի զինուոր մը, Անրի Մայօ, որ կ'ամբաստանուի թէ ըմբոստներուն յանձնած էր կառք մը լեցուն զէնք։ Մահապարտը յայտնի համայնավար մըն է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։

Երեք վաշտ զինուորներ կը շարունակեն հետապնդումներ կատարել Ալժէի արեւելեան կողմը, աջակցութեամբ հրասայլերու եւ օդանաւերու, գտնելու համար այն հրոսախումբը որ ջարդած էր 19 զինուորներ։ Միեւնոյն ատեն կը փնտռուին ֆրանսական պահակախումբին չորս անդամները որոնք անհետացած են։ Կը հերքուի այն լուրը թէ մէկը գտնուած է։ Կարծողներ կան թէ ողջ են եւ թաքստոցներու մէջ ապաստանած։

× Ամերիկացիները չէնք մը վարձած են Ռապաթի մէջ (Մարոք), իրենց դեսպանատունը հաստատելու համար։

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու հինգ կէտերէ բաղկացեալ ծրագիր մը կազմած է, Ալժերիոյ խնդիրը լուծելու համար։ Կ'առաջարկէ.— 1. Խաղաղ մթնոլորտ մը ստեղծել, դադրեցնելով զինեալ գործողութիւնները.— 2. Ֆրանսա պէտք է ճանչնայ Ալժերիոյ ազգային ամբողջութիւնը եւ անձնաւորութիւնը։ 3.— Հաւասարութիւն Ալժերիոյ ժողովուրդներուն միջեւ, ինչ ցեղի ալ պատկանին։ 4.— Ուղղակի բանակցութիւններ կատարել այս գաղափարներուն վրայ։ Պ. Նեհրու Ալժերիոյ տագնապը կը վերագրէ ազգային զիտակցութեան հոսանքին որ տարածուեցաւ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, վերջին երկու սերունդներու ընթացքին։

× Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, լսելու համար վարչապետին զեկուցումը Մոսկուայի խօսակցութեանց մասին։ Օրակարգին վրայ կը գտնուէր նաեւ Ալժերիոյ հարցը։ Ծրագիր մը պատրաստուած է, այդ երկիրը 12 նահանգներու բաժնելու համար։

× Զինուորական շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ 1956-ի զօրագասին զինուորները Ալժերիա պիտի չղրկուին Յուլիս 1էն առաջ։ Առ այժմ խօսք չկայ 1952-ի զօրագասին պահեստիներու ատքման մասին։

× Նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանս, որ անպաշտօն նախարար է դահլիճին մէջ, աւջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հանրապետութեան նախագահին հետ։ Իսկ երէկ ժողովի հրաւիրեց արմատական նախարարները եւ հրաժարեցաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նոր կառավարութիւնը կազմեց նախկին վարչապետ մը, Սայիտ էլ Միւֆթի։ Առաջին գործը եղաւ յայտնել անգլիական կառավարութեան թէ կ'ուզէ վերաքննել 1948ի դաշինքը։ Անգլիա տարեկան երեսուն միլիոն տոլար կը տրամադրէ արաբական լեգէոնին համար, որ Միջին Արեւելքի լաւագոյն բանակը կը համարուի։ Ասոր փոխարէն Յորդանան քանի մը ռազմական խարիսխներ տրամադրած է։ Անգլիա ուղղակի արաբական լեգէոնին Լոնտոնի վերստուգիչ դրասենեակին կը վճարէ այս գումարը։ Յորդանան կը պահանջէ իրեն յանձնել գումարը եւ մատակարարութիւնը։

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին բարձրագոյն վարժարաններուն յոյն ուսանողները բողոքի ցոյց մը սարքեցին, ի նպաստ Մակարիոս արք.ի։ Այս առթիւ ալ թշնամական կանչեր արձակուեցան Անգլիոյ դէմ։ Անգլ. զօրքը բացառիկ վիճակ յայտարարեց քաղաքին մէջ եւ խուզարկեց խանութները։ Ապստամբները երեք ռումբեր նետեցին քաղաքին տանիքներէն, վիրաւորելով երկու անգլիացի զինուորներ։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան Մակարիոս արք.ի աքսորավայրին մէջ, այն կասկածով թէ յոյն ահաբեկիչներ կրնան փախցնել աքսորականը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (22 Մայիս).— Զոյլ ոսկի 448.000, Նափոլէոն 3090, զուից. 2970, սթերլին 3980, քսան տոլարնոց 15.600։ Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 385, սթերլին1035, զուից. 91.25, պելժ. 7.80, լիր 0:61։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ։

Փլաս Սէն Սիւլփիս, մէթրօ Սէն Սիւլփիս

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին։

Կը մասնակցին՝ Օր. Սիրանոյշ Տէր Կոմսեան, երգ, (Լիոնի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Աւետիս Քիւփէլեան։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Իրենց տան մէջ սիրժիրէօզ

Ց. Դ. Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր։ Մինչեւ առաւօտ։

Orchestre GEORGES CLEMENT

Խօսնակ Դ. Ամիրայեան։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտք 250 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի մօտ, Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան դրատունները, Պէլվիլի մէջ ճաշարան Արթիւր։ Իսկ հանդէսին օրը կիշէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց։

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ։

Մուտքը ազատ է։

ԻՍԻ

2 Յունիս շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս։

Կը նախագահէ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— 2 Յունիս, շաբաթ գիշեր

ՇԱՒԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Կը նախագահէ Պ. ԶՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— 26 Մայիս շաբաթ գիշեր։

Salle Immaculée Conception,Rue Dunoir

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ կազմակերպութեանց։

Կը նախագահէ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւն.։

Մուտքը ազատ է։

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, ժամը 20.30ին, Սէն Պէրնառ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ Վալանսի սանուհիներու։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 3 Յունիս Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Ռիւ ժէի սրահին մէջ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը նախագահէ ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսին պետական դէմքեր եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը։

Գեղարուեստական բաժին։ Խմբերգ եւ հայկական պարեր Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ։ Պալէ Սարգիսեան քոյրերու կողմէ (Կրընոպլէն)։

Մուտքը ազատ է։

ՏԷՍԻՆ.— 27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Կը նախագահէ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ 1918 Մայիսի Ռազմիկներուն

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրուած է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ գտնուելու, այս կիրակի, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին Պատուոյ Դաշտում ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհանուր հրամանատարութեամբ եւ քաջարի հայ ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին զարաւոր թշնամու գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 27 Մայիս, երեկոյեան ժամը 5.30ին հայկական ծէսով, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Ֆրանսուա տը Սալ եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ամփէռ, մէթրօ Վակրամ։

Մասնակցութեամբ Ս. Խաչի երգչախումբին։ Կը պատարագէ ԱԴԱՄԵԱՆ վարդապետ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզ կամ շրջակայքը երկու սենեակ կահաւորուած կամ ոչ, խոհանոց, երեք հոգինոց ընտանիքի մը համար (առանց երեխայի)։ Դիմել վարչութեան Ս. Ս. ակիզբատարերով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի վերածնունդի Ա. ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները, ինչպէս եւ փափաքող բոլոր երիտասարդները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՕԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ, Նախ. Ռազմիկներու Բարեկամ. Միութեան, Պօլ. Օտտոյի մասնաճիւղի կողմէ, յարգելու համար յիշատակը նորոգ հանգուցեալ Տիգրան Վարդանեանի, Գառնիկ Օհանեանի եւ բոլոր նախկին ռազմիկներու։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Ներկայ կ'ըլլայ Միութեան պատուոյ նախագահ Տիրան Թէքէեան։

Այրի Տիկին Աղասի Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Մատաթեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Անրի Թադէոսեան եւ զաւակները, Պ. Յովակիմ Թադէոսեան, Այրի Տիկին Մինաս Նոտարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ղարիպեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Աղնիւ Թուշանճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արեգնազ Եաղուպեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եղիշէ Ճունկուրտայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէաս Մանուկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ֆաւիկ Նալպանտեան եւ զաւակները (Թուրքիա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԱՂԱՍԻ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 21ին, ռիւ Ուտինոյի Սէն ժան տը Տիէօ հիւանդանոցը։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 15.30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։ Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը, 121 ռիւ էթիէն Տոլէ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Հաղորդակցութիւն.— Շարանթօն էքոլէն 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փըթի Փօն։

Տէր եւ Տիկին Վաչարշ Կարապետեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Փիրէնեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Զաքարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երեմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուլաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Կարապետեան (Ֆիլատելֆիա) եւ Տէր եւ Տիկին Լէփփի (Ֆիլատելֆիա), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱՐՄԱՒԵՆԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի
(Ծնեալ Մնացականեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 78 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 2.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Վենէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 25 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7586 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3397

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԻՆ ՀԵՏ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

Անցորդ մը, որ վերջերս Լիբանան եւ Սուրիա հանդիպած էր, դառնութեամբ կը պատմէ.

— Գաղութը երկու մասի բաժնուած է, մէկը միւսին թշնամի: Ո՛ւր կ'երթաս, նոյն կրքոտ արտայայտութիւնները: Կարգ մը թերթեր անդադար իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ, տեղական իշխանութեանց հետ, արաբական մամուլն ալ խառնելով մեր ներքին վէճերուն: Կատարեալ քաոս...

Պէտք չունէինք այս վկայութեան, չափելու համար վէրքին խորութիւնը:

Այս վկայութեան արժէքը այն է որ անցորդը Միջին Արեւելք հանդիպած է հարեւան հայաշատ գաղութէ մը եւ ափ ի բերան մնացած:

Դժբախտաբար, ոչ միայն երկու մասի բաժնուած են Լիբանանի եւ Սուրիոյ տարագիր բազմութիւնները, այլ եւ կազմուած է երրորդ ճակատ մը, արաբականը:

Օր չանցնիր որ այս կամ այն արաբերէն թերթը իր ընթերցողներուն չհրամցնէ համո՛վ-հոտով պատմութիւն մը՝ հայկական կեանքէն:

Կան լուրջ թերթեր, աւելի կամ նուազ բարեացակամ: Եւ կան ուրիշներ, որոնք պատրաստ են արձանագրելու ամէն ցնդաբանութիւն, քաղելով պղտոր աղբիւրներէ եւ գունաւորելով:

Միւս կողմէ, կան մանաւանդ [illegible]մանիչներ, որոնք արաբերէնի կը վերածեն դաս մը հայատառ թերթերու «դգալացումի» առասպելները:

Դեռ աւելին, — այդ ապերասան եւ անբարոյական հրատարակութեանց հեղինակները իրենց քնարեր մասալներուն յաւելեալ եւ ճոխացեալ պատճէնները կը հաղորդեն արաբական մամուլին, իբրեւ «ազգասիրական» պարտականութիւն:

Ահաւասիկ նորագոյն ապացոյցը,— Դամասկոսի արաբերէն «Նուր» թերթին մէջ տպուած զարշելի «ժուռնալ»ը, կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի եւ Դաշնակցութեան դէմ. (տես Գ. էջ):

Չափազանց միամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ արաբերէն թերթը ինքնաբերաբար կատարած է այդ գրգռիչ արարքը, ճիշդ այն պահուն երբ պղտոր ջուրեր կը հոսին հայկական անդաստանին մէջ:

Ինչպէս կը տեսնէք, վարձու հրձիգ մը, Հալէպի հայատառ Սուրիա՛ն, պսակաւոր (լաուրեա՛տ) արեւելեան խուժանավարութեան եւ լրբութեան, ցնծութեամբ աւետեր է այս թրքապատումը, զոյգ սիւնակի վրայ եւ խոշոր գլխագիրներով:

Այսպէս, ուրեմն, բանիբուն հայ կղերական մը, Լիբանանի առաջնորդ եւ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ., գործիք միջազգային աշխարհակալութեան, դաւած է Սուրիոյ ազատագրական շարժման դէմ, զէնք բաժնելով և ուրիշ ծառայութիւններ կատարելով՝ Ֆրանսական հոգատարութեան ատեն...

Իսկ Դաշնակցութիւնը «ոճրագործներու» կազմակերպութիւն մըն է, ինչպէս կ'ըսեն Անգարայի, Մոսկուայի եւ ... »պրոգրեսիւ« ու «ինտերնացիոնալիստ» շրջանակներու մէջ:

Ոչ Լիբանանի առաջնորդին վարկէն բան մը կը պակսի, ոչ ալ Դաշնակցութեան գլուխէն մազ մը կը շարժի, այս ա լա թուրքա լեզուագարութիւններէն:

Անոնք որ այս գրգռիչ ծուռնալը հաղորդած կամ ներշնչած են արաբերէն թերթին, պարզապէս իրենց անզօր կատաղութիւնը, անյատակ տգիտութիւնն ու անբարոյականութիւնը կ'ապացուցանեն:

Բուն չարիքը այն է որ կրակին հետ կը խաղան, չափազանց դիւրագրգիռ միջավայրի մը մէջ: Շ.

ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՑՈՅՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. ՓԻՆՈՅԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Երէկ հրատարակած էինք փարիզեան քանի մը թերթերու թղթակիցներուն տեղեկութիւնները՝ Պ. Քրիսթիան Փինոյի այցելութեան առթիւ կատարուած արտակարգ ցոյցերու մասին:

Զորեքշաբթի եւ Եշ. օրուան բոլոր օրաթերթերը մասնաւոր թղթակցութիւններ ունէին, որոնց ամփոփումը պիտի տանք, լրացնելու համար պատկերը:

Երէկ Ֆրանսա[illegible]ործակալութենէն քաղեցինք վերջի[illegible]կութիւնը. —

Երեւանի մամուլին կողմէ սարքուած ճաշի մը առթիւ, Պ. Փինօ յուզեց հայ ներգաղթողներու վերադարձի խնդիրը եւ ըսաւ թէ հարցը իրաւաբանական չէ, այլ մարդկային: Ճաշին ներկայ էին Հայաստանի վարչապետը, Քոչինեան, ինչպէս եւ երկու Ֆրանսացի Հայեր որոնք յայտարարեցին թէ գոհ են իրենց ճակատագրէն: Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Պ. Վինոկրատով ըսաւ թէ ներգաղթողներու խնդիր չկայ, թէ կը խոստովանինք որ խորհրդային աշխատաւորներու ապրուստի մակարդակը վար կը մնայ Ֆրանսականէն, բայց կը յուսանք օր մը անցնիլ Ֆրանսական մակարդակը: Պէտք է ժամանակ տալ: Յետոյ բացատրեց թէ կան քանի մը մասնաւոր խնդիրներ որոնք պիտի կարգադրուին դիւանագիտական ճամբով:

Ճաշի ընթացքին Պ. Բաղդասարեան որ հայկական մամուլը կը ներկայացնէր (ԽՄԲ.— Խմբագիրն է «Սով. Հայաստան» օրաթերթին) յայտարարեց թէ — մենքն ալ գոհ ենք իրենց վիճակէն:

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ «ԼԸ ՄՈՆՏ»Ի ԵՐԿՈՒ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԸ

Կիսապաշտօնական «Լը Մոնտ»ի երկու մասնաւոր թղթակիցները, երկուքն ալ ականաւոր հրապարակագիրներ եւ մասնագէտ արեւելեան գործերու, Անտրէ Ֆոնթէն եւ Էտուար Սապլիէ, կը հեռագրեն Երեւանէն (23 Մայիս).—

Քիչ վերջ, բոլորովին ուրիշ տպաւորութիւն մը կը սպասէր մեզի, յաջորդ օրը երբ Պ. Փինօ շարունակելով իր քաղաքական – ուղեւորական – կրօնական ճամբորդութիւնը, Փարիզի խորհրդային դեսպանին հետ այցելեց Հայոց կաթողիկոսին, անոր պալատին մէջ որ կը գտնուի Երեւանէն քանի մը քիլոմեթր հեռու: Ն. Սրբութիւնը, որ շատ լաւ կը խօսի Ֆրանսերէնը եւ որ վերջերս Քէ տ'Օրսէ այցելած էր, պետն է Հայաստանի ինքնագլուխ Եկեղեցւոյ որուն ռոման տաճարները, քիչ մը ցրուած՝ ամէն տեղ, կենսունակութիւն կ'ապացուցանեն: Կը թուի թէ Հայ. Եկեղեցին վստահալից յարաբերութիւններ կը մշակէ իշխանութեան հետ: Պէտք է ըսել թէ քրիստոնէական հաւատքը շատ վառ է Հայաստանի մէջ եւ թէ կաթողիկոսին ու իր գործակիցներուն նրբամիտ նայուածքները ճարտարութիւն եւ դիւանագիտութիւն կ'ապացուցանեն:

Մեր մասնաւոր թղթակիցները հազիւ Երեւանի օդակայանէն դուրս ելած էին երէկ իրիկուն, երբ խումբ մը կիներ խզելով ոստիկանական պատուարները, խոյացան մեր վրայ, մեզ համբուրելով, արցունքեր թափելով եւ աղաղակելով.

— «Մենք Ֆրանսուհիներ ենք. փրկեցէք մեզ»....

Ոստիկանները փորձեցին ցրուել զանոնք, բայց ի զուր: Այս կիներ իրենց պատմութիւնը պատմեցին մեզի. պատմութիւն մը որ քաջածանօթ է Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան:

Երբ, 1946ին, Խ. Միութիւնը իր քարոզչական ահագին ալիքը կը տարածէր հայկական սփիւռքին մէջ, ի նպաստ Հայաստանի ընկերվարական հանրապետութեան, քանի մը տասնեակ հազար աքսորականներ, Իրանէն, Սուրիայէն, Եգիպտոսէն, Եւրոպայէն ու Ամերիկայէն պահանջեցին իրենց նախահայրերուն երկիրը վերադառնալ: Միայն Ֆրանսայէն աւելի քան 7000 Հայեր պատասխանեցին Մոսկուայի հրաւէրին: Մեծ մասով հայրենադարձներ էին եւ Նանսէնեան անցագիրներ ունէին: Բայց շատերը Ֆրանսական հպատակութիւն ստացած էին, կռուած էին օտար կամաւորներու զօրամասերուն, նոյնիսկ դիմադրական ճակատին մէջ: Այս գաղթականները իրենց հետ կը բերէին իրենց կիները, որոնց շատերը ի ծնէ Ֆրանսուհիներ էին, ինչպէս եւ իրենց զաւակները, որոնք մեծ մասով Ֆրանսա ծնած էին:

Այսօր, ինը տարուան տառապանքէ, թշուառութենէ եւ յուսախաբութիւններէ վերջ, չափահաս տղաքը խորհրդային օրէնքով կը համարուին Հայաստանի հպատակներ: Մայրերը, հակառակ իրենց ամուսնութեան, պահած են իրենց հպատակութիւնը եւ կ'ուզեն Ֆրանսա վերադառնալ, բայց իրենց կարգին միասին բերելով իրենց ամուսինները եւ զաւակները:

Կրկնակ հպատակութեան յաւիտենական ողբերգութիւնը, որ քաջածանօթ է բոլոր դիւանատուներու մէջ: Այս տեղ ողբերգութիւնը կը բարդանայ իբրեւ հետեւանք այն մեկուսացման ուր կ'ապրին բնակիչները, որոնց վրայ կասկածամտութեամբ կը նայի բնակչութիւնը, որոնք սրտնեղութեանց եւ ամէն տեսակ նիւթական դժուարութեանց կ'ենթարկուին, չեն կրնար իրենց զաւակները կրթել համաձայն իրենց բաղձանքին կամ իրենց աւանդական պաշտամունքը կատարել երկրի մը մէջ ուր այլեւս ոչ մէկ կաթոլիկ եկեղեցի կայ:

Ջղջղած համայնավարներուն հետ որոնք բազմաթիւ են իրենց շարքերուն մէջ, կայ ամբողջ երիտասարդութիւն մը զոր համայնավար դպրոցը չէ յաջողած դարձի բերել:

Եթէ դիւանագիտութիւնը անզօր է տնօրինելու այս հմայաթափներու մեծ մասին ճակատագիրը, կան տասնեւհինգի չափ Ֆրանսացիներ — վաթսուն անձ՝ իրենց ընտանիքներով — որոնց պարագան երկդիմութիւն չի վերցներ եւ կրնայ դիւրաւ կարգադրուիլ ներկայ մթնոլորտին մէջ, մօտալուտ վերադարձի մը համար:

Երկու թղթակիցները յետոյ կ'ըսեն թէ Պ. Փինօ, որ խորապէս յուզուած էր, երբ կը խօսէր ցուցարարներուն հետ, կը խորհի Մոլոթովի հետ խօսիլ այս հարցի մասին: «Արդէն իսկ բարեխօսած է տեղական իշխանութեանց, որպէս զի որեւէ պատժական տնօրինութիւն չկատարեն բողոքարկուներուն դէմ: Մնաց որ, այս վերջինները միաձայնութեամբ կ'ըսեն թէ դեռ երկու տարի առաջ պիտի չհամարձակէին այսպիսի ցոյց մը կատարել եւ թէ ժամանակները շատ փոխուած են:

Անշուշտ այնքան պիտի փոխուին որ առտու մը ամէն մարդ ազատ ըլլայ իր ապրելիք տեղը որոշելու»:

Յետոյ կը նկարագրեն նախարարին եւ ֆրանսացի թղթակիցներուն եղած ջերմագին ընդունելութիւնը:

Յաջորդով՝ միւս թերթերուն լրացուցիչ տեղեկութիւնները եւ համայնավար «Իւմանիթէ»ի նկարագրութիւնը:

× Պ. Փինօ մէկ՛օր աւելի մնաց Երեւան, օդը խանգարուած ըլլալով: Իրեն ի պատիւ տրուած ճաշին առթիւ թելադրեց մեկնելու արտօնութիւն տալ անոնց որ չեն ուզեր մնալ Հայաստանի մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ Ֆրանս. Գործակալութիւնը:

× Հայաստանի լրագրողներու կողմէ տրուած ճաշին ատեն, Պ. Բաղդասարեան ճառ մը խօսելով պարզեց Հայաստանի ճիգը եւ երկրին բարգաւաճումը 1919էն ի վեր, երբ սով կը տիրէր: Ըսաւ թէ կառավարութիւնը իր կարելին կը փորձէ բարուոքելու համար 100.000 տարագիրներուն վիճակը:

Սիրալիր խօսակցութենէ մը ետք, «Մարսէյէզ»ը երգուեցաւ, ինչպէս եւ հայ ազգային երգեր: Պ. Փինօ Երեւան գտնուած ատեն այցելեց Կիւմիւշգէնի Ջրաելեկտրակայանը, որ Երեւանի մօտ 30 քիլոմեթր հեռու է եւ կ'օգտագործէ Սեւանի լիճին ջուրերը, 224.000 քիլովաթ ուժ արտադրելով.

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

#

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9.45ին ճառ մը խօսեցաւ Երեւանի անթելէն, իր Մայր Աթոռ վերադարձին առթիւ: Յիշելէ ետք այն բացառիկ ընդունելութիւնները որոնց արժանացաւ իր եռամսեայ ճամբորդութեան ընթացքին Լիբանանէն մինչեւ Ֆրանսա եւ Անգլիա, իր գոհունակութիւնը եւ շնորհակալութիւնը յայտնեց:

Յետոյ ըսաւ թէ Մայիս 12ին եօթը կէտերէ բաղկացած խնդրագիր մը յանձնած է վարչապետ մարեշալ Բուլկանինի, որ մէկ ժամ ունկնդրութեան ընդունած էր զինքը: Խնդրագիրը առանձին թուղթերու վրայ ներկայացուած է թէ ռուսերէն, թէ հայերէն: Բուլկանին, դարձնելով հայերէն բնագրին էջերը, «Խարաշօ» ըսած է: Յետոյ ռուսերէնը կարդալով եւ ակնարկելով արտասահմանի Հայերու հետ կապի սերտացման հարցին, ըսեր է թէ կը համապատասխանէ խորհրդ. ներկայ քաղաքականութեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ ՄԵՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍ

Երկար վարանումներէ ետք, դահլիճէն հրաժարեցաւ փոխ-վարչապետը, Մէնտէս Ֆրանս: Այս առթիւ նամակով մը կը բացատրէ հրաժարման պատճառները:

Իր յայտարարութեան համաձայն, Ֆրանսայի ներկայ քաղաքականութիւնը «պիտի յանգի Հիւս. Ափրիկէի կորուստին, եթէ չսրբագրուի»: Ահա իր նամակին ամփոփումը.

— «Կառավարութիւնը միաձայնութեամբ որոշեց ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնել որոնք ստիպողական էին բացարձակապէս: Բայց այն պահուն երբ երիտասարդութիւնը կը հրաւիրէր նոր զոհողութիւններ ստանձնելու, չգործադրեց ոչ մէկը նախատեսուած միջոցներէն, որոնք միայն կրնան համոզել Ալժերիոյ իսլամ բնակչութիւնը թէ վճռած ենք վերանորոգում եւ հաշտութիւն կատարել, համոզել թէ յառաջդիմութիւն մը, դէպի յառաջ քայլ մը կրնայ առնուիլ Ֆրանսայի հետ, եւ ոչ թէ անոր դէմ:

«Աւա՜ղ, անհրաժեշտ էր զէնքի դիմել. ես նոյն իսկ պիտի անխընդրէի, դիտէք արդէն, աւելի արագօրէն ղրկել աւելի ստուարաթիւ զինուորներ: Բայց միեւնոյն ատեն կը պնդէի թէ բաւական չէ զէնքի դիմել: Միայն այդ լեզուն բանեցնելով կը վախնամ որ վերջնական կը դարձնենք անջատումը իսլամ զանգուածին հետ, այն անջատումը որուն կը ձգտին անորակելի վայրագութեանց դրդիչները, ըմբոստացնելով մեզ:

«Որ եւէ քաղաքականութիւն որ կ'անտեսէ բնիկ ժողովուրդին զգացումները եւ թշուառութիւնը, հետզհետէ կ'առաջնորդէ, ալժերիացի ժողովուրդին կորուստին հետ, Ալժերիոյ կորուստին, եւ վեր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

●

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԴՐՕՅԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 15 Մայիս, (Յառաջ). — Մայիս 13ին, Նոր Կիրակին (Ապրիլեան Եղեռնի Նահատակաց Յիշատակի Օրը Երուսաղէմի մէջ) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ ազգային հերոս՝ Դրոյի յիշատակին, Ս. Յակոբայ Տաճարին մէջ։ Եկեղեցին լեցուն էր հաւատացեալ բազմութեամբ։ Ամմանէն յատկապէս եկած էին երէց ընկեր՝ Տ. Լիւլէճեան, ընկերներ եւ համակիրներ։ Պատարագի միջոցին Ապրիլեան Եղեռնի եւ Դրոյի մասին ուղեցունչ եւ իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան։ Ահաւասիկ ամփոփումը. —

Դիակունք մարդկան նշաւակ ընդ երեսս դաշտաց եւ ոչ ոք իցէ ժողովեսցէ — (Երեմիա)

Աղէտներ կան ազգերու կեանքին մէջ որոնք չեն կրնար մոռցուիլ։ Ապրիլ 24ը մին է այդ սեւ թուականներէն։ Հրէշային ոճիրը որուն զոհ եղանք ազգովին իր նմանը չունի պատմութեան մէջ, թէ իր տեսակովը եւ թէ մանաւանդ իր գործադրութեան կերպովը։

Ապրիլ դարերով, լաւագոյն օրերու յոյսով, յանձնառու ըլլալ ամէն կարգի զոհողութեանց, գալ հասնիլ քսաներորդ դարու սեմին։ Եւ հոն քաղաքակրթութեան լոյսին տակ, ի տես համայն աշխարհի անխնայ մորթուիլ, — իրողութիւն մըն է որուն հետ կարելի չէ հաշտուիլ, առանց ատելու մարդկութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը։

Մեր բիւրաւոր նահատակներու մարմինները մնացին անթաղ, հեռաւոր անապատներու մէջ, կեր վայրի գազաններու եւ գիշակեր թռչուններու, ոչ երկնքի լոյսը եւ ոչ ալ արդարութեան ցօղը իջաւ անոնց ցրուած ոսկորներուն վրայ։ Մեր գալար կոյսերն ու մատաղ երամ մանուկները ապշոպուեցան ի հաշիւ վատշուէր ու անարգ չահագործումներու, իսկ անոնք որ հազար ու մէկ մահերէ վերջ հրաշքով ազատեցան, նետուեցան օտար մշուշներու ծոցը, շարունակելու իրենց քաւութեան կեանքը, անցեալ վերյիշումներու ոլաքներէն բզիկ բզիկ։

Ամայացաւ մեր երկրի մեծ մասը իր գաւակներէն, Արաքսէն անդին որբ ու ամայի կը մնան մեր տունն ու տեղը, մեր հայրերու ժառանգութիւնը՝ հայրենիքը, դարաւոր արիւններու եւ զոհողութեանց գինը՝ մեր սրբութիւնները, մեր հոգեկան գանձերը, մեր արուեստի կոթողները, ինկած օտար եւ անարգ ոտքերու կոխան։ Մոռացումը չէ անտարակոյս որ պիտի ամոքէ մեր բեկուած հոգին, մոռացումի գաւաճանութիւնը ընդհակառակն, ոճիր հաւասար արարք մը պիտի ըլլար, այս անգամ մեր իսկ ձեռքովը գործադրուած։

Անշուշտ առաջին անգամ չէր որ արիւնը կ՚ողողէր մեր երկիրը։ Պատմութեան վկատողի ցուլը մեր դարաւոր կեանքի ընթացքին, բազմաթիւ անգամներ անցած է մեր չարչարուած մարմնի վրայէն։

«Երկնէր երկին եւ երկիր» մեր տիեզերածնութիւնն ու գիւցազնախօսութիւնը խորհրդանշող պատմական պատկեր մը չէ միայն, այլ նաեւ պատկերը մեր ժողովուրդի կեանքին, որուն արեան ծովուն մէջ պիտի կրէր իր ցաւը հայ երկիրը խորհրդանշող կարմիր եղէգնիկը։ Բայց Ապրիլ 24ի աղէտը կը դնէ կ՚անցնի մեր պատմութեան բոլոր սեւ թուականները եւ կարմիր դարերը։

Ամէն տարի սփիւռքի բոլոր հայաշատ կեդրոններու մէջ հայ գաղթաշխարհը կը յուշածէ Ապրիլեան Եղեռնը եւ արիւնոտ սրտով կը տօնախմբէ կարմիր յիշատակը մեր բիւրաւոր մեռելներուն, որոնք իրենց գերեզմաններէն եւ մահուան դաշտերէն մեզի կը բերեն չմեռնող գաղափարներու ոսկի երազը։ Իսկ մեռելները չեն ապրիր երբ երազը մեռնի եւ ողջերը կը դադրին ապրելէ երբ մեռելները լռեն։ Վայ այն ժողովուրդին որ անգամ մը եւս կը մեռցնէ իր մեռելները։

Մենք բազմաթիւ չենք մեր ողջերով, սակայն բազմամիլիոն ենք մեր մեռելներով եւ անոնց մեծ մասը հերոսներ ու նահատակ են։ Մենք բազմաթիւ ենք եւ զօրաւոր, երբ մեզի հետ ունինք մեր մեռելները։ Առանց մեր մեռելներու յիշատակին, մենք որբ ենք ու անժառանգ։

Արիւնի եւ մահուան մեծ արհաւիրքէն ճողոպրած ազգին բեկորները՝ որպէսզի կարենան ապրիլ միշտ իբրեւ Հայ սփիւռքի պանդխտութեանը մէջ, անհրաժեշտ է որ գիտակցին եղած ողբերգութեան եւ ամէն տարի մեր ազգային սուգի տարեդարձի առիթով մեր սիրելիներու դիակներու վրայէն իրարու երկարեն մեր ձեռքերը, եղբայրական գերագոյն սիրոյ մէջ, Եթէ Ապրիլեան մեր նահատակները մեռան յանուն մեր մեծ երազին եւ իտէալներուն որու կը հաւատանք մենք ի սրտէ. ինչո՞ւ չկարենանք ապրիլ մենք նոյն այդ իտէալներուն եւ ապագային համար։

Մենք այն ատեն միայն սիրած կ՚ըլլանք մեր մեռելները եւ անոնց գաղափարը, երբ կարենանք հաշտ ապրիլ իրարու հետ։ Այս է Ապրիլ 24ի գերագոյն պատգամը։ Զի բաւեր Ապրիլ 24ը իբրեւ բարոյական յաղթանակ նկատել մեր գոյութեան եւ թշնամիի ոճրային ծրագրի ձախողման, անհրաժեշտ է որ իրարու հետ ըլլանք, միակամ եւ միախորհուրդ, առանց տարուելու օտար եւ ժամանակաւոր հովերէն, յառած մեր նայուածքը մեր սեփական ճրագին, անոր լոյսին տակ հիւսելու մեր ժողովուրդի կեանքին եւ ապագային թէզանը։

Այսօր, երբ անգամ մը եւս կը կենանք յիշատակին մէջ Ապրիլ 24ի մեր մեռելներուն, կը զգանք գաղթաշխարհի վերապրողներս թէ մեր ժողովուրդին իրականութիւնը աւելի քան ողբերգական է։ Մենք մօտ ենք այլեւս զիրար չհասկնալու, հարթելով մեր ճամբան դէպի Բաբելոնէ գերեզմանատունը, որուն ճամբան գծուեցաւ այն օրը, երբ արմատախիլ նետուեցանք գաղթաշխարհի տասնեակ մը երկիրներու մէջ, կազմելով կղզեակներ հայ գաղթաշխարհէն։

Քառորդ դար առաջ մեր մէջ աւելի զօրաւոր էր հասարակաց ոգին, եւ մենք հաւատարիմ մեր պատմութեան ձայնին՝ աւելի մօտ էինք իրարու։ Ժամանակի ընթացքին թուլցաւ մեր հոգիներու կապը գաղութէ գաղութ, թէ իրարու մէջ եւ թէ իրարմէ դուրս։ Այսօր մենք մօտ ենք այլ եւս զիրար չհասկնալու, հերքելու աստիճան Ապրիլ 24ի խորհուրդը։

Տեղապահը յետոյ ծանոյց թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Դաշնակցական երիտասարդութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան ազգային հերոս Դրոյի յիշատակին։ Այս առթիւ ըսաւ. — «Մեծ խորհող մը, Քարլայլ, իրաւամբ ըսած է թէ երեք դասակարգի մեծեր կան պատմութեան մէջ, հերոսներ, որոնք Աստուծոյ ուժը ունին իրենց մէջ, հանճարներ, որոնք Աստուծոյ ճշմարտութիւնն ու գիտութիւնը ունին եւ սուրբեր, որոնք Աստուծոյ կեանքը ունին իրենց մէջ։

«Դրօն հերոս մըն է որ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց իր ժողովուրդի ազատագրման դատին, ամէն արժէքի մասին եւ կեանքի ամէն արտայայտութեան շուրջ կրնանք կասկածիլ, բայց չենք կրնար կասկած ունենալ մարդոց վրայ որոնք իրենց կեանքը նուիրեցին ի խնդիր իրենց հետապնդած դատին։ Սակայն տխուր է մեր իրականութիւնը, մենք հոգիով փոքրացած ենք, վերածուելով կտորներու եւ զիրար հերքող ճակատներու, աղանդամոլութեան, եւ չենք կրնար ու չենք գիտեր միահամուռ կեցուածքով յարգել մեր հերոսները մեր պատմութեան եւ կեանքի երախտաւորեալները։

«Նափոլէոնի անկումէն վերջ Ֆրանսայի ապետական կոչուած ոգին այնքան նեղ ու ահանդուրժող դարձած էր որ արքայականները դատի կանչեցին եւ դատապարտեցին այն բոլոր հերոսները որոնք Նափոլէոնի հետ իրենց արիւնը թափած էին հայրենիքի փառքին համար։ Դատապարտուողներու մէջ էր զօր. Նէյ, զարդը Նափոլէոնի զօրավարներու խումբին։ Երբ Նէյի պաշտպանող փաստաբանին բոլոր փաստերը մնացին անլսելի, ան մօտեցաւ զօրավարին, բացաւ անոր կուրծքը, որ ծածկուած էր վէրքերու սպիներով եւ ըսաւ. — Ահա գերագոյն փաստը։ Վէրքին եւ արեան փաստը վեր է բոլոր առարկութիւններէն։ Մեր հերոսները մեզի տուած են այդ արեան տուրքը եւ մեր աչքերուն պարզած իրենց վէրքերը։ Ասկէ աւելի մեծ փաստ եւ իրողութիւն չի կրնար ըլլալ։ Մեզի կը մնայ խոր յարգանքով խոնարհիլ մեր հերոսներու յիշատակին առջեւ, գոյգն չափով կարենալ ամոքելու անոնց ցաւը որ եղաւ այնքան մեծ եւ կոտտացող որքան մեծ կը մնայ մեր ժողովուրդին վէրքը»։

Պա[?]ը յուզիչ էր մանաւանդ երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներ, գայլիկներ, օրիորդաց «Սօսէ» խումբը, Դաշնակցական երիտասարդներ եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ Ս. Խորանին կը մօտենային հաղորդուելու։ Անոնք Քրիստոսի հաւատքի հետ միասին կը հաղորդուէին մեր հայրենիքի նահատակներու արիւնովը, կը ստանային Դրոյի բարձր գաղափարականը եւ անձնուրաց ոգին։

Պատարագէն վերջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն հանդիսապետութեամբ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԹԱԼԻՆԱՄԱՐՏԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

Սթալինականութեան դէմ բացուած պայքարը իր անդրադարձումները ունեցաւ ոչ միայն Խ. Միութեան, այլեւ Լեհաստանի մէջ։ Վարշաւայի ամէնէն կարեւոր պարբերաթերթը լեցուն է մտաւորականութեան դատնութիւններով։ Իր մարտի թիւը կը պարունակէ զեկուցումը արուեստի եւ մշակոյթի ժթ. համագումարին, ուր ճառախօսները ոչ միայն կը քննադատեն վատթար կացութիւնը, այլեւ կը բաղդատեն իրենց երկրին եւ միւս երկիրներուն ճակատագիրը։

Վերջին տարիներու հրաշակերտ համարուած շէնքերը դնելով իրենց իսկական արժէքին մէջ, կը ծաղրեն այն վիթխարի շէնքը որ արուեստի եւ գիտութեան Պալատ կը կոչուի։ «Այս փիղի եւ գետաձիի պէս շէնքը ծաղրանկար մըն է եւ ո՛ թէ ընկերվարական արուեստ»։ Յետոյ կ՚ըսեն թէ ամէնէն առաջ խօսք պէտք է տալ անոնց որ չենթարկուեցան չնականութեան եւ բթացումի, անոնց որ խանդավառ պատեհապաշտներ չեն։

Ուրիշ ճառախօս մը կ՚աւելցնէ թէ վախի շրջանէ մը եւ Միջին դարու խաւարէն դուրս կուգանք։ Լեհաստանի մէջ առողջ եւ երիտասարդ ուժեր կան, որոնք այս փոփոխութեան կը սպասեն։ Այսօր անոնցըն է խօսքը։ Այս նոյն հռետորը՝ Սիմենսքին որ շատ շատերու պէս կը փառաբանէր «անձի պաշտամունքը», կը գգուշացնէ ուրիշներ ամէն տեսակ պաշտամունքի դէմ, մէջն ըլլալով կուսակցութիւնն ալ։

Երկար ատենէ ի վեր Լեհաստանի մէջ եւ այլուր գրասենեկային ոգին կը քննադատուի թէ խուչընդոտ է ձեռներէցութեան եւ թէ ստեղծագործ աշխատանքի։ Ուրիշ պատգամաւոր մը՝ Պ. Պիւթրամէնթ, որ երկար ատեն Փարիզի մէջ դեսպան եղած է, ցոյց տուաւ թէ դիւանական չարիքը կարծուածէն աւելի մեծ է։ Ֆրանսայի ընկերային կեանքէն օրինակ մը առնելով կ՚ըսէ. — «Երբ Ֆրանսայի մաքսային պաշտօնեաները աշխատավարձի յաւելում պահանջեն... Եւ երբ ուզեն իրապէս նեղը ձգել կառավարութիւնը, գործադուլ կը սարքեն...։ Այն ատեն կեանքը կը դադրի գեղեցիկ Ֆրանսայի սահմանագլուխներուն վրայ...։ (Լեհաստանի մէջ) եթէ բոլոր վարչութիւնները խղճմտօրէն գործադրէին հրահանգները, մեռած եղի մը պէս գետինը պիտի պառկէինք։ Լեհաստանը պիտի անհետանար երկրագունդի երեսէն, եւ իբրեւ միակ հետք իր գոյութենէն պիտի մնար զեկուցումներու ծրագրին գործադրութեան համեմատութիւնը։

Այսպէս, դեսպանը քննադատեց քաղաքական եւ ընկերային ամբողջ գործելակերպը. — «Մարքսականութեան կատարած առաջին դատապարտելի այլանդակութիւնը եղաւ 1936ի խորհրդային գրողներու համագումարը։ Հիմնուելով Կորքիի սխալ կարծիքներուն վրայ եւ օգտուելով այս գրողին հեղինակութենէն, Ժտանով հաստատեց ընկերվարական իրականութեան տեսակէտները եւ արուեստը քանդող այս գործիքն էր որ յանձնեց պաշտօնատարներուն»։

Համագումարին մասնակցողներէն շատեր չուզեցին այդքան հեռուները երթալ։ Նշանակալից է որ հռետոր մը յարմար

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

«ԱՋԻՋՈԹ»

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Զօրս կողմ մեռելային լռութիւն. ամուկը եւ Քիւրտերու ոռնոցները դադրած էին։ Զով հովը կը սթափեցնէ անոր. տժգոյն լուսինը իրեն կը նայէր վերէն։ Փոքր առ փոքր կը յիշէ կռիւը. ընկերները, ու կը զգայ որ մինակ է այդ խաղաղ ամայութեան մէջ։ Կը սկսի փնտռել վէրքերը. վիրաւորուած էր ոտքէն եւ կողէն։ Իր շապիկէն կտոր մը կը պատռէ, ուժեղ կը կապէ ոտքը, ձախ ձեռքով կը սեղմէ կողին վէրքը եւ սողալով կ՚ուղղուի դէպի խումբի նահանջի ճամբան. ամբողջ գիշերը իր ցաւատանջ մարմինը քաշկռտելով, լուսաբացին կ՚անցնի սահմանը եւ կը գտնէ իր քանի մը ընկերները, որոնք պատսպարուած էին ժայռերու մէջ։

Զինքը կը փոխադրեն Թիֆլիս, ուր կը բժշկուի։

Երբ բուժական կազդուրուած է, կը դիմէ ղեկավարներուն. նոր գործ մը կ՚ուզէ։

Պէտք էր ահաբեկել կարգ մը մատնիչներ։ Աջիջոֆը, կարճ պրպտումներէ վերջ կը գտնէ դաւաճանները եւ իրար ետեւէ կը զարնէ Շէկօ, Սամուէլ, Շէրիֆ Պէկ աւազակը...։

Այնուհետեւ այդ լուռ ու ինքնամփոփ տղան կը նուիրուի ռազմանիւթերու փոխադրական գործին, մեծ ճարպիկութեամբ, ռուս ժանտարմներու քիթին տակէն, կառքերով եւ ձիերով ահագին քանակութեամբ զէնք կը փոխադրէ դէպի սահմանագլուխ։

Իր ճամբորդութիւնը մեծ մասամբ ոտքով կը կատարէր։

— Կուսակցութեան դրամը չէ՞ք գիտեր ուրկէ կուգայ, կ՚ըսէր իր ընկերներուն, կոպէկ կոպէկ կը հաւաքուի մեզիպէններէ. զէնք գնելու եւ ոչ թէ մեր փորին համար...։

Եղաւ խաղաղ շրջան մը, երբ Աջիջոֆը ժամանակ մը հանգիստ էր, դեռ գործ չէին տուած։

Զծանրանալու համար կուսակցութեան վրայ, իր անձնական ապրուստի եւ պէտքերու համար դարձած էր բեռնակիր ու քար կրած էր շէնքերու համար...։ Այդ օրերուն չէր երեւնար ղեկավարներու աչքին, որպէսզի չհարցնեն կամ դրամ առաջարկեն իրեն։ Կ՚առանձնանար հեռաւոր խոնարհ թաղերու մէջ՝ տանիքի տակ շինուած կխամութ իր սենեակը եւ իր հոգեկան թախիծը եւ խռովքը երգի ձեւով թուղթի կը յանձնէր...

1904ին Իգմիր էր։ Հոն ահաբեկեց յայտնի եւ յանդուգն մատնիչ մը՝ Պալեօզ, բայց ձերբակալեցին զինքը ու մահուան դատապարտեցին։

1905 Օգոստոս վեցին, արեւածագի ատեն, բանտապետը ուրիշ երկու անձի եւ ոստիկաններու հետ ներս մտան, շղթայեցին ձեռքերը եւ կառափնատանող սեւ կառքին մէջ նստեցուցին։

Աջիջոֆ հասկցաւ. բոլորովին անխռով էր։ Իր շուրջը բռնած ոստիկաններու հետ կատակ կ՚ընէր։

Երբ Ալի Փաշայի հրապարակին մէջտեղ ցցուած կառափնատը կը բարձրանար, հայ եւ թուրք ժողովուրդը կը դիտէր։ Նայեցաւ շուրջը ժպտուն ու հպարտ եւ խօսիլ ուզեց։ Զգեցին։

— Սուրբ գործի մէջ մտած էի եւ գիտէի որ պիտի մեռնիմ. հպարտ եմ եւ հանգիստ, որովհետեւ հայրենիքիս ծառայեցի հաւատարմօրէն. խիղճս հանգիստ է, երջանիկ եմ որ անոր համար կը մեռնիմ... Ձեզի կ՚ըսեմ, Թուրքեր գիտեմ, որ դուք հայրենիքի, ազգի եւ նուիրումի մասին գաղափար չունիք... վայրենի ծնած էք, անասունի պէս կ՚ապրիք ուրիշի վաստակով...։ Կուգայ ժամանակ, այս արեւին պէս, որ նոր կը բարձրանայ հորիզոնէն՝ մեր արեւն ալ պիտի ծագի...։ Ոսկի մը ունիմ բանտապետին մօտ, յանձնեցէք մայրիկիս...։

Կախուելու վայրկեանին միայն գիտցան իր բուն անունը — Խորէն Սարգիսեան, Մանիսայէն։

Ապա կը բարձրանայ աթոռին վրայ, կից մը կուտայ դահիճին եւ կ՚ուզէ պարանը անցընել իր վիզին։

Դահիճը կատղած՝ կը խլէ ձեռքէն պարանը եւ օղակը դիտմամբ կզակի տակէն կ՚անցընէ՝ տանջելու համար զինքը։ Խորէն մեռաւ երկար ցնցումներէ վերջ։

ԿՈՄՍ

(«Խոնարհ Հերոսներ», Գ. գիրք)

ՏԱՆՈՒԻՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

●

ԴԱՄԱՍԿՈՍ, 16 Մայիս.— 1929ին, խումբ մը կրթասէր եւ հաւատաւոր հայրենակիցներ, առանց յարանուանական խտրութեան, հիմը դրին միացեալ վարժարանին, Դամասկոսի Սալհիէ թաղին մէջ, ուր կը ստուարանար հայութեան թիւը:

Անոնք կը զգային, թէ ինչ ահաւոր վտանգ կը սպառնար մեր մատաղ սերունդին, որ հայկական կեդրոնէ հեռու թաղի մը մէջ, հարկադրաբար պիտի յաճախէր օտար հաստատութիւններ, եւ պիտի դատապարտուէր ասիմիլանական ուծացման եւ այլասերման: Նիւթական աղբիւրներէ զուրկ, անոնք հաւատքն ունէին իբրեւ զէնք եւ զոհողութիւնը՝ իբրեւ ներքին ուժ:

Այս առաքինութիւններով զրահուած, համեստ միջոցներով, անոնք հիմնեցին նախ մանկապարտէզ մը, որ տարուէ տարի հիմնաւորուելով եւ ուռճանալով, խարխուլ կացմեց պատկառելի նախակրթարանի մը՝ որ 1934էն ի վեր սկսաւ տալ իր բեղուն հունձքը:

1954ին, միացեալ վարժարանը իր օգտաշատ գոյութեան 25ամեակը բոլորեց, եւ հպարտութեամբ կրնայ յետադարձ ակնարկ մը նետել՝ հազարէ աւելի մանուկներու եւ 228 շրջանաւարտներու վրայ, որոնք իր սեմէն անցան, եւ հոգեկան սնունդ եւ մտքի լոյս ստացան այս ազգանուէր հաստատութենէն: Շրջանաւարտներու մեծ մասը իրենց ուսումը շարունակեցին հայկական թէ օտար վարժարաններու մէջ, եւ շատերը տիրացան փայլուն դիրքերու, իբրեւ գրող, արուեստագէտ, գիտական մարդ եւ ուսուցիչ: Անոնք հոգեւին կապուած կը մնան իրենց յաճախած վարժարանին՝ յիշատակին եւ գաղափարականին: Իսկապէս հոգեպարար հաճոյք է տեսնել միացեալ նախկին ուսանողութիւնը, որ հաւատաւոր եւ խանդավառ թափով կուգայ լեցնել վարժարանին բակն ու սրահը հանդիսաւոր օրերուն, եւ կը նուիրուի ազգապահպանման սրբազան գործին:

Մշակոյթի վառարան մըն է միացեալ վարժարանը: Արդարեւ, անոր առաքելութիւնն է եղած ազգային առողջ դաստիարակութիւն տալ իր խնամքին յանձնուած մանուկներուն, առանց խտրութեան:

Միացեալը՝ իր խնամակալութեան, հոգաբարձութեան եւ ուսուցչական կազմին միահամուռ եւ համերաշխ ճիգերով, կը ձգտի անխախտ պահել մեր ազգ. աւանդութիւնները, մեր ոսկեղինիկ լեզուն, մեր տոհմիկ երգը եւ մանաւանդ ազատ եւ անկախ Հայաստանի գաղափարը:

Հաղուադէպ է որ հանրային գործի լծուած անհատներ իրենց նուիրաբերումը շարունակեն երկար տարիներ: Եւ սակայն, միացեալը ունի խնամակալութիւն եւ հոգաբարձութիւն, որոնց անդամներէն շատերը տարիներու բեռան տակ կքած՝ եւ մազ ու մօրուք ճերմկցուցած են քանի-հինգ տարիներէ ի վեր, եւ երիտասարդական եռանդով կը շարունակեն իրենց յանձնուած գործը: Նոյնն է պարագան տնօրէններուն եւ ուսուցիչներուն համար: Այս ծանր, սակայն քաղցր բեռը անոնք տարած են ի գին ամէն զոհողութեան, իրենց յոյսը դնելով մեր անմահ ժողովուրդի լումաներուն վրայ, միակ օժանդակ ունենալով Սուրիահայ Օգնութեան Խաչը եւ վերջերս նաեւ հայ Կրթական Հիմնարկութիւնն ու Աղքատ ուսանողներու Ամերիկահայ բարեկամներու կազմակերպութիւնը:

Ցարդ կարելի չէ եղած սեփական շէնքով մը օժտել այսքան զոհողութիւններով պահուած հաստատութիւն մը, հակառակ ամէն կարգի ճիգերուն:

Որոշուած է 1956ի գարնան տօնել այս ազգօգուտ հաստատութեան 25ամեայ յոբելեանը: Ամբողջ հասոյթը անձեռնմխելի պիտի մնայ իբրեւ շէնքի Ֆոնտ: Յոբելեանին պատուակալ նախագահութիւնը ստանձնած է Բերիոյ Թեմի ժրաջան առաջնորդ՝ Գեր. Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան, այժմ կաթողիկոս Կիլիկիոյ, եւ գործի լծուած է յոբելենական Կեդր. Յանձնախումբ մը, որուն անունով կոչ կ՚ուղղենք հայ ժողովուրդին, ազգային եւ հանրային կազմակերպութիւններուն եւ մարմիններուն, հայ մամուլին եւ անհատ բարեկամներուն՝ աջակցելու մեզի բարոյապէս եւ նիւթապէս, որպէսզի առաւելագոյն նպաստը ապահովենք վարժարանիս յարատեւութեան համար:

ՅՈԲ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Նամակագրութեան հասցէ.— Վահէ Աւետիսեան,

Vahé Avédikian
B. P. 727, Damas (Syrie).

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

●

Դամասկոսի արաբ թերթերէն էլ Նուր, անդրադառնալով Ապրիլ 22ին Հալէպի Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցիին մէջ պատահած դէպքին, կը գրէ.—

Դէպքին մանրամասնութիւնը հետեւեալն է.

Հալէպի դաշնակ ոճրագործները պատարագելու հրաւիրեցին խորէն Բարոյեան սրբազանը, որ անոծ Զարեհ սրբազանի փոխանորդն է:

ԱՅՍ ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱԶԱՆԸ ԻՄԲԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԷՆ ՄԷԿՆ Է, ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԷՆ Է:

Այսպէս, երբ սուրիացիք իրենց մահու եւ կենաց պայքարը կը մղէին ֆրանսական իմբերիալիզմի դէմ, այս անգլիախպատակ սրբազանը (*ակնարկը՝ Սըրբազանի ծննդավայրին՝ Կիպրոսի.. «Յ.»*) ԱԶԱՅԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԴԷՄ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐԷՆ ՄԷԿՆ ԷՐ, ՈՒ ՃԷԶԻՐԷԻ ՄԷՋ ԱՆ ԶԷՆՔ ԿԸ ՍՏԱՆԱՐ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԷՆ ՈՒ ԶԱՅՆ ԿԸ ԲԱԺՆԷՐ ԻՄԲԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻՐ ՀԵՏԵՒՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՕԳՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԿԱՏԱՐԱԾ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՎՐԱՅ:

Հայերու կողմէ կատարուած բողոքներու եւ ցոյցերու հետեւանքով, ան Ճեզիրէէն վտարուեցաւ 1946ին: Հակառակ այս բոլորին, ան մինչեւ այսօր կը շարունակէ իր կասկածելի աշխատանքները, դաւադրական յարաբերութիւնները ու վտանգաւոր գործունէութիւնը ԵՐԿՐԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒՆ ԴԷՄ:

Ան կը զօրացնէ ու կը քաջալերէ դաշնակ ոճրագործներու կազմակերպութիւնը, որ ծանօթ է իմբերիալիզմին հետ իր ունեցած կապերովն ու գործունէութեամբը, ինչպէս նաեւ սուրիական հայրենիքի դէմ դաւադրական աշխատանքներովը:

Իր 1956 Մայիս 3ի թիւին մէջ, Ա. էջին առաջին զոյգ սիւնակներուն վրայ եւ զոյգ սիւնակի վրայ այս տողերը հրատարակութեան տալով՝ Հալէպի հայադիրը՝ «Սուրիա»՝ իր կողմէ կը յաւելու.—

Այսպէս ուրեմն տեղական մամուլն ալ, որ հանրային կարծիքին առաջնորդն է եւ ուղղութիւն տուողը, բարեբախտաբար հասկցաւ, թէ ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը եւ թէ ի՞նչպիսի մարդիկ են անոնք, երբ նկատի ունեցաւ որ անոնք կուտայ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ԵՒ ՕՏԱՐ ԻՄԲԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒ անունը:

Մենք ուրախ ենք, որ տեղացի արաբ ազգին ժողովուրդը սկսաւ ճանչնալ բախտախնդիրներու այս խմբակը, մամուլը ճշգրիտ կերպով սկսաւ որակել զանոնք, ու հասկցաւ որ այս մարդիկը երկրորդ նմոյշն են դաւումիններուն, եթէ չըսենք անոնց վարպետները, ու այդպէս դաշնակ քլիքը օրէ օր սկսաւ հող կորսնցնել այս երկրին մէջ, այս գեղեցիկ հայրենիքին մէջ, ուր կ՚ապրինք եւ որուն բարիքները կը վայելենք եւ սակայն դաշնակները, որոնք առաջին մէկ օրէն դաւած են իրենց ազգին, հայրենիքին, ՉԱՐՄԱՆԱԼԻ ՉԷ ՈՐ ԴԱՒԵՆ ՀՈՍ, ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԱԼ...

պատեհ հրապարակաւ կասկածելի դարձնել ընկերվարական այդ նշանաւոր իրականութիւնը կամ իրատեսութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ քանիցս կրկնուեցաւ հետեւեալ նիւթը,— Լեհ մտաւորականները կը խեղդուին իրենց պարտադրուած շրջագծին մէջ: Կը պահանջեն որ ազատութիւնը այլեւս չսանձուի, չսահմանափակուի, եւ կամ չլճանայ դիւանական խողովակներուն մէջ: Ուրիշ պատուիրակ մը փափաք յայտնեց որ երիտասարդ արուեստագէտները կարենան ուսանիլ Խ. Միութենէն եւ միւս ժողովրդական հանրապետութիւններէն դուրս, ուրիշ երկիրներու մէջ ալ: «Երիտասարդներու ճամբորդութիւնը դէպի արտասահման վճռական դեր պիտի կատարէ: Գիտեմ թէ օտար դրամի նեղութիւն եւ ուրիշ դժուարութիւններ ունինք: Բայց եւ այնպէս անհրաժեշտ է երիտասարդներու ճամբորդութիւնը դէպի Ֆրանսա եւ Իտալիա»:

Ֆրանսայի մասին եղած այս յիշատակութիւնը ցոյց կուտայ հոգեվիճակ մը որ յատուկ չէ միայն մտաւորականներուն եւ գրագէտներուն: Կարծես թէ Վարշաւայի այդ ժողովին մէջ բոլոր անոնք որ ղեկավար դիրք ունին, կ՚ուզէին որ Ֆրանսան օգնէր իրենց այս ճամբուն մէջ:

«Լը Մոնտ»ի մէկ աշխատակիցը գիտել կուտայ թէ այս արտայայտութիւնները կը համապատասխանեն լեհ ժողովուրդի խոր զգացումներուն, որ հակառակ ամէն բանի կապուած կը մնայ Ֆրանսական մշակոյթին:

ԲԱՑՈՒՄ ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

●

Ինչպէս գրած էինք, Մայիս 20ին, Լիբանանի հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունն բացումը կատարեց Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի նոր ակումբին եւ պասքէթպոլի խաղավայրին:

Ներկայ էին հրաւիրեալներու ընտիր բազմութիւն մը—Նախարար Աբիլ-Ալամ, կաթ. Տեղապահ Խորէն եպիսկ., Ղեւոնդ եպիս., պետական երեսփոխաններ Մ. Տէր Գալուստեան, Տ. Թոսպաթ, Ժօզէֆ Զատըրս, Պէյրութի քաղաքապետ Ժօրժ Սաի, կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչը եւ բազմաթիւ օտար լրագրողներ: Ամէնէն առաջ խօսեցաւ փաստաբան Խ. Պապիկեան, պարզելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի դերը, իսկ Լիբանանի պասքէթպոլի միութեան ընդհ. քարտուղար Պաթլունի Լիբանանի ընդհ. մարզական շարժման մասին:

Հանրապետութեան նախագահը Լիբանանի պասքէթպոլի ախոյենութեան բաժակը յանձնեց Օր. Մարի Սարեանին եւ ամէն մէկ խաղացողի կուրծքը զարդարեց շքանշաններով:

Ցետոյ Բաժակներու Սրահին մէջ հիւրերուն պատուոյ շամփանեա տրուեցաւ: Տոքթ. Ատուր Գապաքեան խօսք առնելով յայտնեց թէ ակումբի շինութիւնը արդիւնք է ժողովուրդի զոհաբերութեան: Տեղին վրայ ինքնաբուխ նուէրներէ գոյացաւ 13000 լ. ոսկի: Այս առթիւ հիւրերը հաճոյքով դիտեցին ախոյեաններու աւելի քան 150 բաժակները, ինչպէս կը գրէ «Ազդակ»:

ՀԱՅ ՎԱՅՐԱՁԻՈՒ մը (փառաշիւթիստ) Լուսին Գըրչըքեան ապրիլ 13ին զոհ գացած է օդանաւային արկածի մը Պուէնոս Այրէսի մէջ: Երբ օրիորդը իր 10րդ վայրէջքին փորձը կը կատարէր ո՛չ անկարգելը, ո՛չ ալ հովանոցը կը բացուին, ու օդաչուն վար կ՚իյնայ ու կը մեռնի: Մայրըն ալ ներկայ էր արկածին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

13.—ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ ԲԱՐԴՈՒՈՒՄ ԵՆ

— Գիտե՛մ, գիտե՛մ, ոչ թէ հարիւր անգամ, այլ հազար անգամ դու ասել ես ինձ այդ, եւ իմ պատասխանները կարծեմ դու չես մոռացել...:

— Իսկ եթէ քո հա՞յրը կ՚առաջարկէ քեզ միեւնոյնը, Սամուէլ, ասաց մայրը կըշտամբելով որդու կամակորութիւնը, դու, կարծեմ, այն ժամանակ չես համարձակուի հակառակել քո հօր կամքին...

— Դեռ ինձ յայտնի չէ, որ իմ հօր կամքը այդ է... պատասխանեց Սամուէլը խորին սառնութեամբ:

— Բայց ինձ յայտնի է... ասաց մայրը խորին բարկութեամբ:

Սահակը, նկատելով, որ իւր անմեղ կատակով սաստ տուեց անտեղի եւ տաքացած վիճաբանութեան մօր եւ որդու մէջ, ընդմիջեց նրանց կռիւը, ասելով.

— Թողնենք այդ: Իրաւ է, որ այդ հարցում հօր կամքը աւելի մեծ նշանակութիւն ունի...: Թողնենք մինչեւ հօր գալուստը... Ես հաւատացած եմ որ, Սամուէլը հօր ցանկութիւնը կը կատարէ:

Ցետոյ, կամենալով աւելի կարեւոր առարկայի վրայ դարձնել խօսակցութիւնը, դարձաւ նա դէպի Սամուէլը, ասելով.

— Իսկ դու, սիրելի Սամուէլ, պէտք է պատրաստուես հօրդ ընդառաջ գնալու:

Սամուէլը ոչինչ չպատասխանեց: Մայրը շատ գոհ մնաց Սահակի առաջարկութիւնից եւ, բռնելով որդու ձեռքից նըստացրեց իւր մօտ, գահաւորակի վրայ, եւ մի առանձին սիրելիութեամբ նայելով նրա երեսին, ասաց.

— Ես ամէն ինչ պատրաստել կը տամ քո ճանապարհորդութեան համար, թանկագին Սամուէլ: Ես մոռանում եմ բոլորը: Դու չգիտես, ինչ բան է մօր սիրտը: Դու չգիտես, թէ որպիսի ջերմութեամբ ամէն բոպէ բաբախում է նա որդու բախտաւորութեան համար: Ես հէնց այսօր կը հրամայեմ, որ պատրաստեն նըժոյգները: Արծաթեայ ասպազէնքով եւ թանկագին չուլերով զարդարել կը տամ նրանց, աւելի քան յիսուն հետեւակներով դու կը դիմաւորես քո հօրը: Քեզ կ՚ուղեկցէ երիտասարդ համհարզների մի ստուար խումբ, ամէնքը գեղեցիկ զարդերով զարդարուած, ամէնքը հարուստ զէնքերով սպառազինուած: Եւ ամէն մարդ, ով որ կը տեսնէ քո փառաւորութիւնը, երանի կը տայ քո ծնողներին:

Սամուէլի հօր գալուստը, որի մասին տիկինը առաջ թէութեամբ էր խօսում, եւ աւելի ծածկել էր աշխատում, քան թէ երեւան հանել, այժմ, հակառակ նրա ցանկութեան, իւր բոլոր պարզութեամբ խօսակցութեան առարկայ դարձաւ: Տիկինը մի առանձին վնաս չէր տեսնում, եթէ իւր հիւրերին յայտնի կը լինէր նրա գալուստը միայն, բայց ոչ գալստեան նըպատակները: Նպատակների մասին՝ նա կարծում էր, որ իւր հիւրերը ոչինչ չգիտեն, եթէ գիտենային, չէին համբերի եւ որ եւ իցէ կերպով կ՚ակնարկէին նրան: Այդ մտքով նա հրամայեց տակառապետին, որ սեղանի վրայ ամենաթունդ գինին մատուցանէ, որպէս զի արբեցութեան ջերմութեան մէջ կարողանայ նըրանց գլուխները թափ տալ: Բայց ոչինչ չըլսեց: Այսու ամենայնիւ, նրա կասկածը Սահակի եւ նրա հօր ծածկամիտ քաղաքագէտի այցելութիւնների մասին տակաւին փարատուած չէր:

Սամուէլը հասկացաւ Սահակի նպատակը, թէ որպիսի վարպետութեամբ նա խօսել տուեց իւր մօրը այն բոլորը, ինչ որ վերաբերում էր իւր ճանապարհորդութեանը: Եւ իւր սովորական երկմտանի պատասխանով կամեցաւ լրացնել նրա խոստացած պատրաստութիւնների թիւը, ասելով.

— Այդ բոլորը հարկաւոր է հօրս արժանաւոր ընդունելութեան համար, սիրելի մայր, բայց դու նրա մեծապատիւ ուղեկիցների ընդունելութեան մասին ոչինչ չասեցիր:

Վերջին խօսքերի միջոցին նա դարձաւ դէպի Սահակը եւ դէպի Մեհրուժը, որ նստած էր նրանց մօտ:

— Հօրս հետ գալիս են պարսից երկու նշանաւոր զօրապետները — Զիկ եւ Կարէն.— դրանք գալիս են մեր երկիրը պահպանելու... որովհետեւ թագաւորը չկայ, իսկ հայրապետը բացակայ է... Դրանց ընդունելութեան համար եւս հարկաւոր են փառաւոր պատրաստութիւններ...

Մօր սիրտը սկսեց դողալ: Ի՞նչ էր կամենում ասել Սամուէլը: Միթէ նա բոլոր գաղտնիքը կամենում էր բա՞ց անել Սահակի եւ Մեհրուժի առջեւ: Սամուէլը նըկատեց մօր շփոթութիւնը և շարունակեց.

— Այո, հօրս հետ գալիս են Զիկ եւ Կարէն զօրապետները: Երբ նրանք ոտք կը դնեն Տարօնի հողի վրայ եւ երբ կը մօտենան Արածանիին, այդ ժամանակ դու, սիրելի մայր, սկսեալ Արածանիի ափերից մինչեւ մեր ամրոցը, ճանապարհի ամբողջ տարածութիւնը պատել կը տաս թանկագին գորգերով: Եւ պարսից զօրապետները այդ փառաւոր փիանդազի վրայով ընթանալով, կը մտնեն մեր ամրոցը: Այն ժամանակ կը կատարեն մեծածախնդէս խրախճանք....

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ջաղէս անվրէպ մեր ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի կորուստին: Ջեռնթափութեան քաղաքականութիւնն է այս:

Ես Թախանձագին խնդրեցի կառավարութենէն ուրիշ ճամբու մը հետեւիլ եւ վճռապէս վարել ուրիշ քաղաքականութիւն մը անոնց դէմ որ չեն տեսներ անդունդը ուր կը քաշեն մեզ ալ, այսինքն վերաշինութեան քաղաքականութիւն մը՝ հիմնուած ժողովուրդներու հաւանութեանը վրայ այն կայսրութեան որ մեր հպարտութիւնը կը կազմէր: Ալժերիոյ մէջ եթէ կ'ուզենք փրկել Ֆրանսական ներկայութիւնը, հարկ է կարելի եղածին չափ շուտ մեզի կապել բնակչութեան այն տարրերը որոնք այնքան երկար ատեն վստահած են Ֆրանսայի, իրենց ասպիճանական ազատագրումը ապահովելու համար: Անոնք մեզմէ հեռացան արտաքին եւ ներքին պժգալի քարոզութեանց, ինչպէս եւ մեր սխալներուն եւ անհասկացողութեան հետեւանքով:

Հետեւաբար, իմ կարծիքով, անհրաժեշտ է գործքով վերահաստատել վստահութիւնը եւ յոյսը, առանց որոնց ուշ կանուխ տեղի պիտի ունենայ մեր իրաւազրկումը Ալժերիայէն, իրաւազրկում զոր պարտաւոր ենք արգիլել ամէն գնով:

Դժբախտաբար Ալժերիոյ իսլամներուն չափաւոր տարրերը ամէն օր նեղութիւններ կը կրեն վարչութենէ մը, քաղաքապետութիւններէն եւ մամուլէն: Այսպէս, խստութեանց կ'ենթարկուին, արգելարաններ կը նետուին, արտայայտութեան ամէն միջոցէ կը զրկուին, մեզմէ կը հեռացուին մարդիկ զոր իրապէս մեր վատագոյն թշնամիներուն դիրկը կը նետենք»:

Մենտէս Ֆրանս յետոյ կը յիշէ թէ ինք միջոցներ առաջարկած էր մէկ ամիս առաջ, փրկարար դեր մը կատարելու համար, բայց ոչ մէկը նկատի առնուեցաւ:

× Երեքշաբթի օր վիճաբանութիւններ պիտի կատարուին Ազգ. Ժողովին մէջ, վարչապետին առաջարկով: Կը վախցուի որ կառավարական տագնապ մը ծագի:

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ 300 պահեստի զինուորներ որոնք Ալժերիա պիտի մեկնէին, առջի օր փորձեցին ձգձգել իրենց մեկնումը, Պառ լը Տիւքի մէջ, կառախումբին վակոնները բաժնելով շոգեշարժ մեքենայէն: Շալոն Սիւռ Մառնի մէջ, Տիժոնի գծին վրայ, եւ Լաղուա կայարանին մէջ (Պոն) ալ խափանարար ձեռնարկներ կատարուեցան: Թէեւ համայնավար թերթերը կ'օգտագործեն այս դէպքերը, բայց ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը մեծ կարեւորութիւն չընծայեր:

× Փալեստրոյի մէջ ծուղակը ինկած պահակախումբին անդամներէն մէկը գտնուեցաւ քարայրի մը մէջ, օդանաւերու միջոցաւ, իրեն հետ գերի բռնուած զինուորներէն մէկուն դիակին հետ: Սպաննուեցան 17 ըմբոստներ որոնք կը պահէին գերիները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ բոլոր բնակիչները պիտի արձանագրուին, անձնագիրներ ստանալով: Տասներկու տարեկանէն վեր բոլոր բնակիչները պէտք է յայտնեն իրենց անունը, տարիքը, հասցէն եւ զբաղումը: Անսաստողները պիտի դատապարտուին մինչեւ 12 տարի բանտարկութեան:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ անդամալուծման դէմ պատրաստուած շիճուկը ծախու պիտի հանուի Յունիս 4ին, առողջապահական նախարարութեան արտօնութեամբ:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ մեծ պարգեւը, 25 միլիոն ֆրանք, քառասուն միլիոնի պիտի բարձրանայ Մայիս 30ին: Տոմսակներուն գինը անփոփոխ կը մնայ, իսկ թիւը 500.000էն պիտի բարձրանայ 600.000ի:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բանակի կրճատման որոշումին առթիւ, նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ ջերմապէս պիտի գնահատուի, եթէ հաստատուի: Այս առթիւ գիտել տուաւ թէ 1.200.000 զինուորներ զեղչելով հանդերձ, Խ. Միութիւնը տակաւին պիտի ունենայ 115 զօրաբաժին, թէ ունի 375 արդիական սուզանաւ, 30000 օդանաւ եւայլն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 23).— Ձոյլ ոսկի 448.000, նափոլէոն 3100, զուից. 2990, անգլ. 3980, քսան տոլարնոց 15.680, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 386, անգլիական 1030, զուից. 92.25, պելժ. 7.80, լիր 0.61:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ:

Փլաս Սէն Սիւլփիս, մէթրօ Սէն Սիւլփիս

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին:

Կը մասնակցին՝ Օր. Սիրանոյշ Տէր Կոմսեան, երգ, (Լիոնի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Աւետիս Քիւփէլեան:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Բաշանի Նոր Սեբուեդի պարախումբին կողմէ:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր: Մինչեւ առաւօտ:

Orchestre GEORGES CLEMENT

Խօսնակ Գ. Ամիրայեան:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 250 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի մօտ, Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները, Պէլվիլի մէջ ճաշարան Արթիւր: Իսկ հանդէսին օրը կիչէն:

ԼԻՈՆ.— 26 Մայիս շաբաթ գիշեր:
Salle Immaculée Conception, Rue Dunoir

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, ժամը 20.30ին, Սէն Պէրնառ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 26 ռիւ տէ Պահիւթիէ:

Կը նախագահէ Յ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նուագ եւայլն: Մուտքը ազատ է

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սեբուեդի:

Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսին պետական դէմքեր եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական բաժին: Խմբերգ եւ հայկական պարեր Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ: Պալէ Սարգիսեան քոյրերու կողմէ (Կրընոպլէն):

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆ.— 27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արտաշէս Պիպէրեան եւ զաւակները ու ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՆԷ ՊԻՊԷՐԵԱՆի յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

●

Սարգէլէն Այրի Տիկին Թագուհի Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն և հօր ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆի յիշատակին, մահուան եօթներորդ տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Զբօսաշրջիկներու ճամբորդութիւնը դէպի Հայաստան վերսկսած է 1956ի համար:

Ճամբորդութիւնը տեղի պիտի ունենայ ՅՈՒԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ եւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ամիսներու ընթացքին:

Անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել զբօսաշրջիկներու այդ խումբերուն, պէտք է օր առաջ ներկայացնեն հասցէին՝ ղրկեն հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1.— Անուն, մականուն եւ հօր անուն, (կիները՝ նաեւ իրենց աղջկնութեան մականունը):

2.— Ծննդեան վայրն ու թուականը:

3.— Ներկայ եւ նախկին հպատակութիւնը:

4.— Արհեստը՝ եւ արհեստանոցի հասցէն:

5.— Ազգականներու հասցէն՝ եթէ ունի Խ. Միութեան մէջ:

6.— Իր բնակավայրի հասցէն:

7.— Ո՞ր ամսուն կը նախընտրէ մեկնիլ:

Որ եւ է հպատակութիւն ունեցող, ինչպէս նաեւ Նանսէնեան Հայերը կրնան մասնակցիլ:

Նախընտրութիւն պիտի տրուի առաջին արձանագրուողներուն:

Ճամբորդութեան եւ ծախքերու մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին շուտով: Մինչ այդ արձանագրութիւնները կը կատարուին՝ մեկնումները չուշացնելու համար:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը խնդրուի բոլոր դիմումները կատարել գրաւոր եւ անձամբ չներկայանալ:

Հասցէ.—
Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).

Այրի Տիկին Աստղիկ Ախնազարեան, Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Ախնազարեան եւ աղջիկը՝ Կատարինէ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քալանթարեան եւ աղջիկները՝ Եղիսաբէթ եւ Լինտա, ինչպէս եւ հարազատները եւ բարեկամները խոր վշտով կը յայտնեն իրենց սիրելի եւ անմոռանալի ամուսնոյն, հօր, եւ մեծ հօր՝

ՍՄԲԱՏ ԱԽՆԱԶԱՐԵԱՆի
(73 տարեկան)

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 23ին իր բնակարանը: (36 ռիւ տը լա Պուրտօնէ, Փարիզ (7):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ առաւօտ ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 ռիւ Ժան Կուժօն), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ Փարիզէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Նուիրուած Հայ Մայրերու օրուան

Նախաձեռնութեամբ խմբապետական խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր արենոյշներու, թեւիկներու, արիներու եւ գայլիկներու:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մագընոյի մէջ (88 ռիւ տ'Օպանեը):

Հովանաւորութեամբ Պատ. Ասպետ Պ. Տ. Թէքէեանի:

Կը նախագահէ Պ. Յ. Հացագործեան

Խմբերգ, մարզանք, արտասանութիւն, ռիթմիք եւ հայկական պարեր եւ թատերական ներկայացում:

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի մեծանուն գրագէտ, բանաստեղծ եւ հրապարակախօս ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի ՄԱՅՐԵՐԸ (տրամ մէկ արար), ինչպէս նաեւ ԳՈՂՑՈՒԱԾ ՍԱԳԸ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ 1918 Մայիսի Ռազմիկներուն

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ գտնուելու, այս կիրակի, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին Պատուոյ Դաշտում ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհանուր հրամանատարութեամբ եւ քաջարի հայ ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամու գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

ԾՆՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան (ատամնաբոյժ) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երրորդ մանչ զաւկին՝ Պատրիկի ծնունդը:

23, Ապրիլ 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Նիւթը՝ Վահան Տէրեանի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

LA MAISON DES INTELLECTUELSի
44րդ ցուցահանդէսին
Au cercle Volney, 7 Rue Volney
Métro: Opéra ou Madeleine
23 Մայիսէն — 30 Յունիս
Կը մասնակցի ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ իր 12 կտոր քանդակներով եւ ջրանկարներով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ, Նախ. Ռազմիկներու Բարեկամ. Միութեան, Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի կողմէ, յարգելու համար յիշատակը նորոգ հանգուցեալ Տիգրան Վարդանեանի, Գառնիկ Օհանեանի եւ բոլոր նախկին ռազմիկներու:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Ներկայ կ'ըլլայ Միութեան պատուոյ նախագահ Տիրան Թէքէեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Աղաւնի Միրաքեան կը ծանուցանէ թէ՝ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին ժամը 11ին, իր ողբացեալ ամուսնոյն Սերոբէ Միրաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր ընկերները եւ յիշատակը յարգողները:

(Կնիք Թաղ. խորհուրդի)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Ոսկեան եւ Մարգար Ծերունեանի եւ զաւակներուն, իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ մօր, այրի տիկին Սանդուխտ Ծերունեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ (Սեբաստացի Դուրա գիւղէն) եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի տան, հազար ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 26 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7587 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3398

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՏԷՐ ՉԵՆ ԸԼԼԱՐ

•

Զարմանալի բաներ կ՚իմանանք։

Երկու տարի առաջ, 1954ին, Երեւանի մէջ հրատարակուեցաւ գիրք մը, «Դրուագներ Սովետական Հայաստանի պատմութենէն», (Ա. հատոր)։ Հեղինակները՝ Հ. Մ. Խլէիրճեան եւ Ա. Մ. Յակոբեան։

Գիրքը նկարագրելով 1918ի մայիսեան ճգնաժամը, կը պատմէ.

— Հայ ժողովուրդն իր համար ստեղծուած այս ծանր օրերին, հակառակ դաշնակների կապիտուլյանտական – դաւաճանական քաղաքականութեան, մի շարք վայրերում յամառ դիմադրութիւն ցոյց տուեց թիւրքական զաւթիչներին։ Երեւանի շրջակայ գիւղերի բնակչութիւնը Սարդարապատի տակ Մայիսի վերջին օրերին, պարտութեան մատնեց Երեւանի վրայ արշաւող թիւրքական դիվիզիային եւ ստիպեց նրան ետ նահանջել դէպի Ալեքսանդրապոլ։ Նոյն օրերին Ղարաքիլիսայի տակ Ղազախ - Դիլիջանի եւ Փամբակի գիւղերի գիւղացիութիւնը երեք օր կանգնեցրեց թիւրքական բանակի առաջխաղացումը (էջ 5)։

Այսպէ՛ս, ուրեմն, 1918 Մայիսի ճակատագրական օրերուն, «Դաշնակները» կ՚ուզէին անձնատուր ըլլալ (կապիտուլյանտակա՜ն քաղաքականութիւն), բայց հայ ժողովուրդը նախընտրեց դիմադրել Թուրք բանդաբաւիչներուն։

Եւ կռուեցաւ «Սարդարապատի տակ», պարտութեան մատնելով ու մինչեւ Ալեքսանդրապոլ քշելով Թրքական այն զօրաբաժինը որ Երեւանի վրայ կը քալէր։

Կռուեցաւ, նաեւ, «Ղարաքիլիսայի տակ», երեք օր կասեցնելով Թրքական բանակին յառաջխաղացումը։

Մենք ալ այդպէս գիտենք պատմութիւնը։ Գիտենք որ կռուեցան եւ յաղթեցին, ստեղծելով պետական կորիզ մը հայրենիքի մէկ մասին վրայ։

Եւ ճիշդ ատոր համար է որ կը տօնենք եւ պիտի տօնենք Մայիս 28ի տարեդարձը, աշխարհի ո՛ր ափին ալ ինկած ըլլանք։

Իսկ դո՞ւք, ինչո՞ւ դուք ալ չէք տօներ, սկսելով հայրենիքէն եւ կոչ մը ուղղելով բոլորին, բոլորին անխտիր։

Ինչո՞ւ տէր չէք ըլլար ժողովրդական մարտին ու յաղթանակին։

Ինչո՞ւ կ՚արգիլէք անոր ոգեկոչումը նոյն իսկ ազատ աշխարհամասի մէջ, թշնամական ցոյցեր եւ անկարգութիւններ սարքելով։

Մանաւանդ որ, կ՚ըսէք թէ ժողովուրդը կռուեցաւ հակառակ «դաշնակների կապիտուլյանտական քաղաքականութեան»։

Ա՛յ տիրացու մարդիկ, դեռ երկա՞ր պիտի տեւէ այս եղերական զաւեշտը։

Թէ խոստովանիլ որ կռուեցան ու յաղթեցին, եւ թէ ուրանալ, մոռացութեան տալ եւ անարգել պատմութեան այս մեծ տարեդարձը։

Եւ յետոյ, ո՞ր «պատմա - մատերիալիստական» աղբիւրէն իմացաք թէ Դաշնակները կողմնակից էին անձնատուրութեան։

«Կապիտուլյանտականնե՞ր» էին Արամները, Դրօները, Դրօները մարտադրոյ, եւ ուրիշ անհամար յայտնի եւ անյայտ Դաշնակցականներ, որոնք իրենց եղունգներով կը ճանկռտէին Սարդարապատի, Գարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի դաշտերը։ «Մահ կամ ազատութիւն»։

Մինչ ձեր իմաստո՛ւն ընկերները դաւ դաւի վրայ կը բարդէին, Թուրքերու ձեռք խորհրդանիշ դարձնելով Հայաստան աղջանիշը, — «դէպի տուն»։ Մինչ գրաւած էին ճակատ ճեղքելով, դիմադրութեան պատուարներ քանդելով, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական։

Եւ վերջապէս, այդ ո՞ր ուժն էր որ ձեզի յանձնեց ափ մը հող, միատարր ժողովուրդով...

Հայաստան մը՝ աշխարհագրութեամբ եւ ազգագրութեամբ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Մենտէս—Ֆրանսի հրաժարման եւ կարգ մը հարցադրումներու առթիւ, Պ. Կի Մոլէ յայտնեց որ Ազգ. ժողովը քննէ Ալժերիոյ խնդիրը, ճշդելու համար իր դիրքը դահլիճին քաղաքականութեան հանդէպ։ Այս առթիւ պիտի քննուին նաեւ Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները, ինչպէս եւ դահլիճին արտաքին, տնտեսական եւ ընկերային քաղաքականութիւնը։ Վարչապետը կ՚ուզէ որ յստակօրէն ճշդուի թէ ի՛նչ կ՚ուզէ Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը։ Հետեւաբար կը զօրանայ այն հոսանքը որ կ՚ուզէ այժմէն սահմանել Ալժերիոյ ապագայ կարգուսարքը։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը պարզապէս նոր վաւերացում պիտի պահանջէ, չորս ամսուան պաշտօնավարութենէ մը ետք։

× Փարիզեան մամուլը եւ քաղաքական հոսանքները զանազան կարծիքներ կը յայտնեն Պ. Մենտէս – Ֆրանսի հրաժարման առթիւ։ Նախորդ վարչապետին կուսակիցները (արմատական) մտահոգ են։ Թունուզ աջակողմեան թերթ մը, «Օռոր», գիտել կուտայ թէ Մենտէս Ֆրանսի չիյնար դասել տալ ուրիշներուն, Ֆրանսայի պարտականութեանց եւ իրաւունքներու մասին։ «Պ. Մենտէս Ֆրանս կը հեռանայ խնքնակամ։ Աւելի լաւ։ Կը մաղթենք որ մնայ իր առանձնութեան մէջ»։

× Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ 19 ըմբոստներ սպաննուեցան Սումմամի հովիտին մէջ (Ալժերիա)։ Ֆրանսական զօրամաս մը յարձակեցաւ ըմբոստներուն վրայ, որոնք դարոյ մը հրկիզելով, առեւանգած էին երկու ֆրանսացի ուսուցիչներ եւ քանի մը ֆրանսասէր իսլամներ, Սիտի Այշի մէջ։ Ըմբոստները փախան, ձգելով իրենց ընկերներուն դիակները եւ բազմաթիւ զէնքեր։ Ուրիշ խումբ մը ապստամբներ սպանութիւններ կատարեցին Կոստանդինի եւ Օրանի մէջ։

Մարոքի եւ Թունուզի մէջ ալ ազգայնականները կը շարունակեն ահաբեկումներ կատարել։ Ֆրանսացիները կը բանակցին, ազատելու համար պահակախումբի մը եօթը զինուորները որոնք անհետացած են Ուճայի մօտ (Մարոք)։ Թունուզի մէջ ըմբոստները կրակ բացին չորս ֆրանսացի զինուորներու վրայ։ Երկուքը փախան, երկուքը սպաննուեցան։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ առջի օր ալ դիմադրական ցոյցեր կատարուեցան քանի մը վայրերու մէջ, զօրակոչի ենթարկուած զինուորներու կողմէ։ Տեղ մը կեցուցին զինուորական կառախումբը։ Ամիէնի պահեստայիները թափօր մը կազմեցին քաղաքին փողոցներուն մէջ։ Ցոյցը տեւեց մէկ ժամ։ Ոստիկանութիւնը չողեկառք վերադարձուց զինուորները, առանց որեւէ ձերբակալութիւն կատարելու։ Կ՚ըսուի թէ 25 հոգի վիրաւորուած են Անթիպի մէջ, ընդհարումի մը հետեւանքով։ Համայնավարները կը շարունակեն բողոքի ցոյցեր կազմակերպել։ Եւ. օր անկարգութիւններ պատահեցան Թուլոնի մէջ։ Երկու հարիւր պահեստիներ այդ քաղաքը հասած էին, քանի մը անգամ ահազանգ հնչեցնելով եւ կեցնելով կառախումբը։ Ամէնքն ալ «խաղաղութիւն» կ՚աղաղակէին կայարանին մէջ, բողոքելով Պ. Կի Մոլէի դէմ։ Նոյն օրը արեւելեան Ֆրանսայէն դէպի Մարսէյլ ճամբայ հանուած կառախումբ մը, որ պահեստիներ կը փոխադրէր, 16 ժամ ուշացաւ Կրընոպլ հասած ատեն։ Բայց եւ այնպէս երեք նաւեր ճամբայ ելան դէպի Ալժերիա, 24 ժամուան մէջ։

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՑՈՅՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

•

«Փարի - Փրէս»ի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ երկրորդ անգամ, հեռաձայնով (23 Մայիս).

Երէկ գիշեր դարձեալ աւելի քան հազար անձեր պաշարեցին Ֆրանսական պատուիրակութեան բնակած պանդոկը։ Փարիզ, Մարսէյլ, Վալանս ծնած կիներ կը սպասէին պաշտօնեաներուն, անոնց յանձնելու համար աղերսագիրներ եւ նամակներ։ Մեր յուզումալից բնակութիւնը կը շարունակուէր։

Այժմ կան 7000ատացական հպատակ դարձած (նաթիւրալիզէ) Հայեր եւ 20-25 ի ծնէ Ֆրանսացիներ, որոնք կ՚ուզեն Ֆրանսա վերադառնալ։

Անոնք այստեղ եկած են էապէս բնատնեկան պատճառներով, — կ՚ուզէին տեսնել ծեր հայր մը, զաւակներ, քոյր մը եւ երբեմն նոյն իսկ իրենց կինը։ Կը կարծէին թէ պիտի կրնան ազատօրէն մեկնիլ, բայց կոյր վարչաձեւ մը տարիներէ ի վեր կը մերժէ տալ անհրաժեշտ վաւերագիրները։ Կարգ մը նաթիւրալիզէ Հայեր այստեղ պաշարուած են 1936էն ի վեր։

Այս խեղճերը, որոնք դերձակ, կօշկակար կամ ատաղձագործ էին մեր երկրին մէջ, այժմ կ՚ապրին թշուառ պայմաններու տակ։ Դրամ չկայ, դժուար է գործ ճարել եւ աւելին ըլլալով՝ տեղացի բընակչութիւնը թշնամաբար կը վարուի, զանոնք նկատելով թէ դէշ Ֆրանսացիներ, քանի որ հեռացած են Ֆրանսայէն եւ դէշ Հայեր, քանի որ կ՚ուզեն հեռանալ։

Միջոցին օրով, յաճախադէպ էր որ բնակչութեան այս մասը զրկուի Սիպերիոյ աքսորականները։

Մայիս 22ի առտուան ցոյցերուն ատեն, կարմիր պահակները թոյլ տուած էին որ համախմբուին օդակայանին շուրջը։ Այրերու եւ կիներու բազմութիւն մը շարուած էր պաշտօնական թափօրի ճամբուն վրայ։ Եօթանասուն տարեկան կին մը, դէմքերը արցունքէն աւերուած, բաւ ինծի կրթնելով.

— Ազատեցէ՛ք մեզ։ Պաշտպանեցէք մեզ։ Շատ դժբախտ ենք։

Ցոյցերը վերսկսան, երբ նախարարը հասաւ, լրագրողներէն վերջ։

⁂

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», անցուդարձը կը նկարագրէ հետեւեալ ձեւով.

Երեւան, 23 Մայիս (հեռաձայնով).— Կառքերու թափօրը սահպուեցաւ անցնիլ այրերու եւ կիներու կրկնակ շարքի մը մէջէն։ Մեզ կը ծափահարէին շնորհակալից։ Կը բաւէր որ կանգ առնէինք այս ազմկալի եւ ջունալեղ քաղաքին մէջ, որպէսզի անմիջապէս շրջապատուէինք խնդումերես դէմքերով։ Պատահեցաւ որ ֆրանսերէն հարցումներ լսէինք Մարսէյլի կամ Լիոնի շեշտով։ Քանի մը հազար Հայեր, որոնք Ֆրանսա գաղթած էին, իրենց երկիրը վերադարձան քանի մը տարի առաջ։ Իրաւ եւս հարցումներ կ՚ուղղէին մեզի Մարսէյլի Հին Նաւահանգիստի եւ Կիյոթիէրի (Լիոն) կամուրջի մասին։

Երբ օդակայան հասանք, մեզի մօտեցան փոքրաթիւ խումբ մը ի ծնէ Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ, որոնք Հայաստան գաղթած էին եւ իրենց պարզապէս պարզեցին լրագրողներու եւ նախարարին աշխատակիցներուն։

Ֆրանսայի մէջ ամուսնացած Հայուհիներու հետ, պատերազմէն վերջ, քանի մը տարիէ ի վեր Հայաստան եկած են իրենց ամուսիններուն կամ կիներուն հետ։ Չեն յարմարած միջավայրին, մանաւանդ որ այս ամուսնութիւններէն շատեր արդարօրէն խզուած են։

Կարծ, Երեւանի մէջ կան քանի չափ ի ծնէ Ֆրանսացիներ որոնք կ՚ուզեն Ֆրանսա վերադառնալ։

Այս բոլորը դիւրաւ կը կարգադրուէր, եթէ խնդիրները չհարցուածային իրաւագիտական կնճիռով մը։ Ֆրանսական օրէնքով օտարականի մը հետ ամուսնութիւնը անպատճառ չի կորսնցներ ֆրանսական հպատակութիւնը։ Խորհրդային օրէնքով, ընդհակառակն, սովետականի մը կողակիցը միշտ կը ստանայ խորհրդային հպատակութիւն։ Քանի մը ամիսէ ի վեր խօսակցութիւններ կը կատարուին Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանատան եւ խորհրդային իշխանութեանց միջեւ, յաւողյնս կարգադրելու համար այս փափուկ վիճակը։ Շահակիցները ուզեցին օգտուիլ Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարին այցելութենէն՝ խնդրելու համար որ անձամբ միջամտէ։

× «Իւմանիթէ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռաձայնէ թէ Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Պ. Վինոկրատով լրագրողներու առջեւ պարզեց իր կառավարութեան դիրքը Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարին առջեւ յուզուած հարցի մասին։ «Խորհրդային իշխանութեան կողմէ որ եւ է ընդդիմութիւն պիտի չըլլայ այն քանի մը անձերու մասին որոնք կ՚ուզեն Ֆրանսա վերադառնալ։ Այս առթիւ յիշեց ռուսական հին առած մը. — «Մարդ միշտ աւելի լաւ է այն երկրին մէջ ուր չէ եղած»։ Բայց եւ այնպէս խորհրդային դեսպանը խոստովանեցաւ թէ կեանքը աւելի դժուար է այստեղ քան Ֆրանսայի մէջ։ Յետոյ հակցուց, թէ կը մաղթէ որ ֆրանսական իշխանութիւնները նոյն բարեացակամութիւնը ցոյց տան այն ֆրանսաբնակ խորհրդային հպատակներուն հանդէպ որոնք կ՚ուզեն Խ. Միութիւն վերադառնալ»։ (25 Մայիս)։

× «Ֆրանս - Սուար»ի թղթակիցը Մոսկուայէն կը հեռաձայնէ թէ Մոլոթովի հետ խօսած ատեն, Պ. Փինօ յայտնեց որ Երեւանի մէջ յուզուած բարդ հարցը պիտի կարգադրուի դիւանագիտական ճամբով։

— Հարց չկայ, պատասխանեց Պ. Վինոկրատով. բոլոր անոնք որ կանոնաւորապէս խնդրագիր տուած են կրնան Ֆրանսա վերադառնալ։ Կ՚ապահովցնեմ ձեզ»։ Եւ աւելցուց թէ իր տեղեկութեանց համաձայն հազիւ 8 - 10 հոգի են անոնք որ կ՚ուզեն վերադառնալ։

Թղթակիցը գիտել կուտայ թէ տարբեր է Ֆրանսացի լրագրողներուն տպաւորութիւնը եւ թէ Երեւանի օդակայանին մէջ խռնուած ցուցարարներուն թիւը կ՚ապացուցանէ թէ շատ աւելի բազմաթիւ են անոնք որ կ՚ուզեն հեռանալ։ Յետոյ կ՚ըսէ թէ չորս հոգի ձերբակալուած եւ հարցաքննուած են քանի մը ժամ, ապա ազատ ձգուած են, խստօրէն յանդիմանուելով։ (25 Մայիս)։

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Ալժերիոյ կռիւներու ընթացքին պատուոյ դաշտին վրայ ինկած է հայ զինուոր մը, Յովհաննէս Ժան Թորոսեան, 21 տարեկան։ Զինուորական իշխանութիւնն ալ կ՚ողբայ հայ զինուորին մահը, գնահատելով անոր ազնիւ եւ կարգապահ բնաւորութիւնը։

Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալ երիտասարդին ընտանեկան պարագաներուն։

ՀԱՐԻՒՐ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ ձերբակալուեցան Ալժէի եւ Օրանի մէջ։ Ձեռք անցած է վաւերագիր մը որ շատ կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ ապստամբութեան բանակի մասին։

× Հետապնդումները կը շարունակուին, գտնելու համար Փալեստրոյի ջարդին հեղինակները։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 28

●

Հայը, բոլոր Հայերը, այսօր կ'ապրին Հայ հայրենիքին մէջ, մեր ազգային կրօնաքաղաքական միութեան եւ ապրելու յարատեւութեան փայլ կոթողները՝ Էջմիածնի եւ Արարատի շուքին տակ հաստատուած մեր ժողովուրդի մարտիրոսութեան եւ յաղթութեան հրաշագործ սեղանին շուրջ :

Մայիս 28ը, նոր եւ առաջ պատմական մեծ թուական մըն է : Կեդրոնական օղակը՝ մեր պատմութեան բազմատեսակ ելեւէջներու :

Առանց այս հիմնական օղակին, ո՛չ մէկը կրնայ փաստաբար պնդել, որ Հայոց ազգային պատմութիւնը պիտի կարենար շարունակել Ապրիլեան Եղեռնէն վերջը :

1915 – 1918ը, հակառակ չորս տասնեակէ աւելի տարիներու հոլովման, ապրուած թուականներ կը մնան հարիւր հազարաւոր վերապրողներուս համար :

Իրողութիւնը, ծանօթ ու դեռ անծանօթ, պատմուած եւ չպատմուած բոլոր վկայութիւններուն, այն է, որ 1918ի առաջին ամիսներուն, անգամ մը եւս հայութիւնը դէմ առ դէմ կը նստէր Թրքական սպառնալիքին :

Իրողութիւնը այն է, որ այս նոր ըսպառնալիքին դէմ, հայութիւնը մինակ էր, բոլորովին մինակ, պաշարուած եւ զուրկ ապրելու եւ կռուելու միջոցներէ :

Իրողութիւնը այն է վերջապէս, որ Թրքական ուժերը քաջալերուած Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան բարիքներէն, արագօրէն կը մօտենային Էջմիածնի եւ Երեւանի դուռները :

Այս պայմաններուն մէջ, կրկնենք անգամ մը եւս, զուրկ ապրելու եւ կռուելու ամէն տեսակի միջոցներէ, Էջմիածնի եւ Արարատի շուքին տակ ոչնչացման դատապարտուած Հայը դիմեց ինքնապաշտպանութեան սրբազան միջոցին, Մահ կամ Ազատութիւն նշանախօսքին տակ :

Եւ կատարուեցաւ մեծ հրաշքը :

Մայիսի սկիզբներէն սկսած Թրքական յարձակողականը կանգ կ'առնէ :

Մայիս 24ին, Սարդարապատի ճակատին վրայ զօր. Փիրումովի բանակը կը խորտակէ թշնամին :

Մայիս 28ին, Դրոյի զօրամասերն են, որ նոյնպէս մահացու հարուած կ'իջեցնեն Բաշապարանէն յառաջացող հակառակորդին :

Թշնամին ծանրօրէն պարտուած բոլոր ճակատներէն, կռնակ դարձուցած՝ բռնած էր նահանջի ճամբան :

« Թուրքերը երեք օրուան կռիւներից յետոյ, ջարդուած են եւ նահանջում հապճեպով... մեր զօրամասերը քայլ առ քայլ հետապնդում են նրանց : Ոգեւորութիւնը աններեւակայելի է » :

Զօր. Սիլիկեանի այս պատմական գեկոյցը, թուագրուած Մայիս 28ին, անջնջելի վաւերագիրն է հերոսական պայքարներու այն շարքին, որոնք ծնունդ տուին Հայաստանի անկախութեան :

Ըսինք սակայն, որ Մայիս 28ը այս բացատրութեամբ միայն կը մնայ թերի, եւ շատ բան կը կորսնցնէ իր ամբողջական բովանդակութենէն :

Գիտենք, որ 1918 Մայիս 28ին ձեռք բերուած անկախութիւնը, դժբախտաբար, կարճատեւ կեանք ունեցաւ :

Բոլշեւիկ – Թուրք միացեալ ուժերուն համար Հայաստանի անկախութիւնը անմարսելի եղաւ :

Ներքին եւ արտաքին յարատեւ պայքարներով եւ դաւերով, 1920ի Դեկտեմբերին խորտակուեցաւ մեր երկրի անկախութիւնը :

Վերստին անդամահատուեցաւ մեր երկիրը, զրկուելով իր այն հողամասերէն, որ գրաւուած էր 1918 – 20ի ընթացքին :

Հայաստանը խորհրդայնացաւ 1920 Դեկտեմբեր 2ի Համաձայնագրով :

Խ. Հայաստանը ստիպողաբար ենթարկուեցաւ բոլշեւիկեան կարգ ու սարքին եւ դարձաւ Խ. Միութեան ընդարձակածաւալ պետութեան մէկ փոքրիկ մասնիկը :

Կորսնցնելով իր ազգային իրական դիմագիծը, Խ. Հայաստանը կորսնցուց «ամենայն Հայոց հայրենիք»ի գաղափարը :

Մշակոյթի եւ տնտեսութեան մարզերու մէջ իր ձեռք բերած մասնակի յաջողութիւնները, դեռ շատ նուազ կը կշռեն այն բոլոր կորուստներուն դէմ որ բոլշեւիկեան իրաւակարգը պատճառեց մեր երկրին՝ քաղաքական, բարոյական եւ նիւթական մարզերուն մէջ :

Եւ վերջապէս, իբրեւ հետեւանք մեր երկրի նոր իրաւակարգին, գաղթաշխարհի հայութիւնը նկատուեցաւ խորթ զաւակը մեր հայրենիքին : Աւելին ըլլալով, գաղթահայութիւնը նկատուեցաւ «վնասակար» տարր մը, իր ըմբոստումներովն ու պահանջներով «անհաղորդակից» խորհրդային իրականութեան եւ իրական շահերուն :

Վրդովիչ է անջրպետը գաղթահայութեան հետ, հակառակ արուեստական բոլոր ճիգերուն :

Այս անջրպետը, դժբախտաբար, չի լեցուիր լուատես օրօրներով եւ քարոզներով : Եւ ասիկա այնքան ատեն, երբ Կրեմլինի վարիչները — Խ. Հայաստանի իրական տէրերը, կը յամառին աչք փակել հայութեան իրաւունքներու եւ պահանջներու վրայ : Ուրիշ խօսքով, ցորչափ Հայկ. Դատը խորհրդային վարիչներու համար կը մնայ սակարգութեան նիւթ՝ քաղաքական հաշիւներու համար :

Այս պայմաններու մէջ, անկախաբար կատարուած «բարենշան փոփոխութիւններուն», հայութեան ջախջախիչ մեծամասնութեան համար հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը, իր ամբողջական եւ լրիւ բովանդակութեամբ, կը հանդիսանայ միակ երաշխիքը, իրական ապահովութիւնը՝ Հայկ. Դատի լուծումին :

Զուր է փորձել Մայիս 28ի մէջ տեսնել պատմական իրողութիւն մը միայն, մինչ մեր օրերուն համար ան՝ կը հանդիսանայ որպէս՝ առաջնորդող գաղափար, ուժի եւ կամքի ներշնչարան՝ նոր յաղթանակներու համար :

Հաւատարմօրէն կապուած մնալով իր պատմութեան մեծագոյն եւ լուսաւոր թուականին, հայութիւնը, նոյնքան ջերմութեամբ, սիրով եւ զոհաբերութեամբ կը նայի իր լուսաւոր ապագային—հայրենիքի ամբողջական ազատութեան եւ միութեան, հակառակ բոլոր դժնդակ իրողութիւններուն :

Այս հաւատքի իրական արձագանգները կը տեսնուին ո՛չ միայն հայրենիքէն հեռու գաղութներու ամենօրեայ ճիգերուն մէջ, այլ եւ հայրենիքի մէջ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

●

— « Ուշադրութի՛ւն... ուշադրութի՛ւն ... Երեւանն է խօսում ...»

Իրիկուան ժամը 9·30ն է, նստած եմ ձայնասփիւռիս քով եւ կը լսեմ...

Ամէն անգամ որ, դարձնեմ կոճակը այդ ժամուն, եւ յանկարծ, հեռուէն, շատ հեռուէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն երգերու խառնուրդի մը մէջէն զատուելով, օդային ալիքներու ովկիան մը կտրելով, գայ հասնի ականջիս այդ հեռաւոր հայ աղջըկան կամ տղուն ձայնը .

— « Խօսում է Երեւանը», սիրտս կը սեղմուի, կը բաբախէ յուզումով եւ չեմ կրնար առանց արցունքի հետեւիլ մէկ ժամ տեւող այս «ռատիօհաղորդումին» ինչպէս կ'ըսեն իրենք, եթէ նոյնիսկ իմանամ «պարտադրեալ հայհոյանքներ »:

Յանկարծ ծանօթ երգչուհի մը կ'երգէ : Դեռ ե՞րբ էր որ, Գոհարը եղիպտահայութեան պարծանքը կը կազմէր ...

Երբեմն կուտան յեղափոխական արտասանութիւններ.. «Գամառ Քաթիպայէն»:

Թէ ինչ կուտան քիչ կը հետաքրքրէ զիս. կը բաւէ որ այդ ձայնը կուգայ իմ հեռաւոր անծանօթ, բայց պաշտելի հայրենիքէս ...

Ահա այս է որ, մեծ յուզումով կը համակէ հոգիս, կրծող կարօտով կ'այրէ սիրտս ...

Եւ ես կը լսեմ մինչեւ վերջին երգը՝ դանդաղ քայլերգը իրենց : Իսկ երբ լսեմ որեւէ տեղ «Արամ Խաչատուրեանի այս կամ այն կտորը, հոգիս կ'ուռի հպարտութեամբ :

Տղաքս դաշնակ կը սորվին, եւ երկուքին ալ պարտադրած եմ Խաչատուրեան նուագել սորվիլ :

Երկուքն ալ մեծ հաճոյքով կը նուագեն իրենց մեծ եղբօր գրած գեղեցիկ կտորները : Սիլվա Կապուտիկեանի հայրենաշունչ բանաստեղծութիւնները իբրեւ աղօթք սորվեցուցած եմ տղոցս եւ սորված են մեծ ուրախութեամբ եւ յուզումով :

Ու յանկարծ, չեմ գիտեր ինչո՞ւ, «Մայիս 28»ի այս փառահեղ տօնին առթիւ մտածում մը կը չարչրկէ միտքս :

— Եթէ հանրապետութիւնը տապալած չըլլար, եւ մինչեւ հիմա տեւէր, արդեօ՞ք ռամկավար եւ հնչակեան մեր եղբայրները պիտի սիրէի՞ն, գուրգուրայի՞ն Արամ Խաչատուրեանի, Սիլվա Կապուտիկեանի, եւ բոլոր այն տաղանդներուն վրայ, որ մաս պիտի կազմէին «Մայիս 28»ի Հայաստանին, եւ պիտի հպարտանայի՞ն անոնցմով, ինչպէս մենք այժմ կը հպարտանանք Հայաստանի տաղանդաւոր զաւակներով :

Ընկերս կը պատասխանէ .

— Եթէ Մայիս 28ի Հայաստանը մինչեւ հիմա մնացած ըլլար, վստահ եղիր որ ռամկավար եւ հնչակեան գոյութիւն իսկ չէին ունենար, այլ կ'ըլլայինք բոլորս անկախ, ազատ եւ միացեալ հայրենիքի քաղաքացիները :

Բոլոր ազգերու մէջ ալ կան զանազան կուսակցութիւններ, որոնք անվերջ վէճեր ունին իրարու հետ :

Բայց սահմաններ կան ուր ամէնքն ալ կանգ կ'առնեն, — Հայրենիքի սահմանը, ազգային հպարտութեան սահմանը :

Անգլիացի կուսակցականները իրարու հայհոյելէ վերջ՝ «Աստուած պահէ թագուհին» կ'երգեն : Ֆրանսացի բոլոր կուսակցականները՝ «Մարսէյյէզ»ը կը հնչեցնեն, Գերմանացիները՝ «Տէօյչլանտ»ը, իսկ Ռուսել, Պէթովէն, Մոցարթ, Լամարթին, Շէյքսփիր, Միլթըն եւ ուրիշ որեւէ ազգային տաղանդ, որեւէ օտարազգի կուսակցականի համար, կը մնայ բարձր ամէն վէճէ եւ քննախնդրութենէ :

Սահման մըն է, ուր կանգ կ'առնեն, եւ մեծարանքի պարտականութիւնը կը կատարեն գլուխ գլխի :

Մենք այստեղ անգամ սահման չենք ճանչնար :

— « Րաֆֆին քուկդ է, Աբովեանը իմս :

— « Ահարոնեանը քուկդ է, Սիլվան իմս :

— « Կ. Զարեանը քուկդ է, Վ. Թէքէեանը իմս » :

— « Մայիս 28»ը քուկդ է, «Նոյ. 29»ը իմս :»

— « Յառաջ նահատակ»ը քուկդ է, «Սովետական Հայաստան»ը իմս :

Եւ այսպէս խտրութիւններ անվերջ, տգեղ մրցակցութիւններ ազգավնաս, մինչեւ իսկ հերոսներու եւ կաթողիկոսներու շուրջ :

— Դրօն քուկդ է, Միկոյեանը իմս,

— Զարեհը քուկդ է, Վազգէնը իմս : Մինչեւ ե՞րբ ...

Որքա՞ն ատեն կարելի է տոկալ այս տմարդի կատակերգութեան եւ չտուժել ազգովին :

Ե՞րբ պիտի արթննանք եւ գիտակցինք.. Ազգային դրօշին հանդէպ անգամ չէ մնացեր ոչ յարգանք, ոչ ալ գուրգուրանք :

— Եռագոյնը քուկդ է, կարմիրը իմս..

Թոյլ պիտի տա՞նք սիրելի հայրենակիցներ, որ, օտար առիթներ, երեք հատուածի վերածելէ վերջ, անխնայ լափեն մեզ : Թէ՞ միանալով եւ մեր միացումով զօրանալով, պիտի կանգնինք բուն թըշնամիին դէմ, եւ յաւիտեան կանգուն պիտի պահենք մեր ազգն ու հայրենիքը :

«Մայիս 28»ի այս խորհրդաւոր եւ հըրաշալի օրուան առթիւ, ուխտենք ձեռք ձեռքի տալ եղբայրօրէն եւ ճակատ չինել յայտնի եւ գաղտնի թշնամիներուն դէմ, որոնք շարունակ նոր դաւեր կը յարեն մեզի դէմ :

Ձեռք ձեռքի տանք նաեւ, որ մեր «ազգային պատմութիւնը» այլեւս առիթը չունենայ Վասակներու անունները արձանագրելու :

Այլապէս, ինչո՞ւ եղան այնքան զոհողութիւններ, Հայկէն ու Վարդանէն մինչեւ Ապրիլ 24, Բաշ Ապարան եւ Ղարաքիլիսէ ...

Մեզի, երիտասարդներուս վրայ դըրուած է, գործակցութեան եւ եղբայրասիրութեան այս մեծ պարտականութիւնը :

Ազատութիւն եւ հայրենիք...

Ահա Մայիս 28ի խորհուրդը :

Կեցցե՛ն յաւիտեան... որ յաւիտենական կեանքով ապրինք նաեւ մենք անհատներս, «ես»երս :

Գահիրէ — ԱՐՄԷՆ ՆԱՅԻՐԻ

ՅՈՒՇԵՐ

●

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

... Իգտիր ենք :

Մի անշուք չէնքի մէջ տեղաւորուած է հրամանատար Զօր. Օհանովսկին իր ըսպայակոյտով : Ռոստոմը եւ ես խօսելիք ունենք նրա հետ, ասում են որ, նա նման չէ միւս ռուս զինուորականներին, սիրում է Հայերի եւ գնահատում է նրանց արժանիքները ...

Այս բոլորը մեզ իրաւունք են տալիս աւելի բաց խօսելու նրա հետ :

— Վանը եւ իր շրջակայքը ապստամբութեան մէջ է եւ օգնութիւն է ուզում մեզնից : Ռուսական զօրամասերը պիտի անպատճառ շարժուեն մինչեւ Վան, այլապէս սոսկալի եւ եղերական վախճան պիտի ունենայ Վանի նահանգի Հայութիւնը... Իսկ եթէ անհնար լինի ամբողջ ռուսական բանակները շարժել այդ ուղղութեամբ, այդ խնդիրը պիտի լուծեն Հայկական զօրամասերը... հայ կամաւորները ...

Լսում էր բարեմիտ Զօր. Օհանովսկին եւ ժպտագին հաւանութեան նշաններ էր տալիս .

— Պիտի աշխատենք ամէն ինչ անել, սակայն անկարելին չպահանջէք մեզնից.. կրկնում է նա եւ լռում :

Ո՞րն է ձեր ազգային դրօշի գոյնը, վաղուան զօրահանդէսին, ես հայ դրօշի գոյնի ուսադիրներ եմ բաշխելու սպայի աստիճան ունեցող կամաւորներին, որպէս զի հայ բանակը իսկական զինուորական բանակի կերպարանք ստանայ եւ միաժամանակ չկորցնի իր ազգային բնոյթը ...

— Բագրեւանդի նահանգապետ Նորին գերազանցութիւն Տիգրանեանը կ'ուզէ ներկայանալ, դրան մօտից բարձրաձայն կանչում է զինուորական կցորդը :

Ներս հրաւիրեցէք ...

Մենք շտապում ենք ելլել ...

— Ո՛չ, ո՛չ, Նորին գերազանցութիւն Տիգրանեանը ձեր ընկերներից է, կարող էք մնալ :

Ներս է մտնում մեր ընկեր Սիրական Տիգրանեանը, որ այդ օրերին նշանակուած էր Ալաշկերտի շրջանի ժամանակաւոր նահանգապետ :

Հանգամանքները փոխուել են, Հայը, մինչեւ անգամ Դաշնակցականը, Անդրկովկասում կարող են այժմ նահանգապետ դառնալ ...

***

Մեծ զօրահանդէս է Իգտիրի բաց դաշտում :

Զօրահանդէսը ընդունում է ինքը Զօր. Օհանովսկին, բարի ճանապարհ մաղթելով նա կանչում է ոգեւորուած.— Ապագայ Հայաստանի բանակի սաղմը Արարատեան գունդն է լինելու եւ ինքը երջանիկ է, որ այդ գունդը կռուելու է իր հրամանատարութեան տակ ...

Երա՞զ է թէ իրականութիւն ...

Հայաստա՜ն, բանա՜կ, ազգային դրօշակ, ազգային քայլերգ ...

***

Կէս օրէ վերջն է, զգուշութեամբ եւ աննկատելի Արարատեան գնդի հրամանատարական կազմը եւ մի քանի աչքի ընկնող կամաւորներ հաւաքուած են մի այգու մէջ :

Դաշնակցութեան գաղտնի ժողովն է եւ Դաշնակցութեան հրահանգներն են դըրուում մեկնող բանակին ...

— Այս անգամ հաւանօրէն ռուսական բանակը Ալաշկերտի հովտից այն կողմը անցնի եւ իր առաջխաղացումը շարունակէ ամբողջ ճակատի վրայ, իսկ եթէ այդ անհնար եղաւ եւ ռուսական բանակը կանգ առաւ, մեր զօրամասերը պիտի բաժանուեն եւ հասնեն Վան : Այս է Դաշնակցութեան կամքը եւ ցանկութիւնը, կրկնում էր Ռոստոմը իր համոզիչ ձայնով :

Խմբապետները լուռ են եւ մտահոգ : Վայրկեանը վսեմ էր եւ վճռական :

— Այո՛, երդւում ենք սրբութեամբ կատարել Դաշնակցութեան կամքը ...

Միւս օրը վաղ առաւօտեան բանակը շարժեցաւ դէպի Բայազէտ, դէպի Վան :

***

1915 Մայիս :

Անդրկովկասի հայութիւնը մեծ ցնծութեան մէջ. Վան ազատ է, Թուրքերը փախչում են ...

Զօրքերը շարժւում են առաջ ...

1916 :

ՄԱՅԻՍ 28

Մայիս 28ը, մեր նորագոյն պատմութեան, այն մեծագոյն եւ երջանիկ օրն է, երբ մեր եռագոյնը բարձրացաւ Հայաստանի կրծքին եւ հիմը դրեց անկախութեան եւ պետականութեան:

Այդ միակ օրուան յիշատակը, բաւական է լցնելու մեր սրտերը հրճուանքով եւ մեզ մոռցնել տալու մեր պատմութեան վեց դարեան ամայութիւնը:

Ուրանալ Մայիս 28ը, կարող են միայն, մութ հաշիւներով առաջնորդուած չարամիտները, մեր երկրի թշնամիները եւ կամ մեր հայրենիքի դէմ դաւողները:

Հայը հպարտ պէտք է լինի Մայիս 28-ով, որովհետեւ այդ օրն էր, որ դարեր շարունակ օտար լուծի տակ, իր ազատ ապրելու իրաւունքը կորցրած Հայը՝ ազատագրական պայքարի մէկ դիւցազնական խոյանքով, վերադարձաւ իր անկախութիւնը:

Ուրանալ Մայիս 28ը, կարող են միայն վեհերոտները, ազդուած այն ահաւոր փլուզումից, որ տեսաւ մեր նորագոյն պատմութիւնը:

Այսօր այս պատմական տարեդարձին, փոխանակ վհատելու, պէտք է վճռականօրէն հակադրել այդ հակազգային դաւադիր տարրերին, որոնք ձգտում են օգտագործել այդ ընկրկումը, մեր ազգային կամքը պառակտելու եւ անդամալուծելու համար:

Ինչո՞ւ, այս խուճապը եւ վհատութիւնը Հայ մտքի եւ սրտի մէջ:

Այսօր քաղաքակրթութիւնից զուրկ բազմաթիւ ազգեր, ոգի ի բոլին, արիւնով են ողողում անապատները, տիրանալու համար՝ ազգային անկախութեան:

Իսկ մեր մէջ ստեղծուել է իրարամերժ տարրերի մի հոսանք, որ ձգտում է մոռանալ մեր անցեալը, մեր պատմութիւնը եւ ժխտել Մայիս 28ը, իր անկախութեան օրը:

Այս օրը ուրացողները, այն տարկամիտներն են, որ մեր պատմութեան մէջ, միայն ակարութիւն ու պարտութիւն են տեսնում: Չեն հաւատում ապագային, մեր ազգային հին փառքերին եւ վախենում են Հայրենիքի գաղափարին գինուորագրուելուց:

Փոխանակ կեդրոնացնելու մեր ազգային ուժերը մեր գոյութեան սպառնացող թշնամիների դէմ, խուսափում են՝ պարտականութիւնից եւ զոհաբերութիւնից, ներքին ճակատ են ստեղծում՝ նպաստելով Հայութեան ուժասպառման եւ չեն գիտակցում, որ դաւում են իրենց հարազատ եղբայրների դէմ, դիւրացնելով ընդհանուր թշնամու գործը:

Ստեղծուել է մի երկուութիւն, որից միայն Հայն է, որ պիտի տուժէ:

Չկայ, ոչ մէկ ժողովուրդ, որ ուրանայ իր ազգային անկախութեան օրը:

Մեր դարաւոր թշնամին՝ արիւնարբու Թուրքն անգամ, հպարտ է իր անցեալով, չի մոռացել իր պատմութիւնը՝ իր Սուլթանների փառքը:

Դեռ երկու տարի առաջ չէ՞ր, որ մեծ շուքով տօնեց Կ. Պոլսոյ գրաւման հինգհարիւրամեակը:

Հարցրէք, մեր հայրենիքին տիրող, որ եւ է Ռուսի, ասէք իրեն, թէ Ռուսաստանի անկախութեան պատմութիւնն սկսւում է 1917ի Նոյեմբերեան յեղափոխութիւնից, անգամ եթէ այդ Ռուսը բոլշեւիկ է, կը խռովայ ձեր վրայ եւ առանց ամաչելու կը պատմի՝ իր ցարերի պատմութիւնն ու գործը:

Ապացոյց՝ որ այս պատերազմին, ոգեւորելու համար ռուս ժողովուրդը, իրենց զօրականներին բաշխեցին ռուս հայրենիքը ստեղծող, ռուսական զէնքի փառքը կերտող՝ ցարերի օրով, ցարական զօրավարների անունով հաստատուած շքանշաններ:

Ուրանալ Մայիս 28ը, նշանակում է դաւել մեր ժողովրդի գոյութեան դէմ:

Ի՞նչ է, այսօր, մեր ժողովրդի վիճակը՝ Թափառական աշխարհի բոլոր ծէգերին, մեր թշուառ գոյութիւնն ենք պաշտպանում եւ իրար հետ կռւում ենք, փոխանակ մտածելու եւ ստեղծելու մէկ միացեալ Հայրենիք, մէկ սրբազան ուխտատեղի, ուր ամբողջ հայութիւնը հաւաքուած՝ զարգանայ եւ ուռճանայ ազատօրէն՝ դիտակից իր լեզուին, իր մշակոյթին եւ իր ազգային արժէքներին:

Շատ դէպքեր են եկել ու անցել Հայոց աշխարհի վրայով, դէպքեր, որոնք մի պահ սպառնացել են մեր ազգային գոյութեան, բայց հայ ժողովուրդը, այդ փոթորիկներից մազապուրծ, կարողացել է պահել իր գոյութիւնը եւ միշտ էլ կը պահի, եթէ ձգտենք դառնալ՝ մէկ եւ անբաժանելի ազգ, գիտակից իր պատմական կոչումին:

Հայը պէտք է իր քաղաքական հայրենիքը ունենայ, իր պատմական հողերի վրայ:

Մայիս 28ը, այդ պատմական անխուսափելի անհրաժեշտութեան նախատօնակն է: Բաւակա՛ն է խարխափել տարկամութեան եւ ճախճախուտքին մէջ:

Յ. Ա.

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ, 22 Մայիս (Յառաջ). — Ինչպէս ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, «Լը Տոֆինէ Լիպէռէ» կոչ մը ըրած էր անցեալ ձմրան սաստիկ ցուրտերուն, մէկ պարկ ածուխ ճարելու համար եւ բոլոր հայ չքաւոր ընտանիքները օգտուեցան:

Այս անգամ, Հաղեպալստեան տօնին առթիւ, Վալանսի քաղաքապետը դարձեալ ուրախացուց նոյն ընտանիքները, իւրաքանչիւրին (քսան ընտանիք) բաժնելով մէկ տուփ փոշի կաթ (երկու քիլօ), 800 կրամ կարագ, 750 կրամ պանիր:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ մասնաւորապէս Պ. քաղաքապետին եւ իր անձնուէր գործակցին՝ Պապիկեան քահանայի եւ Նպարավաճառ Պ. Պարսամեանի որ սիրայօժար տրամադրած էր իր խանութը ծրարներուն համար: — Օ. Մ.

ԶՕՆ ՄԱՅԻՍ 28Ի

Եւ ահա՛, հա՛յ ժողովուրդ, փառքի Օրդ է յաղթական,
Եւ աշխարհի չորս ծագէն որդիներըդ ցիրուցան
Հաւաքեցիր շուրջը քո, բոպիկ եւ տարահալած,
Զարմացնելով ե՛ւ մարդիկ, ե՛ւ թշնամին, ե՛ւ Աստուած:

Առիւծասիրտ Արմէնները կոթո՛ղ եղան յաղթութեան,
Անհաւասար կռուի մէջ տալով իրենց տուրքն արեան,
Ու ռահվիրան մեծանուն Արա՛մն էր այն Մանուկեան,
Որ պարգեւեց Հայութեան Օրն այս մեր մեծ Ցաղութեան:

Քանի՛, քանի՛ ծերունի, արցունքն իրենց աչքերուն,
Կորաքամակ, երերուն, սպասեցին աննրկուն
Հաւատքով եւ յոյսով լի, իրենց զաւկի մեծ դարձին
Կա՛մ վահանին վրայ ինկած, կա՛մ վահանն իրենց ձեռքին:

Եւ չուշացաւ ապաւինին աւետաբեր, յուսաբեր,
«Մահուամբ զմահ կոխեցին». Ցաղութեան տօնն էր եկեր.
Մեռելնե՛րն իսկ կենդանի, ողջ հայութիւնն էր ոտքի.
Յաւերժացման տօ՛նն էր այդ յաղթանակի ու փառքի:

Օ՛, փառաշո՛ւք թրւական, օ՛ Մայիսեան Արշալոյս,
Հրրաշափառ Ցաղութիւն, դուն կենսատու արեւ, յոյս.
Սերունդներն որ պիտի գան քեզմո՛վ հպարտ պիտ՛ ըլլան,
Որ դու տուիր Հայութեան Ազատ-Անկախ Հայաստան:

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ-ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԵԾ ՕՐԸ

Ահա դարձեալ «Օր»ը, Հայոց պատմութեան մեծագոյն դէպքին՝ 1918 Մայիս 28ին:

Երեսուն եւ վեց տարի առաջ Մայիսեան ճակատագրական օրերուն, դէմ դիմաց կանգնած էին երկու դրացիներ, մէկը միշտ պատրաստ բնաջնջելու միւսը, որ յամառօրէն կառչած իր պապենական հողերուն եւ լեռներուն՝ վճռած էր կա՛մ ապրիլ իբրեւ ազատ մարդ կամ մեռնիլ պատուով իր իսկ հողերուն վրայ: Թշնամին դիւրին ոսս ղռած կը կարծէր, քաջալերուած արեւմտեան Հայաստանի բնակչութեան վայրագ բնաջնջումէն: Ան կը մոռնար Հայոց պատմութիւնը որ ծնունդ առած էր Հայկի եւ Բելի մենամարտով, կը մոռնար որ ազատ եւ անկախ ապրելու գաղափարը Հայերուն համար իրենց գոյութեան իմաստը կը յաւերժացնէր:

Ու սխալեցաւ թշնամին, երբ իրեն դէմ գտաւ ժողովուրդ մը, մերկ, բոկոտն, պարտուած ու առանց համապատասխան սպառազինութեան, բայց յաղթելու վճռականութեամբ:

Թրքական կանոնաւոր բանակը եռօրեայ կռիւներէ վերջ, խուճապահար կը փախչէր հայկական փոքրաթիւ եւ թերի զինուած գունդերուն առջեւէն:

Աստուածները զոնէ մէկ անգամի համար Հայերուն կողմն էին այդ օրը:

Ինծի համար Ս. Մեսրոպ Մաշթոց Հայերուն մեծագոյն դէմքն է, ցեղին յաւերժացման տեսակէտով: Իր հնարած տառերը մեր անկախութեան սիւներն են: Կոմիտաս վարդապետ, որուն սրբացումը խնդրած են իրաւամբ, երկրորդ սիւներէն մէկն է, շնորհիւ իր պրպտած եւ յօրինած ժողովրդական երգերուն: Իսկ Մայիս 28 առնուն համադրութեանց արդիւնքն է, թագն ու պսակը, մեր մեծագոյն պարծանքը:

Սակայն պատուով մեռնելու կամ յաղթելու հայկական գիտակցութիւնը առաւելագոյն չափով կը պարտինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որուն մարտական քուրային մէջ դարբնուեցաւ փաղանգը մեր սքանչելի մարտիկներուն:

Շատեր այդ մարտիկներէն եւ հերոս զեկավարներէն այսօր բաժնուած են անդարձ: Իրարու եւեւէ կ'իյնան հսկայ կաղնիներ: Մարդիկ, բսեմ գերմարդեր, որոնք վճռական դեր կատարեցին Հայաստանի անկախութեան կերտումին մէջ կը թողուն այս աշխարհը՝ կքած տարիներու բեռան տակ, երախտագէտ սերունդներու բազմութիւն մը ձգելով իրենց ետեւ:

Ցաւալին վերջերս, ուրիշներու կարգին կորսնցուցինք անզուգական զեկավարը՝ Դրօն եւ Սասունցի Մուշեղը: Անշուշտ վիշտ ունինք, բայց չենք վհատիր: Այս պատուական ժողովուրդը ի հարկին կը գիտնայ յայտնաբերել օրուան Վահագնը:

Ու Հայաստանը կը չքնանայ ու կը բարգաւաճի, հոգ չէ թէ խորթ կարգուսարքի մը տակ:

Փառք զայն կերտողներուն:

Ա. ՀԱԲԵԼԵԱՆ

Պատերազմը շարունակւում է, դաշնակից պետութիւնները մեծ գործի վրայ են:

Թուրքիան պիտի ապրի՞ թէ ոչ, ո՛չ, արժանի չէ ապրելու այդ ոճրագործ պետութիւնը, վերջ նրա գոյութեան ...

Եւ բաժան բաժան են անում Թուրքիայի քարտէսը:

Կիլիկիան, փոքր Ասիան մինչեւ Խարբերդ, Թող պատկանի Ֆրանսային ... Վանը, Բիթլիսը, Տրապիզոնը՝ Ռուսաստանին ... Գրեցին, խօսեցան, վճռեցին եւ բաժանեցին ...

Թուրքիան այլեւս չկայ. նա ջնջուել է աշխարհիս երեսից ...

— Իսկ Հայաստա՞նը ... Հայ ժողովուրդին ի՞նչ անենք ...

— Հային ի՞նչ է, որ պետութիւն ունենայ: «Հայերին կը տրուի վարչական, եկեղեցական ինքնավարութիւն», այսպէս էր կարգադրւում արտաքին գործոց նախարար Սազոնովը եւ նրան համամիտ է Կովկասի փոխարքան՝ հինաւուրց պալէս Վարանցով Դաշկովը:

— Ալաշկերտի հովտում կը հիմնենք Եփրատեան կազակութիւնը — դա արդար է եւ անհրաժեշտ, եթէ ոչ ի՞նչպէս պիտի ռուսացնել այս նոր նուաճած երկիրը ...

Խօսեցին, վճռեցին եւ հայակեր զօրավար Պեչկովին յանձնեցին նոր նուաճած հողամասերի բանալին ...

1917:

«Անհասանելի կամօքն Աստուծոյ ինքնակալ կայսրը Ռուսաստանի Նիկոլայ երկրորդ ... կամօքն Ռուսաստանի ժողովուրդների իր գահից ինկել եւ բանտ է դրուել» ...

Գերմանական դրամով, գերմանական գնացքներով, Գերմանիայի վրայով Լէնինն է եկել ...

— Կռիւ չենք ուզում, օտարի հողը մեզ պէտք չէ, մենք եկել ենք յեղափոխութիւնը խորացնելու եւ տարածելու .... Եւ խորացրին ու տարածեցին ...

— Զէնքերը վար, դէպի տուն, կանչում էին Գերմանիայի վարձկանները:

Դէպի տուն, — արձագանգում էին ռազմաճակատում կանգնած ամբոխ զարձած զօրամասերը ...

Թուրքերը հրճուանքի մէջ էին. Թրքական ճակատը մերկանում է ռուսական զօրամասերից:

Թուրքը չարժուել է եւ առաջ է գալիս:

Թաթարը շարժուել է ընդ առաջ է գընում եւ Թուրք ու Թաթար սեղմում են օղակը հայ ժողովուրդի վզին:

**

Հայ անկախութեան վերջին ճրագն է պլպլում Արարատի սրտում:

Ղարաքիլիսան, Սարդարապատը, Բաշ-Ապարանը կռիւների, արեան մէջ, նրանց յաջորդում են նորանոր մենամարտներ Քիւրտամիր, Աղ-Սու, Շարադիլ, Շամախի Բալաջարի, Բաքուի շրջակայքում, Բաքուի փողոցներում, Պետրովսկ քաղաքում, մինչեւ համաշխարհային պատերազմի վախճանը: Թուրքը չկայ, մանուկ Հայաստանը շնչում է ազատ:

**

1919:

Անկախ Հայաստանի մայրաքաղաքը՝ Երեւան, տօնում է իր անդրանիկ Մայիս 28ը:

Հայաստանի խորհրդարանի շէնքին ծածանում է հայ եռագոյնը ... Հայոց զօրքն անցնում է, հայկական քայլերգն է հընչում խրոխտ կերպով. «Մեր հայրենիք ազատ անկախ» ...

— «Համաձայն բովանդակ հայ ժողովրդի միահեծան կամքի ու ցանկութեան այսօրուանից Հայաստանի բաժան բաժան մասերը մշտնջենապէս միացած են իբրեւ անկախ պետական միութիւն»:

Այսպէս էր յայտարարում հայ կառավարութեան հրամանագիրը: Հայ ժողովուրդը ցնծութեան մէջ է:

Կեցցէ միացեալ եւ անկախ Հայաստանը ...

Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

Վեց դարերու գերութենէ եւ դանազան ազգերու կաւախնձոր դառնալէ վերջ Հայը նորէն իր բազուկին զօրութեամբ եւ արիւնանց քաջերու մարտնչումով կը վերականգնէր իր կորուսած ազատութիւնը, կը բողբոջէր իր հայրենի հողերուն մէկ մասին վրայ:

Ու կը խայտար ինչպէս մանուկ մը նորածին ու կը ժպտէր անուշ անուշ ...

Հպարտ էր որ վերջապէս իր ճակատագրին տէր էր եղած:

Ու Ապրիլեան սուգը դեռ իր վրայ, ուզեց հագնիլ նոր պատմուճան որպէս զի նահատակներուն ալ հրճուին, փառք գիտնալով արիւնով առաջնորդուած նորածին հարազատութիւնը Հայուն:

Այդ օրերուն մեծ տօն էր ամէն Հայու մէջ:

Ով ապրած է գերութեան մէջ եւ ուրիշ ճիրաններուն ու թաթին տակ, հայածական թափառական, ան միայն գիտէ Ազատութեան յարգը:

Եւ այդ Օրը երազած էր Հայը սերունդէ սերունդ ու այդ հաւատքով ապրած ու մեռած, անոր համար յանձն առած ամէն նեղութիւն:

Այդ երանելի Օրը Մայիսի 28ին էր, վերածնած, 1918ի բարեբաստիկ թուականը, երբ Հայը իր աչքերով կը տես-

նէր հայրենիքի կորիզի մը կազմութիւնը։

Այդ երէկ էր ...

Իսկ այսօր թէեւ ամպ եւ մշուշ կայ մթնոլորտին մէջ, թէեւ նորէն իր ազատութիւնը կապտուած է եւ իր քայլերը չափուած ձեւուած են, բայց իր սիրտը նորէն կը տրոփէ ինչպէս առաջ եւ կը հաւատայ եւ կը յուսայ թէ օր մը նորէն մըշուշը պիտի փարատի եւ արդարութեան արեւը պիտի ծագի, ողջոյն տալով տառապիր ժողովուրդին։

Մէն Սէ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Քրիսթիան Փինօ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Մոսկուայի անթենն.

— Մեր ճամբորդութիւնը եւ ձեռք բերուած արդիւնքները գերազանցեցին մեր յոյսերը։ Արդարեւ, կրցանք ամրապնդել բարեկամութեան աւանդական կապերը որ կը միացնեն խորհրդային եւ ֆրանսացի ժողովուրդները։ Շատ մը հաարակաց փորձանքներ եւ դառն զոհողութիւններ զանոնք այնքան միացուցած են պատմութեան մէջ որ իրենց համերաշխութեան զգացումը երբեք չէր կրնար անհետանալ։ Չկայ Ֆրանսացի մը, ինչ քաղաքական կարծիք ալ ունենայ, որ կորսուած ըլլայ յիշատակները այն հերոսական եւ ահռելի պայքարին զոր մղեցինք ժողովուրդներու ազատութեան համար։ Մենք երկիւղածօրէն կը մեծարենք ձեր մեռելները»։

Պ. Փինօ յետոյ ըսաւ թէ «ուր որ գացին, Մոսկուա, Լենինկրատ, Քիեւ, Ռոստով կամ Երեւան, իշխանութիւնները եւ ժողովուրդը մեզ ողջունեցին սիրալիր հիւրընկալութեամբ եւ մեզի ցոյց տուին բարեկամութիւն մը որուն ակներեւ անկեղծութիւնը խորապէս յուզեց մեզ»։ Ապա բացատրեց թէ ինք եւ Պ. Կի Մոլէ Խ. Միութիւն եկած էին քննելու համար մեր դարաշրջանին մեծ խնդիրները։ «Մենք չփորձեցինք կեղծել ճշմարտութիւնը, քօղարկել մեր միջեւ տիրող անհամաձայնութիւնները։ Նախընտրեցինք ուղղամիտ բացատրութիւն մը որուն շնորհիւ աւելի լաւ հասկնալով իրար, ի վերջոյ մօտեցանք իրարու»։

ԿԻՊՐՈՍԻ Պաֆոս քաղաքին մէջ Թուրք ոստիկան մը սպաննուած ըլլալով, Թուրք ցուցարարներ խորտակեցին յունական խանութներու ապակեփեղկերը։ Նիկոսիոյ մէջ անգլ. զօրքը արտասուաբեր կազ գործածեց, ցրուելու համար Թուրք ցուցարարները որոնք զինուած էին բիրերով ու քարերով, եւ կ՚աղաղակէին,— «Պիտի լուծենք Թուրք արեան վրէժը»։— Նիկոսիոյ ոստիկանապետը հրամայեց վերջնապէս փակել 34 յունական խանութներ եւ շէնքեր, իբրեւ հաւաքական պատիժ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 24).— Զոյլ ոսկի 448.000, Նափոլէոն 3110, անգլիական 3990, զուից. 2980, քսան տոլարնոց 15.640, Թղթադրամ՝ (անպաշտօն) անգլ. 1030, տոլար 385, զուից. 92, պելժ. 7.90, լիր 0.61։

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արսէն Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Միքայէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերոբեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լ. Սիմոնեան, Այրի Տիկին Իսկուհի Պօղոսեան, Այրի Տիկին Նունիկ Շամոյեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Ըմպապեան սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

(21 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Սեդրափոյի (Ալժերիա) ճակատին վրայ մղուած կռիւներու ընթացքին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առտու ժամը 9.30ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը՝

19, rue des Prés, Bagneux.

Փորթ տ՚Օրլէանէն 188 թիւ օթօպիւսը, իջնել մեթրօ Պանեէօյի առաջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ 1918 Մայիսի Ռազմիկներուն Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

26 Մայիս, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ։

Փլաս Սէն Սիւլփիս, մէթրօ Սէն Սիւլփիս

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին։

Կը մասնակցին՝ Օր. Սիրանոյշ Տէր Կոմսեան, երգ, (Լիոնի երաժշտանոցէն) Աւետիս Քիւփէլեան, Սարգիս Պօյաճեան։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր։ Մինչեւ առաւօտ։

Orchestre GEORGES CLEMENT

Խօսնակ Գ. Ամիրայեան։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտք 250 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի մօտ, Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները, Պէլվիլի մէջ ճաշարան Արթիւր։ Իսկ հանդէսին օրը կիշէն։

ԼԻՈՆ.— 26 Մայիս շաբաթ գիշեր։ Salle Immaculée Conception, Rue Dunoir

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ կազմակերպութեանց։

Կը նախագահէ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին, Սէն Պէրնառ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 26 ռիւ տէ Պահիւթիէ։

Կը նախագահէ Յ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նուագ եւայլն։ Մուտքը ազատ է

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը նախագահէ ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսին պետական դէմքեր եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը։

Գեղարուեստական բաժին։ Խմբերգ եւ հայկական պարեր Ֆ. Կ. Խաչի սաներու կողմէ։ Պալէ Սարգիսեան քոյրերու կողմէ (Կրընոպլէն)։

Մուտքը ազատ է։

ՏԷՍԻՆ.— 27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Կը նախագահէ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը։

Դասախօս՝ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։

Նիւթը՝ Վահան Տէրեանի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ, Նախ. Ռազմիկներու Բարեկամ. Միութեան, Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի կողմէ, յարգելու համար յիշատակը նորոգ հանգուցեալ Տիգրան Վարդանեանի, Գառնիկ Օհանեանի եւ բոլոր նախկին ռազմիկներու։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Ներկայ կ՚ըլլայ Միութեան պատուոյ նախագահ Տիրան Թէքէեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Աղաւնի Միրաքեան կը ծանուցանէ թէ՝ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին ժամը 11ին, իր ողբացեալ ամուսնոյն Սերոբէ Միրաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր ընկերները եւ յիշատակը յարգողները։

(Կնիք Թաղ. Խորհուրդի)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արտաշէս Պիպէրեան եւ զաւակները ու ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՆԷ ՊԻՊԷՐԵԱՆի յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

Սարսէլէն Այրի Տիկին Թագուհի Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆի յիշատակին, մահուան եօթներորդ տարեդարձին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ վիճաբանական դասախօսութեանց շարք մը։ Առաջինը տեղի կ՚ունենայ այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահը։

Նիւթը՝ «Մեր ազգային նկարագրին գրական եւ բացասական գիծերը»։

Կը խօսին Պ. Պ. Ա. Թէրզիպաշեան, Յ. Հացագործեան, Հ. Աթէշեան, Մ. Անդրէասեան, Յովհ. Իսպիրեան, Յովհ. Պանտիկեան։

Վիճաբանութիւնները կը վարէ՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։ Խօսք կը տրուի նաեւ ներկաներուն։ Մուտքը ազատ է

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Եկեղեց. շինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է, Տիկին Գարտինէ Աղապապեանի միջոցով հաւաքուած գումարը.—

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Նուիրուած Հայ Մայրերու օրուան

Նախաձեռնութեամբ խմբապետական խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր արենոյշներու, թեւիկներու, արիներու եւ գայլիկներու։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ (88 ռիւ տ՚Օպանեը)։

Հովանաւորութեամբ Պատ. Ասպետ Պ. Տ. Թէքէեանի։

Կը նախագահէ Պ. Յ. Հացագործեան

Խմբերգ, մարզանք, արտասանութիւն, ռիթմիք եւ հայկական պարեր եւ թատերական ներկայացում։

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի մեծանուն գրագէտ, բանաստեղծ եւ հրապարակախօս ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի ՄԱՅՐԵՐԸ (թատերական մէկ արար), ինչպէս նաեւ ԳՈՂՑՈՒԱԾ ՍԱԳԸ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը։

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
78, Rue Cardinet, Paris,
Métro : Malesherbes

Շաբաթ, 26 Մայիս 1956, ժամը 21ին

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴԱՇՆԱԿ-ՋՈՒԹԱԿ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (դաշնակահար), ՌԸՆԷ ՄԱՄՔՕՐ (ջութակահար)։

Յայտագիր.— ՋԱՆԻԻ (լա մաժէօռ), ՄՈՑԱՐԹԻ (սոլ մաժէօռ), ՊՐԱՄՍԻ (րէ մինէօռ) եւ ԼԸՔԷՕԻ (սոլ մաժէօռ) դաշնակի եւ ջութակի սոնաթները։

Տոմսերու գին՝ 200էն 500 ֆրանք։ Ուսանողներու համար զեղչ։ Դիմել՝ Սրահը, կամ Կիւրեղ Մանուկեանի,
15, Rue du Sentier. Tél. : LOU. 41-29

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Իրենց մօր եւ մեծ մօր ՄԱՐԻԱՄ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահուան 12րդ տարեդարձին առթիւ տիկին Գարդուհի Սերճանեան եւ տիկին Անահիտ Արապեան տասը հազար եւ հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանի նորոգութեան համար։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

× Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ըստացանք երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE 27 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7588 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3399

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սախպուած ենք անգամ մը եւս անդրադառնալ Օր. Մաննիկ Պէրպէրեանի գրական տեսութեանց, որոնց վերջինը պիտի կարդաք այսօր (Բ. եւ Գ. էջ) :

Մեր աշխատակիցը կարգ մը հիմնական տեսակէտներ յայտնած ատեն, դժբախտաբար նորէն կ'իյնայ հակասութեանց եւ թիւրիմացութեանց մէջ :

Կ'ըմբռնենք իր միտքը, — ազգային տառապանքի նիւթը «յանկերգ դարձած է մեր գրականութեան մէջ, եւ, որքան ալ բնական, կը մաշեցնէ ընթերցողներուն ջիղերը» :

Ուրեմն, կը փնտռէ աւելի լայն հորիզոն : Եւ «չէզոք» նիւթեր, ջիղերը հանդարտեցնելու եւ ձանձրոյթը փարատելու համար...

Իր համոզումով, յաջողած եւ առաջնակարգ գիրք են գրուած այն գրագէտները որոնք այդ ճամբուն հետեւած են :

Նոյն իսկ այն գրագէտներն ու բանաստեղծները որ սիրուած են եւ կը կարդացուին, այդ բախտը կը պարտին ոչ թէ իրենց «ազգային» ստեղծագործութեանց, այլ չէզոք նիւթերու :

Արձանագրենք իր բառերով.

— «Ցամառօրէն կը կարծեմ որ մեր մէջ նոր կարեւոր գրագէտներու չյայտնուելուն պատճառը տեւականապէս սառնուած զուլումի նիւթերն են» :

Ճիշդ է որ միօրինակութիւնը կը մաշեցնէ ոչ միայն ընթերցողին, այլ եւ գրողին ջիղերը :

Արդ, մեր վաւերական գրագէտներէն ո՞ր մէկը մաշեցաւ կամ դարձաւ միօրինակ, մշակելով կամ երգելով ազգային տառապանքի նիւթը :

Ո՞ր ճշմարիտ գրագէտը փորձեց իր ստեղծագործական ամբողջ տաղանդը տրամադրել ու սպառել հայկական «զուլում»ին վրայ :

Եւ ո՞վ ըսաւ թէ ամէն բան ըսուած է, նիւթն ալ սպառած :

Մենք տակաւին կը փնտռենք այն գրագէտը որ պիտի գրէր այս ժողովուրդին Կեանքի Գիրքը, իբրեւ տեսակ մը Աստուածաշունչ :

Աւարոնեան մը իր բարձունքին կը հասնէ՞ր, եթէ նախընտրէր փափկասուն ջիղեր հանդստացնել կամ եւ «անմեղ ընթերցողները մխիթարել» :

Վարուժանը կը կը դառնա՞ր ինչ որ էր, եթէ «Հարճ»էն առաջ գրած չըլլար «Ջարդ»ը :

Հրատարակուած գրութեան մէջ կը գտնենք անիրաւ դատաստան մը եւ աւելորդ բառեր Համաստեղի վերջին ստեղծագործութեան մասին :

Կ'ենթադրենք թէ Օր. Պէրպէրեան թերեւս թղթատած, բայց չէ կարդացած «Սպիտակ Ձիաւոր»ը, որ յայտնութիւն մըն է, մանաւանդ իր առաջին հատորով :

Ամբողջ ժողովուրդի մը կենսագրութիւնն է «Սպիտակ Ձիաւորը» : Անոր սիրտն ու միտքը : Անոր շինարար և ստեղծագործ ոգին : Անոր ոչ միայն ազգային տառապանքին, այլ եւ մարդկային խոյանքին վկայարանը :

— «Հայ ժողովուրդը բարդ է իր տառապանքներուն, իր հերոսութիւններուն մէջ ու հայ գրողը նիգ ըրած է մօտենալ իսկապէս *ռոմանթիք* ժողովուրդի մը ապրումներուն». (*Ցառաջարան*) :

Համաստեղ ձախողած է վէպին վերջին մասերուն մէջ, երկարաբանելով եւ «ռոմանթիք»ը «ռոմանեսք»ի վերածելով : Իրար խառնելով բոլորովին տարբեր քաղաքական դէպքեր :

Բայց այս վրիպումը շատ բան չի պակսեցներ գործին արժէքին, — ստեղծագործութիւն՝ միջազգային ըմբռնումով :

Կրնաք բաղդատել ռուսական եւ լեհական վէպերու հետ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

«ԿԱ՛Մ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ, ԿԱՄ ՄԵՆՔ», Կ'ԸՍԵՆ ՁԱՓԱՒՈՐՆԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը որոշեց ընդհ. քաղաքականութեան մասին վիճաբանութիւն մը կատարել հինգշաբթի, Մայիս 31էն սկսեալ : Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երեքշաբթի, 5 Յունիս : Վարչապետը վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ այս առթիւ, մասնաւորապէս ծանրանալով Ալժերիոյ հարցին վրայ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Պ. Կի Մոլէ նոր պայմանագիր մը պիտի պահանջէ Ազգ. Ժողովէն, ուրիշ խօսքով՝ երկրորդ վաւերացում իր վարած քաղաքականութեան : Վիճաբանութիւններ կատարելու որոշումը տրուեցաւ 177ի դէմ 398 ձայնով : Օրակարգին վրայ կան նաեւ հետեւեալ խնդիրները. — Ելմտական նախարարին ճառը տնտեսական քաղաքականութեան մասին, պայքար գիներու բարձրացման դէմ, նոր տուրքեր՝ Ալժերիոյ զինուորական գործողութեանց յառաջացուցած ծախքերը հոգալու համար են :

Առջի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, երեսփոխան մը գանգատեցաւ թէ Ազգ. Ժողովը միշտ կատարուած իրողութեան առջեւ կը դրուի : Ձախաւորներու խմբակցութեան ներկայացուցիչը բանաձեւ մը առաջարկեց, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

«Ժամանակն է որ փարատին երկդիմութիւնները : Օրուան հրատապ հարցն է Ալժերիան : Խմբակցութիւնը կը գնահատէ Ալժերիոյ նախարարին զինուորական ճիգը եւ կը պահանջէ որեւէ միջոցէ չզլարկել զայն : Անկախները կը ցաւին որ կարգ մը քաղաքական դէմքեր անխորհրդաբար կը խօսին բանակցութեան մասին, ուժ տալով անձնատրութեան համար մղուած բոլոր պայքարներուն : Կը պահանջեն լռեցնել «Էքսփրէս»ի, «Օպսերվաթէօր»ի պէս թերթեր որոնք իրենց նահանջական պայքարներով կը դաւաճանեն մեր զինուորներուն եւ կասկածներ կը սերմանեն իսլամական կարծիքին մէջ, Ֆրանսայի վճռականութեան մասին : Հակառակ հրաժարականի մը, որ տրուեցաւ ապշեցուցիչ անդիտակցութեամբ, պէտք է որ ապստամբները գիտնան թէ Ֆրանսան երբեք պիտի չընդունի որ Ալժերիան դոհուի նոր Ժընեւի մը մէջ (իրաւախոհութիւն), ինչպէս եղաւ Հնդկաչինը :

«Ֆրանսա չի կրնար թոյլ տալ որ Մարոքի եւ Թունուզի մէջ իր պաները առեւանգուին և իր ազգակիցները վտանգուին տեւական անստուգութեամբ : Անկախները պիտի չճանչնան Մարոքի եւ Թունուզի նոր կարգուսարքը, եթէ փոխադարձ կախման շօշափելի կապեր չհաստատուին, եթէ Մարոքի կառավարութիւնները չարունակեն իրենց թշնամութիւնը մեր ալժերիական քաղաքականութեան դէմ» :

Բանաձեւը յետոյ ցաւ կը յայտնէ որ արտաքին նախարարը անխորհուրդ յայտարարութիւններով եւ ձեռնարկներով կ'ուզէ «նոր ձեւ մը տալ երկրին դիւանագիտութեան, որմէ միայն Ֆրանսայի թշնամիները կրնան օգտուիլ : Կ'ըսէ թէ հարկ է կասկածոտ մնալ խորհրդային աշխարհակալութեան հանդէպ որ չէ հրաժարած ազատ աշխարհը կազմալուծելու, ապա նուաճելու ձգտումէն : Եւ կ'եզրակացնէ թէ անկախներու խմբակցութիւնը պիտի չպաշտպանէ անստոյգ կամ ամբոխավարական քաղաքականութիւն մը : Ազգային միութիւն բոլորին հետ, փրկելու համար Ֆրանսան եւ Ֆրանսական Ափրիկէն, այո՛, առանց վարանումի : Ազգային խառնակութիւն՝ մերժելով ընտրութիւն մը կատարել Ֆրանսայի եւ իր թշնամիներուն միջեւ՝ երբե՛ք : Անհրաժեշտ է որ կառավարութիւնը ընտրութիւն մը կատարէ համայնավարներուն եւ մեր միջեւ» :

× Ֆրանսական հետեւակազօրքը ջախջախեց խումբ մը ապստամբներ Թեմիսի մօտ, Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանին վրայ, սպաննելով առ նուազն հարիւր հոգի : Կռիւը տեւեց ամբողջ օրը եւ ամէնէն կատաղին էր, երկու շաբաթէ ի վեր : Ուրիշ գործողութիւններ ալ կատարուեցան Ալժէի շրջանին մէջ : Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ըմբոստները ծանր կորուստներ կը կրեն ամէն տեղ : Առջի օր ձերբակալուած հարիւր ալժերիացի ռազմիկներուն վրայ գտնուեցան վաւերագիրներ որոնք տեղեկութիւններ կը պարունակեն «Ազատագրութեան բանակ»ի վարիչներու մասին : Օրանի շրջանին մէջ ալ կռիւներ կը մղուին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Փարի - Փրէս»ի թղթակիցը Ռընէ Տապիւնա կը հեռաձայնէ Մոսկուայէն (25 Մայիս). —

Պ. Փինօ Պ. Մոլոթովի հետ ունեցած տեսակցութեան ընթացքին դարձեալ խնդրեց որ խորհրդային կառավարութիւնը կարելի եղածին չափ շուտ քննէ Հայաստանի Ֆրանսացիներու վերադարձի ձեւակերպութիւնները, ըլլան ի ծնէ Ֆրանսացիներ (մօտ քսան) թէ նաթիւրալիզէ Ֆրանսացիներ :

Իր յուզումնալից բնակութիւնը Երեւանի մէջ քիչ մը սրտնեղութիւն պատճառեց ռուսական իշխանութեանց : Այսպէս, չորեքշաբթի օր, այն պահուն երբ ամբողջ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը Երեւանի օդակայանը կ'երթար ընկերակցութեամբ լրագրողներու, իմանալու համար որ մեկնումը յետաձգուած է, Պ. Վինոկրատով, Փարիզի խորհրդային դեսպանը, փոքր վիճաբանութիւն մը ունեցաւ մեր քանի մը պաշտօնակիցներուն հետ :

Ռուս պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը բացատրեն թէ Հայաստանի Ֆրանսացիները կ'ուզեն հեռանալ, բայց եւ այնպէս ճիշդ է որ հոս գալ ուզած էին : Կը մեղադրեն թէ անոնք շատ յարաբերական ճաշակ մը ունին աշխատանքի համար, թէեւ այս տեսակէտը հերքուած է շատ անգամ : Իրականին մէջ, Հայաստանի Ֆրանսացիները որոնք վարժուած էին փոքր արհեստներ ի գործ դնելու Ֆրանսայի մէջ, յանկարծ իրենք զիրենք նետուած գտան հաւաքական դրութեան մը մէջ ուր անհատական նախաձեռնութիւնը կը կորսնցնէ իր բոլոր իրաւունքները : Անոնք դժուար կը վարժուին, կը նեղուին, եւ ահա թէ ինչու կ'ուզեն հեռանալ :

Չորեքշաբթի կէս օրէն եաք, մինչ Երեւանի Լենինեան հրապարակը իր մաւրիտանական երեւոյթը կ'առնէր, խայտաբղէտ բազմութեան մը մէջ, յանկարծ զրոյց շրջեցաւ թէ քանի մը Ֆրանսուհիներ ձերբակալուած են :

Ֆրանսացի լրագրողները կը պտտէին քաղաքին ծառերուն զովութեան տակ, երբ մէկը մօտեցաւ իրենց եւ մէկ շունչով ըսաւ. — «Ոստիկանութիւնը կը հետեւէր իրենց եւ ձերբակալուեցան» :

Քիչ վերջ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, կը թուի թէ ոստիկանութիւնը իրապէս հարցաքննած է չորս Ֆրանսուհիներ որոնք կերպով մը չարժման գլուխը անցած էին : Բայց երեք ժամ ետքը արձակուեր են եղեր :

Այս պայմաններուն մէջ էր որ յետաձգուեցաւ Ֆրանսական պատուիրակութեան մեկնումը, եւ կը վախցուէր որ միջադէպերը վերսկսին : Այսպէս կամ այնպէս, Հայաստանի Ֆրանսացիները ստացած էին ինչ որ կ'ուզէին երեքշաբթի օրուան առաջին ժամերուն, — ուշադրութիւն գրաւած էին եղերականօրէն եւ որ եւ է նոր ցոյց պիտի վտանգէր իրենց դատը :

***

Ֆիկառօ 25 Մայիս (Ռոժէ Մասիփ). —

Եօթը հազար Ֆրանսահայերու խնդիրը երկար ատենէ ի վեր գրաւած էր Ֆրանսական կառավարութեան ուշադրութիւնը եւ կ'իմանանք թէ ձեռնարկ մը կը կատարուի, ուժ տալու համար խորհրդային կառավարութեան ուղղուած դիմումներուն : Հայկական հանրապետութեան իշխանութիւնները համաձայն որ մեկնին այն տարրերը որոնք չեն կրցած յարմարիլ խորհրդային տնտեսութեան ծրագրեալ կարգուսարքին : Բայց դժուարութիւնները Մոսկուայէն կը բխին : Ֆրանսահայերը տաժանելի կեանք մը կ'անցընեն : Խ. Միութեան այս անկիւնը ուր որ եւ է լուր չի գար իրենց Ֆրանսա մնացած ազգականներէն որոնք նոյնպէս զրկուած են տեղեկութիւններէ :

× «Ֆրանս - Սուառ»ի մասնաւոր թղթակիցը, Ժան Նէովսէլ, որուն առաջին թղթակցութիւնը հրատարակած ենք Գ. էջին մէջ, երէկ իր երկրորդ գրութիւնը նուիրած էր Էջմիածնի կաթողիկոսութեան եւ այսօր ալ կը շարունակէ ուրիշ նիւթեր շօշափել :

Դեռ ուրիշ կարեւոր ամփոփումներ պիտի տանք այդ նամակներէն եւ Փարիզի միւս թերթերէն :

Պ. ՓԻՆՕ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Արտաքին նախարարը, Քրիսթիան Փինօ, որուն Երեւան այցելութիւնը այնքան աղմուկ յարոյց, Փարիզ վերադարձաւ ուրբաթ գիշեր :

Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Մոսկուայի մէջ կատարուած խօսակցութեանց մասին.

— Շատ արդիւնաւոր եղան խօսակցութիւնները : Ամէն հարցի մասին համաձայնութեան չյանգեցանք, եւ անկարելի էր յանգիլ այդպիսի խօսակցութիւննե –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Տիկին Ն.	10.000
Մելքոն Պասմաճեան, Փարիզ	2.000
Սարգիս Եղիազարեան, Իսի	5.000
Մովսէս Բալըյեան, Իսի	2.000
Կ. Բաղոսեան, Փարիզ	2.000
Ղազար Ներկարարեան	2.000
Յովհաննէս Զալըզեան, Լոնտոն	10.000
Արմենակ Գասապեան	5.000
Տոքթ. Ա. Ճինճեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Նաւասարդեան	2.000
Արամ Տէր Խաչատուրեան	2.000
Տիկին Խտըշեան (Դրօյի յիշատակին)	1.000

(Շար.)

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ Թոռը, Միքայէլ Եսայեան, Մայիս 24ին ամուսնացաւ Օր. Ժերալտին Կիննէսի հետ, Լոնտոնի Ս. Մարգարիտ եկեղեցին, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ : Այս առթիւ Լոնտոնի եւ Փարիզի թերթերը մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն հարսնիքի եւ հանգուցեալ Հինգ առ հարիւրի մասին, շարք մը լուսանկարներ ալ տպելով. Անկլիքան արարողութենէն վերջ, երկրորդ արարողութիւն մը կատարուած է Լոնտոնի Հայոց եկեղեցին : Պահպանողական մեծ օրաթերթը, «Տէյլի Թէլէկրաֆ» հրատարակած էր նաեւ Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի լուսանկարը, միեւնոյն ատեն նկարագրելով անգլուհի հարսին հանդերձանքը :

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

3. — ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Եւ հիմա ուրիշ զրկանքներ, խօսի՛նք զրկանքներ :

Զրկանքներուն առաջինը, զոր Կոմիտաս ճանչցաւ իր ծննդավայրին մէջ՝ ծնողքին կորուստով, յետոյ Էջմիածնի վանքին մէջ՝ միջավայրի փոփոխութեամբ, (ահա նիւթեր՝ հոգեբանական երկա՛ր ուսումնասիրութեանց արժանի), եթէ հունտ նետեց իր մէջ (հողին քննութիւնը պիտի կատարեմ տարբեր գլուխի մը մէջ) զարգացնելով նէվռոզ տ'ապանտոնը, միւս զրկանքները իր մէջ պատրաստեցին արուեստագէտին քնարը, «ուռու տերեւը», որ կը դողայ հովին ամէնէն թեթեւ չունչին տակ, կը թրթռայ բնութեան ամէնէն մեղմ սարսուռով: Այդ միւս զրկանքները, զորս հոգեբանութեան վարպետները կը կապեն տենչագիտութեան, կրնանք կոչել «արուեստի պայմաններ», անոր համար որ ամէն արուեստագէտ ճանչցած է զանոնք :

Կոմիտաս այդ զրկանքին անունը կու տայ նախ երգելով իր «մենաւորի ոգին», — թէ ինչպէս է ծներ իր մէջ այդ ոգին:

Սարի շողէն, ամպի քօղէն
Մենաւորի ոգին ծընել, դեգերել :

Հաշտ է մենութեան հետ, որովհետեւ կեանքը իրեն բաժին հանած է միայն «մենութիւն», զոր պէտք է մխիթարելու եղանակը ·

(Երբ) ամէն մարդ՝
Գտաւ մի վարդ
Սրտիկին զարդ,
Ես մենաւոր մտայ տունս,
Ինձ մխիթար գտայ քունս,
Իր աչերուս կապեց մէջ
Ու տարածեց վերարկուն:

Մենութեան ոգին ի վերջոյ, սակայն, կը տրտնջայ, կը բարբառի, խոստովանութիւններ կը կատարէ ·

Խցիկիս մօտ ջուր եմ արել մարգ ու մարգ,
Վարդիկիս հոտ հուր էր դառել բարկ ու բարկ:
Եկայ անհոգ սարերի գոգ շրջելու,
Սիրու ամպեր բոլորեցին թրջելու :
Մահիճիս քով հուր եմ վառել դողունի,
Վարդիկիս հով դուռ էր ճարել գողունի:
Լանջէս ի վեր սիրոյ շիթեր շաղելով՝
Երազ-յոյզեր նուագեցին խաղալով:

Եւ ահա մենութեան ոգին կու տայ բուն անունը այն զրկանքին, որ «քաղցր տառապանքն» է, կամ՝ լացը ծիծաղի վերածող քիմիայէն բարիքը: Այդ ծիծաղկոտ լացը, այդ անո՛ւշ տառապանքը, սէ՛ր կը կոչեն մարդիկ: Տառապանք մը՝ որ կը լացնէ բայց կը քաղցրացնէ կեանքը, արցունք կը բերէ բայց ծիծաղն կը շինէ սիրողին աչքերուն դէմ :

Քո սուրբ սէրը սար է դառել
Դալարագեղ, երկնածրար ու բեղուն,
Գլխիդ վերը ամպ է շարել
Դալարահեղ, կամարակապ ու գեղուն:

Տառապողներ կան, որ այդ սէրը կը ճանչնան միայն երազի մէջ ·

Ու այս գիշեր, քո երազում, տեսել ես
որ՝ ես ու դու
Երես - երես ճանաչել ենք սիրոյ ծովում
իրարու :

Պահ մը կը մօտենայ ամէն զրկանք, ամէ՛ն տառապանք: Այս այն պահն է, երբ կը խայտայ հոգին, կը մանկանայ տարիքը, կը մոռնայ ժամանակի գաղափարը, — ի՛նչ հրճուանք :

Ես ու դու սէ՛ր ենք,
Մէ՛կ սրտի տէր ենք,
Նռան ճիւղերով բոցում,
Սիրոյ տաղերով արբում :

Նկարչական ի՛նչ հարուստ երանգապնակ: Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ սիրոյ կատարած հրաշքները ·

Տե՛ս, իմ հեր՝
Ջերմակ սէր,
Որ պաղել էր շատ ձմեռ
Սրտիդ բաղում դալարեց :
Տե՛ս, քու սէր
Գարո՛ւն էր,
Որ գոցեց խոց ու վէր,
Սրտիս խաղում ծաւալեց :

Ամէն սէր պատարագ մըն է, որ ունի զոհութեան, սրբարարութեան, փառաբանութեան եւ ընծայաբերութեան պահերը: Յաճախ ամէն մէկ պահ առանձին տաղերով, երբեմն ալ զանազան պահեր մէկ տաղի մէջ: Ահա նման տաղ մը: Նախ մուտք մը, որ պահը կը շինէ ·

Կապոյտ երկինքն էր եռում,
...ամիր երկիրն էր ջեռում :

Յետոյ ընծայաբերութեան պահը ·

Հոգիս եկաւ հովի պէս,
Սէրը սրտում ծովի պէս,
Ծոցին վարդեր՝ ասաց · Տե՛ս,
Քեզ սիրելո՛ւ եկայ ես:
Վարդ ու քրքում էր բուրեց,
Սիրտըս սրտում գուրգուրեց,
Արեւ - լուսին պագերով՝
Երազ - երազ համբուրեց :
Հոգի՛ս, ասաց ու ծռեց,
Ծամեր բացաւ ու փռեց ...:

Եւ ահա փառաբանութեան (տօքսոլո - ժի) սկիզբ մը, որ կը յիշեցնէ Դուրեանի հարցում - պատասխան ձեւը ·

Քեզ չըսիրե՞լ, —
Գեհենն կորել
Ու կրակով հոգին փորել :
Քեզի սիրե՛լ, —
Դրախտ երթալ
Ու վարդերով քնանալ :

Սիրոյ պատարագը ունի իր եղերական պահն ալ, երբ սիրտը կ'այրի, կը ճենճերի, կը ծխայ խունկի պէս՝ այլեւս յօժար մեռնելու կամ ընդունակ դեռ արտայայտելու գերագոյն ընդվզում մը, որ կը յիշեցնէ Յիսուսի հուսկ աղերսը ·

Կա՛ց, Տէ՛ր, Տէ՛ր իմ,
Բաց, Տէ՛ր, սէ՛ր իմ:
Զարկին դեւեր
Իմ թեւեր :
Տո՛ւր, Տէ՛ր,
Հո՛ւր Տէր,
Որպէս խոտեր
Ել չը դողա՛ն
Իմ ոտեր :

Սիրոյ այս պատարագը կ'ուզեմ վերջացնել, ներքին տառապանքի եւ հոգեկան զրկանքի ընդհանուր այս համայնապատկերը փակել, դարձեալ, մայրական սիրոյ կարօտովը, որով կը թրթռայ Կոմիտասի սիրտը, «ուռու տերեւ», արցունքին շաղը վրան ·

Ի՛նչ դողդոջուն ոտեր,
Սըւսըւացին որպէս խոտեր, —
Իջայ վայրիկըս :
Ինչ բողբոջուն այտեր,
Միջօրեայ վարդ էր ցայտեր, —
Գտա՛յ մայրիկըս :
Գիրկը գրկին առաւ ու դպաւ,
Սիրտը սրտին վառաւ ու կպաւ,
Թեւեց աչելով :
Ձեռքը ձեռքին առաւ ու հպաւ,
Ջերմակ վարդեակ՝ կուրծքին դրաւ,
Լըռեց պաչելով :

Այս գլուխը ամբողջացնելու համար, յաջորդով պիտի ներկայացնեմ Կոմիտասի լեզուն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ՄԵՐ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նախորդ յօդուածով մը կը մատնանշէի թէ Օսմանեան Սահմանադրութեան օրերէն առաջ, ուր հոծ հայ բազմութիւն մը կ'ապրէր Պոլսոյ մէջ, մեծ եռուզեռ մը կար գրականութեան շուրջ: Այդ գրականութիւնը շատ հեռու էր ազգային չէզոք նիւթեր մշակելէ :

Ասով հանդերձ, մեր արդի գրականութեան հիմերը դրուեցան այդ շրջանին, շնորհիւ փորձագիրներու (էսէյիստ), արձակագիրներու — մասնաւորապէս Արփիար Արփիարեան, որ հիմնադիրն է մեր նորագոյն վէպին — եւ մանաւանդ զուտ քնարական լարը հնչեցնող զմայլելի բանաստեղծներու շնորհիւ :

Սահմանադրութեան ազատ շրջանին հռչակումին հետ, մրրկային Սիամանթոյին յայտնութեամբ, մեր գրականութիւնը կազմող նիւթերը բոլորովին յեղաշրջուեցան — ջարդ, ատելութիւն, վրէժ...

Ձեմ ըսեր թէ անտեղի էր: Շատ բնական պոռթկում մըն էր անշուշտ, այդքան տարուան զսպուած տառապանքին: Բոլորս տարուեցանք անկէ: Եթէ չկրցանք գրել այդպէս, բայց մեծ ցասումով եւ կիրքով կ'արտասանէինք Սիամանթօն ...

Այդ միջոցին, յայտնուող Թէքէեանը անգամ, մեզի տարտամ կը թուէր: Կ'ուզէինք ապրիլ Սիամանթոյին հետ, մեր ազգին մխացող խարոյկներուն վրայ ...

Եւ «Ազգային Ջիղ»ի հետապնդումը նուաճեց եւ առաջնորդեց մեծ թիւով նոր գրողներ :

Սակայն այդ գրականութեան մէջ՝ միա՛կ յաջողածը Սիամանթօն է :

Երբ կը կարդանք անոր բանաստեղծութիւնը, անշուշտ սարսուռ մը կուգայ որ կը զարմանանք ու կ'ափսոսանք իր միալար նիւթին համար: Պէտք ունէինք որ Ուոլթ Ուիթմէնի նման—որուն կը նմանցնեն զինքը — իր մեծ տաղանդը ի սպաս դրած ըլլար «Համամարդկային Ջիղ»ը երգելու: Ան այսօր, այդ նիւթերով, աշխարհին մէջ ուրիշ Ուոլթ Ուիթմէն մը կ'ըլլար ապահովապէս :

Բայց երեւի կարեւոր պատճառ էր այդ միալար բնաբանը, եւ անոր կառչեցաւ: Անշուշտ որ լիովին յաջողած է :

Այսօր, երբ համրանքի մը նստինք, մեր գրական բեմին վրայ մնացած կը գտնենք, հազիւ հինգ կամ վեց գրագէտներ՝ առաջին գիծին վրայ: Ձեմ ուզեր անուններ տալ, առաջին աստիճանին վրայ մանաւանդ չզանցուողներուն, ի զուր նոր թշնամիներ չստեղծելու համար ինքս ինծի :

Շատ մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ հիմա գրական ասպարէզը իջած են: Դժբախտաբար իրենց ապրած աւերներովը լեցուած գիրքերով :

Գրականութեան մէջ, տեսնուածը պատմելը անշուշտ շատ աւելի դիւրին է, քան թէ ստեղծելը — գրականութիւն՝ երեւակայութեամբ :

Միւս կողմէ, տառապալի նիւթը, որ այլեւս յանկերգ դարձած է մեր գրականութեան մէջ, որքան ալ բնական, կը մաշեցնէ ընթերցողներուն ջիղերը, եւ նոյն իսկ առանց ժամանակ տալու որ գրողը տեղ մը գրաւէ գրական բեմին վրայ, արդէն բնականօրէն անգամ մը եւս կը թաղուի իր գիրքին հետ ...

Ամբողջ երկար շարք մը տեսած եմ ամերիկահայ գրագէտներու, որոնք բոլորն ալ նախկին որբեր, իրենց ողբերգութիւնը պատմած են գիրքի մը մէջ, եւ անցած են անոր հետ ... : Այսպէսով մեծ թիւով նոր գրողներ, մէկ գլուխի գիրք միայն կրցած են տալ: Խնդիր է թէ անոնք բաւական տաղանդ ունէին, ստեղծագործ ուրիշ նիւթեր առնելով, անցնելու պատնէշին միւս կողմը, եւ յառաջանալու դէպ ի առաջին գիծերը :

Յամառօրէն կը կարծեմ, սակայն, որ մեր մէջ, նոր կարեւոր գրագէտներու չյայտնուելուն պատճառը, տեւականապէս առնուած գլուխի նիւթերն են :

Միջանկեալ ըսեմ որ, Փրանսական գրականութեան մէջ, վերջին պատերազմէն անմիջապէս ետք, դիմադրական պայքարի (ռեզիսթանս) գրականութիւն մը մէջտեղ ելաւ: Ամէն մը, ան որ այդ տեսակ գիրք մը գրելու փորձառութիւնը չունէր, ստիպուած էր լռել: Բայց շատ քիչ տեւեց այդ շրջանը: Կեանքը, իր խոյանքով տէր դարձաւ ամէն բանի: Եւ այսօր, հետքն իսկ մնացած չէ, «ռէզիսթանս»ի նիւթերով գիրքերուն:

Այսօր, կ'ուզեմ ապացուցանել որ մեր մէջ, եթէ Օսմ. Սահմանադրութենէն առաջ · յայտնի գրողները երեւան եկան չէզոք նիւթերով, անկէ յետոյ ալ եղած է նոյնը:

Բացի Սիամանթոյէն, որ ստեղծեց վրիժառութեան գրականութիւնը, եւ որ հակառակ մեծ քանակութեամբ հետեւորդներու, միակը մնաց այդ ուղղութեամբ յաջողած, բոլոր միւս արդի հայ գրագէտները, որոնք ատկէ ի վեր անուն մը շինած են, դարձեալ անոնք են որ չէզոք նիւթեր մշակած են :

Հոս պիտի թուեմ ինչ որ սովորական ընթերցողը կը տեսնէ եւ կը կարդայ :

Առնելով նախ Վարուժանը, որ Սիամանթոյին հետ միեւնոյն ատեն յայտնուեցաւ մեզի, իր մեծ ժողովրդականութիւնը կը պարտի ոչ թէ «Ջարդը»ին, այլ իր սիրային տաղերուն, «Հեթանոս Երգեր»ուն, «Արեւելեան բաղնիք»ին, «Հացին երգ»ին :

Վահան Թէքէեան իր համբաւը շինած է, շնորհիւ իր սիրային եւ փիլիսոփայական տաղերուն :

Համաստեղը յայտնուեցաւ եւ սիրուեցաւ իր «Գիւղը»ով եւ «Անձրեւ»ով, որոնք գիւղական առօրեայ կեանքէ, քնարականութեամբ եւ հիւմըրով լեցուն պատմուածքներ են: Բայց պատահեցաւ որ գրէ նաեւ «Սպիտակ Ձիաւոր»ը: Թերեւս պարտք զգաց իր կողմէ, չօշափելու գլուխի նիւթ մը: Մտաւ ֆետայիներու կեանքին մէջ, զոր ոչ ապրած էր եւ ոչ ալ նոյն իսկ հեռուէն տեսած եւ դարձաւ անտանելի, յառա՛ջ եկաւ, անել կացութիւն մը :

Համաստեղը փոխուեցաւ, անընթեռնելի դարձաւ: Եւ այդ գիրքը գրելու համար, տարիներով մնաց միայն յիշատակովը՝

ՀԵՐՈՍԸ

Երբ ռազմի չեփորները հնչէին, անձնուրաց մարտիկները կ'իջնէին պատուի դաշտը: Սուրերը, վահանները, նիզակները եւ կուրծքերը անվեհեր դիւցազններուն՝ կը բախէին իրարու: Մեծադղորդ եւ մռնչաձայն զուպարին մէջ կ'իյնային աստուածներէ ընտրեալները՝ որոնց սեւեռած աչքերուն մէջ մահուանանթափանցելի ժպիտը կը բոցավառէր: Եւ այդ ժպիտը չէր շիջաներ երբեք դարէ դար, որովհետեւ ոչ թէ մահուան ցրտասարսուռ ճառագայթն էր անիկա, այլ յաւիտենական կեանքի արեւը :

Այն ատեն պոէտները կը պրկէին իրենց բիւրեղի քնարները՝ երգելու համար անմահացող փառքը բոլոր անոնց՝ որոնք կը զոհուէին հայրենիքի ատրուշանին մէջ :

Հնչեցին նաեւ մեծադոռ չեփորները մեր հայրենիքի ազատութեան ի խնդիր: Դարաւոր պատմութիւնը կ'ըսէ, որ ունեցանք աստուածատիպ հերոսներ՝ որոնց անունները մեր լեզուին ամէնէն ոսկեհնչիւն ներդաշնակութիւնը կը կազմեն միշտ:

Ունեցանք վայրագօրէն բաբախուն սիրտեր Մայր Հայաստանի սրտէն բխած · սիրտեր խոնարհ եւ գաղտնի սիրով հարուստ, որոնք մաքրաշող բիւրեղներու նման փշրուեցան նուիրումի կրակին մէջ, եւ բազմահոյլ ճաճանչներով զարդարեցին հայրենիքի խորանը :

Այդպիսի սիրտ մը կը կրէր Դրօն: Իմ անձնական ծանօթութիւնս անոր հետ Լիբանանի լեռներուն մէջ, տարիներ առաջ, եւ դեռ անցեալ տարի եւս, գիս կը մղէ ոչ թէ պատկառանքի, այլ երկրպագուի մտերմութեան մը՝ որուն մէջ այսօր կարծես աւելի գեղեցկացած, աւելի սրտագին քաղցրութիւնով կը յայտնուի անոր անմոռանալի կերպարանքը :

Հաւատալ իր մահուան, պիտի նշանակէր ուրանալ անմահութեան գաղափարը:

Հերոսները կը բաժնուին մեզմէ, այս տեսանելի աշխարհէն, պանծալի վեհափառութեամբ մը մտնելու համար այն խորհրդաւոր դռնէն՝ որ կը բացուի յաւիտենութեան վրայ :

Անոնց արարքները՝ որոնք կեանքի մէջ միայն սխրագործութիւններ էին, իրենց իսկական վսեմութիւնը կը գտնեն, երբ այլեւս կեանքը չէ որ անոնց տեսիլքը կը ցոլացնէ մեր հոգիին մէջ:

Մահը այն կախարդական զօրութիւնն է, որ մարդկայինը կը վերածէ աստուածայինի, եթէ անոր մէջ իրապէս գոյութիւն ունի երկնաթռիչ ձգտումը հերոսական նուիրումին :

Դրօն մեզմէ կը բաժնուի, զմեզ առաւել եւս շղթայելու համար իր անվախճան ներկայութեան · որովհետեւ հայ ժողովուրդը՝ որուն համար քանիցս ան իր կեանքը զոհաբերեց, իր անմահ շունչով կը հրահրէ դիւցազնին գերեզմանէն ժայթքող կրակը:

Սիրտը՝ որ անդադար թրթռաց ցեղին վէրքերովը, որ անընդհատ արիւնեցաւ անոնցմով, կարելի չէ երբեք որ աճիւնի վերածուի հողին տակ:

Եթէ չինկաւ ան պատուի արիւնավառ դաշտին վրայ, լուսազրոշմ սպիները անոր մարմնին կը վկայեն դիւցազնական գրոհները թշնամիին դէմ :

Անոր միակ ցաւն եղաւ սակայն · ողջունել մահը հիւանդանոցի մը մահճին վրայ, երբ իր ընկերներէն շատերը անմահութեան փառապսակն էին ընդունած պատերազմի կրակներուն մէջ:

Բայց անոր այս ափսոսանքը ոչ մէկ չափով կը մթագնէ պայծառաշող վեհութիւնը հերոսի ճակատագրին՝ որուն հետ այնքան սերտօրէն կապուած մնաց միշտ մեր ազատատենչ հայրենիքին ողբերգական ճակատագիրը :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՏՄԷԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
(ՓԻՆՕՅԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

●

(Թղթակցութիւն Ֆրանս – Սուարի)

ԵՐԵՒԱՆ, 24 Մայիս.— Խորհրդային կառավարութիւնը չորս օգնական դրած էր Պ. Փինոյի տրամադրութեան տակ, Ֆրանսական պատուիրակութեան եւ իրեն ընկերացող լրագրողներու, պատկերահաններու եւ շարժանկարիչներու համար:

Պ. Փինօ կառավարներուն եւ օգնական հրամանատարներուն ձեռքը թօթուեց, այցելեց քաղաքապետներուն եւ ծաղկեփունջեր նուիրեց պարախաղի աղջիկներուն: Խոնարհեցաւ եպիսկոպոսներուն առջեւ, այցելեց սրբավայրերը, մոմը ձեռքը, կենացներ պարպեց, պատասխանեց ծափողջոյններուն եւ չափազանց ազդուեցաւ, երբ արտասուալից աչքերով Ֆրանսացիներ եւ Հայեր յուզուած «Երկինքէն ղրկուած փրկիչ» մը կը կոչէին զինքը:

Ինչ յոյսեր եւ նոր անձկութիւններ չարթնցան անոնց մէջ, երբ Ֆրանսացի նախարարը արագօրէն կ'անցնէր խորհրդային տասնըվեց հանրապետութեանց ամէնէն փոքրիկին եւ ամէնէն անծանօթին մէջ, ուր օտարականներ երբեք չեն թափանցեր, որովհետեւ «արգիլեալ գօտի» է:

Պիտի չմոռնանք պաղ եւ բուրումնաւէտ գիշերը նախքան մեր դէպի Մոսկուա չարժիլը: Կը թուէր թէ Երեւան կը քնանար: Իր շատ մօտը Արարատ կը ցցէր իր կլոր եւ վեհխարի բուրգը, ծածկուած շողշողուն ձիւնով, որ աւելի եւս վեհխարի կը թուէր լուսնին լոյսին տակ:

Երբ կը թափառէինք արդիական քաղաքին համեստ շէնքերուն քովերէն, երկու տղաքներ մեզի քովեցան եւ ըսին զգոյշ ձայնով, Պէլվիլցիի շեշտով, որ զարմացուց մեզ Հայաստանի մէջ.— «Ֆրանսացի՞ էք, տղաք», եւ զգուշութեամբ միացան մեր խումբին եւ ցած ձայնով մը ջերմաբար խօսեցան: Երիտասարդ Հայեր էին, ծնած Ֆրանսա եւ դաստիարակուած Արլի, Նիսի, Քլեռմոն Ֆեռանի կամ Լիլի (Լիոն?) մէջ եւ կամ Փարիզի մէկ արուարձանը: Միշտ միեւնոյն պատմութիւնն է:

Ֆրանսայի մէջ ստուարաթիւ հայ հաւաքականութիւն մը կայ գաղթած Թուրքիայէն, Յունաստանէն, Ռուսիայէն, Թուրքերու դաժան հալածանքներուն հետեւանքով, յեղափոխութենէն ետք: 1946–1947 տարիներուն, մօտ վեց հազար Հայեր որոշեցին իրենց հայրենիքը վերադառնալ: Անոնք մղուած հայրենիքի կարօտէն կամ գտնելու համար հող մը, ուր կարենային դարձեալ եւ լիովին տուն տեղ ըլլալ: Փարիզի ինչպէս եւ ուրիշ երկիրներու դեսպանատուները կոչերով կը հրաւիրէին երթալ վերաշինել իրենց յաղթական երկիրը, որ խորհրդային կարգուսարքին տակ վերջապէս գտած է իր անկախութիւնը:

Այս նոր հայրենիքին մէջ, կ'ըսէին անոնց, ընտիր տեղ մը պիտի յատկացուի: Ընտանեկան պարագաներ ալ կային.— Տէր հայր մը որ բոլորովին զրկուած էր ապրուստի միջոցներէ, մայր մը որ իր զաւակներուն ներկայութիւնը կ'ուզէր: Անտարակոյս կարգ մը մարդոց համար ալ խորհրդային վարչաձեւին հմայքը կար:

Ի ծնէ Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ ալ հետեւեցան կարաւանին: Անոնք կամ կին մը եւ կամ ամուսին մը ունէին, որոնք միասին ճամբայ կ'ելլէին, ընտանիք մը չկործանելու համար:

Հազիւ հասած, բոլորն ալ բիրտ զարթում մը ունեցան: Անոնք դուրս ելած էին Ֆրանսայէն, ուր փոքր արհեստաւորներ, փոքր առեւտրականներ եղած էին, բանուորներ Ռընոյի եւ կամ Միշլէնի մէջ, եւ այժմ անխնայ կը նետուէին խորհրդային երկիրներու հաւաքական եւ խստամբեր կեանքի հանգոյցին մէջ:

— Կեանքը դաժան է հոս, ճիշդ է, կ'ըսէր Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութեան քաղաքական տնօրէնը, նոյնպէս Հայ:

— Ամիսը 400 րուբլի կը վաստկիմ, մայրս եւ հայրս ինծի կը կարօտին: Առնուազն 1200 րուբլի պէտք է ունենամ, կ'ըսէր ձայն մը՝ գիշերուան մէջ:

— Տարաթներէ ի վեր միս չեմ կերած, կ'ըսէր ուրիշ մը:

— Միւս կիները կը նախատեն փոքրիկ աղջիկս, «խենդուկ Ֆրանսացի» կը կոչեն, ինչպէս եւ «լրտես»...

Անհաբեկ Երեւանի Հայերու դաժան կեանքէն, կարգ մը հայրենադարձներ փորձեցին փախչիլ Թրքական սահմանագլուխէն, որ շատ մօտ է: Մեծ մասը բռնուեցան եւ խիստ պատիժներու ենթարկուեցան — հինգ տարի բանտարկութեան կամ աքսորի դատապարտուելով:

1948–49ին հայրենադարձներու բռնի աքսոր մը տեղի ունեցաւ դէպի Սիպերիա, սթալինեան մեթոտներով: Այս միջոցները չգործադրուեցան միայն Ֆրանսահայերուն համար: Պատերազմէն ի վեր մօտ 90 հազար հայրենադարձներ գացած են աշխարհի բոլոր երկիրներէն: Վեց հազար հայրենադարձներէն երկու հազարը Ֆրանսացի Հայեր են: Բայց բոլորովին ճիշդ չեն այս թիւերը: Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսացի Հայերը, որոնք կրցան Երեւան մնալ, չձուլուեցան իրենց հայրենակիցներուն հետ: Փարիզի, Մարսիլիոյ կամ Լիոնի շեշտով Ֆրանսերէն մը գործածելով, անոնք դրախտ կորսուեալի մը պէս կը խօսին Պէլվիլի, Քլեռմոն-Ֆեռանի կամ Վալանսի կեանքի մասին: Յաճախ կը հաւաքուին եւ Ֆրանսերէն երգեր կ'երգեն, բառերը յարմարցնելով իրենց ներկայ կացութեան: Ֆրանսական փոքրիկ եռագոյն դրօշներ կը շինեն, ինչպէս անոնք զոր գնած էին օդակայանին մէջ, երկար ժամեր սպասելով Պ. Փինոյի ժամանման, կիզիչ արեւի մը տակ:

Զափազանց բարդ է անոնց իրաւական վիճակը: Հարիւրին հարիւր Ֆրանսացիներ կան, ինչպէս եւ ստացական հպատակութեան արժանացած Ֆրանսացիներ, որոնք միշտ կը պահեն իրենց անձնագիրը, ստացական հպատակներ, որ խորհրդային հպատակութիւն խնդրած են: Անոնց զաւակները, ծնած Ֆրանսա եւ յաճախ Ֆրանսացի մօրմէ, մեր օրէնքով Ֆրանսացի են, սակայն այդպէս չէ խորհրդային տեսակէտը: Ֆրանսական հիւպատոսարան չկայ Երեւանի մէջ (միայն 1 Ֆրանսական հիւպատոսութիւն կայ Մոսկուայի մէջ): Այս միակ հիւպատոսութեան ուղղուած նամակները ընդհանրապէս չեն հասնիր իրենց հասցէին: Միւս կողմէ խորհրդային հպատակներուն արգիլուած է մտնել օտար դեսպանատուն մը:

Ֆրանսայէն եկած բոլոր հայրենադարձները նոյն հոգեկան վիճա՞կը ունին, ինչպէս արտայայտուեցաւ Ֆրանսական պատուիրակութեան Երեւան այցելութեան առթիւ, այնքան սրտաճմլիկ ձեւով: Օտարներու վերապահուած Ինտուրիստ պանդոկին մէջ տեսայ այնպիսիներ ալ որ կ'ըսէին թէ գոհ են իրենց վիճակէն: Երեւանի կառավարութիւնը մեզի ցոյց տուաւ գիւղ մը որ շինուած էր նոր հայրենադարձներու համար:

Եթէ Պ. Փինօ յաջողի սովետական արտաքին նախարարութենէն արտօնութիւն ստանալ որ Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը Հայաստան երթայ քննելու այս եղերական պարագան, հարիւրաւոր եւ հաւանաբար հազարաւոր կիներու եւ այրերու, որոնցմէ շատերը օրինական (կամ առնուազն բարոյական) իրաւունք ունին Ֆրանսայի օժանդակութիւնը խնդրելու, բարեբաստիկ փորձ մը կատարուած պիտի ըլլայ Ֆրանքօ-խորհրդային բանակցութեանց յաջողութեան համար:

իր առաջին երկու գիրքերուն: Գրեթէ մոռցուեցաւ: Իր հերոսներուն անկարելի հետապնդումը, ամէնէն հայրենասէրներն անգամ վհատեցուց:

Բայց կը լսեմ որ Համաստեղ վերադարձած է, նոր հատորով մը, իր առաջին սէրերուն եւ ժողովրդականութեան: Ես կարդացի իր «Աղօթարան»ը, բարեխառն ձեւով մը դարձի եկած հոգիի մը սփոփանք եւ բանաստեղծական արտայայտութիւնը:

Նշան Պէշիկթաշլեանը իր ժողովրդականութիւնը կը պարտի Ցիսուսին վրայ գրած իր ինքնատիպ գիրքին եւ երգիծական գրուածքներուն:

Կոստան Զարեանը իր զօրաւոր խառնուածքը նուիրած է «Նաւը լերան վրայ», «Վենետիկեան նորավէպ» եւ «Մի մարդ, «Մի կղզի» ապրուած էջերուն:

Վերջապէս, դեռ ուրիշներու կարգին, այն գրագէտները, որոնք իրենց համբաւը շինած են, իրենց տաղանդով, մեզ, անմեղ ընթերցողներս մխիթարելով, եւ մեր ցաւոտ պատեաններէն պահ մը դուրս հանելով:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Աւելորդ է ծանօթացնել այս երիտասարդ եւ տաղանդաւոր նկարիչը, որ տարիներէ ի վեր ուշադրութիւն գրաւած է Եւրոպայի գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ: Իր անունը միշտ կը գտնուի արդի գծերոյ լաւագոյն ներկայացուցիչներուն կարգին: Իր նկարները կը յայտնեն թէ Ժանսեմ ըսելիք մը ունի եւ տառապանք մը կայ իր սրտին մէջ:

Քանի մը օր է որ Կալըրի Էրվէի մէջ բացուած է իր վերջին ցուցահանդէսը: Ժանսեմ ունի երեսուն նկարներ, մեծ մասով դիմանկարներ: Իր տիպարները նիհար են, բարակ եւ տխուր: Վրձինը վարպետ, գիծերը վստահ: Նկարիչը տէրն է իր արուեստին բայց կարծես շատ յոռետես:

Ուրախ ենք որ առաջին օրէն իսկ բազմաթիւ կտաւներ ծախուած էր:

Շատ յաջող գործերու կարգին յիշենք «Փլաս»ը (յօրինում), «Իպիցայի ծերուկ կին»ը, Շարլ Ազնաւուրի դիմանկարը եւն:

× Մինչեւ Յուլիս 15 առիթը կ'ունենանք գնահատելու ուրիշ տաղանդաւոր նկարիչ մը՝ Գ. Պետիկեան որուն 70ի մօտ նկարները ցուցադրուած են Կալըրի Փոլ Ամպրուազ: Պետիկեան քանի մը տարին անգամ մը կը ներկայանայ մեզի ճոխ եւ հարուստ գոյներով: Վարպետ մըն է դիմանկարի, մանաւանդ մանուկներու դէմքերուն համար: Հազուադէպ է որ մէկը կարենայ այդքան հարազատ արտայայտութիւնը տալ 10 – 15 տարեկան մանչերու, յաճախ Նափոլիէն առնուած: Հոս ալ տխրութիւն մը կը տիրէ բոլորի աչքերուն մէջ: Թերեւս անոր համար որ տխրութիւնը հայկական բոլոր հոգիներուն մէջ կայ, եւ կարելի չէ Հայ ըլլալ առանց մելամաղձոտ ըլլալու:

Դժուար է յիշել բոլոր յաջող գործերը: Առաջին առթիւ ըսենք, սակայն, շատ հարազատ է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին դիմանկարը, մանաւանդ երբ նկատի առնենք որ Հայրապետը միայն երկու ժամ կրցած էր տրամադրել նկարիչին: Յիշենք շատերու կարգին, Ժուանինա, Պզտիկ աղջիկ մը, Երազկոտ մանուկը, Երախայի մը բուստը, Փոցուոլիի յիմարը, Առանց տունի, Նափոլիցի գինով մը, Իր նկարը, Օնտինա եւն. եւն.:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

× Պ. Առլէն Փափազեան բեմադրութիւնը ստանձնած է կարճ շարժանկարի մը որուն նիւթը առնուած է Վահէ Քաչայի մէկ նորավէպէն, «Փարիզը, այդ կիրակին»:

Նիւթը պատմութիւնն է մարդու մը որ կիրակի օր մը Փարիզի փողոցներուն եւ տօնավաճառներուն մէջ կը փնտռէ իր երիտասարդութիւնը: Աւելի ճիշդ, պատմութիւնն է առանձնութեան, կիրակի օր մը, Փարիզի մէջ:

Օփերաթէօրն է Փիէր Տոլէ, դերասանը՝ Ալպէր Միշէլ:

× Պ. Աշոտ Մալաքեան (Անրի Վերնէօյ) Մայիս 15էն ի վեր կը դարձնէ, Փարի Փալաս Օթէլը, իբրեւ դերակատար ունենալով Շարլ Պուայէն եւ Ֆրանսուազ Առնուլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 406)

13.— ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ ԲԱՐԴՒՈՒՄ ԵՆ

Բայց չմոռանաս, սիրելի մայր, պատուիրել, որ մինչեւ մեր ամրոցին հասնելը, բոլոր պարսից սովորութեան, ճանապարհի վրայ, բազմաթիւ զոհեր մատուցուեն նրանց առջեւ...

Թո՛ղ արիւնով սրբուի այդ ճանապարհը... եւ թող զոհերի եւ դիակների վրայով անցնեն այդ յարգելի հիւրերը...

Տիկինը փոքր ինչ շունչ առեց, երբ տեսաւ, որ Սամուէլը կարճ կտրեց իր դառն ակնարկութիւնները:

Խօսակցութիւնը ընդհատուեցաւ, որովհետեւ Սահակը եւ Մեսրոպը վերկացան եւ, յայտնելով իրանց շնորհակալութիւնը տիկնոջ սիրալիր հիւրասիրութեան համար, ասացին, թէ գնալու են Մուշեղ իշխանին այցելելու: Այդ այցելութիւնը ամենեւին ախորժելի չթուեցաւ տիկնոջը, մանաւանդ երբ իմացաւ, որ ընթրիքը նրա մօտ են ուտելու եւ գիշերը նրա մօտ են մնալու:

— Ինչո՞ւ այնտեղ, թախանձում էր տիկինը, ինչո՞ւ էք վիրաւորում ինձ: Խնդրում եմ, գիշերը մեզ մօտ եկէք:

— Դու այնքան գրգռմունք ունես, սիրելի քեռակին, ասաց Սահակը, որ թէ ես թէ Մեսրոպը չէինք ցանկանայ խանգարել քեզ: Բայց Մուշեղը աւելի անգործ մարդ է այդ ամրոցում:

Տիկինը ամենաքնքոյշ ողջագուրանքով ճանապարհ դրեց նրանց մինչեւ նախասենեակը, խօսք առնելով, որ գնալու ժամանակ դարձեալ կը տեսնուին իւր հետ: Նա վերադարձաւ դատարկացած դահլիճը, եւ իւր տանջուած մարմինը բաց թողնելով գահաւորակի վրայ, ընկղմուեցաւ եւ, երկու ձեռքով բռնելով ծանրացած գլուխը, սկսեց ինքն իրան հաշիւ տալ իւր այն օրուայ կատարած դերի մասին: Դերը անյաջող էր, իսկ հաշիւը յուսահատական: Անյաջող էր նա այն կէտում, որ նախապատրաստել էր իւր համար, թէ ինչ դիրք պէտք է բռնէր իւր երկու հիւրերի առջեւ, իւր ամուսնի պալատեան խորհրդի վերաբերութեամբ: Բայց նրանք շատ բան իմացան, քան թէ հարկաւոր էր որ իմանային: Անյաջող էր նաեւ Մուշեղի մասին յղացած չար դիտաւորութեան վերաբերութեամբ... Նա մտածում էր կանչել տալ ներքինապետին եւ նրանից հարցափորձ անել: Բայց քառորդ ժամից յետոյ, նա ինքը, իւր տիկնոջ թախծալի եւ վշտահար դէմքով, ներս մտաւ:

Սամուէլը գնաց Սահակի եւ Մեսրոպի հետ, նրանց ճանապարհ դնելու մինչեւ Մուշեղի ապարանքը: Երկար նրանք անցնում էին զանազան բակերի եւ զանազան շինուածքների միջով, մինչեւ դուրս եկան ամրոցի այդ ոլորտապտոյտ լաբիւրինթոսից եւ հասան ապարանքի մեծ, կամարակապ դրանը: Երկու թեւատարած արծիւներ քարից դուրս էին բերուած դռան կամարի վրայ, որոնք, երկու արթուն ոգիների նման, կարծես, հսկում էին այդ իշխանական տան մուտքի վրայ: Մուշեղի հայրը Վասակը, բոլոր Մամիկոնեան եղբայրների մէջ ամենահարուստն էր եւ նրա ապարանքը՝ ամենափառաւորը: Բացի Տարօնից, որ այդ տոհմի նախարարութեան ժառանգութիւնն էր, Վասակին էր պատկանում Եկեղեաց գաւառի մի մասը, ուր հիմնել էր նա իւր անունով մի քաղաք, որ կոչւում էր Վասակակերտ:

Մտնելով ապարանքի մեծ դռնից եւ անցնելով երկար փողոցով առաջինը, որ բացուեցաւ նրանց առջեւ, դա մի ընդարձակ բակ էր, զարդարուած ծաղկաւէտ թփերով եւ մշտականաչ բոյսերով: Բակի մէջտեղում մարմարեայ շատրուանից բարձր ցայտում էր ջուրը, եւ մարգարտեայ տարափի նման, դարձեալ ցօղւում էր գեղեցիկ Վահագնի գանդրահեր գլխի վրայ, որի բերանից դուրս էր վիժում նա: Այդ պարզ, թրթռուն աւազանի չուրջը՝ նազելով պտըտւում էին երկու սիրամարգներ: Ջրի վրայ ցրուել էին զանազան ծաղիկներ, որոնք, ալիքների մեղմ ծփանքից, մօտենալով աւազանի բոլորակ եզերքին, կազմել էին մի գոյնզգոյն բոլորակ պսակ: Արեգակի ճառագայթները կորցնում էին իրանց ջերմութիւնը այդ անուշահոտ, հովասուն դրախտի մէջ, ուր ամրողջ տարին տիրում էր մշտադալար, անթառամ գարուն:

Նրանք գտան Մուշեղին մի հովանոցի մէջ, որ մօտ էր ջրի աւազանին: Նա նստած էր այնտեղ միայնակ եւ լուռ նայում էր երկու կայտառ պատանիների վրայ, որոնք նրա հանդէպ ճեմելիքում՝ նետով նշան էին խփում մի գնդակի, որ դրած էր բարձր ձողի գլխին:

Տեսնելով իւր յարգելի այցելուներին, Մուշեղը դուրս վազեց հովանոցից եւ, դիմաւորելով նրանց, գրկուեցաւ նախ Սահակի հետ եւ ապա Մեսրոպի հետ:

— Երեւի, ասաց նա ծիծաղելով, Սամուէլի մայրը սաստիկ յղփացրել է ձեզ, որ այդպէս ուշ էք վերջացրել ճաշը: Ես այստեղ երկար սպասում էի:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րով. բայց կրցանք ճշդել շատ մը բա- ներ: Ամբողջ Խ. Միութեան մէջ ամէն տեղ ջերմ ընդունելութիւն գտանք ոչ միայն տեղական իշխանութիւններէն, այլեւ ժողովուրդէն որ ծափահարեց Ֆրանսան եւ մասնաւորապէս փառաբանեց դիմադրական պայքարը»:

Նախարարը յետոյ գնահատեց Խ. Միութեան մեծ ճիգը՝ բարուոքելու համար իր ժողովուրդներուն ապրուստի մակարդակը: Տեղեկութիւններ հաղորդեց, նաեւ, Փրակայի մէջ կատարուած խօսակցութեանց մասին:

Տեղական թերթ մը այս առթիւ յիշելով Պ. Փինոյի հանդիպումը Երեւան, կ'ըսէ թէ այդ այցելութեան շնորհիւ «Ֆրանսական հպատակ Հայերը կրցան պարզել իրենց բանտարկեալի տխուր վիճակը: Պ. Փինօ պաշտպանեց այս 8000 դժբախտներուն դատը: Յուսանք թէ պիտի կրնայ քանի մը հոգի ազատել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Մոսկուա հրաւիրեց Անգլիոյ օդանաւային նախարարը եւ խումբ մը բարձրաստիճան սպաներ, ներկայ ըլլալու համար Օդանաւի Օրուան հանդիսութեանց:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ի վեր առաջին Աստուածաշունչը հրատարակուեցաւ, համայն Ռուսիոյ պատրիարքին օրհնութեամբ: Վերջերս հրատարակուած էր նաեւ պատարագամատոյց մը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ եւ Հունգարիոյ ռուս զինուորները եա պիտի կանչուին, եթէ հաւատանք Մոսկուայի մէջ շրջած զրոյցի մը: Երբ հարցում ուղղեցին Պ. Մոլոթովի, ոչ հաստատեց, ոչ ալ հերքեց: Ցետոյ օգնութեան կանչեց Ա. Միկոյեանը, որ նոյնպէս խուսափողական պատասխան տուաւ:

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԵՒ ՅՈՅՆԵՐՈՒ միջեւ կռիւը կը շարունակուի Կիպրոսի մէջ: Առջի օր երկու ոստիկները կռուեցան դանակներով եւ բիրերով, Լառնաքայի փողոցներուն մէջ որոնք ռազմադաշտի մը վերածուած էին: Տասներեք հոգի հիւանդանոց փոխադրուեցան, վեցը յոյն, եօթը թուրք: Ամէնէն ծանր վիրաւորները Յոյներ էին: Նոյն օրը (ուրբաթ) յոյն աղջիկներ կռուեցան անգլ. զինուորներու դէմ, Նիկոսիոյ փողոցներուն մէջ, իսկ ահաբեկիչներ վիրաւորեցին երկու անգլ. զինուորներ Ֆամակուսթայի մէջ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ բանակին սպարապետ նըշանակուեցաւ զօր. Նուվար, որ Եգիպտոսի վարչապետին մտերիմ բարեկամն է, 38 տարեկան: Անգլիա տրամադիր է վերաքննելու իր դաշինքը Յորդանանի հետ, ռազմական խարիսխները պահելու պայմանով:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ուժգին կոչ մը ուղղեց եւրոպական միութեան համար, իբրեւ ապահով խաղաղութեան եւ բարգաւաճման:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փոխադրութեանց պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ սարքած են: Կառավարութիւնը 350 հոգի ձերբակալեց Պուէնոս Այրէսի մէջ, շարժումը կասեցնելու համար:

ՍՈՒՐԻԱ եւս պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ Մոսկուա, օդանաւային հանդիսութեանց առթիւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել Պէյրութի նաւահանգստին շահագործման մենաշնորհը, որ Ֆրանսական ընկերութեան մը տրուած էր 1886ին եւ կը լրանայ 1990ին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 25) — Զոյլ ոսկի 446.000, նափոլէոն 3090, զուից. 2970, անգլիական 3960, քսան տոլարնոց 15.560, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլ. 1050, տոլար 384, զուից. 92, պելժ. 7.9, լիր 0.61:

ՊՏՈՅՏ ՕԹՈՔԱՐՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ, կիրակի 3 Յունիս.

FONTAINEBLEAU

Մեկնում Առնուվիլէն ժամը 7,30ին: Փարիզէն մեկնողներուն ժամադրութիւն ժամը 8,30ին Մէթրօ Փլաս տ'Իթալի:

Տեղերը ապահովել հեռախօսելով Նիկողոսեանի 446 Կօնէս եւ Ալթունեանի, 571 Կօն..

Երթուդարձ 600 ֆրանք:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց:

Կը նախագահէ Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ:

Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻ

Կը նախագահէ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— 2 Յունիս, շաբաթ գիշեր

ՇԱԻԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Պ. ԶՊՈՒԳՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ս. Սաթիւրնէնէն (Ավինեօն) Տէր եւ Տիկին Զաքէոս Գվիրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն Տիկին Սիրանոյշ Գալուստեանի (Մարսէյլ), Մայրերու Օրուան առթիւ: Պոնտիէն Պ. Պալեան 500 ֆրանք:

× Նոյնպէս Ս. Սաթիւրնէնէն Տէր եւ Տիկին Վարդերես Մինասեան կը նուիրեն հազար ֆրանք, Ֆ. Կ. Խաչին, հազար ֆրանք Կարմիր Խաչին, հազար ֆրանք ծերանոցներուն, 500 ֆր. Աղքատախնամին եւ 500 ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Եկեղեց. շինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է, Տիկին Գարտինէ Աղապապեանի միջոցով հաւաքուած գումարը.—

Ամերիկայէն Պ. Պօղոս Ներսէսեանէ (տասը տոլար) որ արժած է	3.800
Տէր եւ Տիկ. Խրիմեանէ	1.200
Տիկ. Ս. Մովսէսեանէ	1.000
Տօքթ. Ա. Ճինճեանէ	1.000
Տիկ. Ա. Ղարիպեանէ	1.000
Պ. Օննիկ Մադոսմեանէ	1.000
Տիկ. Գարտինէ Աղապապեանէ	500
Տիկին. Ա. Զրուանտեան	500
Ոմն	300
Ոմն	200
Գումար	10.500
Նախորդ գումար	264.000
Ընդհ. գումար	274.500

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին: Կը խօսի՝ վերապատուելի ՍԻՄԼԵԱՆ: Նիւթը՝ Տոքթ. Ալպէրշվայցեր, մարդասէրը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Նիւթը՝ Վահան Տէրեանի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Օսկիան եւ Մարգար Տերունեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր դառնաղէտ մահուան առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պետրոսեան եղբարք հազար ֆրանք, Կիրակոս Վարդանեան 1500 ֆր. Թաղի դպրոցին: Պ. Ղազարոս Կիլեան հազար ֆր., Սեբաստիոյ Մուրատ Ռափայէլեան ուսումնասիրացին Տերունեան եղբարք երկու հազար ֆրանք Փարիզի Մշակութային Տան: 500 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Սաանալ Գ. Միլոյեանէ:

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր եւ ընկերուհի Ալիքեանի իրենց կարքի արկածին առթիւ եւ շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթէ Տիկին Մարի Ալիքեանի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բանփէքսիոնի համար լաւ կարող մը: Դիմել՝

Paris Californie
16, Rue Ste. Cécile - Paris (9e).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամիս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ • MARDI 29 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7589 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3400

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

•

Ամէնքս ալ կսկիծով կարդացինք Ֆրանսական Գործակալութեան եւ փարիզեան մամուլի մասնաւոր թղթակիցներուն տեղեկութիւնները՝ Երեւանի մէջ կատարուած սրտառուչ ցոյցերու մասին :

Մանաւանդ որ, խորհրդային գրաքննութիւնն ալ թոյլ տուած էր ուղղակի արտասահման հաղորդել անցուդարձը, հեռաձայնով կամ հեռագրով :

Տրուած տեղեկութիւնները գաղտնիք չէին ոչ մեզի, ոչ ալ, մանաւանդ, անոնց համար որ Հայաստան գացին ու եկան, վերջին տարիներու ընթացքին :

Այդ այցելուներուն մէջ կային բազմաթիւ պատասխանատու անձեր ալ, աշխարհական եւ կղերական, որոնք ռեքլամներ կը տարածէին իրենց տեսածին ու չտեսածի մասին, մէկ – երկու ճշմարտութիւններ խոստովանելով պատերուն տակ : Բերան բերնի եւ գլուխ գլխի :

Շատերը յուշեր ալ հրատարակեցին Հայաստանի բնական գեղեցկութեանց եւ ճարտարագործական զարգացման մասին, գովեցին ոսկեվազ գինին ու գոնեակը, իրենց վայելած կերուխումը, բայց երբեք չհամարձակեցան տալ ինքն իր մէջ կծկուած ժողովուրդի մը հոգեկան տագնապներուն լուսանկարը :

Ընդհակառակն, կոպտօրէն լռեցին եւ սուտ խենդ ձեւացան, երբ երազեկներ կը խօսէին հայրենադարձ բազմութեանց կրած տառապանքներուն եւ յաճախադէպ աքսորներու մասին :

Եւ ահաւասիկ, Փարիզէն պատահաբար Երեւան գացած խումբ մը Ֆրանսացի լրագրողներ կէս մը կը բանան վարագոյրը :

Հազիւ օդակայանէն իջած, անոնք առտուն կանուխ կը շրջապատուին կիներով եւ երիտասարդներով, որոնք «փրկեցէ՛ք մեզ» կ՚աղաղակեն արտասուալից :

Յետոյ նոյն տեսարանները կը պարզուին Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Պ. Քրիսթիան Փինոյի առջեւ, որ խորապէս կը յուզուի եւ պարտականութիւն կը սեպէ բարեխօսել առ որ անկ է :

Տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ օտար շրջիկներ հանդիպած են Հայաստան, այցելելով տեսարժան վայրերը եւ զանազան հաստատութիւններ, բայց առաջին անգամ է որ այսպիսի տեսարաններ կը պարզուին :

Մայիս 22 – 23ի դէպքերը կը պարզեն հետեւեալ պատկերը .—

1. Շատեր Հայաստան գացած են հայրենիքի կարօտով, առանց որոշ գաղափար ունենալու անոր ներքին կարգուսարքի եւ իշխանութեան մասին :

2. Ուրիշներ գացած են գիտակցաբար, «բուրժուա – կապիտալիստական» լուծը թօթափելու եւ «սոցիալիզմ կառուցելու» առաջադրութեամբ :

3. Դեռ ուրիշներ ալ, որոնք չէն եւ ազատ կեանք մը կը վարէին արտասահմանի, մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ, կարծեր են թէ պիտի կրնան շարունակել այդ կենցաղը եւ աւելին, քանի որ իրենց հայրենիքնին մէջ կը գտնուին :

Երեւանի ցոյցերը կը հաստատեն թէ երեք դասակարգերն ալ յուսախաբ եղած են : Այն աստիճան որ, տասը տարի վերջն ալ, տակաւին չեն յարմարած, եւ «փրկութիւն» կը սպասեն :

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ բազմաթիւ հայրենադարձներ խոշտանգուած, բանտարկութեան դատապարտուած են երկար ատեն : Նոյն իսկ Սիպերիա աքսորուած են :

Երկրորդական պարագայ մըն է մաս մը Ֆրանսացիներու կամ Ֆրանսուհիներու խնդիրը, որուն վրայ կը ծանրանան փարիզեան թղթակիցները :

Բուն տագնապը շատ աւելի խոր արմատներ ունի : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ ՋԱՐԴՈՒԱԾ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ 7000 ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՎ

Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը 12 Ֆրանսացիներ ջարդուեցան Ումաշի շրջակաները, Ալժերիոյ Պիսքրա քաղաքէն 45 քիլոմեթր անդին, Թուկկուրթի ճամբուն վրայ, ուր շինութիւններ կը կատարէին Ֆրանսայէն գացած ճարտարագէտներ եւ մեքենագէտներ : Ստուարաթիւ ըմբոստներ յանկարծ յարձակելով շինարանին վրայ, սպաննեցին խումբին պետը եւ կինը : Ողջ մնացին միայն երկու զաւակները, իսկ իսլամ բանուորները փախան : Ըմբոստները միասին տարին եօթը հրացաններ եւ ռազմանիւթ, որոնք յատկացուած էին պաշտօնեաներուն պաշտպանութեան : Ողջ մնացած երկու աղջնակները, մէկը չորս, մէկը հինգ տարեկան, գիշերանց քալեցին 16 քիլոմեթր, ընկերակցութեամբ իսլամ բանուորի մը եւ Ումաշի կայարանը հասան, պատմելով դէպքը : Զոհերը գրեթէ բոլորն ալ նախկին ռազմիկներ էին, մէկը գերմանացի, ոմանք Հնդկաչինէն վերադարձած : Բացի չարաժամարէ մը որ սպաննուեցաւ երբ կը փորձէր փախչիլ, միւսները բոլորն ալ մորթուած են :

Զինուորական իշխանութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, պաշարեց Ալժէի «քասպա»ն (բնիկներու քաղաքամասը) : Բոլոր հաղորդակցութիւնները կտրուեցան եւ աննախընթաց գործողութիւն մը կատարուեցաւ մասնակցութեամբ 1500 ոստիկաններու եւ աւելի քան 6000 զինուորներու : Առաջին անգամ է որ այսքան լայն գործողութիւն մը կը կատարուի Ալժերիոյ մէջ : Հրամայուած էր խուզարկել իւրաքանչիւր փողոց եւ կարելի եղածին չափ շատ բնակարաններ : Զինուորական ուժերը կազմ եւ պատրաստ էին առտուան ժամը 4ին : Բարձրախօսներով օժտուած կառքեր կը շրջէին փողոցները, պատուիրելով բնակիչներուն որ իրենց տուներէն դուրս չելլեն եւ չընդդիմանան կատարուած գործողութեանց : Ստուգումները եւ խուզարկութիւնները սկսան ոստիկաններով, ապահովութեան ուժերով եւ ոստիկան զօրքով : Ահագին յոգնութիւն կը պահանջէր այս գործողութիւնը, քանի որ խուզարկուած քաղաքամասին մէջ խռնուած են 70.000 բնակիչներ, նեղ փողոցներով, խարխուլ տուներով եւ մութ բակերով : Պաշարումը տեւեց աւելի քան 12 ժամ : Ոստիկանները սպառազինուած էին մասնաւոր գործիքներով, երեւան հանելու համար ականներ եւ զէնքի պահեստներ : Միեւնոյն ատեն օդանաւեր կը սաւառնէին, զարնելու համար զանազան համախմբումներ : Միայն մէկ դէպք պատահեցաւ : Խումբ մը բնիկներ կը հրմշտկէին սեւամորթ զինուոր մը : Այս վերջինը զայրանալով կրակ բացաւ բազմութեան վրայ եւ սպաննեց իսլամ մը :

Գործողութեանց կը մասնակցէին հետեւակազօրքի գունդ մը, օտար լեգէոնականներ եւ Ֆրանսայէն նոր հասած շատ մը պահեստի զինուորներ, զինուած՝ հրացաններով եւ գնդացիրներով : Սկիզբէն մինչեւ վերջը ոչ մէկուն թոյլ կը տրուէր իսլամական թաղամասը մտնել կամ դուրս ելլել : Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ բազմաթիւ զէնքեր եւ պայթուցիկներ գտնուեցան, ինչպէս եւ խորհրդանշաններ, թռուցիկներ, բազմագրիչ մեքենաներ եւ անթելի գործիք մը :

Առ նուազն երկու հազար իսլամներ ձերբակալուեցան, եւ մօտակայ մարզարանը փոխադրուեցան, հարցաքննուելու համար : Երկու հարիւր կալանաւորներու վրայ գտնուեցան հրացաններ, թռուցիկներ եւ բազմագրութեան մեքենայ մը : Սոլֆերինօ փողոցին մէջ երեւան հանուեցաւ ապստամբներուն կեդրոնը, որ հաստատուած էր ընդարձակ նկուղի մը մէջ եւ կը պարունակէր երեք բազմագրիչ մեքենաներ, քարտէսներ, գաղտնի վաւերագիրներ եւ զանազան կնիքներ : Ուրիշ թաղի մը մէջ գտնուեցան կազմածներ՝ կեղծ անձնագիրներու շինութեան համար : Բազմաթիւ տուներու մէջ ձերբակալուեցան գաղտնի հարկահաւաքներ : Իսլամ կին մը, որ մերժած էր աթոռէն ելլել, խուզարկութեան ենթարկուեցաւ եւ մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար ֆրանքի գաղտնի տուրք բռնուեցաւ : Հարիւրաւոր զէնքեր եւ հազարաւոր փամփուշտներ ոստիկանութեան ձեռքն անցան : Բոլոր զտումներէն ետք, աւելի քան 520 հոգի ձերբակալուած մնացին իրիկուան դէմ : Ձերբակալուեցաւ նաեւ Ֆրանսացի ճարտարապետ մը, այն ամբաստանութեամբ թէ գաղտնի կապեր ունէր ապստամբներուն հետ :

× Մանր – մունր դէպքեր յաճախադէպ են Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ : Թունուզի մէջ մեռաւ Ֆրանսացի սպայ մը որ վիրաւորուած էր : Մարոքի «ազատագրութեան բանակը» զանազան գործողութիւններ կը կատարէ ցեղախումբի մը դէմ, արեւելեան սահմանին վրայ :

× Կարգ մը թերթեր մտահոգութիւն կը յայտնեն Մարոքի Ֆրանսական բանակին կացութեան մասին, ըսելով թէ մարոքեան կառավարութիւնը ազատագրութեան բանակին ձգած է արեւելեան շրջանը խաղաղեցնելու գործը : Կը հերքուի այն լուրը թէ ան կանչուած է զօր. Պիւրկոնտ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը արտակարգ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ, շաբաթ, 26 Մայիս, 6րդ թաղապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

Ժամը 9.30ին, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը, հանդէսին բացումը կատարեց օրուան նախագահը՝ Շաւարշ Միսաքեան : Մեր երէց ընկերը ժողովուրդը հրաւիրեց մէկ վայրկեան լռութեամբ յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր այն քաջերուն, որոնք իրենց արիւնը զոհեցին յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան : Երգչախումբը կը հնչեցնէր «Մեր հայրենիք»ը :

Յետոյ խօսեցան Նուպար Նիկողոսեան (Կ. Կ.), Արմենակ Պիլէզիկճեան (Նոր Սերունդ), օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ Շ. Նարդունի, որուն ճառը պիտի հրատարակենք առանձին, Հիւս. Ամերիկայի գործօն ընկերներէն Տոքթ. Լեւոն Տաղլեան, որ հիւրաբար քաղաքս կը գտնուէր :

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը, երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով :

Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

× Կիրակի օր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Մայիսեան հերոսամարտի յիշատակին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ որ լեցուած էր հաւատացեալներու բազմութեամբ : Այս առթիւ հայրենասիրական քարոզ մը խօսեցաւ առաջնորդը, Սերովբէ եպիս., պանծացնելով պատերազմի դաշտին վրայ ինկած սպաներուն եւ զինուորներուն յիշատակը :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իր աշխատակիցներէն մէկը հինգ հազար ֆրանք կը տրամադրէ Մշակոյթի Տան :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

•

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Հայր. պատրիարքը հետեւեալ հեռագիրները ստացած է Էջմիածնէն .—

Տիրոջ օգնութեամբ 19 Մայիսին ողջամբ ժամանեցինք Մայր Աթոռ, անջնջելի քաղցր յիշատակներով, առաւել լաւատեսութեամբ մեր հոգեւոր . ազգային սուրբ իղձերու իրականացման ճանապարհին :

Ծանօթ գիտենք թէ Լուսաւորչի անշէջ կանթեղի լոյսը առաւել պայծառացեալ կը շողայ մեր հոգեկան երկնակամարին վրայ : Մեր գոհունակութիւնը կը յայտնենք Ֆրանսայի հանրապետութեան մեծայարգոյ նախագահին, ձեզ, հոգեւոր եւ ազգային իշխանութեանց, ինչպէս եւ հաւատացեալ ժողովուրդին այն ջերմագին ընդունելութեան համար զոր վայելեցինք Ֆրանսայի մէջ :

Մնանք աղօթող վասն հաստատութեան մի եւ անբաժանելի Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ, մեր հաւատացեալ հօտին մաղթելով արեւշատութիւն եւ գործոյ յաջողութիւն :

Սիրոյ ողջունիւ եւ օրհնութեամբ Վազգէն Առաջին Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց :

***

Երկրորդ հեռագիր (ամփոփուած) .— Մայիս 19ին Ն. Ս. Օծութիւն Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը ժամանեց Ս. Էջմիածին :

Լենինականի եւ Երեւանի կայարանին, ինչպէս եւ Էջմիածնի մէջ Վեհափառը ընդունուեցաւ բացառիկ ջերմութեամբ եւ խանդավառութեամբ :

Հայրապետը դիմաւորելու համար, Երեւանի կայարանն էին եկեր Էջմիածնի ամբողջ միաբանութիւնը, քահանայից դասով, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը ինչպէս նաեւ Հայաստանի կառավարութեան կից Հայ. եկեղեցւոյ խորհուրդին անդամները, վեհամայրը, մամուլի ներկայացուցիչներ, բազմահազար հաւատացեալներ :

Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան Վեհափառին կ՚ուղեկցէր հայ եկեղեցւոյ գործերու նախագահ Հրաչեայ Գրիգորեան :

Էջմիածնի վանքին գլխաւոր դարպասէն մինչեւ տաճարը Վեհափառը առաջնորդուեցաւ Հրաշափառով, շրջապատուած հազարաւոր հաւատացեալներով :

Մայր տաճարին մէջ Վեհափառը ծունկի եկաւ Իջման սեղանին առջեւ եւ աղօթեց : Ապա դառնալով ծովածաւալ բազմութեան օրհնեց ժողովուրդը եւ խորին յուզումով հաղորդեց ներկաներուն Սփիւռքի հայութեան ջերմագին ողջոյնները, խօսեցաւ հայրենակարօտ հայութեան իղձերու, Ս. Էջմիածնի ու մայր հայրենիքի հանդէպ տածած բոցավառ սիրոյ եւ հաւատարմութեան մասին :

Ժամերգութենէն վերջ վեհարանին մէջ սարքուեցաւ ճոխ սեղան, ի պատիւ Վեհափառին :

Կիրակի, 20 Մայիս, Վեհափառը պատարագեց մայր տաճարին մէջ եւ հոգեշունչ քարոզով ոգեկոչեց Ս. Հոգւոյ գալստեան յիշատակը եւ խօսեցաւ իր ուղեւորութեան արդիւնքներու մասին, յերջանկութիւն հաւատացեալ ժողովուրդին :

(Դիւան Մայր Աթոռի)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը իր մօտ հրաւիրեց Գահիրէի բրիտանական դեսպանը : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս տեսակցութեան, այն ենթադրութեամբ թէ գնդ. Կամալ Նասըր կ՚ուզէ մօտենալ Անգլիոյ : Անցեալ մարտէն ի վեր բրիտանական դեսպանը որ եւ է տեսակցութիւն չէր ունեցած եգիպտական կառավարութեան հետ : Մ. Նահանգները եւ Հնդկաստան ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նոր վերադարձաւ Ֆրանսայի ընկերվերական կուսակցութեան պատուիրակութիւնը՝ որ Խ. Միութիւն գացած էր, պտոյտ մը կատարելու համար: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Բոմէն հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ մամուլին.

— «Շատ բան տեսանք եւ գիտցինք եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացանք կառավարութեան կողմէ: Բազմաթիւ հարցումներ ուղղեցինք անոնց ամէն տեսակ երեւոյթի մասին: Յաւակնութիւն չունինք թէ թափանցեցինք ամէն անկիւնը երկրի մը որ երէկ ամբողջ փակ էր, եւ հազիւ թէ կը բացուի այսօր:

Պէտք է վերլուծենք, բաղդատենք, ուսումնասիրենք, բազմաթիւ թիւեր, իրականութիւններ եւ դիտողութիւններ: Միակ մտահոգութիւն մը մեզ կ'առաջնորդէր — լաւ ճանչնալ որպէսզի սխալ դատողութիւն չընենք: Կան որ իբրեւ արքայութիւն կը ներկայացնեն Խ. Միութիւնը, իսկ ուրիշներ կ'ըսեն թէ մղձաւանջի երկիր մըն է: Իրականութիւնը կը գտնուի այս երկու ծայրայեղութեանց միջեւ: Մենք պիտի ըսենք, ինչ որ կը մտածենք Խ. Միութեան մասին»:

Յետոյ ըսաւ թէ պատուիրակութիւնը կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէի նախագահութեան հետ, շօշափելով ամէն տեսակ հարցեր: Համայնավար կուսակցութիւնը խոստացած է քննել Խ. Միութեան մէջ բանտարկուած ընկերվարականներու պարագան եւ ի հարկին միջամտել արբանեակ հանրապետութեանց մօտ, որպէսզի նկատի առնեն եւ ազատեն բանտարկեալները, երբ ընկերվարականները խնդրանքներ ներկայացնեն:

Արգելափակման կայանները հանդիպած ատեն համայնավարները ըսած են թէ բարեփոխումներ պիտի կատարուին եւ տասնըութ ամիսէն բոլոր արգելարանները պիտի ջնջուին:

— Խ. Միութիւնը միջազգային իրականութիւն մըն է: Խաղաղ աշխարհ մը չի կրնար գոյութիւն ունենալ առանց անոր եւ անոր դէմ: Տակաւին չենք գիտեր թէ իր ներքին կարգուսարքը կրնա՞յ բարեփոխուիլ եւ վերածուիլ այնպիսի դրութեան որ երաշխաւորէ մարդկային ազատ գործունէութիւնը: Մեզի համար բարելաւման միակ միջոցն է տնտեսական եւ քաղաքական գործակցութիւնը բոլոր ազգերուն եւ Խ. Միութեան միջեւ:

«Բայց միջազգային այս նոր յարաբերութիւնները պէտք է կատարուին անկեղծութեամբ եւ պարզութեամբ: Պարտք կը զգամ զգուշացնել բոլոր անոնք որ կ'ուզեն մեր ճամբորդութեան առթիւ այն եզրակացութիւնը հանել թէ այսուհետեւ Ֆրանսացի ընկերվարականները պիտի ընդունին գործակցութիւնը Ֆրանսացի համայնավարներուն հետ:

Սովետները կապուած կը մնան Լենինականութեան, եւ ներկայիս ոչ մէկ բան ենթադրել կուտայ թէ անոնց վարիչները կը ձգտին վերաքննութեան ենթարկել իրենց վարդապետութիւնը: Ստալինի պաշտամունքէն հրաժարիլը կրնայ պատմական մեծ տարողութիւն ունենալ: Թէեւ այս պահուս դժուարութեամբ գլուխ կ'ելլէ կուսակցութեան թէ Պետութեան զանազան ճիւղերուն մէջ, եւ շատ կանուխ է տակաւին դատաստան ընելու համար:

Պ. Բոմէն ըսաւ թէ համայնավար կուսակցութիւնը երբեք չպնդեց որ միակ եւ ժողովրդական ճակատ կազմուի, համաձայն Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան նշանախօսքին: «Մենք պիտի աշխատինք ամէն մէկս զօրացնել փոխադարձ հասկացողութեան մը կարելիութիւնները, ազատ գործակցութեան մը համար աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու միջեւ, ի շահ համաշխարհային խաղաղութեան:

Ուրիշ պատուիրակ մը՝ Պ. Պրիւթէլ կը գրէ «Փոփիւլէռ»ի մէջ.

— «Վստահ եմ թէ ոչ ոք չէր սպասեր որ ընկերվարականները, որոնք երբեմն չեն կրնար անջատել ժողովրդապետութիւնը եւ ընկերվարութիւնը, բերանաբաց պիտի մնային դէպի Խ. Միութիւն իրենց ճամբորդութեան առթիւ: Շատ բան կը բաժնէ մեզ իրարմէ: Սովետները ի զուր կը պնդեն թէ իրենք իրագործած են ընկերվարութիւնը, հաշուեյարդարի ենթարկած ըլլալով անհատական դրամատիրութիւնը: Մենք չենք կրնար ընդունիլ որ անոնք իրագործած են բանուորական ժողովրդապետութիւնը: Տակաւին գոյութիւն ունին սկզբունքի տարբերութիւններ: Խորհրդային վարիչները չեն փորձեր ո՛չ գաղտնի պահել, ոչ ալ մեղմացնել անոնց տարողութիւնը: Անոնք անկեղծութեամբ կը մօտենան հարցերուն վիճաբանութեան ընթացքին, ինչ որ ամէնէն կարեւորն էր մեր հանդիպումներուն մէջ:

Այսպէս, կրցանք երկու կուսակցութեանց միջեւ խօսակցութիւն մը ունենալ: Եթէ մեր հանդիպումը արդիւնաւոր չեղաւ վարդապետութեան եւ մեթոտի տարբերութեանց տեսակէտէն, գոնէ կրնանք յուսալ թէ այս տեսակցութիւնները օգտակար պիտի կրնան ըլլալ քաղաքական ներկայ կացութեան, մանաւանդ միջազգային քաղաքական տեսակէտէն:

Անդրադառնալով անձի պաշտամունքին եւ Ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան եւ ընկերվարութեան յարաբերութեանց, Պ. Պրիւթէլ դիտել կուտայ թէ Ֆրանսացի համայնավարները ռուսերէն նուազ իրաւունք ունէին պաշտպանելու սթալինեան հերետիկոսութիւնը:

Փոխանակ նախատելու Թիթօն անմիջապէս որ Ստալին դատապարտեց զայն, թերեւս կրնային անոր հետ թօթափել «մեծամոլին» լուծը, փրկարար առում մը կատարելով միջազգային համայնավար շարժման մէջ, որով աշխարհ քանի մը տարի աւելի շուտ պիտի կրնար ազատիլ երկիւղէն եւ անապահովութենէն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԵՐԸ ՖՐԵԶՆՈՅԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Վերջերս տօնուեցաւ Քալիփօրնիոյ Ֆրեզնօ քաղաքին հաստատման հարիւրամեակը: Այս առթիւ Մշակէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները հայ գաղութի մասին.—

Ֆրեզնոյի մէջ առաջին հաստատուած Հայերը եղած են Մարզուանցի Յակոբ եւ Կարապետ Սերոբեան եղբայրները, 1881ին:

1882ին Մարզուանէն ուղղակի Ֆրեզնօ կուգայ Ստեփան Շամլեան իր ընտանիքով: 1883ին Մարզուանէն 40 եւ Եօզղատէն նոյնպէս քսան հոգի կուգան Ֆրեզնօ Սեպտեմբեր 9, 1883, Ուստրէն վեց:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ եկող այս Հայերը երբ Ֆրեզնօ կը ժամանեն, կը յուսան գեղատեսիլ վայր մը գտնել, բայց երբ փոշի, տաքութիւն եւ ամայութիւն կը տեսնեն, չեն ուզեր վակոնէն վար իջնել, ըսելով թէ իրենք Ֆրեզնօ պիտի երթան:

«Այս է Ֆրեզնօն», կը պատասխանեն երկաթուղիի պաշտօնեաները եւ բռնի վար կ'իջեցնեն:

Այս խումբին պատկանողներէն երկուքը՝ Մայր Ճիմիմա Քիրէմիտճեան եւ Եսթեր Սիմոնեան տակաւին կ'ապրին Ֆրեզնոյի մէջ: Յետոյ կուգան Սէֆէրեան ընտանիքը՝ Տէր եւ Տիկին Հէրի Սէֆէրեան, Մարաշցի:

1884ին Կարինէն եւ Պիթլիսէն կուգան Մկրտիչ Եանըգեան (Նոր Մարդ), Կարապետ Նշկեան եւ Պատուելի Աւետիս Վարդանեան:

1888ին Ֆրեզնօ կուգայ Խարբերդցի առաջին Հայը՝ Հաճի Յակոբ Ռուսիկեան, իսկ 1890ին՝ Հաճի Յարութիւն Ռուսիկեան:

1890ին միայն 165 Հայեր կային Ֆրեզնոյի մէջ: 1897ին այդ թիւը բարձրացած է 329ի: Եկողները զբաղած են այգեգործութեամբ եւ արհեստներով: Այն ատեն կային երկու բժիշկ, մէկ ատամնաբոյժ եւ մէկ տպարանատէր:

Ֆրեզնոյի 25ամեակին առթիւ կատարուած վիճակագրութեան համաձայն՝ կային 2326 Հայեր, մեծ մասը Խարբերդէն, որոնք Ֆրեզնոյի մէջ ունէին 232 տուներ եւ քաղաքէն դուրս 12816 հեկտար արտավար հող:

Ֆրեզնոյի առաջին կրօնական պաշտամունքը կը սկսի 1883ին, առանց յարանուանական խտրութեան: 1900ին կը հիմնուի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցին (փայտաշէն) եւ օծումը կը կատարուի Սարաճեան եպիսկ.ի կողմէ:

1902ին Հայ Բողոքականները կ'ունենան իրենց սեփական եկեղեցին:

Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ առաջին հովիւը կ'ըլլայ Ահարոն Վարդապետ Մելքոնեան, որ 1894ին եկած էր Ֆրեզնօ:

Եկեղեցւոյ երկրորդ հովիւ կ'ընտրուի 1902ին Սահակ վարդապետ Նազարէթեան, որ արդիւնաւոր աշխատանքէ վերջ կը հրաժարի 1905ին: 1907ին իբրեւ հովիւ Թէոդորոս քհնյ. Իսահակեան եւ կ'ունենայ կարճ պաշտօնավարութիւն: 1908ին Սարաճեան եպիսկ. կուգայ եւ կը ծառայէ մինչեւ 1911:

Հին եկեղեցիին այրումէն վերջ կը հիմնուի Վենթուրայի վրայ նոր կղմինտրաշէն եկեղեցին, 1914ին եւ կ'օծուի Մուշեղ եպիսկոպոսի կողմէ:

1912էն մինչեւ 1932 պաշտօնավարեց Վարդան Ծ. վարդապետ Գասպարեան (այժմ արքեպիսկոպոս) որուն յաջորդեց Գեղամ վարդապետ Քասիմեան: Յետոյ Մանիկեան, Պասկ քհնյ. Սարգիսեան, Յուսիկ քհնյ. Նախնիքեան, այժմ կը պաշտօնավարեն Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեան եւ Բարգէն քհնյ. Գասպարեան:

1928էն սկսեալ Քալիֆորնիա ունեցաւ իր առանձին առաջնորդութիւնը եւ առաջնորդը՝ Գարեգին եպիսկ. Խաչատուրեան որ պաշտօնավարեց մինչեւ 1933ի վերջը եւ հեռացաւ 1935 Սեպտ. 14ին:

Առաջնորդութեան կեդրոնն եղաւ Ֆրեզնօն:

Ներկայիս Ֆրեզնոյի մէջ կայ Ս. Պօղոս եկեղեցին: Կան երկու հայ աւետարանական եկեղեցիներ, մէկը՝ Երիցական եւ միւսը Ժողովական: Կան նաեւ փոքրաթիւ ժողովուրդներով Իվանճելիստ եկեղեցի մը, որուն հովիւն է Վեր. Վահրամ Թահմիզեան, իսկ Լման Աւետարանական Եկեղեցիին Վեր. Կ. Գալէմքէրեան:

Մայր Եկեղեցին, որ եղած է հայ ժողովուրդի մշակոյթին ու աւանդութեանց պահապանը, ունեցած է գրադարան եւ ազգային շաբաթօրեայ վարժարան, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

Ֆրեզնօն ունեցած է նաեւ իր մամուլը:

Յաջորդաբար լոյս տեսած են Էկինեանի «Քաղաքացին» 1902 Օգոստոս 16ին, Ասպարէզ շաբաթաթերթը, նախապէս անհատական, յետոյ Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրկան, հիմնուած 1908ին:

Նոր Կեանք եւ Սիսուան, որոնք միանալով կազմեցին 1919ին Նոր Կեանք - Սիսուան շաբաթաթերթը իբրեւ ռամկավարներու Քալիֆորնիոյ շրջանի պաշտօնաթերթ, Արօր, շաբաթաթերթը, հիմնուած 1919ին իբրեւ օրկան Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութեան:

Ասպարէզի խմբագիրներն եղած են Ա. Կ. Սէքլէմեան, Յովհաննէս Գապատայեան, Թովմաս Զարչաֆճեան, Արտաւազդ Ռուսիկեան, Արսէն Միքայէլեան, Արտաշէս Քարայէլեան, Արմէն Պարտիզեան, Մանուկ Համբարձումեան, Մ. Օզանեան, Պետրոս Յակոբեան, Յովհաննէս Ամատունի, Մ. Վերածին, Ժ. Միսաքեան, Մելիք Շահ, Վալադ Վալադեան, Ա. Ամուրեան, եւ Զատիկ Զատիկեան (կարճ ատեն մը):

Սիսուանը խմբագրած է փրոֆ. Մ. Մինասեան (1919ին), իսկ Նոր Կեանքը՝ Էկինեան Մ. Մինաս - Գէորգ Սարաֆեան, Տոքթ. Յովհ. Պօղոսեան, փրոֆ. Անանիկեան:

«Արօր» օրկան Վերակազմեալ Հնչակեան կուսակցութեան, հիմնուած է 1919ին: Խմբագիր՝ Հրաչ Երուանդ, յետոյ Լեւոն Լիւլէճեան: 1921ին Վերակազմեալ Հնչակեան ու Ռամկավար կուսակցութեան միացումէն ետք միացեալ երկու կուսակցութեանց օրկան «Նոր Կեանք – Արօր»ի խմբագիր ընտրուած են Լեւոն Կ. Լիւլէճեան, Արամ Ամիրխանեան եւ Վահէ Հայկ:

Մ. Մինասեան հրատարակած է «Լոյս»ը 1924ին: 1925ին կը հրատարակուի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Լեւոն Սիւրմէլեան, երբեմնի բանաստեղծը որ այժմ անգլերէն կը գրէ եւ ճաչածանօթ է իր «Հարց կուտամ ձեզի, տիկիններ եւ պարոններ» գործով, այս խորագրով ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած էր ամերիկեան հանդէսի մը մէջ: Ընթերցողները հաճոյքով պիտի կարդան այս գեղեցիկ եւ հայրենաշունչ գրութիւնը.—

Հայ ժողովրդական հէքիաթները անայլայլ կը սկսին այս հաճելի կերպով՝ — «Կար ու չկար» թագաւոր մը կամ մուրացկան մը, վաճառական մը կամ գիւղացի մը, իմաստուն մարդ մը կամ յիմար մը: Իսկ հետեւող պատմութիւնն ալ կը պատմուի իբրեւ բան մը, որ պատահեցաւ եւ չպատահեցաւ: Նմանապէս, Հայաստանը ինքն ալ գոյութիւն ունի եւ գոյութիւն չունի:

Նախ, ըսենք, որ կան շատ մը Հայաստաններ.— Հին Թագաւորութիւն մը. Հռոմէական, բիւզանդական, պարսկական, Թրքական եւ ռուսական Հայաստաններ. Վերսայլի դաշնագրի կամ Ուիլսընեան Հայաստան, որ թուղթի վրայ ստեղծուեցաւ, երբ Ամերիկա նկատի ունեցաւ Հայաստանը առնել իր հովանաւորութեան տակ, բայց յետոյ մերժեց. Հայաստանի սովետ ընկերվարական հանրապետութիւնը, հայկական Սփիւռքը, որ գաղութներ ունի ամբողջ աշխարհի վրայ, եւ, վերջապէս, Հայաստանը իբրեւ երազ մը, տեսիլք մը:

Հայաստանի նման ուրիշ երկիր մըն ալ չկայ:

Հայաստան խաղացած է եզական ու թերեւս անհրաժեշտ դեր մը՝ իբրեւ պատնէշ Ասիոյ ու Եւրոպայի միջեւ, եւ որպէս միջնորդ երեւութապէս երկու անհաշտ քաղաքակրթութեանց միջեւ: Իսկ Հայաստանի թուխ գեղեցկութիւնը յաւիտենական է:

Եթէ խումբ մը միջին Ամերիկացիներու հարցնէք, թէ ուր է ճիշդ տեղը Հայաստանի, կը տարակուսիմ, որ կարենաք շիտակ պատասխան մը ստանալ:

Աշխարհագրականօրէն՝ Հայաստանը կը տարածուի սովետ – թրքական եւ սովետ-պարսկական սահմաններուն միջեւ: Հայաստանը ահռելի ամրոց մըն է, որ երկինքին մէջ կը մխրճի Կովկասի եւ Տաւրոսի միջեւ:

Յոյնին, Հռովմայեցիին, Արաբին եւ Պարսիկին համար Հայաստանը հեռաւոր ու անմատչելի երկիր մըն էր, ահարկու եւ լուռ: Հայաստանի մեծ մասը այդպէս ալ կը մնայ մինչեւ այսօր:

Այժմ, սակայն, եթէ կարենաք սովետական «վիզա» ստանալ, կրնաք բաւական հանգիստ կերպով Ռուսահայաստան այցելել սաւառնակով կամ շոգեկառքով: Երեւանը, որ մայրաքաղաքն է, կը գտնուի 17.000 ոտք բարձրութիւն ունեցող Արարատ լերան ստորոտը:

Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան, սաւառնակով տասներկու ժամուան ճամբայ է: Իսկ շոգեկառքը կ'ընթանայ Սեւ Ծովուն կամ Կասպից ծովուն եզերքներէն եւ կ'անցնի Վրաստանի կամ Ատրպէյճանի մէջէն. Մոսկուա – Սուխում - Թիֆլիս – Երեւան գծով, կամ Մոսկուա – Բագու – Երեւան գծով:

Թրքահայաստան երթալու համար՝ կրնաք Անգարայէն սաւառնակ առնել: Իսկ եթէ չէք աճապարեր եւ կ'ուզէք աւելին տեսնել, կրնաք նաւ նստիլ որ հին Արգոնաւորդներու ճամբուն կը հետեւի մինչեւ Տրապիզոն, ուր ծնած եմ ես:

Երբ նաւը կ'անցնի Վոսփորէն ու իր ետեւը կը թողու Իսթանպուլը, ջուրերը զգալապէս աւելի կը մթնեն, եւ ստուերները աւելի կ'երկարին անտառներով եզերուած ծովածոցերուն մէջ: Իսկ ծովածող օդին մէջ՝ դուք կը զգաք բան մը, որ հիւսիսային ու լեռնային է: Ասիկա նախերգանքն է Պոնտոսի եւ Հայաստանի:

Նաւը կանգ կ'առնէ, կամ կ'անցնի Զոնկուլտաքէն, Սինոպէն, Սամսոնէն, Օրտուէն եւ Կիրասոնէն, որոնք բոլորն ալ կարելի է կոչել «նկարագեղ»:

Ասիկա դասական եզերքն է Սեւ Ծովուն, որ ամէնէն ծովագեղն է բոլոր ծովերուն: Յոյները զայն կը կոչէին «Հիւրընկալ Ծով», կամ պարզապէս Պոնտոս՝ Ծովը:

Թուրք տղաք կը թիավարեն միջնադարեան նաւակներ ու ձեզի կը մօտենան՝ ծախելու համար եղանակին պտուղները: Եւ դուք կ'ուտէք քաղցր խաղող, սալոր, տանձ, խնձոր, թուզ, սեխ եւ կեռաս: Արդէն, կեռաս բառը յառաջ եկած է Կերասունէն, որ հին անունն է Կիրասոնի: Իսկ Սինոպը ծննդավայրն է Դիոգինէսի:

ԼԵՒՈՆ ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(1) (Շար.)

«Մշակ» կիսաշաբաթաթերթը 24 տարի։ Այժմ շաբաթաթերթ։ Հիմնադիր խմբագիր Լեւոն Կ. Լիւլէճեան։ «Փարոս» կրօնական ազգային ամսաթերթը հիմնուած Արանց Միութեան կողմէ 1927ին, որ յետոյ եղաւ կէս պաշտօնաթերթը Առաջնորդարանի։ Խմբագիրներ 1927 – 29 Գրիգոր Սարաֆեան, իսկ 1929 - 33 Գուրգէն Տէր Վարդանեան։

1922ին «Նոր Կեանք – Արօր»ը փոխուեցաւ «Նոր Օր»ի, որ օրկանն էր ռամկավար կուսակցութեան Գալիֆորնիոյ շրջանին։ 1924ին գայն գնեց Արամ Ամիրխանեան եւ վարեց մինչեւ 1933։ Այժմ խմբագիր Ա. Փոլատեան։

«Փրկութիւն» կրօնա - ամսաթերթ։ Խմբագիր Վահրամ Թահմիզեան։ «Ջանասէր» կրօնաթերթ, 1914–1923, խմբագիր՝ Սեդրակ Երամեան։ «Վիքթըրի», օրկան Հայ Ամերիկեան Քաղաքացիներու Միութեան (այժմ դադրած)։ «Ֆայտէլիթի» խմբագիր Սեդրակ Երամեան։ «Դիտակ» հիմնուած 1934ին, խմբագիր Սեդրակ Երամեան։

Լոյս տեսած են նաեւ «Բեմ», «Ամսագիր» եւ «Էջմիածին» թերթերն ու թերթիկները։

Հետզհետէ հայ գաղութը ցատյած ըլլալով Ֆրեզնոյի մէջ, պատերազմի շրջանին, երբ չամիչին գիները բարձրացան, ամէն կողմերէ Հայեր սկսան դիմել Ֆրեզնօ եւ Սան Ոգին Հովտի զանազան քաղաքները։ Յաջորդող անկումին պատճառաւ շատեր իրենց հողերը կորսնցուցին եւ ցրուեցան Գալիֆորնիոյ զանազան քաղաքները եւ հոն բնակութիւն հաստատեցին։

Ներկայիս Ֆրեզնոյի եւ շրջակայ այգիներուն վրայ կ'ապրին շուրջ 25 – 30.000 Հայեր որոնց մեծ մասը կը պարապի այգեգործութեամբ։

Հայերը տէր են փառաւոր տուներու, շէնքերու, վաճառատուներու։ Ինքնաշարժներու, կալուածներու եւ հողերու։ Աւելի քան 25 միլիոնատէր Հայեր կան բազմաթիւ հարիւր հազարատէրերէ զատ։

Ֆրեզնօն փոքր Հայաստանի մը պատկերը ունի։ Հոս ամէն տեղ կրնաս լսել հայ բարբառը։

Գաղութը ունի բժիշկներ, փաստաբաններ, դեղագործներ, վաճառականներ, պաշտօնեաներ եւ արհեստաւորներ։

Գալիֆորնիոյ Հայերուն թիւը ներկայիս կը հասնի 80.000ի։

Հայերը ունին հայկական ծերանոց մը, ուր կը պատսպարուին հայ ծերունիներ։

Կահկարասիներու գործը 90 առ հարիւր Հայերուն ձեռքն է։ Ունինք երկու պղպուրի գործարաններ։

ՄԱՅՐԵՆԻ լեզուով արհեստագիտական գրքերու պակասը.— «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ գործարանի մը վարիչը կը դանգատի թէ ի. համագումարին հրահանգները կատարելու համար անհրաժեշտ է որ բանուորները օգտուին արհեստագիտական գիրքերէ։ Բայց երբ մայրենի լեզուով արհեստագիտական գրականութիւն չկայ, բանուորը ինչպէ՞ս կրնայ օգտուիլ։

ԿԱՄՈՒՐՋ ՀՐԱԶԴԱՆԻ ՎՐԱՅ

●

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ ճարտարապետական կոթող մըն է Հրազդանի մեծ կամուրջը, որ նոր բացուեցաւ։ Նախագծի հեղինակներն են ճարտարապետներ Գ. Աղաբաբեան եւ Վ. Փինաջեան։ Կամուրջը ունի տնտեսական մեծ արժէք, կը կապէ Միկոյեանի շրջանը Շահումեանի շրջանին հետ եւ վեցէն ութ քիլոմեթր կը կրճատէ Շահումեանի շրջանը քաղաքի կեդրոնի հետ միացնող ճամբան, պայմաններ կը ստեղծէ օգտագործելու Հրազդանի աջ ափին մեծ տարածութիւնը, ուր կը շինուին զանազան ուսումնական եւ արտադրական հաստատութիւններ։

Կամուրջին վրայ պիտի բանին ինքնաշարժներ եւ կառքեր։

Կատարուած է երեսուն հազար խորանարդ մեթր հողային եւ ժայռային աշխատանք, 7600 խորանարդ մեթր քարային եւ 4700 քառ. մեթր երեսպատման աշխատանք։ Գործածուած է 23 հազար խորանարդ մեթր պեթոն եւ երկաթպետոն, 1500 թոն երկաթ, 80.000 թոն շաղախ, 22 հազար խորանարդ մեթր խիճ եւ այլ շինանիւթեր։ Ընդհանուր կերպով աւելի քան հարիւր հազար թոն շինանիւթ։

Հրազդանի այս նոր կամուրջը ուշագրաւ է ոչ միայն իր վիթխարի չափերով, յղացումով այլեւ իրագործումով։ Նոյն տեսակի կամուրջ մը շինուած է Գերմանիոյ մէջ, Էխելբախի քաղաքի մօտ, Ամմեր գետի վրայ, սակայն Հրազդանի այս կառոյցը կը գերազանցէ իր բոլոր ցուցանիշներով։

Ցարդ շինուած կամարային կամուրջներէն տարբեր է, փոխանակ փայտէ կամարի, որու վրայ կ'աւելցնէին պեթոն եւ երկաթպեթոն, հոս սկիզբէն «պրոֆիլ»աւոր պողպատէ պատրաստուած է միջանցիկ կամարը, ուրկէ ետք կը դրուի տախտակամածը։ Այսպէս կը տնտեսուի մօտ վեց հազար խորանարդ մեթր անտառանիւթ։

Կառուցման ատեն կատարուած են կարգ մը արհեստագիտական բարդ աշխատանքներ։ Կամարին մետաղէ մասերը պատրաստուած են Երեւանի մետաղի գործարաններուն մէջ, իսկ կազմութիւնը եւ միացումը տեղին վրայ կը կատարուէր։

Ճարտարապետ Ս. Յովնանեան կրցաւ մեծ հմտութեամբ յաղթահարել այս բարդ եւ դժուար աշխատանքը։ Կամուրջի շինարարութեան ծանդակեցին կաճառի դասախօսներ։ Նաեւ գիտնականներ Կ. Զաւրիէվ, Ն. Ստրելեցկին, Ա. Գվեզդով եւ Խլեբնիկով, Վրացի Գ. Կարձուտէս։

(Սով. Հայաստան)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Հայկ. արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին համար ինքնուս վարպետ Յակոբ Ազատեան պատրաստած է փայտէ սափոր երեսուն սանթիմեթր բարձրութեամբ։ 11 տեսակի փայտի քանի մը հազար կտորներէ հիւսուած սափորը զարդարուած է հայկական ոճով գեղեցիկ նրբաքանդակներով։ Այս գործին վրայ Յ. Ազատեան աշխատած է ութ ամիս։ Շնորհալի վարպետը փայտէ պատրաստած է «Կռունկներ», «Շերամ», «Ազատութիւն» եւ այլ սափորներ։

ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

●

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ ընդդիմադիր հոսանքները բուռն համաղարկի մը ենթարկած են կառավարական կուսակցութիւնը՝ Դեմոկրատ, մասնաւորապէս հարուածելով անոր վարչապետը, Ատնան Մենտերէս։

Մայիս 20ին Միլլէթ կուսակցութեան նախագահ Օսման Պէօլիւքպաշը ճառ մը խօսելով Գոնիայի մէջ, ըսաւ.

— Մենտերէս եւ ընկերները, կ'ուզեն որ Թուրքիան սարսափի երկիր մը ըլլայ։ Իսկ մենք, կը ցանկանք որ Թուրքիա ըլլայ իրաւունքի եւ ապահովութեան երկիրը։ Անոնք իշխանութեան գլուխը գալէն վերջ, թերեւս գիւղերու մէջ աղբիւր շինեցին, բայց շորցուցին արդարութեան, հաւասարութեան եւ ապատութեան աղբիւրները։ Մինչ չորս տարի շարունակ իրաւունք, արդարութիւն եւ ազատութիւն հոսեցան իրենց բերնէն։ Դատական նախարարը տասնըվեց դատաւոր դուռնէն դուրս ըրաւ, ականջներէն բռնելով։

— Մենտերէս, բացարձակապէս չի հաւնիր որ մենք ձայնասփիւռէն խօսինք։ Որովհետեւ ճշմարտութեան պոռնը դըլխուն դպելուն պէս, «քիւլահ»ը պիտի իյնայ եւ ճաղատը մէջտեղ պիտի ելլէ։

Պէօլիւքպաշը շօշափեց նաեւ ընտրական հարցը եւ ըսաւ.

— Այսօր մէկ քիլօ սոխ առնելու համար չորս քիլօ ցորեն պէտք է ծախել։ Ուրեմն եթէ բանուոր մը չորս քիլօ սոխ առնել ուզէ, ամբողջ օրականը պիտի տայ։

1950 – 1956 ցորենի գինը ամենաշատը առ հարիւր բարձրացած է։ Մինչդեռ ապրուստի սղութիւնը սարսափ պատճառող աստիճանի հասած է։

Ապրուստը այսօր հարիւր առ հարիւր, մերթ ալ երկու հարիւր առ հարիւր սղած է։

Ժողովուրդը ջերմօրէն ծափահարեց Օսման Պէօլիւքպաշըն, եւ զայն ուսամբարձ տարաւ մինչեւ կուսակցութեան կեդրոնը։

Դեմոկրատէն բաժնուած թեւ մը, «Հիւրրիյէթ» նոյնպէս ժողով գումարեց Իզմիրի մէջ։ Տիարպէքիրի երեսփոխան Գարաօսմանօղլու ծանրացաւ հողագործական տագնապին վրայ։ Ըսաւ թէ տակաւին բանի մը չէ յակուցուած այն տասը միլիոն ոսկին որ հաւաքուած էր ծըխախոտ արտադրողներէն, հինգ առ հարիւր համեմատութեամբ։ Օրուան ճառախօսը, Թերմէն, յայտարարեց.

— Երկիրը ծայրէ ծայր խարկանքի մթնոլորտի մը մէջ կ'ապրի. ժողովուրդը կը խաբեն։ Ահաւասիկ թարմ օրինակը տըւին։ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը եթէ Թուրքիոյ մէջ տարածուած գործ մըն է, արդէն սկսած է գալարուիլ։ Այսանդ փաշական երկիրներէն աւելի յետադիմական օրէնքներ կը քուէարկուին։ Մենտերէսին կիրքերը ամէն օր քիչ մը աւելի երկիրը դէպի կործանում կը տանի։ Քսանըչորս միլիոն մարդոց ճակատագիրը միակ պէյի մը յանձնուած է։

Այդ միջոցին Դեմոկրատ օթօպիւսները սկսան աղմկել ճչանները փչելով։ Թերմէն ընդհատեց խօսքը, ապա գոչեց.

— Իրենք ալ պատմութեան պիտի անցնին եւ մենք հաշիւ պիտի պահանջենք։

Խօսեցաւ նաեւ Ֆեթհի Չելիքպաշ. այդ միջոցին Դեմոկրատ «տավուլ. զուռնա»ն սկսան փչել։ Ատենապետութիւնը լռեցուց։ Փրոֆ. Չելիքպաշ ըսաւ.

— Տաղնապ մը կայ, պիտի անցնի, կ'ըսեն, ատեն մը մենք ալ համոզուած էինք. սակայն այդ յարաճուն շատախօսութեանց եւ «նետել բռնել»ներուն այլեւս հաւատացող չմնաց։ Ժողովուրդը չի մոռնար։ Յառաջիկային ոչ թէ մենք, այլ ժողովուրդը հաշիւ պիտի պահանջէ։

Խօսեցաւ նաեւ կուսակցութեան նախագահ Գարաօսմանօղլու, որ մերթընդմերթ յուզուեցաւ եւ աչքերը թրջուեցան։

«Երկրին վիճակը գէշ է եւ մութ։ Աղէտալի վիճակի մէջ ենք եւ կարելի չէ զայն սքօղել նուագախումբով կամ նուագով. (բուռն ծափեր)։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ» ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մայիսի առաջին շաբթուն, մեծ պատրաստութեամբ, ներկայացուեցաւ Ղեւոնդ Մելոյեանի «Արմենուշ»ը։

Ամիսներէ ի վեր մեծ աշխատանք կը տանէին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը ղեկավարութեամբ ընկեր Փ. Ղարիպեանի։

«Արմենուշ»ը հայ կնոջ ողբերգութեան ուրիշ մէկ էջն է, նախապէս ֆրանսերէն տպուած։ Դերակատարներէն տիկին Միլէրի դերին մէջ Օր. Ալ. Թորոսեանը մօր մը փափուկ եւ ազնիւ սիրտն ու դիմագիծը կը ներկայացնէր եւ ամէնէն յաջողներէն էր։

Տոքթ. Վալդի դերը պատանի Ազնաւուրեան շատ լաւ խաղաց։ Եթէ քիչ մըն ալ ուշադրութիւն ընէ, մեր լաւագոյն դերակատարներէն մին կ'ըլլայ։ Դերեր ստանձնած էին, Օր. Խրիմեան, (Տիկ. Վօլֆ), Յ. Ճապուրեան (Օսկար), (Հօպնէր) Տիկին Ազնաւուրեան։ «Արմենուշ»ի դերը, որ ողբերգութեան առաջին դէմքն էր տրուած էր Օր. Ա. Ստեփանեանին։

Ապրիլ 11–24ի մեր Արհաւիրքին մէկ պատկերն է «Արմենուշ»ը եւ կարելի է ներկայացնել ամէն տեղ։ Մեր խումբին ղեկավարը՝ ընկեր Փ. Ղարիպեանը, ամէն ջանք թափած էր եւ վայելեց ամիսներու տքնաջան աշխատանքին պսակը։

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը գրեն թէ Բժ. Հրանտ Զալըսեան Մայիս 20ին մեկնած է Ուաշինկթըն, մասնակցելու համար միջազգային առաջին «Սեմփոզիոմ»ին որ նուիրուած է վեներական ախտերուն, իբրեւ Լիբանանի ներկայացուցիչը։

ՍԿՈՎՏԱՑԻ մը վիճակահանութեան երկու տոմսեր կը գնէ։ Վիճակահանութիւնը կը քաշուի եւ հազար ոսկի կը շահի։

— Կ'երեւակայեմ թէ որքան ուրախ ես, կ'ըսէ իր մէկ բարեկամը։

— Անշուշտ ուրախ եմ, կը պատասխանէ Սկովտացին։ Բայց, երբեք պիտի չներեմ ինքզինքիս երկու տոմսակ գնած ըլլալս։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

13.—ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ ԲԱՐԴՒՈՒՄ ԵՆ

Նրանք մտան հովանոցը եւ նստեցին դալար ճիւղերից հիւսած աթոռների վըրայ։ Սամուէլը բաժանուեցաւ։

— Դու գնո՞ւմ ես, Սամուէլ, հարցրեց նրանից Մուշեղը։

— Ես կը գամ ձեզ մօտ գիշերը... երեւի շատ ուշ... պատասխանեց նա եւ հեռացաւ։

Հովանոցի մօտ, դրսում, ոտքի վրայ կանգնած էին Սահակի եւ Մեսրոպի անբաժան թիկնապահները։ Նրանք հրաման ստացան, որ գնան եւ պարտէզի մի կողմում նստեն հանգստանան, որովհետեւ ամբողջ օրը ոտքի վրայ էին։

Երկու պատանիները, տեսնելով Սահակին եւ Մեսրոպին, թողին իրանց ուրախ մարզութիւնը եւ վազեցին դէպի հովանոցը։ Սահակը երկուսին եւս գրկեց եւ համբուրեց։ Դրանից մէկը Մամիկոնեան Վարդանի որդի Համազասպն էր, իսկ միւսը Մամիկոնեան Վաչէի որդի Արտաւազդն էր։

Վերջինը, որ մի խարտեաշ, կրակոտ պատանի էր, մօտ տասն եւ եօթն տարեկան, երկու ձեռքերը դրեց Սահակի ծընկերի վրայ եւ, ծիծաղոտ դէմքով նայելով նրա երեսին, ասաց.

— Գիտե՞ս, որքան անգամ տարուեցաւ Համազասպը, քան հարուածների մէջ՝ հինգ անգամ։

— Իսկ դու, պարծենկոտ, քանի՞ անգամ, հարցրեց Սահակը, նրա երկու ճարպիկ ձեռքերը առնելով իւր ափերի մէջ։

— Ես մէկ անգամ։

— Իմ ձեռքը այսօր դողում է, արդարացրեց իրան Համազասպը։

Այդ գանգրահեր, վառվռուն աչքերով պատանին Սահակի պապայ փեսան էր, նրա գեղեցիկ Սահականոյշի ամուսնացուն։ Ինքը Մամիկոնեան մօրից ծնուած լինելով, իւր դստերը նոյնպէս հարսնախօսել էր Մամիկոնեաններին եւ նոյն տանը, որտեղից դուրս էր եկել իւր մայրը։ Մերձ ամուսնութիւնները այդ ժամանակ սովորական էին Հայաստանում, մանաւանդ բարձր շրջաններում։ Սովորական էր նոյնպէս, ոչ միայն անչափահաս հասակում նշան դնել ամուսնացուներին, այլ օրօրոցի մէջ, եւ մինչեւ անգամ դեռ չծնուած։

— Հիմա գնացէք, նորից փորձեցէք ձեր բախտը, ասաց նրանց Սահակը։

Երկու պատանիները խլեցին իրանց աղեղները եւ կրկին վազեցին դէպի բարձր ձողի գլխին դրած գնդակը։

Արեւը արդէն սկսել էր թեքուել դէպի իւր երեկոյեան մուտքը։ Նրա վերջին ճառագայթները, խաղալով շատրուանից բարձրացած ձիւնի պէս սպիտակ ջրային փոշիների հետ, շողշողում էին ծիածանի վառ գոյներով։ Այդ գոյները լուսաւորում էին հիւանդոտ ամրոցի մռայլ ճակատը, որ նայում էր դէպի պարտէզը։

Մուշեղը փերկացաւ։

— Գնանք — ասաց նա, դառնալով դէպի Սահակը եւ Մեսրոպը, խօսելու շատ բան ունենք...

Նրանք դիմեցին դէպի Մուշեղի բնակարանը, որի լուսամուտները փայլում էին այդ րոպէում ծիածանի գոյներով։

Վերադառնալով իւր սենեակը, Սամուէլը չգիտէր թէ ինչ անէր։ Զանազան մըտածութիւններ ամբոխուած էին նրա գըլխում։ Զանազան մթին խորհուրդներ խըռովում էին նրան։ Այդ ալեկոծութեան մէջ տատանւում էր նա, դժուարանալով որոշել, թէ նախ որից պէտք էր սկսել կամ որը թողնել։

Մի քանի անգամ անցաւ նա սենեակի միջով, յետոյ մտաւ քնարանը, պառկեց մահճակալի վրայ։ Աշխատում էր քնել, որ փոքր ինչ հանգստութիւն տայ յուզուած սրտին։ Բայց քնել չկարողացաւ։

Մայրը խոստացաւ, թէ ինքը կը կազմէ նրա ապախումբը, որպէս վայել էր մի Մամիկոնեան իշխանազնի եւ ամենայն շքեղութեամբ ճանապարհ կը դնէ հօրը դիմաւորելու։ Ուրեմն այդ հոգսից ազատ էր նա։ Բայց հէնց նրա մէջն էր գըլխաւոր հոգսը, որ այդ րոպէում նրա մըտատանջութեան առարկան էր դարձել։ Մօր պատրաստած ապախումբը... մօր ընտրած մարդիկը... եւ ինքը պէտք է գնար նրանց հետ... այսինքն նրանք պէտք է տանէին Սամուէլին...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ Թուրքերը Մայիս 27ին հրկիզեցին շատ մը յունական խանութներ։ Նոյն առտուն ռումբի մը պայթումին հետեւանքով մեռած էր Թուրք ոստիկան մը, Պանֆոսի մէջ։ Այս առթիւ կռիւ մը ծագեցաւ Աֆանիայի Յոյներուն եւ Թուրքերուն միջեւ եւ երկու հոգի սպաննուեցան։ Անգլ. զօրքը միջամտեց, բայց հեռագիրը կ'ըսէ թէ Յոյները շատ ծանր կորուստներ կրեցին հրկիզումներուն հետեւանքով։ Տեղական իշխանութիւնը կը վախնայ որ ցեղային կռիւները ծաւալին։ Թրքական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ռումբերով եւ հրացաններով զինուած Յոյներ Աֆանիա մտան, խռովութիւններ յարուցանելու համար։ «Տուներուն մէջ փակեցինք մեր կիներն ու զաւակները, դաշտին մէջ ձգեցինք մեր ոչխարները եւ պատրաստուեցանք պաշտպանելու մեր տուները»։ Իսկ Յոյները կ'ըսեն թէ քանի ազգակիցներ նստած էին գիւղի քահանային հետ, երբ Թուրքերը յանկարծ յարձակեցան հրացան պարպելով։ Հիւանդանոց փոխադրուեցան եօթը Յոյներ, մէջն ըլլալով քահանան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ թագաւորը, որ Մարոք երթալով խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացած էր, Փարիզ եկաւ առջի օր, իր անձնական օդանաւով։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Օդանաւի Օրուան առթիւ Մոսկուա հրաւիրուած էր Անգլիոյ օդանաւային նախարարը։ Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ հրաւէրը ընդունուած է։ Մ. Նահանգներն ալ, որոնք աւելի առաջ ստացած էին հրաւէրը, նոյնպէս պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկեն։ Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ ինք մեծ կարեւորութիւն չընծայեր խորհրդային հրաւէրներուն, որոնք ուրիշ երկիրներու ալ ուղղուած են։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ աֆղանեան դեսպանատան մէջ կատարուած ընդունելութեան մը առթիւ, մառէշալ Բուլկանին ուրախութիւն յայտնեց Ֆրանսական դեսպանին, վարչապետ Կի Մոլէի եւ Փինոյի այցելութեան առթիւ, իբրեւ առաջին քայլ յարաբերութեանց սերտացման։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մառէշալ Թիթօ Մոսկուա պիտի երթայ Յունիս 2ին, ընկերակցութեամբ մասնաւոր պատուիրակութեան մը։ Պիտի ջանայ նպաստել որեւէ ձեռնարկի որ կը ձգտի ամրապնդել խաղաղութիւնը եւ վերահաստատել փոխադարձ վստահութիւնը։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ պատճէնը հրատարակած է «Ֆրանս-Սուառ», որ կ'ըսէ թէ բնագիրը կը բաղկանայ 52 էջերէ եւ միայն արբանեակ երկիրներուն հաղորդուած է։ Տեղեկագիրը կը հաստատէ թէ Սթալին գնդակահարել տուած է Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն 70 առ հարիւրը, հազարաւորներ բարբարոսական տանջանքներու ենթարկած եւ աքսորած է եւայլն։

ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈՅ պատրիարքին փոխանորդը, Նիկոլա եպիսկ. Մ. Նահանգները պիտի երթայ իր վարիչներու հետ, Յունիսի սկիզբը։ Կ'ըսուի թէ պատուիրակութեան պիտի ընկերանայ Հայ մը եւս, բանասէր-լեզուագէտ Արարատ Ղարիպեան, անդամ Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդին։

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութիւնները կատարուեցան կիրակի օր, մասնակցութեամբ 30 միլիոն քուէարկուներու։ Վերջնական արդիւնքը պիտի ճշդուի վաղը, չորեքշաբթի։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիան մտահոգութեան մատնուած է, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան վարիչներուն տեսակցութեանց առթիւ, եւ կը կասկածի թէ դեռ երկար պիտի քաշքշուի Գերմանիոյ երկու մասերուն միացման խնդիրը։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին կատարուած քննութեան տեղեկագիրը Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնուած ըլլալով, պիտի քննուի այսօր, երեքշաբթի։ — Յորդանանի նոր սպարապետը, զօր. Նուվար, յայտարարեց թէ իրենց ազգային բանակը պիտի վարեն Յորդանանցիներ եւ թէ արագօրէն պիտի բազմապատկուի զինուորներուն թիւը։ Առեն մը պիտի պահեն անգլիացի սպաները, իբրեւ մասնագէտ, բայց յետոյ բոլորն ալ պիտի արձակուին։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց։

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Ռիւ Ժէյի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կենդանի պատկեր, գեղջկական պարեր Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ։ Երգախառն պատկերներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։ Պիտի նուագեն Թորոսեան քոյրերը։ Արտասանութիւններ եւ երգեր։

Թատերական ներկայացում Մեծն Տիգրանի կեանքէն։

Մուտքը ազատ է։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ։

Մուտքը ազատ է։

ԻՍԻ

Կը նախագահէ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, հայ կաթողիկէ սրահին մէջ (ռիւ տը լաւ Պռօս)։

Կը նախագահէ ընկ. Տ. ՉԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, մեներգ, խմբերգ, հայկական խմբային պարեր։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդ խումբի։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— 2 Յունիս, շաբաթ գիշեր

Կը խօսի Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՇԱՒԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Կը նախագահէ Պ. ՋՊՈՒԳՃԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երրորդ զաւկին՝ ՎԱԶԳԷՆ - ՎԱՀԷի ծնունդը։

Պանեօ, 20 Մայիս, 1956։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն - Սասնոյ Զօրէ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը սախպողական է։ Պատգմ. ժողովի զեկուցում, նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ օգափոխութեան կայանի արձանագրութիւն։ Միջմասնաճիւղային ժողովը 6 Յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին վարչութեան բոլոր անդամուհիները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին։ Կը խօսի՝ վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ։ Նիւթը՝ Տոքթ. Ալպէրշվայցեր, մարդասէրը։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆԻ
ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
2 Յունիս 1956, ժամը 21էն մինչեւ
լոյս
CRISTAL PALACEի
սրահներուն մէջ
Բացառիկ մասնակցութեամբ
Palais d'Hiverի
մեծահամբաւ նուագախումբին
RAOUL BRUCKERT
ինչպէս նաեւ արմոնիքայի
վիրթիւօզներուն
TRIO TITO de la Radiodiffusion
Télévision Française
Կ'երգէ Օր. Շաքէ Պէնկեան
(Փարիզէն)
Մուտք՝ 250 ֆրանք
Սեղանի վարձք 300 ֆրանք
Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել իր
սեղանը՝ հեռաձայնելով
Burdeau 54-03
Մութ զգեստը նախընտրելի է

ՊՏՈՅՏ ՕԹՈՔԱՐՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ, կիրակի 3 Յունիս.

FONTAINEBLEAU

Մեկնում Առնուվիլէն ժամը 7,30ին։ Փարիզէն մեկնողներուն ժամադրութիւն ժամը 8,30ին Մէթրօ Փլաս տ'Իթալի։

Տեղերը ապահովել հեռախօսելով Նիկողոսեանի 446 Կօնէս եւ Ալթունեանի, 571 Կօնէս։

Երթուդարձ 600 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ոսկեան - Մարգար Ծերուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Ղուկասեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեան (Փարիզ), շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԾԵՐՈՒԿԵԱՆԻ (Ծնեալ Ղուկասեան) մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին (85 տարեկան, Սեբաստացի, Դաւրա գիւղէն)։

ԽՆՋՈՅՔ
ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ, (32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ)։

Նախագահութեամբ Պ. Ճիւհէրեանի։

Գեղարուեստական բաժին։ Ներկայացում, շարժանկար ներգաղթի կարաւաններու մեկնում (1946-1947)։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի ժամանումը Փարիզ, ձայնագրուած Պ. Թաթուլ Ինճէեանի կողմէ, արդի ազգային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։

Դասախօս՝ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։

Նիւթը՝ Վահան Տէրեանի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի Եւրոպա այցելութեան առթիւ, բազմաթիւ շարժանկարներ առնուած են գեղարուեստասէր անձերու կողմէ։

Որպէսզի մնայուն յիշատակ մը կազմուի այս ժապաւէններէն, կը խնդրենք մեր արուեստասէրներէն որ բարեհաճին իրենց ժապաւէնը տրամադրել մեզի, անոնց պատճէնը առնելէ ետք վերադարձնելու պայմանաւ։ Փոխարէն պատրաստ ենք տրամադրել մեր պատրաստածները։

Անշուշտ ժապաւէնները համադրելով պիտի ունենանք Հայրապետին ճամբորդութեան ամբողջական դրուագները, զոր պիտի տրամադրենք բարենպատակ հաստատութեանց։

× Ժապաւէններու հեղինակները պիտի յիշուին, ամբողջական ժապաւէնի կազմութեան մէջ։ Արտասահմանէն ղրկուելիք «ամաթէօր»ներու ժապաւէններուն համար մաքս չկայ։

MELIKIAN 143, rue des Bourguignons
Tél. : CHA. 17-29 Bois-Colombes (Seine)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլ.— Օր. Վարդուհի Զարգարեանի եւ Պ. Վարուժան Օհանեանի նշանախօսութեան առթիւ, Պ. Ե. Զարգարեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիին, եւ հինգ հազար ֆրանք ալ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։

Այս առթիւ Թաղ. խորհուրդը եւ Կ. Խաչը իրենց ջերմ շնորհաւորութիւնները կը յայտնեն երկու ընտանիքներուն։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-6

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 30 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7590 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3401

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՅՑ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

•

Տասը տարի առաջ, երբ ներգաղթը կը կազմակերպուէր, 1946ին, վերջանալու համար 1947ին, «Հայաստանասէրները» անմիջապէս դիրք բռնեցին Դաշնակցութեան դէմ, անճոռնի տեսարաններ պարզելով :

Իրենց առաջին գործն եղաւ մենաշնորհի վերածել ներգաղթի կազմակերպումը, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Դիմակաւոր դպիրներ դարձան տէրտիրական՝ այս տարրական իրաւունքին :

Հաւատաքննութեան ատեաններ սարքուեցան մասնաւորապէս Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրանի մէջ: Դաշնակցութենէն հրաժարողներու ցանկեր շինուեցան, իբրեւ բարի վարուց վկայական, որպէսզի կարենան հայրենիք վերադառնալ :

Միեւնոյն ատեն հաստատուեցաւ աճուրդի դրութիւն մը, նախապատուութեան իրաւունք շահելու համար :

Եւ հազարաւորներ հաշուեյարդարի ենթարկեցին տուն տեղ, գործ եւ ստացուածք, առաջին կարաւաններուն միանալու համար :

Հայրենիքի կարօտը չարաչար շահագործուելով, դարձաւ սեւ շուկայ, լայն ասպարէզ բանալով տնաբոյս հայրենասէրներու եւ հասարակ խաչագողներու :

Շարժումին հետ զուգընթաց կը դարգանար կուսակցական պայքարը, մթագնելով միտք ու սիրտ :

Որեւէ արդար եւ փաստացի դիտողութիւն տեղի կուտար զարշահոտ մաղձի մը առաձգուտ խուժադուժութեան :

Եւ կարաւանները ճամբայ ելան, թօթուելով հիւրընկալ երկիրներու փոշին :

Ո՞վ կը համարձակէր ծուռ նայիլ իրենց : Հայրենադա՛րձ էր եւ բոլորն ալ կը ծափահարէին :

Անշուշտ կարգ մը տեղեկութիւններ ալ քաղած չէին եւ գիտէին թէ կ՚երթան բոլորովին տարբեր աշխարհ մը, որ չի նմանիր իրենց տեսածին: Ոչ վարչական կարգուսարքով, ոչ ալ ընկերային - տնտեսական կենցաղով :

Հայրենիք հասնելէ քանի մը ամիս վերջ, փորձառականներու պատմութիւն մը արձանագրուեցաւ :

Նոյնիսկ «յառաջդիմականներ» Թուրքիա կամ Սուրիա կ՚անցնէին, յանձն առնելով ամէն վտանգ :

Ի վերջոյ այս ծուռ եւ չարաչուք արկածախնդրութիւնն ալ դադրեցաւ, եւ կ՚ենթադրէինք թէ այլեւս վարժուած են ամէն բանի եւ կ՚աշխատին երկրին բարգաւաճման համար :

Եկող - գացողներն ալ աւետաբեր լուրեր կը հաղորդէին ,— ազատութի՛ւն, երջանկութի՛ւն, առատ կերուխում ...

Այս առթիւ եւս անէծք եւ լուտանք՝ «հայրենիքի ոխերիմ թշնամի դաշնակներուն» դէմ, ինչպէս եւ ընտանեկան նամակներ՝ նոյն բովանդակութեամբ :

Արդ, ի՞նչ վայնասուն է այժմ, ի ներկայութեան Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարին եւ խումբ մը ֆրանսացի թղթակիցներու :

« Փրկեցէ՛ք մեզ» ,— ինչէ՞ն : Դժգոհն կարգուսարքէ՞ն :

Բայց տարիներով խօսուած էր այդ մասին եւ դեռ պիտի խօսուի : Դուք նախընտրեցիք օրօրները լսել եւ հիմա ձեր յուսախաբութիւնը կը պարզէք օտար հիւրերու առջեւ :

Հասկնալի է պոռթկումը, բայց բանաւոր չէ ելքը:

Տասը տարի տառապելէ ետքը, ներելի՞ է ձգել - հեռանալ :

Տարրական հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ մնալ եւ տոկալ :

Դիմանալ՝ իբրեւ սփոփանք ունենալով աշխատանքը եւ լաւագոյն օրերու հայկական հաւատքը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԱՐԱՐՔՆԵՐ

ՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

•

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐԵՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Երկուշաբթի օր ծանր դէպքեր պատահեցան Սէն Նազերի մէջ, պահեստի զինուորներու առաքման առթիւ : «Ֆիկառօ» երեք հազար կը հաշուէ ցուցարարներուն թիւը, համայնավար «Իւմանիթէ»ն՝ 8000: Տեղական թերթերէն կ՚ամփոփենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները .—

Ցոյցը սարքուած էր կոչի մը վրայ որ կը պահանջէր խաղաղօրէն կարգադրել Ալժերիոյ խնդիրը: Երեք հազար հոգի փորձեցին արգիլել 200 վերակոչեալ զինուորներու մեկնումը Սէն Նազերէն Փարիզ: Ցոյցը արագօրէն վերածուեցաւ խռովութեան մը, դէմ դիմաց հանելով բարեկարգութեան ուժերը եւ բազմաթիւ բանուորներ : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը պահանջած էր իր հետեւորդներէն դադրեցնել ամէն գործ ժամը 10.30ին, ներկայ ըլլալու համար երկու հրապարակային ժողովներու: Շաբաթ օրուընէ վերակոչեալ զինուորները զինեձոնի մը հըրաւիրուած էին : Անոնք պիտի մեկնէին երկուշաբթի, 28 Մայիս, պայմանաժամը լրացած ըլլալով : Մեկնումի ժամէն քիչ առաջ երկու թափօրները, մօտ երեք հազար հոգի (նաւարանի 15.000 բանուորներէն միայն 1500ը մասնակցեցան ցոյցին), հասան նոր կայարանին առջեւ, որուն շրջակաները պաշտպանուած էին ստուարաթիւ ոստիկաններով եւ հանրապետական պահակներով : Կայարանին շէնքերուն մօտեցած ատեն ցուցարարները դէմ դիմաց գտնուեցան բարեկարգութեան ուժերուն հետ: Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարիչները պատերու վրայ բարձրանալով ճառեր խօսեցան բազմութեան, որ թշնամական կանչեր կ՚արձակէր, մինչ ցուցարարները կը դրուէին երկաթուղիներուն կամուրջը: Երբ կառախումբը հասաւ, ցուցարարները փակեցին ճամբան, պառկելով գիծերուն վրայ: Հակառակ հանրապետական պահակներուն եւ ոստիկաններուն միջամտութեան, կարգ մը ցուցարարներ քակեցին կառախումբը վակոնին կապող շղթաները :

Ասոր վրայ դիմում կատարուեցաւ ապահովութեան ուժերուն: Այն ատեն ցուցարարները քարեր նետեցին: Ապահովութեան ուժերը արտասուաբեր կազ արձակեցին , բայց հովը իրենց դէմ ըլլալով ցուցարարները իրենց երեսին նետեցին չպայթած ռումբերը: Քարերու եւ ուրիշ իրերու տեղատարափը կը շարունակուէր, այնպէս որ անտանելի դարձած էր բարեկարգութեան ուժերուն կացութիւնը : Ճարահատ, հրամայուեցաւ պարպել կայարանի հրապարակը, կամուրջը եւ խճուղին: Բայց արդէն բազմաթիւ անձեր վիրաւորուած էին երկու կողմէն ալ: Ապահովութեան ուժերէն վիրաւորուած էին տասը հոգի, երեքը ծանրապէս :

Բարեկարգութեան վերահաստատումէն ետք ձերբակալուեցան եօթը ցուցարարներ, բայց յետոյ ազատ ձգուեցան շնորհիւ միջնորդութեան մը, իսկ թափօրը շարունակեց ճամբան դէպի Աշխատանքի սակարանը, աղաղակելով — « Խաղաղութիւն Ալժերիոյ մէջ » :

Քիչ վերջը ուրիշ դէպք մը պատահեցաւ սրճարանի մը մէջ եւ երկու հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան :

Կայարանին մէջ ապակիները խորտակուած եւ ուրիշ աւերներ գործուած ըլլալով, կառախումբը չկրցաւ մեկնիլ: Նորոգութիւններ կատարուեցան եւ կարելի եղաւ կառաշարը ճամբայ հանել երկու ժամ յապաղումով : Քսան զինուորներ չէին կրցած շօշափել, ցուցարարներուն խառնուած ըլլալով :

Նոյն օրը մէկուկէս ժամ ուշացաւ Պոռտօ - Լիոն կառախումբը: Ճամբայ հանուած զինուորները 17 անգամ հնչեցուցած էին ահազանգը: Վանտոմի մէջ ալ չորս հարիւր ցուցարարներ երկու ժամ կեցուցին կառախումբը : Չորս հոգի ձերբակալուեցան :

Լիոնի շրջանին մէջ վաթսուն ցուցարարներ կեցուցին Վալանս - Կրընոպլը կառախումբը: Թերթերը ուրիշ մանր մունր դէպքեր ալ կը հաղորդեն :

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

•

Հալէպի «Արեւելք»ը շարք մը փաստացի խմբագրականներով կը բանայ Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան առթիւ սարքուած դաւերուն ծալքերը :

Ահաւասիկ վերջինը, ի պատասխան Գարեգին Պատրիարքի կողմէ «Շողակաթ» ամսագրին մէջ հրատարակուած յայտարարութեան , որ կ՚ըսէր թէ «իմաստօրէն վճռական կեցուածք մը՝ ընտրելիին կողմէ, պիտի խնայէր Աթոռին այդ ցաւալի եւ ոչ - պատուաբեր երեւոյթները »:

Մեր պաշտօնակիցը կը պատմէ թէ՝ « Կաթող. ընտրութեան պատգ. ժողովի նախօրեակին, գիշերուան ժամը 11.30ին, ճնշում բանեցուցին Զարեհ եպիսկ.ի վրայ, որպէս զի հրաժարի թեկնածութենէ : Նոյնինքն Գարեգին Պատրիարք մէկն էր անոնցմէ, ու գլխաւորը, որովհետեւ անձնապէս շահագրգռուած էր այդ հրաժարումով — «Եթէ Զարեհ եւ Խորէն սրբազանները հրաժարին թեկնածութենէ , տագնապը կը լուծուի ինքնին»: Գարեգին պատրիարք կրնա՞յ հոգեւորականի մը հանգամանքով ժխտել՝ թէ այս ճո՛յն առաջարկը ինծ ըրած է Զարեհ Սրբազանի աւելցնելով՝ որ իր ընտրութիւնը միայն կրնայ վերջ տալ ստեղծուած տագնապին ...

Ոչ, — չի կրնար :

Կիլիկեան անկախ կաթողիկոսութիւնը ջնջելու եւ Անթիլիասը վանահայրութեան մը վերածելու իրենց դաւը խմորելէ ետք թղթակցութիւններով, Վազգէն Ա. եւ Գարեգին Պատրիարք՝ 1955 Նոյեմբերի իրենց անպաշտօն ծրագիրը նուիրագործելու կուզային Անթիլիաս, քանդելի առաջին ամբարտակը նկատելով «ընտրելին»՝ Զարեհ կամ Խորէն Սրբազանները ...

Այո, ճշմարտութեան դէմ կը մեղանչեն եւ Վազգէն Ա. եւ Գարեգին պատրիարք, երբ կը յայտարարեն Գահիրէէն մինչեւ Պոլիս ու մինչեւ Փարիզ՝ թէ,

— « Երբեք կանխակալ կարծիքով Անթիլիաս չեն եկած. իրենք որեւէ մէկը չեն ունեցած ի մտի՝ որպէս թեկնածու. իրենց միակ նպատակն է եղած՝ որ ընտրութիւնը կատարուի համերաշխութեամբ եւ խաղաղ պայմաններու տակ»: (Տես «առեանագրութիւն Եպիսկոպոսական ժողովի», Շողակաթ, էջ 73-74) :

Գաղտնիք մը արձանագրած չենք ըլլար, եթէ յայտնենք՝ թէ անոնք, երկուքն ալ, « կանխակալ կարծիքով» էին եկած Անթիլիաս: Վազգէն Ա. պիտի առաջարկէր ընտրութիւնը Գարեգին պատրիարքի, իսկ Գարեգին պատրիարք՝ ... առնուազն Ներսոյեան արք.ի :

Այո, «առնուազն» Ներսոյեան արք.ի , որովհետեւ՝ հաեւ Գարեգին պատրիարքի համար նախընտրելի թեկնածուն... Գարեգին պատրիարքն էր :

Ճիշդ է, որ՝ «առ երեսս»՝ Գարեգին Արք. միշտ... «մերժեց» իր թեկնածութիւնը դնել: Սակայն, նոյնքան եւ աւելի ճշմարիտ է, որ , իրողութեան մէջ եղաւ ու մնաց գլխաւոր թեկնածուն :

Կուգայ օրը, երբ լռելու եւ վերապահ մնալու եղում ըրած մարդիկ կը խոնարհի՛ն պատմութեան առջեւ, եւ՝ գրաւոր թէ բանաւոր փաստերու եւ վկայութեանց լոյսով՝ կը հաստատեն այս ճշմարտութիւնը :

Եթէ Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահը , Եղիշէ Արք. , վերջին պահուն «հաշտարարի» դեր ստանձնեց, իբրեւ նախապայման ունէր Զարեհ եւ Խորէն Սրբազաններու հրաժարումը թեկնածութենէ, նախամեծա՛ր ընտրելի՝ Գարեգին Պատրիարքը, իսկ նուազագոյն ընտրելի՝ Ներսոյեան արք.ը ... »: (8 Մայիս) :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

•

Մայիս 28ին բուռն կռիւ մը տեղի ունեցաւ Ալժերիոյ Պաթնա քաղաքէն քսան քիլոմեթր հեռու: Հետեւակազօրքը եւ օդանաւերը հետապնդելով ստուարաթիւ ըմբոստներ, շատ ծանր կորուստներ պատճառեցին: Առաջին լուրերու համաձայն սպաննուած են 25 ըմբոստներ: Կը կարծուի թէ բազմաթիւ դիակներ կան անմատչելի անտառներուն մէջ :

× Ճիճէլլիի փոխ նահանգապետը , Ռոժէ Անսել եւ կինը յարձակում կրեցին եւ ծանրապէս վիրաւորուեցան իրենց խալամ սպասաւորներէն մէկուն կողմէ: Պ. Անսել տունը կ՚ածիլուէր բաղնիքին մէջ երբ իր խոհարարը, որ 12 տարիէ ի վեր կը ծառայէր իր քով, ներս մտնելով քանի մը գնդակ արձակեց: Փոխ նահանգապետը վիրաւորուեցաւ ձեռքէն եւ կուրծքէն: Տիկին Անսել օգնութեան կը փութար երբ սպասաւորը իրեն դէմ դարձուց զէնքը եւ վիրաւորեց սրունքէն : Մարդասպանը կը պատրաստուէր երկրորդ գնդակ մը արձակելու, երբ Անսել, հակառակ իր կրած վէրքերուն, իր վրայ նետուեցաւ եւ կաշկանդեց : Շուտով օգնութեան հասան պաշտօնեաները: Կը կարծուի թէ ոճրագործը մասնաւոր հրահանգ ստացած էր ահաբեկիչներէն, Անսելը եւ կինը սպաննելու համար :

Նոյն օրը Կոստանդինի մէջ սպաննուեցաւ Ֆրանսացի մը եւ բազմաթիւ գնդակներ արձակուեցան ելեկտրական կեդրոնին եւ կարգ մը հաստատութեանց վրայ: Իրիկուան դէմ ռումբ մը նետուեցաւ սըրճարանի մը մէջ:

× Մայիս 28ին դիւանագիտական դաշինք մը կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Մարոքի միջեւ, արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ: Դաշնագիրը կը բաղկանայ 11 կէտերէ, հետեւեալ բովանդակութեամբ .— Երկու երկիրները անմիջապէս պիտի խորհրդակցին, եթէ վտանգուին իրենց շահերը.— Երկու պետութիւնները յանձն կ՚առնեն չյարիլ քաղաքականութեան մը որ չի համապատասխաներ միւսին շահերուն . — Պիտի չկնքեն որեւէ միջազգային պայմանագիր որ կը հակասէ միւսին իրաւունքներուն .— Ֆրանսա պիտի պաշտպանէ Մարոքի թեկնածութիւնը Ազգ. ժողովին մէջ.— Ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ Մարոքի շահերը այն երկիրներուն մէջ ուր Մարոքեան դեսպանութիւն չկայ . — Երկու երկիրները առաջին առիթանի դեսպաններ պիտի փոխանակեն .— Մարոք պիտի ստանձնէ այն միջազգային պարտաւորութիւնները զորս յանձն առած է Ֆրանսա , Մարոքի անունով, եւն.:

× Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ յայտարարեց թէ երբեք թոյլ պիտի չտայ որ Մարոք եւ Թունուզ միջամտեն Ալժերիոյ գործերուն: Ի հարկին բանի ուժի պիտի դիմէ, որեւէ օտար միջամտութեան դէմ :

ԶԱՓԱՒՈՐ հոսանքները յաղթեցին Իտալիոյ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

« ՀԱՅՐԵՆԻՔ »Ի 58 ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Մայիս 1ին «Հայրենիք» օրաթերթը 58 տարեկան եղաւ։

Մայիս 1ը աշխատանքի ու աշխատաւորութեան նուիրուած օր մըն է։ Բնութեան ալ, գարնանային եղանակին գեղեցկագոյն օրն է, ուր իր բովանդակ պերճութեամբ կը յայտնուի բնութեան ծաղկազարդ գեղեցկութիւնը։

«Հայրենիք» 58 տարի առաջ, լոյս տեսած է այդ Օրը։ Տարակոյս չկայ, որ հիմնադիր մեր ընկերները նկատի ունեցած են խորհրդանշական այդ օրը եւ լոյս ընծայած առաջին թիւը, Հայրենիք կախարդական անունով։

Այդ թուականէն աւդին, անընդհատ, «Հայրենիք» շարունակուած է, նախ իբրեւ շաբաթաթերթ, յետոյ կիսաշաբաթաթերթ մինչեւ 1915, ապա օրաթերթ։

«Հայրենիք»ի հիմնադիրները, ինչպէս, հետագային, զայն վարող ու հովանաւորող կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, թերթը հիմնելով, շահաբեր գործ մը չէ որ հաստատած են։ Ոչ միայն չեն ունեցած նիւթական շահախնդրութիւններ, այլեւ գիտակցօրէն, յանձն առած են մեծ զոհողութիւններ։ Հայ կեանքին մէջ, մասնաւորապէս, թերթի մը հիմնումը կապուած է նիւթական զոհողութիւններու հետ, իսկ գաղափարական պայքարի յատուկ օրկանի մը հիմնումը՝ նիւթական ու բարոյական զոհաբերութիւններու եւ նուիրումներու հետ։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը չէ վարանած այս զոհաբերութեանց առջեւ, որոնք ժամանակի ընթացքին, աւելի ծաւալած ու մեծցած են, ամերիկահայ գաղութին պահանջներուն ծաւալման հետ զուգընթաց։

Անցնող տասնամեակներուն, մեր օրկանը հաւատարիմ մնացած իր հիմնադիրներուն եւ իր հայրենասէր կազմակերպութեան նշանախօսքերուն, որոնք կը շարունակեն նոյն հմայքով ոգեւորել մեզ։ Ծառայել հայ ժողովուրդին, պահելով անոր լեզուն ու մշակոյթը. ծառայել հայ դատին, վառ պահելով հայրենիքի գաղափարը, արծարծելով հայրենասիրութեան ու ազատութեան զգացումը. — այս եղած է մեր թերթին հիմնադիրներուն գլխաւոր նպատակը։

Եւ «Հայրենիք», իբրեւ օրկանը հայրենապաշտ կազմակերպութեան մը, ծառայած է, այս հեռաւոր երկրին մէջ, հայապահպանման գործին։ Եւ պահած է ան ու պանծացուցած սէրը հայ լեզուին ու գրականութեան հանդէպ, հայ ու պանդուխտ տուներէն ներս տանելով հայրենիքի ոգին հետ, հայ մշակոյթին հանդէպ գուրգուրանքը։

Սակայն, «Հայրենիք» միայն թերթ մը չէ, այլ կրակարան մը հայկականութեան, հայկական դատին եւ իրաւունքներուն պաշտպանութեան օրկան մը, որ հին ու միջին սերունդները մղած է գործի, զոհաբերութեան եւ ազգային ու քաղաքական կազմակերպուած գործունէութեան։

Այս ըմբռնումով ու լայն գործունէութեամբ, կը կրկնապատկուի «Հայրենիք»ի կատարած դերը, որեւէ թերթէ աւելի։

Իբրեւ օրաթերթ «Հայրենիք» հաւատարմօրէն ու եռանդով կատարած է ու կը կատարէ իր նուիրական պարտականութիւնը, հայ կեանքին պատկերացումով եւ հայ ցիրուցան գաղութներուն միջեւ հոգեկան կապ հաստատելով. արձագանգելով հայ ժողովուրդի մտաւորական, ազգային քաղաքական եւ ընկերային պահանջներուն ու պայքարներուն։

Սակայն, ան չէ գոհացած օրաթերթի մը յատուկ այդ դերով եւ ընդարձակուած, ծաղկած ու ճիւղաւորուած է, հաստատելով «Հայրենիք» Ամսագիրը, իբրեւ հայ մտքի, մշակոյթի ու պատմութեան թանկագին շտեմարան, յետոյ յարմարելով սեղծուած հարկադրական պայմաններուն, նոր սերունդին համար հաստատած է անգլերէն շաբաթաթերթը («Հայրենիք Ուիքլի»ն եւ վերջապէս անգլերէն Եռամսեան («Արմինիըն Րիվիու»), իբրեւ գանձարան հայ մշակոյթի ու պատմութեան, հայ ու ամերիկեան շրջանակներու յատուկ։ Ամսագիրը կը հրատարակուի 34 տարիէ ի վեր, Շաբաթաթերթը՝ 23 եւ Եռամսեան ինը տարիէ ի վեր, համազգային, անգնահատելի ու աննախընթաց գործ ու դեր կատարելով եւ նիւթական ու բարոյական ծանր զոհողութիւններու առջեւ դնելով «Հայրենիք»ներու խմբագրութիւնն ու վարչութիւնը։

Այսպէս, ընդարձակուած բաժիններով, «Հայրենիք», հայերէն ու անգլերէն լեզուներով, կը խօսի հին ու միջին սերունդներուն եւ, յետոյ, նոր սերունդին հետ, նաեւ, օտար շրջանակներուն, ծանօթացնելով հայ մշակոյթն ու պատմութիւնը եւ համակրանք ստեղծելով հայ ժողովուրդին եւ իր ազատ ու անկախ ապրելու կամքին ու իրաւունքներուն հանդէպ։

Մեր օրկանները, անոնց խմբագրական, վարչական եւ տպարանական կազմերը, անձնական ոչ մէկ ակնկալութիւն ունին։ Անոնք վարձատրուած պիտի զգային, եթէ «Հայրենիք»ները կարդացուին ու տարածուին հայութեան լայն խաւերուն կողմէ։

Օրաթերթին ներկայութիւնը հայ տուներէն ներս, գաղափարականութեան, հայ ժողովուրդի ազգային ու մշակութային արժէքներու գնահատման ուրախալի փաստ մը պիտի ըլլար. հայ ոգիի ու շունչի ծաւալում մը. իսկ Ամսագրին ու անգլերէն բաժիններուն ներկայութիւնը՝ հայապահպանման համար հզօր պատնէշի մը հաստատումը։

«Հայրենիք»ը թանկագին, խօսուն բեկոր մըն է մեր յաւիտենական Հայրենիքէն եւ հարազատ ու հզօր շունչ մը հայրենի ոգիէն, որովհետեւ հայրենիքը հող ու ջուր, լեռ ու դաշտ չէ միայն, այլեւ գիր ու գրականութիւն, մշակոյթ ու պատմութիւն, պայքար ու դիւցազնութիւն, եւ սրտագին հաղորդակցութիւն՝ մեր նախահայրերուն եւ նահատակներուն հետ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՆԻԿՈՍԻԱ, (Յապաղած). — Կիրակի 15 ապրիլ, Հայկական Ակումբի սրահին մէջ Կիպրոսի հայութիւնը տօնեց յիսնամեայ կրթական գործունէութեան Յոբելեանը, իր շատ սիրելի ուսուցչին, Տօքթոր Վահան Հայկչեանի, Նախաձեռնութեամբ կիպրահայ Ազգ. դպրոցներու հոգաբարձութեան, նախագահութեամբ առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկոպոսի, մասնակցութեամբ Մելքոնեան Կրթական Հաստատութեան եւ Մելիքեան ազգային վարժարանի։

Հանդէսը բացաւ Մելքոնեան կրթական հաստատութեան տնօրէնը, Պ. Դ. Ս. Ոսկեան։

Օրուան բանախօսն էր Յոբելեարին պաշտօնակիցներէն Պ. Ս. Պալտոյեան, որուն յորդառատ խօսքին ամփոփումը կու տանք ստորեւ։

— «Կեանք մը ամբողջ, ծաղիկ հասակէն մինչեւ եօթանասուն, անընդհատ յիսուն տարի քալած հայ մտաւորականութեան փաղանգին հետ, լուսաւորելու ազգը։

Մանկութիւնը, դեռ հազիւ ութ կոխած, որբ մըն է, համիտական ջարդի որբ։ Խնիսին, Սեբաստիոյ որբանոցը, տասներեքին, Սանասարեանը, Բարձր Հայքի, ովեչունչ Ոստանը, քանիին, ուսուցիչ է փայլուն վկայականը ձեռքին, քսաներեքին, Պոլսոյ խնամակալութեան ծախքով Գերմանիա, իբրեւ մանկավարժութեան ուսանող, ապա, կրկին ուսուցիչ եւ դարձեալ ուսանող գիտութեան՝ Եհնայի համալսարանը, երբ կը ծագի 1914ի ընդհանուր պատերազմը։ Չորս արհաւրալից տարիներուն Գերմանիա է։ Տօքթոր փիլիսոփայութեան տիտղոսը կը ստանայ 1918ին։ Ցեղին ձայնը զինք դուրս կը կանչէ 1920ին ու կ'երթայ Երեւան, նորազատ հայրենիքին ծառայելու։ 21ին Պոլիս, Խարբէ, Ֆիլիպէ, 26ին Կիպրոս, վեց տարի Մելքոնեան ու քսանըչորս Մելիքեանի մէջ։ Ուսուցիչ, թուաբանութեան եւ գիտութեանց, միշտ ուսուցիչ, լուռ եւ անաղմուկ ազատ ժամերուն ալ նուիրուած գիտական յօդուածներու եւ դասագիրքերու պատրաստութեան։ Ու այսպէս Տօքթոր Հայկչեան, հակառակ գերման փրոֆեսորներու թելադրութեան թէ «ընդունակ եւ ճարտար բժիշկ մը ըլլալու», կը մնայ հայ ուսուցիչ, անսալով ներքին ձայնին։

«Զինադադարի դժբախտ սերունդը, թէեւ հասակ նետեց տխուր ամպերու տակ, բայց առողջ էր հոգին, եւ անոնց վրայ հրաշք գործեցին սակաւաթիւ հայ մշակներ, ու բնաջնջման դատապարտուած որբաշխարհէն կերտեցին Սփիւռքի հայութիւնը։ Այդ սրբազան ուխտին ծառայող ամբողջ բանակ մը ունեցանք այն օրերուն։ Անոնք սպառազինեցին իրենց յանձնուած խորշակահար մատղաշ սերունդը, դրին օտար հողի վրայ եւ իրենց պարտքը կատարած մեկնեցան ու կը մեկնին դեռ հատիկ հատիկ։

Բայց այսօր, Սփիւռքի մէջ ծնած ու մեծցած հայ սերունդը, բոլորովին տարբեր պատկեր մը ունի։ Ազատ պայմաններու տակ եւ զերծ կարմիր ջարդի սարսափէն կը տժգունի։ Դարձեալ վտանգը դամոկլեան սուրի պէս կը կախուի մեր գլխուն։ Ճերմակ ջարդը, երկու թեւով կը հարուածէ Հայը, մէկ կողմէ կ'այլասերէ ու կ'ապականէ, միւս կողմէ կը ձուլէ։

Ուխտեալներու նոր զինուորեալ բանակ մը պէտք է որպէսզի նոր սերունդը փրկէ զանոնք կորուստէ եւ այլասերումէ։

Հայ ուսուցիչը, դրագէտը եւ եկեղեցականը, բացառիկ դեր ու կոչում ունին, վեր են հաստուածներէն, ազգինն են ամբողջութեամբ։ Մեզի անհրաժեշտ են այժմ նախակրթարաններ ու միջնակարգ վարժարաններ։ Հայկական կրթութիւն եւ մշակոյթ հոն միայն կարելի է տալ։ Օտար կրթութիւնը եւ ուսումը կը սկսի այն ատեն երբ կ'աւարտէ տոհմայինը։ Սփիւռքի ամենամեծ եւ մտահոգիչ տագնապը այս է ահա...։

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ յոբելեարը, որ այսպէս սկսաւ իր խօսքը.

— «Ժողովուրդի մը ապագան ու զարգացումը կախում ունի իր աշխատանքի ուժէն ու կենսունակութենէն։ Ան իր աշխատանքի զօրութեամբը կրնայ գոյութեան պայքարին մէջ յաղթանակել եւ իր բաժինն ունենալ ազգային, ուստի եւ համամարդկային մշակոյթի զարգացման մէջ։ Աշխատանքի թափը կ'ուժեղանայ նիւթական, իմացական ու բարոյական արժէքներու մեծութեամբ։ Քաղաքակրթական այս ներքին ու արտաքին արժէքներու զարգացումը տեղի չունենար իրարմէ անկախաբար։ Որքան աւելի խորաթափանց կերպով դիտենք պատմութեան հոլովոյթը, այնքան աւելի յստակ կերպով կը տեսնենք թէ մարդուն մէջ ուժեղ է արտաքին բարօրութեան համար տնտեսական պայմաններու տիրանալու ձգտումը։ Եւ սակայն նիւթական պայմաններու ապահովումէն անմիջապէս վերջ կամ անոր զուգընթաց, — աշխատանքին ղեկը կ'ուղղուի դէպի կեանքի գեղեցկացումը։

... Եթէ արհեստաւորն ու առեւտրականը նիւթական արժէքներու հեղինակներն են, գաղափարական արժէքներու ընտեղծումին ու զարգացումին հիմնական ազդակը դպրոցն է։ Ան է դարձեալ մեծ ազդակ ազգապահպանումի գործին։ Երբ ժողովուրդներու կեանքին մէջ վերիվայրումներ պատահին, աւելի լաւ եւ աւելի նպատակայարմար կրթական աշխատանք կատարելու ձգտումը կը ծնի իրենց մէջ,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերջապէս, կը հասնինք Տրապիզոն, որ, Վերսայլի կամ Ուիլսընեան Հայաստանի մէջ, թաղուհին էր հիւսիսային ծովուն։ Մանկութեան օրերուս, անիկա դրախտի պէս քաղաք մըն էր։

Հոս էր, որ Քսենոփոնի տասը հազար զինուորները «Ծով, ծով» աղաղակեցին, երբ վար կ'իջնէին Հայաստանի լեռներէն, եւ արբած էին զինովցնող մեղրէ, զոր կերած էին իրենց ճամբու ընթացքին։

Յոյները յուղուեցան ի տես այս քաղաքին, որ տակաւին յուզիչ վայր մըն է, թէեւ այլեւս զուրկ իր նախկին կարեւորութենէն՝ որպէս համաշխարհային առեւտուրի կեդրոն, որ երբեմն ունէր աշխարհաքաղաքացիական բնակչութիւն մը։

Երբ նաւուն կամրջակէն կը նայիք, փայլուն ու ճերմակ քաղաք մըն է կարմիր տանիքով տուներով, որոնք խռնուած են ստորոտն ու զառիթափերուն վրայ հսկայ ու մենաւոր ապառաժի մը, որ ինը հարիւր ոտք բարձր է։

Պայծառ կանաչութիւնը իր պարսպապատ պարտէզներուն, որ լեցուն են նարինջներով, նուռերով ու թուզերով, ընդելուզուած է մութ կանանչ նոճիներով, որոնց խումբերը կը յայտնեն գերեզմանատուներու տեղերը։

Ապառաժին գագաթը հարթ է ու տրապեզաձեւ, ուրկէ հաւանաբար կը սերի քաղաքին բուն անունը՝ Տրապեզ։ Հոն, մենք՝ տղաքներս, զինովցած կազդուրիչ օդէն ու բոյրէն գարնան ծաղիկի եւ ոսկեգոյն ծաղիկներուն՝ զոր մենք «Սուրբ Կոյսին արցունքները» կը կոչէինք, կը սիրէինք ցատկռտել ու թաւալգլոր դառնալ։

Այս պատկառելի ապառաժը՝ քաղաքը իր կուրծքին վրայ կը սեղմէ կիկլոպեան Աստուծոյ մը պէս։ Իսկ գիշերը, ժայռը կը նմանի վեղարաւոր վանականի մը։

Գագաթին մօտ գտնուող վանքը կը հըմայէր զիս, երբ մանուկ էի։ Կարծես, ճերմակ օդային սանդուխի մը նման վեր կը բարձրանար մինչեւ Աստուծոյ գահը։

Այս փառաւոր վանքին խոնաւ պատերուն վրայ որմանկարները կը փայլէին աղօտ լուսաւորութեամբ մը։ Անոնք բոլորն ալ բիւզանդական հագուստներով սուրբեր, կայսրեր ու կայսրուհիներ էին, որոնք ընդմիշտ կ'ողբային Քրիստոսի խաչելութիւնը։ Անոնց նշաձեւ աչքերուն մէջ կար միստիքենական տխրութիւն մը։ Անոնք, կարծես, շատ տանջուած էին աշխարհի չարիքներէն, եւ շատ ալ առանձին էին այս նուիրական նկուղներուն մէջ։ Ինչ որ, սակայն, նոյնիսկ աւելի կը յուզէր զիս, այն չփոթութիւնն էր, զոր կը կարդայի անոնց տափակ ու բարեպաշտ դէմքերուն վրայ։ Ատիկա երկիւղն էր, Արեւելքի բիրտ աղեղնաւորներուն, Ալփ Ասլանի հեծեալ հորդաներուն եւ թրքական ահեղ հետեւակազօրքին, որ վերջը եկաւ Մոհամմէտ Բ.ի ղեկավարութեամբ։

Տրապիզոնի հին պարիսպներէն քանի մը մղոն դէպի արեւմուտք, ուր յոյն ու հռովմէական աշխարհը կասեցուց՝ երխուժումը բարբարոս Գոթերուն եւ յորձանքները Թիւրքմէններուն, իր ձիթենեաց պուրակներով Փլաթա պզտիկ ու սիրուն քաղաքը կը տարածուի եզերքը ծովածոցի մը, որ լաւ պատսպարուած է հովերէն, որոնք կը փչեն ռուսական տափաստաններէն եւ Կովկասէն։ Փոթորիկի ատեն, նաւերը հոն կ'ապաստանին։

Տրապիզոնի արեւելեան կողմը կը տեսնուի սուր կատարը Լազիստանի։ Այսինքն՝ հին Կողքիսը, ուրկէ կախարդական անտառներուն մէջ՝ Արգոնաւորդները ոսկեգեղմը փնտռեցին։ Կախարդանքը դեռ հոն է։

Սեւ Ծովու Րիվիերան կ'երկարի մինչեւ Ղրիմ։ Դուք կը գտնէք անոր թրքական մասին մէջ։ Անտարակոյս, շատերը համակարծիք պիտի չըլլան ինծի։ Սակայն, հինգ ցամաքամասերուն վրայ ալ չկայ երկրամաս մը, որ կարենայ մրցիլ Սեւ Ծովուն հարաւ արեւելեան անկիւնին հետ, ոչ իսկ եւրոպական Րիվիերան, կամ հարաւային Գալիֆորնիան, կամ որ եւ է ուրիշ ծովեզերք։

Հոս կը տեսնէք, եռանկիւն առագաստաներով թրքական նաւեր, որ կը սահին ճերմակ թեւերով մեծ ճայերուն նման՝ իրենց ետեւէն վեր նետելով ջուրի տարափներ։ Կամ, խարիսխ նետած, իւղաներկ կարապներու նման՝ անոնք կը ծփան մութ կապոյտ ծովածոցներուն մէջ։

Շոճի անտառներով ծածկուած լեռները շարք առ շարք վեր կը բարձրանան ուղղակի ջուրին եզերքէն։

Տրապիզոնի նաւահանգիստին բեռնատար նաւերը կոր ցռուկներ ու խելքեր ունին՝ հռովմէական կամ եգիպտական ցռկանաւերուն նման։ Անոնք կը թիավարուին հսկայ Լազերու կողմէ, որոնք միասին կ'երգեն ու միասին կ'իյնան իրենց նստարաններուն մէջ։

Լազերը ենթախումբն են Տրապիզոնի բնակչութեան։ Ցեղով վրացի են, իսկ կրօնքով՝ իսլամ։ Անոնք Թուրքիոյ նաւերուն նաւաստիներն են եւ բանակներու ալ լաւագոյն հետեւակազօրքը։ Մուսթաֆա Քեմալի անձնական թիկնապահները Լազեր էին։ Իսկ իբրեւ ծովահէն ու մարդասպան՝ անոնք ունին պատմութիւն մը, որուն հաւասարը հազիւ թէ գտնուի ուրիշ որեւէ տեղ։

ԼԵՒՈՆ ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(2) (Շար.)

ալիացնելու համար գոյացած վէրքերը եւ տալու համար ուժ ոգեկան թռիչքներու բարձր սաւառնումին: Հին Աթենացի փիլիսոփայ Պղատոն, որ ապրած է Քրիստոսէ առաջ 428 – 348 թուականներուն, ի զուր չէ որ ըսած է, «Չկայ ուրիշ բան մը այնքան աստուածային որքան դաստիարակութեան գործը, մարդը դաստիարակութեամբ մարդ է»:

Դաստիարակութեան գործին տէրը մեր մէջ ծնողքին հետ ուսուցիչն է, որ իր դպրոցական աշխատանքներուն միջոցաւ ոչ միայն կը դաստիարակէ տղան, այլ եւ կուտայ անոր ազգային մշակոյթի տարրերը:

Սփիւռքի հայ կեանքին մէջ ուսուցիչը դպրոցական գործին, անդխուլութեան դէմ մղուած պայքարին, կամաւոր զինուորն է, որ իր պայքարի պատնէշին վրայ կը մնայ, մինչեւ որ ծունկերը կթոտին:

Թող անհամեստութիւն չնկատուի եթէ ըսեմ որ այսպիսի կամաւոր մը եղած եմ եւ ես: Հակառակ շարք մը վհատեցուցիչ հանգամանքներու ժամանակի շղթայի օղակներուն մէջ, ինքզինքս երջանիկ զգացած եմ դասարանին մէջ: Ինչ երանաւէտ պահեր էին ինծի համար, երբ մեր փոքրիկներուն ու պատանիներուն իւրացնել կուտայի գիտական ճշմարտութիւն մը, կը սորվեցնէի հաշուական եղանակ մը, ճաշակել կուտայի գեղեցկութիւնը բնութեան ստեղծագործութեան մը, որդեգրել կուտայի բարոյական սկզբունք մը, մաքուր հայերէն խօսելու եւ ուղիղ գրելու ճիգը կը դնէի անոնց մէջ: Կը մոռնայի ինքզինքս, հոգիս կը շաղախուէր անոնց հոգիին հետ, երբ զանոնք գիտարկելու կ'առաջնորդէի եւ գիտարկումի արդիւնքներ քաղած ըլլալու գոհունակութիւնը կ'արտացոլար անոնց աչուկներէն:

«Եւ այսօ՞ր, աւաղ, տարիքի բերումով եւ առողջական անբաւարար վիճակիս պատճառաւ կը զրկուիմ զիս երջանկացնող այն վայրկեաններէն: Այնպէս էր, որովհետեւ ուսուցչութիւն ըրած եմ ոչ թէ ապրելու, այլ ապրած եմ ուսուցչութիւն ընելու համար:

Այս պահն ալ ինծի համար բերկրալի ապրումի պահ մըն է: Եւ սակայն այս հանդէսը, իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն, չի պատկանիր միայն իմ անձին, այլ եւ բոլոր անոնց, որոնք հայ մշակոյթի սերմանին, լոյսի վառարանին սպասարկողները եղած են եւ են:

Տոքթ. Հալէչեան խորապէս յուզուած, իր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնելէ ետք, ճառը վերջացուց սրտառուչ մաղթանքով մը:

... Ըլլաս միշտ ոգիով բարձր, գոհ բանախիլ ժողովուրդ, որովհետեւ մասնաւորաբար քու դպրոցներդ եւ ուրիշ մշակութային արժէքներդ են երաշխիքը գոյապահպանումիդ ու մեծութեանդ: Ժողովուրդներ ինչո՞վ են մեծ, եթէ ոչ իրենց մշակութային արժէքներովը: Վստահ մնայ մէջդ այն գիտակցութիւնը թէ, երբ նախնիքդ մշակութային բարձր մակարդակի մը վրայ կը թեւածէր, ներկայիս մեծերէն շատեր տա՛կաւին անտառներու մէջ կ'ապրէին եւ թէ դուն ոչ միայն հեռաւոր, այլ եւ մօտաւոր անցեալի հիանալի մշակոյթի տէր նախնիքներուդ ժառանգորդ ներյժ գիտակցութեան պատուաբեր կէտի մը հասած հաւաքականութիւնն ես: Այս գիտակցութիւնդ եւ անընկուն կամքդ ըլլան քեզի կռուան, օր մը ճակտիդ քրտինքովը ոռոգելու համար հողը հայկական եւ ուռճանաս ու ծաղկիս հայրենի օճախին լոյսին ու տաքուկ մթնոլորտին մէջ: Կ'ընեմ այս մաղթանքները քեզի հայրենի կարօտով տոչորուող սիրտիս եւ լուսաւոյն ապագայի յոյսով առլցուն հոգիիս խորէն»:

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ, 22 Մայիս.— Շաբաթ իրիկուն (19 Մայիս) Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տօնուեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտը որ կազմակերպուած էր Հայր. Միութեան տեղական մասնաճիւղին կողմէ: Դժբախտաբար շատեր կը փայլէին իրենց բացակայութեամբ: Մարդիկ այս պատերկրին մէջ կը գլանան տարին քանի մը ժամեր յատկացնել, դէթ այդ հերոսներուն յիշատակը յարգելու համար ...

Հանդէսը բացուեցաւ դպրոցին երգչախումբին «Բամ Փորոտան» խմբերգով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուան նախագահը, Պ. Վահան Հիւսեան յիշեց թէ Ապրիլ եւ Մայիս ամիսները ճակատագրական ու փառահեղ եղան մեր ժամանակակից պատմութեան համար: Ապրիլ 11 – 24, Մայիս 3 եւ Մայիս 28: Յետոյ ակնարկ մը նետեց Վանի հերոսամարտին վրայ, պարզելով Թուրքերուն դաւադիր ընթացքը հայ ղեկավար դէմքերուն դէմ եւ Ճեվտէտի հրոսակներուն գազանային արարքները Վասպուրականի հայութիւնը բնաջնջելու դիւային ծրագրով, որոնց դէմ ծառացաւ Վասպուրականի ժողովուրդը միահամուռ ու միակամ, պարտութեան մատնեց թշնամին ու փրկեց ոչ միայն իր ֆիզիքական գոյութիւնը այլ եւ կորիզը դրաւ հայ պետականութեան: Խնդրեց մէկ վայրկեան լռութեամբ յոտնկայս յարգել անձնուրաց զոհերուն յիշատակը:

Յետոյ կարդաց բանաստեղծ Տ. Զիթունիի գրութիւնը նուիրուած Վասպուրականի հերոսամարտին:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ արտասանեցին օրիորդներ Ժորժէթ Աբրահամեան եւ Բրաբիոն Տապաղեան: Զգացումով մեներգեց Լիոնէն Տիկին Արաքսի Մինասեան — «Տրլէ Եաման» եւ «Բարձր սարեր»:

Հայր. Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ Պ. Խաչիկ Տէրտէրեան, գրաւոր ուղերձով մը փառաբանեց հերոսամարտը, իր յարգանքը մատուցանելով զայն կերտողներու անթառամ յիշատակին:

Օրուան բանախօսն էր Պ. Վաղարշակ Մելիքեան (Փարիզէն) որ առաջին անգամ կ'երեւէր մեր բեմին վրայ: Յարգելի բանախօսը շատ պարզ լեզուով եւ պատմականօրէն վերլուծեց Վասպուրականի հերոսամարտը, վկայութիւններ բերելով օտար հեղինակներէ: Յետոյ յոյս ներշնչեց թէ արդարութիւնը ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ եւ Հայուն շինարար բազուկը պիտի երթայ դարձեալ ծաղկեցնել իր հայրենի հողերը որոնք այսօր ամայի են ու աւերակ: Թելադրեց ֆրանսերէն լեզուով հրատարակել Վասպուրականի հերոսամարտին պատմութիւնը եւ ուրիշ հերոսական դրուագներ, որպէսզի նոր սերունդը կարդայ, ներշնչուի ու հպարտանայ իր հայութեամբ:

Հանդէսը փակուեցաւ դպրոցի երգչախումբին «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով, (Գ. Ալէմշահ): Գ. Պ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿԵՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Ընկ. Դրոյի մահուան քառասունքին առթիւ սգահանդէս կատարուած է Ապրիլ 29ին Պուէնոս Այրէսի մէջ (Հար. Ամերիկա): Ներկայ եղած են հազարէ աւելի հայրենակիցներ: Նախագահած է ընկեր Տիգրան Աւագեան: Ուղերձներ կարդացած են Հայ Օգն. Միութեան կողմէ, ընկերուհի Ատրինէ Գազանճեան, իսկ «Արմենիա» Երիտ. Միութեան կողմէ ընկեր Ռուբէն Արծրունի: Խօսած է ընկեր Աշոտ Արծրունի.— Առասպ. դիւցազնը, որ իր ընկերներուն հետ իր հայրենի ժողովուրդին ապահովեց 47.000 քառ. քիլոմեթր հող, չունեցաւ իրեն համար ափ մը հող հայրենի հողէն: Ազատութեան գաղափարի զինուորեալներս հաւատացած ենք թէ այն եռագոյնը որ այսօր կը ծածկէ Դրոյի նկարը, օր մը պիտի ծածանի Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ Դրոյի յաղթական յուշարձանին վրայ: Որովհետեւ Դրոյի սիրտը մնացած է Հայաստանի մէջ:

× Ընկեր Դրոյի յիշատակին Ապրիլ 29ին սգահանդէսը տեղի ունեցած է նաեւ Հալէպի մէջ ի ներկայութեան մեծ թիւով հանդիսականներու: Հիւրընկալ յանձնախումբը կազմուած էր հալէպահայ Ուսանողական Միութեան վարչութեան անդամներէն: Նախագահած է ընկեր Արմէն Անոյշ, որ ներկայացուցած է ընկ. Դրօն իբրեւ կախարդ հրամանատար եւ հոտառու քաղաքագէտ: Ընկեր Ներսէս Պարսումեան արաբերէն ուղերձ մը կարդացած է: Օրուան բանախօսը՝ Կարօ Սասունի ներկայացուցած է Դրօն իբրեւ պատուհասող բազուկ, հրամանատար, քաղաքագէտ եւ նկարագրի տէր մարդ, անոր կեանքը ռազմադաշտերէն մինչեւ քաղաքական կեանք եւ հանրային ասպարէզ:

●

ԽՄԲԱՊԵՏ ՄՈՒՇԵՂԻ գերեզմանը յուշարձանով մը օժտելու համար հանգանակութիւն բացած է Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը Հալէպի մէջ:

ՃՈՐՃ ՇԱՀ - ՊԱՐՈՆԵԱՆ, որ մեռաւ Ֆրեզնոյի մէջ, երաժշտական մեծ տաղանդ մըն էր: Պատանի հասակէն կը սկսի նուագել: Միանալով դերասան Սուրբեան ամոլին կը ճամբորդէ հիւսիսային Կովկաս, Պոլիս, Ֆրանսա եւ ի վերջոյ Ամերիկա: Ինքնուս վարպետ մըն էր թառի, եւ կը նուագէր արեւելեան գունագեղութեամբ:

ԸՆԿ. ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ Մայիս 9ին Սպահան գացած է ընդառաջելով թէ ընկերներու եւ թէ Նոր Ջուղայի Համայնական Խորհուրդի հրաւէրին: Դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին Նոր Ջուղայի կրօնական եւ Համայնական Խորհուրդի անդամները, դպրոցներու հոգաբարձութեան կազմը, կուսակցական ընկերներ, եւն.: Ընկեր Վրացեան իջեւանած է Ամենափրկչեան վանքը: Նոյն օրը ընկեր Վրացեան այցելած է Քանանեան մանկապարտէզ, Կատարինեան աղջկանց վարժարանը, Պօղոսեան հիւանդանոցը: Պ. Առաքել Սարգսեան, տասը հազար ռիալ յանձնած է ընկեր Վրացեանին ի նըպաստ ճեմարանին, որեւէ նպատակի յատկացնելու համար: Ընկերը նոյն իրիկունը բանախօսած է իբրեւ նիւթ ունենալով «ազգապահպանումը» եւ յորդարած է Նոր Ջուղայի հայութեան նուիրուիլ դպրոցին եւ եկեղեցիին շուրջ եւ ապրիլ համերաշխ: Ի պատիւ ընկերոջ ընդունելութիւն սարքուած է: Մայիս 11ին ընկերը մեկնած է Աբադան:

ՔՈՒԷՅԹԻ Հայկ. գաղութը, որ հազիւ հինգ տարուան կեանք ունի, կը բաղկանայ ութ հարիւրի մօտ Հայերէ, 40 հայ ընտանիք: Կազմուած է Պարսկահայերէ, Լիբանահայերէ, Սուրիահայերէ, Իրաքահայերէ եւ Պաղեստինահայերէ: Երիտասարդներուն մեծ մասը արհեստաւոր է: Կան նաեւ բժիշկներ, երկրաչափներ եւ պաշտօնեաներ: Հրապարակի վրայ աչքի կը զարնեն լուսանկարչատուները: Մշակութային եւ ընկերային կեանք չկայ: Տարին մէկ երկու անգամ կ'այցելէ Պասրայի քահանան, ու այս տարի Զատկին պատարագած է միսիոնարներու ժողովարահին մէջ: Պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ կատարուած է Դրոյի մահուան քառասունքին առթիւ: Մայիս 4ին քահանան ոգեկոչելով Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը, հոգեհանգիստ կատարած է: Յետոյ Թաղական Խորհուրդ մը ընտրուած է:

ՋՕՐ. ԱՐԱՄ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Սուրիոյ Արժանեաց առաջին կարգի շքանշանը ստացած է, ի գնահատութիւն իր մատուցած ծառայութեանց:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 406)

13.— ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ ԲԱՐԴՒՈՒՄ ԵՆ

Պէտք է տանէին հօրը ուրախացնելու համար ... եւ, որպէս ոսկու եւ արծաթի մէջ զարդարուած մի խրծիկ, պարսից բանակին ցոյց տալու համար ... եւ պարսից զօրապետներին զարմացնելու համար ....: Այդ էր փառասէր մօր նպատակը:

Բայց Սամուէլը ունէր իւր առանձին նպատակները ...: Եթէ մայրը առաջարկելու եւս չլինէր, նա դարձեալ կը գնար հօրը դիմաւորելու: Բայց կը գնար իւր մարդիկներով: Նա չէր կարող գնալ մօր ընտրած մարդիկների հետ, որոնց հսկողութեան ներքոյ պէտք է կաշկանդուէր նա: Նա ցանկանում էր ունենալ իւր մարդիկը, իւր հաւատարիմները ...:

Հէնց այն առաւօտը, երբ սուրհանդակը գուժեց նրան Տիզբոնից բերած բօթը, հէնց այն առաւօտը նրա գլխում ծագեց մի մռայլ խորհուրդ ...: Այդ խորհուրդը հետզհետէ աճում էր եւ կերպարանագործւում էր նրա մէջ ...: Եւ այդ խորհուրդը կատարելու համար, անհրաժեշտ էր, որ նա իւր հաւատարիմ մարդիկն ունենայ իւր հետ:

Բայց Սամուէլը չհակառակեց մօրը, երբ նա յայտնեց, թէ ինքը կը կազմէ նրա ասպախումբը: Չհակառակեց, որպէսզի մօրը կասկածանքի առիթ չտայ: Այժմ ի՛նչպէս պէտք էր հաշտեցնել այդ երկու ծայրայեղութիւնները, որ թէ՛ մօրը ցանկութիւնները կատարուած լինէին, եւ թէ ինքը իւր նպատակին հասած լինէր ...: Նա ոչինչ վճռել չկարողացաւ: Երկու ձեռքով պինդ բռնեց խռովայոյզ գլուխը եւ աչքերը խփեց ...:

Նոյն րոպէում եւ մայրը, իւր գահաւորակի վրայ պառկած, երկու ձեռքով պինդ բռնած ունէր իւր գլուխը եւ մտածում էր ...:

Բոլորովին մութն էր, երբ Յուսիկը ճրագը ձեռին ներս մտաւ, զարթեցրեց Սամուէլին:

— Ի՞նչ կայ, հարցրեց նա, աչքերը տրորելով:

— Մի շինական խնդրում է տեսնել իմ տիրոջը, պատասխանեց պատանին:

Սամուէլը հասկացաւ, թէ ո՛վ պէտք էր լինէր:

— Նրան այնպէս կը բերես ինձ մօտ, որ ոչ ոք չտեսնէ, պատուիրեց Յուսիկին:

Պատանին ճրագը դրեց իւր տեղը եւ հեռացաւ: Սամուէլը քնարանից դուրս եկաւ իւր ընդունարանը: Մի քանի րոպէից յետոյ, Յուսիկի առաջնորդութեամբ, ներս մտաւ Մալխասը, թաւամազ կուրծքը բաց, բազուկները հոլանի եւ մի երկայն նիզակ ձեռքում բռնած: Նա անփոյթ կերպով գլուխ տուեց եւ յենուեցաւ իւր նիզակի վրայ:

Յուսիկը խոհեմութեամբ հեռացաւ, մըտածելով, գուցէ իւր տէրը առանձին խօսելիք ունէ՞ր այդ մարդու հետ, որի աւազակային դէմք նրան շատ հաճելի չթուեցաւ:

— Դու որեւիցէ ժամանակ եղե՞լ ես Ուշտունեաց կողմերում, Մալխաս, հարցրեց նրանից Սամուէլը սպասաւորի հեռանալուց յետոյ:

Ծիծաղի նման մի բան ցնցեց համարձակ շինականի դէմքի խոշոր գծերը եւ նա արհամարհանքով պատասխանեց.

— Ուշտունեաց լեռներում մի քար չկայ որ Մալխասը չճանաչէ, տէր իմ:

— Իսկ Աղթամար կղզում եղե՞լ ես:

— Մի քանի անգամ:

— Ո՞րքան ժամանակում կարող ես հասնել այնտեղ:

Շինականը րոպէական մտածութիւնից յետոյ ասաց.

— Այդ իմ տիրոջ կամքից է կախուած, եթէ շուտ է հարկաւոր, ես գիշերը ցերեկ կը դարձնեմ եւ երկու օրում կը հասնեմ:

— Շուտ է հարկաւոր ... ասաց Սամուէլը եւ իւր թղթերի պահարանից դուրս բերեց մի նամակ, որ այն առաւօտ գրած, պատրաստած ունէր: Նամակը յանձնեց նրան, ասելով.

— Այդ նամակը, որքան կարելի է շուտ կը հասցնես Ուշտունեաց Գարեգին իշխանին:

Մալխասը ընդունեց նամակը եւ խնամքով թագցրեց իւր գլխի ապրօշի փաթոթի մէջ:

— Էլ ուրիշ հրաման չունի՞ իմ տէրը, հարցրեց նա:

— Ուրիշ ոչինչ: Բարի ճանապարհ եմ ցանկանում:

Նա խոնարհութեամբ գլուխ տուեց եւ հեռացաւ:

Նախասենեակի դրան մօտ սպասում էր Յուսիկը: Նա այդ օտարականին՝ որպէս աննկատելի կերպով ներս էր բերել, նոյնպէս աննկատելի կերպով դուրս հանեց ամրոցից:

Այդ համարձակ, անձնավստահ տղամարդը նոյն շինականն էր, որին մի օր առաջ հանդիպեց Սամուէլը ճանապարհի վրայ, Աշտիշատի վանքը գնալու ժամանակ: Նամակը տարաւ նա Ուշտունեաց Գարեգին իշխանին, որի Աշխէն անունով դուստրը Սամուէլի սիրոյ եւ քաղցր մտածութիւնների առարկան էր: Իսկ նրա մօր ատելութեան — չար հրեշտակը ...:

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ապահովութեան խորհուրդը երէկ սկըսաւ քննել Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին տեղեկագիրը Պաղեստինի կացութեան մասին:

Ընդհ. քարտուղարին կարծիքով, պատերազմի վտանգը նուազած է այդ շրջանին մէջ, հակառակ Եգիպտոսի դիւանագիտական յաջողութեանց: Յորդանանի սպարապետին, անգլիացի զօր. Կլըպ փաշայի պաշտօնանկութիւնը կը վերագրուի խումբ մը երիտասարդ սպաներու ճնշումին: Անգլիա պիտի վերաքննէ իր դիրքը: Իսրայէլ միշտ կը վախնայ արաբական պաշարումէ մը: Մ. Նահանգները համաձայն են որ մաս մը զէնք ղրկուի Իսրայէլի, բայց միեւնոյն ատեն կ'ուզեն պահել իրենց ազդեցութիւնը արաբ. երկիրներուն վրայ, որպէսզի Խ. Միութեան դիրկը չիյնան: Անգլիա կը պահանջէ որ արաբական երկիրները եւ Իսրայէլ անմիջապէս գործադրեն իրենց յանձնառութիւնները, համաձայն Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին թելադրութեանց:

× Լիբանանի վարչապետը յայտարարեց թէ համաձայն են Սուրիոյ հետ, մերժելու համար որեւէ հաշտութեան դաշինք Իսրայէլի հետ: Արաբական Դաշնակցութիւնը միջոցներ կը մտածէ, ի հարկին «պոյքոթ» հռչակելու համար Ֆրանսայի դէմ: Յատուկ յանձնախումբ մը կ'ուսումնասիրէ խնդիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, Թէոդոքիս, հրաժարեցաւ ճնշումի մը հետեւանքով: Կիպրոսցիները կը գանգատին թէ Թոյլ քաղաքականութեան մը կը հետեւի: Իրեն յաջորդեց Պ. Աւերոֆ, որ կուսակից է անհաշտ քաղաքականութիւն մը վարելու Անգլիոյ հանդէպ:— Առջի օր անգլիացի զինուոր մը սպաննուեցաւ, իր երկու ընկերներն ալ վիրաւորուեցան Կիպրոսի մէջ, ահաբեկիչներու ծուղակն իյնալով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Օդանաւի Օրուան մասնակցելու համար Եգիպտոս եւս մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ Մոսկուա:

ՀԻԹԼԵՐԱԿԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կարգ մը գաղտնի վաւերագիրները հրատարակուեցան ամերիկեան կառավարութեան կողմէ, աւելի քան հինգ հարիւր էջ: Հիթլեր կը հաւատար թէ 1940ին պիտի ընկճէ Ֆրանսան եւ Անգլիան եւ այդ ուղղութեամբ խօսած էր Մուսոլինիի հետ: Միեւնոյն ատեն կը յայտնուի թէ Գերմանները ձեռք անցուցած էին շատ մը անգլիական գաղտնիքներ, ինչ որ փութացուց գերմանեւխորհրդային համաձայնութիւնը, տեղի տալով երկրորդ աշխարհամարտին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գիտնականներէն Ա. Ալիխանեան հիւլէական նոր մասնիկ մը երեւան հանած է, հինգ հարիւր անգամ աւելի զօրաւոր քան ելեկտրոնը: Այս առթիւ զեկուցում տրուած է Մոսկուայի մէջ գումարուած միջազգային ժողովի մը առթիւ, որուն կը մասնակցէին երկու հազար խորհրդային եւ օտար գիտնականներ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռատիօն կը ծանուցանէ թէ Յուլիս մէկէն սկսեալ 18 տարեկանէն վար երիտասարդները օրական միայն վեց ժամ պիտի աշխատին, միեւնոյն աշխատավարձքն ստանալով: Այս որոշումը հրատարակուեցաւ մասնաւոր հրամանագրով մը: Նախապէս ալ որոշուած էր աշխատանքը երկու ժամ զեղչել շաբաթ եւ տօնական օրերուն:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, Թոլիաթթի, Պելկրատ պիտի երթայ: Առաջին այցելութիւնն է այս, 1946էն ի վեր: — Մառեշալ Թիթօ Մոսկուա պիտի մնայ երեք շաբաթ:

ՀԻՄԱԼԱՅԱ լերան կատարը, Էվերեստ բարձրացան երկու զուիցերիացի լեռնագնացներ, մագլցելով 8500 մեթր:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ բուռն պայքար մը բացուած է քրիստոնեայ դպրոցներուն դէմ, Գուրանի ուսուցման օրէնքին առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 17 Յունիս, կիրակի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Օ. Կարապետեան 500 Փր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի տան ֆոնտին, Այրի տիկին Փայլածու Պառաւեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց:

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ:

Մուտքը ազատ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր, գեղջկական պարեր Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ: Երգախառն պատկերներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Պիտի նուագեն Թորոսեան քոյրերը: Արտասանութիւններ եւ երգեր:

Թատերական ներկայացում Մեծն Տիգրանի կեանքէն:

Մուտքը ազատ է:

ՇԱՒԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Պ. ՉՊՈՒԳՃԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ քոյր միութիւններու:

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, (ռիւ Վօլթէռ):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ժ. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Տիկին Ա. Մուրատեան (երգ), Պ. Ա. Քիւփէլեան (երգ):

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի՝

GLORIA LASSO

Vedette des disques «La voix de son Maitre» et de la Radio et L'ensemble de MANUEL PIZZARO

Tango typique

ԻՍԻ

Այս շաբաթ ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետական սրահին մէջ, պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան և նախկ. նախարար Պ. ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՈՅԻ

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նուագախումբ ֆրանսացի արուեստագէտներէ կազմուած, ղեկավարութեամբ Ս. ՔԱՋԵԱՆԻ, պիտի նուագէն հայկական երգեր:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Մուրատեան, Շաքէ Գալայճեան, օրիորդներ Թումանեան, Քէօսէեան եւ Յ. Պօղոսեան (երգ):

Կ'արտասանէ Զօհրապ Մուրատեան, նուագախումբ Կ. ՍԱՐԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 200 Փր.

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս, հայ կաթողիկէ սրահին մէջ (ռիւ տը լաւ Պռօս):

Կը նախագահէ ընկ. Տ. ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը ստիպողական է: Պատգամ. ժողովի զեկուցում, նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ օժանդակ յանձնաժողովի ընտրութիւն (?) — Միջմասնաճիւղային ժողովը 6 յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին վարչութեան բոլոր անդամուհիները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր խումբերուն ներկայացուցիչները, այս ուրբաթ ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ:

Հ. Յ. Դ. Ուս. Սեւակ Միութեան ժողովը այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը:

ՔԱՌԱՍՆԻՑ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք եւ պիտի կարդացուի Ն. Ս. Օծութիւն Վազգէն Ա.ի անդրանիկ կոնդակը:

Հանդիսաւոր քառասնից պատարագ ժամը տասնին, արարողութիւններուն կը նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Իմիոն Քրէթիէնի սրահը, 14 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը աշակերտներու կողմէ:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Պանելօ Քաշանի հայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը այս կիրակի ժամը երեքին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ թատերախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Բերկրուհի Ծպեանի: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին: Կը խօսի՝ վերապատուելի ՍԻՄԼԵԱՆ: Նիւթը՝ Տոքթ. Ալպէր Շվայցեր, մարդասէրը:

ԽՆՋՈՅՔ
ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ, (32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ):

Նախագահութեամբ Պ. Ճիւհէրեանի:

Գեղարուեստական բաժին: Ներկայացում, շարժանկար:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի ժամանումը Փարիզ, ձայնագրուած Պ. Թաքուլ Ինճէեանի կողմէ, արդի ազգային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ (Վանեցի) յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը հինգշաբթի, ժամը 4ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆԻ
ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
2 Յունիս 1956, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
CRISTAL PALACEի
սրահներուն մէջ
Բացառիկ մասնակցութեամբ
Palais d'Hiverի
մեծահամբաւ նուագախումբին
RAOUL BRUCKERT
ինչպէս նաեւ արմոնիքայի վիրթիւօզներուն
TRIO TITO de la Radiodiffusion Télévision Française
Կ'երգէ Օր. Շաքէ Պէնկեան (Փարիզէն)
Մուտք՝ 250 փրանք
Սեղանի վարձք 300 փրանք
Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը՝ հեռաձայնելով
Burdeau 54-03
Մութ զգեստը նախընտրելի է

ՊՏՈՅՏ ՕԹՈՔԱՐՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ, Կիրակի 3 Յունիս.

FONTAINEBLEAU

Մեկնում Առնուվիլէն ժամը 7,30ին: Փարիզէն մեկնողներուն ժամադրութիւն ժամը 8,30ին Մէթրօ Փլաս տ'Իթալի:

Տեղերը ապահովել հեռախօսելով Նիկողոսեանի 446 Կոնէս եւ Ալթունեանի, 571 Կոնէս:

Երթուդարձ 600 Փրանք:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-6
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 31 MAI 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7591 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3402

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՍՏԻՆ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Քանի մը խորհրդածութիւններ եւս, Երեւանի միջադէպին առթիւ:

Ֆրանսացի թղթակիցներու նկարագրութիւններէն կը հետեւի թէ ցոյցերուն գլուխն անցած էին Ֆրանսայէն եւ Ամերիկայէն գացած տարագիրները:

Ուրեմն, անոնք անհուն կարօտով կը յիշէին իրենց ապրած օրերը՝ այս ազատ երկիրներուն մէջ:

Արդ, օտար դէմքեր տեսած ատեն, չյիշեցի՞ն նաեւ այն տաժանելի օրերը, երբ ամէն սեւ աշխատանք յանձն կ՚առնէին, գիշերը ցերեկին կը խառնէին գործարաններու ծուխ ու մուրին մէջ, տարրական ապրուստ մը ճարելու համար:

Կարգն ու մեղրը մէկ անգամէ՞ն հասեցան իրենց առջեւ, երեսուն տարի առաջ, երբ այստեղ կը հասնէին արմատախիլ, առանց տեղական կեանքը գիտնալու կամ առանց երկնակարկառ ծխնելոյզ մը տեսած ըլլալու:

Ո՞ր հայրենիքը իր վարդին հետ փուշեր ալ չունի:

Մնաց որ, ցացողներէն շատերը Հայաստանը կը սիրէին իր խորհրդային, իրենց բառով՝ սովետակա՜ն չափիկին համար, ի հեճուկս ուրիշ ամէն կարգուսարքի:

Անշուշտ ոչ մէկը հաւատաց թէ Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը կրնար միջամտել, Ֆրանսա վերադարձնելու համար 5-6000 հայրենադարձներ, ըլլան իսկ նաթ-իւրալիզէ:

Շատ-շատ, անհատական կարգադրութիւններ կրնան ըլլալ ափ մը ի ծնէ, բնիկ Ֆրանսացիներու կամ Ֆրանսահայերու համար:

Մնացեալին ճակատագիրը կապուած է միւս աւելի քան մէկ միլիոնին հետ, որ տարիներէ ի վեր կը տքնի ու քրտնի հայրենիքին բարգաւաճման համար:

Ո՞ւր էր որ Երեւանի վարիչները խրատուէին Մայիս 22-23ի միջադէպէն, բռնութեան օղակները թուլցնելու համար:

Զափազանց երկար տեւեց համայնակուլ դիկտատուրան անվհատ ժողովուրդի մը գլխուն:

Անհրաժե՞շտ էր որ Ֆրանսացի նախարար մը եւ լրագրողներ Երեւան հանդիպէին, որպէսզի լսէինք այդ բռնաբարոյ կարգուսարքին հետեւանքները:

Երբ հանրապետական Հայաստանը դեռ երեսուն ամսու չկար, երբ ամէն բան ի լինելութեան էր, գոյգոյն «ազգասէրներ» հայրենասիրական պարտականութիւն կը սեպէին վայրերան կանչեր արձակել արտասահմանի մէջ, բանաւոր թէ գրաւոր:

Նոյն հայրենասէրները աւելի քան երեսուն տարի գացին տեսան սովետակա՜ն Հայաստանը: Շատերը՝ քանի մը անգամ: Եւ երկար ատեն:

Այդ բախտաւորները երբ երկիւղածօրէն կը դիտէին Էջմիածինը, Արարատը, Արագածը, Հրազդանը եւ Սեւանը, երբ կը պանծացնէին վերաշինութեան ճիգերը եւ կը ճոխանային կերուխումով ու գինարբուքներով, ուրիշ բաներ ալ չտեսա՞ն:

Զլսեցի՞ն ջլատիչ լուծի մը ենթարկուած բազմութեանց լուռ ցաւերը եւ սուր տագնապները:

Եւ մանաւանդ, բարձրաստիճան կոչուած կլերը, որուն համար ջուրի ճամբայ դարձած են Էջմիածինն ու Երեւանը, չլսեցի՞ն հառաչանքներն ի խորոց սրտից:

Ինչո՞ւ Զաքարիա կը դառնային վերադարձած ատեն: Կամ հայրենասիրութիւն կը սեպէին կեղծել, պարտկել բուն իրականութիւնը:

Հայաստանը կը փլէ՞ր, եթէ ճերմակին հետ սեւն ալ նկարագրէին, ի սէր ազգութեան...

Ո՞ր հայրենիքը ծաղկած եւ բարգաւաճած է, միայն օրհնութիւն եւ մաղթանք լսելով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՆԱԽՈՐԴ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ (ԵՐԿՈՒՔԸ ՀԱՅ)

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Մայիս 29 թուականով.—

Այստեղ հասած «Բագուի Բանուոր» թերթը, որ կը ծանուցանէ թէ Ադրբեջանի նախորդ վարչապետը, Միր Ճաֆար Բաղիրով գնդակահարուած է ուրիշ երեք ծանօթ անձերու հետ, իբրեւ մեղսակից Լաւրենտի Բերիայի: Բաղիրով Ադրբեջանի վարիչն էր լման 20 տարի, եւ ինկաւ Բերիայի անկումէն քիչ վերջը (1953 յունիս): Միւս մահապարտներն են Բորշեւ, Մարգարեան եւ Գրիգորեան: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ չորսն ալ գնդակահարուած են իբրեւ հայրենադաւ, ահաբեկչական արարքներ գործած եւ անդամակցած ըլլալով հակայեղափոխական խմբակի մը: Մահավճիռը արձակուած է Բագուի մէջ, դատավարութեան մը ատեն որ տեւած է Ապրիլ 12էն 26: Ուրիշ երկու մեղսակիցներ ալ 25 տարի բանտարկութեան դատապարտուած են: Զինուորական ատեանը իր մահավճիռները արձակած է ամբաստանեալները համարելով «դաւաճան Բերիայի ամէնէն գործօն եւ մտերիմ մեղսակիցները»:

Ձերբակալութենէն առաջ Բաղիրով ականաւոր գործիչ մըն էր: Ադրբեջանի վարչապետութենէն զատ, 1953 մարտին նշանակուած էր թեկնածու անդամ Մոսկուայի համայնավար կուսակցութեան նախագահութեան, որ Խ. Միութեան քաղաքական ամենաբարձր մարմինն է:

«Զինուորական ատեանը հաստատած է թէ ամբաստանեալ Բաղիրով դաւաճան Բերիայի ամէնէն գործօն եւ ամենամօտիկ մեղսակիցներէն մէկն էր եւ անոր հետ գործած է ամենածանր ոճիրներ՝ մասնակցութեամբ միւս ամբաստանեալներուն: 1921էն ի վեր Ճաֆար Բաղիրով բոլորովին տեղեակ էր Բերիայի գործունէութեան Մուսաւաթ կուսակցութեան հակալրտեսական ծառայութեան մէջ եւ մինչեւ Բերիայի մերկացումը օգնեց անոր խուսափելու համար արդարութենէն, գիւտանմոռուղթերէն յափշտակելով եւ Բերիայի յանձնելով այն վաւերագիրները որոնք կ՚ապացուցանէին անոր ոճրապարտ անցեալը եւ հեռացնելով անոնք որ կրնային վար առնել Բերիայի դիմակը: Այս վերջինն ալ որ ծանօթ էր Բաղիրովի ոճրապարտ անցեալին եւ գիտէր թէ քաղաքացիական պատերազմին ատեն ան տարիներով աւազակութեամբ զբաղած էր թէ գործնապէս կ՚օգնէր անոր ծածկելու համար իր անցեալը եւ կը մասնակցէր բնաջնջելու Բաղիրովի հակառակորդները: Երկուքը միասին իբրեւ ղեկավար նըպատակ ունէին բնաջնջել պարկեշտ, կուսակցութեան եւ խորհրդային կարգուսարքին հաւատարիմ անձեր, եւ իրենց ոճրապարտ գործունէութեան մէջ քաշած էին ամբաստանեալ Բորշեւը, Մարգարեանը, Գրիգորեանը, ղեկավար պաշտօններու կոչելով զանոնք:

Խորհրդային օրէնքով խստօրէն արգիլուած մեթոտներ գործադրելով, հարցաքննութեան ատեն, ամբաստանեալները կը բռնադատէին ձերբակալուած անձերը կեղծ խոստովանութիւններ կատարել հակայեղափոխական ոճիրներու համար զորս երբեք չէին գործած. կը ստիպէին նաեւ ստայօդ ամբաստանութիւններ կատարել ուրիշ անմեղներու դէմ:

Զեկոյցը կ՚ըսէ նաեւ թէ Բաղիրով եւ իր մեղսակիցները անիրաւաբար ամբաստանած եւ մահացուցած են քանիերկու ադրբեջանցի անձնաւորութիւններ, — քարտուղարներ կեդր. Կոմիտէի, վարչապետներ, նախարարներ եւայլն: Զինուորական ատեանը վերահաստատած է բոլորին ալ վարկը, յետ մահու: Բաղիրով եւ իր մեղսակիցները գործնապէս մասնակցած են այն դաւին զոր Բերիա սարքած էր կուսակցական եւ պետական մեծ ղեկավարին՝ Օրժոնիկիձէի դէմ, ձերբակալուած անձերը բռնադատելով որ կեղծ ամբաստանութիւններ ընեն անոր վրայ:

«Բագուի Բանուոր»ը կ՚ըսէ թէ դատավարութեան ատեն հաստատուեցաւ բոլոր ամբաստանեալներուն յանցանքը, փաստերով եւ բազմաթիւ վկաներով եւ թէ ամբաստանեալներն ալ խոստովանեցան ամէն բան: «Ունկնդիրները իրենց ջերմ հաւանութիւնը յայտնեցին տրուած վճիռներուն: Դատապարտեալները Գերագոյն Ատեանին դիմած էին ներում ստանալու համար, բայց մերժուեցան»:

Բաղիրով ծնած էր 1896ին, եւ Բերիայի աչքին լոյսն էր Չեկային մէջ: Գիւղական ուսուցիչ մըն էր եւ համայնավար կուսակցութեան միացաւ 1917ին, գործօն դեր կատարելով քաղաքացիական պատերազմին ատեն: Ադրբեջանի յեղ. ատեանին նախագահն էր 1920ին եւ Չեկային նախագահ, ներքին գործավար եղն. նշանակուեցաւ 1921էն 1930, վարչապետ՝ 1932ին, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ 1933էն 1953: Լենինի շքանշանին հինգ աստիճանները ստացած էր, ինչպէս եւ «պատուակալ չեկիստ»ի պատուանշանը, ի վարձ իր ծառայութեանց...

364.000 ԶԻՆՈՒՈՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Այսօր, հինգշաբթի, պիտի սկսի Ազգ. Ժողովին մեծ վիճաբանութիւնը ընդհ. քաղաքականութեան մասին: Իրականին մէջ բուն օրակարգն է Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը: Այս առթիւ ալ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Արդէն իսկ ճշգուած են դիրքերը:

Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Ռ. Լաքոստ, առջի օր ծերակոյտին առջեւ պարզեց իր ծրագիրը, «բացարձակ վստահութիւն» յայտնելով թէ տագնապը պիտի լուծուի: Բայց միենոյն ատեն յիշեցուց թէ ազգայնական ապստամբութիւնը ահագին հող մը կը պատճառէ զինուորական եւ քաղաքական տեսակէտով եւ աւելցուց.

— «Պէտք չէ հրաշքի մը սպասենք: Կացութիւնը բաւական շտկուած է: Ֆելլահները խորապէս ազդուած են Ֆրանսայի վճռականութենէն: Յունիսի վերջը 364.000 զինուորներ պիտի ունենանք Ալժերիոյ մէջ, կազմ եւ պատրաստ: Այս ուժին շնորհիւ պիտի կրնանք լուծել ապահովութեան խնդիրը: Ապստամբները շատ լաւ գիտեն թէ չեն կրնար բան մը ընել միայն զինուորական գործունէութեամբ, ուստի անձնատուր կ՚ըլլան ահաբեկչական արարքներու, ահուսարսափ մատնելու համար մայր երկիրը, ինչպէս եւ Ալժերիոյ եւրոպական տարրերը. բայց մանաւանդ իրենց յոյսը դրած են միջազգային կարծիքին վրայ, որ յուզուած է Գահիրէի անթելին տուած խոտելի եւ բացարձակապէս սխալ տեղեկութիւններէն»:

Պ. Լաքոստ յետոյ բացատրեց թէ պիտի մերժէն որեւէ օտար միջամտութիւն: «Մեր բանակը հոն է, ծնունդ տալու համար նոր Ալժերիայի մը, որ պիտի ըլլայ Ֆրանսական»:

Նախարարը մանրամասնութիւններ չհաղորդեց իր ծրագրի մասին:

× Առջի օր 70 ըմբոստներ սպաննուեցան Ալժերիոյ մէջ: Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Քապիլի շրջանին ըմբոստները լեռները քաշուեցան: Օրանի շրջանին մէջ հրոսախումբ մը 19 մարոքեան զինուորներ առեւանգեց ֆրանսական բանակէն: Երկուքը արձակուեցան, շատ ծեր ըլլալով: Իրենց պատմութեան համաձայն 3-400 ըմբոստներ դիրք բռնած են բարձր լերան մը ժայռերուն մէջ:

ՄԱՐՈՔ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ Կ՚ԱՃԱՊԱՐԵՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Թունուզ եւ Մարոք «անթոյլատրելի» դիրք մը բռնած են: Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա որոշած է դեսպաններ ղրկել քան օտար երկիրներ, առանց սպասելու որ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը վաւերացնէ կնքուած համաձայնութիւնները: Նոյնիսկ ծանուցած է թէ Ֆրանսայի հետ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին այս դեսպանութեանց հաստատումէն վերջ: Յետոյ յայտնած է թէ Թունուզի բանակը անմիջապէս պիտի կազմուի, առանց ըսպասելու Փարիզ ղրկուած պատուիրակութեան վերադարձին: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ՚ըսէ.

— «Թունուզի ժողովուրդը չի կրնար ընդունիլ որ իր անկախութիւնը կտորներու բաժնուի: Մենք Ֆրանսայի հետ կապակցութեան մասին կրնանք բանակցիլ երբ անկախութիւնը վերջնապէս հաստատուի: Փոխադարձ կախումը իրականին մէջ գինակցութեան դաշնագիր մըն է»:

Պ. Պուրկիպա յետոյ ճշդեց իր կառավարութեան դիրքը Ալժերիոյ մասին: «Մեր քաղաքականութիւնն է գործակցութիւն Ալժերիոյ հետ, դիրք մը որ պէտք չէ թշնամական համարուի Ֆրանսայի հանդէպ: Մենք հակառակ ենք Ֆրանսայի ներկայ քաղաքականութեան եւ կը յուսամ թէ Հիւս. Ափրիկէի երեք ազգերուն գործակցութիւնը պիտի բարձրացնէ Ֆրանսայի վարկը:

× Ուրիշ հոգ մըն ալ՝ Մարոքի նոր դիրքը: Այդ երկրին տեղեկատու նախարարութիւնը առջի օր հրատարակեց Ազատագրութեան բանակին մէկ զեկոյցը, որ կը ձաղկէ Ֆրանսական բանակին գործունէութիւնը Մարոքի մէջ, զինուորներու շրջագայութիւնը դէն ի ձեռին, ճամբաներուն վրայ հաստատուած պատուարները, կատարուած խուզարկութիւնները եւն.:

Ֆրանսական մարզպանը անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց այս յայտարարութեան դէմ:

× Ֆրանսական համալսարաններու Ալժերիացի ուսանողները ընդհ. գաստգուլ մը սարքած ըլլալով, ֆրանսական ուսանողներու Միութիւնը որոշեց ամէն կապ խզել իսլամական միութեան հետ, որ կը հրաւիրէ իր անդամները «ազգային ազատագրութեան բանակին միանալ եւ ձգել ֆրանսական համալսարանները»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ Յոյները եւ Թուրքերը կը շարունակեն կռուիլ Նիկոսիոյ մէջ: Առջի օր Յոյն մը սպաննուեցաւ, երբ սպանեալ Թուրք ոստիկանի մը յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր: Գնդակը արձակած էր յուղարկաւորներէն մէկը: Քսան հոգի վիրաւորուեցան, հինգը ծանրապէս: Թաղումէն վերջ Թուրքերը յունական զոր ծարան մը մտնելով խորտակեցին ապակիները, յետոյ հրկիզեցին շէնքը: Երկու պաշտօնեաներ ծանրապէս վիրաւորուեցան: Անգլ. զինուորներ եւ ոստիկաններ կանչուեցան, խռովութիւնները զսպելու համար: Բազմաթիւ Թուրքեր ցոյց մը կատարեցին Աթաթիւրքի հրապարակին վրայ եւ ծեծեցին յունական հաստատութեան մը պաշտօնեան: Զորս անծանօթներ կրակ բացին յունական կառքի մը վրայ, սպաննելով կառավարը եւ վիրաւորելով ճամբորդը, որ կ՚ըսէ թէ յարձակողները Թուրքերէն կը խօսէին:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Տիկին Քլոտ Ժեռար, լրագրող եւ նախկին դիմադրական, այն ամբաստանութեամբ թէ կը դաւէր պետութեան արտ. ապահովութեան դէմ, կապեր պահելով Ալժերիոյ ըմբոստներուն հետ: Տունը խուզարկեցին եւ ամբաստան-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԸ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին անդրանիկ կոնդակը որ պիտի կարդացուի այս կիրակի, Փարիզի եւ Մարսէյլի եկեղեցիներուն մէջ.—

Վարդէն Տառոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ողորմութեամբն Աստուծոյ եւ կամօքն Ազգի՝ Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Ծայրագոյն Պատրիարք Համազգական Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Էջմիածնի.

Քրիստոսաւանդ սիրոյ ողջոյն եւ օրհնութիւն հայրապետական՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Պատրիարքութեանց Հայոց Սրբոյ Երուսաղէմայ եւ Կ. Պոլսոյ, արքեպիսկոպոսաց, եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, քահանայից եւ սարկաւագաց, Թեմական երեսփոխանական ժողովոց, Թեմական եւ Թաղական խորհրդոց եւ պաշտօնէից, եւ սիրեցեալ համայն հաւատացեալ ժողովրդեան Հայոց։ «Սէրն իմ ընդ ամենեսին Ձեզ ի Քրիստոս Յիսուս»։

Վերացաւ սգոյ քողը Սուրբ Լուսաւորչի Գահի վրայէն եւ Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցին «ուրախութեամբ ուրախ եղեւ», զի տարւոյս Սեպտեմբերի 30ին, Սուրբ Էջմիածնայ Մայր Տաճարի լոյս կամարներուն տակ ընտրուեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ երկու օր յետոյ, Հոկտեմբերի երկուքին, ստացաւ Հայրապետական Սուրբ Օծում, ըստ կանոնաց եւ աւանդութեանց Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյն։

Մայր Աթոռը եւ մեր հաւատացեալ ժողովուրդը պատմական օրեր ապրեցան։ Օրեր խնդութեան, օրեր ցնծութեան, օրեր մեծ յոյսերու եւ սրբազան ուխտերու։

Գումարում Ազգային Եկեղեցական Ժողովի, ընտրութիւն եւ օծում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, եպիսկոպոսական շնորհաբաշխութիւններ եւ Սրբալոյս Միւռոնի օրհնութիւն՝ Հայոց վերածնած Մայր Հայրենիքի ազատ երկնքին ու կենսատու արեւին տակ, հոգեպարար եւ քաղցրալից ապրումներ պարգեւեցին բոլոր յուսացեալ հոգիներուն, եւ հաւատքի ու սրբութեան հրաբորբ շունչ մը ալեկոծեց համայն հայ ժողովուրդի հոգին։ Եւ մեր առաջ բացուեցան նոր յոյսերու դռներ եւ կեանքի նոր ճանապարհ։ «Զայս գրեմք ձեզ, զի ձեր ուրախութիւնն կատարեալ լիցի»։

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ մարգարէաշունչ մեր պատմիչին յաւէտ ճըշմարիտ խօսքը, թէ «ի վերայ Աջոյն եւ Ս. Էջմիածնի ամենայն Ազգն Հայոց կապեալ կան»։

Այսօր երբ ձամբայ կ'ելլենք մեր նուիրական գործը սկսելու, կ'ապաւինինք Աստուծոյ ողորմութեան եւ օգնութեան, մեր ժողովուրդի հաւատքին ու հաւատարմութեան եւ մեր Հայրենի կառավարութեան բարեացակամութեան։

Ինչ որ զմեզ կը խանդավառէ եւ կ'ոգեւորէ, այն նուիրական ու մշակութային հսկայածաւալ վերաշինութեան գործն է, որ կատարուած է եւ կը շարունակուի մեր ծաղկեալ հայրենի երկրին մէջ, եւ այն հոգեւոր վերաշինութեան գործը, որ ըսկիզբ կ'առնէ Սուրբ Էջմիածնէն։ Մենք կը գտնուինք այդ աստուածահաճոյ գործի սեմին վրայ։ Մեր առաջ ճանապարհը բաց է եւ լուսաւոր։ Այստեղ, Հայոց աշխարհի երկնքին տակ, կենդանի է հաւատքը, կենդանի է Մխիթարիչն ու Փրկիչը մեր հաւատացեալ ժողովուրդի սրտին մէջ։ Կը մնայ, որ ինքը Եկեղեցին լարէ իր հոգեւոր ու իմացական ուժերը եւ գիտնայ օգտուիլ ստեղծուած օրինական ու գործնական բարենպաստ պայմաններէն։

Մեր բոլորիս իմաստութիւնն ու հեռատեսութիւնը, անձնուէր ու ներշնչեալ աշխատանքը պիտի ապահովեն Մեր սուրբ գործի յաջողութիւնը։

Արդ, Միածնաէջ Սուրբ Տաճարէն հրաւէր կը կարդանք ամէնուն «Մատիցուք ճըշմարիտ սրտիւք լրութեամբ հաւատոց, լուացեալ զսիրտս ի խղճէ չարեաց եւ մկրտեալ զմարմին ի ջուրն սրբութեան»։

Ըլլանք արթուն, ըլլանք արդար, ըլլանք արի եւ պահենք մեր Սուրբ Եկեղեցին՝ մեր յոյս հաւատքի վէմը, մեր հոգիներու փրկութեան ճանապարհը, մեր յուսոյ ամրոցը, մեր ազգի մայր դաստիարակը, մեր սիրոյ միութիւնը անսասան, ամբողջ ու անխռով։

Ինչքան պիտի ըղձայինք, որ մեր հայրապետական այս խղճի խօսքերը շարժէին սրտերը բոլոր անոնց, որոնց մտքերը անյոյս ու անել ճանապարհներու վրայ կը թափառին, եւ անոնց՝ որոնք մինչեւ այսօր ալ անջատեալ կը մնան Մայր Եկեղեցիէն եւ Մայր Աթոռէն։ Մենք, սիրով տոգորուած, ջերմապէս պիտի աղօթենք հանապազ, որ Տէրը լուսաւորէ զանոնք եւ հարթէ հաշտութեան յաղթական ճամբան։

Թող մեր ձեռաց գործերը ըլլան ուղիղ, որպէսզի Տէրը յաջողութեամբ պսակէ զանոնք։ Եւ վաղը թող պայծառանայ մեր երկինքը, եւ արեւաշող առաւօտ թող իջնէ մեր լուսաբնակ նախնեաց դարաւոր Սուրբ Եկեղեցւոյն վրայ։

Մեր աշխատանքի ճամբուն, Մեր առաջին գործերէն մին պիտի ըլլայ վերակազմակերպել Մայր Աթոռը, միաբանական հոգեւոր նոր կեանք ստեղծել հայրապետահաստատ վանական կանոններու համաձայն, կեանքի կոչել մեր սուրբ աւանդութիւնները, հոգեպէս նորոգել ու ոգեւորել, եւ շինարար ու կարգապահ գործի լծել բոլորը, որպէս զի Ս. Էջմիածինը իրաւ եւ լրիւ կերպով իր պատմական առաքելութիւնը շարունակէ կատարել։

Պիտի ջանանք ապա վերանորոգել եւ վերադարձել մեր հայրենի սրբավայրերը, վանքերն ու եկեղեցիները, ինչպիսին են Ս. Հռիփսիմէն, Ս. Գայիանէն, Խոր Վիրապը, Օշականը, Գեղարդը եւ ուրիշներ, որոնք մեր հոգեւոր կեանքի սիւները կը հանդիսանան ու հռչակուած տաճարները աղօթքի եւ ուխտի, եւ գմայլելի յուշարձանները հայ ճարտարապետութեան։

Հայրական հոգածութեամբ պիտի հետեւինք Հոգեւոր Ճեմարանի մակարդակի բարձրացման, որպէս զի ան առաւելագոյն չափով արդարացնէ իր գոյութիւնը եւ այսօրուան մեր համեստ ու երկչոտ պատանիները, տարիներ յետոյ մարմնով աճած ու հոգիով զինուած, հաւատով շնորհներով լի, նուիրեալ մշակներ դառնան Տիրոջ այգիին մէջ։

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը պիտի շարունակէ իր դերը կատարել ի մխիթարութիւն եւ ի դաստիարակութիւն մեր հաւատացեալ ժողովուրդին, եւ երբ Մեզ խոստացուած նուիրատուութեամբ յաջողինք Մայր Աթոռի տպարանը հիմնել, պիտի սկսինք հրատարակել նաեւ այլ պարբերականներ ու հոգեւոր - եկեղեցական գրականութիւն, եւ Մայր Տաճարի զանգակները յաղթական պիտի ղօղանջեն, եւ հօրիզոնէ հօրիզոն պիտի աւետեն, թէ այստեղ կենդանի է Սուրբ Մեսրոպի ոգին եւ կանգուն է Սուրբ Էջմիածինը, հայ ժողովուրդը լուսաւորելու իր փառապարդ ճամբուն վրայ։ Մեր ժողովուրդը իր ոդիսական անցեալի ընթացքին շատ բան է կորսնցուցած, քանիցս ազգովին նահատակուած իսկ է, սակայն միշտ պահած է իր հոգիին մէջ ծարաւը լոյսին, եւ միշտ քալած է, փուշերու վրայ կոխելով, դէպի աղբիւրը լոյսին։ Սուրբ Էջմիածինը մեր ժողովուրդի լուսոյ այդ աղբիւրն է։ «Մինչդեռ զլոյսն ընդ ձեզ ունիք հաւատացէք ի լոյսն, զի որդիք լուսոյ եղիջիք»։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

Ինչպէս գրած էինք արդէն, Մայիս 28ի տարեդարձը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Փարիզի 6րդ. քաղաքապետարանի սրահին մէջ, շարաթ գիշեր տեւելով մինչեւ առտու։

Օրուան նախագահին՝ Շաւարշ Միսաքեանի բացման խօսքէն ետք, խօսնակը (Գ. Ամիրայեան) բեմ հրաւիրեց Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը՝ ընկեր Նուպար Նիկողոսեան, որ խօսեցաւ յուզումնալի ճառ մը։ «Հայ ժողովուրդին գոյամարտը կը շարունակուէր 1918ին եւ կը շարունակուի այսօր, գոյամարտ՝ ընդդէմ բոլոր տեսակի բռնակալութեանց, յանուն մեր ժողովուրդին ազատ ապրելու, ազատ շնչելու արդար իրաւունքին։ Հայ ժողովուրդը, անգամ մը եւս պիտի լսէր այն մեռելները, որոնք կ'արձագանգէին Հայոց աշխարհի բոլոր ծայրամասերէն … հրաշագործ ժողովուրդ, մեր պատմութեան սեւագոյն օրերուն, նոր յաղթանակներ պիտի կերտէր այն շրջանին, երբ ոչ բանակ կար, ոչ ուժ, երբ մեր հարեւանները կը լքէին մեզ՝ իբրեւ նոր պիղատոսներ, առանձին ձգելով մեզ, այդ պահուն պիտի կանգնէր Արամ եւ կամք ու կորով պիտի ներշնչէր հայ ժողովուրդին … պիտի կազմակերպէր բանակ եւ այդ բանակը, «Մահ կամ Ազատութիւն», գոռալով, Աւարայրի հետ պիտի արձանագրէր երեք հոյակապ անուններ.— Սարտարապատ, Ղարա Քիլիսէ եւ Բաշ Ապարան։ Այդ յաղթանակին շնորհիւ բռնկանացաւ Հայուն երազը՝ ափ մը հող, որուն վրայ կարենար ազատօրէն ապրիլ, ստեղծագործել»։ Ընկերը անդրադարձաւ նաեւ այն կսկիծին, որ կը տիրէ մեր սրտերուն մէջ, «որովհետեւ մեր հայրենիքը կը հեւայ երկու օտար բռնակալութեանց լուծին տակ։ Կսկիծ՝ որովհետեւ հազարներով երիտասարդներ կը քշուին Սիպերիոյ խորերը …»։

Ընկեր Սարգիս Պօյաճեան, յաջողութեամբ երգեց «Կռունկ»ը եւ «Կիլիկիա»ն, յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ընկեր Արմենակ Պիլէզիկճեան որ արտասանեց կրակոտ ճառ մը, շեշտելով թէ ազատութեան պայքարը կենդանի է այսօր, արտաքին թէ ներքին բոլոր ճակատներու վրայ.— «Երէկի պարտուած Հայէն նոր ժողովուրդ մը կերտուած է այսօր, ժողովուրդ մը՝ որ կը մերժէ ամէն բռնութիւն, որուն աչքերուն մէջ մէկ երազ կայ միայն,— անմահ Հայութեան անմահ երազը՝ ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան… Օտար ափերու վրայ հասակ նետած, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ողջունելով ազատատենչ երիտասարդութիւնը, կը յայտարարէ բարձրաձայն.— Մենք կանք, կը մնանք։ Թող գան մեզի հետ բոլոր անոնք, որ պայքարի կրակը կը զգան իրենց հոգիներուն մէջ, թող գան մեզի հետ բոլոր անոնք որ Հայ են իրապէս եւ կը հաւատան Հայաստանի վերջնական ազատութեան, մենք անոնց պիտի բացատրենք թէ որքան գեղեցիկ է ապրիլ ու պայքարիլ ի խնդիր հայրենիքի ամբողջական ազատութեան»։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընկերներէն Ա. Քիւփէլեան երգեց «Արովեան», «Աղբիւր» եւ «Հայաստան»։ Ներկաներուն զգացումին թափանցելով ընկեր Ե. Գրիգորեան արտասանեց Ե. Չարենցի «Ես իմ Անոյշ»ը։

Յաջորդ բանախօսն էր Շ. Նարդունի որուն ճառը պիտի հրատարակենք առանձին։ Լիոնի երա շաանոցէն՝ Օր. Ս. Տէր Կոմսեան գեղեցիկ ձայնով երգեց «Ծիծառնիկ», «Իմ Գարուն»ը եւ «Ծիրանի Ծառ»ը։

Հիւս. Ամերիկայի ընկերներէն Տոքթ. Լեւոն Տաղլեան, որ Միջին Արեւելքէն կուգար, բեմ հրաւիրուելով, իր ուրախութիւնը յայտնեց որ երիտասարդութիւն մը եւ հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած է տօնելու մեր անկախութեան օրը։ «Զորս հազար տարուան ժողովուրդ ենք, մեզի հետ բազմաթիւ ուրիշ ժողովուրդներ եկան ու անհետ կորսուեցան, իսկ մենք կանգուն ենք։ Այս փոքրիկ ժողովուրդը Մեծն Տիգրանի օրերով իսկ բազմաթիւ եղած չէ, հազիւ տասը միլիոն, բայց եղած է միշտ տոկուն, իր ոգին այնքան զօրաւոր է որքան հիւլէական ուժը։ Իր այս կամքով յաւէտ պիտի ապրի»։

Գեղարուեստական բաժնին յաջողութիւններէն մէկը կազմեցին Պանեխօ Քաչանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբին հայկական եւ կովկասեան պարերը։ «Ձեմ ու չեմ»ը, «Ղարսայ Ջուր»ը, «Թամզարա»ն եւ Ա. Խաչատուրեանի «Բր-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

Երբ ցամաք ելլէք, կը տեսնէք, որ Տրապիզոնը ունի նեղ ու զառիվար փողոցներ եւ հնութեան վանդակորմեայ փառաւորութիւնը։

Կան չարքերը լուռ տուներու, որոնց վերնայարկերը դուրս կը ցցուին։ Հանրային աղբիւրներուն վրայ՝ Գուրանէն արձանագրութիւններ կան արաբերէն տառերով, կամ քրիստոնէական համեստ խաչ մը՝ աղբիւրին մարմարեայ ճակատին վըրայ։

Ծիծեռնակները իրենց բոյները կը շինեն քիւերուն տակ եւ պատշգամներուն տակ։ Պատուաստերն ու մագլցող վարդերը Ջրվէժի պէս կը հոսին դուռներուն եւ պարտէզի պատերուն վրայէն։ Հողմահարի ձեւով լոյսեր կան դուռներուն վըրայ, ինչպէս նաեւ քնարի ձեւով կամ տատրակի կերպարանքով ուռնակներ։

«Վարտա» (զդոյշ) կը պոռան բեռնակիրները, որոնք, ծանր բեռներ շալկած, իրենց ճամբան կը բանան երթեւեկողներուն մէջէն։ Անոնք Արեւելքի մարդկային սոր փողոցին վրայ։ Անոնք Կեդրոնական գրաստներն են, որ կը մրցին բեռնատար ինքնաշարժերու եւ ձիով բեռնակառքերուն հետ։

Թերեւս հանդիպիք քանի մը ամերիկեան զինուորներու, որ զինուորական ինքնաշարժեր կը վարեն։ Որովհետեւ, սովետական սահմանը միայն հարիւր մղոն հեռու է, եւ այս շրջանն ալ լաւ պահպանուած զինուորական գօտի մըն է։

Նաւամատոյցն ու ճամբաները կը բարեփոխուին ամերիկեան օժանդակութեամբ։ Յառաջդիմութեան ուրիշ ապացոյցներ ալ կան։ Սակայն, բոկոտն մարդիկը, թիթեղէ եւ պղնձէ անօթներն ու ամանները տակաւին հոն են։ Ոսկերիչները կը շինեն պատուական ապարանջաներ, ապիզակներ, մատանիներ ու օղեր։ Կան նաեւ սանտրագործներ, զամբիւղ հիւսողներ, բրուտներ եւ ուրիշ արհեստաւորներ ալ, որոնք կը շինեն սանդալներ կամ կերպասներու վրայ տպագրելիք ծաղիկներու կաղապարներ։ Հին շուկային տեղը լաբիւրինթոս մըն է միջնադարեան նեղ փողոցներու։

Հօրս դեղարանը Տրապիզոն քաղաքին կեդրոնը կը գտնուէր, առեւտուրի գլխաւոր Դեղարան էր, որ ոսկի տառերով գրուած էր Ֆրանսերէն, Թուրքերէն, Հայերէն եւ յունարէն։ Հոն միայն դեղ կը հայթայթուէր։ Հայրս պիտի շուարէր, ալ չըսենք թէ պիտի սարսափէր, երբ տեսնէր ամերիկեան արդիական դեղարանը։

Դեղարանին ետեւի սենեակը, յոյն բըժիշկը՝ Անտրէաս Մեթաքսաս, կը քննէր հիւանդները, որոնք ջորիներով ու էշերով կուգային հեռաւոր գիւղերէն։

Մենք կը բնակէինք պզտիկ փողոցի մը վրայ, որուն մէկ ծայրը պատ քաշուած էր՝ արգիլելու համար երթեւեկը։ Իսկ սալայատակը այնքան մաքուր էր, որ կրնայիր անկողինդ հոն ձգել ու քնանալ, ինչպէս մենք կ'ըսէինք։

Փողոցը, սակայն, բաց էր փերեզակներուն համար։ Առաւօտուն, նախ կուգար հացագործը, որ իր իշուն վրայ բեռցուցած էր երկու խոշոր կողովներ, որոնք լեցուած էին փուռէն նոր ելած թարմ հացերով։ Ան իր հաշիւները կը պահէր նիշեր կտրելով հաշուեփայտին վրայ, զոր կը պահէինք սեղանատան մէջ։

Հացագործէն վերջ, կուգային մէկ կամ երկու փոկեղավաճառներ (սիմիթճի), որոնք շուշմայով փխրուն փոկեղներ (սիմիթ) կը ծախէին փայտէ կլոր ափսէներու մէջ, որ կախուած էին իրենց վիզերէն։

Անոնցմէ ետքը կուգային բանջարավաճառները, որոնցմէ մին շալկած էր խոշոր զամբիւղ մը, իսկ միւսն ալ ձեռքը բռնած էր նախնական կշիռք մը եւ զանազան մեծութեամբ խիճեր, որ կը գործածուէին իբրեւ ծանրութիւն։

Մայրս միշտ կը սակարկէր։ Եւ մէկ կամ երկու ղրուշ կը կտրէր գինէն, օրուան պարէնը գնելէ առաջ։

Գիւղացի կիներ կաթ ու մածուն կը ծախէին զառական ձեւով ամաններու մէջ։ Ձկնավաճառները սրտագին կը պոռային՝ պարպունիա, մեզիթ, խալխան, որոնց անգլերէնը չեմ գիտեր։ Բայց անոնք աշխարհի լաւագոյն ձուկերն են։ Իսկ «խամսին» կամ անձրուկը այնքան առատ ու աժան է իր եղանակին, որ գիւղացիները զայն կը գործածեն իբրեւ պարարտացուցիչ իրենց արտերուն։

Գիշերները, մենք կը լսէինք խարկուած եգիպտացորեն ծախողներու կանչը։ Իսկ գիշերապահը սալաքարին կը զարնէր իր բիրին երկաթէ ծայրը՝ տեղեկացնելու որ ամէն ինչ լաւ էր։

(3) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ

ՏԷՍԻՆ, 24 Մայիս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսին մասնաճիւղը օգտուելով Հոգեգալստեան արձակուրդներէն, կազմակերպած էր ընդակախաղի բարեկամական մրցում մը, Միութեան 38րդ տարեդարձին առթիւ։ Հրաւիրուած էին Ալֆորվիլը, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ «Արծիւ»ի խումբերը։

Այս առթիւ Պ. Կարօ Օհանեան գեղեցիկ բաժակ մը տրամադրած էր շահող խումբին համար։ Օրեր առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան անդամները եռանդով գործի լծուած էին ձեռնարկը յաջողութեամբ պսակելու համար։ Եւ իրենց ջանքերը ապարդիւն չանցան։ Շաբաթ օր անձրեւը անընդհատ կը տեղար։ Բարեբախտաբար, կիրակի առտու գարնանային շէնշող արեւը եկաւ լոյս ու կենսունակութիւն ներշնչելու։ Լայն շունչ մը քաշեցին տղաքը։ Արեւը կը ժպտէր։

Կիրակի առաւօտ բոլոր մարզիկներն եւ համակիրները Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան առաջնորդութեամբ այց մը կատարեցին դէպի անծանօթ զինուորին յուշարձանը, ուրկէ առջեւ Պ. Վահան Յակոբեան յանուն բոլոր մարզիկներուն գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը զետեղեց։ Պ. Մուրատ Խորանեան ֆրանսերէն ուղերձով մը, իսկ ընկեր Սարգիս Առաքելեան` հայերէն` շեշտեցին Ֆրանսայի առաջնակարգ դերը մարդկային բարօրութեան եւ քաղաքակրթութեան զարգացման մէջ, իբրեւ հայրենիքը բարձր, ազատատենչ գաղափարներու, որուն հանդէպ հայութիւնը իր անխառն համակրանքն ու սէրը ցոյց է տուած դարեր շարունակ։

Կէսօրէ վերջ ժամը 2ին արդէն անօրինակ եռուզեռ մը կը նշմարուէր։ Ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէր դէպի մարզադաշտ։ Մարզիկները եւս իրենց կարգին մարզական զգեստներով խումբ խումբ կը մտնէին դաշտ։ Վարչական անդամները պարտականութեան գլուխ էին ու կարգին էր ամէն բան։ Հազարէ աւելի բազմութիւն մը լեցուած էր ու ոգեւորութիւն կը տիրէր դաշտին վրայ։ Ծանօթներու կարգին անծանօթ դէմքեր ալ կը նշմարուէին, եկած` Փարիզէն, Մարսէյլէն, Վիէնէն ու մանաւանդ Լիոնէն։ Բայց անծանօթներ ալ չէին։ Ահա բարեկամութիւններ կը հաստատուին եւ տարիներէ ի վեր իրար չտեսնողներ բախտ կ'ունենան ձեռք սեղմելու, ողջագուրուելու։ Իւրաքանչիւրին դէմքին վրայ ժպիտ մը կ'ուրուագծուի։ Վերջապէս հայկականութիւն կը բուրէ մթնոլորտը ու ամէն ոք լիաթոք կը շնչէ։ Փոքր Հայնոց մը կը կազմէ մարզադաշտը, Հայաստանի բոլոր շրջաններուն ներկայացուցիչներով։ Ժամը 3ին մրցումը կը սկսի։ Առաջին առթիւ դէմ դիմաց են Ալֆորվիլն ու Մարսիլիոյ «Արծիւ»ը։ Մրցումին մանրամասնութեանց վրայ պիտի չծանրանամ, մասնագէտ մը չըլլալով այդ մարզին մէջ։ Պիտի արձանագրեմ միայն արդիւնքները։

Առաջին օր (Կիրակի 20 Մայիս) Ալֆորվիլը կը յաղթէ «Արծիւ»ին երկուքի դէմ երեքով։ Լիոն-Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը յաղթէ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, Օի դէմ մէկով։

Երկուշաբթիի մրցումները աւելի հետաքրքրական դարձան։ Նոյնքան ժողովուրդ ուշի ուշով կը հետեւէր խաղին ու կը ծափահարէր մարզիկներու յաջողութիւնները։ Այս անգամ նախ Մարսիլիոյ զոյգ խումբերը իրարու դէմ ելան։ Արծիւը կը յաղթէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին Օի դէմ մէկով։ Երկրորդ խաղին կը ճակատէին Ալֆորվիլն ու Լիոն-Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Հոս էր որ պիտի վճռուէր յաղթականը։ Եւ Ալֆորվիլը յաղթական ելաւ երկուքի դէմ երեքով։ Լիոն-Տէսինի երկու կէտերը շահուեցան վերջին րոպէներուն միայն։ Այսպէս Ալֆորվիլը կը խլէր Կարօ Օհանեան մրցանակը։ Լիոն-Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը իրրեւ քաջալերութիւն միւս խումբերն ալ վարձատրեց փոքր բաժակներով։

Կիրակի իրիկուն պարահանդէս մը կազմակերպուած էր։ Տէսինի գրեթէ ամբողջ երիտասարդութիւնը հոն ներկայ էր։ Գեղարուեստական բաժինին ծափահարուեցան իրենց երգերով` Տիկին Մուրատեան (Փարիզէն) Պ. Ժորժ Մաս` (Մամասեան) Լիոնի ռատիոկայանի երգիչներէն։ Նաեւ Տիկին մը Մարսէյլէն եւ երիտասարդ մը Լիոնէն։ Դժբախտաբար չկրցայ ճշդել անունները։

Այսպէս, Տէսինը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգամ. ժողովէն վերջ դարձեալ կը խանդավառուէր երիտասարդական շարժումով, այս անգամ շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութեան տքնաջան աշխատանքին։ Տարակոյս չկայ թէ այսպիսի ձեռնարկներ, փոխադարձ շարժումներ գաղութէ գաղութ կը նպաստեն հայապահպանման գործին, երիտասարդութեան մէջ հրահրելով ազգային զգացումներ։ Բոլորովին անտարբերներն անգամ պահ մը կը սթափին ու ինքնագիտակցութեան կը մղուին։

Ընկեր Վարդեվառ Գամպէրեան (Լիոնէն) Լիոն-Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին նուիրեց երկու հազար ֆրանք։ Երեկոյեան Պ. Նազար Աղլկեանի սրճարանը գաւաթներ պարպուեցան խաղացող մարզիկներուն կենացը։ Վերջին պահուն կ'իմանամ թէ մրցումին մասնակցող չորս խումբերուն ներկայացուցիչները խորհրդակցութեան մը եաք, յանձնախումբ մը նշանակած են, սերտ գործակցութիւն հաստատելու եւ գալիք տարուան մրցումները աւելի փայլուն կերպով կազմակերպելու համար։ Յանձնախումբին անդամներն են.— Պ. Պ. Վահան Յակոբեան եւ Կարօ Օհանեան (Տէսին), Զօհրապ Մուրատեան (Ալֆորվիլ), Սարգիս Գույումճեան (Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.), եւ Թովմաս Աստուրեան (Արծիւ)։ Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք այս պարագան եւ կը մաղթենք որ ասիկա նախաքայլը հանդիսանայ աւելի լայն գործակցութեան մը, աւելի ճիշդ մէկ դրօշի տակ համախմբումի մը։ Բաղձանք մըն է եւ իրականացման ոչ մէկ արգելք կայ։ Ի վերջոյ մարմնակրթանքը հեռու պէտք է մնայ քաղաքական, գաղափարական կամ շուկայիկ հաշիւներէ։ Այդ կը պահանջէ մարզականներու շահը մանաւանդ յանուն նորահաս սերունդի փրկութեան։ Պիտի բաղձայինք նաեւ Լիոն-Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը տեսնել աւելի հայկական դիմագծով ու ոգիով։ Քիչ մը շփում` ազգային կեանքի հետ, որպէսզի մասնաճիւղը հասնի ցանկալի արդիւնքին։ Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

18 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ նորագիրներ միացած են Լոս Անճէլըսի Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» Կոմիտէին։ Այս առթիւ թէյասեղան մը տրուած է, ուր ներկայ եղած են վաթսուն ընկերներ եւ ընկերուհիներ։ Ատենապետն է ընկեր Լիպարիտ։ Ուղերձներ եղած են ընկերներու կողմէ։ Պատասխանած են նորագիրներէն Թորգոմ Փոստաճեան եւ Յարութ Փախչոյեան, իրենց ուրախութիւնը յայտնելով Դաշնակցութեան շարքերը մտնելու համար։

ԱՄԵՐԻԿԱ վերադարձաւ, կիրակի օր, ընկեր Լեւոն Տալլեան, որ Միջին Արեւելքէն կը վերադառնար, Փարիզի ճամբով։ Մայիս քանին ընդունելութիւն մը սարքուած էր ի պատիւ իրեն, «Յուսաբեր», Նաւասարդ ակումբին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գահիրէի Կոմիտէի։ Ատենապետն էր ընկ. Գրիգոր Գարաբաճեան։ Խօսած է ընկեր Բժ. Եր. Խաթմանասեան, ներկայացնելով ընկերը որ 35 տարիէ ի վեր արժանաւորապէս կը վարէ Դաշնակցականի եւ հանրային գործիչի դժուար պաշտօնը»։ Լեւոն Տէր Աստուրեան ըսած է թէ Դաշնակցութիւնը սովորութիւն չունի ընդունելութիւն սարքելու։ Եթէ երբեմն կը շեղի, կը նշանակէ թէ ենթական «դատապարտեալ» մըն է, նոխազ մը իր միջոցով հանրային ծառայութիւնը դրուատելու։ Հ. Յ. Դ. Երիտ. միութեան կողմէ խօսած է ընկեր Պերճ Մըրըլեան շեշտելով թէ հայ ապրիլը դժուարին առաքելութեան մը վերածուած է մանաւանդ Ամերիկայի մէջ։ Խօսած են նաեւ ընկեր Լ. Յովհաննէսեան (Յուսաբեր Մշակութային Միութիւն), , ընկ. Հայկ Աւագեան եւ Տիկին Վ. Խաթմանասեան, ընկեր Օննիկ Մաճառեան։ Ընկեր Գ. Լազեան ըսած է թէ ընկեր Տալլեան կու գայ երկրէ մը ուր գերմարդկային ճիգեր կը թափուին մեր ազգակիցները Հայ պահելու համար։ Մեր հիւրն ալ կը գտնուի ծանր պարտականութեան մը գլուխը։ Ամէնէն վերջ խօսած է Տոքթ. Լ. Տալլեան որ շնորհակալութիւն յայտնած է ըսելով թէ բոլոր պատիւները կ'երթան կուսակցութեան որուն կը պատկանի։ Հիւլէական զէնքէն աւելի զօրաւոր է այն զէնքը որ ունի հայ ժողովուրդը։ Ատիկա արիւնն է, իր ոգին է, իր հաւատքն է։ Պահենք այդ ոգին, եւ ան պիտի պաշտպանէ մեզ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփոխան Տ. Թոսպաթ Յունիս 1ին Մոսկուա կը մեկնի խորհրդարանական պատուիրակութեան մը հետ, որ հրաւիրուած է խորհրդային կառավարութեան կողմէ։ Իր այցելութիւնը կը զուգադիպի Հայկ. Արուեստի եւ գրականութեան Տասնօրեակին։ Կ'իմանանք թէ պիտի այցելէ նաեւ Հայաստան։

ԵՐԵՒԱՆԻ դասախօսներէն Արարատ Ղարիպեան` լեզուաբան եւ անդամ Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդին, Ամերիկա պիտի այցելէ ուրիշ ութ հոգեւորականներու հետ, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի թերթերը։

ՀԱՅ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ մը կը պաշտօնավարէ Պուէնոս Այրէսի մէջ։ Մայրը իտալացի է, իսկ հայրը Հայ, Սամուէլ Պարչաեան։ Հեքթոր լաւ պաշտօններ ունեցած է վարելով հարաւային Ամերիկայի նաւահանգիստներուն տեսչութիւնը։ Իբրեւ ոստիկանապետ մէկ անգամ միայն Հայերու հետ գործ ունեցած է եւ հաշտեցուցած «ամօթ է, որ Հայու զաւակ մը Հայեր բանտարկէ» ըսելով։

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ուսուցիչ Արմենակ Արբիկեանի յոբելեանին առթիւ Պոլսոյ Պատրիարքարանի Կեդր. վարչութիւնը հազար ոսկի նուիրած է անոր։

տական պար», խմբապարերը խանդավառութեան ալիքներ նետեցին ներկաներու կուրծքերուն։ Ընկերուհի Գիւեանի «Ուզուն տարալ» եւ Ա. Նորիկեանի «Վաղարշապատի Պար», մենապարերը ծափերով ընդունուեցան, ինչպէս նաեւ` Թորոսեան երկու եղբայրներուն մենապարերը։ Բոլորն ալ շնորհաւորելի են։

Նախագահը, Ծ. Միսաքեան, որ իր բացման խօսքին մէջ բացատրած էր թէ Մայիս 28ը ամէն բանէ առաջ դոյամարտ էր, հայկական բազուկին յաղթանակը` գերազանց ուժերու դէմ, ճակատագրական պահու մը, փակումը կատարեց հետեւեալ խօսքերով.

— Ժամրուն կէսը կորած ենք։ Երէկուան երազին տեղ ունինք իրականութիւն մը շօշափելի եւ ձեւակերպուած պահանջներ։ Կը մնայ ցեղին մէկ ափէն միւսը հասնիլ։ Եւ պիտի հասնինք, գիմանալով, քաջութեան նոր փորձ մը կատարելով, իբրեւ ներշնչարան ունենալով Մայիս 28ի ոգին եւ մէկ նշանախօսք.— Ազատ եւ ամբողջական Հայաստան, ամբողջական հայութեամբ։

Այնուհետեւ հասարակութիւնը խմբուեցաւ սեղաններու շուրջ եւ խրախճանքը սկսաւ։ Ամէն անկիւնէ` կը բարձրանային յեղափոխական եւ ազգային երգեր։ Անկախութեան տարեդարձին երջանկութիւնը պար է բռներ աչքերուն մէջ։ Արտասանութիւններ եւ մեներգներ կը յաջորդէին իրարու։

Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ եւ կիրակի այգաբացին Մայիս 28ով զօրացած ու ներշնչուած հասարակութիւնը խոր տպաւորութեամբ հեռացաւ սրահէն։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, 26 Մայիս.— Յառաջի 23 Մայիսի թիւով ծանուցած էիք սատցումը Դանիէլ Վարուժանի «Հարճ»ին ֆրանսերէն թարգմանութեան։

Եթէ հրատարակիչ Միութեան պատասխանատու մարմինը դիմած ըլլար փարիվահայ որեւէ գրավաճառի, պիտի իմանար որ այդ գործէն բազմաթիւ օրինակներ տրամադրելի են դեռ մեր քով, հետեւաբար պիտի խուսափէր ընելու անօգուտ ծախք մը, յատկացնելով այդ գումարը ուրիշ գործի մը։

Պատրաստ ենք սիրայօժար եւ ձրի տրամադրելու մեր քով եղած օրինակները բոլոր անոնց որ կը դիմեն մեզի։

Հասցէ` Վարուժան ընտանիք, Պ. Փ. 989, Քազապլանքա (Մարոք)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

14.— ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թղթատարին ճանապարհ գնելուց յետոյ, Սամուէլը դարձաւ դէպի իւր մտերիմ սենեկապետը, ասելով.

— Յուսիկ, այս գիշեր պէտք է Մուշեղ իշխանի մօտ գնամ, հաւաքիր քո բոլոր ճարպկութիւնները, հետազօտիր բոլոր անցքերը, որպէս զի իմ անտեղ գնալը ոչ ոք չտեսնէ։

— Իմ տիրոջ հրամանը կատարուած կը լինի — ասաց պատանին ինքնավստահութեամբ եւ դուրս գնաց, իւր մէջ մըտածելով. «Ես մի այնպիսի բան կը սարքեմ, որ սատանան էլ չի տեսնի»...

Սամուէլ մնաց իւր սենեակում միայնակ

Երբեք նա այնպէս յափշտակուած չէր եղել, որպէս այս գիշեր, երբեք նրա ըղձանքները այնպէս վառուած չէին եղել, որպէս այս գիշեր։ Թղթատարի տարած ծրարի մէջ ուղարկեց նա իւր սիրտը, իւր միտքը, իւր հոգեկան բոլոր քնքշութիւնները։ Այժմ նրա դատարկ ուրուականը միայն շրջում էր այդ ամայի սենեակի մէջ, որ իւր հարուստ շրջապատով խեղդում էր նրան։

Նա մտքով սլացել էր այնտեղ, դէպի այն ահարկու լեռները, ուր սլաթռիչ արծիւն անգամ չէր համարձակւում վերամբառնալ մինչեւ ապառաժների կատարները, ուր ամպերի հետ համբուրւում է մշտականաչ եղեւնին, ուր արծաթեայ կամարներով փայլում են լեռնային ջրվէժները, ուր վագրը, ինձը, բորենին միայն ազմկում են մթին անտառների յաւերժական լռութիւնը։

Այնտեղ, այն քարեղէն աշխարհում, վեհափառ Արտօսը` որպէս մի պատուիարք, իւր ալեզարդ գագաթով իշխում է շրջակայ բարձրութիւնների վրայ։ Այնտեղ, այն սքանչելի աշխարհում, Ընծակայ սրբանուէր սարը իւր գեղեցիկ ալիքներով նկարւում է Վանայ ծովակի պարզ եւ պայծառ հայելւոյ մէջ։ Այնտեղ, լեռնային մարդը, դեռ իւր նախնական մորթեղէն հագուստով, երկար նիզակը ձեռին, թռչում է մի քարից միւսը եւ հետամուտ է լինում արագավազ եղջերուին։

Այնտեղ ծովակի ալեծուփ գրկում հանգչում է տենչալի կղզին — անմատչելի Աղթամարը, եւ այդ կղզու խաղաղ, մնջիկ առանձնութեանը մէջ, որպէս ծովակի դիցուհին, իշխում է Սամուէլի նազելին։

«Սիրելի Աշխէն, բացականչեց նա խորին զմայլմունքով. ես քոնն եմ յաւիտեան... ես քեզ եմ պատկանում իմ սրտի, իմ հոգու բոլոր զօրութեամբ...։ Ծնողաց վայրենի խստասրտութիւնը, աշխարհի անգութ արգելքները չեն կարող քեզանից խլել այն, ինչ որ իմ սիրոյ բոլոր ջերմութեամբը նուիրեցի քեզ, ոչ փառք, ոչ մեծութիւն եւ ոչ արքաների թագը։ Դու ինձ համար ամէն ինչ ես, թանկագին Աշխէն։ Քո մէջն եմ գտնում իմ սրտի խաղաղութիւնը, քո մէջն եմ գտնում իմ վշտերի մխիթարութիւնը, քո անունը յիշելիս, լռում է հոգս, անհետանում է մռայլը եւ իմ հոգու մէջ ծագում է ուրախութեան լուսապայծառ արեգակը։ Երբ թախծալի յուսահատութիւնը պաշարում է ինձ, երբ կանխահաս արհաւիրքը թուլացնում է իմ ուժերը, դու ես ոգեւորում ինձ քո աստուածային ներշնչութեամբ, դու ես կենդանացնում մեռած եռանդը եւ լքած հաւատը։ Եւ այս րոպէում, երբ իմ հայրենիքը մեծ տագնապի մէջ է, երբ ամէն սրբութիւն, ամէն հաստատութիւն կործանուելու վրայ է, երբ թշնամին իւր բոլոր անգթութեամբ կանգնած է մեր գլխին, այդ օրհասական րոպէում քո սէրը, նազելի Աշխէն, որպէս մի պահապան հրեշտակ, վառում է իմ սիրտը անձնազոհութեան հրով, մղում է ինձ դէպի վտանգը... դէպի կռուրածը..., դէպի արիւնը... Կ'անցնի՞ փոթորիկը, կը լռէ՞ զէնքի շառաչիւնը, կը գայ երջանիկ օրը, ու վաստակած զինուորը կը հանգչի սիրած կուրծքի վրայ»...

Իւր խորին յափշտակութեան մէջ, չնկատեց Սամուէլը, թէ ինչպէս դուռը կամաց բացուեցաւ, եւ մէկը, ոտքից գլուխ փաթաթուած սեւագոյն լայն սփածանելիքի մէջ, յայտնուեցաւ սենեակում։

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

եալն ալ հարցաքննեցին, կարգ մը յօդուածներու հրատարակութեան առթիւ: Յետոյ բանտ առաջնորդեցին: Ալժերիա պիտի փոխադրուի, հարցաքննուելու համար:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը յայտարարեց թէ մառեշալ Թիթոյի այցելութիւնը նոր հանգրուան մը կը կազմէ, յարաբերութեանց բարւոքման համար:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ.Ը փախցնելու համար դէպի Սեշել կղզիները ճամբայ ելած էին 25 Յոյներ: Նաւը ջախջախուեցաւ ժայռերուն վրայ, Հնդկաց ովկիանոսին մէջ: Քսան հոգին մեռան, հինգը գերի բռնուեցան: Նաւը ճամբան էր քանի օրէ ի վեր:

ՄԻՍԻՆ ԵՒ ԿԱՐԱԳԻՆ գիները կը բարձրանան:

ՍԱԿԱՐԱՆ (29 Մայիս). — Ձոյլ ոսկի 450.000, նափոլէոն 3110, զուից. 2980, սթերլին 3950, քսան տոլարնոց 15.680: Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 388, սթերլին 1050, պելժ. 7.85, զուից. 93:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ թիւը (48 էջ), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Ցիսուսի լուսանկարը (Շ. Նարդունի). — Ֆրանկլինի պատմութիւնը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան). — Կամակլապիւլին (Տոք. Սերոբեան). — Հազարումէկ գիշերներ չքնացնող դեղ մը (քաղհան). — Եղճեռք (Նարդեան Բժշկ. Բառարան). — Ո՞րքան կաթ տալ երախային (Մեծ-Հայրիկ). — Որովայնային ժանտատենդ-թիֆօ (Տոքթ. Ղազարեան). — Ի՞նչպէս կ՚արտաքսուին փուքերը (Տոքթ. Գալուստեան). — Կաթ - (փրոֆ. Պէրպէրեան). — Հիւծախտը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Հայկանուշ Տիգրանեան). — Դեղաբանութիւն (Հ.). — Ձեր կերածը թոյն է (Տոքթ. Աշճեան). — Երբ սեղան կը նստիք (Տիկին Պօժէօ). — Ինչպէ՞ս կը ծերանանք (Տոքթ. Նաւասարդ). — Կուրաղետապը... ծովի վրայ (Տոքթ. Ալթունեան). — Լողացողնե՛ր, զգո՛յշ մուկերէն (Տոքթ. Պոլ Ռուս):— Արտասահման 1200 ֆրանք:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք:

Դիմել խմբագրին՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ս. Զրուանդեանէ հազար ֆր. Ծոմի օրուան առթիւ:

Սէն Շամոնի ընկերուհիներէն վերջերս հաւաքուած տասը հազար ֆր. ի նպաստ կայանի չէնքին:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պասմաճեանէ երկու հազար ֆր. իրենց եղբօր եւ աներձագին, Սուրէն Յակոբեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժերոմի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին նիւթապէս եւ ուտեստեղէններու նուէրներով Ֆ. Կ. Խաչի Ծոմի օրուան առթիւ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի մանուկներու օդափոխութեան Ա. խումբը պիտի մեկնի Յուլիս 12ին:

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի երկուշաբթի կամ ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10-12, ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնը, 15, ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ստանալու բժշկական քննութեան համար անհրաժեշտ վկայականները:

ԽՆՋՈՅՔ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ, (32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ):

Նախագահութեամբ Պ. Ճիւհէրեանի:

Գեղարուեստական բաժին: Ներկայացային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

ցում, շարժանկար:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի ժամանումը Փարիզ, ձայնագրուած Պ. Թաքուլ Իննէճեանի կողմէ, արդի ազ —

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց:

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ:

Մուտքը ազատ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր, դեղջկական պարեր Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ: Երգախառն պատկերներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Պիտի նուագեն Թորոսեան քոյրերը: Արտասանութիւններ եւ երգեր:

Թատերական ներկայացում Մեծն Տիգրանի կեանքէն:

Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, հայ կաթողիկէ սրահին մէջ (ռիւ տը լաւ Պռօս):

Կը նախագահէ ընկ. Տ. ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ քոյր միութիւններու:

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, (ռիւ Վոլթէռ):

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ժ. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Տիկին Ա. Մուրատեան (երգ), Պ. Ա.Քիւփէլեն (երգ):

Կ՚երգէ ծանօթ երգչուհի՝

GLORIA LASSO

Vedette des disques «La voix de son Maitre» et de la Radio et L'ensemble de MANUEL PIZZARO

Tango typique

ԻՍԻ

Այս շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետական սրահին մէջ, պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկ. նախարար Պ. ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՈՅԻ

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նուագախումբ Ֆրանսացի արուեստագէտներէ կազմուած, ղեկավարութեամբ Ս. ՔԱՋԵԱՆԻ, պիտի նուագեն հայկական երգեր:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Մուրատեան, Շաքէ Գալայճեան, օրիորդներ Թումանեան, Քէօսէեան եւ Յ. Պօղոսեան (երգ):

Պար Օր. Հ. Դանիէլեանի եւ Պ. Աչըքկէօզեանի կողմէ:

Կ՚արտասանէ Զօհրապ Մուրատեան, նուագախումբ Կ. ՍԱՐԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 200 ֆր.

ՇԱՒԻԼ. — 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Պ. ՉԳՈՒԳՃԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի պիտի կարդացուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին անդրանիկ կոնդակը եւ հանդիսաւոր շուքով պիտի կատարուի «Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի» առիթով հայրապետական մաղթանքի, երգչախումբին բազմաձայն երգեցողութեամբ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ

Այս կիրակի տօն կաթողիկէ եկեղեցւոյ Ս. Էջմիածնի պիտի կարդացուի Տ. Տ. Վազգէն Ա. կաթողիկոսին անդրանիկ կոնդակը:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆԻ

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

2 Յունիս 1956, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

CRISTAL PALACEի

սրահներուն մէջ

Բացառիկ մասնակցութեամբ

Palais d'Hiverի

մեծահամբաւ նուագախումբին

RAOUL BRUCKERT

ինչպէս նաեւ արմոնիքայի վիրթիւօզներուն

TRIO TITO de la Radiodiffusion

Télévision Française

Կ՚երգէ Օր. Շաքէ Պէնկեան (Փարիզէն)

Մուտք՝ 250 ֆրանք

Սեղանի վարձք 300 ֆրանք

Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը՝ հեռաձայնելով

Burdeau 54-03

Մութ զգեստը նախընտրելի է

ՊՏՈՅՏ ՕԹՈՔԱՐՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ, Կիրակի 3 Յունիս.

FONTAINEBLEAU

Մեկնում Առնուվիլէն ժամը 7,30ին: Փարիզէն մեկնողներուն ժամադրութիւն ժամը 8,30ին Մէթրօ Փլաս տ՚Իթալի:

Տեղերը ապահովել հեռախօսելով Նիկողոսեանի 446 Կօնէս եւ Ալթունեանի, 571 Կօնէս:

Երթուդարձ 600 ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պոլ. Օտտոյի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Փայլակ Կիրակոսեանի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Մխիթար Կիրակոսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գալուստեանի, իրենց ողբացեալ տիկնոջ, մօր եւ հարսին Զարուհի Կիրակոսեանի մահուան առթիւ:

Նոյնպէս խորին ցաւակցութիւն Այրի Տիկին Սաթենիկ Օհանեանի եւ զաւակներուն իրենց ողբացեալ զաւկին եւ եղբօր՝ Շնորք Օհանեանի մահուան առթիւ:

× Հանգուցեալ Զարուհի Կիրակոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ստացանք Արծիւ Մարգականէն հազար ֆրանք դպրոցին համար, հազար ֆր., Պ. Յարութիւն Քարաքէհեանէ 500 ֆր.:

Նոյնպէս հանգուցեալ Շնորք Օհանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Արծիւ մարգականէ հազար ֆր. դպրոցին, Պ. Պետրոս Սահակեանէ 500 ֆր. Կապ. Խաչի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ի պատիւ Մոսկուայի Ֆրանքեւխորհրդային բանակցութեանց, երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Շայոյի պալատին մէջ, մասնակցութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ՊՈՅԱՃԵԱՆԻ որ պիտի պարէ շարք մը նոր պարեր: Յայտագիրը կը պարունակէ նաեւ վրացական պարեր, թատրոն եւ շարժանկար մը Կի Մոլէի եւ Ք. Փինոյի ճամբորդութեան մասին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի Հայկ. դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, թաղապետարանի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ:

× Նոյն առտուն հանդիսաւոր պատարագ Թաղին մատրան մէջ եւ ընթերցում հայրապետական անդրանիկ կոնդակին:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տան մէջ աշխատող, չափու վրայ շապիկի համար շատ կարող գործաւորուհիներ:

Դիմել ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑԻ,

31 Պուլվ. Պօն Նուվէլ, Պ սանդուղներէն, 4րդ յարկ, Փարիզ (2):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ մէջ:

թիւն: Միջմասնաճիւղային ժողովը 6 յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին վարչութեան բոլոր անդամուհիները:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ալբիւր - Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր խումբերուն ներկայացուցիչները, այս ուրբաթ ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, Ռեժանի վերնայարկը:

ՔԱՌԱՍՆԵՑ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք եւ պիտի կարդացուի Ն. Ս. Օծութիւն Վազգէն Ա.ի անդրանիկ կոնդակը:

Հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ ժամը տասնին, արարողութիւններուն կը նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Իմիոն Բրէթիէնի սրահը, 14 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը աշակերտներու կողմէ:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Պանեխօ Քաշանի հայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը այս կիրակի ժամը երեքին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Բերկրուհի Ծալեանի: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 17 Յունիս, կիրակի:

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան հերոսներու յիշատակին տարեկան հանդէսը 8 Յուլիս, Սէնթ Անտրէ (Մարսէյլ):

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)